

— Coccoană! încă n'ai plecat? să știi c'ai pierdut trenul! Până s'ajungi la tramvai, cum umbli d-ta; până să-l apuci, că poate n'ai noroc să-ți treacă tocmai atunci; până să ajungi la gară, — s'a isprăvit! n'are să te aștepte trenul pe dumneata...

Apoi, văzând pe «gramama» că tândălește căutând niște chei:

— N'auzi, coccoană, că s'apuci trenul?

Cocoana Anica pornește, și madam' Georgescu după ea:

— Mamișo, știi unde am vorbit să ne 'ntâlnim: în salon de clasa 'ntâiu... Ai auzit?

Gramama a plecat să caute tramvaiul. D. Georgescu cu familia și cu un coșuleț elegant de provizii — salam, opt ouă răscoapte, un pui fript, două jimble, sare, piper, în sfârșit tot ce trebuiește — se urcă în birjă și:

— La gară, gaspadin!

De douăzeci-și-cinci de minute, familia Georgescu stă în salon de clasa 'ntâiu, și gramama nu mai sosește. Ceasornicul arată două și jumătate... Madam' Georgescu începe să devie impacientă. Trei fără douăzeci-și-cinci... Mai sunt douăzeci de minute; la casă se dau bilete, și coccoana Anica nu mai vine. D. Georgescu începe a bănuși că n'are să trebuiască a mai lua patru bilete, poate că trei or s'ajungă, și pornește din salonul de așteptare să meargă la ghișet. Dar în ușă întâlnește piept în piept pe gramama, care nu mai poate de gâfâială.

— Uf! nu mai pociu! zice coccoana Anica.

Dar d. Georgescu îi numără parale potrivite pentru un bilet de dus și 'ntors clasa III, și-i arată ghișetul respectiv.

Peste câteva minute, trenul s'boară 'n spre Carpați.

— Biletele vă rog, domnilor, zice politicoșul conductorul, intrând în primul vagon de clasa 'ntâia.

D. Georgescu arată două bilete.

— ...Mitișelul... al d-voastră? întrebă conductorul arătând pe ofițerașul de vânători, care s'a suit cu picioarele pe bancheta de catifea.

— Da! dar n'a 'mplinit patru ani... Nu trebuie să ne 'nveți dumneata pe noi regula, zice madam' Georgescu.

Conductorul salută politicos și trece mai departe.

— I-ai spus mamiții (întreabă discret madam' Georgescu pe consoartele dumneaei) să bage de seamă să nu-i fure cineva coșul.

5 D. Georgescu dă din cap și se mulțumește să zică numai:
— Hâhâ!

Mai discret încă, întreabă d. Georgescu pe consoarta d-sale:

— I-ai dat ceva parale?

10 Madam' Georgescu răspunde consoartelui tot așa de laconic cum i-a răspuns și dânsul.

— Cât?

Madam' Georgescu arată mâna cu cele cinci degete răsfirate: cinci — adică, o bănuț.

15 Treizeci de bani, tramvaiul dela Zece-Mese până la gară; care va să zică gramama are încă douăzeci de bani pentru ca să cumpere două legături de vișine la Comarnic. Și 'n adevăr, le și cumpără, și le și mănâncă pe jumătate până la Valea-Largă cu sâmburi cu tot. Trenul sosește la Sinaia regulat. Lume — destulă. Dar cu toată 'mbulzeala, cine
20 știe să-și facă un plan bine hotărât, nu se rătăcește nici odată. Familia Georgescu știe perfect ce are să facă pas cu pas și minută cu minută. Astfel, madam' Georgescu cu d. Georgescu și cu puiul se urcă 'n birjă și merg drept la
25 parc, unde muzica militară cântă cadrilul *les petits cochons*, să se asigure de o odaie cu două paturi la Regal; iar gramama cu coșul merge la Mazăre, să se asigure de o odaie cu un pat: e atât de aproape Mazăre de gară, că nu face pentru ca să mai dai parale la birjă. D. Georgescu însă
30 dă unui băiat un ban, să ducă după gramama coșul.

S'a întunecat... Lămpile electrice încep a sclipi. Puiului i-e foame. D. Georgescu lasă pe madam' Georgescu pe o bancă în aleea principală, unde e toiul promenadei de lume bună și pleacă cu puiul la gramama. Fatalitate! La otel
35 Mazăre, i se spune că n'a fost odaie goală și că a trimis-o pe jupâneasa la otel Manolescu, devale. D. Georgescu coboară cu bravul ofițerăș de vânători, care este foarte obosit și flămând. La Manolescu, iar fatalitate! n'a fost odaie goală, și a trimis-o pe jupâneasa la otel Voinea în

Izvor. D. Georgescu sue cu bravul ofițeraș, după ce i-a cumpărat o franzelă și i-a dat să bea apă. Trecând spre Izvor, se abate prin parc să spue lui madam' Georgescu, nu cumva să-și piarză răbdarea așteptându-l... Fatalitate! Madam' Georgescu lipsește de pe bancă. D. Georgescu lasă un moment pe puiul, care nu mai poate umbla, să se odihnească pe bancă, face câțiva pași în sus, apoi în jos, să găsească pe madam' Georgescu. Madam' Georgescu nicăeri! Se 'ntoarce să ia pe puiul, să-l ducă la Voinea și să se 'ntoarcă apoi în parc, unde trebuie până în fine să găsească pe madam' Georgescu. Fatalitate! Puiul lipsește.

— Pardon, zice d. Georgescu către un domn care stă pe bancă, n'ați văzut un copilaș frumușel, îmbrăcat în uniformă ca prințul Carol?

15 — Ba da... Acu a plecat cu o damă...

— Cu o damă înaltă, cu o bluză verzuie și cu jupă...

— N'am băgat de seamă; dar am auzit că dama-i zicea « puiule » și băiatul « mamițico ».

— Pardon, încotro a pornit?

20 — Incoace, răspuse domnul, arătând în spre Mazăre. Dama zicea că-l duce pe puiul la gramama.

D. Georgescu pornește înapoi la Mazăre... Acolo i se spune — fatalitate! — că madam' Georgescu a fost acum cu puiul și negăsind pe gramama, a plecat de vale la Manolescu. Degrabă la Manolescu...

25 — A fost o damă cu băețelul cu care ați fost d-voastră și i-am spus tot cum v'am spus d-voastră, că n'am avut odaie, și am mânat-o la Voinea.

D. Georgescu sue și pornește cu pas regulat către Izvor. Ajunge foarte obosit și asudat la Voinea... Fatalitate! La Voinea nu se află nici madam' Georgescu, nici puiul, nici gramama, nici coșul.

— Ce-i de făcut?

35 Cu toată inteligența lui, d. Georgescu stă câteva momente pe loc fără să poată răspunde la această întrebare... Va trebui să răspundă însă...

— Ce?

Pentru cine nu e deprins să se cațere pe munți putând trece ca o capră din valea Prahovei în a Ialomiței, Sinaia

nu se poate compara mai nemerit decât cu un stomac: o încăpere mai mult sau mai puțin largă, având două deschizături destul de strâmte. Te-a înghițit odată Sinaia, nu mai poți ieși decât ori pe sus, spre miazănoapte, către
 5 Predeal, ori pe jos, spre miazăzi, către Comarnic. Prin urmare, își face d. Georgescu următoarea judicioasă socoteală:

— Trebuie să fie în Sinaia, că n'au avut pe unde șbura.

N'apucă să isprăvească această gândire și cineva, venindu-i drept în față, sub lumina unei lămpi electrice îi zice:

10 — Să-mi scrii, nene Georgescule!

— Adio, Mitică...

— Te așteaptă'n parc madam' Georgescu cu familia Vasilescu și cu locotenentul Mișu.

— In pare?... Să-mi scrii, Mitică!

15 — Adio și n'am cuvinte, nene Mialache!

D. Georgescu îndoeste pasul... intră în parc; caută peste tot... Madam' Georgescu — fatalitate! — nicăeri. Obosit, omul șade pe o bancă, să răsuflă, și, pentru prima oară, după o alergătură de cinci ceasuri, înjură în gând...

20 Pe cine?... Pe coana Anica... Dumneei a făcut toată încurcătura Dumneei, face toate încurcăturile... Dar... nu strică dumneei: el strică; nu trebuia s'o ia; trebuia s'o lase la București... Șezând astfel pe bancă'n parc, în prada unor gânduri destul de nefavorabile cocoanei Anichii,
 25 d. Georgescu nu ia seama că muzica a plecat și că lumea încet-încet s'a strecurat mergând fiecare către culcușul său. A! e grozav să ai ființe iubite, rătăcite departe de tine, și să nu știi la un moment în ce loc se află, ce fac, ce li se întâmplă, ce vorbesc, ce simt, ce gândesc despre tine...
 30 le e lor dor de tine, cum ți-este ție de ele? etc., etc.

— Unde dracul s'a băgatără? zice d. Georgescu...

Și iar o înjurătură — de astădată la adresa tuturor celor trei ființe iubite, pe cari le caută fără să le găsească. Dar iată că un glas simpatie îl trezește pe d. Georgescu din
 35 urâtele-i gânduri.

— Bravos! d-le Mialache! bravos!

Este cocoana Anica, mamita lui madam' Georgescu.

— Cocoană! strigă ginerele, sărind drept în picioare...
 Unde umblați, cocoană?

— Bravos! tot dumneata 'ntrebi...

— Firește că eu, dacă nu știu... De cinci ceasuri de când umblu după d-voastră.

5 — După noi!... Ce spui, frate?... Dar la Oppler nu puteai să vii? A nemerit orbul Brăila... și d-ta...

— La Oppler te-am trimis eu pe d-ta? strigă d. Georgescu scos din pepene... La Oppler? Dracu era să știe că d-voastră sunteți la Oppler? Eu v'am căutat la Mazăre, la Manolescu, la Voinea, în parc.

10 — La Voinea?... Nu mi-a zis Mița că ne-a găsit loc la Vasileasca?...

— Când ți-a zis Mița că ți-a găsit loc la Vasileasca?...

— Când ne-am întâlnitără pe bulivar...

— Când v'ați întâlnitără pe bulivar?...

15 — Când mergeam la Voinea... ne-am întâlnitără, că nu l-am găsit.

— Pe cine?

— Pe Voinea... Fincă ne-am întâlnitără cu Mândica.

— Care Mândica? sbiară d. Georgescu.

20 — Vasileasca, omule! și cu Mița...

— Ei! și unde e acuma Mița?

— Nu ți-am spus?

— Când mi-ai spus?

25 — Mialache! ești nebun? Nu ți-am spus că te așteaptă la Oppler cu Vasileasca și cu fratele Vasileaschii, locotenent Mișu dela itidentă?

— Dar puiul?

— L-am culcat.

— Unde?

30 — Nu ți-am spus?

— Cicoană, ești nebună? când mi-ai spus?

— Nu ți-am spus că am tras la Mândica.

— Ei?!

35 — Nu sbiera așa!... Ei! ne-a dat un pat pentru puiul în odaie la copiii ei, și Miții i-a dat odaia lui Mișu, și el doarme pe canapea în antreluță...

Din vorbă 'n vorbă, au ajuns la Oppler. La Oppler, fatalitate! Toate luminile sunt stinse.

— S'a dusără la Vasileasca acasă.

D. Georgescu și coana Anica sue încet pe drumul prăpăstios către strada Furnica. E o noapte caldă cu lună plină... Cu cât sue, cu atât se desfășură la picioarele drumetilor panorama mirifică a Sinaei, cu simetricile ei constelații de lampioane electrice. Vederea aceasta o încântă pe coana Anica... D. Georgescu e mai puțin simțitor față cu mareașta priveleşte și înjură bombănind. Au ajuns în sfârșit la Villa Mândica. Puiul doarme cu copiii Vasileaschii, dar, fatalitate! Madam' Georgescu lipsește. A plecat.

— Unde?

— A plecată ră acușica toți, zice servitoarea somno-roasă, la Sfânta Ana.

— Și d. Mișu locotenentul? întreabă coana Anica.

— Și dumnealui, răspunde slujnica.

— Du-te și dumneatale repede Mialache, zice cocoana.

Dar d. Mialache isbucnește:

— Ce? cocoană! ce? sunt nebun? dumneatale mă socotești cal de poște?

— Nu striga, că scoli copiii!

— De cinci ceasuri de când alerg după d-voastră, ca un turbat, nu e destul? Nu mai mă duc.

— Du-te, Mialache mamă! zice foarte rugătoare coana; o să-i faci mare plăcere Miții și la toți.

— Nu mai pociu...

— O să te căești, Mialache!

— De ce să mă căesc?... Nu mă duc! n'o găsesc nici acolo... Mai bine, adu coșul.

Când zice d. Georgescu acestea, orologiul dela Castelul Peleş se aude 'n depărtare bătând noaptea jumătate. Cocoana scoate coșul de subt canapea, slujnica aduce o sticlă cu vin, și d. Mialache se pune să supeze cu coana Anica. La supeu, d. Mialache povestește cu deamănuntul toate peripețiile prin care a trecut; iar cocoana Anica cum s'a întâlnită ră cu madam' Vasilescu și cu toată compania și cu locotenent Mișu, care e mucalit al dracului «și cântă teribel». Apoi, după supeu, s'a culcat d. Georgescu în odaia locotenentului, rezervată pentru el și madam' Georgescu, iar gramama, în odaia copiilor, cu puiul.

Dormeau încă profund când, pe la cinci și jumătate dimineața, un sgomot strașnic, clopoței de trăsură, lăutari și chiote, i-a smuls din brațele lui Morfeu. Se 'ntorcea compania dela Urlătoare, cu lăutari: madam' Vasilescu, madam' Costandinescu, nepoțica ei, domnișoara Popescu și d. Vasilescu și madam' Georgescu și locotenent Mișu... Fusesse o partidă de plăcere improvizată, o fantazie a locotenentului.

— Vezi, cocoană? zice d. Mialache lui gramama. Vezi? dacă mă luam după vorba d-tale și mă duceam și la Sfânta Ana!..

Ah! a fost o plăcere ce va rămânea neuitată... Pe lună, cu trășurile la pas, și d'asupra armoniei apelor de munte și șoaptelor pădurii, lăutarii acompaniând încetinel și d. Mișu cântând menuetul, pe care-l cântă regulat muzica în parc și care-i place atâta lui madam' Georgescu!... De aceea, cu sufletul încărcat de fermecătoare amintiri, seara la București, când își face toaleta de culcare, madam Georgescu zice oftând:

— Ah! mamito! menuetul lui Pederaski!... Mă'nnebunesc!

ULTIMA ORĂ!...

Mă aflu în toiul conflictului româno-bulgar, în parcul dela Sinaia. Vreme splendidă, deși prea călduroasă, și o mișcare neobișnuită: pe de o parte afluența trenurilor de plăcere, ale căror bilete, fiindcă luna cădea între două sărbători, erau valabile până miercuri dimineața: astfel, se 'ngrămădea lumea pentru bâlciul de a doua zi marți, Sf. Maria, când e și hramul mănăstirii; pe de altă parte, era hotărâtă pentru după amiazi plecarea Suveranilor noștri spre străinătate.

Fizionomia parcului era destul de caracteristică. Persoanele oficiale — Curtea regală era în mare doliu — redingotă și mănuși negre, pălărie înaltă; generalii și ofițerii în uniformă de mare ținută; mult public de elită și lume de jos destulă. Unii steteau la mese în fața bufetului, pe când alții se plimbau în sus și 'n jos.

Așteptând să-mi aducă o cafea, mă pomenesc bătut pe umăr cu multă discreție... Un amic, reporter de ziar. A venit să asiste la plecarea Suveranilor, spre a face cunoscută dare de seamă în ziarul său, un ziar foarte belicos.

- Ai aflat?
- Ce? zic eu.
- Care va să zică, nu știi nimic?
- Ce, frate?
- Aseară s'au prins doi inși, un Bulgar și un Italian...
- Unde?
- Pe Bulgar l-au prins la Valea-Largă, când se cobora din tren și pornea pe jos către Sinaia. Au găsit la el două revolve, două cuțite și mai multe scrisori iscălite de Sarafoff, de Dimitroff, de Trifanoff și de ăsta... cum îl cheamă, frate?... de...

- ...De Ciciu Penciu...
- Da, de Ciciu Penciu...
- Ei! și?
- Ei! și... a vrut el s'o întoarce, s'o răsucească; s'a
- 5 contrazis și l-au arestat.
- Și acum unde e?
- E închis la cazarma vânătorilor în deal.
- Ei! dar Italianul?
- Care Italian?
- 10 — Italianul pe care l-a prins.
- Nu, nene; nu-ți spui că e Bulgar?
- Bine, ăsta pe care l-a închis la cazarma vânătorilor, da, e Bulgar; dar ăla pe care spuseși că l-a prins la Bușteni... nu era Italian?
- 15 — A! da! ăla, da, ăla era Italian...
- Ei! cu ăla cum stă lucru?
- Vine din America... S'a găsit la el un pachet de dinamită, cam de vreo patru chilograme, otravă și...
- Și mai multe scrisori...
- 20 — Da, mai multe scrisori... De unde știi?
- Ei, bravo! se putea fără scrisori?... Fac prinsoare că scrisorile sunt dela Bresci și dela Luccheni...
- Exact.
- Și, întreb eu, ce s'a făcut cu acest anarhist? Unde
- 25 l-au închis? Tot la cazarma vânătorilor?
- Aș! asta e teribil... că le-a scăpat!
- Cum se poate?
- Da, le-a scăpat frumușel. Pe când voiau să-i ia dinamita și să-l lege, repede a dat brânci unuia dintre agenți,
- 30 pe alt agent l-a răsturnat cu o lovitură de picior în pânțele, pe urmă a scos un pumnal și un revolver și amenințându-i s'a făcut nevăzut... Se crede că s'a ascuns în pădurile Peleşului... S'au luat cele mai strașnice măsuri, ca să fie prins... Înțelegi ce primejdie!
- 35 — Bine, zic eu, astea trebuie să le dai la gazeta d-tale.
- Firește că le dau... Acu mă duc la telefon... Stai puțin, mă 'ntorc îndată... îți aduc știri din București.
- Și a plecat amicul meu la telefon. Rămânând singur, iată văd un ofițer de vânători cunoscut.

— Iubite căpitane, iartă-mă să te rog un lucru: nu s'ar putea să văz și eu pe Bulgarul...

— Care Bulgar?

5 — Bulgarul prins la Valea-Largă... care e arestat la d-voastră la cazarmă în deal?

— Un Bulgar arestat la noi la cazarmă?... Poate de acum douăzeci de minute încoace... Acuma viu deacolo...

10 — Nu, frate, arestat de aseară... S'a găsit la el două revolvere, două cuțite, și mai multe scrisori dela Sarafoff, dela Dimitroff, dela Trifanoff și dela Ciciu Penciu...

— Fugi, monșer! Cine ți-a spus gogoșile astea?... N'avem nici un Bulgar arestat... Poți, dacă vrei, să mergi să te convingi. Salutare, mă grăbesc; e târziu, trebuie să dejunez mai de vreme; escortăm pe Maiestățile Lor la gară.

15 Când căpitanul a făcut câțiva pași, iată se întoarce dela telefon reporterul meu foarte încruntat.

— Nu știi nimic...

20 — Ba știu, zic eu; știu că Bulgarul dumitale nu există la cazarma vânătorilor: acum am vorbit cu căpitanul... (și i-l arăt pe căpitanul, care se depărtează prin mulțime) mi-a spus că sunt toate gogoși, că la cazarma lor nici pomeneală n'a fost despre vreun Bulgar.

25 — Da?... bravo! În adevăr că acumă nu mai există nici un Bulgar la cazarma dumnealor... Dar pentru ce?... Pentrucă nu l-au păzit cum se cade și l-au lăsat să scape. Bine c'am aflat-o și pe asta!... Dar în sfârșit, asta n'are atâta importanță; asta e veche... Să-ți spun ce am aflat acumă la telefon din București... E lată rău! Războiul e declarat.

30 — Ce?! zic eu îngrozit.

— Douăzeci și trei de ofițeri români și treisprezece soldați, făcând exerciții pe malurile Dunării, între Călărași și Giurgiu, au fost înconjurați de echipajul unei șalupe bulgare, care debarcase pe teritoriul nostru, dezarmați, făcuți prizonieri, încărcăți în șalupă și trecuți pe malul bulgar.

35 — Cum se poate?

— Vezi dar că nu mai putem sta cu brațele încrucișate... Stai un moment... Mă duc la telefon, să dau amănunte despre evaziunea Bulgarului...

— Care Bulgar?

— Bulgarul care a evadat dela cazarma vânătorilor.

— Ce amănunte, domnule? De unde știi și amănuntele?

— Ce-ți pasă?

5 Și zicând acestea, bravul meu aleargă la telefon.

Mă ridic înecat de vestea războiului... am nevoie să mă mișc, nu mai pot sta locului.

La câțiva pași, un grup de domni, între cari și un domn ministru, de care am deosebita onoare a fi cunoscut.

10 Mă apropiu cu respectul convenit și salut... D. ministru îmi răspunde foarte politicos și îmi întinde mâna. Mă miră mult că d. ministru nu pare îndestul de emoționat de lovitură echipajului șalupei bulgare.

— Scuzăți-mă, îndrăznesc eu, domnule ministru... E

15 adevărat?
— Ce? întreabă d. ministru, zâmbind cași cum ar înțelege ce sentimente mă muncesc.

— ...O șalupă...

— ...Bulgărească... zice d. ministru accentuându-și

20 mai bine zâmbetul.
— ...Da... zic eu.

— ...Liniștește-te... N'a făcut până acum nici un prizonier român.

Apoi, către toți:

25 — Hotărît oamenii aceștia vor să smintească lumea!

Pe urmă către mine:

— Ei, cum fîți vine dumitale să crezi așa baliverne?

— De! domnule ministru, zic eu, știu eu ce să mai crez și ce să nu mai crez? De exemplu, istoria cu evaziunea Bulgarului.

30 — Care Bulgar?

— Care a fost prins aseară la Valea-Largă și închis la cazarma vânătorilor din deal... zice că a reușit să fugă.

Ministru și toată lumea din grup încep să râză.

Dar eu urmez:

35 — Și anarhistul pe care l-au scăpat la Bușteni, care venea din America cu patru kilograme de dinamită...

— Nu v'am spus eu, zice d. ministru, că o să smintească lumea?... Uite 'n ce stare l-au adus chiar pe un om ca dumnealui, care de! ori și cât... om cu condeiu...

Zicând acestea, d. ministru ne salută frumos și după ce mai mă 'mbărbătează încă odată, asigurându-mă că războiul nici n'a început, nici n'are să'nceapă, se depărtează.

5 Amețit, mă reîntorc la scaunul meu și șez la loc, să aștept pe d. reporter, care trebuie să se 'ntoarcă dela telefon.

Nu aștept mult; iată-l.

— Ei? întreb eu. Mai ai ceva nou din București?

10 — Se vorbește cu stăruință despre asasinarea unui judecător de instrucție.

— Nu mă 'nnebuni!... Dar știi ce am aflat eu?... Acum am vorbit cu ministrul X...

— Cu ministrul X!?

— Da.

15 — Ei?

— E mai lată decât toate!

— Ce?

— Podul de pe Dunăre...

— Ei! podul de pe Dunăre...

20 — Podul de la Cernavoda...

— Nu 'nțelegi?

— A sărit în aer?!?

— Da, zic eu; cum ai ghicit?

25 — Mi s'a spus ceva la telefon, dar nu credeam... Mă duc să dau confirmarea știrii!

— Și pleacă glonț.

— Stai! strig eu.

Mă iau după el, îl ajung și-l opresc:

30 — Nu uita să telefonezi că de trei zile escadra bulgară bombardează Constanța.

— Constanța?... Bine!

BORIS SARAFOFF!...

Pe vremea conflictului româno-bulgar...

La cunoscuta ospătărie Enache, în compartimentul popular, unde unele feluri de bucate se servesc și cu jumătatea de porție, se află, cătră ora două după amiazi — oră
5 la care toată lumea de rând a plecat dela dejun — o companie de patru tineri, urmând o dispută destul de animată.

Cine sunt acești tineri?

10 Asta puțin importă. Să zicem că-i chiamă A, B, C și D.
Ce sunt acești tineri?

Asta importă mai mult, și asta o s'o înțelegem dacă vom urma cu atenție călduroasa lor dispută...

Să ascultăm...

15 A. (cătră D.). — Poftim! două fără douăzeci și cinci!
Unde e?...

D. (foarte îngrijat). — Știu eu?... In orice caz, nu stric eu!

A. (cătră D.). — Da cine? eu?...

20 B. (cătră D.). — Dumneata strici, firește! Dacă nu erai dumneata, nu-i pierdeam urma! nu ne scăpa așa!

C. (cătră D.). — Dacă dumneata nu te simțeai capabil să-l aduci negreșit, de ce te-ai băgat?

25 D. — Domnilor, eu vă spun că vine, mi-a zis că vine, dar că nu ne mai spune nimic. I-am promis pe parola de onoare că nu-l mai întreb nimic, și mi-a promis negreșit să dejuneze aci cu noi: trebuie să vie! peste puțină să nu vie!... Câte ceasuri sunt?

C. — Două fără douăzeci!... (dezolat) Nu mai vine!

30 A. și B. (dezolați). — Nu mai vine!

C. (către D.). — Pentru ce n'ai stat la uşe, să-l iei în trăsură când a ieşit?

D. (dezolat). — Am stat... la uşa dinspre Doamna Bălaşa, pe unde iese totdeauna...

5 B. — Ei?

D. — Am stat până la unu... A 'nceput ploaia... Am reintrat în palat, l-am căutat la biuroul lui... Plecase!...

A. — Ieşise pe uşa principală dinspre cheiul Dâmboviţii!

B. (către D.). — Vezi că eşti zevzec?

10 D. — De ce, domnule!

B. — Fiindcă trebuia să bănuieşti că-ţi poate scăpa... De ce l-ai pândit la uşa palatului? Nu ştiai că palatul mai are şi alte ieşiri? Trebuia să-l aştepti la uşa cabinetului când iese... Ai văzut cum ți-a tras chiulul?

15 Oricine înţelege, crez, din această fierbinte convorbire, că cei patru tineri nu pot fi decât nişte infatigabili reporteri de ziar, şi că persoana căreia i-au pierdut urma, fiindcă a ştiut să le scape cu atâta dibăcie, nu poate fi altul decât inteligentul jude de instrucţie de pe lângă Onor. Trib. Ilfov, simpaticul meu amic J. Th. Florescu, care a mandat şi ordonat tuturor agenţilor forţei publice să-i aducă, de unde
20 or şti, pe numiţii Boris Sarafoff, Vladimir Kovaceff, D. Davidoff, D. Troleff, D. Iconomoff şi Al. Burlacoff, pentru a fi ascultaţi asupra inculpărilor ce li se aduc pentru fap-
25 tele prevăzute şi penate de art. 47 combinat cu art. 226 şi 332 din cod. pen.!

Dar până să execute agenţii forţei publice ordinul neobositului jude de instrucţie, să urmăm a asculta disputa tinerilor reporteri...

30 C. — Domnilor, ora este două fără un sfert... Crez că e de prisos să mai aşteptăm... (cu ironie). Să mulţumim amicului D.... de inteligenţa cu care a ştiut să conducă urmărirea omului nostru şi să mergem să ne vedem de treburi.

35 A. şi B. (cu mult sarcasm către D.). — Mersi, monşer.....

D. — Dar...

Totî ceilalţi trei. — Mersi, monşer, şi la revedere...

Zicând acestea, pornesc să iasă. Dar D., atins până 'n suflet de maliţiozitatea confrăţilor, li se pune în cale şi, emo-

ționat, după ce a făcut, încruntându-și fruntea, apel la o inspirație, le zice cu un ton suprem:

— Domnilor! un moment!... Știu unde este!... Câte ceasuri sunt?

5 — Două fără zece.

— Stați aici! Vă conjur să mă așteptați o jumătate de oră... Dacă la două și douăzeci nu sunt cu el aici, atunci... vă dau voie să nu mă mai stimați... Mă duc! Vi-l aduc! Trebuie să vi-l aduc!

10 Și zicând acestea, omul rănit de sarcasmul confrăților și iritat de chiulul fugarului urmărit, a pornit ca glonțul unui anarhist.

Deși sceptici în privința rezultatului promis cu atâta avânt, cei trei confrăți se hotărăsc să aștepte, și, pentru 15 a scurta chinul așteptării, comandă o semi-baterie cu sifon. Dar n'apucă să vină băiatul, și o birjă, cu coșul ridicat și cu burduful tras, se oprește din goana mare dinaintea ospătăriei.

Un moment, birjarul, un muscal, vorbește cu mușteriu, 20 apoi desprinde burduful. Mușteriu se dă jos și intră în compartimentul popular al ospătăriei. Muscalul a și plecat.

Mușteriu cel nou este un om înalt și bine făcut, ochi pătrunzători; fruntea mică, încadrată într'un păr aspru și des, de culoare castanie bătând în roșcat ruginiu; bărbia 25 și buza încadrate asemenea în niște mustăți și o barbă de acelaș fel și aceeași culoare. E îmbrăcat într'un chip neobișnuit în orașele europene, — haine de dimie groasă, tivite cu șiret de lână, dar croite tot nemțește, însă cam nepotrivate pe trup; pe d'asupra un fel de ipingea de aba pentru 30 vremea rea; în cap, o șapcă de plisă neagră cu cozoroc de piele, cum sunt șepcile birjerești; în picioare, cisme mari, răspândind mirosul caracteristic al iuftului rusesc îngrijit cu untură de pește.

Acest tip exotic, de o înfățișare foarte hotărîtă și energetică, atrage firește atenția de argus a celor trei tineri confrăți, care-și schimbă, ca niște fulgere, priviri arzătoare de mirare și curiozitate. Tipul se duce la o masă mai departe de ei, lângă fereastră, trage cu precauție perdeluța — care 35 în compartimentul unde se servesc unele feluri de mân-

care și cu jumătatea de porție, stă totdeauna dată la o parte — și dă să se așeze pe scaun. În mișcarea ce face ca să-și ridice vingherca dela spate așezându-se, îi cade din buzunar, făcând mult sgomot, un revolver de calibru mare, ca revolverele militarești, împreună cu o cartă de vizită. Vădit contrariat de aceasta și neputându-și înneca o exclamație de necaz, s'apleacă, ia repede arma și o pune la loc în buzunar. Apoi bate tare în masă.

Băiatul intră cu semi-bateria comandată de cei trei confrăți, le-o așează pe un scaun și trece la noul sosit.

— Listă! zice tipul cu tonul aspru și cu un pronunțat accent străin.

Băiatul dă lista.

— Țuică și ciorbă, schembe și ārdei! comandă tipul.

Cei trei confrăți privesc aiuriți pe când tipul, ca și cum ar pricepe că este obiectul celei mai diabolice scrutări, își mută scaunul, întorcându-le spatele.

— Carta de vizită a rămas jos! șoptește unul dintre confrăți. Uite, jos! între piciorul scaunului, la stânga, și între piciorul mesei, la piciorul lui...

În adevăr, tipul, grăbindu-se să-și ridice arma, a uitat jos carta de vizită.

— Ce-i de făcut, să punem mâna pe ea?

— Bine să-i fie lui d. judecător! Vezi? dacă nu fugea de noi și venea să dejunăm împreună!... Vezi ce a pierdut!

— Și dobitocul de D.... aleargă cine știe pe unde după dumnealui!

— Atât mai rău pentru ei! și atât mai bine pentru noi!

— Ce-i de făcut?

— Ce-i de făcut?

— Ce-i de făcut?

Toate aceste replici se urmează pe șoptite foarte repede, pe când tipul, care și-a mâncat ciorba de schembea, comandă:

— Varză! porții mare mâ! și ārdei și vin!

— Și pe urmă? — întreabă băiatul.

— Pă urmă, fleică și ārdei!

Până să execute băiatul comanda, tipul se scoală dela masa lui și cu mâinile la spate, se duce să se uite la reclama

ilustrată, atârnată pe peretele dimpotrivă. Unul dintre confrăți se scoală și se repede spre masa dela care s'a ridicat tipul; dar tipul iute se 'ntoarce în loc, îl ajunge la masă, tocmai când vrea să s'aplece spre piciorul din stânga
 5 al scaunului, și-l împinge binișor, dar cu destulă putere, la o parte. N'a trebuit mai mult decât trei patru secunde, ca să se săvârșească această manoperă. Tipul se așează la loc pe scaunul lui, de astădată cu mai multă precauție ca
 10 întâia oară, iar tânărul ziarist merge să facă asemenea la masa lui. De astădată cartă de vizită nu se mai vede; a dispărut sub talpa ciobotei din stânga a stăpânului ei. Confrății își mușcă buzele.

— Să dăm de știre poliției!

— N'am făcut nimic!... Trebuie să știm noi mai în-
 15 tâi cine e tipul ăsta. Dacă este ce bănuesc eu, apoi atunci captura lui s'o facem noi... Și atunci să poftescă iar d. judecător să ne mai facă fasoane!

— Unde dracul e dobitocul de D...?

— E două și jumătate...

20 — Crezi că mai vine? I-e rușine să se 'ntoarcă singur...

Pe când șoptesc acestea tinerii noștri, tipul se scoală și trecând pe lângă ei, cu capu'ntors fără să-i privească, iese, cine știe pentru ce, pe uscioara care duce în dosul ospătăriei. A ieșit urmărit de privirile celor trei confrăți, și n'a
 25 apucat să se 'nchiză bine uscioara după el, și toți trei au dat să se repează la piciorul stâng al scaunului... Nenorocire! Cartă de vizită lipsește din locul știut.

— I s'a lipit de talpa cisme! zice unul dezolat.

Și toți se 'ntorc în loc, și toți dau un țipăt de triumf...
 30 În adevăr, cartă s'a lipit de talpa cisme; dar cisma trecând pragul uscioarei, cartă s'a deslipit. Este colo jos, murdărită de noroiul de pe talpă, dar sclipind totuși ca un soare strălucitor. O ridică și — ce citesc?

35 *Boris Sarafoff, président du Comité macédo-andrinopolitain, Grand Maître etc. etc.*

El! Boris Sarafoff! la București! Boris Sarafoff!

— Boris Sarafoff trebuie prins! prins de noi!

Cât e de scurtă viața omului, progresul n'ar fi fost posibil, dacă omul n'ar fi avut darul să învețe din păteala

altuia, să se folosească de experiența aproapelui său. Astfel o amintire trecu ca un fulger prin mintea celor trei tineri confrăți: cum scăpase judecătorul de instrucție din mâinile amicului lor D...? — foarte simplu: pe când D... îl pândea, de bună credință, la o ușă de ieșire a palatului, d. judecător ieșise pe alta. Dar dacă D... ar fi avut inspirația să-l pândească la ușa de ieșire a cabinetului, pe d. judecător, așa e că nu-i putea scăpa? Prin urmare: numai o ușă de ieșire are ospătăria Enache? Nu! are trei. Care va să zică, dacă, pe când dânșii îl așteaptă pe Saraffoff în compartimentul unde se servesc unele mâncări și cu jumătatea de porție, îi vine numitului Saraffoff inspirația să plece pe altă ieșire?

— Dar nu și-a terminat dejunul... A comandat o fleică...
 15 — Ce are aface! A simțit că e bănuț și firește a renunțat la fleică.

— Dar cum să plece? nu și-a plătit socoteala...

— Ba ce! un asasin să mai aibă așa scrupuluri...

— Dar ipingeaua și-a lăsat-o'n cuiu... trebuie să vie
 20 să-și ia ipingeaua! mai ales că afară e o ploaie teribilă.

— Aș! un om așa de îndrăzneț ca Saraffoff are să se teamă de ploaie! vezi bine!

Se'nțelege că toate aceste raționamente, pentru care mie-mi trebuiesc atâtea cuvinte greoaie, s'au săvârșit într'o
 25 clipă printr'o schimbare de priviri — tot așa, într'o noapte adâncă la sclipirea fulgerului, se vede o cale limpede. Nu e vreme de gândit prea mult! Cei trei confrăți ies pe urmele lui Saraffoff, trec pe lângă bucătăria ospătăriei și merg spre fund să se pună deaproape la pândă. La sgomotul pașilor lor, răspunde o tuse înfundată: Saraffoff n'a scăpat!
 30 Saraffoff este acolo! Il așteaptă...

— Dar dacă sparge zidul și iese prin curtea dealături?... șoptește unul.

— Mai așteptăm câteva momente și, dacă nu iese, spargem ușa; intrăm după el și-l scoatem de urechi afară!
 35

Saraffoff nici gând n'a avut să fugă... Apare foarte liniștit... Cu aceasta își susține totdeauna prestigiul un om reputat îndrăzneț — cu liniștea. La înfățișarea lui Saraffoff, care ține mâna dreaptă în buzunarul unde e revol-

verul, cei trei confrăți fac un pas înapoi; el înaintează un pas; ei fac doi înapoi; el doi, ei trei... Aceasta nu doar de lașitate... E o tactică prudentă: vor să-l înconjure, să-i ia orice posibilitate de mișcare, să-i taie toate ieșirile. Astfel unul merge la portița gangului de serviciu, altul la ușa compartimentului celui mare, și celălalt la ușa compartimentului unde Sarafoff s'a întors, s'a reșezat la masă și continuă să dejuneze cu liniștea celei mai nevinovate conștiințe. A! criminalul! Dar de data aceasta nu mai scapă! El va fi prins de cei trei bravi jurnaliști, care-l vor da pe mâna justiției implacabile și incapabile a-l apuca fără ajutorul lor. Și cu această ocaziune, se va vedea odată mai mult cât se poate câștiga când totul merge după principiul așa numitului «schimb de bune proceduri». Dacă în trista afacere bulgaro-macedo-română, justiția a făcut colosale servicii presei, apoi, în schimb, presa, prin cei trei valoroși membri ai ei, va fi făcut un serviciu imens justiției, dându-i în mână pe numitul Boris Sarafoff, creierul și sufletul infernalului complot bulgar, pentru a fi ascultat asupra inculpărilor ce i se aduc pentru faptele prevăzute și penate de art. 47 combinat cu art. 226 și 332 din cod. pen.

Sarafoff a terminat dejunul și a plătit socoteala. După reverențele ce i le face băiatul care a primit plata, se poate crede că Sarafoff a fost galantom și a dat un bun bacșiș. Tânărul reporter care stă la pândă, simte un fior: Sarafoff s'a ridicat de pe scaun... De sigur vrea să plece... A sosit deci momentul suprem. Dacă asasinul, văzându-se în fața primejdiei de a fi prins, în desperarea lui, trage?... Un așa om e capabil de orice! Dar prima emoție trece: tânărul vede că Sarafoff n'are deloc intenția să plece, și mai observă că bulgarul n'are câtuș de puțin aerul că ar lua seama la dânsul.

Sarafoff s'a ridicat dela masă și se plimbă de colo până colo, par'că ar aștepta pe cineva! Asta ar fi și mai frumos! Ar avea haz să fie aici, la Enache, convocat comitetul macedo-andrinopolitan.

— Să așteptăm dar! își zise tânărul.

Câteva momente se petrec fără ca să se schimbe ceva, material sau psihic, în situațiunea aceasta așa de încor-

dată. Dar o birje se oprește dinaintea ospătăriei, și din birje se coboară tânărul D... care a alergat până acum după judecătorul de instrucție. Confratele din ușă îl întâmpină, și cu tonul înneecat:

5 — Ci, haide, nene, odată! pentru numele lui Dumnezeu! unde umbli! Așa e că nu l-ai găsit?

— Nu, monșer, am umblat ca un nebun peste tot; imposibil ca să-l găsească! par'că s'a ascuns în pământ!

10 — Puțin ne pasă acuma de dumnealui!... Uite-te bine la omul acesta!

Și, zicând astea, arată pe bulgarul care, cu mâinile la spate, se uită la reclama ilustrată din perete.

— Un Bulgar, probabil!

— Da, un Bulgar... Știi anume cine?

15 — Cine?

Drept răspuns, confratele arată foarte discret cartă de vizită plină de noroiu. D... dă un țipăt... Bulgarul n'aude n'a-vede. Se întoarce în loc și urmează să se plimbe cu mâinile la spate de colo până colo...

20 — Ce facem? întreabă D... uimit.

— Il pândim aci.

— Il denunțăm poliției.

25 — Peste puțină! Ai răbdare... Trebuie să avem răbdare... Saraffoff așteaptă aici pe Kovaceff, Davidoff, Troleff, Iconomoff și Burlacoff...

— De unde știi?

— Ce-ți pasă? Aici e convocat comitetul macedo-andrinopolitan... Trebuie să-i prindem pe toți... Dacă dăm acuma alarma, stricăm tot! Trebuie să avem răbdare!

30 — Dar ceilalți unde sunt?

— Membrii comitetului?

— Nu! băeții noștri.

— Sunt la posturile lor... Noi nu suntem zevzeci ca dumneata să lăsăm ieșirile neocupate.

35 Până să protesteze D... contra acestei răutăți, o altă birje se oprește în fața ospătăriei; este muscalul care l-a adus aci adineaori pe prezidentul comitetului macedo-andrinopolitan. Un tip absolut bulgăresc coboară și intră...

— Kovaceff! șoptește tânărul confrate către D... Kovaceff se apropie cu mult respect de Sarafoff și-i spune foarte încet ceva la ureche.

— Trebuie să pice și ceilalți! șoptește tânărul jurnalist.

5 Dar Kovaceff ia ipingeaua din cuier și o ține lui Sarafoff care o îmbracă pe mâneci.

— Vor să plece!

— Pleacă!

10 — Opriți-vă, asasinilor! strigă cei doi confrăți, tăindu-le drumul spre ușe.

Dar asasinii îndrăzneți îi împing, făcându-și loc de trecere.

— Săriți! Asasinii! Sarafoff! Kovaceff!

15 Ceilalți doi confrăți aleargă la acest sgomot, urmați de toți băieții dela Enache. Însă, până să sosească toți, Sarafoff și Kovaceff au biruit și au reușit să ajungă la trăsură lor... În luptă, Sarafoff și-a pierdut peruca și, punând un picior pe scărița trăsurii, când vor toți să-l înhațe, își smulge barba.

20 Toată lumea rămâne trăsniță.

— Cine?... Cine?... Cine e Sarafoff?!

— ...Este inteligentul judecător de instrucție, care știe să scape cu atâta dibăcie de urmărirea reporterilor! este simpaticul nostru amic J. Th. Florescu, care a mandat și

25 ordonat etc. etc.

— Dar Kovaceff?

— Grefierul lui Sarafoff.

Profitând de aiurirea urmăritorilor săi, Sarafoff s'a suit cu Kovaceff în birje și strigă muscalului:

30 — Mână iute, gaspadi!

Birja pornește în goană... Tânărul D... se acață ca ștregarii dela mahala dinapoia trăsurii.

— Dă cu biciul dindărăt! strigă Kovaceff.

REPORTAJ

« Revolta Națională » apărea sub direcția mea acu vreo cinsprezece ani, pe vremea cabinetului Brătianu. Era o gazetă eminentemente combativă, făcând crâncenă opoziție.

5 Tăria noastră nu stetea atât în articole de fond sau în polemice, cât în informațiuni de senzație țesute cu observațiuni veninoase. Turbasem și pe public, și pe politicieni, și mai ales pe confrăți, cu descoperirile celor mai intime secrete ale culiselor politice, sociale și chiar familiale. Poliția
10 înnebunea căutând în zadar să afle izvorul știrilor « Revoltei ».

Și ce simplu lucru! Toate le aflam dela o damă din societate, care le lua într'adins pentru noi dela un stâlp al puterii, un om foarte de sus. Câte trele părțile erau interesate să lucreze cu cea mai perfectă discrețiune: bărbatul
15 de stat își exercita prin canalul nostru micile răutăți și marile intențiuni; dama câștiga frumos dela noi, iar noi țineam recordul gazetelor bine informate. Oricine ar fi cetit însă cu destulă luare aminte foaia noastră ar fi trebuit măcar să bănuiască: pe câtă vreme pe toți oamenii
20 dela putere îi tratam cu ou și cu oțet, pe bărbatul nostru de stat îl maltratam cu zahar și cu apă de trandafir.

Dar, din nenorocire, izvorul informațiilor a trebuit să ne sece odată. Bărbatul de stat a căpătat misiunea pe care o vâna de mult și a părăsit capitala; astfel, am rămas —
25 dama, dezolată fără bunul ei amic, iar noi, și mai dezolați, fără informații. A voit dama să ne servească cu știri din alte izvoare; dar au început să plouă desmințirile, și confrății s'au pornit să-și verse focul asupra « Revoltei », care, « fără nici un scrupul ... mincinoși! ... infami! ... ca-
30 raghioși! »... în fine toate grațiozitățile de cari sunt capabili niște confrăți geloși de un îndelungat succes.

Atunci, am luat un reporter special.

Câteva zile am scăpat de desmințiri și de invectivele confratilor... Da! dar ce informații, Dumnezeu! Judecați singuri:

5 « Azi s'a ținut un consiliu de miniștri, la ministerul de interne ».

« Primul ministru va pleca mâine Sâmbătă la Florica. Probabil că se va întoarce luni sau marți, dacă nu se va hotărî să rămână acolo mai multe zile ».

« D-l ministru al cultelor a lucrat ieri, miercuri, cu M. S. Regele ».

10 « Aflăm cu plăcere logodna d-lui Alexandru Popescu, vechiu funcționar, cu doamna Alexandrina Ionescu, mama tânărului poet Horațiu Ionescu, impiegtat la biuroul de servitori de pe lângă Prefectura Poliției Capitalei. Toate urările noastre de fericire junei perechi ».

15 « După cererea doamnelor Tudorița Ștefănescu și Fani Teodorescu, s'au permutat, întâia în postul de moașă la plasa Z... în locul celei de-a doua, iar cea de-a doua în aceeași calitate la plasa X... în locul celei dintâia ».

Când a intrat reporterul meu de dimineață, l-am întâmpinat spumând:

— Domnule Caracudi, nu merge așa! Cu informațiuni ca ale dumitale, dăm de mal gazeta. Informații sunt astea? Firește că s'a ținut azi un consiliu de miniștri, fiindcă 20 acolo în fiecare joi se ține câte unul!... Firește că primul ministru va pleca Sâmbătă, după regulă, la Florica, ca în toate Sâmbetele, și se va întoarce, iar după regulă, ori luni, ori marți, ori miercuri, ori în altă zi!... Firește că 25 ministrul cultelor a lucrat ieri la palat, fiindcă miercurea este ziua fixă de lucru a acestui secretar de stat cu Regele!... Și pe urmă... Ce-mi pasă mie de logodna junei Alexandrina!... ce interes poate avea pentru cetitorii 30 noștri permutarea moașelor dumitale!... Ce? vrei să omori « Revolta », nene?... spune!

— Ba nu!

— Atunci!... Mie îmi trebuiesc, domnule, informațiuni politice de senzație.

— Dacă nu sunt, domnule director...

35 — Trebuie să fie!... Altfel, cu regret, amice, nu ești bun de noi!

— Am înțeles, domnule director.

40 — Pleacă, aleargă! Vără-te peste tot, în lume, în locuri publice și oficiale, în cercuri politice; scotocește, miroase, află, află, află!

D. Caracudi a plecat foarte hotărît. Peste câteva ceasuri, pe seară, se întoarce mândru. Avea de ce. Aflase lucruri cu deosebire interesante dela un personaj politic, al cărui nume nu vrea să-l spună. Intre altele, iată:

- 5 1. O mare neînțelegere în sânul consiliului de miniștri;
2. O criză ministerială iminentă;
3. Intenția guvernului de a spori efectivul armatei și anii de serviciu;
4. Sgomote despre un grav incident diplomatic;
- 10 5. Un divorț scandalos în lumea mare.

— Ei, ai văzut?... Cine e amicul care ți-a comunicat toate astea.

— Asta nu se poate, răspuse Caracudi; am dat parola de onoare să nu spun numele. Dealtminteri, dacă ar afla că l-am trădat, nu mi-ar mai spune nimic altădată.

— Bravo, domnule Caracudi! frumoasă recoltă. Așa da! dă-i înainte! dumneata ai apucături americane; vei avea un frumos viitor ca ziarist român.

Și în adevăr, pe fiecare zi reporterul a mers progresând, așa încât, în scurt timp, « Revolta », compromisă oarecum în ultimele două săptămâni, se ridică la vechiul ei nivel de popularitate, ba chiar mai sus. Niciodată atâta succes... Bravul meu Caracudi! De exemplu:

Putem spune, din sorginte autorizată, că ieri s'a petrecut la palat o scenă care caracterizează situațiunea întreagă ca imposibilă de susținut. Guvernul e pe ducă. La ediția de seară amănunte.

Apoi, la ediția de seară:

Se știe că Regele de mult își dă seama de starea nenorocită în care a ajuns țara, și nu pierde nici o ocazie pentru a-și manifesta nemulțumirea față de guvernul vizirului. Regele pândea de mult momentul când să spună verde șefului colectivității ce crede despre această politică descreerată. Astfel, ieri, când vizirul a mers la obișnuita audiență, Regele s'a închis cu dânsul în cabinetul de lucru, luând cele mai stricte precauțiuni a nu fi auzit de nimeni, și i-a tras vizirului o săpuneală numărul unu, făcând critica amănunțită și foarte aspră a acestei politici, care consistă în a tolera « jafuri, asasinat și procese scandaloase », după propria expresie a vizirului.

Tot timpul, vizirul a tăcut cu ochii în pământ, galben la față ca un cadavru. La sfârșit, Regele, arătând că situația a devenit intolerabilă pentru țară și pentru Coroană, a spus răspicat:

40 *Nu mai merge, domnilor, nu mai merge!*

S'a observat chiar de servitori aerul plouat al vizirului la ieșirea din palat.

De prisos a mai spune ce succes a avut gazeta noastră seara. Ediția pentru capitală s'a epuizat în câteva mo-

mente, așa că am fost siliți să tragem încă o mie de exemplare (încă trei, am spus noi a doua zi).

— Al dracului Caracudi! gândeam eu. De unde le află? Trebuie numaidecât să știu de unde le află.

5 Toate stăruințele mele pe lângă el au rămas infructuoase; peste puțină să aflu sorgintea de unde căpăta atâtea știri. Incăpățănarea lui m'a scos din răbdări. M'am hotărât să-i dejoc rezistența, smulgându-i secretul într'un mod fie chiar nedemn.

10 A doua zi, o zi încântătoare de toamnă, reporterul mi-a spus de dimineață:

— Mi se pare că pentru ediția de seară o să am o informație în legătură cu cea de ieri, cu scena dintre Rege și vizir. Adineaori când veneam încoace, am văzut pe vizirul
15 intrând iar la palat... Să vedem... Mă duc... Mă întorc într'un ceas cu informația...

— De astă dată trebuie să te prinzi! am zis în gândul meu, și imediat mă luai pe urmele lui mai discret decât un bătrân detectiv.

20 Caracudi, fără a bănuși câtuși de puțin, ieși pe bulevard în Calea Victoriei. Un moment, se opri la fereastra unei prăvălii de galanterie; apoi, urmă înainte cu pas potolit. Ajungând în colțul stradei Nouă, se opri la Capșa, așezându-se afară la o mesuță. Eu stam în colțul otelului de Boulevard.
25 Vreo douăzeci de minute m'a ținut așa, el pe scaun și eu în picioare... S'a sculat și a apucat spre palat. După el... Dar, din nenorocire... în dreptul lui Oteteleşeanu, la deschizătura largă a pieței Teatrului, l-am pierdut din ochi în mulțime... Caut în sus, caut în jos: nicăeri... S'a
30 suit de sigur în vreun otel, unde are întâlnire cu omul lui — vreun deputat, senator... ori știu eu? Când mă desperasem și porneam să mă întorc la redacție, cu gândul a reîncepe jocul la prima ocazie, iată-l pe omul meu că iese din prăvălia de specialitate a Regiei cu un pachetel în
35 mână... Și-a luat tutun!... Apucă tot în sus spre palat... După el... Dar, trecând pe dinaintea tutungeriei, mi-arunc ochii să văd dacă nu e cineva acolo cu care să fi comunicat... În prăvălie, nimeni, afară de vânzătoarea și impiegatul. Trecând pe la palat, Caracudi taie drumul,

salută pe cineva dela fereastră și urmează domol înainte. Ajungând și eu în fața palatului, trag cu ochiul și văd la geam un tânăr ofițer de roșiori... Caracudi își ia seama mai încoace de Episcopie; se întoarce în loc și pornește înapoi... Mă ascunz repede într'un gang. Trece la vale...
 5 ies după el la potrivită distanță, ținând ochii la pălăria lui cenușie ca argintul. În dreptul palatului pălăria cenușie salută iar... Iar ofițerașul...

— Nu cumva?... gândesc eu.

10 Reporterul apucă la dreapta pe lângă grădinița palatului... în strada Sf. Ionică... După el... În intrarea Rosetti... În Cișmigiu... Trece puntea... Merge drept la bufet... Eu stau ascuns lângă movilă și nu-l iert din
 15 De sigur aci are întâlnire cu omul dela care ia informațiile... Il așteaptă... Il aștept și eu... Reporterul scoate blocul din buzunar și scrie... E o vreme splendidă, și grădina, sub cerul limpede de toamnă, e mai frumoasă ca totdeauna. În aer liniște; ici și colo pică încetinel frunze
 20 galbene, învârtindu-se în clipe largi până la pământ în jurul coadelor veștejite, și de departe s'aude glas de le-bădă...

Dar omul meu a isprăvit de scris; plătește, se scoală și apucă spre locul unde mă află... Mă dau binisor pe
 25 după movilă. Pornește spre intrarea Rosetti înapoi... După el... Iese prin strada Brezoianu... Suie bulevardul... Acum grăbește pasul... și eu pe al meu... Unde mă duce?... Să vedem...

30 La redacție... Intră... Dau fuga. Când intru, Caracudi scoate blocul.

— Ei? întreb eu.

— Stăi să vezi! răspunde cu un zâmbet triumfător, și-mi pune îndată sub ochi, cu indicația caracterelor « compacte » de întrebuințat, următoarea informație:

35 « Am dat aseară o informațiune relativă la scena petrecută ieri la palat între Suveran și vizirul. Astăzi suntem în pozițiune a da, din acelaș izvor autorizat, amănunte asupra urmării acelei scene, cari stau în legătură cu sgomotele înregistrate de noi despre o iminentă criză ministerială.

40 « Astăzi, vizirul, cu aerul foarte abătut, a urcat treptele palatului pe la 9 dimineața. Regele l-a făcut s'aștepte mai mult de o jumătate de oră în anti-

cameră. În vremea aceasta, servitorii și ofițerii de serviciu au observat că vizirul ofta adânc gândindu-se la frumoasele zile dela Aranjuez, când tăia și spânzura, bucurându-se de încrederea fără margini a Suveranului, care acuma, domirit

5 — *mieux vaut tard que jamais* — îi întoarce spatele ca unui lacheu, de serviciile căruia stăpânul este absolut nemulțumit, și pe care vrea să-l dea afară, ca pe orice lacheu netrebnic.

În fine, Suveranul, primind pe vizir în cabinetul de lucru, i-a repetat aceleași imputări asupra intolerabilei situațiuni. Vizirul tremurând și cu glasul plin de lacrimi, a zis:

10 — Atunci, Sire, nu mai rămâne alta de făcut decât...

— Decât? a întrebat Suveranul.

— Decât...

Și neputând pronunța cuvintele: «...să-mi dau demisia și să mă retrag în viața privată...» s'a pornit pe plâns, ca o babă bătrână copleșită de parapon.

15 Precum se vede, zilele politicii de *jafuri, asasinat și procese scandaloase* sunt numărate. Nu va mai fi vorba de astădată de o remaniere ministerială parțială, de o cârpeală după cunoscuta sistemă vizirială, ci de prăbușirea completă a șandramalei colectiviste.

— Bravo, dragă Caracudi! am strigat eu. Ești mai tare decât puteam să-mi închipuiesc! Tu ești norocul « Revoltei Naționale »!... Decât... să-mi dai voie să-ți spun că acuma știu...

— Ce?

— Izvorul de unde capeți informațiile... Il cunosc...

25 — Aș!

— Pe ce te prinzi?

— Pe ce poștești.

— Pe un dejun la lordache... Primești?

— Primesc, zice Caracudi, sigur că mă bea.

30 — Vrei să-ți spun de unde?

— De unde?

— Vino'ncoace...

Il trăsei atunci la o parte, în cabinetul meu de director, închizând ușa cu mai multă precauție ca Regele când vrea să vorbească vizirului, și-i șoptii răspicat privindu-l diabolic până'n fundul ochilor:

— Din Ciș-me-giu!

40 Caracudi se făcu mai galben ca vizirul din informația lui. Dar... *si augur augurem* — strângându-i mâna cu efuziune, mă grăbii să-i adaug:

— Nu face nimic asta!... Sunt foarte mulțumit de serviciile tale... « Revolta » fără ele n'ar plăti o parachioară, cu toate articolele și foiletoanele noastre... Hai să dejunăm!

Am dejunat minunat. Caracudi clipea din ochi foarte mulțumit.

— Mă rog ție, l-am întrebat eu la cafea, după ce-i spuseseam itinerariul lui de dimineață în toate amănunțele —
5 mă rog ție, când e vreme bună ca astăzi, înțeleg; dar cum faci când e vreme rea?

— Când e vreme rea?... stau acasă.

— Mai bem o înfundată? Asta o plătesc eu.

Știu c'am răs!... Am plătit, el dejunul și eu suplimentul, și ne-am întors foarte veseli la redacție.
10

— Trei ceasuri!... Caracudi! strig eu; repede după informații! Caută-le cât mai senzaționale!

— Lă moment! răspunde bravul meu reporter și pleacă grabnic spre palat.

15 Eu rămân în odăița umbroasă a redacției să-mi scriu articolul de fond: *Ce gândește Suveranul?*... Să vedem, ce poate gândi Suveranul?...

Moiu pana în călimări și, picotind cu capul plecat pe masă, mă gândesc... mă gândesc...

20 Ce vreme splendidă!... Ce frumoasă trebuie să fie grădina acum către seară sub cerul limpede de toamnă... Ce liniște în aer!... Par'că văd cum pică încetinel ici și colo frunzele galbene, învârtindu-se în clipe largi până la pământ în jurul coadelor veștejite... și par'că de departe
25 auz glas de lebădă...

Al dracului Caracudi!...

Ia să vedem acum: *ce gândește Suveranul?*

BACALAUREAT

Când ies de dimineată din casă, o trăsură din trap mare
intră pe strada mea: în trăsură madam' Caliopi Georgescu,
o bună prietenă. O salut respectuos. Cum mă vede, oprește
5 trăsura înfigând cu putere vârful umbreluței în spinarea
birjarului.

— Sărut mâna, madam' Georgescu, zic eu, apropiindu-mă.

— La dumneata veneam! răspunde cucoana emoționată.

— La mine?

10 — Da... Te rog să nu mă lași!

— ?!

— Să nu mă lași! Trebuie să-mi faci un mare serviciu
amical... La nevoie se arată amicitia; să vedem cât ne
ești de prieten!

15 — Cu cea mai mare plăcere, madam' Georgescu, dacă
pot...

— Poți!... să nu zici că nu poți... știu că poți...
trebuie să poți!

— In sfârșit, ce e? de ce e vorba?

20 — Dumneata cunoști pe... Știu că-l cunoști!

— Pe cine?

— Ți-este prieten... știu că ți-e prieten! să nu zici că
nu ți-e prieten!...

— Cine?

25 — Popescu, profesorul de filozofie.

— Suntem cunoscuți, ce e drept; dar iar așa de buni
prieteni, nu pot să zic.

— Las' că știu eu...

— Ei?

30 — Ei! trebuie numaidecât să te sui în birje cu mine, să
mergem la el, să-i vorbești pentru Ovidiu.

Cetitorii trebuie să știe că madam' Caliopi Georgescu are trei copii — Virgiliu, Horațiu și Ovidiu Georgescu. Virgiliu este în anul al treilea la facultatea de drept; Horațiu în al doilea, și Ovidiu vrea să intre în anul întâiu, la aceeaș
5 facultate. Ovidiu trece acum examenul sumar de șapte clase liceale, și, cu toată bravura lui, pe cât spune Cocoana Caliopi, după ce a biruit toate obiectele, s'a înțepenit la Morală.

— Inchipuește-ți, zice mama emoționată. Să-l persecute
10 pe băiat! să-i sdrobească băiatului cariera!... Cum este el simțitor, e în stare să se prăpădească... Știi ce mi-a zis? «Mămițo, dacă pierz un an, mă omor!»... E în stare, cum e el ambițios... Inchipuește-ți să-i dea nota 3, și lui îi trebuie 6... și la ce? tocmai la Morală... Acu dumneata
15 îl cunoști pe Ovidiu de când era mic... Știi ce creștere i-am dat!...

— Ei! bravo!

— Auzi, tocmai la Morală... Suie-te, te rog.

Și, zicând acestea, cucoana îmi face loc lângă dumneei
20 în trăsură.

— N'ar fi fost mai bine, madam' Georgescu, zic eu, să fi mers d-l Georgescu în persoană la profesor?... Știți... D-l Georgescu, om cu greutate... ca tată, altfel... Eu...
de... străin...

— Aș! ți-ai găsit! Georgescu! Nu-l știi pe Georgescu ce
25 indiferent e cu copiii. Dacă ar fi fost după Georgescu, nici Virgiliu, nici Horațiu n'ar fi fost în facultate... Despre partea lui Georgescu, rămâneau băieții fără bacalariat... Suie-te, te rog.

— Dar nu e nevoie de trăsură, madam' Georgescu, mă
30 duc pe jos.

— Vai de mine! Dacă avem trăsură... Suie-te, te rog...

A trebuit să mă sui, și am plecat.

— Unde mergem? întreb eu pe cucoana Caliopi.

— La profesorul...

— Nu știu unde șade...

— Știi eu... ce-ți pasă! La dreapta birjar.

Și cucoana lovește tare cu umbreluța peste brațul drept
al birjarului.

— Mână mai iute!

Lovește la stânga, lovește la dreapta, apoi iar la dreapta, apoi la stânga; în fine, înfige iar vârful în spinarea birjarului, care oprește.

5 — Uite, zice madam' Georgescu, căsuțele alea galbene de lângă băcănie; intri în curte, casele din fund la dreapta... Acolo șade... Eu te aștept aici.

Mă dau jos din birje și pornesc ridicând rugi călduroase la cer, să dea Dumnezeu să nu fie acasă d-l profesor de
10 filozofie. Intru, ajung la locuința lui, bat. Cerul n'a voit s'asculte rugile mele: d-l profesor este acasă... Cum să încep? Să-l iau pe departe... zic:

— Fratê Popescule, ciudate sunt și programele și regu-
15 lamentele școlilor noastre: prea se dă o egală importanță tuturor obiectelor de studii și asta e dăunător mersului, adică vreau să zic, progresului; căci, în definitiv, ce vrea să facă școala din tinerele generațiuni, care vin și caută, mă 'nțelegi, o cultură sistematică, pentru a deveni cetățeni utili, fiecare în ramura sa de activitate socială?

20 Profesorul se uită la mine aiurit fără să înțeleagă. Eu urmez:

— Bunioară am văzut absurdități în școlile noastre; am
văzut copii cu excelente aptitudini la studii, condamnați
a sta un an repetenți, fiindcă n'au avut notă suficientă
la muzică sau la gimnastică. Înțelegi bine că un an de
25 întârziere, pentru inaptitudine la muzică sau la gimnastică!... Dar asta, trebuie să convii și dumneata, e tot așa de absurd ca și când ai împiedeca pe un tânăr dispus să învețe dreptul, să piarză un an, fiindcă nu e tare la Morală... Ce are aface Morală cu cariera de avocat, pe
30 care vrea tânărul să o îmbrățișeze?... Ba nu, spune d-ta!

Profesorul holbează ochii la mine și mai aiurit... Văzându-l așa, îmi zic: nu merge! nu merge cu sistema mea pe departe! trebuie apucat boul de coarne.

— Uite, frate Popescule, să lăsăm chestiile de principiu.
35 Știi de ce am venit la dumneata?

— Ba!

— Am venit să te rog să dai lui Ovidiu Georgescu, pe care l-ai examinat eri la Morală și i-ai dat nota 3 — să-i dai nota 6...

— !

— Să nu zici că nu poți!... Știu că poți! trebuie să poți!

— Atunci trebuie să le dau la toți!

5 — Să le dai la toți!

— Bine, dar...

— Să nu zici că nu poți! Știu că poți! trebuie să poți! să le dai la toți! Sunt toți copiii de familie bună!

Profesorul — e și el om de familie bună — zice:

10 — Bine! dacă sunt de familie bună, vom căuta să le dăm la toți nota 6.

— Imi promiți?

— Pe onoarea mea de profesor!

15 Am plecat încântat. Madam' Georgescu mă aștepta foarte nerăbdătoare:

— Ei?

— Ei, le dă la toți.

— Cum la toți?

— Firește... fiindcă toți sunt de familie bună.

20 — Cum de familie bună?

— Ca Ovidiu.

— Nu 'nțeleg.

— Le dă, zic eu, notă bună la toți băeții.

— Și lui Ovidiu?

25 — Mai ales... Le dă nota 6 la Morală, pentru că toți sunt de familie bună.

După amiazi, primesc dela madam' Georgescu o scrisorică, prin care mă anunță că Ovidiu a obținut nota dorită și mă roagă să iau prânzul deseară la dumnealor. Se 'nțelege
30 că n'am lipsit a profita de grațioasa invitațiune.

A fost o masă splendidă. S'a băut șampanie în sănătatea lui Ovidiu Georgescu urându-i-se o strălucită carieră. Co-coana Caliopei, în culmea fericirii, a sărutat cu toată căldura pe iubitul ei prîslea, cu examenul căruia s'a încheiat deo-
35 camdată palpitațiile ei de mamă.

Uf! mi-a zis norocita matronă română, oferindu-mi un pahar de șampanie: am scăpat! Am dat și bacaloriatul ăsta.

PETIȚIUNE ...

E în toiul verii, când serviciile publice încep dimineața la 7 și sfârșesc la 2 d. am. Toată noaptea a băntuit căldură apăsătoare și acuma pe un cer senin, a răsărit soarele, amenințând cu groaznică dogoare. Ce are să fie peste zi?

Sunt 7 ceasuri fără 10 minute de dimineață. În biourul registraturii generale a unei mari administrațiuni, impiegatul își pregătește registrul, așteptând să bată ceasul, ca să ridice oblonul dela ferestruia pe unde i se înmânează corespondența oficială și petițiile particulare. Pe când se șterge de sudoare, gândind la cine știe ce, aude ciocănituri la oblonul lăsat. Se uită la ceasul său, regulat adineaori după cel oficial: 7 fără 5 minute... Dă din umeri, se șterge iarăși și gândește mai departe... Ciocăniturile de afară au trecut; dar peste câteva momente iar încep cu mai multă tărie și insistență. Impiegatul dinăuntru se uită la ceas: 7 fără 2 minute. Dă din umeri, se șterge de sudoare și își urmează gândirile intime... Ciocăniturile se îndoesc cu violență... În sfârșit, cele două minute au trecut: ceasul arată 7 punct. Impiegatul trage zăvorul și ridică oblonul, lăsând ferestruia închisă numai cu geamul. Se uită afară. La geam, e un domn, care așteaptă; probabil acela ciocănea. Impiegatul ridică și geamul.

— D-voastră ciocăneți așa?

— Da.

— D-voastră nu știți că biourul se deschide la 7?

— Ba da.

Și zicând aceasta, domnul vără adânc capul pe ferestruică înăuntru; impiegatul, surprins de această mișcare, se dă 'napoi și lasă din mână geamul mobil, care pică peste gâtul domnului ca tăișul unei ghilotine. Domnul vrea să tragă afară capul, dar nu poate.

— Ridică! domnule! strigă domnul cu ochii mari.

Impiegatul ridică binișor ferestruica; domnul își retrage capul.

— Ce poftiți?

5 — Am o afacere de registrat...

Și domnul iar vrea să vâre capul. Dar impiegatul prinde de veste, lasă repede geamul, care atinge vârful nasului domnului.

10 — Poftiți pe ușă, înăuntru, dacă aveți vreo afacere! strigă impiegatul, făcând aceluia domn semn cu mâna pe unde poate intra în biuro.

Domnul ascultă, pleacă dela ferestruică și 'ndată apare în ușă. Este un om nici prea tânăr, nici prea bătrân; pare foarte ostenit, și un ochiu deprins ar pricepe îndată că
15 domnul acesta n'a dormit noaptea. E asudat și prăfuit; mișcările îi sunt nesigure ca și articularea vorbelor. Apărând în pervazul ușii, ține într'o mână pălăria de paie, cam ghemuită; cu cealaltă mână se ține de nas.

— Era să-mi tai nasul... Știi ce teribil m'ai lovit?

20 — Pardon!... dar nu stric eu... Dacă vârâți așa capul...

— Nu face nimic... N'aveți un scaun?

— Poftiți!

Domnul șade alături de biuro.

— Teribil sunt de ostenit...

25 Zicând acestea, domnul se uită lung la un pahar ce stă pe masă aproape gol, și din care a băut impiegatul.

— Mă rog, dacă nu vă supărați, aveți apă?

— Da.

— E rece?

30 — Potrivită?

— Nu-i puneți ghiață?

— Ba da.

— Așa? Îi puneți ghiață?

— Firește!

35 — E flir... e fir...? ăsta...

— Da, avem filtru.

— Monșer! te superi dacă te-oi ruga pentru un pahar de apă?... Teribil mi-e de sete!

Impiegatul sună; un aprod se prezentă.

— Un pahar cu apă...

Apoi, după o pauză, către domnul:

— Ați zis că aveți o afacere...

— Da, am o afacere.

5 — Aici la noi?

— Da, la d-voastră... o afacere... Pe semne că acum s'a dus s'o scoată din puț...

— Cum s'o scoată din puț?

— Apa... că văz că nu prea are amicul de gând să vie...

10 Aprodul intră. Domnul ia paharul și-l soarbe întreg pe nerăsuflete, apoi ridicând niște ochi foarte dulci și plini de mulțumire, către aprod:

— Mersi... Dacă nu te superi... mai îmi dai unul?

Aprodul pleacă. Domnul, după ce s'a căutat prin toate
15 buzunarele, către impieगत:

— S'a dus dracului! am pierdut-o!

— Ce?

— Ce, ne-ce... e vorba, am pierdut-o?

— A fost o petiție...

20 — Nu frate, batista... Monșer, te superi dacă te-oi ruga să-mi dai batista d-tale?... numai un moment.

Zicând acestea, ia de pe masă batista impieगतului și până când acesta să scoată măcar o exclamație, se șterge cu ea la gură de apă.

25 — Și dumneata nădușești ca mine.

Impieगतul dă să-și ia batista înapoi; domnul își trage mâna, se șterge de sudoare și pe urmă la nas; apoi înapoiază batista, punând-o iar la loc pe masă.

— Și cu nădușesc al dracului!

30 Impieगतul ia batista și o trântește departe în partea cealaltă a mesei; apoi se așează, ia condeiul și începe a trece hârtii la registru. Aprodul intră, aducând al doilea pahar. Domnul ia paharul și-l dă pe gât; pe urmă, cu tonul dulceag, făcând semn să-i treacă batista:

35 — Dacă nu te superi...

Impieगतul se face că n'aude. Domnul se scoală, trece pe dinaintea mesei în partea cealaltă, se apleacă peste ea și ia batista. Impieगतul vrea să i-o apuce; dar domnul s'a șters pe frunte și la nas; pe urmă, aruncând batista la loc:

— Mersi!

— Domnule, zice impiegatul; zici că ai venit cu o afacere... Mă rog... Noi n'avem timp aici să stăm de vorbă... Nouă ne plătește Statul leafă, să lucrăm... Mă rog, ce
5 afacere?

— Stăi că-ți spun... E cald al dracului!

Se duce la butonul soneriei, pe care-l apasă. Soneria sbârnie lung.

Impiegatul impacientat:

10 — Destul, domnule! Ce poștești?

— Dacă nu te superi, încă un pahar... mi-e sete al dracului. Azi noapte am umblat forfota cu niște prieteni... Nici n'am dormit... Știi...

După o pauză:

15 — Nu-i așa că se cunoaște că n'am dormit?

— Ba bine că nu!

— Pe unde n'am fost!

Aprodul vine. Domnul, cu multă politețe:

— Drăguță, dacă nu te superi, m'aș ruga... încă un
20 pahar cu apă...

Aprodul iese. Domnul către impiegat, cu delicatețe:

— Aveți mult de lucru?

Impiegatul:

— Nici prea-prea, nici foarte-foarte... potrivit.

25 Aprodul aduce paharul. Domnul îl bea pe nerăsuflăte; către aprod:

— Mersi!

Apoi către impiegat:

— Dacă nu te superi, te-aș ruga... batista...

30 — Domnule! strigă impiegatul; înțelege odată că nouă nu ne plătește Statul aici ca să stăm de vorbă; avem treabă; n'avem vreme de conversație... Spune: ce poștești? Aici n'are voie să intre nimeni fără afaceri. Ce afacere ai?

35 — Ce afacere?

— Da! ce afacere?

— Am dat o petițiune... Vreau să știu ce s'a făcut. Să-mi dați un număr.

— Nu ți s'a dat număr când ai dat petiția?

- Nu.
- De ce n'ai cerut?
- N'am dat-o eu.
- Da' cine?
- 5 — Am trimes-o prin cineva.
- Când? în ce zi?
- Acu vreo două luni...
- Nu știi cam când?
- Știu eu?
- 10 — Cum, nu știi? Cum te chiamă pe d-ta?
- Nae Ionescu.
- Ce cereai în petiție?
- Eu, nu ceream nimic.
- Cum?
- 15 — Nu era petiția mea.
- Da a cui?
- A unui prietin.
- Care prieten?
- Unul Ghiță Vasilescu.
- 20 — Ce cerea în ea?
- El, nu cerea nimic.
- Cum, nu cerea nimic?
- Nu cerea nimic; nu era petiția lui.
- Da a cui?
- 25 — A unei mătuși a lui... Știa că viu la București și mi-a dat-o să o aduc eu.
- Cum o chiamă pe mătușa lui d-l Ghiță?
- Nu știu!
- Nu știi nici ce cerea...
- 30 — Ba, mi se pare că cerea...
- Ce?
- Pensie!
- Impiegatul, ieșindu-și din caracter și sbierând:
- Domnule, aici este Regia Monopolurilor! aici nu se
- 35 primesc petiții pentru pensii! Du-te la pensii, acolo se primesc petiții pentru pensii!
- Așa? la pensii, care va să zică?
- Merge la sonerie, apasă butonul; soneria sbârneie foarte lung.

— Destul, domnule!

— Uite ce e; dacă nu te superi, te-aș mai ruga pentru un pahar cu apă.

Aprodul intră.

5 — Uite, ce e, drăguță, dacă nu te superi, te-aș mai ruga pentru un pahar cu apă.

Aprodul iese.

Impiegatul bufnește și scrie cu ochii plecați în registru:

— Așa?... care va să zică, la pensii?

10 Aprodul vine. Domnul ia paharul.

Impiegatul, după ce l-a lăsat să bea în tică, către aprod:

— Dă-l afară!

Domnul, plecând, foarte politicoș:

15 — Mersi... Mă duc... Așa? care va să zică, la pensii, care va să zică?!

CAM TÂRZIU

Târziu de tot în noapte, trei vechi prieteni stau de vorbă într'o berărie — despre ce?... Ei! despre ce pot sta de vorbă trei români așa de târziu?... despre politică, fără
5 îndoială.

În toiul discuțiunii, vorbind despre noul impozit asupra țuiciei, printr'o asociațiune de idei, inexplicabilă altfel decât numai prin telepatie, unul dintre ei, ca și cum s'ar întoarce cu gândul de foarte de departe, zice tam-ni-sam:

10 — Frate, ce s'o fi făcut Costică?... Costică Panaite... știu...

— Costică Panaite?... zice altul. Curios lucru! Cum ți-a venit?... Tocmai la el mă gândeam și eu, la Costică Panaite.

15 — Domnule! zice al treilea; asta este ceva care să o spui ori la cine, nu te poate crede. La cine credeți că m'am gândit eu acum, când ai întrebat dumneata întâi: « Frate, ce s'o fi făcut Costică? »

— ?...

20 — La Costică, domnule... la Costică Panaite!... Comedie!... Așa e... Ce s'o fi făcut bietul Costică?...

— E în provincie... la o moșie, mi se pare... S'a apucat de comerț... Nu l-am văzut, poate, de opt ani... Dar e curios lucru, domnule, cum să ne-aducem aminte de el, așa...

25 Și toți trei prietenii tac și stau mirați pe gânduri.

Câtă vreme nu vorbesc, gândurile lor umblă departe pe cărările pe care ei le-au bătut odinioară în tinerețe, întovărășiți de Costică Panaite; și cu cât mai mult umblă acele gânduri, cu atât le reînviază în față, din ce în ce mai palpabilă, figura vechiului prieten cu toate atributele ei caracteristice.

30

Când figura amicului Costică s'a întrupat întreagă în imaginația lor, toți trei îi zâmbesc cu dragoste, și unul după altul:

— Ei! ași!

5 — Parol?

— Ce! ești copil!?

Dar, ca prin minune, dela ușa berăriei de-afară se aude ca un ecou un glas străin:

— Ce! ești copil!?

10 Toți trei rămân încremeniți la auzul acestui ecou, ce pare că vine dintr'o altă lume care a fost și nu mai este.

Până să se domirească prietenii, iată că apare în ușa berăriei o figură jovială de provincial, un roșcovan pârlit de soare, urmat de un birjar. Birjarul stăruie:

15 — Conașule, dela gară...

— Ei ași! zice roșcovanul.

— E doi franci...

— Parol?

— Taxa, conașule!

20 — Ce! ești copil!?

— Costică!... Costică este!... E Costică!! strigă prietenii și se ridică toți trei, și se reped să-l ia în brațe, și-l sărută care mai de care cu mai multă căldură.

Dar Costică se 'ntoarce către birjar:

25 — Și ce poștești acuma?

— Încă un franc.

— Ce! Ești copil?

Și zicând aceasta, dă un franc birjarului, și se întoarce către prieteni, cari iar îl sărută.

30 Se așează toți la masă în culmea veseliei.

— Mă, Costică!... știi tu la cine ne-am gândit noi toți trei adineaori?... de cine am vorbit noi acuma, până să intri tu?

— De cine?

35 — De tine.

— Ei, ași!

— Zău, de tine.

— Parol?

— Parol.

— C'est' copil!?

Nu mai trebuie să spunem că sosirea iubitului Costică gonește orice gând de plecare acasă, și că imediat se comandă patru halbe, după care începe o anchetă în regulă asupra activității lui Costică în toată vremea îndelungată de opt ani, de când lipsește din capitală.

Din această anchetă, rezultă deocamdată că simpaticul amic, după ce a renunțat acum opt ani a mai susține licența în drept, s'a hotărât a îmbrățișa cariera de cultivator de pământ, și s'a dus să exploateze o moșie de munte în tovărășie cu un unchiu al lui; în tot timpul de opt ani, n'a mai venit la București decât de două-trei ori, când, deși a stat aci câte o săptămână, nu a avut plăcerea să întâlnească pe vechii lui prieteni, fiindcă «s'a ncurcat cu alții!» și că acuma e foarte mulțumit că i-a putut în sfârșit revedea.

După tonu-i de extremă jovialitate, după ochii lacrimoși și maniera cu care articulează vorbele, se vede bine că d-l Costică s'a întâlnit astăseară și cu alți prieteni.

Continuând ancheta se descopere că simpaticul amic a sosit astăseară cu un tren întârziat; că dela gară, s'a suit în tramvaiu; a mers până în colț la Matache-Măcelaru; acolo, simțind că-i e foame, s'a dat jos, să ia un mezelic, la o băcănie în colț; acolo a întâlnit niște vechi prieteni, care beau must, și a băut și el...

— Vrea să mă ncurce dumnealor... Zice: încă un rând! zic: c'ești copil?!

S'a suit apoi în birjă, a lăsat geamantanul la Metropol și a venit aci.

Ceeace e curios e că și dânsul avea o presimțire; venind în birje dinspre Matache-Măcelaru către centru, îi trecuseră prin gând atâtea și atâtea amintiri de pe vremea când pe-treceau toți patru, studenți săraci, împreună.

— Ei! frumoase vremuri! exclamă unul.

— Ei, aș! răspunde amicul Costică.

— Nu mai apucăm noi așa vremuri! zice altul.

— Parol? întreabă Costică.

— S'a dus! suspină al treilea... Am trei copii, Costică!

— C'est' copil!?

Și iarăș un rând de halbe, și iar urmează înaintea ancheta, dovedind că simpaticul Costică a venit la București cu o afacere importantă; că a plecat deacasă acum câteva zile, cu intenția să sosească chiar a doua zi în Capitală. De ce

5 n'a sosit decât peste trei zile și jumătate, se explică ușor. Dela moșia lui, din vârful munților, este o distanță de cinczeci și mai bine de kilometri cu trăsura până la Ploești.

S'a abătut la Vălenii-de-Munteși s'a încurcat o noapte; apoi a ajuns la Ploești; s'a abătut pe la Valea-Călugărească, la un prieten, cu ocazia culesului; s'a încurcat o zi și o

10 noapte; prietenul a vrut să-l mai ție, ca să vie amândoi în București; dar Costică i-a zis: « C'est' copil!? » și a plecat.

— Imi par' rău că vă încurcați la bere, zice Costică, bine, nene, acu e vreme de bere? Ai la o... mustărie, frate...

— Fugi, nene, că mustul strică stomacul! zice unul.

— Ei, aș! răspunde Costică.

— Nu m'am bolnăvit alaltăeri eu din două pahare! zice

20 unul.

— Parol?

— Cea mai infamă băătură! zice al treilea.

— C'est' copil!?

După o pauză, Costică întrerupe tăcerea:

25 — Frate, n'au ăștia un mezelic, ceva? nițică pastramă...

— Ți-ai găsit! la berărie, pastramă...

— Da ce?

— Crenvirș!

— Ei aș!

30 — Or salam...

— Parol?

— Ori jvaițer...

— C'est' copil!?

Și ancheta își reia cursul.

35 Moșia unde Costică face « agricultură de fân și de prune », este așezată într'unul din cele mai sălbatice și mai sublime puncte ale Carpaților; acolo, în creerii munților, trăește el de atâta timp foarte mulțumit, departe de sgomo tu capitalei...

— Bine, Costică, vara ca vara; dar iarna, nu ți-e urît?

— Ei! aș!...

— N'aș putea iarna să stau nici o săptămână...

— Parol?

5 — In sălbătăcia aia...

— C'eșt' copil!?

Incă un rând de halbe...

— Ei, aș!

— Ale din urmă.

10 — Parol?

— Și pe urmă, un jvarț!

— C'eșt' copil!?

Până să se golească cele din urmă halbe, un supliment de anchetă nū strică. Cât de important va fi acest supliment se va vedea îndată.

15 Prietenii țin să afle pentru care afacere « foarte serioasă » a venit în capitală munteanul lor. Nu le trebuie multă stăruință, ca să obțină satisfacție curiozitatea lor. Costică a venit aci cu o petițiune iscălită de mai multe zecimi de
20 cultivatori de prune; trebuie s'o dea mâine unui deputat, s'o prezente la Cameră, ca să oprească votarea impozitului pe grad.

— Bine, Costică, acuma vii?... ai venit cam târziu!

— Ei, aș!

25 — S'a votat legea!

— Parol?

— Camerele s'a 'nchis de Sâmbăta trecută!

— ...'Ș' copil!?

MICI ECONOMII

In ajunul lui Sf. Dumitru, amicul meu Iancu Verigopolu stă înfipt în colțul otelului Continental, privind la trecători. Ne salutăm și intrăm în vorbă. Are frumos caracter
5 amicul meu Verigopolu: totdeauna egal, fără a se lăsa alterat măcar de orice împrejurare; și mărturisesc drept că nu-l pot admira îndeșt pentru aceasta. Dumneata, buni-oară, ori eu, sau un altul n'am fi în stare să ne înfigem în colțul otelului Continental pentru a privi la mișcarea
10 de pe stradă, cu sângele rece al unei persoane absolut lipsite de grija zilei de mâine — în ce momente?... în ajunul lui Sf. Dumitru... și când?... când am ști bine că a doua zi trebuie să părăsim casa unde am locuit, fără să știm deloc unde o fi casa 'n care avem să ne transportăm
15 calabalâcul. Dar pavajul de piatră rece ni s'ar părea de sigur mai fierbinte decât smoala clocotită! ne-ar arde tălpile! am alerga nebunește, și nu ne-am putea astâmpăra până când nu am ști tot așa de bine unde vom ajunge mâine cu troacele noastre, pe cât știm de unde vom porni
20 cu ele. Ei bine, amicul meu Iancu Verigopolu, știind bine că a doua zi se mută, fără a ști deloc unde se mută, stă înfipt în colțul otelului Continental, amuzându-se a privi la trecători.

— Bine, Iancule, întreb eu, fără să cred ce-mi spune:
25 serios, omule, că nu știi unde vă mutați?

Zic oă mutați, fiindcă amicul meu e însurat.

— Ma parol, monșer!...

Și râde... Eu, fără să spun o vorbă, îl privesc uimit de admirație...

30 — Ce te uiți așa?

— Te admir, zic, monșer... Eu, în locul tău...

— Dar ce e mai frumos, e că n'am sfaņț, monșer!...

— !!...

— ...Adică vorba vine că n'am sfaņț; așa, tot am câțiva franci... Aide să luăm un aperitiv... Câte ceasuri sunt?

5 — Șapte și zece.

— Tocma bine... Aide spre Episcopie: mi-am dat în-tâlnire cu nevastă-mea la Tripcovici, la șapte și jumătate.

10 Pornim la deal, și merg plin de respect alături cu acest filosof antic, pe care atât de puțin îl pot afecta micile mizerii ale vieții. Dumneata, ori eu sau altul, dacă ne-am afla în situația amicului Verigopolu, n'am putea de sigur trece prin mulțimea care forfotește liniștită pe podul Mogoșoaia, fără să vedem în fiecare dintre acele ființe un
15 motiv mai mult de amărăciune pentru sufletul nostru destul de amărit. Și drept să spun, mergând alături cu filosoful meu, de mai multe ori mi-a trecut prin gând: ce aș face eu, dacă aș fi în situația lui, și el ar merge alături cu mine, fiind în situația mea?... L-aș maltrata, de sigur... M'ar
20 irita apropierea lui așa de mult, încât l-aș acuza d'adreptul că el, ocrotit de stăpânul destinelor omenești, mi-a răpit partea mea de bine în această scurtă trecere pe sub lumina soarelui!... Ei bine, el — nu!... el mă pofteste la un aperitiv... Admirabil caracter!... Gândind astfel, pe când
25 el salută în dreapta și 'n stânga cu cea mai senină amabilitate pe trecătorii cunoscuți, ajungem la Episcopie, tăiem drumul și intrăm la Tripcovici.

— Două vermuturi franceze! comandă Iancu.

30 Scoate punga din buzunar, apoi din pungă, două patace și mi le arată. Le pune apoi la loc în pungă, și vâără la loc punga 'n buzunar.

— Asta e tot ce am pe sufletul meu... Și încă și astea mi le-a dat nevasta din micile ei economii...

Apoi, schimbăm brusc ordinea de idei:

35 — ...Pentru că dacă nu era canalie d-l Georgescu, eu tot aș fi rămas în slujbă; nu demisionam... Dar pentru o mizerabilă leafă de trei sute de lei pe lună, adică vorba vine trei sute... în mână iei două sute cinzeci și șase și cinzeci de bani... să rabzi toate șicanele, toate aroganțele și toate

lipsele de educațiune ale unui șef... Mai luăm câte unul?...
băiete! încă două!...

— Da, frate Iancule, zic; dar, oricum, în ziua de azi...
atâta vreme fără leafă... cam greu.

5 — Greu ne-greu, nu poți, dacă ai caracter... Mai luăm
câte unul?... Băiete!...

— Mersi, frate Iancule, zic eu; două, destul...

— Nu se poate... Nu știi vorba neamțului?... *Alle
gute Dinge...*

10 — ...*sind drei...*

— Păi, vezi!... Băiete! încă două...

— ...E și cam târziu...

— Câte?

— Șapte și jumătate trecute.

15 — Stai încă un minut..., acu trebuie să pice și nevastă-
mea...

Eu, cu gândul în altă parte, întreb:

— În definitiv, n'ai putea dumneata, cu atâtea cuno-
ștințe, să găsești altă slujbă?

20 — Să-ți spun drept, monșer, mi s'a propus să-mi dea
cineva o recomandație la primărie; dacă găsesc ceva serios,
ca să am cel puțin siguri șapte-opt sute pe lună, înțeleg;
dar ca să mai mă 'neurc, să-mi pierz independența pentru o
mizerie, nu; asta n'o mai fac... Ce te uiți așa curios?

25 — Nene, zic, te admir din ce în ce mai mult!

— ...Ca să mai am aface iar cu cine știe ce mațe-pestrițe
ca d-l Georgescu... mai bine, lipsă! mai bine, sărac și curat!

30 — Ce om! zic eu în gândul meu... când iată văd, la lumina
lămpii electrice, că se oprește o trăsură, un muscal, în fața
prăvăliei, și din trăsură coboară o damă elegantă, care
intră repede la noi. A!... este încântătoarea soție a ami-
cului meu, madam' Aglae Verigopolu.

— M'aștepți de mult, cocoșelule? întreabă ea pe soțul ei,
care-i sărută cu multă galanterie mânușa albă.

35 — De câteva minute, puică... răspunde el, pe când eu
fac mânușii albe omagiul pe care i l-a făcut și soțul.

— Știi că ne mutăm mâine?

— Unde? întreabă el, fără cea mai mică turburare de
surpriză.

— Ce-ți pasă!... Salon, patru odăi, baie, bucătărie, odae de servitori, pimniță, singuri în curte, *tout à l'égout*, grădiniță.

— Scumpă?

5 — Două mii patru sute...

— În patru rate...

— Nu... i-am dat pe șase luni înainte...

Și zicând aceasta, doamna trage din manșon punguța, din care scoate o hârtiuță, chitanța proprietarului.

10 — Contractul îl facem după ce ne mutăm; am luat-o pe trei ani.

La toate astea, eu fac o figură așa de imbecilă, încât amicul Verigopol mă 'ntreabă:

— Ce te uiți așa curios?...

15 Zic:

— Nu... dar... vezi... adineaori... și acu... noroc!...

— Ei! monșer, dacă n'ar fi ea cu micile ei economii!...

Inchipsește-ți că astă vară la Sinaia...

Dar doamna întrerupe:

20 — D-voastră aveți poftă de vorbă, mie mi-e foame...

Bine, cocoșelule, mie nu-mi dai un aperitiv?

— Băietee! încă trei.

— Mersi, zic...

25 — Nu se poate... Vorba neamțului... *Alle gute drei Dinge sind vier*.

Trebue să cedez insistențelor doamnei Verigopolu și să primesc a prânzi la dâșșii. Deși a fost vorba că merg *à la fortune du pot* (adică, pe românește, să te mulțumești cu ce s'o găsi), amica mea cumpără fel de fel de mezeluri și o sticlă de marsala. Doamna scoate punguța și plătește socoteala toată.

30 Ne suim toți trei în birje și *paidiom, gaspadin!* E un deliciu să mergi pe asfalt cu roate de cauciuc. Oprim la altă băcănie: nu-i încă vremea stridiilor; atunci — trei sute grame icre moi.

— *Paidiom, gaspadin! na leva, na prava... na prava, na leva!*

Am sosit... Coborîm iute, Iancu și eu, și dăm doamnei Verigopolu mâna. Femeia sare jos ca o căprioară:

— 'erssi!

Apoi, către muscal:

— La unsprece fix, Ivanușca!

5 Intrăm... Minunată mâncare și mai ales veselă petrecere!... Păcat că trec așa de repede ceasurile de mulțumire!... Când au trecut trei ceasuri?

— Coconiță, zice servitoarea, a venit Ivanușca.

10 Doamna trebuie să meargă negreșit la o mătușică a ei. Înainte de a pleca, doamna chiamă dincolo pe cocoșelul ei, să-i spună cine știe ce. Apoi, ne suim cu toții în birje.

Noi, bărbații, ne coborâm în piața Teatrului; doamna merge înainte la tanti.

— Luăm câte-o tizănă? îmi zice Verigopolu.

15 — Mersi, dragă Iancule; nu pot bea șampanie; îmi face arsuri...

— Atunci, ce?

— O bere...

— Bine... eu iau o tizănă, tu ia bere.

Intrăm la Cooperativa... Sunt douăsprezece trecute...

20 — Țal! strigă Iancu.

Și aruncă pe masa de marmoră o hârtie de o sută. Eu mă uit iar ca un imbecil...

— Ei! monșer, dacă n'ar fi micile ei economii!

ULTIMA EMISIUNE ...

La o răspântie de mahala strălucește de departe în fel de fel de fețe giamlâcul unei cârciume, razele lămpii din tavan trecând afară prin clondire pline cu deosebite vopseli străvezii. Afară e o vreme căinească: plouă ca prin sită și bate vânt rece. Incepe iarna. A 'nnoptat bine. Prin dâra de lumină, se vede o umbră înaintând cu pași grăbiți. Umbra urmează calea luminată, ferindu-se de băltoace, se apropie și intră în cârciumă.

10 — Bună seara!

— Bună seara, d-le Iancule, răspunde negustorul dela tarabă.

— E cineva d'ai noștri p'aci?

— Incă n'a venit nimeni.

15 — Nici d. Tomița?

— Nu... Pe semne s'a mai abătut pe undeva; dar trebuie să pice acuma.

Persoana care a intrat și întreabă de domnul Tomița este domnul Iancu Bucătarul. E un om ca de șaizeci de ani; dar cam prea trecut pentru vârsta lui. A și pățimit multe. De mic, fiind copilul unui rob, bucătar vestit pe vremea lui, a învățat arta culinară dela tată-său, pe care l-a moștenit întrecându-l în talente. De aceea, a fost un moment când casele boierești se băteau care mai de care să-l aibă pe domnul Iancu. Dar arta culinară uzează grozav pe om; încet-încet, focul i-a stricat vederile acestui artist; apoi s'au întâmplat și niște purdalnice de friguri: a trebuit să facă omul multă vreme o cură serioasă de rachiu de drojdii cu picături de pelin; azi așa, mâine așa, purdalnicele de friguri nu-l lăsau; a 'ndoit, a 'ntreit dozele... 20 30 degeaba! In sfârșit, odată, ce să te pomenești, a 'nceput să

aibă tremurături la mâini și așa, un fel de amețeli, și, noaptea să viseze urât. Odată a căzut pe mașina de bucate și s'a ars la obraz. A trebuit în cele din urmă să renunțe la arta lui, căci oriunde intra, i se întâmpla să-i vie amețea pe mașină. . Acuma, de vreo câțiva ani, ce să facă? . . Cere... Și nu-l slăbesc purdalnicele de friguri!

D. Iancu își comandă doza de rachiu de drojdii cu picături de pelin, trece în odăița din dos și se așează la o masă în colț. Aci e locul de întâlnire a trei buni camarazi și prieteni: domnul Iancu Bucătarul, coana Zamfira Muscalagioaica și domnul Tomița Barabanciu. Pe când d. Iancu gustă doftoria, să vadă dacă este potrivită din amărăciune, iată că intră și cocoana Zamfira, o persoană de vreo cinzeci de ani trecuți.

Această persoană, care a pierdut de mult un ochiu și uzul comod al mâinii drepte și al piciorului drept, are o istorie poate și mai interesantă decât amicii și camarazii ei. A iubit! . . . Dela o fragedă vârstă s'a furat din casa părintească, — tatăl ei era cel mai vestit ghitarist fără perdea de pe vremuri. Complicele acestui furt era un tânăr viorist plin de talent. Peste un an, s'a furat dela primul ei complice; al doilea complice era un foarte distins cobzar; peste doi ani, alt complice și, în sfârșit, așa din doi ani în doi ani, uneori chiar mai des, din complice în complice, a avut nenorocirea să dea peste unul care a pretins cununie în regulă, și care, îndată ce s'a văzut furat, n'a înțeles, ca toți ceilalți, că regulile cele mai elementare ale galanteriei îl obligau să renunțe la orice scandal; acesta era celebrul Mitache Muscalagiul, un piept și o forță erculeane. A pândit-o, a prins-o la un chef cu ultimul ei complice, cântând bucăți alese din repertoriul părintelui ei, s'a năpustit asupra-i, a lovit-o, a sucit-o, a tăvălit-o, a zdrobit-o... Celălalt fugise ca un laș... Când a lăsat-o Muscalagiul din mâini, juna Zamfira era o masă inertă. Iată cauza întreitii ei betegeli. Curând, după această scenă atât de dramatică, a murit și Muscalagiul de o violentă afecțiune de piept. Ce-i mai rămânea de făcut unei nenorocite văduve, săracă, beteagă de un ochiu, de mâna dreaptă și de piciorul drept? . . . Acuma, cere.

Cocoana Zamfira salută grațios pe camaradul ei, îi întinde mâna stângă și se așează alături, pe când băiatul din prăvălie-i aduce o țuiculiță.

— D. Tomița n'a venit? întreabă coana Zamfira.

5 — Nu, răspunde d. Iancu.

— Unde-o fi umblând?...

Zicând astea, scoate din sân o legăturică, o pune pe masă, o ține cu mâna dreaptă și cu stânga o desleagă. Din legăturică scoate un pumn de mărunțiș, dintre care alege
10 cu băgare de seamă câteva bucăți, să le arate camaradului.

— Le-ai văzut sărăciile astea noi, domnule Iancule?

— Le-am văzut... procopseală! semn de calicie, coană Zamfiro!

— S'a stricat țara asta, domnule Iancule! Care cum
15 trece: « Crede, babo, că e criză! »...

— Nu vezi dumneata, coană Zamfiro, dacă a ajuns visteria să facă bani de tinichea!...

Pe când vorbesc cei doi camarazi, iată că intră și d. Tomița Barabanciu. Il chiamă astfel, fiindcă, din tinerețe
20 și până acum câțiva ani, a fost toboșar municipal. Umblând, cu toba lui, de colo până colo, pe vreme bună și pe zloată, vara pe arșiță, iarna pe ger, a contractat un reumatism articular acut, pe care nu l-a putut combate decât cu
25 rachiul de ismă fiert cu piper. Oricând îl încearcă la încheieturi, cu nimic altceva nu i se poate alina. Obosit de atâta carieră, s'a retras cu o pensioară de treizeci de lei ca infirm din cauză de serviciu, și ca să nu stea degeaba
30 toată ziua, să-și mai facă de lucru — acuma, cere. D. Tomița intră având aerul foarte contrariat. Se vede că-l încearcă la încheieturi. Băiatul din prăvălie a înțeles aceasta și aduce numaidecât, fără comandă, rachiul de ismă cu
35 piper. D. Tomița salută politicoș pe camarazi, se așează lângă ei tăcut și dă repede pe gât o doză; apoi se scutură din umeri: par'că s'au mai alinat înțepăturile reumatismului. De aceea, pacientul se mai înseninează la față și intră în conversație:

— Ați văzut banii ăi noi?

— Sărăciile de tinichea?... Uite-le, zice cocoana.

— Coană Zamfiro, să nu zici vorba asta... Dumneata nu 'nțelegi cum e chestia...

— Cum e?

— Peste câteva zile scoate visteria tot d'ăştia de câte douăzeci de parale. Care va să zică...

— Care va să zică... zice d. Iancu.

5 — Care va să zică... zice coana Zamfira.

— Care va să zică, zice d. Tomița, din câți ne dă câte un ban pe zi, dacă doi-trei s'or întâmpla să n'aibă alte mărunțele decât d'ăi de câte douăzeci, atunci asta face un condei de câțiva frâncuți pe lună... Ați înțeles?

10 N'apucă să răspundă camarazii dacă au înțeles sau nu teoria financiară a lui d. Tomița, și s'aude dincolo în cârciumă înjurând cineva, foarte supărat cine știe de ce; apoi, îndată, ușa odăiții se deschide de perete, și intră părintele Matache, urmat de paracliserul lui, urmat de băiat, care

15 aduce pe tavă o jumătate de pelin tulburel cu două pahare curate. Cei trei camarazi salută pe părintele care-i blagoslovesște, așezându-se cu paracliserul la masa dimpotrivă. Coana Zamfira, care de vreo câteva momente s'a încălzit bine, zice:

— Părinte Matache, săru' mâna, sfinția-ta ai văzut pe

20 ăştia noii?

Și merge șontâc-șontâc la masa părintelui să-i arate bănuții de nichel.

— I-am văzut!... răspunde părintele cu humor.

— Da... părinte Matache, săru' mâna, o să scoată și

25 de douăzeci de parale?... Dom' Tomița zice... Barabanciu...

— O să scoată!... O să vedeți voi ce-o să scoată!

— Ce?

— Pe dracu o să-l scoată, vai de capul vostru!

— Ce-o să scoată, părinte? întrebă d. Iancu.

30 — Ce?... lasă că o să vedeți voi, pârlîților, ce!

— Ce-o să scoată, părinte Matache, săru' mâna?

— O să scoată de câte două parale...

— Ce?!

— Și de câte-o para!

35 — Când?!

— Acu, zilele astea...

— De câte două parale?

— Și de câte-o para!

— De câte-o para!!

— Trăsni-i-ar Maica Domnului!!!

O LACUNĂ...

Lache Diaconescu și Mache Preotescu sunt impiegați în aceeași mare administrație și totodată sunt foarte buni prieteni. Pe lângă acestea, Mache s'a logodit zilele trecute cu sora d-nei Diaconescu, d-ra Cecilia Pavugadi, care-și termină la vară cursul de piano la conservator. Colegi, prieteni și cumnați... În această întreită calitate, cei doi camarazi ies dela cancelaria lor la șese ore seara și, sub aceeași umbrelă, pornesc pe calea Victoriei la vale, să se abată pe la o băcănie; trebuie să târguiască niște mezeluri pentru masă — Mache va prânzi la Diaconescu împreună cu d-ra Cecilia. În treacăt, Mache ia dela o cofetărie bonboane și prăjituri, și dintr'o florărie două buchete. Pentru cine?... Ghiciți... Se 'nțelege că dintre cei doi camarazi cel mai grăbit nu este Lache. De aceea Mache îi zice, de câte ori Lache vrea să se oprească la vreo vitrină:

— Lasă, monșer; ai mai repede, că e târziu; să nu ne aștepte damele!

La care, Lache răspunde:

— Lasă, monșer; știu eu; nu o să ne punem la masă de acum.

Dar Mache replică:

— Da, decât iar nu face să mergem tocmai la vremea mesii; să nu ne aștepte damele!

Mergând așa, ajung în piața Teatrului...

Lache zice:

— Ai să bem câte o bere la Gambrinus...

— Intârziem, Lache...

— Lasă, monșer, știu eu... Numa câte o bere...

— Da, decât nu face pentru ca să ne aștepte damele...

Și amândoi intră în berărie... Aci se 'ntâmplă să găsească o sumă de colegi, cari le fac loc la masa lor strângându-se cât se poate. Colegii urmează o discuțiune foarte animată: ei comentează decizia Curții în procesul asasinatului și complotului bulgăresc; și dacă voim să fim drepti, trebuie să mărturisim că cea mai deplină armonie domnește în această desbatere; toți sunt de părere că decizia este dreaptă și bine cumpănită. Dar cei doi prieteni intervenind în desbatere, Lache, « pentru prima oară în viața lui », constată cu regret că legea noastră penală prezintă o lacună, că « n'avem pedeapsa cu moarte ». El nu este un om crud — toată lumea care-l cunoaște știe foarte bine aceasta...

— Dar când vine, mă 'nțelegi, un caz ca acesta, ca să nu mai aibă cineva siguranța vieții în țara lui...

— Țal! strigă Mache bătând în masă...

— ...Când orice asasin, mă 'nțelegi, plătit de o mână criminală, poate pentru ca să vie, sub pretext de politică, și în țara ta, când ești liniștit și când ești cu conștiința împăcată că ți-ai împlinit până'n capăt datoria, și nu ești întru nimic vinovat, pentru ca să vie, mă'nțelegi...

— Țal! țal!! strigă Mache bătând foarte tare în masă.

— Ci stai, monșer!

— E târziu, Lache!

25 — Ce târziu?

— Nu face pentru ca să ne-aștepte...

— Stai un moment... Pentru ca să vie, mă'nțelegi...

— Țal!!!

30 — ...Aș!... Asta, nu! să mă ierți! Asta, trebuie pedeapsa cu moarte!

Opiniile sunt împărțite de acum încolo. Părerea lui Diaconescu găsește la câțiva camarazi aprobare, pe când alții o combat « în numele principiilor moderne ».

35 — Principiile moderne!? strigă Lache. Da dumnealor, mă'nțelegi, moderni sunt?

— Țal!!! strigă desperat Mache.

— Ci stai! monșer; mă plictisești...

— E târziu, Lache... Șapte trecute...

— Nu e nici șapte și jumătate.

— Era vorba la șapte.

— Las'că știu eu... Ce-ți pasă?

— Da, monșer; dar nu face pentru ca să lăsăm s'aștepte...

5 — N'așteaptă, n'ai grije, știu eu... Care va să zică, dacă vîi și invoci principiile moderne, apoi, te rog, fă bunătațe și le aplică dumneata mai întăiu, ca să ai dreptul pentru ca să zici «principiile moderne». Dar pumnalul dumatăle tot principii moderne este?... Care va să zică

10 toporul tot principii moderne, ai?

— Lache!

— Las' că nici noi nu suntem așa de proști, cum credeți d-voastră, pentru ca să nu știm ce va să zică principiile moderne.

15 — Lache!!

— Ești teribil, monșer, când îți abate ție ceva; ești teribil, parol! Lasă-mă, domnule, să termin, și mergem... Ești teribil, parol!

— Șapte și jumătate, Lache!

20 — Ia să știe dumnealor că este aici o justiție, care pedesește cu asprime orice tentativă, mă'nțelegi...

— Lache!

— Ia să știe că sunt judecători la Berlin!

— Lache!!

25 — Că în materie politică nu-ți este permis a mai întrebuița violența fără să mergi la ghilotină...

— Lache!!!

— Ești teribil, monșer, parol!

— Opt fără un sfert, Lache; dacă nu mergi, eu te las; mă duc singur...

— Cum, singur?

— Mă duc la un birt... Nu face să lăsăm damele pentru ca să ne aștepte... Țal! Țal!

Plătesc în sfârșit, salută pe camarazi și pleacă. La ușe
35 Lache se oprește... l-a fulgerat prin minte încă «un argument». Se 'ntoarce și pornește 'napoi spre masa camarazilor.

— Și'n definitiv, mă înțelegi...

Dar Mache l-apucă, îl învârtește 'n loc și-l scoate pe ușă.

— Ești teribil, monșer, parol! zice Lache. Hai la băcânie... Trebuie să luăm mezeluri.

În băcânie, alți camarazi... Iau țuică și comentează — ce? decizia Curtii, firește.

5 — Lache! zice Mache cu groază... Haide 'n altă parte!

Dar Lache a intrat deja în desbatere și, « pentru prima oară în viața lui », trebuie să constate cu regret că legea noastră penală prezintă o lacună... De astădată însă, Lache întâmpină o opoziție crâncenă. Mai cu seamă Sache
10 Protopopescu se ridică în contra teoriei barbare a lui Diaconescu cu un formidabil bagaj de argumente științifice. Dar Diaconescu zâmbește caracteristic: se vede bine că mestecă 'n sine o replică sdrobitoare.

— Lache! zice dezolat Preotescu; lasă, Lache! Aide că
15 am cumpărat mezelurile... Aide, Lache! lasă, Lache!

— Nu las, domnule!

— Aide, Lache! Opt trecute, Lache! Nu face pentruca...

— Ești teribil, monșer, parol!

Atunci Preotescu, foarte rugător către Protopopescu,
20 care urmează cu argumentația lui:

— Lasă Sache!... E târziu, Sache!

— Și în definitiv... zice Lache.

Dar Mache îl împinge spre ușă, îl scoate afară și îl urcă
'ntr'o trăsură.

25 — Înainte birjar! și mână mai iute!

— Ești teribil, monșer, parol!

Trăsura merge în fugă...

— Opt și jumătate, Lache; ne-așteaptă damele; ne-am
făcut de rușine; să vezi ce supărate o să fie!

30 — Ia lasă-mă, monșer! dumneata nu vezi ce absurdități susțin dumnealor... Cum?... Care va să zică să intri dumneata în casă la mine cu pumnalul, cu toporul, cu conspirații, cu comploturi și asasinaturi, și eu să stau cu mâinile în șolduri și, în loc să te iau de urechi ca pe un măgar, și să-ți zic: destul! pân' aci! nu-ți permit mai
35 mult în țara mea! — eu, nu! eu să viu pentru ca să-ți zic: bravo! bine faci! să mai poftești și aldată... Să mă ierți! astea să le spuie d. Potropopescu la alții, asta nici o umanitate nu poate pentru ca să fie!...

— Mână mai iute, nene! strigă Mache către birjar.

— Eu, ori ce ar zice d. Potropopescu, eu să-mi dai voie pentru ca să zic că legea noastră penală prezintă o lacună!

Au ajuns... Mache sare repede jos, plătește birjarului și, încărcat în buzunare cu mezeluri, într'o mână cu pachetele dela cofetărie, în alta cu două buchete, sună destul de emoționat. Dinăuntru s'aud valuri de armonie. Dar clopoțelul sbârâind, pianul amuțește ca prin farmec. Peste un moment, domnișoara Cecilia Pavugadi deschide... Scuzele d-lui Preotescu pentru întârziere sunt pe deplin primite de cele două dame: îl cunosc așa de bine pe d. Diaconescu... « Când vine dumnealui vreodată la vreme? »... Doamnele sunt încântate de atenția d-lui Preotescu: așa frumoase buchete!... La masă...

— Domnule Preotescu, zice d-ra Pavugadi, ți-am preparat o surpriză: am studiat o bucată...

— Sublimă! zice madam' Diaconescu.

— A! domnișoară...

— Ți-a plăcut, zice Lache către Mache, ți-a plăcut d. Potropopescu cu absurditățile dumnealui... Auzi dumneata!...

— Lasă, Lache! zice Mache.

— Ești teribil, monșer, parol!

— Și ce bucată, domnișoară?

— O bucată nouă... *Stella confidente*...

— Eu nu-i înțeleg, pe onoarea mea, zice d. Diaconescu; când vezi că și popoarele cele mai civilizate...

— Lasă, Lache... O s'o cântați, sper...

— Firește...

...Toată lumea se scoală dela masă. Cafeaua se servește în salon. D-ra Pavugadi se așază la clavier și începe. Mache în picioare, transportat, extaziat, se lasă dus de acele valuri de armonie... Dar Lache îl trage discret de mânecă și-i zice încet, ca să nu turbure liniștea artistei:

— E absurd, monșer, să intru în casa dumitale cu toporul... și dumneata, mă 'nțelegi...

— Lasă, Lache!

— Lacuna asta trebuie, monșer...

— Lasă, Lache... s'ascultăm, Lache!...

— Ești teribil, monșer, parol!...

INSPECȚIUNE

Mai mulți prieteni — impiegați în diferite administrații publice — stau de vorbă, la masa lor obișnuită într'o berărie, despre chestiunile la ordinea zilei. Firesc lucru ca, 5 dintre toate, să-i intereseze una mai cu seamă: e vorba de nenorocirea unui coleg, vechiu impieगत, reputat până mai zilele trecute ca un funcționar model, ca om de o probitate mai presus de orice bănuială, și care fuge din țară lăsând în cassa publică o foarte însemnată lipsă de 10 bani. Fiecare dintre camarazi comentează în felul său această tristă aventură: unul înfierează cu toată asprimea fapta, altul nu și-o poate explica îndestul, altul încearcă să găsească o scuză pentru fugar; în fine, d. Anghelache deplânge pe nenorocitul acela « care nu e decât o victimă 15 a neglijenții altora! » La această părere, aruncată cu toată seriozitatea de d. Anghelache, toți ceilalți fac niște ochi mari; din aceasta, vede d. Anghelache că amicii lui nu i-au priceput deloc vorbele, și astfel se simte obligat a le da explicațiunile necesare. Și nu trebuie să uităm a spune 20 că dintre toți cel mai competent în materie este d. Anghelache: d-sa este mănuiitor de bani publici într'o mare administrație.

— Firește că nu este el de vină, zice d. Anghelache. El este o victimă a neglijenții altora!

25 — !?

— De câtă vreme nu a fost controlat? De câți ani nu a venit vreun inspector să-i verifice cassa?... Mizerabili!

— Dă-mi voie! care va să zică, dacă mănuește cineva 30 bani publici și nu este controlat la vreme, asta însemnează că delapidarea, că necinstea lui ar fi scuzabile?... Să mă ierți!

— Ba nu te iert deloc! strigă foarte tare d. Anghelache, bătând cu pumnul în masă. Nu te iert deloc, pentru că d-ta nu 'nțelegi, n'ai idee de ce vorbești!

5 Cine n'ar cunoaște bine pe d. Anghelache, și-ar explica tonul și manierele acestea violente prin numărul paharelor de bere consumate; însă camarazii îl cunosc destul ca să caute o altă explicație; pe când o caută în zadar, d. Anghelache înghite pe nerăsuflete încă un pahar și urmează din ce în ce mai cu căldură:

10 — Dumnealor să-i tragă păcatele nenorocitului! Dumnealor l-au mâncat! Dacă la cea dintâiu ciupeală ar fi venit un domn inspector și i-ar fi făcut cassa, ar fi găsit lipsă mai nimic... Așa e?

— Așa e!

15 — Și dacă i-ar fi zis: « Amice, îți lipsesc patru-cinci sute de lei din cassa; ia fii bun d-ta și-i pune imediat la loc, și aldată socotește mai bine; că foarte curând am să viu iar să te vizitez, și-ți declar că nu-ți voi mai vorbi tot astfel; imediat voi raporta cui de drept!» Așa e că nu se nenorocea omul?

— Așa e!

— Apoi dacă e așa, strigă d. Anghelache foarte tare, trântind cu paharul în masă, dacă e așa, de ce vă faceți că nu 'nțelegeți? ori sunteți idiști?

25 Idiști! Cuvântul acesta face pe camarazi să nu mai înțeleagă nimica. Ca să pronunțe d. Anghelache, care este un tip de urbanitate, astfel de cuvânt, de sigur trebuie să fie scos din țâțâni. Însă ce?... ce l-a putut scoate astfel din țâțâni pe d. Anghelache? Iată ce nu pot înțelege camarazii. Dar d. Anghelache bea încă un pahar și foarte enervat urmează:

— Știți d-voastră câți bani îmi trec mic pân' mână?

— Mii!

— Vezi că ești prost?...

35 — Nene Anghelache!

— Mii, ai?... Sute de mii, boule!

— Nene Anghelache!

— Ce, nene Anghelache? ce, nene Anghelache?... Țal!
Țal!! Țal!!!

— Nene Anghelache, spargi paharul!

— Nu vezi că bat de un ceas, și nu vrea să vie mizerabilul!... Țal!!!

In sfârșit, mizerabilul vine... D. Anghelache își plătește consumația plus un pahar, care trebuie să vie.

— Milioane, neghiobule! strigă d. Anghelache. De când crezi d-ta că n'a mai dat pe la mine cineva, să-mi verifice cassa?

— De când?

10 — De acum unsprezece ani, de când am luat-o în primire... Mișei!

— Pentrucă te cunosc toți că ești un funcționar corect.

— Corect! strigă d. Anghelache fierbând... Corect! De unde știi dumnealor că sunt corect?... Canaliile!

15 Și aduce paharul la gură.

— Cine poate crede de dumneata că nu ești om cinstit?...

Cinstit!... Când aude acest cuvânt, d. Anghelache se scoală drept în picioare cu paharul ridicat în sus, și, în culmea furiei:

20 — Nu vă permit să faceți glume proaste pe socoteala mea, măgarilor! că vă sparg capul!

Trânțește paharul de masa de marmură, prefăcându-l în țandări, și iese turbat pe ușă. Lumea toată din berărie își întoarce privirile spre masa camarazilor, care au rămas consternați. Câteva minute, în timp ce chelnerul șterge urmele accesului de violență al d-lui Anghelache, tac toți, căutând fiecare în ochii celorlalți o lămurire...

— Am înțeles! zice unul.

— Să știi c'a făcut-o! adaugă altul.

30 — E pierdut, nenorocitul!

In momentul acesta, iată că intră în berărie un domn matur. Camarazii dela masă îl salută respectuos. El se apropie cu bunăvoință de dânsii și le întinde mâna cu un aer de o vădită superioritate.

35 — Bună seara, băeți.

— Bună seara, d-le inspector.

— Imi dați voie?

Mai încape vorbă!... și d-l inspector se așează în locul unde cu câteva minute mai înainte a șezut d-l Anghelache.

— Ce mai nou? întreabă noul venit.

— Mai nimica, d-le inspector... S'au dat lefurile astăzi.

— Da?... Eu n'am fost astăzi la minister, am dormit toată ziua; ieri noapte în tren n'am putut închide ochii; era plin de deputați și de senatori... M'a chemat telegrafic ministrul să viu dela gară drept la dânsul acasă... De mâine începem să călcăm rând pe rând toate cassele... Istoria nenorocitului celuia care a fugit în America a pus pe gânduri pe d. ministru.

10 Cuvintele inspectorului finanțiar produc asupra camarazilor o așa de puternică sguduitură, încât unul, fără să vrea și fără să știe pentruce, zice: « An-ghe-la-che... ».

— Cum ți-a dat prin cap de Anghelache? întreabă inspectorul... Cu Anghelache vreau să încep mâine... tocmai 15 pentrucă știu că la el merge lucrul mai ușor... Ei! dacă ar fi toți mânduitorii de bani publici ca Anghelache...

— An-ghe-la-che...

— ...n'ar mai trebui inspectori finanțari. Tot vrea guvernul să facă economii; — ne-ar putea suprima pe toți... 20 Ei! ca Anghelache, mai rar, așa corect și serios.

— An-ghe-la-che... șoptește aiurit impieगतul, pe când ceilalți tac sdrobiți.

Dar d. inspector nu observă cât e de curioasă înfățișarea camarazilor, sau, dacă o observă, o atribuie naturalei constrângerii pe care trebuie s'o simtă niște inferiori având plăcerea și onoarea să stea la aceeași masă într'un loc public cu un superior. D. inspector are să se scoale de dimineață a doua zi pentru ca să pornească a face surprize mânduitorilor de bani publici. A băut un pahar mare, îl plătește, 25 apoi întinde cu multă bunăvoință mâna tuturilor inferiorilor și se retrage. Un moment, camarazii rămân în picioare, ca țintuiți, fără a se hotărî să mai șează jos ori să plece, când unul din ei rupe tăcerea:

— Ce-i de făcut?

35 — Nenorocitul!

— Trebuie să-i dăm numaidecât de știre... Imposibil să-l lăsăm așa... Când l-o vedea pe inspector mâine, îi cade dambla.

— Trebuie să-l găsim... să-l luăm cu binișorul!

— Anghelache?... Se 'mpușcă!

— Nu l-ai văzut ce iritat era?

— Ii lipsește mult!...

— Incai să se facă nevăzut!...

5 Repede camarazii plătesc consumațiile, ies, se suie toți trei într'o birje și pornesc către locuința nenorocitului lor camarad. Anghelache e flăcău, stă cu soră-sa și cu mama lor, în Dobroteasa. E aproape unu după miezul nopții...

— Trebuie să doarmă nenorocitul fără grijă...

10 — Așa! fără grijă! nu l-ați văzut în ce hal era?

— Eu gândesc că-și face bagajele...

— Să-l luăm cu binișorul...

Au ajuns... În casă nu e nici o lumină. La fereastra odăii de la pod, unde doarme Anghelache, perdeaua este
15 ridicată.

Mahalaua e cufundată în deplină tăcere: nici o mișcare alta decât pâlpiiiala rarelor becuri de gaz. Unul dintre camarazi bate discret la geam: niciun răspuns. Mai bate odată: acelaș rezultat.

20 — Doarme dus!

— Bate mai tare!

— Cine e? întrebă un glas tânăr din năuntru.

— Bate mereu!

— Cine e?

25 Și la fereastră, apare o icoană albă cu mâinile încrucișate pe piept... E domnișoara Eliza, sora lui Anghelache. Camaradul care a bătut zice foarte emoționat:

— Dormeați, domnișoară Elizo?

— Da, d-le Costică... Ce e?

30 — Mă scuzați că v'am deranjat somnul... Nenea Anghelache n'a venit?

— Nu!

— Ne dați voie să-l așteptăm...

35 — Il așteptați degeaba... a trimis vorbă aseară pe la zece cu un comisionar, să stingem și să 'ncuiăm, că nu vine la noapte acasă... E poftit la o petrecere cu niște prieteni și nu crede să scape până la ziuă...

— Nenorocitul... Noapte bună, domnișoară Elizo!

— Mersi!

Și icoana cea albă se retrage dela fereastră stingându-se 'n întunerec.

— Ce e de făcut?

— După el!... Trebuie să-l găsim undeva.

5 — Mână, birjar!

— Nenorocitul!

Unde?... unde să fie nenea Anghelache?.. De atâtea ceasuri acumă, bunii camarazi îl caută, alergând prin întunericul nopții de colo până colo, când în birje, când pe jos
10 — de geaba! Au fost dearândul peste tot, de câte două și trei ori, prin toate localurile de noapte, pe unde și-au putut închipui că s'o fi încurecat, după cunoscutu-i obicei, la luarea lefii... Au mers mai departe: l-au căutat și pe unde nu trebuia să-l caute... Anghelache nicăeri! Biruiți de
15 osteneală, demoralizați de atâta nesucces, au intrat încă odată într'o cafeneluță, unde gazul apune după ce a răsarit soarele. In odaia din fund, un alt camarad... La lumina spălăcită a becului Auer, chipul camaradului seamănă cu icoana unui martir în urma chinurilor: e alb ca varul, cu
20 umbre albastre; fălcile-i sunt încheștate; nasul tras, ochii pierduți în extaz. În mâna-i asemenea albă, cașicum pe sub piele n'ar mai curge un pic de sânge, ține o linguriță, cu care amestecă, încet, încet de tot, zahărul într'o ceașcă plină cu șvarț. Din când în când oftează din adânc pe nas, umflându-și nările. Cum îl văd, camarazii se apropie de el
25 și-l salută. El le zâmbește — zâmbetul sfânt al martirului, care 'ntreveđe, prin deschizătura regiunilor cerești, lumina vieții eterne — și urmează să amestece în ceașcă fără a schimba câtuși de puțin măsura mișcării. Camarazii, înțelegând starea sufletească a camaradului, s'așează discreți la o masă alături și comandă cafele... Dar unul are o inspirație și, mai puțin discret decât ceilalți, se adresează către omul care amestecă 'n ceașcă:

35 — Mitică... nu cumva ai văzut tu astăseară pe undeva pe nenea Anghelache?

Mitică zâmbește și face semn din cap că da. Toți trei camarazii se ridică drept în picioare:

— Unde?

Mitică face semn cu palma stângă pe masă, adică: *aici*.

Mitică face din buze un semn și ridică din umeri, adică:
n'ăș putea spune precis, când...

— Spune, nene, păcatele mele! strigă unul scos din răbdare!... Când a plecat?

5 Mitică amestecă cu mâna dreaptă și arată cu cea stângă spre ușă: *acușic'a plecat.*

— Ci vorbește, domnule! ești mut? ce dracu! Unde a plecat?

Mitică lasă lingurița și zice cu o sforțare supremă:

10 — 'Ă... 'ăp... 'ăpt...

Și caută să prinză iar lingurița.

— Unde?

— ...'ptăiie!

Și prinde lingurița și 'ncepe iar s'amestece.

15 — Băete! strigă unul dintre camarazi.

Chelnerul vine...

— A fost în urma noastră pe aici nenea Anghelache?

— Da!

— A fost pe aici!... Când?

20 — Adineaori...

— Nu i-ai spus că l-am căutat? că avem o afacere foarte importantă și să ne aștepte?

— Ba da.

— Și ce-a zis?

25 — A zis: ce afacere importantă? să mă slăbească!

— Nenorocitul!

— Și nu știi unde a plecat?

— ...'ptăiie!

— Cum?

30 — La lăptărie, tălmăcește chelnerul, care e deprins cu vorba lui d. Mitică.

Peste câteva momente, o birje iese în goană pe la capul podului către șosea...

La lăptărie, întuneric besnă.

35 — Ce-i de făcut?

— Inapoi birjar!

— Haid' iar acasă? Trebuie să se fi întors.

— Ești nebun? Tocma 'n Dobroteasa?... Ne-apucă ziua pe drum...

— Dar putem să-l lăsăm așa?... Dacă nu știe nimica se duce la canțilerie, și-l prinde acolo inspectorul. Trebuie să știe ce-l așteaptă...

5 Se face în adevăr ziuă când camarazii ajung în Dobroteasa... Nenea Anghelache n'a venit acasă. Sunt șapte ceasuri... Peste două ceasuri, fiecare trebuie să fie la postul său. În definitiv, au conștiința împăcată că și-au dat toată osteneala să-l scape, ca buni camarazi și amici. Oamenii au făcut tot ce puteau face; de acuma, aibă Dumnezeu grijă
10 de Anghelache! Cei trei camarazi se despart, să meargă fiecare la treaba lui. Unul dintre dâșii, care lucrează în aceeași administrație cu Anghelache, ia însărcinarea să comunice la dejun ce s'a mai întâmplat. Și, în adevăr, peste câteva ceasuri, la douăsprezece trecute ceilalți doi camarazi
15 se 'ntâlnesc la birtul lor unde al treilea vine tocmai la unu să le comunice lucruri de o extremă gravitate.

Pe la unsprezece ceasuri, când trebuia să se deschiză cassa, a venit inspectorul financiar, și, așteptând pe Anghelache, s'a pus să cerceteze registrele. Pe la unsprezece
20 și jumătate, s'a trimis un aprod cu birja acasă la Anghelache să-l cheme, că-l așteaptă inspectorul. Aprodul s'a 'ntors după douăsprezece cu răspuns că d-l Anghelache n'a mai dat p'acasă de ieri dimineață, că noaptea a trimis vorbă să nu-l aștepte cocoanele, că nu vine. La vorbele
25 aprodului, inspectorul a 'nceput să râză... pe urmă a cerut lumânare și ceară, a peetluit cassa și a plecat spunând că se 'ntoarece la trei.

— Nenorocitul de Anghelache!

5 Imediat după dejun, camarazii se reped în Dobroteasa. Dar și acuma același rezultat — Anghelache nu se află. Din Dobroteasa apucă la stânga, să iasă pe cheiu spre piața mare. Trecând prin fața Morgei, văd căruța funebră: un nou oaspete a venit, sătul de căldurile vieții, să coboare
10 în răcorosul otel. Camarazii își fac cruce și, privindu-se unul pe altul, se 'ncruntă, cașicum ar voi să gonească unul din mintea altuia, un gând, acelaș, pe care unul altuia și l-au ghicit.

— Sărmanul Anghelache!... Unde-o fi Anghelache?

La șease seara, la Gambrinus, tânărul comunică celorlalți doi urmarea inspecțiunii. La trei fără un sfert, inspectorul s'a

înființat la cassă, și iar a mai cercetat registrele, și iar a trimis zadarnic pe aprod în Dobroteasa. Apoi a încheiat un proces-verbal, dispunând că, dacă și a doua zi cassierul nu se va prezenta la post, să se cheme lăcătușul. Pe când

5 povestește camaradul, iată că vine un băiat cu gazete: fiecare dintre cei trei prieteni ia câte una și-și aruncă ochii pe ultimele informațiuni. Unul dă un țipăt și încremenește cu gazeta în mână.

— Anghelache!

10 Atât poate zice și întinde gazeta, în care fiecare cetește:
« Azi dimineată s'a găsit la șosea spânzurat un om bine îmbrăcat în vârstă ca de 40-45 de ani. Din ordinul procurorului, cadavrul, asupra căruia nu s'a găsit nimic alta decât un plic cu adresa Anghelache M., mărunțiș în monete

15 nouă de nichel ca de șaptezeci de bani și un ceasornic de argint cu monograma A. M., a fost transportat la morgă ».

— Bravo! nene Anghelache!...

— Da! mai bine moartea decât dezonoarea!

— Sărmanul nenea Anghelache!

20 Și toți trei camarazii se despart cu inima zdrobită.

A doua zi, la dejun...

— S'a deschis cassa...

— Ii lipsește mult?

— Nimic nu lipsește!

25 — !?

— S'a găsit în plus un pol de aur românesc din 70, învelit într'o foiță de țigară.

— !!

30 — Trebuie să mergem la Morgă să-l vedem! eu nu m'as-tâmpăr până nu-l văd!

Și pornesc iar toți trei. La Morgă se pregătesc servanții a-l preda pe Anghelache să-l ducă acasă, fiindcă i s'a stabilit complet identitatea și l-a reclamat familia. Camarazii s'au apropiat de masa pe care stă camaradul lor.

35 — De ce?... de ce, nene Anghelache? a întrebat plângând ca un prost cel mai tânăr.

Dar, nenea Anghelache, cuminte, n'a vrut să răspundă.

TRIUMFUL TALENTULUI

Au fost odată 'ntr'o școală de provincie doi buni camarazi: Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu. Amândoi erau potrivii la 'nvățatură și la purtare. Niță însă se deosibea, și nu numai de Ghiță, dar chiar de toți copiii ceilalți, prin talentul lui la scris, de care se minuna cu drept cuvânt toată lumea. In anul al patrulea de școală primară, Niță ajunsese să scrie așa de frumos, încât, adesea, puse alături, caietul lui ai fi zis că este modelul de caligrafie tipărit, iar modelul de caligrafie, scris de mână; pe câtă vreme, Ghiță scria nu se poate mai urît; pe lângă că-i era mâna dreaptă șubredă, fiindcă-i degeraseră/degetele de mic, n'avea băiatul nici apucătură din ochi la lucru de piguleală. Așa, isprăvind clasele primare, s'au despărțit cei doi buni camarazi, ca să meargă fiecare după norocul lui. Ghiță s'a dus la țară pe lângă tată-său, care era negustor cu dare de mână; iar Niță, copil sărman, a apucat spre capitală, ascultând de sfatul dascălului său: Fătul meu, tu părinți n'ai, carte multă nu ți-e dat să 'nveți, că nu prea ești deștept; slugă nu te poți face, că ești cam leneș... Ți-a dat și ție Dumnezeu un dar; ai icoană la scris; ție cu condeiul ți-e dat să te hrănești. Du-te la București, acolo ai să intri copist în vreo canțilerie și 'ncet-încet, cum te știu că n'ai purtăr prea rele, cu vremea ai să 'naintezi.

Niță a ajuns în capitală și s'a pus să-și caute de lucru. A făcut cunoștință ba cu unul, ba cu altul, recomandându-și talentul și câpătând din toate părțile complimente și dovezi de admirațiune. Dar afară de acestea, n'a reușit deocamdată să capete nimic mai mult. Niță nu și-a pierdut

speranța și bine a făcut; căci iată că într'o seară o cunoștință i-a spus:

— Măine dimineată, la ceasurile unsprezece să te afli la ministerul de interne: se ține concurs pentru trei posturi de copişti; de sigur ai să capeți unul.

Se 'nțelege că Niță n'a lipsit a se înființa la vreme. Concurenții, în număr de vreo treizeci, au fost introduși într'o sală mare; aci, în fața comisiunii, compusă din directorul ministerului ca prezident, subdirectorul ca viceprezident și trei șefi de biureau ca membri, li s'a dictat de către unul dintre aceștia cu glas tare timp de cinci-șase minute. Apoi d. președinte a zis:

— Destul! acum fiecare să-și iscălească proba.

Deși dictarea mersese cam prea iute, Niță s'a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli, a zâmbit mulțumit de sine, apoi a iscălit și a înmănat-o cu mult respect unui domn membru, care a strâns toate probele. Peste două zile, s'a dat rezultatul concursului... Numele Niță Ghițescu nu figura între cele trei numiri.

— Și ce frumos scrisesem, domnule! a zis Niță, mâhnit, cunoștinții sale.

— Un tânăr nu trebuie să despere dela întâia încercare, i-a răspuns cunoștința: mai sunt încă șapte ministere; or să se mai ivească locuri.

În adevăr, peste câteva luni, se ivesc două locuri la alt minister. Niță nu lipsește a se înființa. Și iar mulțime de concurenți, iar comisiune, iar dictare, iar formalitățile obișnuite, și a doua zi iar nu se află între cele două numiri numele Niță Ghițescu.

— Și ce frumos scrisesem, domnule! zise Niță cunoștinții lui.

— Răbdare, tânărule! n'a intrat vremea 'n sac, o să-ți vie și rândul dumitale; mai sunt șase ministere; or să se mai ivească locuri.

A trecut câtva timp, și iată că s'au ivit câteva locuri la al treilea minister. Acelaș rezultat pentru d. Niță Ghițescu. Firește însă că, oricât i-ar fi crescut mâhnirea, Niță n'avea de ce să despere; mai erau încă cinci ministere; trebuia să se mai ivească locuri. Și s'au ivit pe rând, locuri

încă la patru ministere și s'au ținut concursuri; și d. Niță Ghițescu a luat parte la fiecare concurs și, după fiecare rezultat de concurs, concurentul nostru a zis, din ce în ce mai mâhnit:

5 — Și ce frumos scrisesem, domnule!

Și cunoștința lui i-a răspuns:

— Nu despera, tânărule! a mai rămas încă un minister, tocmai acela unde se cere cu dinadinsul caligrafie pentru acte și documente; trebuie să se ivească acolo vreun loc.

10 Par'că a proorocit cunoștința lui Niță: n'a trecut o săptămână, și iată că s'a publicat concurs pentru un post de perfect caligraf la acel ultim minister. S'a pus d. Niță pe brânci, în așteptarea concursului, să-și facă mâna, exercitându-se în fiecare zi, pe hârtie velină, la feldefel de scriituri — engleze, italice, gotice, bastarde, ronde, majuscule, minuscule, șcl., în feldefel de mărimi, dela doi centimetri până la un milimetru, și cu și fără transparent. Era acuma gata.. Dar, în ajunul concursului, se 'ntâmplă, cum se 'ntâmplă în orice poveste, să se 'ntâlnească — cu cine?

20 cu o veche a lui cunoștință, cu bunul său camarad de odinioară, cu Ghiță Nițescu, băiatul cu degetele degerate.

— Ghiță!

— Niță!

Și din vorbă 'n vorbă, află Niță că tata lui Ghiță, după ce a scăpătat, a murit, că Ghiță a venit la București cu o scrisoare de recomandatie către ministrul la ministerul căruia se ține mâine concursul, că ministrul l-a primit foarte bine și i-a spus că a doua-zi, la ceasul fix, să se prezente la minister, să ia parte negreșit la concurs.

30 — Tu? la concursul de mâine? a zis pufnind de răs Niță.

— Da, eu...

— La concursul de mâine?

— Da' tu știi pentru ce loc e concurs, Ghiță?

— Nu...

35 — Pentru un loc de perfect caligraf, amice Ghiță!

— Apoi, dacă mi-a ordonat ministrul să merg... se poate?

— Apoi, mă prezent și eu, Ghiță.

— Bine, prezentă-te și tu.

— Cu mine! la caligrafie, Ghițică?

— Cu tine la caligrafie... Eu știu ce mi-a ordonat ministrul.

— Bine!

5 Cu așa ton a pronunțat Niță acest *bine!* încât Ghiță, după câteva momente de gândire tăcută i-a zis:

— Niță... Eu am venit în București cu ceva părăluțe... tu zici că ești tinichea de tot. Eu... dacă vrei tu...

— Ce să vreau?

10 — Eu ți-aș da ție trei-patru poli... să...

— Să ce?

— Să mă lași, să nu vii la concurs...

— Eu!?

— Eu tot am recomandație.

— Să poștești la concurs cu recomandația dumitale!

15 Dar iată că în acest moment se apropie cineva de cei doi prieteni — este cunoștința lui Niță.

— Domnule Ghițescu, aș vrea să-ți spun ceva...

Niță lasă pe Ghiță la o parte.

20 — Domnule Ghițescu, bucură-te: ai scăpat de concursuri prin ministere; ți-am găsit un loc la o litografie, un loc plătit mult mai bine ca unul de copist, și în care poți să-ți faci un mai frumos viitor. Primești?

— Primesc... Dar un moment...

25 Și Niță, după ce a gândit o clipă foarte adânc, face la dreapta 'mprejur și se 'ntoarce la Ghiță.

— Ghiță, tu vrei să-mi dai trei-patru poli, să nu mă prezent la concurs... Eu am o combinație mai bună și pentru tine și pentru mine...

— Care?

30 — Din contră, să ne prezentăm amândoi la concurs; tu ai recomandație, eu caligrafie: să iscălesc eu cu numele tău proba mea, și tu să iscălești proba ta cu numele meu...

— Ei! dacă ai vrea...

— Vreau.

35 — Pe onoarea ta?

— Pe onoarea mea!... Să-mi dai cinci poli.

— Iți dau!

Și Ghiță se și execută. Niță ia hârtia de o sută, o pune în buzunar, iar cei doi camarazi se despart, amândoi foarte

mulțumiți, dându-și întâlnire pe a doua zi, la minister, fix la unsprezece. A doua zi, printr'o întâmplare neexplicabilă, nu s'au prezentat la concursul de perfect caligraf decât doi candidați: firește erau vechii camarazi. Niță s'a purtat
 5 foarte galant; pe câtă vreme mâna degerată a camaradului său tremura de emoție pe hârtia ministerială, Niță cu toată siguranța, făcea pe coala lui adevărate *tours de force*. Au isprăvit și și-au iscălit probele, după învoiala din ajun, fiecare cu numele celuilalt. Eșind dela concurs, în sala de
 10 așteptare, Ghiță a mulțumit cu efuziune camaradului său, iar acesta i-a zis:

— Numai doi am fost: recomandăție ai, caligrafie am, slavă Domnului! să fie cât de ai dracului, pe cine o să numească?

15 N'apucă să termine vorba Niță, și ușa se deschise.

— Rezultatul concursului! strigă solemn prezidentul comisiei. S'au prezentat doi concurenți: d-nii Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu. A reușit domnul...

— Domnul? întrebare într'un glas cei doi concurenți.

20 — Domnul Niță Ghițescu!

— Dați-mi voie, domnule director, zise Niță atins, pe când Ghiță nu știa ce să creadă; trebuie să fie o greșală! poate că n'ați văzut bine probele!

— Cum! întrebă aspru directorul, prezidentul comisiei.

25 — Slavă Domnului! adaogă Niță... ne cunoaștem ce putem... Trebuie să fie: nu Niță Ghițescu, ci Ghiță Nițescu.

— Domnule! nu-ți permit să fii rău crescut!... mă înțelegeți? Am zis bine: a reușit d-l Niță Ghițescu!

30 Dar d-l Niță Ghițescu nu s'a lăsat biruit de asprimea d-lui prezident al comisiei; foarte obraznic, a strigat și mai tare:

— Nu se poate, domnule director, v'ați înșelat, uitați-vă la probe!

35 Tonul cu care a zis «uitați-vă la probe!» a făcut un efect straniu asupra superiorului: i-a impus, parcă; acest domn a răspuns:

— In fine, *errare humanum est*... Să vedem...

Și zicând acestea, a scos din buzunar un plic, pe care camaradul lui Niță l' cunoștea bine, și din plic a tras o

serisorică; s'a uitat la ea cu băgare de seamă și cu tonul mult mai blând, zâmbind:

— Știi că ai dreptate dumneata?... Așa e! Vezi?... confundasem... În adevăr, a reușit d-l Ghiță Nițescu.

5 — Așa da! a răspuns plin de satisfacție d-l Niță Ghițescu.

Și d-l director, grav, se retrase închizând ușa.

CADOU

« Iubite amice,

Astăseară, avem pom de Crăciun. Ne-ai promis că vii să prânzești cu noi. Te rog, nu uita. Te aștept până la 5 șapte fără un sfert la berărie, ca să mergem împreună. În tot cazul, dacă nu ne 'ntâlnim, vino direct la noi; dar vino negreșit; se supără Acrivița.

Stasache ».

10 Acrivița este soția lui nenea Stasache. La oamenii aceștia se petrece bine; mă duc să 'ntâlnesc pe amicul meu la locul arătat. Sunt șapte fără un sfert, și omul meu lipsește; dar n'aștept mult, și iată-l.

— Gândeam că nu vii, îmi zice el.

15 — Se putea, nene Stasache, să supăr pe cocoana Acrivița?

— Bine ai făcut, că ș'așa e destul de supărată.

— De ce?

20 — Inchipuește-ți, monșer, că acum câteva zile nenea Andreiu, senatorul! (știi cât ține el la familia noastră!) vine, ca după obicei, la noi și zice: « Eu, mă 'nțelegi, s'a închis Senatul și se duc toți p'acasă, și n'am să fiu de Crăciun cu voi, și m'am gândit să v'aduc la fiștecare câte ceva ca cadou ». . . și scoate, și scoate, și scoate și dă-i la cadouri: și mie și la copii, și Acriviții. . . Acriviții-i dă un inel cu 25 brilăntel de toată frumusețea. . .

— Ei!

30 — Ei! Eri dimineată, eu lipseam de acasă. Vine Mișu, profesorul — știi, Mișu al nostru, care dă meditație la băieți — vine pentru ca să le dea vacanță, și nevastă-mea pleacă să târguiască de-ale casei câte ceva, că știi, dacă

le lași toate pe ajunul Crăciunului, nu le mai poți prîdidi... Mă 'ntorc eu acasă... îmi spune fata că s'a dus cuconița pîn tîrg. Zic eu: bine! Mai trece ce mai trece, se face douăsprezece, iaca vine și Acrivîța foarte supărată. Zic: ce ai? zice: închipuește-ți ce mi s'a întîmplat! am pierdut piatra dela inelul lui nenea Andreiu.

— Când?

— Acuma.

— Unde?

— Pîn tîrg... Tocmai la băcănie am văzut că-mi lipsește.

— Trebuie să căutăm pe unde ai mai fost.

— Am căutat peste tot: nu e și nu e.

— Trebuie să dăm un anunț la gazete!...

Și isprăvind povestirea conversației sale cu consoarta, nenea Stasache îmi pune sub ochi o gazetă.

Cetesc:

O bună recompensă!... S'a pierdut ieri vineri, 23 Decembrie, înainte de amiază, între stradele Popa-Tatu, Știrbeiu -Vodă și Calea Victoriei, o pietricică de briliant în valoare de 3—400 de lei. Cel ce o va găsi să o ducă la d. Stasache Panaiotopolu, strada... numărul!... unde va primi o recompensă de 20 de lei.

După ce citesc:

— Te pomenești că se găsește! zice omul meu.

— Tot ce se poate, zic eu, nene Stasache. Mergem?

— Da... haide!

Ne suim într'o sanie și pornim.

— Nu că-mi pare rău de piatră, pentrucă 'n definitiv, nu-i vreo valoare grozavă; dar știi, nu face: un cadou dela nenea Andreiu... Știi cât ține el la noi...

— Firește...

— Sunt curios, să vedem: se găsește? Dar în sfârșit, că nu se găsește... Atâta-pagubă!... Dar de unde știi? poate că se găsește?

— Eu nu zic nimic. Dar el, văzând că tac:

— Ce zici?... se găsește?

— Știu eu? zic.

— Ei! vezi?... eu nu sunt om curios; dar am mare nerăbdare, să vedem: se găsește?

Eu iar tac; el văzând că nu zice nimic:

— Adică dumneata zici că... nu se găsește.

— Ba nu! zic, din contra.

5 — Din contra? care va să zică, și dumneata ești de idee că se găsește?

In sfârșit, ajungem acasă, la nenea Stasache. Madam' Panaiotopolu, mai nostimă decât totdeauna mă primește cu amabilitatea-i cunoscută:

— Dacă nu veneai, mă supăram foc pe dumneata.

10 — Se putea să nu vii, madam' Panaiotopolu?... Pentru mine invitația unei dame așa de grațioase ca dumneata este o poruncă strașnică, la care peste puțină să mă gândesc macar a nu mă supune.

— Mersi! zice doamna.

15 Dar adaog:

— Ce am aflat madam' Panaiotopolu?

— Ce?

— Pietricica dela...

20 — Dela inelul care mi l-a făcut cadou nenea Andreiu...

— Cine ți-a spus?

— Nenea Stasache.

— Inchipuește-ți!

25 — Dar, zic eu, a publicat Nenea Stasache în jurnale... poate că să găsește...

— Ei, aș!

— De unde știi dumneata că nu? întrebă bărbatul.

— Cum o să se mai găsească?

— Se poate, conia, zic eu.

30 — Fac prinsoare, zice răsând doamna, pe ce poftiți, că nu se mai găsește.

— Ba eu fac prinsoare că se găsește! zice Stasache.

— Pe ce?

— Pe ce poftesti?

35 — Pe alt inel la fel...

— Pe alt inel la fel...

Pe când discutăm astfel, se aude sbârâind soneria. Slujnica iese în vestibul, deschide și se 'ntoarce:

— D. Mișu.

— Bravo! zice nenea Stasache, bătându-se cu palma pe frunte. Vezi, cu istoria inelului, ce-am uitat?

— Ce?

— Lui Mișu nu i-am luat nici un cadou... O să se su-
5 pere băiatul.

— Ei, aș! zice iar răsând madam' Panaiotopolu.

D. Mișu intră; e foarte elegant... o fundă de cravată șic, și'n fundă, înfipt un ac cu o pietricică foarte strălucitoare.

— Mișule dragă, să mă ierți; pe tine te-am uitat, zice
10 d. Panaiotopolu.

— Cum, nene Stasache?

— Nu ți-am cumpărat nici un cadou.

— Lasă, nene Stasache, zice Mișu, îmi cumperi la anul nou.

Dar Stasache se uită lung la Mișu, apoi, cu un aer foarte
15 ciudat:

— Ce!... ce ai la gât?... briliant?

— Da.

— Unde ai găsit-o?

— Ce să gălesc?

— Piatra?
20

— Care piatră?

— Briliantul, frate.

— Il am cadou, nene Stasache.

— Da de cadou!...

— Parol!
25

— Dela cine?

— Ce-ți pasă?

— Ai citit anunțul meu?

— Da.

— ...Pe onoarea mea, Mișule, să nu te știu ce băiat
30 de treabă ești și cât ții la noi...

— Nene, întrerupe madam' Panaiotopolu, ai scris lui nenea Andreiu?... i-ai promis că-i scrii.

— Ii scriu mâne... Pe onoarea mea, Mișule...

— Pofțiți la masă!...
35

Iau brațul doamnei și ne îndreptăm spre sofragerie. Îndărătul nostru vin alți musafiri, și'n urmă Mișu cu nenea Stasache, pe care-l aud bine:

— Ei! eu zic că se găsește...

ART. 214

Un biou de avocat. Ora 9 dimineața.

Avocatul, un licențiat începător, stă la biouul său, studiind niște hârtii.

5 O cocoană intră urmată de un tânăr.

Cocoana este îmbrăcată, cum purtau înainte vreme mahalagioaicele, cu barej havaiu legată la cap, rochie și pieptar de lână de aceeași culoare, și un tărănaș conabiu, făcut cu iglița; în mâini, mănuși de imitație de mătase, fără dește. E o femeie de vreo cinzeci de ani, destul de bine ținută; cam prea dreasă la obraz: sprâncenile ca niște lipitori; dinții cam negriți de ristic și de tutun; foarte veselă și vioaie, vorbește și gesticulează degajat, chiar cu multă volubilitate și cu o figură plină de expresie. Tânărul are aerul unui impiepat de minister; redingotă de camgarn la trei butoni, cravată strigătoare, pantaloni de culoarea oului de rață leșească și pălărie cilindru. El urmează cu încredere pe femeie, care intră cu pasul hotărât.

20 *Cocoana.* — Las'că-i spui eu tot lu domnu avucatu. (Inaintează spre biou) Bonjur... Mă recomand Tarsița Popasca, văduva lui priotul Sava dela Caimata, care a dărâmat-o Pache, când a făcut bulivardu ăl nou, și fiu-meu, Lae Popescu.

Avocatul. — Poftiți, luați loc.

25 *Cocoana.* — Mersi!

Tânărul. — Mersi! (șed.)

30 *Cocoana* (scoate o tabachere, din aceasta o țigaretă militară, pe care o pune în gură. Avocatul îi oferă chibrituri; ea aprinde țigareta; trage de două trei ori și, dând fumul pe nas): — Uite la ce-am venitără noi la dumneata, care ne-a recomandat o prietenă a noastră, finc'a avut și dumneei o chestie, (face cu ochiul răsând și arătând pe Lae,

care se uită la lucrurile din biroul avocatului de jur împrejur și'n tavan la policandru), tot într'o pricină, de par egzemplu acuma, vine vorba; și zice: du-te negreșit la dumnealui, că-ți face dumnealui treaba.

5 *Avocatul.* — Care cocoană, mă rog?

Cocoana. — Mița...

Avocatul. — Care Mița?...

Cocoana (râzând, dând fum pe nas și făcând cu ochiul): — Ei! nu te mai face acu... Mița, de! care ai devorțat-o dumneata..

10 *Avocatul.* — ...?

Cocoana. — Care ai devorțat-o dumneata de Pricopoiu dela Ciulnița.

Avocatul (după o prefăcută sforțare a memoriei): — A! madam' Zaharidi...

15 *Cocoana.* — Ei, da! așa te'nvță... Zaharidina... (se apleacă la urechea avocatului și-i șoptește ceva râzând cu multă intenție. Avocatul zâmbește cam sliindu-se de atâta apropiere. Cocoana se trage repede dela urechea lui și pune grațios trei dește dela mâna stângă peste buze) U! pardon... oiu fi mirosind!... Am gustat de dimineată niște anghelică de casă... Nu știu ce purdalnicu îmi venea de cum
20 m'am sculat, pardon, dela stomac!... (cu aceeaș mișcare grațioasă, se apasă cu cele trei dește la lingurea făcând ceea ce se zice pe franțuzește *une petite moue dégoûtée*).

Avocatul. — Ei! și afacerea d-voastră!...

25 *Tânărul* (aplecând ochii din tavan): — E pentru...

Cocoana (după ce și-a aprins o țigaretă): — Las' să spui eu. (Cătră avocat) Eu i-am spus: Lae, nu face pentru tine! dar el, amurezat... n'ai ce-i face! nu și nu! că se omoară, dacă nu-l las. (Cătră Lae) Ai văzut acu, mangafache? (Cătră
30 avocat, cu blândă filozofie) Furia tineretii... n'ai ce-i face! asta e al tinerilor dat. (Iar s'apleacă la urechea avocatului și-i șoptește cu multă intenție și sclipind din ochi. Avocatul iar evită contactul. Cocoana iar face mișcarea-i grațioasă) U! Anghelica, bat-o focu! (apoi iar s'apasă la lingurea).

35 *Avocatul.* — În sfârșit... în sfârșit, cum stă chestia?

Cocoana. — El... Lae...

Tânărul. — Lasă-mă, manițo, să spui eu.

Cocoana. — Ei! poftim, spune (fumează și se uită și ea la policandru).

Tânărul. — Eu vreau să dau divorț...

Avocatul. — Ești însurat de curând...

Cocoana. — De...

5 *Tânărul.* — Lasă-mă, mamițo! ce? eu sunt prost? (Cătră avocat) De trei ani.

Avocatul. — Copii aveți?

Cocoana. — Ei, aș! unde poate aia să facă? (se dă la urechea avocatului).

10 *Avocatul* (se scoală repede'n picioare și se duce într'un colț al biuroului, unde s'apleacă puțin asupra unui castronaș cu nisip).

Cocoana (care i-a urmărit mișcarea). — Ai și d-ta de dimineață arsuri la stomac; să-mi dai o sticlută, să-ți aduc și dumitale nițică anghelică... de casă...

15 *Avocatul* (coborînd înapoi la biou, ștergându-se la gură cu batista; cătră tânărul client): — Și ce motive putem invoca?

Tânărul. — Nu-mi mai convine, domnule, pentru ca să trăesc cu dumneei.

Avocatul. — Apoi asta nu-i un motiv... Trebuesc motive...

20 *Cocoana.* — Par'că dumnezeatale ce treabă ai? să le găsești, nu mai vrea să trăească cu ea și pace bună! bărbat e! de unde nu, își ia căciula și pleacă... Iaca.

Avocatul. — Bine, pleacă; dar femeia îl urmează, trebuie, are chiar datoria să-l urmeze.

25 *Cocoana.* — Să poftească!... Iacă-i vine lui pofta să meargă unde a'nțarcat mutu iapa, tocma colo unde tot spune la « Universul » că se bate, zice, cu Englezii... boierii ăia, (râzând) ce fel de boieri ai dracului or fi și ăia! încinși cu tei ca la Fefeiei! (râzând crescendo). Să meargă
30 după el!... să vază ea pe dracu!... rășhoiu e ala! ce? te joci, țafțo? nu-i caută că e fata lui Popa Petcu! (râde cu multă poftă; s'apleacă s'apuce de gât pe avocat și să-l tragă cu urechea la gura ei. Avocatul face la vreme o mișcare inteligentă și scapă. Ea face mișcarea ei grațioasă cu cele trei dește, întâiu pe buze, apoi la stomac). Ei! da,
35 uitasem!... Anghelica!... Da' (închide ochiul stâng și cu un zâmbet plin de intenție) ai înțelegut unde bate vorba Tarsiții priotesii! (face mare haz și fumează cu multă poftă).

Avocatul. — Lasă, te rog, cocoană; lasă-l pe dumnealui să răspundă la întrebări; altfel nu pot sezisa speța.

(cătră tânărul) Mă rog, să vedem... Ce plângeri pozitive și întemeiate pe probe putem s'aducem contra soției noastre?

Cocoana. — Berechet!

5 *Avocatul.* — Cum?

Cocoana. — Cu martori.

Avocatul. — Ce-or să spuie, de exemplu, martorii?

Cocoana. — Ei bravos! dumneata ce treabă ai? să-i înveți ce să spuie... Martori găsim noi.

10 *Tânărul.* — Mai întâiu, domnule avocat, eu vreau să dau divorț, fiindcă n'o mai iubesc pe dumneei...

Avocatul. — Dar dacă, dumneei te iubește pe dumneata?

15 *Cocoana* (pufnind) — Em... p'! (face din buze un sgomot onomatopeic).

Tânărul. — Și este luxoasă... și...

Avocatul. — Da, amice, te cred; dar astea nu sunt motive...

Cocoana. — Jur eu ca mama lui!

20 *Avocatul.* — Em... p'! (face acelaș sgomot din buze ca preteasa mai sus; apoi către tânărul). Putem să dovedim un adulteriu? Înțelegeți ce va să zică un adulteriu...

Cocoana. — Știi că mi-ai plăcut aici?

25 *Avocatul.* — Apoi nu e așa, cocoană. Știi cât e de greu să stabilești elementele pentru proba legală a adulterului?

Cocoana. — Ei, bravos! (se repede râzând la urechea avocatului; acesta se dă degrabă într'o parte. Mișcarea grațioasă a cocoanii).

30 *Tânărul.* — Dumneei, domnule avocat, am martori, umblă toată ziua pe la tanti ale dumneei; știu eu ce face dumneei pe la tanti ale dumneei? că dumneei are vreo patru tanti.

35 *Cocoana.* — Olio! ce spui, țațo? nu zici cinci?... ba încă șease! (volubil) pe Răduleasca, pe Popeasca, pe Ioneasca, pe Otopeanca, pe Hurdubiloaia, pe Popeasca ailaltă a lui Mache al Popii Zamfirache, de-i mai zice și Ampotrofagu, că a băgat spaima în maala! uite așa umbla cu patacele și cu basamacu 'n cap, când fu la alegeri, de-a spart capu lui bietu Guță Băncuță, (cu volubilitate crescândă)

fincă nu vrea să fie cu oții ăștia de-a venitără la putere, fi-s'ar fi stârpit sămânța de liberali! auzi liberali! să nenorocească o lume de se hrănea...

Avocatul (plictisit). — Țț!... Ce-are aface acuma politica?

5 *Tânărul* (rugător). — Lasă, mamă!

Avocatul. — Lasă, cocoană!

Cocoana (cu forță). — Nu las! nu vreau să las! (trântind țigareta în scrumieră și, foarte sentimentală, obidindu-se treptat până la lacrimi) că dacă nu am mai avut alți copii, și să-l văz nenorocit, care numa pe el îl am! (își suflă foarte sgomotos nasul, apoi își șterge ochii și aprinde țigaretă).

10 *Avocatul*. — E vorba dar de a proba că lipsește dela cea mai sacră datorie conjugală, dacă...

15 *Cocoana*. — Apoi ai cunoscut-o dumneata pe mă-sa ce pramatie, ce catifea? (se dă la ureche fără succes, apoi, pufnind de răs). M'ai înțelegut, care va să zică? (taie cu mâna dreaptă de două ori aerul în mișcări scurte și dese, bleojdind buzele, pufnind din nări și ținând închis ochiul stâng — semnul unei idei superlative).

20 *Avocatul*. — Mai rămâne să găsim altceva... Te înșultă vreodată?

Tânărul. — Aplică domnule, totdeauna așa vorbe triveale, care nu aş putea pentru ca să vi le zic în persoană în prezența mamiții.

25 *Cocoana* (se repede la ureche iar fără mult succes; apoi, răsând, către avocat). — Destul!

Tânărul. — Și, pe urmă, să vă spun drept... nu-mi mai dă nici mâna pentru ca să țin o nevastă fără zestre...

Avocatul. — N'ai luat zestre?

30 *Cocoana*. — Zestre? dela cine? dela Popa Petcu? să-i rămâie clironomie, când o muri bețivul, căldărușa și datoriile dela «Moartea Vânătorului», unde bea toată ziua și toată noaptea pe catastif și joacă tabinet cu ginere-său și cu alți spânzurați... cu gineri-său, de! cu Tache Hengheru, care are antipriză de flașnete în Popa Tatu și iarna viciei-muri cu olteni!

35 *Tânărul*. — Lasă, mamițo!... Nu-mi mai dă mâna pentru ca să ții nevastă fără zestre; mai ales că a fost o nenorocire acu, cu ocazia bugetului, care am devenit suprimat pe întâiu Aprilie.

Avocatul. — Și ce salariu aveți?

Cocoana. — Marea cu sarea! Avea și el o sută cinzeci de lei pe lună... și l-a suplimată; cu o sută cinzeci de lei ai lui o să se procopsească statul! In mațe să le stea
5 ăi o sută cinzeci de franci! L-a suplimată, că l-a 'nsemnat Ampotrofagu, suplima-le-ar Dumnezeu luminițele ochișorilor din cap, s'ajung să-i văz orbeți pe toți cu mânușița întinsă pe strada Clementiții la colțul lu Butculescu! L-a supl...

10 *Un fecior* (intră și, întrerupând imprecuațiunea mamei). — Conașule, poftiți la dejun.

Avocatul (se scoală). — In sfârșit, mai veniți în zilele astea pe la mine; ne vom mai consulta; poate să găsim ceva... A! nu cumva ai vreo scrisoare dela soția dumitale?

15 *Cocoana* — Hehei! câte! de când trata amor (iar la ureche; dar avocatul e prea nalt și cocoana nu-l ajunge din picioare).

Tânărul. — Ba, am vreo trei, de când eram astă toamnă cu domnul inspector trimis în anchetă în Dobrogea... Am stat vreo trei săptămâni, și dumneei era strașnic de supărată că nu-i trimeteam mereu parole...

Avocatul (ca având o idee luminoasă). — Bravo! vino mâine, poimâine dimineața cu scrisorile... poate să avem șansă... cine știe? poate să avem mare șansă!

Feciorul (intrând iar). — Conașule, se răcește.

25 *Avocatul* (mânând pe cei doi clienți cu binișorul până la ușe, fi scoate afară din biuro; în vestibul, cocoana răzând, vrea să-i spuie ceva la ureche; avocatul o depărtează și apucă spre sufragerie. — Cocoana pleacă, făcând cu ochiul).

30 *Tânărul* (urmând-o și netezindu-și jobenul cu mâneca). — Stai, mamișo, nu așa iute!

II

Aceleaș biuro de avocat. In aceeaș zi, orele patru d. a.

Avocatul intră cu servieta la subsuoară, urmat de fecior.

35 *Avocatul.* — Afară de ăștia, nu m'a mai căutat nimeni?

Feciorul (gândindu-se mai bine). — Ba da, conașule, un popă și o damă tânără; a zis popa că vine mai târziu.

(S'aude soneria sbârânăind cu insistență).

Avocatul. — Vezi cine e.

(Feciorul aleargă. Avocatul s'așează la biurou, își desfăce servieta și deschide un dosar).

Un popă venerabil intră. E un om de vreo șaizeci și cinci de ani; barbă și
5 păr mai mult albe; fața foarte roșie, mai ales la pomete și alte proeminente;
ochii spălăciți, albaștri, dulci și lăcrimoși. Poartă în mâna dreaptă baston înalt
negru cu măciule de os alb; mâna stângă o ține în buzunarul giubelii; cu
toate că părintele pășește cu multă metodă aplecându-se într-o parte, tot se
denunță aproape sigur unui ochiu deprins, că mâna stângă a părintelui, disi-
10 mulată sub giubea, duce o greutate considerabilă.

În urma părintelui, o tânără persoană, ca de vreo optsprezece ani: o frumusețe de față; ochi verzi mari, sub gene și sprâncene negre ca și părul buclat al capului; naltă și mlădioasă, mergând, pare că plutește — *la grâce plus belle encore que la beauté!* E foarte cochet îmbrăcată: o pălărie de păslă în
15 tricorn, de culoare *gris-fer*, tivită pe margini cu șiret de fir, ca și manteluța de aceeași culoare — șic de tot).

Avocatul. — Blagoslovește, părințele!

Popa. — Domnul, taică!

Avocatul. — Ia poftiți; luați loc.

20 *Tânăra.* — Mersi.

(Părintele și tânăra se așează lângă biurou în fața avocatului. Părintele se așează, cu metodă, așa că ajunge cu mâna stângă la potrivită distanță ca să poată lăsa binișor jos pe covor sarcina purtată pe sub giubea. Șezând jos
25 părintele, poalele giubelii se dau într-o parte, așa că jos lângă scaun se vede acum bine ce ținuse părintele'n mână: o legătură de basma roșie cadrilată în stil scoțian. Legătura stă țapănă'n picioare într-o formă cono-piramidală prelungă și coronată cu două funde înodate'n cruciș — o siluetă foarte svelată).

Avocatul (care privește adânc și foarte distrat la tânăra persoană)

30 — D-voastră sunteți fiica părintelui, domnișoară?

Tânăra. — Nu sunt domnișoară, domnule...

Popa (cu duios regret patern și foarte răgușit). — Nu mai e de
35 trei ani domnișoară, biata fată!... s'a dus de mult bunul ei!... Acu încă, gândim, dacă o vrea Maica Precista, să devorțăm...

Avocatul (care privește cu multă stăruință la tânăra clientă, fără s'asculte în destul vorbele părintelui). — Damă, care va să zică?...
damă?

Tânăra. — Da, domnule, damă...

(Părintele se uită la legătură, să vadă dacă șade bine; legătura își ține mândră fundele'n sus).

Avocatul. — Așa tânără!... De câți ani, doamna mea!

5 *Tânăra.* — Am împlinit optsprezece ani la două Dechemvrie trecute.

Avocatul (din ce în ce mai dus). — La două Dechemvrie! ... Așa tânără!!

Popa. — La sfântul prooroc Avacum...

10 *Avocatul* (și mai dus). — Avacum!... Așa tânără!

Tânăra (tristă). — ...și fără noroc!

Avocatul. — Fără noroc! dumneata?...

Popa. — Uite, ea! Dacă n'a vrut Maica Domnului!

Tânăra. — De aia am venitără la dumneatale (roșește).

15 *Avocatul* (fericit). — La mine...

Popa. — Pentru ca s'o devorțezi.

Avocatul. — O divorțez.

Popa. — Și helbet! cunoaștem și noi filotimia obrazului... Al dracului am răgușit... sfintele sărbători!...

20 *Avocatul.* — Slujbă multă...

Popa. — Al dracului... Și lumânările proaste... fac fum.

Avocatul. — Părinte, nu luați o cafea?... Doamna nu ia o dulceață, bonbeane?

Tânăra. — Mersi... (roșește).

25 *Popa.* — Ba, dac'ai fi bun, mai bine un pahar de vișior; mâncai niște afurisiți de țări.

(Avocatul sună. Feciorul intră; apoi, după ce a primit dela stăpân un ordin discret, iese).

30 *Avocatul.* — Dar, pardon, am uitat să întreb cum se numește doamna...

Tânăra. — Acrivița Popescu (roșește).

Avocatul. — Acrivița?! Frumos nume!... Acrivița!

(Feciorul intră cu o tavă, pe care poartă o sticlă de vin, pahare, apă și dulceață. Avocatul se scoală, apropie un gheridon lângă biurou între părinte și tânăra clientă. Feciorul așează pe gheridon tava și, la un semn al stăpânului, se duce. Avocatul servește părintelui un pahar de vin și damei dulceață).

35 *Părintele* (punând mâna pe pahar). — Nu-i vorba, am mai băut un păhărel; fusei adineaori pe la Hanu-roșu, de gustai un pelin (se uită iar la legătură) la Bărăție... la Andrei, de!

Avocatul. — A!... la Andrei...

Popa. — Luați de probă pentru casă vreo trei chile (iar se uită la legătură).

Tânăra. (După ce a luat dulceață și a băut puțină apă, se caută să-și găsească batista) — A! mi-am uitat batista... (roșește).

Avocatul (Scoate pe a lui neatinsă din buzunarul redingotei și o dă clienței). — Pofțiți, doamnă...

Tânăra (ia batista, se șterge la guriță; apoi dându-o înapoi). — Opononax?

Avocatul. — Da, parfumul meu favorit.

Tânăra. — Ș'al meu! (roșește).

Avocatul (încântat). — Ș'al dumitale!... (se apropie mai tare de ea și o privește adânc, punând apăsat batista pe buzele lui).

Părintele (care a băut paharul). — Strașnic vinișor, taică! (își mai toarnă un pahar).

(Pe când avocatul pledează cu multă volubilitate foarte încet și de aproape Acrivii, și dânsa se face din ce în ce mai roșie la obraz fără să răspundă, părintele scoate din buzunar un țâr; pe urmă ia de pe masă un *presse-papier*, care reprezintă bustul lui Ciceron în bronz; ține țărul de coadă culcat pe marginea biuroului și-l bate bine cu capul bustului, să-l frăgezească).

Avocatul (mai tare, așa încât se aude) — ... care merită a fi fericită!

Tânăra. — Eu fericită? (roșește).

Părintele (la al treilea pahar). — Strașnic vinișor!

Avocatul. — Așa dar, să vedem ce motive putem invoca.

Părintele. — Ce motive? ce motive? Iacă, o despart eu, că-i sunt tată, și pace bună! nu mai vreau s'o las să trăiască cu un pârlit, (golește paharul) cu un fecior de...

Avocatul (turnându-i încă un pahar). — Apoi nu merge așa, părintele. Trebuie să găsim motive și (cu hotărâre) le vom găsi! trebuie să le găsim!

Părintele. — Găsește-le, taică! de ce ești dumneata avucată?

Avocatul (sună nervos; feciorul intră). — Stai la ușă: să nu intre nimeni fără să m'anunți... (și mai nervos) Ai înțeles?

Feciorul. — Am înțeles (iese).

Avocatul (către tânăra). — Să vedem... (ia un scaun și se așează cam cu spatele la părintele, și cât permit genunchii mai aproape, față

în fața de clientă, care roșește tare. Părintele bate cu bustul oratorului alt (tar). Să vedem... Se poartă nedelicat cu d-ta?

Tânăra. — Prea nedelicat...

Avocatul. — Te insultă vreodată?

5 *Tânăra.* — Numa odată?

Popa. — O 'njură de părinți...

Avocatul. — Mizerabilul! Față cu martori?

Popa. — Nu! în particular... zice că e 'n glumă...
Ce fel de glumă?... vorba aia: glumă-glumă... (golește paharul).

10 *Avocatul.* — A părăsit vreodată domiciliul conjugal?

Tânăra. — De câte ori!... Mergea p'afară... zicea că cu inspectorul... când era în slujbă...

Avocatul. — Când era în slujbă?... Acuma nu mai e?...

15 *Popa.* — Acum l-a luat dracul! l-a suplimată... dela Paști!

Tânăra. — Odată, astă toamnă, m'a lăsat fără un santim acasă și a stat vreo trei săptămâni în Dobrogea; i-am scris de zece ori și nici nu mi-a răspuns.

20 *Avocatul.* — ...In Dobrogea?

Tânăra. — Și, toată ziua și toată noaptea, la Berăria Cooperativă, cu actori și... cu actrițe!

Avocatul. — Și... am uitat... cum îl chiamă pe bărbatul dumitale?

25 *Tânăra.* — Lae Popescu.

Avocatul. — Lae Popescu!

Popa. — Feciorul Tarsiții Popeaschii, văduva lui Popa Sava dela Caimata, care a dărîmat-o răposatul Pache Dumnezeu să-l ierte! când a făcut bulivardu ăl nou.

30 *Avocatul* (foarte vesel). — Doamnă, afacerea dumitale e ca și terminată; motivul este găsit! ești ca și divorțată; îți dau parola mea de onoare... (se apropie și-i spune ceva foarte încet cu multă căldură).

Clienta (roșind grozav, șoptește). — Mersi!

35 (Se aude un sgomot afară și râsete. Feciorul intră și spune o vorbă stăpânului).

Avocatul (repede către părintele și către tânăra clientă). — Părinte, doamnă, vă rog, iute treceți dincoace în salon! iute, vă rog! e cineva care are o afacere...

(Părintele s'apleacă, își ia legătura, se ridică de pe scaun; asemenea și tânăra; părintele trece întâiu, apoi tânăra condusă la braț foarte strâns de avocatul. Când acesta închide după ei ușa salonului, se deschide ușa biuroului și apare Coana Tarsița, urmată de fiu-său, Lae. Cocoana e și mai veselă ca dimineața).

5

III

Cocoana. — Eu sunt și cu mine, țațo! Bonjur!

Lae. — Bonjur.

Avocatul. — Bine c'ați venit! vă așteptam; chiar acu
10 am pomenit de d-voastră.

Cocoana. — Să mă 'ngropi!... De-aia sughițam eu
adineaori (s'apleacă la urechea avocatului, îi șoptește ceva și râde; după
ce i-a vorbit, îi duhnește în față). — Așa-i că acu nu mai miroș?...
15 Vezi... de dimineață, pe stomacul gol... se simte...
Ei! ce ne facem?... Băiatul n'a găsit scrisorile alea...
pe semne că i le-a furat dumneei...

(Se aud în salon bufnituri înfundate parc'ar pisăgi cineva ceva pe o masă)

Lae. — E capabelă!

Avocatul. — Cocoană, nu mai este nici o nevoie de
20 scrisori, am găsit eu alt motiv mai puternic decât toate...
Afacerea fiului d-tale este ca și terminată; e ca și divorțat,
pot să-ți dau parola mea de onoare... (râzând). Ce-mi
dai?

Cocoana (s'apleacă la ureche; avocatul se ferește). — Parol! să
25 mör! (râde tare, își udă pe buză buricul degetului mare dela mâna dreaptă
și-l arată în sus).

Avocatul (cătră Lae). — Mă rog, d-ta ești un caraghios?
(Cocoana râde).

Lae. — Cum, domnule?

Avocatul. — Lasă-mă să isprăvesc! ești un caraghios,
30 ori ești serios hotărît să te desparți?

Lae. — Serios, domnule!

(Se aud bufnituri pe masă în salon).

Avocatul (foarte nervos). — Bine... Stați puțin. (trece din
35 biurou în salon).

Cocoana (căutând chibrituri pe masă, dă de pieile și șira țărului). —
A mâncat cineva țări...

(Lae își netezește pălăria cu mâneca).

Avocatul (se întoarce). — Uite ce e?... Dacă eu aș putea convinge pe soția și pe socrul dumitale să vă despărțiți de bună voie, ce ai avea de zis?

5 *Cocoana*. — Bucuros!

Avocatul (cătră Lae). — D-ta... d-ta ce zici? că d-ta ești interesat în cauză!

Cocoana. — Ce să zică el? el zice ce zic eu...

Lae. — Eu zic ce zice mămița.

10 *Avocatul*. — Atunci... (se gândește o clipă). Atunci... (merge la ușa salonului). Poftim, doamnă; poftim, părințele.

(Tânăra apare urmată de popă. Dând unii cu ochii de ceilalți, de o parte și de alta, exclamație de surpriză. Tablou).

Cocoana. — Ehei! sabalaerosu, taică părinte!

15 *Popa*. — Cocoana prieteasa! Ptiu! bată-te mama Ana!

Cocoana (cu humor). — Care va să zică v'ați hotărîtară și d-voastră.

Popa (asemenea). — Slobod!

Cocoana. — Lac să fie, că broaște...

20 *Popa*. — Lasă, că-ți cunoaștem gurița...

Cocoana. — Ce spui, țațo?

Lae. — Lasă acu, mamito!...

Cocoana (tânărului). — Taci, prostule!... (popii) Gurița mea, ai?

Popa. — Gurița d-tale.

25 *Avocatul*. — Ei, acum ne-am înțeles! lăsați mofturile.

(Cocoana privind lung la popa, face semn avocatului ca de tras la măsă; popa, privind la ea, face acelaș semn avocatului; Lae își netezește pălăria; Acrivița roșește). Care va să zică, este hotărît: fiecare soț dorind deopotrivă să se despartă, vom face cererea împreună, întemeiată pe art. 214... consimțământ mutual. Poftiți, ședeți.

(Toți șed. Popa își toarnă un pahar; cocoana fumează; Lae își netezește pălăria, și Acrivița roșește).

35 *Avocatul* (către Lae). — D-ta șezi colea și scrie. Să facem petiția. (Lae se așează la biurou cu pana 'n mână. Avocatul cătră prieteasa Tarsița, prezentându-i un chibrit aprins pentru țigară). Ai văzut? (încet și serios). Ei! ce-mi dați?

Cocoana (râzând și aruncându-i fum în obraz). — Bravos! Tot noi să-ți dăm?... Să-ți dea... (face cu ochiul arătând pe tânăra;

apoi vrea să s'aplece la ureche, dar se oprește aducându-și aminte de ceva)
 ... U! Bată-te norocul! uitasem! (scoate din buzunar o sticlă de
 spițarie și o dă avocatului). Anghelica! teribelă pentru stomac
 și... (râzând, s'apropie de urechea avocatului și făcându-i cu ochiul îi
 5 șoptește o vorbă, apoi iar cu degetul ud). Parol! Să mor! e lucru
 mare!

Avocatul (cătră Lae). — « Dămnule. Președinte... sub-
 semnații... » numele d-tale întreg...

(Avocatul șade, la spatele scriitorului, aproape de tot de tânăra clientă,
 10 și dictează petiția, pe când părintele Petcu bate un țâr, iar cocoana Tarsița
 aprinde o țigaretă militară).

DIPLOMAȚIE

Mă 'ntâlnesc cu amicul meu nenea Mandache pe trotuar, la berărie.

— Salutare, nene Mandache.

5 — Salutare, neică.

— Ce stai așa pe gânduri?

— Eu? pe gânduri?

— Nu cumva te-a suprimat și pe dumneata?

— Ei, aș!...

10 — Te văd așa... distrat și cam nervos.

— Nu, frate; aștept pe soția mea, și nu mai vine, am mare nerăbdare să văz dacă a reușit și acum... Dacă, reușește ș'acum, halal să-i fie!... că ăla e un ciufut...

— Cine e ciufut?

15 — Nu-l cunoști! unul dela care vrem să cumpărăm niște case... *A propos*: de ce nu ne trimiți și nouă acasă « Moftul Român? »

— Ba vi-l trimiț bucuros.

— Grozav îi place soției mele să-l citească...

20 — Vi-l trimiț, nene Mandache; îl vrei pe un an ori pe șase luni?

— Cum, pe un an, ori pe șase luni?

— Da, abonament.

— Cum, abonament?

25 — Nu zici că vrei să te abonezi?

— Ce abonament, monșer? dela prieteni să ceri abonament?... Ce mare lucru! un număr mai mult ori mai puțin.

— Cum, nene Mandache, gratis? se poate?... îmi pare rău...

30 — Ce dracu nu mai vine, frate... Mare nerăbdare am... Haz ar avea să-l traducă și p'asta!... Dacă-l traduce și

p'ăsta... nu mai am ce zice: mă 'nchin... Ce bună treabă ar fi!

— Ce treabă?

— Nu-ți spusei, frate! Este un ciufut bătrân, care are
5 o pereche de case, depuse la credit pe zece mii de lei, și
vrea să se desfacă de ele, fiindcă și-a făcut altele mai mari...
și cere peste credit șapte mii de lei. Eu i-am dat cinci... Nu
vrea... De zece zile stăm la tocmeală și nu vrea să lase
nici o sută de lei, dar nici eu nu-i dau nici cinzeci de lei
10 mai mult...

— Ei, și?...

— Ei! și am trimis-o acuma pe soția mea; să vedem, e
în stare să-l traducă?... Teribilă e, domnule! are o diplo-
mație, domnule, e ceva de speriat... Curios sunt să vedem...

15 — Adică, nene Mandache, cum vine vorba asta de di-
plomație?

— Ei! uite, nene, este un secret, care nu poate să-l aibă
orișicare... Se uită așa nu știu cum, și-l aduce pe om cu
vorba, și iar se uită, și iar cu vorba, și iar se uită — e ceva
20 de speriat, pe onoarea mea!... Dar aici e un caz mai greu;
bătrânul e al dracului!...

— De unde știi? dacă a reușit până acum diplomația
dumneai, de ce adică n'ar reuși și acuma?

— Ei! nu! bătrânul e ciufut al dracului!... Nu lasă el
25 două mii de lei!...

— Zi că-ți lasă o mie, tot e bine.

— Apoi nu! Șicul e să lase două. Aci s'o vedem cu
diplomația dumneai... Câte ceasuri să fie?

— Șapte fără un sfert.

30 — Ce dracu face, de nu mai vine!... s'a dus dela patru...
Să știi că nu-l poate traduce!...

— Ori s'o fi abătut și prin altă parte... La câte v'ați
dat *rendez-vous*?

— Imediat ce-o isprăvi: ori așa, ori așa.

35 — Apoi trebuie să ai răbdare, nene Mandache; dacă e
vorba de diplomație, unde trebuie mai multă răbdare decât
în diplomație?

— Mi-e frică, monșer, că n'are să-l poată traduce. Și-ți spui
drept, mi-ar părea foarte rău... Nu știi ce căscioară drăguță...

— Să v'ajute Dumnezeu, s'o stăpâniți!

— Ei! numa să reușească...

— Dacă întârziază, tocma asta este un semn că are speranțe să reușească; amintiri, n'ar sta dumneaei de geaba.

— Apoi, vezi că nu o cunoști... La ea nu merge așa agalea... merge iute... n'o cunoști... Să vezi... Zilele trecute. — că tocmai mă 'ntrebai adineaori dacă nu m'a suprimat și pe mine, — zilele trecute, mă chiamă directorul nostru și zice: Domnule Mandache, cu regret trebuie să te anunț că postul dumitale are să fie suprimat pe ziua de 1 Aprilie. — Cum se poate, domnule director? am zis eu; tocmai pe mine, care am servit cu zel și activitate, să mă suprimiți? — Trebuiesc economii, domnule Mandache. Sunteți în biurou trei șefi de masă; rămâne un șef la toate mesele și un șef de biurou și 'nțelegi bine, dumneata ca netitrat... — Că hâr! că mâr! nu se poate și nu se poate! Ce fac eu? dau fuga acasă și-i spui nevestii. Alăergă nevasta de grabă, cere audiență la directorul, la secretarul general, la ministru, și cu diplomația ei, mă 'nțelegi, îi traduce pe toți...

— Și nu te suprimă...

— Stăi, să vezi... A doua zi, mă chiamă directorul și zice: Domnule Mandache, ai scăpat! ți s'a luat în considerație că ai servit cu zel și activitate — ești menținut în serviciu. Dar eu întreb: cu leafa redusă; domnule director?

— Ai răbdare, zice directorul; fiindcă s'a suprimat trei șefi de biurou, rămâi dumneata ca șef în biuroul dumitale cu leafa respectivă.

— Care va să zică, înaintat!...

— Firește!

— Ei! ce-ai zis directorului?

— Să trăiți, domnule director! să trăiească domnul secretar general, domnul ministru, și...

— Și nevasta dumitale!

— Firește... Fără diplomația ei, era să dau acuma afară muștele din Cișmigiu... Câte ceasuri să fie?

— Șapte și cinci...

— Nu mai vine... Teribilă nerăbdare am...

— Trebuie să vie, nene Mandache, și eu, nu știu de ce par'că m'aș prinde că vine cu veste bună; par'că m'aș prinde că a reușit.

— Să te-auză Dumnezeu!... Să știi că dacă reușim, fac cinste.

5 — Ascultă-mă pe mine, reușiți!

Nenea Mandache stă pe gânduri, bâțâind din piciorul drept și scârtâind din vârful ghetei, ca orice om în prada nerăbdării, câteva momente, după care se ridică drept în picioare:

— Ea este... Uite-o! vine!

10 Și 'ncepe să facă semne cu pălăria, strigând:

— Mișo! Mișo!

În adevăr, o coconița coboară din tramvaiul care a sosit în piața Teatrului venind dinspre Sf. Gheorghe. E încântătoare! — tinerete, grație, vioiciune, și un șic... un șic!

15 A văzut semnele bărbatului și se apropie de masa noastră. După aerul ei radios, se vede că eminenta diplomată a repurtat un deplin triumf.

— L-ai tradus? întreabă nenea Mandache.

— Ei bravos! răspunse ea.

20 — Cu cinci mii?

— Cu.

— Nu ți-am spus eu, nene Mandache?

— Cu cine am onoarea? întreabă coconița pe consoartele său, arătându-mă pe mine.

25 Nenea Mandache mă recomandă.

— D-ta ești ăla care scoți « Moftul Român ? »

— Da! cōniță... Vă place?

— Mă nebunesc... Bine frate, tot spune Mandache că sunteți prieteni... Nouă de ce nu ni-l trimeți?

30 — Zi-i și tu să ni-l trimeată, că pe mine m'a refuzat, zice nenea Mandache.

— Să ne refuze? se poate? zice diplomata noastră, dându-se cu scaunul foarte aproape de mine și aruncându-mi niște priviri de acelea la cari nu se poate răspunde decât prin supunere.

35 — Atunci... să vi-l trimit; vă rog, doamnă, dați-mi adresa, zic eu, biruit.

— Ai văzut? zice nenea Mandache triumfător. Ți-am spus eu, că are diplomația ei... Ai văzut cum te-a tradus?

BUBICO

Nouă ceasuri și nouă minute... Peste șase minute pleacă trenul. Un minut încă și se 'nchide cassa. Repede-mi iau biletul, ies pe peron, alerg la tren, sunt în vagon... Trec de colo până colo prin coridor, să văz în care compartiment aș găsi un loc mai comod... Aci. O damă singură, și fumează, atât mai bine! Intru și salut, când auz o mârâitură și văz apărând dintr'un paneraș de lângă cocoana capul unui cățel lățos, plin de funde de panglici roșii și albastre, care începe să mă latre ca pe un făcător de rele intrat noaptea 'n iatacul stăpânii-si.

— Bubico! zice cocoana... șezi mumos, mamă!

— Norocul meu, gândesc eu, să trăesc bine!.. Lua-te-ar dracul de javră!

Bubico se liniștește puțin; nu mai latră; își retrage capul în paneraș, unde i-l acopere iar cocoana cu un tărănaș de lână roșie; dar tot mârâe înfundat... Eu, foarte plietisit, mă lungesc pe canapeaua din fața cocoanii și 'nchiz ochii. Trenul a pornit... Prin coridor umblă pasageri și vorbesc. Bubico mârâe arțăgos.

— Biletele, domnilor! zice conductorul, intrând cu sgomot în compartimentul nostru.

Acum Bubico scoate capul foarte sus și, vrând să sară afară dela locul lui, începe să latre și mai grozav ca adineaori. Eu întind biletul meu conductorului, care mi-l perforează. Conductorul face un pas către cocoana, care-și caută biletul ei în săculețul de mână, pe când Bubico latră și chelălăe desperat, smucindu-se să iasă din paner.

— Bubico, zice cocoana, șezi mumos, mamițo!

Și 'ntinde biletul. Când mâna conductorului s'a atins de mâna cocoanei, Bubico parc'a 'nnebunit. Dar conductorul

și-a terminat treaba și iese. Cocoana își învelește favoritul mângâindu-l « mumos »; eu mă lungesc la loc închizând ochii, pe când Bubico mârâe înfundat, ca tunetul care se tot depărtează după trecerea unei grozave furtuni. Acum
 5 nu se mai aude deloc. Dar auz hârșitul unui chibrit: cocoana își aprinde o țigaretă... Încă nu mi-e somn. De ce n'aș aprinde și eu una? A! de grabă să nu pierz trenul, am uitat să-mi iau chibrituri. Dar nu face nimic... S'o
 10 rog pe mamița lui Bubico... Scot o țigaretă, mă ridic și dau să m'apropii de cocoana. Dar n'apuc să fac bine o mișcare, și Bubico scoate capul lătrându-mă mai furios decât pe conductor; latră și chelălăe și tușește și... :

— Bubico, zice cocoana, șezi mumos, mamițico!

— Lovi-te-ar jigodia, potaia dracului! zic în gândul meu.

15 N'am văzut de când sunt o javră mai antipatică și mai scârboasă... Dacă aș putea, i-aș rupe gâtul.

În sbieretele desperate ale lui Bubico, mamițica îmi dă s'aprind. Îi mulțumesc și m'așez în locul cel mai depărtat din compartiment, de teamă că n'am să mai pot rezista
 20 pornirii și am să-i trag la cap când și l-o mai scoate din paner.

— Frumușel cățel aveți, zic eu, cocoanii după câteva momente de tăcere; da, rău!

— Aș! nu e rău, zice cocoana; până se 'nvață cu
 25 omul; dar nu știți ce cuminte și fidel este, și deștept! Ei bine! e ca un om, frate! doar că nu vorbește...

Apoi către paner, cu multă dragoste:

— Unde-i Bubico?... Nu e Bubico!...

Din paner se aude un miorlăit sentimental.

30 — Să-i dea mama băețelului zăhărel?... Bubico! Bubi!!

Băețelul scoate capul cu panglicuțe... Mamița-l degajează din țoalele în care dospește 'nfășurat și-l scoate afară. Bubico se uită la mine și mârâe 'n surdină. Eu, apucat de
 35 groază la ideea că nenorocitul ar încerca să mă provoace, zic cocoanei:

— Madam'! pentru Dumnezeu, țineți-l să nu se dea la mine! eu sunt nevricos, și nu știu ce-aș fi în stare... de frică.

Dar cocoana, luând în brațe pe favorit și mângâindu-l cu toată duiosia:

— Vai de mine! cum crezi d-ta?... Noi suntem băeți cumiți și bine crescuți... Noi nu suntem mojici ca Bismark..

— Ha? zic eu.

5 — Bismark al ofițerului Papadopolinii.

Dându-mi această explicație, cocoana scoate din săculețul de mână o bucățică de zahăr:

— Cui îi place zăhărelul?...

Bubico (făcând pe bancă sluj frumos, cu toată clătinătura vagonului)

10 — Ham!

— Să-i dea mamița, băiatului, zăhărel?

Bubico. — Ham! Ham!

Și apucă bucățica de zahăr și 'ncepe s'o ronțae... Cocoana scoate din alt săculeț o sticlă cu lapte, din care toarnă

15 într'un pahar; apoi:

— Cui place lăptic?

— *Bubico* (lingându-se pe bot) — Ham!

— Să îi dea mamița, lăptic băiatului?

Bubico (impacient). — Ham! Ham!

20 — Ah! suspin eu în adânc; lua-te-ar hengerul, *Bubico*!

Dar cocoana apropie paharul aplecat de botul favoritului, care 'ncepe să lăpăe, și lăpăe, și lăpăe, până când un pasager se arată la ușa compartimentului nostru uitându-se /năuntru. *Bubico* se oprește din lăpăit și se pornește să
25 latre ca o fiară, cu ochii holbați și mușcând în sec și clănțănind din dinți și tușind și...

— Vede-te-aș la Babeș, jigărae îndrăcită! gândesc eu, și prin mintea mea încep să treacă fel-de-fel de idei, care de care mai crudă și mai infamă.

30 Pasagerul s'a retras dela geam. *Bubico* s'a potolit. Cocoana toarnă iar lapte 'n pahar și bea și dumneaei. Eu simț cum mă năvălesc, din ce în ce mai irezistibile, ideile negre.

35 — *A propos*, zic eu; madam', vorbeați adineaori de Bismark... al...

— Al ofițerului Papadopolinii...

— Ei! Ce e Bismark?

— Un dulău de curte... Era să mi-l omoare pe *Bubico*... Papadopolina are o cățelușă, *Zambilica*, foarte fru-

mușică! șade alături de mine; suntem prietene; și dumnealui (arată pe Bubico) curte teribilă! (către Bubico) Craiule!... (către mine) Mizerabila de servitoare, o dobitoacă! i-am spus, când l-a dus afară de dimineață — că nu știi ce curat e! — zic: «Bagă de seamă să nu scape, să se ducă iar la Papadopolina, că-l rupe Bismark... dulăul ofițerului, care șade cu chirie la ea (tușește cu mult înțeles). Eu nu știu ce făceam pân' casă, când auz afară chelălăituri și țipete... Strig: «Bubico! Bubico! unde e băiatul?!»

10 Alerg... Mi-l aducea dobitoaca pe brațe; d'abia-l scosese ea și Papadopolina și soldatul ofițerului din gura dulăului. Ce să-l vezi?... tăvălit, leșinat și moale ca o cârpă. Zic: «Vai de mine! moare băiatul!» Stropște-l cu apă! dă-i cu odicolon la nas!... Ce-am pățimit, numai eu știu... Două săptămâni a zăcut... Am adus și doftor. Da'n sfârșit, slavă Domnului! a scăpat... (către Bubico). Mai merge la Zambilica băiatul?

Bubico. — Ham!

— Să te mănânce Bismark..., craiule!

20 — Ham! ham!

Și sare de pe bancă jos, în vagon, și apucă spre mine.

— Cicoană! strig eu, ridicându-mi picioarele; eu sunt nevricos, să nu se dea la mine, că...

— Nu, frate! zice cocoana, nu vezi că vrea să se 'mprietenească? Așa e el: numaidecât simte pe cine-l iubește...

25 — A! zic eu, având o inspirație infernală; a! simte pe cine-l iubește... vrea să ne 'mprietenim?... Bravo!

Și pe când cățelul se apropie să mă miroasă, iau un pachetel de bomboane, pe care le duc în provincie la un prieten; îl deschid, scot un bombon și, întinzându-l în jos, cu multă blândețe:

— Cuțu, cuțu! Bubico băiatul! Bubi!

Bubico, dând din coadă, se apropie mai întâiu cu oarecare sfială și îndoință, apoi încurajat de blândețea mea, apucă frumos bonbonul și 'ncepe să-l clefăe.

35 — Vezi că v'ati împrietenit! zice cocoana cu multă satisfacție de această apropiere.

Apoi îmi spune genealogia favoritului... Bubico este copilul lui Garson și al Gigichii, care era soră cu Zambilica

a Papadopolinii; ceea ce, care va să zică, însemnează că Zambilica este mătușa lui Bubico, după mamă... În timp ce cocoana-mi povestește, eu înfrânându-mi aversiunea și desgustul în favoarea unui scop înalt, întrebuițez cele mai înjositoare mijloace spre a intra în bunele grații ale nepotului Zambilichii. Și 'n adevăr, Bubico se tot apropie de mine, până se lasă să-l iau în brațe. Simț că mi se bate inima de teamă ca nu cumva, printr'o mișcare ori privire, să trădez un plan mare ce l-am croit în adâncul conștiinței mele. Cocoana nu se poate mira îndestul de prietenia ce-mi arată Bubico, pe când eu cultiv cu stăruință această prietenie atât de scumpă mie, prin mângâieri și bomboane.

— Ei vezi! cum v'ați împrietenit... Ce e, Bubico, ce e, mamă? iubești pe domnul? da?

15 Și Bubico răspunde, gudurându-se 'n brațele mele!

— Ham!

— Așa? ai trădat-o, care va să zică, pe mamițica?... craiule!

Bubico. — Ham! ham!

20 — Trebuie să fii om bun! Nu trage el la fitecine...

— Firește, coconită; simte câinele; are instinct.

Când zic acestea, iată că trenul se oprește în Crivina. Pe peron se aud lătrături și ceartă de câini. Bubico dă să se smucească din brațele mele; eu îl țin bine; el începe să latre îndârjit către fereastra vagonului. Trenul pornește iar, și Bubico, întorcând capul către partea de unde s'aude depărtându-se cearta semenilor lui, latră mereu! eu îl mângâiu, să-l potolesc; el, când nu se mai aude nimic, ridică botul spre tavan și începe, în brațele mele, să urle... în brațele mele!

30 — Ah! Bubico, zic eu în sine-mi, mângâindu-l frumos; de capu-ți!... vedea-te-aș mânuși!

Dar Bubico urlă mereu.

— Doamnă, zic eu, rău faceți că-l țineți așa de aproape pe Bubico și acoperit așa în căldură, poate să turbeze... Chiar așa, aici e prea cald.

35 Și zicând acestea, mă scol cu Bubico 'n brațe și m'apropii de fereastra vagonului. Pun pe Bubico binișor jos lângă mămăța lui, și cobor geamul, aplecându-mă să respir. Afară, noapte neagră ca și ideile mele.

— Bine faci! să mai iasă fumul de țigară, zise cocoana.

Intrăm pe podul Prahovii... Mă 'ntorc, iau o bomboană, i-o arăt lui Bubico, care s'apropie de mine bătând frumușel din coadă.

5 — Pe memoria lui Plutone și a fidelului său Cerber! zic eu în gând; jur că au mințit acei cari au cântat instinctul câinilor! E o minciună! Nu există!

Bubico îmi ia bomboana: îl iau iar în brațe și mă dau lângă fereastră, ridicându-l în dreptul deschizăturii. Aerul
10 răcoros, trecându-i pe la bot, face mare plăcere lui Bubico. Scoate limba și respiră din adânc.

— Să nu-l scapi pe fereastră!... pentru Dum...

Dar n'apucă mamița să rostească 'ntreg sfântul nume al Creatorului, și Bubico dispăre ca un porumbel alb în
15 neagra noapte, înapoi spre București, sburând — la Zambilica, probabil. Mă 'ntorc cu fața spre cocoana și, prezentându-i mâinile goale, strig exasperat:

— Doamnă!

Un răcnet!... A 'nebunit cocoana!

20 — Repede, doamnă, semnalul de alarmă!

O duc la semnal și o 'nvăț cum să-l tragă. Pierdută de durere, execută mișcarea cu o supremă energie. Trenul, stop! pe loc. Cletinătură colosală. Emoție generală 'ntre pasageri.

— Cine? cine a dat alarma?

25 — Dumneaei! zic eu către personalul trenului, arătând pe cocoana leșinată.

Trenul se pune din nou în mișcare. La Ploești, cocoana s'a deșteptat din leșin; sdrobotită de nenorocire, trebuie să
30 răspundă la procesul-verbal ce i se dresează pentru întrebuițarea semnalului. Pe când, în mijlocul pasagerilor grămădiți, cocoana se jelește, eu m'apropiu de urechea ei, și, c'un rânjet diabolic, îi șoptesc răspicat:

— Cocoană! eu l-am aruncat, mânca-i-ai coada!

Ea leșină iar... Eu trec ca un demon prin mulțime și
35 dispăr în noaptea neagră...

CĂLDURĂ MARE

Termometrul spune la umbră 33⁰ Celsius... Sub arșița soarelui, se oprește o birjă în strada Pacienței, la numărul 11 bis, către crele trei după amiaz. Un domn se dă jos din trăsură și cu pas molesit s'apropie de ușa marchizei, unde

5 pune degetul pe butonul soneriei. Sună odată... nimic; de două ori, de trei... iar nimic; se razimă în buton cu degetul, pe care nu-l mai ridică... În sfârșit, un fecior vine să deschidă.

10 In tot ce urmează, persoanele toate păstrează un calm imperturbabil, egal și plin de dignitate.

Domnul. — Domnu-i acasă?

Feciorul. — Da; dar mi-a poruncit să spui, dacă l-o căuta cineva, c'a plecat la țară.

15 *D.* — Dumneata spune-i c'am venit eu.

F. — Nu pot, domnule.

D. — De ce?

F. — E încuiată odaia.

D. — Bate-i să deschidă.

20 *F.* — Apoi a luat cheia la dumnealui, când a plecat.

D. — Care va să zică a plecat?

F. — Nu, domnule, n'a plecat.

D. — Amice, ești... idiot!

F. — Ba nu, domnule!

25 *D.* — Zici că nu-i acasă.

F. — Ba-i acasă, domnule.

D. — Apoi, nu ziseși c'a plecat?

F. — Nu, domnule, n'a plecat.

D. — Atunci e acasă.

30 *F.* — Ba nu, da' n'a plecat la țară, a eșit așa.

D. — Unde?

F. — În oraș.

D. — Unde?

F. — În București.

5 *D.* — Atunci să-i spui c'am venit eu.

F. — Cum vă chiamă pe d-voastră?

D. — Ce-ți pasă?

F. — Ca să-i spui.

10 *D.* — Ce să-i spui? de unde știi ce să-i spui, dacă nu
ți-am spus ce să-i spui? Stăi, întâiu să-ți spui; nu te re-
pezi... Să-i spui când s'o întoarce că l-a căutat...

F. — Cine?

D. — Eu.

F. — Numele d-voastră?...

15 *D.* — Destul atâta! mă cunoaște dumnealui... suntem
prieteni...

F. — Bine, domnule.

D. — Ai înțeles?

F. — Am înțeles.

20 *D.* — A!... Spune-i ca să ne 'ntâlnim negreșit.

F. — Unde?

D. — Știe dumnealui... /Da', să vie neapărat.

F. — Când?

D. — Când o putea.

25 *F.* — Prea bine.

D. — Ai înțeles?

F. — Am înțeles.

D. — A!... și dacă vede pe amicul nostru...

F. — Care amic?

30 *D.* — Știe dumnealui!... să-i spui că nu s'a putut reuși
cu afacerea știută nimic, fiindcă am vorbit cu persoana...
Nu uita!

F. — Se poate să uit?

35 *D.* — ...și zice că acuma e prea târziu, dacă n'a venit
la vreme; căci dacă venea măcar cu câteva zile înainte,
altă vorbă!... poate că s'ar fi putut... Ține minte!

F. — Țiu, domnule...

D. — ...deoarece nu plecase încă mătușa persoanei care
s'a dus pentru ca să dea arvună tutorelui minorilor, și el nu

aflase încă, deoarece nu-i spusese nepotul cocoanei, cu care era afacerea ca și terminată, dacă mai avea răbdare până Luni seara, când trebuie neapărat să se 'ntoarcă avocatul, fiindcă s'a dus cu o hotărnicie; dar acuma, cu regret, este
5 imposibil din mai multe puncte de vedere, care le știe dumnealui... Așa să-i spui.

F. — Bine, domnule.

Domnul pleacă... Feciorul dă să 'nchiză... Domnul se 'ntoarce.

10 *D.* — A!... știi ce? nu-i spune nimic, fiindcă poate nu ții minte exact persoanele. Trec eu mai bine deseară să-i spui... La câte vine d-l Costică seara la masă?

F. — Care d. Costică?

D. — Stăpânu-tău.

15 *F.* — Care stăpân, domnule?

D. — Al tău... d. Costică.

F. — Pe stăpânu-meu nu-l cheamă d. Costică; e propitar...

D. — Ei! și dacă-i propitar?

20 *F.* — Il cheamă d. Popescu.

D. — Și mai cum?

F. — Cum mai cum?

D. — Firește... Popescu, propitar... bine... și mai cum?

25 *F.* — Nu pot să știu.

D. — Nu-l cheamă Costică Popescu?

F. — Nu.

D. — Nu se poate.

F. — Ba da, domnule.

30 *D.* — Apoi, vezi?

F. — Ce să văz?

D. — Il cheamă Costică!

F. — Ba, Mitică.

D. — Mitică?... peste poate!... Ce stradă e aici?

35 *F.* — Numărul 11 bis.

D. — Nu e vorba de 11 bis.

F. — A zis domnul că nu vrea să puie 13, că e fatal.

D. — N'are aface 13... eu te 'ntreb de stradă. Ce stradă e asta?

F. — Strada Pacienții...

D. — Strada Pacienții?... imposibil!

5 *F.* — Nu, domnule, e strada Pacienții.

D. — Atunci, nu e asta.

F. — Ba-i asta.

D. — Nu.

F. — Ba da.

10 *D.* — Eu caut din contră strada Sapienții, 41 bis, strada Sapienții, d. Costică Popescu.

F. — Așa?

D. — Așa.

F. — Atunci, nu e aici.

15 *D.* — Foarte bine.

Domnul pleacă și merge la birje. Birjarul doarme pe capră. Caii dorm la oiște.

Domnul. — Haide, birjar!

Birjarul. — Nu slobod... este muștiriu, mo roc...

20 *D.* — Care muștiriu?

B. — Nu știi la mine, mo roc...

D. — De unde l-ai luat?

B. — Ghe acolo, mo roc.

D. — Apoi, nu sunt eu?

25 *B.* — Ie! la domnu este, mo roc.

Domnul suie... Birjarul trage bice... Caii se deșteaptă și pornesc. Domnul se ridică 'n picioare, la ceafa birjarului.

D. — Ascultă-mă; știi dumneata unde e strada Pacienții?

30 *B.* — Ala nu știi, mo roc.

O babă trece. Domnul oprește birja.

Domnul. — Mă rog, jupâneasă, știi dumneata unde e strada Pacienții?

Baba. — Asta e, măicuță.

D. — Ei, aș!... Teribil e de ramolită!... Mână 'nainte birjar!

Birja pornește. Domnul face semn să oprească la o băcănioară în colț, unde pe prag moțae la umbră un băiat
5 cu șorțul verde.

Domnul. — Tânărule, ce stradă e asta?

Băiatul. — Strada Pacienții...

D. — Ești un prost!... Înainte, birjar!

Birja merge încă o bucată bună.. Un sergent de stradă
10 stă pe o bancă la poarta unei curți mari. S'a descălțat de cisme să-și mai răcorească picioarele. Domnul face semn: birja oprește.

Domnul. — Sergent!

Sergentul. — Ordonăți.

15 *D.* — Mă rog, nu știi dumneata unde e strada Pacienții?

S. — Chiar asta e.

D. — Imposibil.

S. — Da, domnule, asta e.

D. — ...la d. Popescu, numărul 11 bis...

20 *S.* — Ei, da, mai în sus, pe mâna stângă, niște case galbene 'n curte, cu marchiză...

D. — A!... Atunci feciorul e un stupid!... Mersi!...
Întoarce, birjar!

LUNĂ DE MIERE

Pe 'nserate, după o zi foarte călduroasă, aștept într'o stație mică, de pe linia Brașov-Cluj, trenul accelerat care merge spre Pesta... N'aștept mult... Trenul sosește...
5 Repede-mi iau sacul de drum și mă duc la cel mai apropiat vagon de clasa a doua; n'am vreme s'aleg: trenul pleacă 'ndată.

M'am suit, a fluerat, pornește.

10 E foarte cald în vagon și lume multă, mai ales în coridor, unde se vorbește tare în mai multe limbi, și miroase strașnic a funingine de lignit amestecat cu trabuco popular. Intru într'un compartiment, unde văd loc gol, îmi pun sacul în plasa de sus și m'așez într'un colț lângă ușă.

15 În compartimentul meu, sunt deocamdată numai două persoane, alături pe bancheta din potrivă, în colțul opus de lângă fereastra vagonului. Deși lampa îmbrobodită aruncă o lumină foarte slabă și nu pot distinge figurile, înțeleg după siluete că e o pereche tânără, un domn și o damă, care șoptesc foarte încet; cât de încet însă, și cu
20 toată uruitura ritmată a roatelor, care sfârâie acum cu o vitesă onorabilă, tot prind din șoptele tinerei perechi câteva cuvinte:

— Dracul l-a mai adus și p'asta! zice dama.

— Taci! zice domnul; să n'auză! poate-i român...

25 — A! așa ți-e vorba? zic eu în gândul meu; bine!

Gândind astfel, mă ncheiu până jos la *waterproof*, îmi apăs șapca pe ochi și mă rezem cu ochii mișiți, ca și cum m'aș așeza pe somn. Dar n'apuc să isprăvesc mișcarea și aud lângă mine, la ușa compartimentului, tușind cineva
30 tare și scurt de trei ori, așa că fără voie mă ridic și mă uit ca la un semnal ce mi s'ar da după 'nvoală. O doamnă în

vârstă — o văz bine la lumina lămpii din coridorul vagonului; ea a tușit. E un fel de mahalagioaică... N'o cunosc... Mă reaşez la loc, și, întorcând privirea înăuntru compartimentului, văz că domnul a trecut lângă ușa în capătul cestălalt al banchetei, drept în fața mea.

Inchiz un moment ochii.

— Pardon! auz un glas de femeie...

Și simț că mă 'nghioldește cineva împingându-mi genunchii. Mi-i retrag cât pot și deschid ochii.

Cocoana care a tușit adineaori ajută pe un domn destul de burtos să treacă din coridor în compartiment. Domnul intră cu pasul nu prea sigur și, ținut de cocoana deaproape, merge, clătinat de mișcarea trenului, să se așeze greoiu în capătul celălalt al banchetei mele lângă fereastră, față 'n

față cu doamna cea tânără, care pare c'a adormit.

— Cocoană Sofițo, zice domnul cam gâfâind, dă 'ntr'o parte perdeluța dela lampă, mi-am pierdut pernița...

Cocoana care a tușit se suie pe banchetă și face lumină.

Acum pot vedea bine pe tovaroșii mei de călătorie.

Doamna cea tânără, care stă cu capul pe rezemătoarea banchetei cu ochii 'nchiși, este o strălucitoare frumusețe blondă, de vreo douăzeci și doi și trei de ani. Domnul cel tânăr care-mi stă în față, în aceeaș poză ca și doamna, însă invers, ca un *pendant* arhitectonic, este un bărbat oacheș de vreo treizeci de ani, voinic și frumos, totuș cu o expresie foarte blândă. Domnul cel gros, — care acum și-a găsit pernița și s'a culcat, ghemuit pe jumătatea banchetei, cu fața la perete cum s'ar zice, adică cu spatele spre bancheta din față, — este un om nu tocma bătrân, între

cinzeci și șaiszeci de ani; pare că e foarte obosit de drum, poate chiar să sufere de ceva, judecând după îngrijirea cu care-l conduce cocoana. Aceasta a patra tovaroșe a mea de compartiment este o femeie uscățivă de vre-o patruzeci și

ceva de ani; trebuie să fi fost tare frumușică pe vremea ei; un tip picant, și niște ochi scânteetori, plini de vioiciune și de viclenie.

Indată ce și-a culcat pe domnul cel gros, cocoana se urcă pe banchetă și trage la loc perdeluța peste lampă.

In toată vremea asta, eu mă fac că dormitez trăgând cu ochiul pe sub cozorocul șepcii.

— Mamito! întreabă încetișor doamna cea tânără, ridicând capul de pe rezemătoare; ce face Mișu? doarme?

5 — Ei! aș! răspunde și mai încet domnul cel din fața mea.

— Atunci, de ce nu vii la loc? șoptește doamna.

— Mai stai un minut soro, zice cocoana, că nu mori! Uite e și omul ăsta străin.

— Fir'ar al dracului! Dracul l-a mai adus și p'ăsta!

10 — Taci, soro! dacă aude și 'nțelege românește!

Și zicând acestea, cocoana vine, s'așează brusc lângă mine și mă 'mpinge. Eu sar ca din somn, și cocoana:

— Pardon! v'am făcut deranj... D-voastră știți românește...

15 — *Nem tudom!* zic eu...

— D-voastră ungur?

— *Ighen...*

— Și nu pricepeți deloc... deloc...

— *Nem tudom!*

20 — Bată-te Dumnezeu de boanghen! zice tânăra.

Pe urmă cu humor:

— Mișule! Mișule! ci, haide odată!

In acelaș moment domnul care doarme începe să sforăe.

25 Domnul cel tânăr se scoală din fața mea și trece iar la locul unde l-am găsit întâiu, lângă doamna cea tânără. Cocoana se scoală de lângă mine și-mi trece în față în locul tânărului.

— Culcă-te și dumneata, mamito; e târziu! zice tânăra.

30 In adevăr, e cam târziu; toată lumea s'a retras din coridorul vagonului în compartimente, și, din norocire, toată lumea a avut locuri, la noi n'a mai venit nimeni.

Cocoana se culcă pe jumătatea de banchetă din față-mi; eu mă culc pe jumătatea mea de banchetă în sens invers cu 35 domnul care sforăe cu putere.

Am închis ochii, sincer; tot nu-i destulă lumină; cu ochii 'nchiși, o să aud mai bine...

— Ah! suspină doamna! ah! Mișule încă o zi! încă douăzeci și patru de ceasuri! mâine seara, suntem singuri!...

Și... se sărută. Aud bine... Se sărută odată lung; apoi de mai multe ori pe rând, scurt și des și tare...

— Ați 'nebunit de tot! mormăe cocoana.

— Ci dormi odată, mamită!

5 — Nu e vorba de mine; mai e și om străin...

Eu horcăi.

— Dă-l dracului de boanghen! nu-l auzi cum mână porcii?... Mișule! dragă Mișule!

Și iar sărutările...

10 Apoi, din adâncul sufletului:

— Off!... Mișule!... Mamito!... mamito!

— Ei! ce e soro? ce mai poștești?

— Tot nu dormi?

— Mi-e cald! nu pot să dorm...

15 — Atunci, du-te puțin p'afară.

Cocoana se scoală și trece 'n coridor...

Și mie mi-e grozav de cald; mă fac că mă 'nvârtesc în loc... Un sărutat prelung amuțește... Mă ridic de pe banchetă și, fără să mă uit în partea opusă, ies după co-
20 coana în coridor.

Cocoana vrea să-și învâртеască o țigaretă de tutun; eu scot tabacherea mea și-i ofer galant țigaretete cu carton.

— Mersi.

— *Keirem*... zic eu, și-i dau foc.

25 — Care va să zică nu știți deloc, deloc românește?

— *Mit?* întreb eu.

— ...românește...

Eu dau din umeri cu vădit regret că nu o pot pricepe; tot odată, îi ofer, din ploscuța mea de drum, cognac.

30 Cocoana primește bucuros, apoi:

— Bravos cognac! așa zic și eu... Mersi!... Trebuie să fie scump...

Eu iar dau din umeri și-i ofer altă țigaretă.

35 Sunt hotărît — deși nu 'nțeleg românește — să stau în compania cocoanei în coridor, până o crede dumneai de cuviință să intre iar la loc în compartiment.

A trecut, nu pot să-mi dau seama bine, cât timp, și din compartimentul nostru se aude tușind de trei ori... Co-
coana intră... Peste două trei momente, intru și eu și

m'așez la loc lungindu-mă cât mă 'ncepe jumătatea mea de banchetă...

...Aha! trenul nostru trece pe sub o ploaie; râpâie pe acoperișul vagonului și plescăe pe geam.

5 — Mamițo... culcă-te... culcă-te... și... matale.

— Iacă... mă culc... Dar...culcați-vă și voi... fiți cum...

... Imi pare c'auz o muzică... Ce strălucitoare armonie!...

10 un marș maestos!... da!... o paradă... ce de lume... armată... a! nu! e la teatru... nu! nu e armată... par'că e un stol de porumbei... iată doi... cum se sărută și se giugiulesc... Visez...?

Dar ce e? ce bufnitură!... ce duduială! Sar în sus...

15 Am dormit! am visat! E lumină bună de ziuă. Cum m'am speriat! am crezut că e un accident... Când colo ce? Doamna cea tânără, cine știe cum, din somn, a alunecat de pe bancheta ei și a lovit cu picioarele pe domnul cel gros, care s'a deșteptat speriat și el. Ce e însă curios e că toți

20 din compartiment ne-am deșteptat; numai tânărul doarme... acum în colțul din fața mea.

Eu mă culc la loc; mai am nevoie de odihnă.

E ziua mare... Domnul cel gros se ridică și șade pe banchetă cu picioarele descălțate 'n jos. Doamna cea tânără

25 s'a rezemat iar cu ochii 'nchiși. Cocoana 'n vârstă, alături de ea, cască.

— Coană Sofițo, zice domnul cu glas blajin, ia vezi unde mi-e cornul...

Cocoana caută în plasă, și dă jos un cornet acustic;

30 domnul îl ia și-l pune cu gura cea strâmtă la ureche, apoi:

— Coană Sofițo! cum zici dumneata să 'ncep? cum mi-a spus Buiuciu? cum mi-a spus Schachmann? ori cum mi-a spus Urechia?

Cocoana, vorbind aproape și tare în gura largă a corne-
35 tului:

— Cum ți-a zis Buiuciu?

— Patru luni de zile cura lui Kneipp, acolo la loc.

— Da Schachmann?

— Mașina electrică...

— Da Urechiă?

— Hapurile alea americane... cum le zice?

Cocoana, tare și adânc în cornet:

— Pink...

5 — Hehe... da...

— Eu zic să le începi pe toate odată.

— Așa zic și eu.

— Tot ai vreme acuma: și Mița are să stea la Franțisbat
vreo două-trei luni.

10 — Cât? întreabă domnul.

— Vreo două-trei luni! strigă cocoana în cornet.

— Cel puțin patru, a spus doctorul! răspunde domnul.

Și zicând acestea, dă cocoanii cornetul și se culcă la loc
cu spatele spre bancheta din față.

15 — Am înțeles! zic eu în gândul meu.

Domnul începe să sforăe.

— Mișule!... Mișule!!... Mișule!!!

— A adormit! zice cocoana.

— Bravo! zice tânăra... Da boanghenul doarme, mamițo?

20 Eu horcăi.

— Nu-l auzi?

Tânăra se scoală dela locul ei și trece lângă Mișu, în fața
mea, pe câtă vreme cocoana ia locul din fața domnului
care horcăe.

25 ...A trecut poate un ceas... parc'a fost o clipă... M'a
lovit ceva peste picioare... Deschid ochii; e lumină de
soare...

Domnul horcăe mereu... Cocoana fumează veghiându-l...

30 In față-mi, perechea cea tânără doarme zâmbind; femeia
cu capul cel frumos pe umărul și pieptul voinic al omului,
care o reazimă cu brațul drept pe după spate, pe când în
mâna stângă îi ține amândouă mânușițele.

Ne-apropiem de Pesta.

Cocoana a moțait cât a moțait și a adormit și ea...

35 O! Argus!

Domnul care horcăe face o mișcare... vrea să se scoale...
Se scoală!

Eu mă ridic desperat și, apucând cele trei mâini din față
le sgudui puternic.

Tânăra pereche sare drept în picioare.

— Ptfiu! fir'ai al dracului de boanghen! Cum m'ai speriat!

5 Dar eu, neînțelegând românește, i-arăt pe domnul care se 'ntoarce și deschide ochii, pe când tânărul a și pierit în coridor.

10 În splendidul restaurant al gării, la Pesta, stau la o masă, luând cafea cu lapte, domnul cel în vârstă, doamna cea tânără și mamița. Pe masă, alături de ceașca domnului, stă cornetul acustic... La o masă foarte aproape e tânărul meu tovarăș de compartiment, care răspunde la numele Mișu.

15 Eu mă apropiu de masa unde sunt damele, salut politicoș, iau cornetul, și-l pun cu deschizătura cea mică în urechea domnului; domnul și-l așează cum știe, mai bine; apropiu gura de deschizătura cea largă și zic tare și răspicat:

— Boierule! deși n'am onoare să vă cunosc... vă rog să vă uitați încoace...

20 Și-i arăt masa unde e d. Mișu. Boierul se uită încotro i-arăt: cocoanele au înlemnit.

— Boierule! adaug eu, yezi pe tânărul acesta?... Il vezi?

— Ei! da; ce?

— Te 'ntreb numai, de curiozitate!

25 Apoi, întorcându-mă cătră damele aiurite:

— Călătorie și petrecere bună, coconițelor? Vă sărut mânușitele!

30 ...Și boanghenul pleacă mândru că nu s'a 'ndurat să-și răsbune pe o tânără ușuratecă, turburându-i mai mult decât o clipă luna de miere.

LANȚUL SLĂBICIUNILOR

Am și eu o slăbiciune, și eu sunt om! dorințele grațioasei mele prietene domnișoara Mari Popescu sunt pentru mine porunci, la care mă supun, cu atât mai bucuros cu cât
5 vād că prietena mea nu abuzează niciodată de influența nemărginiță ce știe bine că exercită asupra-mi... De astădată, ce mare lucru-mi cere?

«*Stimate amice,*

« Știu ce prieten ești cu profesorul Costică Ionescu și cât
10 nu e în stare să-ți refuze o rugăminte. Mă 'ndatorezi până 'n suflet dacă obții dela el pentru elevul Mitică Georgescu din clasa IV liceul X... la latină nota 7, fără de care băiatul, care mi-e rudă de aproape, rămâne și anul acesta repetent, ceea ce ar fi o mare nenorocire pentru familia
15 lui — o familie dintre cele mai bune — și pentru mine o mare mâhnire.

« Cu cele mai afectuoase salutări, a dumitale bună prietenă

Mari Popescu ».

20 A! irezistibilă grație, cum știi de frumos să poruncești! Și ce bine s'a nemerit! Ionescu are și el o slăbiciune, și el e om! ține la mine și nu e în stare să mă refuze. Repede mă arunc într'o birje și alerg la Ionescu, profesorul de latinește.

25 — Dragă Costică, viu la tine sigur că n'ai să mă refuzi; știu cât pot conta pe amiciția ta și nu-mi permit a mă 'ndoi un moment că în cazul de față, fiind vorba, mă 'nțelegi, de o chestiune care mă interesează în așa grad, încât dacă n'aș fi pe deplin convins că tu, care mi-ai dovedit

totdeauna, fără să desminți niciodată o afecțiune, ce pot zice că la rândul meu... în fine...

— În fine, zice Ionescu, am înțeles... Nu trebuia să mă iei așa pe departe. Vii să mă rogi pentru vreo loază de elev de-ai mei!

— Nu e loază, Costică; e un băiat dintr'o familie dintre cele mai bune: mi-e rudă.

— Cine știe ce leneș, ce dobitoc!

— Nu-i adevărat, dragă Costică; este un băiat prea cum se cade... Să nu mă lași!... Viu la tine sigur că n'ai să mă refuzi; știi cât pot conta pe amicitia ta și nu-mi permit a mă 'ndoi un moment că în cazul de față, fiind vorba, mă 'nțelegi de o chestiune...

— Ei, lasă astea! știi că țiiu la tine: ce mai încap între noi astfel de fraze banale?... Ce notă vrei să-i dau pârlitului tău de protejat?

— 7, dragă Costică!...

— Apoi, dacă n'o fi știind nimic animalul!

— Ei, acuma și tu! zi că nu știe; par'că el o să fie cel dintâiu și cel de pe urmă care să treacă fără să știe... Te rog, dragă Costică! dacă rămâne băiatul repetent încă un an, e o nenorocire pentru familia lui — o familie dintre cele mai bune — și pentru mine o mare mâhnire...

— A! irezistibilă milogeală prietenească! zice Costică! ce bine știi tu să poruncești! Aide! să-i fac hatârul și de data asta... să-i dau nepricopsitului 7.

— *Merci*, dragă Costică, mare pomană-ți faci!

— Cum îl cheamă?

— Eu caut repede în buzunare scrisoarea d-rei Mari Popescu... Nu e... Zic lui Costică:

— Un moment!

Și ies ca din pușcă, sar în birje și alerg acasă... Acasă, scrisorica nicăeri... Fuga la d-șoara Popescu.

— Prea grațioasa mea prietenă, lucrul merge bine; am obținut dela profesor nota dorită; decât, acuma am nevoie să știu numele protejatului matale... Cum îl cheamă pe tânărul?

— Ți-am scris numele în scrisoarea mea.

— Da, dar scrisoarea dumitale am rătăcit-o acasă printre alte hârtii, și lucrul este urgent: ca să nu pierd vremea căutând-o, am venit la d-ta... Cum îl cheamă?

— Zău, nu mai ții minte, zice drăgălașa mea amică; 5 pentru că drept să-ți spun, madam' Preotescu, o bună prietenă a mea, la care ții foarte mult, — nu sunt în stare să-i refuz nimica, — m'a rugat să-ți scriu, că știe că ții foarte mult la mine și nu mă refuzi niciodată, și ești prieten cu d. profesor Costică Ionescu, care ține foarte mult la d-ta 10 și nu e în stare să-ți refuze nimic.

— Atunci, ce e de făcut? zic.

— Du-te d-ta la Madam' Preotescu și întreabă-o cum îl cheamă pe băiatul pe care mi l-a recomandat ca să ți-l recomand d-tale.

15 — Sărut mânușițele!

Și alerg la Preoteasca... Zic:

— Madam' Preotescu, uite la ce am venit să vă deranjez: ați recomandat amicei mele d-rei Mari Popescu pe un tânăr, să mi-l recomande mie, să-l recomand amicului meu 20 Costică Ionescu, profesorul...

— Da!

— Ei! cum îl cheamă?

— Nu ți-a scris Mari?

— Ba da, dar am rătăcit scrisoarea, și d-șoara Popescu 25 a uitat cum îl cheamă și m'a trimis să-mi spuneți d-voastră.

— Eu... drept să-ți spun nu mai mi-aduc aminte, pentru că i-am avut numele pe o însemnărică, pe care am lăsat-o la Mari; dar putem afla dela Diaconeasca, — șade aci aproape, — ea m'a rugat, că știe cât ține Mari la mine 30 și d-ta nu refuzi nimic lui Mari și d-l Costică Ionescu profesorul pe d-ta nu te refuză niciodată.

— Atunci, zic, cum facem?

— Stăi nițel, să trimit să cheme pe Diaconeasca: este aci alături.

35 N'astept mult. Madam' Diaconescu vine. Dar, fatalitate! și dumneaei se află în aceeași necunoștință despre numele junelui nostru protejat: însemnărica i-a dat-o amicei sale madam' Preotescu.

— Ce-i de făcut?

— Aleargă la Iconomeasca!

Alerg la Iconomeasca... De acolo, la Sachelăreasca...
Pe urmă la Piscupeasca... In sfârșit, am dat de izvor...
Tânărul este nepoțelul lu madam' Piscupescu, băiatul su-
rioarei dumneaei, al lu madam' Dăscălescu: Mitică Dăscă-
lescu.

Nimic nu refuzăm — madam' Piscupescu lu madam'
Dăscălescu, madam' Sachelarescu lu madam' Piscupescu,
madam' Iconomescu lu madam' Sachelarescu, madam' Dia-
conescu lu madam' Iconomescu, madam' Preotescu lu
madam' Diaconescu, d-ra Popescu lu madam' Preotescu,
eu d-rei Popescu, și mie amicul Costică Ionescu... Alerg
la Costică Ionescu.

— Dragă Costică, să nu mă lași... Viu la tine sigur că
n'ai să mă refuzi, știu cât pot conta pe amicitia ta și nu-mi
permit a mă 'ndoi un moment...

— Lasă, omule, fleacurile...

— Să-i dai nota 7, cum mi-ai promis...

— Cui, frate?

— Lui Mitică Dăscălescu!

— Mitică Dăscălescu!... Nu ții minte să am vreun
școlar cu așa nume.

— Nu se poate!

— Să vedem!...

Și se uită în cataloage.

— Nu; n'am niciunul Mitică Dăscălescu, în cursul infe-
rior; ai făcut confuzie; trebuie să fie în cursul superior.

Alerg... de astădată drept la madam' Piscupescu.

— Madam' Piscupescu, de ce clasă dă examen nepoțelul
matală?

— De clasa VI!

— A! zic eu... Bine!

Și dau fuga 'napoi la Ionescu; zic:

— E în clasa VI Mitică Dăscălescu al meu.

— Atunci nu e la mine, e la Georgescu: îl cunoști pe
Georgescu?

— Nu. Tu nu-l cunoști? ți-e coleg.

— Ba da, ține foarte mult la mine, nu e 'n stare să-mi
refuze nimic.

— Atunci, zic eu, mă rog ție, nu mă lăsa!... știu că pot conta pe amiciția ta și nu-mi permit...

— Iar?... Ești cu birja... hai de mă du degrabă la Georgescu.

5 — Haide.

— Ajungem... Aștept în birje pe Ionescu. Peste câteva momente iacătă-l.

10 — Ai avut mare noroc c'am venit tocmai la pont, dacă mai întârziam un sfert de ceas, până la două, mergea cu cataloagele la școală și trecea notele în matriculă: protejatul tău avea un 3.

— Și acuma?

— Are 7.

15 Uite-te, am gândit eu, ce va să zică o întârziere de câteva minute: cum poate nenoroci pe un tânăr! Rămânea Mitică Dăscălescu iar repetent, cu toate că ține la el atâta mamiță-sa Dăscăleasca, la care ține Piscupeasca, la care ține Sachelăreasca, la care ține Iconomeasca, la care ține Diaconeasca, la care ține Preoteasca, la care ține mult gra-

20 țioasa Popeasca, la care țiiu foarte mult eu, la care.....

GROAZNICA SINUCIDERE DIN STRADA FIDELITĂȚII

(Sub acest titlu, citim în „Aurora“, ediția de dimineață)

5 Azi dimineață, întreagă strada Fidelității a fost viu emoționată de o senzațională dramă pasională. Pe la orele șapte a. m. vecinii fură alarmați de niște țipete sfâșietoare, care porneau dela casa cu No. 13. În această casă locuiesc de multă vreme doamna Zamfira Popescu, văduva răposatului veteran al corpului didactic Nerone Popescu,
10 fost profesor de limba latină, împreună cu cei doi copii ai săi, Cicerone Popescu, elev de administrație, și domnișoara Porția Popescu. La țipetele îngrozitoare, toți mahalagii se adunară în grabă și îndată aflară ce era: o sinucidere!

15 Domnișoara Popescu de mai multe săptămâni zăcuse într'o stare de melancolie și de abatere sufletească, încât nu mai mânca, nu mai bea, nu mai dormea de loc. Cu o zi înainte de a lua fatala hotărâre, arătase semne de mare neliniște; a cerut să mănânce și să bea. După ce a
20 dejunat cu mare poftă și s'a săturat, a nceput deodată să plângă, zicând cătră doamna Zamfira Popescu:

— Mamițo, eu nu mai pot să trăesc! eu vreau să mor!

La aceste cuvinte mama i-a răspuns:

— Mofturi! ia fii bună și te-astâmpără... Las' că o
25 să-ți treacă!

Porția însă a adăogat:

— Ai să vezi!... Dar dacă mor, jură-mi, mamițico, jură-mi că o să-mi pui pe mormânt boboci de trandafir!

Bobocii erau florile ei favorite.

30 Doamna Zamfira Popescu schimbă vorba, fără să se teamă de vreun sfârșit fatal, deoarece Porția, care era sim-

țitoare, de multe ori, în momente de supărare, amenința că se va sinucide. Din nenorocire, de astădată amenințarea fusese mai mult decât serioasă.

Ce se 'ntâmplase?

5 Azi noapte, pe când fratele său lipsea după obicei și mamița dormea, Porția scoase gămăliile la o duzină de cutii mari cu chibrituri și le aruncă într'o cinzeacă de rachiu de drojdii. Așteptând să se dizolve fosforul, sărmana fată se așeză la masă și scrise cu toată limpezimea de minte
10 0 scrisoare către mamița și către frățiorul ei, prin care cere pardon de durerea ce le-o cauzează și le declară că moare deoarece este părăsită de tânărul Mișu Z... până zilele trecute student în medicină și astăzi doctor de plasă. Intr'un postscriptum apoi, conjură încă odată pe dezolata
15 mamă să nu uite de boboci.

Când a terminat scrisoarea, gămăliile de chibrituri erau dizolvate. Porția înghiți păhăruțul, dându-l cu voluptate peste cap, și merse să se culce în patul ei așteptând cu
20 resemnare moartea. Aceasta nu întârziă să se anunțe prin niște oribile crampe de intestine. Nenorocita, covârșită de dureri, sări în sus și 'ncepu să țipe spunând tot:

— Mor! mor!... ah! Mișule, fii fericit!... Scăpați-mă!.. scăpați-mă! sunt încă tânără! Nu! nu! nu vreau să mor!

Atât putu să zică și căzu în convulziuni. Intr'o stare
25 desperată a fost transportată iute la spitalul cel mai apropiat.

Cât despre d-l Mișu Z., cauza acestei nenorociri, iată ce am putut afla în pripă...

Acum vreo patru-cinci ani, un tânăr student sărac de
30 vreo 21 de ani, prietenul lui Cicerone Popescu, îndată ce dete bacalaureatul și se înrolă ca voluntar, se așeză în pensiune, într'o odaie mobilată, la doamna Zamfira Popescu, cu casă, masă, îngrijire, în fine de toate. Tânărul Mișu Z... foarte vioiu și drăcos, limbut și caraghios, nu
35 întârziă să inspire Porției una din acele pasiuni care decid de viața unei femei. În curând o relațiune amoroasă ne-bună se contractă între ei. Această relațiune a durat până mai acum vreo două luni, când tânărul, care studia medicina, și pe care toți îl numeau pentru aceasta « doftorașul »,

își luă diploma, și imediat, având oarecare protecții, — mama lui este jupăneasă 'n casă la moșia unui înalt personaj, — căpătă un post de medic de plasă. Își poate oricine închipui lovitura ce « doftorașul » i-o dete Porției, când
 5 îi spuse că el are s' o părăsească și să meargă la post. Fata începu să-i facă niște scene, aci duioase, aci fioroase, așa încât el înțelese că pasiunea ei contrariată brusc ar fi primejdioasă, și astfel se hotărî să joace comedia. Pentru a adormi temerile victimei sale și a o asigura că și-a schimbat
 10 cu desăvârșire hotărîrea de a o părăsi, el alergă la ajutorul unui prieten redactor, făcându-l să-i publice prin ziarul « Lumina » următoarea notiță:

« Aflăm că tânărul doctor Mișu Z... care și-a susținut cu un succes strălucit teza sa despre *Simptomele la diverse*
 15 *intoxicări violente*, și care a fost numit doctor de plasă, refuză categoric a primi acest post. Era în adevăr absurd ca un așa distins elev al facultății noastre de medicină să se înfunde într'o provincie. Tânărul doctor e hotărît a rămânea în București, unde va practica arta sa, așteptând să se prezente la primul concurs pentru obținerea unui post la vreunul din spitalele Eforiei. Nu ne îndoim de succesul simpaticului nostru amic ».

Ultima umbră de bănuială și de temere a d-rei Popescu fu risipită prin citirea acestor rânduri. Ba ceva mai mult,
 25 tânăra sentimentală, văzând reîntoarcerea iubitului ei, deveni și mai pasionată. Ea nu știa că totul este o farsă. Nu-și putea închipui, în naiva ei sinceritate, ce surpriză îi pregătea acela pe care-l adora. « Doftorașul » nostru, ca să poată pleca fără vorbă și să-și ia bagajul, care consista
 30 într'un geamantan și câteva cărți, făcu un plan infernal. Obținând un bilet de lojă la Dacia, — probabil un bilet de favoare, căci se va vedea că individul nu era decât un chilipirgiu, — merse cu damele, mama și fata, la teatru. Peste câteva minute după ridicarea cortinei, pe când da-
 35 mele urmăreau cu cel mai viu interes desfășurarea comediei, el se sculă și pretextând că merge la bufet să le aducă prăjituri și apă rece, plecă frumușel din lojă. Coborî, ieși din teatru, se aruncă într'o birje, merse acasă, își luă bagajul, se duse la gară și se sui în tren. Un moment femeile

crezură că doftorașul s'a încurcat la bere în bufet, după obicei. Dar, trecând și actul al doilea, o idee trecu ca un fulger prin mintea tinerei abandonate. Repede alergară acasă. Intrară în odaia lui: bagajul și cărțile nu mai erau acolo.

5 D-ra Popescu a avut o criză nervoasă îngrozitoare, din care nu și-a revănit decât tocmai a doua zi. De atunci, disperarea ei a mers tot crescând până ieri, când durerea morală devenindu-i insuportabilă, s'a hotărât a pune capăt nenorocirii sale prin moarte.

10 Când oare se va face un exemplu cu acești domnișori, care se introduc în familii oneste, sub pretext de prieteșug, spre a corupe copilele și a le arunca în ghiarele desfrâului sau în ghiarele morții, ca în cazul de față? Mărturisim că nu 'nțelegem de loc nepăsarea parchetului, care nu intervine, deși i s'a adus la cunoștință cazul, punându-i-se în

15 vedere și documentul trist rămas dela nenorocita victimă.

La ediția de seară alte amănunte.

Apoi în ediția de seară:

Am alergat la spitalul unde fusese transportată d-ra P. Popescu, și am cerut să văz pe internul de serviciu. Am

20 avut deocamdată noroc: eu cerusem unul și m'au întâmpinat doi — doi tineri destul de politicoși și foarte, prea veseli, pentru atmosfera tristă în care trăiesc. În adevăr, trebuie să aibă cineva o inimă de bronz sau de piatră

25 ca să mai fie vesel în mijlocul atâtor suferințe și mizerii omenești. Am rugat pe d-nii interni să-mi permită a vedea pe d-ra P. Popescu, de soarta căreia se interesează cititorii noștri. Au început amândoi să râză.

— Tânăra?... cu chibriturile? m'a întrebat unul, apăsând ironic pe fiecare vorbă... Ehe! dumneata să fii

30 sănătos!

— A murit! am strigat eu.

— Ei așa!

— Atunci?

35 — Nu mai este aici! i-a trecut, și i-am dat drumul. Adineaori a plecat mititica cu mamitica!

Și 'ncepură iar să râdă amândoi.

— Dacă n'a luat chibrituri destule! cine strică?

— Dar mi se pare, zisei eu, că o duzină de cutii mari...

— Ei, aș!... nici o duzină de gămălii... Pentru d-ra Porția a fost porția prea mică; cum e dumneaei solidă îi trebuie o porție mult mai sdravănă!

5 Deși am fost revoltat de modul cum cei doi tineri își râdeau de nenorocirea bieteii creaturi, făcând jocuri de cuvinte triviale și neroade asupra numelui ei clasic, am voit să profit de ocazie și să mai culeg câteva informațiuni asupra « doftorașului ». În adevăr, îl cunoșteau. La prima
10 mea întrebare despre dânsul, au început iar râsul lor, care mă enerva:

— Se săturase bietul « doftorașul »... În sfârșit a scăpat! zise unul.

— Mare răbdare a avut! închipue-ți, atâția ani de-arândul tot o porție, și ce porție!

— Iar? am strigat eu indignat, și fără să-i mai salut, am plecat.

Tot drumul până la redacție m'am gândit câtă prăpastie este între educațiunea spiritului și educațiunea inimii, și
20 cum neglijând pe aceasta din urmă nu poți, cu toată învătătura, produce decât monștri sociali. Iată cazul celor doi tineri, cari mâine, poimâine, vor fi chemați în societate să exercite cea mai nobilă și cea mai umanitară profesie. La ce altă profesie se cere mai multă dragoste
25 și milă de aproapele său, mai multă delicatete de sentimente, mai fină pricepere a cutelor sufletului omenesc? Medicul!... Dar medicul este un duhovnic mângâietor; el trebuie să se apropie de nenorocitul suferind cu blândețea cu care Mântuitorul s'a apropiat de Lazăr: numai astfel
30 știința, ajutată de înălțarea sufletului, poate face miracolul!... Mâine, acești doi tineri vor fi medici și astăzi rîd și-și bat joc, într'un mod atât de vulgar, de suferința extremă care a determinat pe nefericita tânără să prefere luminii vieții besna nimicului! Iată roadele înaltei noastre
35 culturi universitare! Foarte mulțumim de așa cultură!

Dar, în fine, bine că a scăpat biata fată!... Asta de sigur o s'o facă mai cuminte... Mai la urmă, cine știe ce noroc poate avea!

In aceeași seară, citim în «Lumina»:

Un confrate a publicat azi dimineată o știre de senzație despre sinuciderea unei copile disperate din cauză că ar fi fost trădată de amantul ei, un doctor proaspăt — un
5 întreg roman pasional à la Ponson du Terrail sau Jules Mary, o întreagă melodramă, à la d'Ennery.

Am fost și noi curioși să vedem ce este adevărat din toată comedia aceea și am mers după informațiuni.

Un amănunt caracteristic trebuie să-l dăm cititorilor
10 dintru început: când noi ne-am transportat în localitate, sinucisa din strada Fidelității, d-ra Porția Popescu, se 'ntorsese dela spital, unde, dealtminteri, putem afirma cu siguranță, nici n'avusese nevoie să meargă. In adevăr, doza de chibrituri pe care o luase fusese cu totul neînsemnată.
15 Din aceasta și din cele ce vor urma, se va convinge oricine că n'a fost deloc vreo hotărîre serioasă de sinucidere, ci numai o demonstrație, cu scop de a interesa pe infidelul « doftoraș ».

Trebuie mai întâiu să spunem că tânăra amăgită, de-
20 lăsată, abandonată, nenorocită, numără peste de două ori mai multe roze decât îi trebuiesc cuiva pentru a-și putea administra liber averea și răspunderea personală — adică o vârstă cam de 44-45 de ani. Sunt vecine în mahala care o estimează chiar la mai mult. Astfel, d-na X...
25 moașă, una dintre primele eleve ale răposatului doctor Capșa, proprietară alături cu d-ra în chestiune, ne-a afirmat că-și aduce aminte exact de timpul când își clădea casele răposatul Nerone Popescu, pe care par'că-l vede încă în cămașă de noapte și 'n papuci, conducând lucrările zidăriei în persoană și înjurând ungurește pe salahori (era în vacanța mare), deoarece, în acelaș an d-sa, d-na X...
30 moașă, s'a născut. Ei bine, pe atunci, Țica adică Porția, era fetiță măricică; se juca cu păpușile.

Tânăra delăsată stă și în avere tot așa de binișor ca
35 și 'n vârstă. Are împreună cu mama sa, după legea veche, pensia veteranului profesor Nerone Popescu, dela care a moștenit casele din strada Fidelității, două prăvălii de cârciumă, cu pivniță, grădină și vie în strada Viișoara, pro-

ducând net 1200 lei anual; apoi se zice că avea și vreo 12 mii de lei în bonuri la casa de depuneri; dintre aceștia însă se presupune că ar fi atins ceva pentru cheltuelile de studii ale « doftorașului ».

5 Foarte romanzoasă, ea ținea mult la societatea tinerilor studenți, slăbiciune contractată de demult, de vreo douăzeci și cinci de ani, de pe când tatăl său Nerone ținea în mahala o mică fabrică de bacalaureat. Dealtminteri toți mahalagiii zic: unde sare capra, sare și iada; se pare că și mama a avut odinioară multă slăbiciune de « boboci ». 10 De vreo trei patru ani acuma, Porția primise în pensiuine pe tânărul Mișu Z... student în medicină, și imediat contractase pentru el o pasiune nebună.

Medicinistul, băiat sărăcuț, găsind așa de călduros adăpost și culcuș, nu căutase de loc a contraria pasiunea gazdei sale, care era o binefacere cerească pentru el; din contră, o alimentase cu multă metodă. Această relațiune destul de nepotrivită dură până ce, după câțiva ani de studii, tânărul își susținu teza. De mult îi erau peste cap favorile d-rii Țica; se hotărî să scuture jugul când nu mai 20 avea nevoie să-l poarte. Stărui, și prin protecțiuni, căpătă un post de medic de plasă. Când voi să plece, pasionata Porția îi puse piciorul în prag: scene sfâșietoare, rugăciuni fierbinți, amenințări teribile de sinucidere și chiar de asasinat. « Doftorașul » plictisit, neputând pleca fără bagaj și 25 voind să evite scandalul în mahala, se hotărî să recurgă la un subterfugiu, la aceea ce — ierte-ni-se expresia tipică și consacrată — în argotul studentesc se numește un *chiul*.

30 Câteva zile se prefăcu apucat de o rentoarcere de pasiune turbată, apoi, când adormi bine orice prepus, conduse pe cele două dame la teatru; le lăsă în lojă, și el cu bagajul se sui în tren pentru a se prezenta la post.

Urmarea acestui roman tragi-comic îl știe publicul din 35 darea de seamă lirică și senzațională a confracților noștri dela « Aurora ».

Și... iată cum se scrie istoria!

În momentul când așternem aceste rânduri, d-ra Porția Popescu este în afară de orice pericol, precum era dealt-

minteri și în momentele crampelor, prea puțin serioase ca să poată compromite o sănătate așa de robustă.

Un amănunt curios iarăși este faptul că d-ra, cu o zi înainte de demonstrațiunea ei romantică, suferea grozav de măsele. D-ra are dinții foarte stricați și suferă mult de asta când răcește; e probabil că această infirmitate, ca și cearcănele vinete de pe obraz, se datorește abuzului nemăsurat al gogoșilor de ristic. Din cauza durerilor prea frecvente de măsele, a și contractat de mult obiceiul fumatului. Ei bine, după crampele ce le-a suferit din pricina chibriturilor, i-a trecut cu desăvârșire durerea de măsele. Poate că fosforul!

A treia zi «Lumina», ediția întâia, scrie:

Aseară, în fața otelului Continental s'a petrecut un scandal ne mai pomenit.

Primul nostru redactor, d. Mihail Constantinescu, se plimba pe dinaintea otelului, convorbind despre chestiuni politice cu d. deputat N...

Pe când nici nu gândea, doi indivizi, un ofițer de intendență și un elev de administrație, i se pun în față.

Cel din urmă, cu un ton provocător, îl întreabă:

— Mă rog, d-ta ești d. Mihail Constantinescu, directorul pamfletului care se intitulează «Lumina»?

— Eu! răspunde amicul nostru.

— Ești un mișel! strigă individul cu un ton și mai provocător.

— Și cine ești d-ta, mă rog, care îmi spui aceasta? întreabă calm amicul nostru retrăgându-se trei pași.

— Sunt Cicerone Popescu!... Ai atacat familia mea! ți-ai permis să ataci familia Popescu!

Și fără a mai da timp amicului nostru să facă încă un pas înapoi, se repezi și-l lovi în obraz cu pumnul, umplându-l de sânge.

Intr'o clipă lumea se strânse. Mai mulți inși săriră în ajutorul primului nostru redactor, care se aruncă, după întâiul moment de surpriză, înhăță de piept pe agresor și, după ce-i dete o corecțiune meritată, îl duse urmat de atâția martori la secția apropiată, unde se încheiă cuvenitul proces-verbal.

Agresorul descreerat este fratele persoanei ridicule, pa-
sionată de « boboci », despre care am vorbit în numărul
nostru de alaltăeri, — domnișoară tinerică de 45 de ani
trecuți, Porția, Țica Popescu, din care confrății dela « Au-
5 rora » au vrut să facă cu orice preț o eterică eroină de ro-
man sentimental.

S'a *sezisat* parchetul și s'a reclamat ministerului de răs-
boiu.

Sperăm că atât justiția cât și suprema autoritate mili-
10 tară își vor face datoria față cu acest tip și infam și ri-
dicul de bătăuș.

Vom reveni.

*

Apoi în „Aurora“ de dimineață:

Ieri seara un atac infam a fost îndreptat în contra di-
15 rectorului nostru d-l Constantin Mihăilescu, în piața Tea-
trului.

Pe când d-sa voia să treacă drumul către fotografia
Mandy, trei inși cari aveau aerul a fi într'o stare de ebrie-
tate patentă, ridicându-se de pe scaune de dinaintea be-
rării Gambrinus, i-au tăiat drumul. Unul dintre ei îl in-
20 terpelează cu cuvintele:

— D-ta ești d. Constantin Mihăilescu, directorul « Au-
rorei »?

— Eu! și ce poftiți? cum vă numiți? cu cine avem onoa-
25 rea? întrebă râzând amicul nostru și retrăgându-se câțiva
pași.

— Sunt doctorul Mișu Zaharescu! Cum ți-ai permis să
te atingi de numele de Zaharescu?!

Zicând acestea, bețivul aplică o lovitură puternică cu
30 bastonul peste capul directorului nostru; din norocire însă,
bastonul fu împiedicat de pălărie și nu atinse decât ușor
sfârcul urechii amicului nostru. Mai multe persoane să-
rind, mizerabili agresori cari erau numitul erou și ridicul
și infam al dramei din strada Fidelității și doi interni
35 doctoranzi, s'au suit degrabă într'o birje și au fugit de
furia mulțimii indignate.

Parchetul a fost *sezisat*.

Denunțăm onor. consiliu sanitar faptul mișelesc al celor trei felceri, adoratorii lui Gambrinus, și cerem o pilduire severă.

5 Înțelegem ca un doctor să-și ucidă fără răspundere bolnavii cu clistirul și cu scalpелul; dar trei doctori să facă un consult pentru a ucide cu parul pe stradă oameni sănătoși, asta e prea mult!

Dacă d. director general al serviciului sanitar nu-și va spune cuvântul, vom reveni.

10

*

Peste câteva zile, citim în „Universul“:

Doctorul Mișu Zaharescu a fost suspendat de către consiliul sanitar din postul de medic de plasă pentru neglijență în serviciu.

15

*

In fine „Aurora“ reproduce după „Lumina“:

Aflăm cu deosebită plăcere logodna gentilei domnișoare Portia Popescu, fiica Doamnei Zamfira Popescu și a re-
 20 pausatului profesor, veteran al corpului didactic, Nerone Popescu, cu simpaticul dr. în medicină d. Mișu Zaharescu. Indată după cununie, tânăra pereche va pleca la Montpellier, unde eminentul elev al facultății noastre merge a-și completa cercetările științifice.

Felicitările noastre călduroase tinerei și simpaticei perechi.

LA PELEȘ

— Doăsp'ce trecute, Mândico! ce naiba faci, soro?

Așa strigă cocoana Lucșița foarte nervoasă, intrând în odae unde-și face toaleta madam' Piscopesco.

5 Iar madam' Piscopesco, din fața oglinzii, răspunde și mai nervoasă:

— Uf! lasă-mă dracului și dumneata, mamito! nu vezi cum m'a pocit dobitoaca? fir'ar afurisită să fie!

10 Dobitoaca este guvernanta la copii, și piaptână și pe madam' Piscopesco; cocoana Lucșița este mama lui madam' Piscopesco, iar madam' Piscopesco este soția lui d. Piscopesco, proprietarul uneia dintre cele mai elegante și mai confortabile vile din Sinaia, vilă care poartă frumosul nume al fiicei cocoanei Lucșiții, vila « Esmeralda ».

15 Dela șase ceasuri dimineța, pe când soarele nu s'a ridicat bine peste piscul Cânelui, locuitorii vilei « Esmeralda » umblă de colo până colo, cuprinși toți ca de niște friguri.

20 Ce este? ce s'a întâmplat în familia Piscopesco pentru ca toată lumea din vila « Esmeralda » să fie așa de emoționată și de nervoasă?

O bucată de bristol, care strălucește d'asupra cărților de vizită lăsate de amicii din lumea mare la vila « Esmeralda », ne va răspunde la această întrebare. Să ne aruncăm ochii pe acea bucată de bristol și vom afla că din 25 înaltul ordin al Maiestăților Lor, doamna și domnul Zefir Piscopesco sunt invitați pentru astăzi, la ora 1 d. a., a lua dejunul la castelul Peleş!

— Unde-i dobitoaca, mamito? trăsni-o-ar Dumnezeu s'o trăsnească! zice madam' Piscopesco ciufulindu-și tare necăjită cărlionții dela ceafă, care nu vor să stea cum vrea 30 dumneaei.

— Lasă-mă, soro, să te potrivesc, îi zice coana Lucșița.

Și trage lângă fereastră 'n lumină pe frumoasa ei fiică; ia fierul de frizat de d'asupra flacării de spirt, îl apropie de buze, suflă 'n el, și'l vâră apoi în cârlionții rebeli.

— Ești nebună, soro! țipă madam' Piscopesco, ce dracu! chioară ești?... m'ai fript!

— Dacă te miști! dacă bâțâi mereu din picior! Fie, soro, la naiba! că prea ești nevricoasă!.. A să văz.

Și coana Lucșița se uită 'n ceafa grăsulie a lui madam' Piscopesco și o scuipă, pe de-o parte să-i mai potolească ustureala, pe de alta să n'o deoache: în adevăr, are de ce să se mândrească o mamă.

Apoi, cu mai multă atenție, supune și aranjează cârlionții rebeli așa de frumos că madam' Piscopesco a și uitat de arsură.

— Doăsp'ce și un sfert, soro! ce dracu faceți? tot nu te-ai mai isprăvit?... vrei să întârziem? nu face pentru ca să ne aștepte, mai ales întâia oară!

Dar madam' Piscopesco, fără s'asculte vorbele domnului Zefir Piscopesco, și încovoiindu-se de talia ei elegantă în fața oglinzii, așa ca să-și poată vedea turnura, întrebă:

— Sunt bine la spate, mamițo?

— Ești surdă, soro? sbiară cu severitate d. Piscopesco; vrei să ne atârne lingurile de gât? nu face pentru ca să ne aștepte! întâia oară, înțelege-mă!

— Uf! fir-ar a dracului și-afurisită de viață! zice madam' Piscopesco. Unde-mi sunt mânușile?

Caută cocoanele 'n sus... caută 'n jos...

— Chiamă pe dobitoaca... Unde-i dobitoaca? fir-ar a dracului, să fie, ea știe unde le-a pus.

— Uite-le! strigă coana Lucșița.

— Haide odată, soro! că te las și merg singur!

Sunt douăsprezece și jumătate.

Încă o privire 'n oglindă.

În sfârșit, madam' Esmeralde Piscopesco sue în trăsură cu soțul său.

— La Peleş! și mai iute! zice către birjar d. Piscopesco, după ce și-a încrucișat brațele și s'a așezat bine.

Birjarul mână.

— Mamito! strigă madam' Piscopesco, uitându-se 'napoi către coana Lucșița, care de pe verandă o scuipe, să n'o deoache; mamito, bagă de seamă la cheile dulapului, că iar fură zahăr dobitoaca, fir-ar a dracului, să fie!

INFAMIE...

Mi s'a întâmplat să pierz un amic, un bun amic, și nu mă pot căi îndestul de această nereparabilă pierdere; de-
5 aceea trebuie să spun oricui vrea să m'asculte, trista mea
întâmplare. Iată.

Știam că amicul meu, bunul meu amic, are multă in-
fluență asupra unei persoane, de care atârnau la un mo-
ment niște interese ale mele de extremă importanță. Am
alergat la el.

10 — Amice, bunul meu amic, zic eu, te rog, nu mă lăsa!
contez pe tine să mă salți în această ocazie; o vorbă bună
din partea ta către persoana, pe care o știi, poate să-mi
facă norocul... Dă-mi o scrisoare călduroasă de recoman-
dație... te rog, faci un mare bine pentru mine și pentru
15 familia mea... copiii mei...

— Vai de mine! zice bunul meu amic, jenat de tonul
meu din cale afară milos... Ce trebuie atâta insistență?

Și, după ce-i explic bine de ce e vorba, se așează la biu-
roul său și începe să scrie.

20 După ce termină, se ridică și, cu scrisoarea 'n mână,
îmi zice:

— Iată ce am scris.

Apoi citește scrisoarea lui:

« *Iubite amice,*

25 « Amicul meu, aducătorul acesteia, vine la dumneata
să-ți ceară un serviciu și mă roagă să pun o vorbă bună
în favoarea lui. Nu știu cu cât mai multă căldură să ți-l
recomand. Contez pe amicuța d-tale, că ai să-l tratezi ca
pe mine însumi, pe amicul meu, pe bunul meu amic. Aș
30 fi fericit să aflu că acest om, pe care-l iubesc ca pe un

frate, cunoscându-l ce om de treabă și capabil este, a obținut dela dumneata ce a dorit și ce, desigur, merită.

« Mulțumiri anticipate, etc. ».

Pe când eu nu știu cum să mai mulțumesc bunului meu
5 amic pentru atâta bunăvoință, el pune scrisoarea 'n plic, lipește plicul și scrie adresa; apoi îmi dă plicul...

Iau plicul și încântat plec, după ce îmbrățișez cu multă efuziune pe bunul meu amic.

Mă duc degrab la locuința persoanei în chestiune. Pentru
10 moment omul meu nu e acasă; dar după amiază, îl găsesc negreșit — așa a lăsat vorbă feciorului.

Sunt unsprezece ore înainte de amiază. Ce să fac până la două, când pot vedea pe omul dela care atârnă viitorul meu și al copiilor mei?

15 Intru într'un birt modest să gust ceva și, așteptând pe băiat să mă servească, privesc cu ochii plini de speranță plicul ce mi l'a dat bunul meu amic și clădesc mii de castele strălucite...

20 A! ce afacere!.. ce caldă recomandatie! ce amic! ce bun amic!

Pun plicul, pe care nu mă pot sătura să-l privesc, alături de farfuria mea și mă uit la el ca la o lumină conducătoare în calea vieții mele.

25 Pe masă, în fața mea, stă într'un peș un serviciu șchiop de salată.

Băiatul mi-aduce un borș... Nenorocitul! Vrea să-mi toarne borșul din ceașcă în farfurie și stângaciu. face o mișcare cu cotul și răstoarnă peste plicul meu serviciul cel șchiop.

30 — Piază rea! zic eu în gândul meu... S'a vărsat undelemnul!

Dar n'apuc să gândesc bine, și prostul de băiat, întorcându-se brusc să vadă ce a răsturnat, apleacă ceașca și varsă și ciorba pe masă.

35 Plicul! plicul meu!

Il iau repede și-l șterg...

Din nenorocire hârtia plicului a înghițit destul undelemn și destulă zeamă caldă.

... Ce e de făcut? să-l mai șterg! Tot ștergându-l în amândouă palmele cu șervetul... altă nenorocire... plicul se deslipește!

E peste puțină să duc persoanei o scrisoare în așa hal.

5 Să alerg la amicul meu, să-l rog a-mi da o a doua ediție, revăzută poate și considerabil augmentată.

Maltratez încă odată pe secătura de chelner și plec furios, cu plicul în mână pe bulevard.

Pe drum, dracul — că nu pot zice altfel — n'are de lucru? Ce-mi șoptește? Plicul e deslipit... Ia să mai citesc odată
10 călduroasa scrisoare a bunului meu amic.

O scot frumușel din plicul soios... Undelemnul și gră-
simea borșului au pătruns până la hârtia dinăuntru, pe
care au făcut-o transparentă; pe dos, într'o parte, se pot
citi câteva vorbe de-a'ndărățele... Mă uit d'aproape și
15 văz bine literele... *ragăm nu*. Citite pe dos, cum este scris
pe față, aceste litere fac vorbele *un măgar*...

Un măgar!... zic eu fără să'nțeleg... Ce caută vorbele
astea aci?... *Un măgar!*.. Mi-a citit amicul meu adineaori
scrisoarea: n'am auzit așa vorbe... Și-apoi, ce noimă?
20 cum s'ar putea potrivi?... Ce-i asta?

Aiurit, desdoesc scrisoarea, și cu ochii mei citesc:

« *Stimate amice,*

« Moftangiul, care-ți aduce această scrisoare, mă roagă
cu insistență să ți-l recomand: e vorba de o afacere, pre-
25 tinde el, dela care ar atârna viitorul lui și al copiilor lui, o
afacere cu tine. Imi fac o datorie amicală să-ți atrag atenția
asupra acestui caraghios, și deaceea m'am și grăbit a-ți
scrie, nu cumva să alerge la altă intervenție pe lângă tine
și să te încurce.

30 « Ia seama, nu-i acorda nici un crezământ. E un măgar
și jumătate. Atât, în privința caracterului. Cât despre in-
teligență, poate că ar avea câteodată ceva spirit, dar foarte
superficial și cu deosebire zevzec.

« Primește-l dar pe acest stimabil amic în consecință.

Al tău, etc.»

35 Mă șterg bine de sudoare pe frunte și m'arunc într'o
birje. Când să intru în strada, unde locuște amicul meu,
iată-l, îmi ese în față. Opresc birja și sar jos vesel.

— Ei! mă întrebă amicul meu. Ai fost? L-ai găsit pe omul d-tale?

— Da, zic eu râzând.

— Ei! ai reușit? ce ți-a zis?

5 — Ce să-mi zică? că sunt un moftangiu, un caraghios, cu care nu vrea să se ncurce... că sunt un măgar... și jumătate... Atât în privința caracterului... Cât despre inteligență, a zis că am câteodată ceva spirit, dar superficial... că adică sunt un zevzec...

10 — De unde știe astea?

— Din scrisoarea d-tale.

— Ți-a spus el că din scrisoarea mea?

— Nu! știu eu că din scrisoarea d-tale.

— Cum?

15 — Am deschis-o.

— A! domnule, strigă indignat amicul... Ai deschis scrisoarea!.. Asta e o infamie!

Eu, drept orice răspuns, îi trag două perechi de palme, mă sui și... mână birjar!

20 Se'nțelege că după infamia ce am comis, orice legătură între mine și amicul meu a trebuit să se rupă...

Ah! cât de rău îmi pare! am pierdut un atât de bun amic!..

O CONFERENȚĂ

S'a hotărît! trebuie Sâmbătă să ții la S. P. M. D. R. o conferență în ședință plenară. Imposibil să scap: am apucat, într'un moment de slăbiciune, să promit junei mele
5 amice din tinerețe, madam' Parigoridi — este pentru mine o chestiune de conștiință, de onoare, de inimă.

Eu ții la madam' Parigoridi, fiindcă și dumneaei ține la mine. De atâta vreme suntem buni prieteni, și nici un nor n'a venit să întunece... în sfârșit, ce să mai vorbim?
10 îmi zice: « nene Iancule ».

Asta, ce-i drept, nu-mi prea place...

Când eram sufler la teatru, acu vreo patruzeci de ani, damele aveau obiceiul să-mi zică « Iancule », ba, unele, chiar « mă Iancule » — nici un respect! Apoi, au mai trecut
15 așa cam douăzeci de ani, îmi ziceau « domnule Iancule ». Când am ajuns director, îmi ziceau « stimate domnule director... ». Acu, după alți vreo douăzeci, toate — adică toate câte-mi mai sunt prietene — din « nene Iancule » nu vor să mai mă scoată.

Toată lumea în serviciu public înaintează — numai eu, din zece 'n zece ani, regulat, degradat! Dela « mă » de odinioară (uneori chiar cu ghionturi și fel-de-fel de maltră-
tări... odată o prietenă a mers cu îndrăzneala până chiar să-mi tragă palme, și, pe onoare, degeaba... cine știe ce
25 i se păruse!) cum zic: dela « mă » de odinioară, am ajuns acum la « nene » — și totdeauna cu mult respect.

Firește că asta nu-mi convine, fiindcă eu n'am fost în viața mea mândru, să ții atâta la respectul prietenelor. Dar, în sfârșit, așa e lumea noastră, n'ai ce-i face! dacă
30 nu se poate altceva decât respect, trebuie să ne mulțumim și cu atâta — cu respect! Tot e bine; încai nu mai

căpătăm palme — lucru care, putem zice, nu e frumos de loc; cu toate că... nu face mare rău, dacă ne putem exprima așa.

5 Dar să lăsăm astea, care sunt — adică, au fost — nimicuri trecătoare, și să ne gândim la viitor: ce fac eu cu madam' Parigoridi? Azi e Joi; poimâine, Sâmbătă, trebuie să mă 'nființez la S. P. M. D. R.... la 2½ d. a. pentru...

O să mă 'ntrebați însă: ce însemnează S. P. M. D. R.? — S. P. M. D. R. însemnează « Societatea protectoare a
10 Muzelor Daco-Romane ». Amica mea, madam' Parigoridi, este viceprezidentă la S. P. M. D. R.; dar, la drept vorbind, este chiar prezidentă, fiindcă titulara, venerabila madam' Trahanache, trăește mai mult la Paris, și afară de asta este, cum zice viceprezidenta, « ramolisită »; și, dacă
15 madam' Parigoridi nu s'ar ocupa de toate, « s'ar duce dracului S. P.... ». Și dacă s'ar duce S. P., ce s'ar face M. D. R.?

Doă săptămâni, de când afișe, gazete, scrisori, persoane, anunță mereu că eu am să țin la S. P. M. D. R. o
20 conferență: « *Ce este arta?* », iar eu par'că trăiesc pe sub pământ — par'căș fi sigur că 'nainte de ziua de poimâine se 'ntâmplă sfârșitul lumii... Dar îmi vin odată în fire. Azi e Joi... mai am numai două nopți de dormit, și, înainte de a treia, trebuie să mă execut... trebuie!

25 Noaptea de Joi spre Vineri o petrec rău... simț că am friguri... Vineri, umblu de colo până colo, fără să știu încotro... Nu pot mânca; am pulsul neregulat; mă încovoie o frică ne'nțeleasă; călcând, mi se pare că pun piciorul în gol... Imi vine să merg la gară, să mă sui
30 în primul tren și să fug la Canada, unde, obscur, cu munca brațelor mele, departe de orice S. P. etc.... să-mi câștig existența într'un mod onorabil... Dar n'am curajul să fug.

Umblu toată ziua să găsesc un colțișor pe care să nu văd afișul cu « *Ce este arta* »... Imposibil!...

35 Mă 'ntorc zdrobit acasă...

Vineri noaptea spre Sâmbătă...

Nu pot închide ochii. La patru despre ziuă, sar din pat în culmea iritațiunii... Care? care este cel mai puțin dureros și cel mai expeditiv mod de sinucidere?

Să vedem...

... Să mor așa de tânăr? Dumnezeu! ce are să zică amica mea madam' Parigoridi când va citi în « Universul » tragica sinucidere a lui nen'su Iancu?!

5 — Nu!... Să ai așa curaj va să zică să fii laș! și, pentru nimic în lume, nu vreau să zică madam' Parigoridi că nen'su Iancu a fost un laș! Țiu la opinia amicei mele mai mult chiar decât la moartea mea, dacă mă pot exprima astfel... Nu! omul nu trebuie să abdice dela viață; el
10 este regele creațiunii; trebuie să aibă răbdare, să aștepte cu demnitate până va fi detronat.

Sunt șase ceasuri dimineața... În sfârșit, Aurora cu degetele ei de roză a deschis porțile orientului. Mă îmbrac și plec degrabă către prăvălia meșterului meu, d.
15 Florian, care mi-a promis că astăzi negreșit, îmi dă gata ghetetele de lac, pentru conferență.

Aerul dimineții îmi face bine... Iar un afiș! « Ce este arta? ». Intru repede la d. Florian, care a deschis prăvălia înainte ca Aurora cu degetele ei de roză...

20 Ghetetele sunt gata și-mi vin de minune; foarte potrivite: cât mă strânge una 'n dreapta, ailaltă tocma'tâta mi-e largă 'n stânga; dar « elegant ceva ».

— Frumos meșteșug este meșteșugul dumitale, nene Floriene!

25 — Este, nu pot pentru ca să zic; dar greu și migălos...

— Ei! care meșteșug nu e greu și migălos? zic eu.

— ...Și cere multe... Știi d-ta, domnule, câte și mai câte trebuiesc pentru ca s'ajungem la o pereche de ghete elegante ca astea?

30 — Imi închipuiu...

— ...Ne trebuiesc: o cireadă de boi și de viței, o pădure de stejar și una de plută, un pogon de cânepă și altul de in, un lan de grâu, o mină de fier și câte altele.

— Nu 'nțeleg...

35 — Cum nu 'nțelegi? nu ne trebuiesc calapoade, tălpi, față, căptușeală, ață, pap, cuie, scule?... și pe urmă, ce ne mai trebuie? să vedem, ghicești?

Am stat puțin la gânduri și apoi, privind în ochii amicului Florian, care aștepta zâmbind răspunsul meu, am zis:

— Pe urmă, firește, ne mai trebuiesc mintea și puterea care, din toate celea risipite 'n lume, să ne pregătească materialele...

— Și pe urmă?

5 — Pe urmă... pe urmă, ne trebuie neapărat meșterul cizmar, amicul nostru Florian, care din toate, cu dibăcie, să ne facă o pereche de ghete elegante.

Și zicând acestea, am sărit din loc, l-am luat în brațe pe amicul meu și, sărutându-l cu multă căldură, i-am strigat:

— Meștere Floriene, destul! am înțeles! să trăiești! ești mântuitorul meu, dacă pot pentru ca să mă exprim astfel.

Foarte calm, la 2 d. a., mă 'nființez la S. P. M. D. R. Acolo, damele din comitet, cu viceprezidenta în frunte, 15 mă primesc foarte amabil.

Sala este arhiplină.

Mă suiui la tribună, pe o estradă, cu spatele la un perete pe care sunt reprezentate cele nouă muze în pitoreștile costume naționale românești. Dacă știam mai di- 20 nainte, veneam și eu în costum de ciobănaș doinaș, cu trei fluere — unul de soc ce zice cu foc, unul de os ce zice frumos și altul de fag ce zice cu drag — Apollo național.

Madam' Parigoridi, din rândul întâiu de jețuri, îmi face un semn grațios cu mânușa — adică: suntem gata să te ascultăm: poftim, nene Iancule, începe!

« Doamnele mele, zic eu, iertați-mă dacă îndrăznesc, în fața unui auditoriu atât de select, să încerc, în marginile slabelor mele puteri, a răspunde la una din cele mai grele chestiuni, pe care de-atâtea secole și-o pune spiritul uman, 30 și anume: « Ce este arta? ». (Aplause).

« Celebrul discipol al nemuritorului Platone, Aristotele — genialul filosof, născut la Stagyra, astăzi Stavros, în Macedonia, anul 384, mort la Chalcis, în Eubea, la 322 înainte de Christos; — supranumit « prințul filosofilor; întemeietorul vestitei școli a Peripateticienilor; preceptorul, educa- 35 torul prodigiosului Alexandru-cel-Mare; — Aristoteles, zic, s'a întâlnit odată cu un tânăr zevzec dintre aceia care disprețuiesc învățăturile înalte și caută totdeauna să-și bată

joc de bărbații serioși și luminați, — unul din acel soi de coconași, cum se găsesc în toate vremurile și locurile, care se fac blazați înainte de a se fi bucurat de bunătățile lumii, ca niște pânțece (iertăți-mi expresia!) care simt greață
5 nu fiindcă sunt prea sătule, ci fiindcă nu sunt de loc hrănite. (Aplause. Mare ilaritate).

« Și așa, coconașul zevzec, vrând să tachineze pe « prințul filosof », l-a întrebat:

— Spune-mi, ilustre, ce este frumusețea?

10 « Iar ilustrul i-a răspuns:

— Amice, asta e o 'ntrebare pe care numai un orb trebuie s'o facă.

(Aplausefurtunoase. Ovațiuni, nu pentru prințul filosofilor).

« Să venim dar, prea stimate doamne, după această
15 mică introducere, la obiectul conferinței noastre și să ne întrebăm:

« Ce este arta? »

Aci, spațiul măsurat nepermițându-mi a reproduce pe larg conferența mea, mă mărginesc a o da în liniamentele generale:

20 « O cireadă de boi și de viței... Pasc... Iarbă...

« ...Pădure de stejar, unde raza soarelui nu poate pentru ca să 'ndrăznească...

« ...Un lan de grâu... Frumoasă e natura patriei noastre, când nu-și deslănțuește elementele cu furie, căci atunci
25 este grozavă, dacă putem pentru ca să...

« ...O recoltă de cânepă, alta de in... să nu uităm că suntem o țară eminentemente agricolă...

(Aplause. Bravo repetate).

« ...Un munte, Carpatul, care 'n profunzimile sânelui
30 său ascunde comori de fier... Dar petrolul? acest carbune-sirop, dacă putem pentru ca să...

« Atunci mi se va spune că industria națională nu trebuie încurajată... *Il ne nous manque plus que cela!* (adică, pe românește: atât ne-ar mai trebui!).

35 (Aplause zguduitoare).

« ...Să luăm un exemplu concret, doamnele mele, un lucru de care ne lovim la fiecare pas... să luăm o pereche de ghete de lac, cum sunt ale mele...

(Oratorul se dă jos de pe tribună, la rampă, și, ridicând unul după altul picioarele, își arată ghetetele nouă, apoi iar urcă la tribună. Râsete. Aplause entuziaste).

«...Ei bine, prea stimatele mele doamne, știți d-v. 5
câte și mai câte trebuiesc, afară de răbdare, spre a ajunge să obținem o pereche de ghete de lac elegante? căci, orice s'ar zice, e lucru greu și migălos, dintr'atâtea materii risipite, cum a vrut Creatorul, în natură, noi, grație geniului nostru, să ajungem, după nevoia și intenția noastră, să obținem... 10

(Aplause asurzitoare. Oratorul se oprește, se șterge pe frunte și așteaptă, zâmbind, ca ovațiile să se potolească. Ovațiile se potolesc).

«...In fine, ca să 'nceiem, doamnele mele, voi răspunde încă odată scurt la întrebarea noastră: 15

«...Ce este arta?

«...Arta este, cum am putea zice mai bine? este încercarea spiritului omenesc de a satisface o mare nevoie a spiritului omenesc... care are nevoie, pentru a fi satisfăcut, de o satisfacere tot din partea unui spirit, care și acela... în fine,... da, în fine... 20

(Oratorul are, probabil din cauza oboselii spiritului prea încordat, un moment de amețală. Aplause călduroase îl revivifică).

«...Mai mult decât atâta nici Aristotele nu cred să fi putut spune... Și cine ar căuta să spună mai mult, de sigur ar spune mofturi, ca tânărul zevzec, care încerca să 'nfunde cu o întrebare neroadă pe ilustrul filosof, străbunul fraților noștri macedoneni!» 25

(Entuziasm la culme. Toate damele în picioare. Ovațiuni nesfârșite. Fanatism). 30

Uf! un ceas și jumătate! Ce căldură! sunt learcă...

La eșire, damele din comitetul S. P. M. D. R. îmi mulțumesc călduros, dându-mi flori, și care mai de 35 care:

— Bravo, nene Iancule!

Iar viceprezidenta, ámica mea, madam' Parigoridi, îmi soptește:

— Fie! frumos ne 'ncălțași, unchiule!

Și-mi întinde mâna. I-o sărut și-i răspund și mai încet:

— *Merci* de compliment, nepoțică!... decât... mâna mi-o întinzi? ce! eu sunt mânușar? La cizmar, altceva
5 se întinde.

— Tot obraznic ai rămas, nene Iancule!

ȚAL!...

Țal... Ce este *țal*?

Este un substantiv român împământenit; înainte de împământenire, era verb german; însemna *a plăti* — se scria *zahlen* și se citea *țal'n*.

Foarte des se întrebuințează acest verb în lumea noastră, unde, cumpărându-se toate, trebuiesc toate plătite.

Când s'au înființat și la noi în țară berăriile, în secolul trecut, fiindcă la 'nceput toți berarii și chelnerii erau nemți, s'a introdus și acest verb *țal'n*, dar numai în formă de infinitiv imperativ, cu însemnarea: *să plătesc! să plătim!*

În multe limbi europene, între care și franceza și germana, infinitivul se întrebuințează ca imperativ impersonal, și la pozitiv și la negativ; dar, în limba noastră, forma infinitivului, și numai prescurtată, se 'ntrebuința, mai 'nainte, ca imperativ, numai la persoana a doua singulară și numai cu negațiune. Exemple:

« *Taci, domnule! Nu țipa, cocoană!* »

« *Plătește, nene! Nu plăti, țato!* »

Ce se 'ntâmplă însă?

Dela o vreme, grație desvoltării neconținut crescânde a agriculturii, industriei și comerțului României (pentru care totuși, trebuie să mărturisim, rămâne încă destul de făcut), luând căile noastre de comunicațiune un așa de 'mbucurător avânt, Onor. Direcțiune generală a C. F. R. a avut ocaziunea să constate sărăcia limbii române, și a trebuit să recunoască necesitatea introducerii, prin regulamente, a infinitivului ca imperativ impersonal, *fără* ca și *cu* negațiune; — și asta (onoare ei!) pentru *toți* călătorii, *fără* excepție de clasă sau de distanță de parcurs, la *toate* trenurile, fie accelerate, fie de persoane, mixte sau de marfă.

Astfel, în toate vagoanele noastre de călători, citim:
pe uși: « A nu se deschide până trenul oprește »;
pe ferestre: « A nu se pleca în afară »;
pe semnalul de alarmă: « A nu se trage decât în caz
5 de mare pericol »;

în altă parte: « A nu se întrebuința în timpul opririi
în stațiuni »;

în clasa III: « A nu se scuipa pe covoare ».

Iar în vagoanele de marfă, afară bine 'nțeleș de cele
10 cu încărcătură inflamabilă neasigurată: « A nu se fuma ».

Critica istorică modernă ne învață că mersul înainte sau
înapoi al omenirii este stăpânit de legi fatale; progresul
odată urnit, ori într'un sens, ori într'altul, nu poate fi
oprit de nimeni, de nimic! Așa, inovația Onor. Direcțiunii
15 generale a C. F. R. a prins: încet-încet, pretutindeni la
noi se introduce infinitivul ca imperativ chiar *fără* negație,
pentru orice persoană și ocaziune.

Astfel, pe o sticlură de doftorie cu prafuri care s'așează
la fund, citești: « A se scutura bine înainte de a se între-
20 buința », iar pe o cutiuță de alifie: « A se spăla întâiu bine
cu săpun partea, apoi a se unge și a se lega cu o cârpă
curată — după povață ».

La colțul unei case trase mai înăuntru de linia veche
a stradei, citim, sub o ferestruică cu brizibize: « A nu se
25 face murdării pe didul casei mele ».

Mergem mai departe, după legea progresului, și citim:
« A nu se lipi afișe și orice alte necurățeniei ».

La Moși, pe stâlpii unui mare umbrar de berărie: « A
se plăti la moment. A nu se vorbi vorbe proaste. A nu
30 se face scandal. A nu se pleca cu paharele și alte
obiecte ».

În școlile primare, chemate, afară de instrucțiune, să
dea și o educațiune civică tinerelor noastre generațiuni,
adică nu numai să le lumineze spiritul, dar totodată să
35 le cultive inima și să le formeze caracterul, fiindcă o na-
țiune are nevoie, ce e drept, de ridicarea nivelului inte-
lectual, dar iarăș fără caractere nu merge — în școlile pri-
mare, zic, citim pe toți pereții: « A nu se sufla nasul cu
degetele. A se purta batistă curată ».

Iar când trage clopotul de eșire, d. profesor se coboară de pe catedră și zice elevilor, care fac zgomot, ridicându-se nerăbdători din bănci:

— A se tăcea! A se asculta!... Măine vine d. revizor:
5 a se ști bine Mircea-cel-Bătrân și Revoluția dela 48, Unirea
Principatelor-Unite și Ștefan cel Mare!...

Băieții pornesc ca niște mici dorobanți ce sunt, bătând din talpă ostășește, foarte mândri — onoare lor! — pe când d. profesor strigă după ei, până ce es pe poartă:

10 — A se eși în ordine! A nu se face măgării pe stradă!
A nu se 'njura! A se păstra igiena! A nu se mânca mult rahat!

D. profesor, pedagog învățat, este nu numai infinitiv, este categoric imperativ.

15 Atâta destul despre imperativ! să ne întoarcem la substantiv, de unde am pornit.

Vom citi, la vreme, în Dicționarul Academiei Române, când va apărea:

20 *Țal* — substantiv comun, de genul masculin pentru amândouă sexurile, — impieगत comercial sau impieगतă comercială; persoană însărcinată într'un local public de consumațiune cu încasarea plăților dela consumatori. Declinare regulată:

Nominativ — *Țalul* primește plata;

Genitiv — chiulurile *Țalului*;

25 Dativ — i-a tras două palme *Țalului*;

Acuzativ — a chemat *Țalul*; sau: l-a 'njurat pe *Țal*;

Vocativ — *Țal!*

30 In general, *Țal* are numai singular; la ocaziuni de 'mbulzeală însă (ca, de ex. sărbători naționale, vreo înmormântare de lux, ori vreo manifestațiune politică), în localurile mari, așezate la vad bun, trebuie să și trei *Țali*. Atunci, la pluralul provizoriu, se declină:

Nominativ — *Țalii* sunt murdari;

Genitiv — obrăznicile *Țalilor*;

35 Dativ — li se trag chiuluri destule și *Țalilor*;

iar, a doua zi, când nu mai e năvală și « nu mai face trebuință », patronul suprimă pluralul; dă afară (acuzativ) doi *Țali*, și rămâne numai cu singularul abitual — cu un *Țal* — destul!

Dar să lăsăm chestiunile academice, și să vedem cât înțeles filosofic, chiar din punctul de vedere al vieții practice, poate cuprinde acest cuvânt de o singură silabă — *Tal*.

5 Am un prieten care-mi zice totdeauna:

— Eu, nene Iancule, n'am avut noroc să dispun de părinți care să'nțeleagă de ce fel de copil dispuneau, pe onoarea mea! Păcat că nu m'au dat să'nvăț filosofia! eu ieșeam filosof, să nu crezi că spun mofturi! filosof: 10 asta era nacafaua mea, nu negustor!

Și 'n adevăr, Mitică este un cap filosofic. Totdeauna când ne vedem, trebuie să-mi toarne un aforism remarcabil. Cel din urmă, de exemplu, trebuie să-l comunic, având mai ales în vedere împrejurările interesante în care 15 mi l-a spus.

Alaltăeri, întâlnindu-mă, zice:

— Nene Iancule, tocmai pe d-ta te căutam; deseară mâ-nânci la noi — să nu zici nu! Avem un prânz!... și pe urmă, o surpriză... mare!... In sfârșit, imposibil să re- 20 fuzi! Graziella ține foarte mult...

Pe consoarta amicului meu o cheamă din botez Nastasia, dar, de mult, toată lumea îi zicem Graziella... Este pseudonimul ei — o intelectuală... Multă activitate... A publicat, în diferite reviste dela noi și din străinătate, studii 25 sociologice, importantissime, după cum susțin directorii respectivi... Graziella trebuie să fie cu un an mai tânără ca mine, dacă nu mai în vârstă; dar tot plăcută, plină de inimă, de avânt, de entuziasm... Nu putem zice că a fost frumoasă Graziella; dar grațioasă... și... oameni 30 cu dare de mână.

Nici cuvânt, prin urmare, să refuz invitațiunea prietenului meu.

Ne-am întâlnit seara la «Mercur», — a se lua un aperitiv imperativ! — și apoi ne-am suit în sanie. Mitică, foarte 35 vesel pe drum, mi-a debitat acest frumos aforism:

— Nene Iancule, toate mulțumirile în lumea asta trebuie plătite. Dacă le plătești cu anticipație, ți se par mai ieftine; dacă le plătești după, ți se par prea scumpe.

— Bravo, Mitică!

— Ei, nu, nene Iancule, pe onoarea mea, să fi dispus eu de părinți care... Dar, în sfârșit!

Am ajuns. Casele lui Mitică luminate *a giorno*... Sunăm... Graziella ne 'ntâmpină radioasă...

5 — Gândeam că n'ai să vii, îmi zice.

— Se putea să nu ascult, scumpa mea amică, de ordi-
nele d-tale?

10 Suntem, cu toții, invitați vreo doisprezece inși, toți lume aleasă din litere, științe, arte, dintre care vreo șase re-
porteri.

Ușile spre sala de mâncare se deschid.

La masă!... Dau brațul Graziellei...

Un prânz împăratesc! și tot lucruri ușoare:

15 Mezeluri, salam, ghiudem, limbă, licurini, masline, icre de știucă și negre; supă de clapon cu patele; pană de somn rasol; clapon ciulamă; chifteluțe marinate cu tarhon; pâ-
joală de nisetru; patricieni la grătar; un purcel la frigare; cataif, tortă; brânzeturi, fructe diverse; vin alb, negru, șampanie, etc.

20 Am mâncat din toate; trebuia! ca mai în vârstă în litere, științe și arte, eu stam la dreapta stăpânei casei.

25 După ce foarte greu m'am ridicat dela masă, pe la zece fără un sfert, am trecut în salon, unde ne așteptau țigări, țigarete, cafele, *des bonbons et des liqueurs* — adică pe ro-
mânește bomboane și lichioruri... Imi beau cafeaua și zic amfitrionului meu încet:

30 — Dragă Mitică, am consumat frumos, n'am ce zice; îți mulțumesc... Eu trebuie să mă retrag; mâine, foarte de dimineață, am treabă și sunt și cam rebegit de vre-
mea asta; trebuie să mă culc mai de vreme... Cum am face rost de o sanie?

— Ei, bravo, răspunde el, nene Iancule! Cum se poate să pleci așa, fără țal?

Și râde...

35 — Vezi că mâine trebuie... zic eu.

Dar el mă 'ntrepupe:

— Peste poate, nene Iancule! are Graziella să cetească un studiu nou al ei; nu ți-am spus că, după masă, e și o surpriză... mare?... Uite-o, te caută.

M'a găsit Graziella... La rândul ei, îmi dă brațul și trecem, urmați de toată lumea, în alt salon, unde trebuie să ascultăm lectura studiului celui nou:

« Femeea în istoria și în poezia poporană a Românilor, în trecut, în prezent și 'n viitor... ».

Acest studiu va constitui subiectul a trei conferințe ce se vor ținea de către autoare la Ateneul român.

Ce mai începe vorbă?... s'a isprăvit!...

Ne așezăm pe fotoliuri... Autoarea la masă, între două candelabre; eu, în fața ei; lângă mine, cam la spate, Mitică; de jur împrejur, ceilalți, mai tineri ca mine în litere, științe și arte.

Și începe...

« Tabla Capitolelor. — Introducție: Ce a fost femeea în timpii primitivi, în anticitate, în evul-mediu, în timpii moderni... Ce are a fi, ce trebuie să fie în timpii viitori. — Cap. I: Femeea la Români, în istoria și în literatura poporană, poezie, basme, proverbe, zicători, ghicitori, etc., ca bunică, mamă și soacră, ca soție, fiică, nepoată și noră... în trecut... ».

Și așa mai departe, în prezent și 'n viitor.

După citirea tablei capitoalelor, Mitică s'apleacă la urechea mea și, răsând infundat, îmi șoptește:

— Țal! nene Iancule...

Eu întorc gâtul să-i răspund ceva; iar autoarea, ridicând ochii de pe teancul de file, zice foarte grațios, dar destul de imperativ:

— Mă rog, a se asculta toți când se citește!...

Și citește...

Simt, la un moment, capul prietenului Mitică dela spate, căzându-mi dulce pe umăr... mă 'ntorc și-i zic ridicându-l:

— Ce faci, Mitică?

— Mă rog, a nu se conversa nimeni când se citește!...

...Și citește...

...Voi, patruzeci și nu știu câte mii de sfinți Mucenici!... Să spun pe larg chinul meu?... de ce?... Să-și facă un martir din jertfa lui o glorie?... nu! asta i-ar întuneca aureola... A mea trebuie păstrată pură, luminoasă, strălucitoare!... N'am furat-o!... Totuși, chinul

mă biruie... Casc odată, că s'aude peste masă, de unde, cu un zâmbet grozav:

— Mă rog, a nu se căsca!...

...Și citește... Și Mitică, dela spate, e fericit pe umerii
5 bunului său amic, nenea Iancu.

... În sfârșit, la două și zece ante-meridiane, Introducția și două părți ale primului capitol s'au citit... Rămân așa dar a se citi în viitoarele ședințe, după masă, urmarea din primul, celelalte două capitole și concluziunea, apoi
10 notele...

Toți s'au ridicat de pe fotoliuri... Aplause...

S'au risipit straniile celeste visuri ale chinului trecut dincolo de marginile puterii de'nregistrare a conștiinței!... Scutur din umărul meu pe Mitică... Voiu să mă ridic...
15 Nu pot... Sunt amortit... înțepenit... Amicul meu, reconfortat, mă ajută, făcând să-mi trosnească încheieturile... Sunt în picioare... Sărut mâna crudei Grazielle... Mitică mă duce până la sanie.

— Dragă Mitică, mulțumesc din suflet pentru buna ta invitațiune! am petrecut minunăț — onoare ție!... zic eu cu un ton pe care filosoful meu îl înțelege până 'n fund...

— De! nene Iancule; eu ți-am spus: așa e în lumea asta — a se plăti orice consumație!

— Mână, birjar!

25 E un ger!... Sania se deslipește cu greu din loc și pornește scrâșnind, pe când amicul meu îmi strigă, râzând, infinitiv:

— Țal! nene Iancule!... a se revedea!

Mă 'ntorc și-i strig și eu, categoric:

30 — A se slăbi, Mitică!

MAMĂ...

A fost odată un împărat și o împărăteasă sănătoși și
voinici, dar tot mâhniți, fiindcă de aproape zece ani, de
când se luaseră, duceau degeaba dorul unui copil măcar.

5 Venind vremea să plece împăratul la războiul departe,
cum trebuie să se 'ntâmplesse oricărui împărat într'o po-
veste, după ce și-a sărutat soția, i-a zis:

— Măria Ta, eu acuma plec și numa Cel-de-sus știe când
m'oiu întoarce. Să te găsească sănătoasă! Dar să știi că
10 la 'ntoarcere trebuie să găsească și copil în casă; de unde
nu, pâine și sare cu mine nu mai mănânci!

Pe urmă a 'ncălecat și a plecat cu oștile.

A trecut dela astea o lună... au trecut trei... cinci...
aproape nouă — suna a pace — și nici un semn.

15 De grijă și de supărare, sta biata împărăteasă în odaia
ei, fără să mai vază pe nimeni decât pe o bătrână cre-
dincioasă, care o crescuse pe ea de mică, de când rămă-
sesse fără mamă; sta închisă cu bătrâna, ofta și se jelea...
Ce o să se facă ea când o da cu ochii de soțul ei?

20 Văzând că se prăpădește de atâta inimă rea, i s'a făcut
bătrânei milă, și s'a gândit cum i-ar mai risipi gândurile
negre. Și așa, într'o zi, pe la scăpătatul soarelui, a luat-o,
și amândouă, îmbrăcate ca niște cocoane de rând, să nu
le cunoască nimeni, s'au dus la plimbare într'o pădure.

25 Acolo umblând ele încet, duse pe gânduri, iată că gă-
sesc o țigăncuță sdrențeroasă și lihnită, stând jos pe o
buturugă în acea singurătate, cu un dănciuc aproape gol
în brațe... Li dădea țâță; el sugea și ea plângea.

— De ce plângi, fetico? a 'ntrebat-o bătrâna.

30 — Cum să nu plâng, coconiță?... M'a amăgit hoțul, și
după ce și-a bătut joc de mine, a fugit în lume și m'a lăsat

să umblu așa, gonită dela părinți, cu pruncu 'n brațe!... Nu mai mă țin picioarele de nemâncată... și pruncul nu vrea să știe — cere... Și n'am încai inimă să-mi fac seama singură: să-l omor și pe el și să mă omor și pe mine...
 5 că dă Dumnezeu prunci cui nu-i trebuie, la o păcătoasă ca mine, și la cine trebuie, nu-i dă!

Impărăteasa a oftat adânc auzind vorbele astea atât de duioase.

— E băiat? a 'ntrebat cocoana a bătrână.

10 — Băiat, săru' mâna!

— De câte luni?

— La noapte e de zece zile.

Bătrâna stă la gânduri o clipă și, pe urmă, zice:

— Fetico, ești cuminte?

15 — N'am fost pân' acuma, coconiță, săru' mâna; da de-acu 'ncolo, să fie ea a dracului care o mai...

De prisos să ne mai lungim la povestit cu de-amănuntul toate... Destul să spunem că, peste un an dela plecare, întorcându-se împăratul biruitor dela războiu, a găsit acasă
 20 mare mulțumire: cocon împărătesc de trei luni în vârstă, dar crescut cât unul de un an... și doica, o mândrețe de fată oacheșe, îmbrăcată numa' n mătăsării, ca orice doică de cocon împărătesc... și sânul!... și s'a bucurat foarte mult împăratul despre toate.

25 S'a făcut botez cu paradă mare și s'a 'nveselit norodul întreg că, firește, soarta împărățiilor este legată de a împărăților — și l-au botezat Florea Voevod.

Creștea voinicelul, și nu mai putea o lume după el, că, ce-i drept, mare minune de băiat! iar doica, la care mulți
 30 se uitau lung, le spunea:

— Ia, nu vă mai uitați așa, par'că n'ați mai văzut copil! să nu mi-l deochiați!

Când a ajuns băiatul la vreo șase anișori, împăratul a 'nsărcinat pe un curtean de credință să-l învețe mânuirea
 35 armelor, călăria, înnotatul, jocurile felurite și cântarea din harfă și din gură, — înfârșit toate câte trebuiesc pentru desăvârșirea unui tânăr care va să 'mpărătească.

Doica, iubind foarte pe băiat, îl însoțea mereu la ceasurile de 'nvățatură; astfel, învățătorul, care prețuia și

el mult pe școlarul său așa de deștept și cu frumoase apucături vitejești, văzând-o zi cu zi, a ajuns să o placă atâta, încât, a răbdat cât a răbdat, până n'a mai putut, și a cerut-o în căsătorie; iar dânsa plăcându-l asemenea, că

5 era om de seamă și mândru, și-l vedea că ține și el mult la băiat, bucuroasă l-a luat.

Și i-au cununat chiar împăratul cu împărăteasa, dându-le mare cinste și daruri scumpe.

Când a intrat în biserică mireasa — gătită de nună-sa

10 sub ochii nunului — cu flori și betea de aur în părul negru, cu chipul și trupul, și cu zâmbetul și mersul acelea, pășind așa de cuminte, nici îndrăsneață, dar nici sfioasă — a rămas toată lumea 'ncremenită, nu altceva, că 'n adevăr era o arătare.

15 Mai mulțumit ca oricine de această căsătorie a fost tânărul Florea Voevod; el îi iubea mult, și pe mama doica și pe învățătorul lui; avea și de ce: și ei îl iubeau pe el destul.

Când îl vedeau aruncându-se pe cal sălbatec prins de

20 coamă 'n fuga mare, și când se 'ntorcea cu calul, adineaori nebun, acum domolit și plin de spumă; când îl vedeau săgetând rândunica din sbor; când îl auzeau, pe urmă, cântând din gură și cu harfa, de te sfințea — amândoi soții nu mai puteau de mândrie, îl luau în brațe și-l

25 sărutau, și femeea zicea:

— Mulți feciori de 'mpărat or mai fi, da' ca și ăsta al nostru, nu mai crez altul!... s'a isprăvit!

Au trăit ei așa cu toții, la Curte, în bună pace, liniștiți și fericiți, fiecare cu partea și gândul lui, pân' a împlinit

30 Florea Voevod douăzeci și doi de ani — un flăcău ca un brad.

Dar într'o zi, iată că vine dela palat curteanul, învățătorul lui, acasă, și vesel zice:

— Știi tu un lucru, dragă nevastă?

35 — Știu, dacă mi-ei spune...

— S'a hotărât! îl însurăm pe Florea...

— Pe băiatul nostru?... cum asta?

— Ei! cum!... iac'ășa, cum se 'nsoară toți flăcăii.

— Cine-l însoară?

— Ei cine!... împăratul și împărăteasa.

— Cu cine?

— Cu fata unui craiu vecin.

— Asta nu se poate! auzi! coșcogea fecior de 'mpărat
5 să ia o fată de craiu... Asta nu se poate!

— De ce nu?

— Fiindcă trebuie să ia fată tot de 'mpărat, pe potriva
lui... Nu! asta nu se poate, în ruptul capului!

— Dar bine, femeie, dacă așa au hotărît părinții lui?

10 — Or fi hotărît ei... Dar eu?... eu unde sunt?

Și repede s'a gătit și 'nvăpăiată s'a dus la palat să dea
ochi cu împăratul și cu 'mpărăteasa, să-i întrebe: cum
se poate, fără știrea și a ei, care l-a crescut pe băiat, să
hotărăscă dânșii așa de soarta lui? și, răs-picat, le-a spus
15 că Florică al ei nu poate lua pe oricine, că lui Florică al
ei îi trebuie pe puțin o fată de 'mpărat; de unde nu, nu
trebuie! că, slavă Domnului! tânăr e, frumos e, voinic e,
fecior de 'mpărat mare e! Are vreme să mai aștepte pân'
o găsi una pe potriva lui.

20 Împăratul a zis una, împărăteasa două, doica nouă...
au început să se 'ntețească femeile la vorbă, și din vorbă
la 'mpunsături, și de-acolea, ceartă la toartă... Împără-
teasa, supărată de-atâta tevatură, ca s'o taie scurt, zice:

— În sfârșit, așa a hotărît politica Măriei Sale Împăra-
25 tului, așa am hotărît eu — așa trebuie să se facă! destulă
vorbă!

— Ba, nu!

— Ba, da!

Doica, înfierbântată grozav, a țipat odată, ah! și a le-
30 șinat.

Sări, toți... O descheiă la sân și dă-i cu oțet de tran-
dafir.

Vine și Florea:

— Mamă doică!

35 Și 'ncepe să se vaiete ca un copil mic și să se bată
cu pumnii 'n cap:

— A răpus-o pe mama doica!... Aoleo!... nu mai e
de rană!

Împărăteasa — leșină și ea.

Impăratul, strașnic de turburat de toate astea, strigă:
— Eu stric, că m'apuc să vorbesc politică cu niște femei
nebune!

5 Impărăteasa se deșteaptă și pleacă foarte mâhnită de
asemenea cuvinte.

Se deșteaptă și doica; se uită la 'mpăratul și, lovin-
du-se cu pumnul peste sânul gol, începe să se bocească
flăcăului:

10 — Nu se poate, maică! nu voi, maică, moartă tăiată!
nu te dau Florică, decât după fată de potriva ta! Să nu
mă faci de rușine, Florică mamă, că mă omor!

Florică o mângâie plângând și zice:

— Nu mamă, nu! fără voia ta nu fac nimica!

15 Impăratul ținând și el foarte mult la doică și auzind
și vorbele băiatului nu s'a 'ndurat să le strice hatărul,
și le-a zis:

— Dacă nu vreți voi, bine!

S'a făcut războiul pentru asta; căci craiul vecin, care
avusese făgăduială de căsătorie pentru fiică-sa, n'a putut
20 suferi o astfel de nesocotire. Războiul s'a sfârșit, ca toate
războaiele, cu pace. Iar peste un an, plimbându-se pe la
Curțile din lume, Florea Voevod, însoțit de doica și de
învățătorul lui, s'a dat în dragoste — că era ochios — cu
o tânără vestită de frumoasă, fata unui împărat, mai mare
25 chiar decât tatăl lui; și numai decât între cele două Curți
s'a pus la cale căsătoria.

Când s'a făcut nunta aceea strălucită cu mari petreceri
în grădinile împărătești, toată lumea s'a 'nveselit; dar mai
mult ca toți, doica.

30 A privit lung la mire și mireasă, cum se plimbau prin
grădină, încet, strâns alături, șoptindu-și unul altuia cine
știe ce nimicuri tinerești, i-a arătat soțului ei și, strălu-
cindu-i ochii de mulțumire, a zis:

— Așa da, Floric' al mamei! așa 'nțeleg și eu!... Să
35 ia fiecare pe potriva lui!... așa trebuie!

GREU, DE AZI PE MÂINE...

SAU

UNCHIUL ȘI NEPOTUL

« Nu trebuie, domnul meu, să aibă omul judecăți extreme, fiindcă lumea trăiește din pornire, nu prin judecată. Omul cuminte, mai cu seamă având norocul să fie sus pus, este totdeauna îngăduitor cu lumea lui; de aceea, avem și vorba veche foarte înțeleaptă: lumea n'o putem îndrepta cu umărul. Fiecare dintre noi vede lipsurile și cusururile societății noastre; fiecare este dator a căuta să le constate, să acopere lipsurile și să depărteze cusururile, și 'ncet-'ncet, fiecare luptând în sfera lui de acțiune, să realizăm cu toții, dacă nu idealul unei societăți, măcar o societate mai cioplită, mai cuminte și mai morală. Fi-rește, când vedem atâtea nedreptăți, atâtea prostii și greșeli, atâtea fapte urâte, unele deplorabile, altele ridicule, se revoltă în noi dreapta judecată, și fiecare dintre noi, după putere, protestează și 'ncearcă să 'nfiereze răul. Dar să nu credem vreodată că protestările și opintirile noastre vor face să sară lumea din făgaș deodată, și, de unde se sbătea 'n mocirlă, să iasă curată și să pornească pe calea cea bună și dreaptă. Greu și foarte 'ncet, stimatul meu domn, se desrădăcinează obiceiurile și năravurile vechi... Cu toporul, se curăță pădurea; lumea se curăță cu vremea și cu răbdare... nu așa, de azi pe mâine!... ».

Cam astfel de predică am ținut eu odată între patru ochi unui bărbat foarte sus pus, și — deși, în naivitatea mea, credeam că am să-l ating și să obțiu dela el, nu vreo nedreptate, ci dreptate, — mi-am răcit gura degeaba...

Un bărbat excesiv de scrupulos — o adevărată anomalie

într'o vreme și într'o societate, care, dacă ne putem exprima astfel... — în fine, scrupulos prea din cale afară!

Și ce așa de mare hatâr îi ceream?... Judece oricine.

5 Săptămâna trecută, venise la mine o vară bună a ilustrului meu... E o femeie foarte de ispravă; a rămas văduvă de tânără cu o pensioară dela bărbat, și n'a mai vrut să se mărite, ca să-și poată îngriji de copil, un băiat. A muncit, l-a crescut și, după atâta necaz, l-a văzut flăcău mare cu... cariera lui. Ceea ce e ciudat e că femeea asta
10 are toate calitățile de inimă, (cum ar zice un autor de romane, iubitor de amănunte psihice), toate calitățile morale; dar despre cele intelectuale, dacă vrem să fim drepecți, trebuie să spunem că natura a fost foarte vitregă în privința-i... Și cu toate astea, femeea și-a crescut băiatul
15 foarte bine; e un tânăr model; aplicat la 'nvățatură; examene strălucite — cam timid — asta nu face nimica: puțină timiditate nu șade rău unui tânăr când face în lume cei dintâi pași.

Cum spusei, cocoana a venit să mă roage să merg la
20 văru-său, bărbatul cel sus pus, să-l rog a proteja pe băiatul ei, care de șase luni s'a întors din străinătate cu diploma de doctor în drept și ...nu poate căpăta o slujbă cât de mică.

— Bine, zic, de ce nu te duci d-ta în persoană? îți este
25 văr bun, și știu cât datorește părinților d-tale care l-au ajutat pe vremuri să ajungă așa de sus.

— M'am dus de trei-patru ori; dar mă tot amână; și, drept să-ți spun, odată... nici n'a vrut să mă primească; nu mai îndrăznesc.

30 — De ce nu se duce tânărul? ca nepot.

— S'a dus odată; dar l-a primit foarte brusc... și cum e el timid, nu mai are curaj să meargă....

— Atunci lasă, zic, mă duc eu...

Și m'am dus.

35 Ilustrul, care mă primește totdeauna bucuros, ca să mă bată pe umăr cu multă bunăvoință protectoare, dela primele mele cuvinte în favoarea nepotului său, mi-a răspuns:

— *Mon cher*, trebuie să isprăvim odată cu sistema asta nenorocită: care cum vine din școală cu un petec de hârtie,

nici nu știe să se șteargă bine la nas, și pretinde a 'nvăța bărbieria pe capul Statului, cu leafă și diurnă din buget! Să meargă tânărul să muncească; să se lupte cu lumea! Până când, orice tânăr, cum iese dela țâța mamei, să treacă la țâța școalei, și pe urmă, dela țâța școalei, la țâța bugetului? D-ta înțelegi că nu mai merge cu vechea sistemă: Românul să se nască bursier, să trăiască funcționar și să moară pensionar... E vreme să isprăvim odată...

— Dar în fine, zic, un băiat așa de distins..., și nepotul dumitale...

— A! mă 'nterupe ilustrul meu; un cuvânt mai mult... Trebuie să isprăvim odată și cu nepotismul!... Am fost și voiu fi totdeauna contra nepotismului — este iar o bubă înveterată a societății noastre, o gangrenă a Statului nostru, un dar funest pe care ni l-a lăsat epoca de neagră și infamă memorie a fanarioților!... Nu pot face nimic pentru protejatul d-tale, tocmai că mi-e nepot... Iartă-mă, am scrupulurile mele de conștiință...

— O Doamne! am exclamat.

Și i-am ținut predica arătată mai sus. Pe urmă nu m'am lăsat și i-am adăugat:

— În fine, și eu sunt contra nepotismului, contra acestui nărav străvechiu, de care este atât de bolnavă societatea noastră; și nu pot decât aplauda pe un bărbat de Stat, care are, ca d-ta, în programul său, stârpirea acestui dar funest pe care ni l-a lăsat mizerabila epocă a infamelor domnii fanariote; dar dacă trebuie să fim cu toții contra nepotismului, asta nu însemnează, cred eu, că trebuie să fim și contra nepoților. Înțeleg, pe nepoți să nu-i protejăm îndeosebi; dar să-i persecutăm fiindcă ne sunt nepoți!... Atunci, la nașterea fiecărui Român, părinții ar trebui să se roage lui Dumnezeu: « Ferește, Doamne, pe acest copil al nostru să n'ajungă vreun unchiu al lui la putere! »

— Nu zic asta! mi-a răspuns ilustrul.

— Apoi, atunci, poate că are acest nepot vreun cusur ca om; căci, din faptul că întâmplarea l-a făcut nepotul d-tale, nu-i poate face nimeni vreo vină... Și firește, dacă are protejatul meu vreun cusur, atunci altă vorbă... Aș dori însă să știu...

— Nu! zise cam nehotărît ilustrul; nu pot spune că are vreun cusur... dar... dar... oarecare veleități și pretențiuni de personalitate... de independență... de autoritate... cum am zice, fumuri juvenile... fiindcă așa sunt
5 toți tinerii din ziua de azi... își închipuiesc că'n fața unei diplome, cu care vin de pe băncile școlii, are să le cază toată lumea 'n genunchi și să-i urce 'n cap... Asta nu merge!... Un tânăr trebuie să fie modest... In-
fine, deocamdată nu sunt locuri... Mai e vreme... e
10 tânăr, poate să mai aibă răbdare... om mai vedea... să ne mai gândim...

— A! zic eu în gândul meu... atunci, partida nu-i pierdută!...

Și, prezentându-mi umărul să mi-l bată cu bunăvoință
15 protectoare, am salutat cuviincios pe ilustrul meu, și imediat m'am dus drept la nepotu-său.

— Tânărul, i-am zis, viu acuma dela unchiul d-tale, pe care de sigur d-ta l-ai cam supărat...

— Eu? cu ce?

— Cu ce? cu ce? știi eu?... poate cu... oarecare veleități, ori pretențiuni de personalitate... de independență... de autoritate... cum am zice, iartă-mă, fumuri juvenile... căci așa sunteți toți tinerii din ziua de astăzi...
20 vă 'nchipuiți că 'n fața unei diplome, cu care veniți de pe băncile școlii, are să vă cază toată lumea 'n genunchi și să vă urce în cap... Asta nu merge!... Un tânăr trebuie să fie, cum să zic?... modest...

— A! zice tânărul; am înțeles... Da! dumnealui, fiindcă dispune de putere și este unchiul meu, ar voi să renunț
30 la scrupurile mele de conștiință, să mă fac unealta oarbă a unor rancune de partid! In schimbul unui mizerabil salariu de magistrat inferior, să mă pretez la o infamie... la o înscenare contra unui adversar politic al regimului dumisale! Dar până când cu sistema asta a persecuțiunii?
35 până când cu această bubă înveterată a societății noastre? cu această gangrenă a Statului nostru? cu acest dar funest...

— ...pe care (îl întrerup eu) ni l-a lăsat epoca de neagră și infamă memorie a fanarioților!...

— Neapărat!...

— Ia ascultă-mă, tânărule, zic eu... Știi cât am ținut la răposatul d-tale tată, bunul meu prieten, știi cât ții la mama d-tale și la d-ta, ascultă-mă...

5 Și-i repet, cu mici modificări de circumstanță, predica neroadă pe care am ținut-o adineaori și lui unchiu-său, începând cu: «Nu trebuie să aibă omul judecăți extreme fiindcă lumea trăiește din pornire, iar nu prin judecată... lumea, n'o putem îndrepta cu umărul... etc.» sfârșind
10 cu: «Greu și foarte 'ncet, tânărul meu amic, se desrădăcinează obiceiurile și năravurile vechi... Cu toporul, se curăță pădurea... lumea se curăță cu vremea și cu răbdare, nu așa, de azi pe mâine!...»

15 — În sfârșit, i-am adăugat, eu te povățuesc părintește să mai mergi pe la unchiul d-tale, care am înțeles că te iubește mult...

— Eu? la el?

— Da, d-ta, la dumnealui, firește; că așa se cuvine: ăl mai mic la ăl mai mare... și... să nu-l mai iei așa de
20 sus... cu darul funest de pe vremurile de neagră memorie... Să-i dăm odată dracului pe fanarioți, să nu mai pomenim de ei! Acu, slavă Domnului, suntem regat independent!...

— Niciodată, domnul meu!... sunt scrupuluri de conștiință peste cari nu se calcă! Im-po-si-bil!

Care va să zică, și cu nepotul, mi-am răcit gura degeaba, ca și cu unchiul...

Un tânăr excesiv de scrupulos — o adevărată anomalie într'o vreme și într'o societate, care, dacă ne putem exprima
30 prima astfel... în fine, scrupulos prea din cale afară!

Am renunțat dar, cu părere de rău, a mă mai amesteca în această delicată afacere de familie... Cu oameni așa de căpățânoși în privința scrupulurilor de conștiință, nu e nimic de făcut...

35 A trecut câțeva vreme după nereușita tentativelor mele diplomatice, pe cari aproape le uitasem — când...

Citim în micul «Ecoul Patriei», ebdomadar din urbea X..., titlu mare pe prima pagină:

« *Panamaua dela noi!... Potlogăriile foastei administrații!... Mișeliile ce se dau la lumină!... Jaf în avutul public!... În sfârșit!... Jos masca!... Hoții la pușcărie!...* »

Citim apoi în « Glasul Țării », tot mic, tot ebdomadar,
 5 tot din urbea X..., titlu tot mare și tot pe prima pagină:
 « *Mișeleasca înscenare!... Goana infamă contra cetățenilor
 onorabili!... Regimul proscricțiunilor și al terorii!... Ce-
 tățeni fruntași închiși ca tâlhari în ajunul alegerilor!... Mi-
 nistrul fără-de-lege!... Procurorul sbir!... Nedemnul nepot
 10 demn de unchiul nedemn!... Vom vedea!... Sunt judecă-
 tori la Berlin!...* ».

N'am avut curiozitatea să văd cine or fi potlogarii, nici ministrul, nici procurorul...

15 Mai la urmă, ce-mi pasă mie!... dacă sunt judecători la Berlin!...

MONOPOL

In vara anului 1907, aflându-mă în străinătate și având în țară daraveri, m'așez în trenul Berlin-București, cu gândul să m'abat o zi două pe la Iași, unde să vizitez pe niște vechi și buni prieteni, familia Ronetti Roman.

A doua zi, mă cobor în gara Pașcani la 12,30 p. m. Numaidecât întreb cu respect pe un domn impieगत de mișcare foarte tânăr, care poartă o șapcă prea matură, odinioară de sigur stacojie, « pe ce linie este tras trenul ce trebuie să plece peste câteva minute spre Iași ».... Domnul impieगत îmi răspunde politicoș că, « în legătură cu Berlin-București, pleacă din Pașcani spre Iași numai un tren, la 4,10, cu sosirea la 6,5 p. m. ».

— Dar...

— Știu, mă 'ntre rupe ghicindu-mi gândul; este și un tren cum vrei dumneata; dar acela nu umblă...

— Este, dar nu umblă?

— ...nu umblă decât pe *zazonul* băilor.

— Am înțeles, răspund eu pe jumătate domirit.

Firește, e prea de timpuriu, înainte de sfârșitul lui Maiu, să 'nceapă băile... Dar nu știam să fie acuma și 'n Berlin pătimași cari vin să se caute la băile din Iași.

Trei ceasuri și jumătate în Pașcani — cam prea mult!... Dar ce pitoresc!

Ce glodărae și colbărae!... Ce abdomene de copii malarici! și se joacă și râd — cam trist, dar tot râd!... Ce grav municipalul care ține ordinea la fântâna din piața gării, unde se 'mbulzesc multe vite însetate!... Ce jigărae de câini costelivi cu ochii rătăciți și coada 'ncârligată înspre pânțele, furnisori ai amicului meu doctorul Lebel!... Și, cu tot regimul nostru protecționist, nici o fabrică de

mănuși în tot ținutul!... Ai de ce să ți se rupă inima — de mila oamenilor, firește după a vitelor și a câinilor. Bine că avem o S. P. A.; să sperăm că încet-încet, cu

5, 4,10... Am pornit. Mergem și înaintăm domol în sus spre Ruginoasa, și ne apropiem de culme.

Soarele, aplecându-se către piscurile Ceahlăului se ascunde după grămezi uriașe de nouri, care se tot ridică una peste alta venind dimpotrivă, pe când largile adâncături
10 din dreapta urcușului nostru se 'nvăluiesc treptat în umbră.

Blânda melancolie a țarinelor moldovenești — un cântec de neam mârșit, din glas copilăresc, ajungând la mine limpede din de-departe vale — închipuirea marelui sinistru
15 de acum două luni — apropierea de Iași... Apoi dulci amintiri din zilele primei nesocotite tinereți — gândiri amare din pragul cu deșarte regrete al bătrâneții... Toate mă 'mpresoară, și care de care luptă să mă 'ngenunche și să mă copleșească... Pe lângă astea, suflarea de monstru astmatic a locomotivei și țăcănitul din ce în ce mai obosit
20 al roatelor... E penibilă mișcarea în alt *tempo* decât al sufletului!

În sfârșit, tica-taca, încetinel, ajung cu voia lui Dumnezeu Joi seara, 24 Maiu, în gara Iași, unde sunt întâmpinat
25 nu se poate mai frățește de prietenii mei.

Mă gândesc, cum sunt obosit de drum și de atâtea impresiuni, să mă duc repede la baie: dar îndată mi-aduc aminte de șapca odinioară stacojie: nu s'a deschis încă « zezonul ». Mă mulțumesc să mă spăl la bunele mele gazde
30 cu apă de Vichy-Célestins; apa comună de Iași e mult mai gustoasă și mai hrănitoare, dar costă mai scump și cam irită pielea, mai ales vara.

E, cum spusei, la sfârșitul lui Maiu. Găsesc iubitul meu Iași în tremurul alegerilor generale... Ce febră! peste
35 43 de grade; aproape să se coaguleze albumina!

Fierbe lumea de grija cea mai mare ce poate — cum să zic? — poseda pe un adevărat Român — așa numita despuiare a scrutinului... Scrutinul este pentru noi moderni,

adică Românii moderni, un fel de zeu, care s'arată în toată maiestatea lui despuiat: *Apollo resplendescens*...

Ziua de Vineri, 25 Maiu, mi-o consacru deci de dimineață să vizitez redacția «Opinieii» (o instalație în adevăr europeană: chiar un telefon; cam năzuros — e încă june), unde, în calitatea mea de confrate mai în vârstă, sunt primit cu destulă considerație. De aci, voiu să contemplan apariția zeului — pe un potop de ploaie, să crezi că s'au rupt băierile firmamentului.

De cu noaptea a nceput a turna, și toarnă... Piețele, ogrăzile, locurile virane sunt mări și lacuri; ulițele, fluviuri și niagare... Căii înnoată; birjele plutesc; tramvaele par niște vaporase de curse interurbane, ca la Hamburg.

Mă plâng unui amic, impieगत superior, om cu carte, de furia elementului.

— Las', coane Iancule, îmi zice, ploaia aiasta-i bună după atâtea călduri *dropicale!*

Și mă conving că are omul toată dreptatea... De trei ori binecuvântat, diluviu!

1. *ad rem*: căldurile au fost, ce-i drept, foarte tari și înainte de vreme;

2. *ad locum*: se spală Iași; nu-i vorbă, Iași sunt un târg tare curat; dar orișicât, cineva, cât de curat să fie, tot nu strică să se și spele din când în când; măcar dacă nu se spală singur, să se lase spălat, și

3. *ad personam*: servitoarea bunelor mele gazde a avut ingenioasa inspirație să pană la gurile sghiaburilor toate cofele și putinele din casă... Las să se premenească umplutura de mai multe ori până curge limpede de tot, și mă spăl bine cu apă de ploaie — excelentă pentru piele.

Din adâncul sufletului zic: Domnul fie laudat! el, care ne trimite răcoare după căldurile tropicale; care ne spală câte odată cu de-asila; care ne dă apă așa de ieftenă, mult mai ieftenă decât cea de Vichy — o bagatelă.

Mă aflu, cum zisei, la «Opinia» înainte de amiază. După ce, ca musafir, îmi fac datoria să țin pe tinerii confrăți vreo trei sferturi de ceas, cu palavre, încep a pricepe că le cam stau pe suflet... Eu n'am treabă; toată ziua mi-e

de petrecere; pe când ei ard în toiul bucătăriei, unii cu condeiele 'n mână, altul cu telefonul la ureche, celălalt cu nasul în listele electorale... În trei-patru ceasuri trebuie să apară foaia.

5 — Domnilor, zic, de-acu vă las.

— Dar de ce te grăbești, coane Iancule?... de ce nu mai stai oleacă, olecuță?

Olecuță! diminutivul acesta îmi pare un categoric superlativ.

10 Tineri politicoși! nu-mi ascund pălăria, nici umbrela, nu-mi fac nici o violență... Mă lasă să plec... E și vremea. În față, la Mitropolie, sună 5 ante-meridiane... La 12 fix ziua, sună în față la Mitropolie 5 ante-meridiane; la 12 fix noaptea, 5 post-meridiane — dar foarte regulat.

15 Am plecat, spre marele regret al confrăților, pe când potopul se 'ntetește din ce în ce. Mă urc în luntrea mea cu un triton bătrân care tușește strașnic și strănută... Simptome alarmante la așa vârstă... Se vede bine că, în atribuțiunile amicului nostru doctorul Jocu, nu intră și
20 inspectarea animalelor marine.

— *Avanti, gondoliere!* strig.

Bravul gondolier îi trage câteva tritonului cu coada lopeții. Bălăcind contra torentului, navigăm încet-încet la deal.

25 Unde să merg? La Smirnov, or la Ermacov? Sunt amândoi imperfecti; dar la primul merge colegiul I; eu merg la colegiul II, cu intelectualii. Oprim la Ermacov. Debarc. Am călcat pe pământ ferm.

Sui scărlicica, intru, când... simt că-mi fuge pământul
30 de sub picioare și, cât p'aci, dacă nu sare cineva repede să m'apuce, dau să cad pe spate înapoi afară, în valuri. Ca fulgerul mă săgeată un gând sinistru: un atac de dambla!... Sunt pierdut!... Dumnezeule! aibi milă de familia mea rămasă departe în străine locuri... Ce bucurie pe mine
35 când, cu toată supărarea glesnei din pricina alunecării, aflu, după primul moment de groază, că damblaua mea a fost numai niște sâmburi de măsline risipiți — pi gios!

Dugheana e plină de amici, toți funcționari publici și profesioni liberali. Așteaptă aci de mult să se oprească

potopul, și, așteptând, ca să le pară timpul mai scurt, iau aperitive, țuică, mastică, pelin, mișmaș și gustă mezeluri, salam, ghiudem, cașcaval, masline...

5 Firește, mai cu seamă cum sunt vesel că n'am avut damb-la, intru și eu în combinație.

...Și aperitive, și mezeluri, și vorbă, și discuție asupra «situațiunii dificile în care se găsește țara în urma tristetelor evenimente, ca să zicem așa, și 'n fața atâtor reforme ce această situațiune le reclamă imperios, dacă ne putem
10 pronunța astfel», și apoi «asupra trecutului, prezentului și viitorului, ideilor și programului fiecărui ales și fiecărui candidat» — și desbateri, și vorbă, și aperitive, și mezeluri, și aruncăm sâmburii — pi gios!...

Dar e unu și jumătate; m'așteaptă la dejun. Am stat
15 aci un ceas și mai bine! Vezi cum trece de ușor vremea vorbind despre chestii grele!... Cu multă prudență, de teama unui al doilea atac, mă mișc și vreau să-mi plătesc consumația. Dar amicii protestează: astăzi este rândul de plată al amicului X..., care a repurtat, ca orator la o
20 întrunire electorală, un fenomenal succes...

Încă un rând de aperitive și masline, și aruncăm sâmburii... Eu mă lipesc bine cu talpa de dușumea... Și încă un rând... cel din urmă! și masline, și aruncăm...

— Socoteala! în total!

25 Nu-i mult! Mezeluri și masline, 3,15; băuturi, 17,05; total 20,20.

Amicul X... după ce plătește galant, se suie în gondolă cu mine; locuește în drumul meu, pe un *canaletto* — să-l las acasă.

30 Pornim.

— Coane Iancule, îmi zice, 'm par' rău amu, după sucesul meu, c'am cedat și nu mi-am pus cand'atura!

Face economie de silabe, probabil fiindcă mai avem puține momente de petrecut împreună; vrea omul cât mai
35 scurt să-mi spună cât mai multe. Și, cum se clatină gondola pe valuri, amicul adaugă:

— Aveam o ide' de refo'mă... Nu mai me'ge, monșâr cu țaranii... S' bețivi!... T'eb'e un mo'opol al...ac'... (gondola se clatină) al...ac'cololului!...

Ne-am oprit. Ne pupăm în gondolă ca doi patricieni de pe timpul ilustrului doge Francesco Morosini. Se dă jos înçetinel pe trotuarul plin de apă și intră, learcă de ploaie, pe portalul bătrânului său *palazzaccio*.

5 — Ia sama (îi strig), pe *San Giovanni, padrone mio!* nobilul meu senior, să nu-ți fi rămas vreun sâmbure de maslină pe talpă!

10 El se 'ntoarce 'n loc, smulge cu vârful degetelor o sărutare unșuroasă de pe buze și mi-o aruncă magnific din depărtare.

Sunt opt ceasuri și trei sferturi... Gondola așteaptă... Imi iau rămas bun dela grațioasa mea gazdă și plec cu Ronetti Roman la gară.

După ce-i mulțumesc de afectuoasa primire, urc în vagon.

15 — Amice, zic, știi d-ta cu ce mă duc eu dela Iași la București?

— ...Cu trenul.

— Da, cu trenul, firește; dar nu numai cu trenul, merg și cu o idee...

20 — ?...

— ...O idee de reformă!

— !?...

— Trebuie de înființat numaidecât un monopol al *ac'colului*...

25 Trenul s'a pus în mișcare... M'aplec pe ușa vagonului:

— ...la sate!... pentru rurali!

O CRONICA DE CRĂCIUN...

Intr'o urâtă dimineață, pe la sfârșitul lui Noemvrie, — ploaie, ninsoare, vifor, să nu scoți un câine afară din bordei, — chem pe cel mai încercat colaborator al « Revoltei Naționale » și-i zic:

— Stimate domnule Caracudi, dumneata, care de atâta timp ne-ai dat ca reporter dovezi de strălucită imaginație, ești designat să faci ziarului nostru un important serviciu.

— Care, domnule director?

— Scoatem de Crăciun un număr « literar, științific și artistic ». Avem în sertare destulă materie; vom face o frumoasă selecțiune. Ne lipsește numai cronica specială pentru sărbătoarea Nașterii... Ce zici?

— Cu plăcere...

— Crăciunul cade Luni; trebuie să apărem cel mai târziu Joi la 21 de dimineață... Un număr de lux, îngrijit, nu rasolit ca numerele cotidiene; bine aranjat, tipărit frumos și nu ciuruit de greșeli...

— Bine 'nțeleș;... dar...

— Dar ce?

— ...la priviți afară, ce vreme!

In adevăr, e un vifor strașnic.

— Ce are a face vremea, zic eu, cu cronica noastră?

— Nu prea are; dar... mă cheamă părintele la masă; mereu îmi face semne: i-e foame — s'a sculat de dimineață.

Părintele este socrul confratelui. Domiciliază împreună, tocmai peste drum de redacția noastră, în curtea bisericii Sf. Ion. De pe prispa caselor se vede drept în redacția noastră, și vice-versa, firește. Vara, când ținem ferestrele deschise, îl cheamă reverendul pe ginere-său: « Ignate,

gâta!». Iarna, îi face semne. De aceea, Caracudi lucrează totdeauna la masa dela fereastră.

— Prin urmare, zic, nu te mai țiu... ne-am înțeles: o cronică de Crăciun — «Betleemul, staulul, ieslea, steaua, Magii, șcl.» — nici mai lungă de trei, nici mai scurtă ca două coloane... Mi-ai luat măsura, ca un bun ciubotar ce ești, calapodul mi-l cunoști... Incalță-mă, iubite confrate, încalță-mă frumos!

Drept orice răspuns, iubitul confrate, deschide fereastra, pe unde dă năvală 'năuntru ca un vrăjmaș viforul d'afară, și strigă tare peste drum:

— La moment! să puie ciorba!

Apoi mă salută și iese.

De prisos să fac istoricul căsniciei excelentului nostru colaborator. Mă mărginesc a reproduce câteva documente, după «Revolta Națională», în ordinea lor cronologică; sunt ieșite toate din pana interesatului, prin urmare mai presus de orice bănuială de parțialitate:

«Aflăm cu deosebită plăcere că aseară, 11 Ianuarie, s'a celebrat, în biserica Sf. Ion, căsătoria valorosului nostru colaborator Ig. Caracudi cu gentila domnișoară Florica, eminenta profesoară de istorie, fiica sf.-sale părintelui stavroforul Pantelie Bârzescu.

«Nuni au fost simpaticul și iubitul nostru maestru, directorul «Revoltei Naționale», cu grațioasa sa consoartă.

«Felicitările noastre cele mai călduroase».

Către finele aceluiaș an, la 21 Dechemvrie, a doua zi de Sf. Ignat, «Revolta» inserează în fruntea informațiilor:

«Aflăm cu deosebită plăcere că gentila doamnă Florica Ig. Caracudi, eminenta profesoară de istorie, a dat aseară naștere unui drăgălaș băețel *Traian*.

«Fericită coincidentă! In aceeaș zi, norocosul tată, valorosul nostru colaborator, d. Ig. Caracudi, a împlinit 35 de ani.

«Felicitările noastre cele mai călduroase».

Peste un an și două luni, iar aflăm « cu deosebită plăcere », minus « fericita coincidență », și 'n loc de Traian, *Decebal*.

După un an și o lună, întocmai; dar, în loc de Decebal,
5 *Aurelian*.

La anul în cap, asemenea; însă, în loc de Aurelian,
Mircea.

Nu trec bine unsprezece luni, și iar « aflăm »; numai,
în loc de Mircea, *Dan*.

10 Pe toți, dela Traian până la Dan inclusiv, eu i-am boțezat. Care va să zică, vine că suntem rude prin alianță cu familia Caracudi și cu părintele stavroforul; de aceea, sf.-sa îmi zice: « n'ne Iancule! »

*

15 După plecarea valorosului, caut să-mi aranjez materiile din sertare pentru numărul de lux... Ia să vedem ce putem storce cu foarfeca, această presă idraulică a redacției.

« *Artă fără tendință și tendință cu artă, sau Artă cu tendință și tendință fără artă* », — 65 de file, cu *va urma* —
20 studiu estetic de palpitantă actualitate!

« *Rolul presei ca a patra putere în Statul constituțional modern* » (Sfinte Ignate!) — 77' de file, și firește cu *va...*

« *In pustiul lumii mari* », novelă; o sută de file, format ministerial foarte mărunț și clar scrise, fără cea mai mică
25 ștersătură sau îndreptare... Asta nu poate fi supusă presei idraulice: totul, silabă după silabă, trebuiește cu scumpătate respectat... Vom da numai începutul în numărul special, și *va urma* în numerele cotidiene, vreo treizeci de foiletoane duble — un noroc pentru « *Revolta* »!... Ad-
30 mirabilă povestire!

In pustiul lumii mari este istoria unui băiat dela țară care, după ce face studii înalte, la noi și 'n Europa, ajunge profesor în mare vază la București. Suflet curat, plin de
35 avânt, de iluziuni și de ideal, ca orice copil sănătos din popor, caută în lumea mare, unde este introdus de un coleg sceptic — lume putredă de corupție — un suflet, să-l înțeleagă... In zadar!... Măști pe obrazuri; în inimi, per-

fidie! fard și minciună! chloroză și parfum! putregaiu în poleială!

Desgustat de acest « pustiu », se duce 'n vacanța mare acasă, la țară, de unde a plecat așa de-demult. Acolo, i se readeșteaptă toate amintirile sfintei copilării; i le povestesc cu drag și pe rând, fiecare cu glasul particular, căsuța părintească, hanul, aria, pățulul, moara, pârâiașul, clopotele dela biserică și dela gâtul vitelor ce se 'ntorc seara 'n sat; apoi, potețuțele, păduricea, dealul, valea, soarele, luna, stelele, cântecul păsărilor sălbatice și domestice; în fine, picăturile de ploaie, adierea vântului, mirselele fânețelor, șcl.

Incântat de atâtea tainice povestiri, el se 'ntâlnește la horă, într'o Duminică, cu Neacșa, fată vânjoasă, roșie ca un bujor și « nefardată », care nu știe franțuzește, nici nu dansează bostonul și cakewalk; dar care vorbește o românească pură, plină de farmecul originalității folklorice, și joacă hora și bătuta, brâul și chindia, de dârdâie pământul, până dă de mal pe toți flăcăii satului, ba și pe alții, veniți de prin satele vecine de dor să joace cu dânsa...

El, transportat, supunându-se unei mișcări « lăuntrice », îi face un compliment — ea, asudată, îi arde o palmă; el se vâra s'o ia 'n brațe — ea îi trage un pumn în falcă; el se 'ndeasă mereu s'o sărute — ea îi zice: « O! călca-te-ar! » și-i dă un brânci de-l aruncă grămadă în șanțul drumului... El se scoală d'acolo sdruncinat, oftează din adânc, se scutură frumos, merge drept la tatăl Neacșei — moș Oancea Tureacă, un bătrân român neaoș, cuminte și vesel, vestit pentru păcălitorile și glumele lui, șapte poștii de jur împrejur — și... cere mâna bujorului de fată.

E estetic, fiind natural și logic... Ceeace se numește *le coup de foudre* (dragoste ca trăsnetul) se explică mai mult decât la orașe la țară, unde nu se pomenește încă de paratonere... Mâna cerută este, după nazurile de rigoare ale copilei, acordată... Nuntă mare cu descripția amănunțită a tuturilor străvechilor datine române, atât de originale și de pitorești... Și eroul e fericit.

— Uf! am scăpat de pustiul lumii!

Zicând acestea, dă să-și îmbrățișeze nevasta, de față cu atâția veseli nuntași.

— Astâmpăr'te, mă! loi-te-ar!... zice pudică Neacșa, ferindu-se de indiscreta pornire a legitimului și repezindu-l cât colo...

Toți nuntașii fac mare haz, iar înțeleptul bătrân, moș Oancea Turească, un fel de « povestea vorbeii » în carne și 'n oase, zâmbind cu adânc înțeles, șoptește:

— Vezi ce face pustia de dragoste, vere?... Aolică, ce-am ajuns, să iubim pe subt ascuns!

Și așa se sfârșește frumoasa povestire la fila o sută — prea degrabă!... păcat!

De sigur nu sunt un om mulțumit de sine însuși... Înțeleg destul de bine cu cât de nesuficiente mijloace m'au înzestrat zânele ursindu-mă carierii pline de înalte răspunderi, nobilei misiuni de publicist român. Cu toate acestea, niciodată n'am simțit sub coastele din stânga dureroasă (după cât văd la alții) rozătură a vermelui invidiei. Slavă ție, Doamne! în inima mea destule rele au putut încăpea; dar n'a fost locșor într'însa și pentru groaznicul parazit verde!... Și totuși, simt nespusă mahnire la vederea unui pachet de atâtea file format ministerial, curat și mărunț scris... A! de ce nu poate și pana mea, alergând fără a se poticni, străbate întinsele albe câmpii?... Cum nu știu și eu birui pe nerăsuflăte candoarea câtorva teste de hârtie?... Pentruce, crude ursitoare, nu e 'n stare și mâna mea seacă să toarne atâtea generoase torente și cascade de proză?

Pe când fac tristele mele reflexiuni, intră, plouat ca un cățeluș lăptos, tânărul și simpaticul nostru colaborator literar, pseudonimul Piccolino — un copil care a primit de mic o distinsă educație literară franceză în casa părintească; la anul, termină liceul; e încă minor; dar ce talent! cu ce facilitate și personală apucătură îți aruncă rima!

L-am întrebat, când, sfios, mi-a adus întâia oară câteva poezioare, niște adevărate perle: « *Enseigne-moi, jeune*

homme, où trouves-tu la rime?... El mi-a răspuns îndată, modest, dar sigur: « *La rime, cher patron, est mon souci minime* ».

— Piccolino drăguță, tocmai la dumneata mă gândeam...

5 Un număr special de Crăciun numai cu proză e ca un cozonac fără stafide. Poți, te rog, să-mi dai curând două trei poezioare?

— Vi le aranjez îndată, maestre; le am aproape gata.

10 Și mititelul bard, după ce-și atârnă pălăria și paltonașul, își suflă în degetele-i delicate, se ghemuește la un colț de masă cu spatele spre sobă, și 'ncepe să lucreze... I-auz pana scârțâind ca un șoricel care ronțăie pripit în taină.

15 In mai puțin de o jumătate de ceas, minorul îmi prezintă trei pumni de stafide școală-modernă, pline de savoare.

— Bravo, tinere favorit al grațioasei Erato! Versurile dumitale sunt delicioase. Sper să scoatem un cozonac *hors-concours* ¹⁾.

*

20 Au trecut peste două săptămâni dela acestea: vine Crăciunul. In fiecare zi, îl întreb pe amicul Caracudi:

— Dar cronica?

— E ca și gata.

— Când mi-o aduci?

25 — Măine.

Tot așa de azi pe mâine, am ajuns Marți în ajunul lui

1) Puțini desigur dintre cetitorii acestor rânduri vor fi apucat pe vremuri «Revolta Națională», de mult acum dispărută. De aceea, nu credem nepotrivit a da aci o probă de talentul precocelui nostru colaborator literar:

30

A B I S

Da, mă iubești; dar simt prea bine,
Cu cât te strâng la pieptul meu,
Că-i un abis până la tine.,
Eu nu sunt tu — tu nu ești eu.

35

Și dragostea ce am simțit-o
Să umple-abisul nu putu...
De te-aș iubi or-cât, iubito,
Tu nu ești eu — eu sunt tu.

Piccolino.

Ignat: poimâine dimineată trebuie să apa
Materia cealaltă e gata.

Aștept toată ziua — degeaba.

Li trimit vorbă acasă peste drum — îmi
15 n'am grije.

Deschid fereastra; îl strig — nimic.

Se 'nserează bine... Un gând neplăcut î
cap la amintirea proastei glume ce i-am
că am rămas fără cronică de Crăciun — m

10 Cărpaciul tot cărpaci!

D'abia a zburat gândul meu, și iată c
Cum îl văd:

— Cronică, unde e cronică, nene?

— E dată la tipografie.

15 — Adevărat?

— Pe onoarea mea!...

Și zicând acestea, mă privește cu acel
clipire din ochi caracteristice, care, de cât
pini, te fac să gândești: dacă ăsta nu este
20 mă crede pe mine că sunt.

De vreo câteva zile se 'ndreptase vren
bine; speram, după semne, s'avem zile fru
bători — când colo, peste noapte spre Ign
deodată vântul, și țin'te iar!!... Plouă, n
25 se topește; viitor orb; o vreme — să nu se
afară din redacție.

Mă scol dis de dimineată cu grije. Cum mă de
vitoarea o scrisoare; e dela d. Costică, pagin

« Domnule Iancule, cronică dată de d.
30 oprit s'o culeagă; acumă nu merge; trebuie
la primăvară. Stăm pe loc cu numărul. C
Vă rugăm, veniți cât se poate mai curânc

— Nu înțeleg... Ce să fie?

Iute, mă suiū într'o birje... Ce vreme, I
35 Am ajuns.

— Ce e, domnule Costică?

— Uite, domnule Iancule.

Citesc, ca dus de pe lume.

« Christos a 'nviat!!

« Dela un capăt al globului la celălalt, din răsărit până 'n apus, dela miază-noapte pân' la miază-zi, pe când natura se 'mpodobeste în strălucitele vestminte ale primăverii, în sunetele triumfale a mii și milioane de clopote dela mândrele catedrale ale celor mai splendide capitale de imperii, până la umilele bisericuțe din cele mai sărmane cătune, popoarele creștine se salută vesele cu magicele cuvinte: *Christos a 'nviat!* ».

10 — A! infamul! asasinul! strig eu. M'a omorît Caracudi, frate Costică!... ce e de făcut?

— Faceți d-voastră ceva la iuțea!

Fuga, la redacție... Nu voiu nici să-mi arunc ochii peste drum... Scriu și șterg, și iar încep și iar șterg... tremur și m'apucă un cârcel la deget... nu mai pot ținea condeiul... Și ceasurile sunt aproape zece!... și iar îmi blestem ursitoarele!... când — apare pe ușe, cine!... cine? — asasinul! D'abia pot ridica privirea și, cu glasul leșinat ca de lehză după grea facere, îi zic:

20 — Mersi, nene Caracudi!... Bine ți-ai bătut joc de mine, drăguțule!

— Cum joc, domnule director!

— Poftim.

Și-i întind filele mototolite. Le privește și 'ncepe să râză.

— Scuzați; a fost o mică eroare... Eu le am cronicile astea gata... Dar, prin ce am trecut de ieri până adineaori — dac'ați ști! — am greșit; n'am luat seama când am scos-o din sertar... (și cât îmi vorbește foarte volubil, mereu se uită pe fereastră). Merg să v'aduc una de Crăciun... știu sigur că am și una de Crăciun... trebuie să am și una de Crăciun... Numa s'o gădesc... fiindcă acuma e un deranj la noi... Nu v'am spus... A născut Florica...

35 Eu, din ce în ce mai leșinat:

— Când?

— Adineaori, pe la șapte dimineața...

— ...Cum?

— E fată... dar are încă dureri.

— Atunci, nu mai trebuie să te duci, frate Caracudi. Tot ce te rog e să iei un condeiu, că eu nu pot scrie, am un cârcel la degete...

5 Scot din raft tomul 11 din Larousse, îl deschid și zic blând valorosului tată:

— Scrie, te rog.

El s'așează la locu-i lângă fereastră, pe care o șterge bine de abureală cu căciula. Eu dictez:

10 « Sărbătoarea Crăciunului este una dintre cele mai vechi ale creștinătății. Ca să ajungem la epoca instituirii ei, trebuie să suim până aproape de leagănul Bisericii. După unii autori, această sărbătoare a fost statornicită, la anul 138 al erei noastre, de către episcopul Telesfor... ».

15 Văd pe Caracudi scriind cu ochii pe fereastră, fără să se uite la condeiu.

— Ce-am zis? îl întreb.

— « ...anul 1883 al erei noastre de către episcopul Telesfor... ».

20 Și până să-i strig eu « ieși afară »! trânteste condeiul, pune mâna pe căciulă și ese ca din tun, bufnind ușa.

Peste un moment, Piccolino... li dictez articolul. După amiazi tirajul a patru pagini e aproape gata...

Și iată iar d. Caracudi — foarte radios.

25 — Domnule director, am o informație care trebuie să treacă neapărat în numărul de lux. Știu că o să vă facă mare plăcere...

Și-mi citește:

30 « Aflăm cu deosebită plăcere că gentila doamnă Florica Ig. Caracudi, eminenta profesoară de istorie, a dat azi dimineață, 20 Decembrie, naștere la două fete, *Despina* și *Kiajna*.

« Fericită coincidență! În aceeași zi, norocosul tată, valorosul nostru colaborator, d. Ig. Caracudi, a împlinit 40 de ani.

35 « Felicitările noastre cele mai călduroase. »

Numărul nostru a ieșit tare frumos. Au făcut mult efect și articolele științifice și poeziile și începutul nuvelei; dar mai ales au impus un vădit respect confratrilor informația

cu « fericita coincidență » și savantul meu articol despre instituția sfântului episcop Telefon.

5 Duminică, în ajunul Crăciunului, primim la redacție vizita părintelui stavrofor Pantelie Bârzescu, care vine să ne heretisească cu Nașterea, însoțit de valorosul nostru colaborator — strașnic de veseli amândoi.

— Nașterea ta, Christoase Dumnezeu nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței... șel.

Și după ce isprăvește cântarea:

10 — La mulți ani, n'ne Iancule!

Eu mă închin smerit, sărut icoana și, aruncând gine- relui o privire dulceagă, răspund socrului:

— Adevărat a 'nviat, taică părinte!

15 Ș'afară-i grozav... și plouă și ninge și pică și 'ngheată... o zloată cumplită... un vifor nebun... o vreme, prăpăd! să nu iasă un popă afară din casă.

INIȚIATIVĂ

— Stăm rău, foarte rău, domnule!... Statul nu vrea să se gândească!... Nu este nici o încurajare; ba putem zice că este chiar o persecuțiune... Și asta — să-mi dai voie să-ți declar — este trist, nu numai pentru noi, agricultorii, care nu suntem capabili să mergem cu egoismul pân' acolo; este trist pentru țară; căci, în definitiv, noi plugarii suntem, ca să zic așa, topor de oase; noi ăștia devastații...

— Pe d-ta, zic eu, nu te-a devastat.
10 — Te rog, nu mă 'ntrepupe; lasă-mă să termin... Noi ducem greul țării ăștia, care fără noi, ce să zicem?... Par'că n'ar mai merge, să flueri numai din buze, și să umpli doldora punga Statului, din care pe urmă să vie și să sugă țâță atâtea lipitori declarate și clandestine, care trăesc pe spinarea noastră, care, vai de capul ei! numai sufletul nostru știe! ...Nu, domnule! până nu vine Statul cu o lege, nu mai merge!... Statul trebuie să se gândească serios!

20 Acestea mi le debitează iritat amicul meu, nenea Stasache, unul dintre marii noștri agricultori.

Eu, care nu sunt în curent cu chestia agrară, mă mărginesc a-i răspunde printr'o întrebare:

— Nene Stasache, nu s'ar putea să lăsăm Statul, și să încercăm o îmbunătățire prin — cum să zic? — prin inițiativă privată?

Dar amicul meu se iritează mai rău:

— A! care va să zică, și d-ta ești d'ai cu inițiativa privată... Imi pare bine!... Mersi!

30 — Mă iartă, nene Stasache, zic eu, să-ți spun drept, nu cunosc chestia, și...

— Apoi, dacă nu cunoști chestia, mă 'nterupe el și mai iritat, de ce te pronunți?... că toți d-voastră vă pronunțați fără să cunoașteți chestia... Nu, domnule!... Asta, nu noi, eu și cu d-ta; asta, Statul trebuie!... înțelegi?

5 — Înțeleg; decât eu ca publicist, ce vrei să-ți spun decât că trebuie numaidecât să deschidem o campanie energetică, pentru ca în sfârșit Statul să 'nceapă odată să se gândească...

10 — S'o deschideți, domnule! asta este datoria d-voastră de publiciști imparțiali, dacă sunteți adevărat la înălțimea misiunii d-voastră atât de frumoase; căci, să nu uitați că v'a dat Dumnezeu o pană care este o armă; prin urmare, trebuie să aveți un ideal pentru țara asta, care aminteri se prăpădește... Și, dacă m'ascultați pe mine, aici s'o bateți

15 d-voastră: Statul trebuie să se gândească serios!

M'am despărțit de Stasache jurându-i că niciodată n'am considerat pana mea altfel decât ca o armă, și promițându-i că îndată voi deschide campania.

20 Pe când mă gândeam cum s'atac chestiunea, iată că mă 'ntâlnesc cu un eminent artist dramatic, un om plin de încredere'n sine, așa de plin că alta nimic nu mai poate încăpea.

— Teatrul nostru național și literatura noastră dramatică au ajuns într'o stare proastă, domnule, foarte proastă... Statul nu vrea să se gândească serios! Nu e nici o încurajare; ba, chiar putem zice că este o persecuțiune... și, permite-mi să-ți spun, e trist, nu numai pentru noi, — căci artistul nu poate niciodată merge până acolo cu egoismul —

30 deși suntem, orice s'ar zice, prea din cale afară desconsiderați, cu toate că fără cultură o țară nu poate 'nsemna nimica; și este foarte adevărat: numai cu cereale și cu zarzavaturi și cu petrol, nu se poate pune o țară față cu cultura europeană, care merge cu pași gigantici — îi mai

35 trebuie să-și manifesteze și mentalitatea; și mi se pare că arta și literatura sunt cele mai înalte manifestațiuni ale mentalității unei națiuni, căci în definitiv, nu se prezintă cineva în lume cu pânțele și organele inferioare, ci cu fruntea, cu acel aparat al gândirii sublime, care face din om regele creațiunii... Și ce se face pentru arta și litera-

tura națională?... Nimic! E trist! Ne-trebuiesc mai multe teatre... Statul ar trebui să se gândească serios!...

Am ascultat cu toată atenția frumoasa tiradă, și numai când m'am convins sigur că s'a terminat, am răspuns:

5 — In fine, dacă trebuiesc, dacă 'n adevăr trebuiesc mai multe teatre, asta se poate face prin inițiativă privată...

— Și d-ta ești de cei cu inițiativa privată? Bravo!... Nu umblați cu mofturi, domnule, cu inițiativă privată!... Aici Statul trebuie să se gândească!

10 — Amice, zic eu, înțeleg, decât ce vrei să-ți spun ca publicist alta decât că putem duce o campanie pentru ca Statul să se gândească 'n sfârșit...

— S'o duceți, domnule! și mai ales d-ta ai aci o datorie de conștiință în calitate de publicist și de vechiu sufler, care 'nțelege durerea și porți o spadă nobilă, care este pana d-tale... Și aici s'o bateți d-voastră mereu: Statul trebuie să se gândească.

M'am despărțit de eminentul artist cu hotărîrea să 'ncep campania... Dar mai întâiu, trebuie să stabilesc cu cine încep: cu nenea Stasache ori cu eminentul? In adevăr, plugarul are întâietatea de timp; da, dar artistul, deși i-am promis după, are întâietatea de cauză: chestiunea artei și literaturii naționale, reclamă mai urgent o soluțiune. Dar iată, tocmai când încep, d-l Caracudi, reporterul care le

25 află toate cu câteva minute înainte de 'ntâmplare, vine, știindu-mă cât mă interesez ca vechiu sufler de artă, să-mi comunice o veste, menită să mă bucure: zilele astea se va depune în Cameră un proiect de lege pentru reorganizarea Teatrului Național. Iată, în rezumat, economia acestui

30 proiect:

In fiecare comună urbană se va organiza câte o societate dramatică, în proporție se 'nțelege cu numărul locuitorilor respectivi, și care va primi dela comună și dela Stat câte o subvenție suficientă pentru bunul progres al artei și literaturii dramatice române.

35 Societatea va fi condusă de un director numit de minister, și de un comitet compus din cinci membri și adică din: primarul local în persoană sau prin delegațiune; un mare comerciant și un mare industrial (cetățeni români); un

profesor cu titlu definitiv dela școala de grad superior, tras la sorti, în prezența societărilor, și cel mai în vârstă preot ortodox din localitate; în orașele de reședință județeană, protopopul va trece de drept în acest post onorific
5 indiferent de vârstă.

Sunt încântat... Victorie!... Am scăpat de o campanie!... Să vedem acuma de plugari... Unde-i arma mea? Să 'ncepem!... Dar, iată amicul meu Mitică foarte enervat:

— Monșer, stăm foarte rău! foarte rău! e ceva deplorabil și ridicul în acelaș timp... Și asta, să-mi dai voie să-ți spun, e trist nu numai pentru noi ca părinți, care orișicum e o durere, nu poți să zici! ca să-ți expui un copil în cea mai fragedă vârstă; căci în definitiv, un părinte mai
10 poate avea un copil; și nu din egoism o spun; dar e trist pentru țara întreagă să te vezi la discreția caprițului unei doici! pentrucă, imaginează-ți existența unui copil — Sisi-lica, fetița noastră, de exemplu — este, din cauza ei periclitată; căci doctorul pretinde că noi n'am păzit-o îndeajuns, și laptele este stricat, cecece nu mai poate conveni pentru
15 nutrițiune, neavând încă formate sucurile gastrice; și firește suntem desperați, încât nu mai avem alt refugiu decât la biberon, fiind d'abia la șase luni!... Și ea, mizerabila! n'a mai avut răbdare! să fi avut măcar încă patru luni: puteam să o'nțărcăm. Înțelegi?

— Cum să nu 'nțeleg, dacă sunt pățit? Copil... doică... știu! știu ce lucru belaliu!

— Și Statul, urmează, din ce în ce mai enervat, bietul părinte, stă cu mâinile 'nerucișate, și nu vrea să se gândească serios, când este vorba de o chestiune care interesează țara întreagă, secerând atâția copii, ca de exemplu Sisilica, chemați să dea tributul lor de sânge... Este o chestie mare, domnule, chestia alăptării!... să nu glumim!

— Dragă Mitică, zic, înțeleg prea bine enervarea ta; dar eu crez că 'n privința asta, ar trebui și inițiativa privată...

— A! care va să zică și d-ta, ca și doica noastră, ești d'ei cu inițiativa privată! Bravo!... Nu, domnule! destul cu inițiativa privată, care i-am văzut cât de triste consecințe! Nu! Statul este dator să se gândească, în sfârșit, să ia inițiativa; căci e păcat! suntem părinți!...

— Atunci să ducem o campanie prin presă...

— S'o duceți, domnule! asta e datorie sacră pentru d-voastră publiciștii, dacă sunteți adevărați publiciști, nu moftangii!...

5 — A! Mitică!

— Nu! strigă el în culmea enervării; trebuie Statul!... Auzi! doică fără lapte!... Auzi! doică să... Bravo!... Și Statul, indiferent... și laptele... laptele ei!...

Și pleacă necăjitul părinte să caute biberon, probabil.

10 Ia, să vedem: cu teatrul am isprăvit; mai am două campanii; cu care să 'ncep?

Firește că agricultura ar trebui să ne intereseze în primul rând, ca fiind o țară eminentemente agricolă; dar tocmai pentru asta, mă 'ntreb: ce poate face o țară agricolă fără
15 brațe? Atunci, natural că trebuie să ne gândim mai întâiu la chestia poporațiunii; prin urmare, las deocamdată pe nenea Stasache și 'ncep cu chestia doicii; curaj!

« O chestiune vitală pentru țara noastră... Chestiunea alăptării... Ce facem cu cetățenii, cu soldații de mâine?...

20 Până când din partea Statului această indiferență condamabilă, această criminală incurie?... Până când copilul român... laptele și biberonul... etc.

DUMINICA TOMII

M'am dus să fac o vizită confratelui și amicului meu Tomița de ziua lui. L-am găsit într'o stare foarte proastă, plimbându-se de colo până colo ca o hienă în cușca ei, și văitându-se de durere; toată noaptea nu putuse închide ochii din pricina unei măsele.

L-am povățuit să meargă la un dentist.

— Nu pot, *mon cher*.

— De ce nu poți? Ți-e frică?... Cu metodele de astăzi, nu simți nici cât o pișcătură de purice.

— Nu de frică; nu pot, că am de lucru; trebuie să dau până 'n două ceasuri cronică mea la gazetă. La trei, vine băiatul dela tipografie să mă execute... Și cu durerea asta sunt incapabil să scriu un rând măcar. De o sută de ori de aseară m'am așezat pe scaun, am pus mâna pe condei; dar nu e chip să m'astâmpăr... o clipă nu-mi dă pace...

Și iar începe bietul om să se vaiete și să se plimbe ca o hienă. La un moment, se oprește răcnind:

— E de nesuferit!... mă 'mpușc!

— Omule, zic eu, du-te la dentist!

— Ei! dar cronică mea cine o scrie?

— Știi ce? zic; tu du-te fără frică, să-ți scoți măseaua; eu rămân aci; până te 'ntorci, îți scriu eu o cronică... Ai vreun subiect anume, or pot scrie despre ce mi-o da prin gând?

— Ba, chip, aveam un subiect...

— Despre ce?

— Despre Credință și Știință... cum adică Știința distruge Credința și nu o poate înlocui. Știi, *à propos* de sărbători...

— Ceva nou de tot... Am înțeles, zic; du-te și n'ai grije; aibi curaj!... cu metodele moderne...

Și pe când Tomița pleacă aiurit de durere, mă și așez liniștit la masă și, pe nerăsuflăte, torn următoarele:

5

C R O N I C Ă

Sună clopotele... E primăvară... Sună clopotele.

Duminica Tomii... Cu această Duminică se 'ncheie săptămâna luminată și prima serie a celor mai mari sărbători creștine. Ce sublimă, ce providențială ordonare în mersul
10 divinei tragedii a Fiului!

Umilirea, suferința, patimile Tatălui întrupat în Fiul; pe urmă, supliciul infamant între doi tâlhari și Moartea; apoi, triumful asupra Morții, învierea... În fine spulberarea ultimei umbre de îndoială a nenorocitului, care nu
15 poate crede minunea până nu pipăie.

«Iară Toma, unul din cei doisprezece, carele se chema geamăn, nu era cu dânșii când a venit Isus.

«Deci, zicea lui ceilalți ucenici: Am văzut pe Domnul; iar el a zis lor: De nu voiu vedea în mâinile lui semnul
20 cuielor, și de nu voiu pune mâna mea în coasta lui, nu voiu crede.

«Și după opt zile, iar erau înlăuntru ucenicii lui, și Toma cu ei. Venit-a Isus, fiind ușile încuiate, și a stat în mijloc și a zis: Pace vouă!

«După aceea a zis Tomii: Adu-ți degetul tău încoace și vezi mâinile mele; și adu mâna ta și o pune în coasta
25 mea, și nu fi necredincios, ci crede.

«Răspuns-a Toma și a zis: Domnul meu și Dumnezeu!

«Zis-a Isus lui: Dacă mă văzuși, Tomo, crezuși; fericiți cari nu au văzut și au crezut...»
30

Da, fericiți; și așa fericit eram eu în copilărie! și așa era toată lumea împrejurul meu!

Cu adâncă pietate mi-aduc aminte de biserițuța albă
35 din mahalaua noastră! Ce limpede suna toaca de fier sub

atingerea ciocanelor măiestre ale dascălului Haralambie! ce vuet armonic făceau cele două clopete, pe care le trăgeam de fringhii, noi, copiii, pe când, de jos, dela toaca de fier, fără să se 'ntrerupă, el ne striga: « Mai încet, mă! 5 că mi le dogiți! » și ne 'njura de feștila moașe-ni, după ce ne luase la fiecare câte doi gologani de trei parale și ouă roșii, ca să ne lase sus în clopotniță...

Dar venerabilul nostru preot, cuvioșia sa părintele Marinache! Il am aci încă, dinaintea ochilor. Ce înfățișare frumoasă! Barba lui strălucește mândră ca un fuior de borangic alb pe patahirul roșu. Și ce glas! îl auz încă: 10 « Veniți de luați lumina »! Și când năvăleau mahalagioai-cele credincioase să ia, care mai de care, lumina, cu ce ton demn de autoritate, le striga: « Ho! că nu sunteți la 15 cocină! ».

Pe urmă, evlavia aceea adâncă și caldă, de care erau pătrunse sufletele tuturilor enoriașilor noștri, dela cel mai bătrân fără un dinte în gură, până la cel mai tânăr încă fără dinți!...

Ce frumos erau împodobite sfeșnicele, dela cele de aur până la cele de pacfon, cu zambile în feluri de fețe... și un miros!... Țiu minte cum un nepoțel al mamei Zamfirei, văduva lui Papaiani, arnăut domnesc la pensie, a greșit odată, și, în locul sfeșnicelor umile ale bunică-si, 25 a luat Sâmbătă, dela epitaf, niște sfeșnice mari de argint masiv ale lui jupân Sfetcu lumânărarul, ctitorul bisericii. Când a băgat de seamă această confuziune dascălul Haralambie, i-a tras băiețelului o feștilă și două palme; după care, băiețelul a explicat dascălului cauza confuziunii: la 30 amândouă perechile de sfeșnice, zambilele erau pembè... Chiar un om în vârstă putea greși; dar mi-te un copil nevinnovat!

Dar apoi, cozonacii și plăcinta de drob, și căpățânile de miel la tavă pe orez, cu iaurt cu caimac, după opt săp-tămâni de fasole sleită și de varză acră!

Și părintele Marinache cu dascălul Haralambie cărând în curtea bisericii toată ziua, în niște basmale mari cadri-late, recolta de ouă roșii și de pască!

Sărmanul nostru bun protector, dascălul Haralambie!

I s'a stins și lui feștila chiar într'o săptămână luminată din cauza unei excesiv de bogate recolte de ouă răscoapte! El trebuie să fie acuma, colo, sus, alături cu dreptii, și, de sigur, când micii cheruvimi fac prea multe nebunii,

5 ... « feștila! ».

Și, pe deasupra tuturilor acestor duioase amintiri, primăverile acelea dulci, pline de speranțe 'n viitor, când, precum zice așa de frumos poetul « natura, ca o mireasă răpită, care a dormit, vrăjită în lanțurile de ghiată ale unui

10 crud uriaș răpitor, se deșteaptă fericită, grațioasă, mândră, la mângâierile dulci, duioase, molcome ale tânărului și fierbintelui său mire, care o căuta de mult, și care vine de departe să deslege vraja de ghiată cu farmecul unei sărutări de foc... el, tânărul și zburdalnicul copil al lui

15 Paște-împărat; el, minunatul Făt-Frumos April, cu părul auriu, care o ia în brațe pe adormita fecioară, o alintă, o leagănă, o mângâie și, cu mii și mii de sărutări, una mai înflăcărată decât alta, o recheamă la o nouă și strălucitoare viață! ».

Și 'ntr'un rând, când am ieșit dela înviere dimineata, un vânt și o ploaie!... n'a fost chip să ne 'ntoarcem cu lumânările aprinse acasă; ne-a făcut learcă pe toți; încă dascălul Haralambie, — asta era înainte de recolta prodigioasă — zice: « Maica ta Christache! ce vreme!...

25 feștila! », ba, pare-mi-se c'am auzit și « anafura! ». Da nu pot să jur, că e foarte de mult de atunci.

Unde sunteți, voi, sfinte vremuri ale copilăriei, când credeam? când totul mă făcea să cred?

« Cred tocmai că e absurd! » așa a zis ilustrul fiu al Sfintei Monica, el însuș sfânt, stâlp neclintit al bisericii, Sfântul Augustin... *Asta va să zică a crede*;... nu ca Toma geamănul, numai după ce pipăi și pui degetul.

Da, credeam... și eram fericit.

Astăzi? O! astăzi...

35 Ați venit voi, oameni noi, cu știința, să smulgeți din rădăcini acea plantă divină, ce-și trăgea seva din fundul inimii noastre! Și nu v'ați mulțumit cu atâta! peste rană, în adâncul inimilor, de teamă să nu mai fi rămas acolo un germene cât de infim, din care să poată reîncolți, ați

turnat leșia caustică, otrăvitoare, distrugătoare, otrava scepticismului, pesimismului, ateismului!...

Onoare vouă, distrugători ai fericirii umane!

5 *Dors-tu content, Voltaire...?* — întreb și eu, împreună
cu gingașul, duiosul poet de zahăr al Namunei, el care
a dat cel dintâiu strigătul de durere când a simțit că se
smulge cu atâta cruzime rădăcinile credinței din sufletele
oamenilor. Și cu multă dreptate zice nemuritorul academi-
10 cian francez Ernest Legouvé, în neperitoarele sale
« Soixante ans de souvenirs »:

« Victor Hugo și Lamartine sunt, în câmpul poeziei,
glasul epocii lor; Alfred de Musset i-a fost țipătul! ».

Da! da! în noianul de necredință în care ne afundăm,
când mi-ați luat credința mângâietoare fără să-mi dați ni-
15 mic alt în schimb decât scepticismul deprimant, îndoiala
distrugătoare, țipă și sufletul meu ca al lumii întregi, îm-
preună cu poetul... împreună cu poetul... țipă...

.....
Aci, sunt întrerupt: iată confratele Tomița; se 'ntoarce
20 radios dela dentist... cu o măsea în mână.

— Triumf! trăiască știința modernă!

Incordat asupra lucrului meu, țip:

— Nu mă 'ntrepu, Tomițo!

Și urmez a scrie mai departe încheierea:

25 « ...Mi-ați luat cu știința voastră măseaua!... ce mi-ați
dat în schimb?... redați-mi măseaua!... îmi trebuie!... ».

Pun puncturile și linie de sfârșit și, după ce Tomița,
vesel, m'asigură că n'a simțit nici ca o pișcătură de pu-
rice, îi citesc cronica. Confratele meu îmi mulțumește în-
30 cântat; decât — pretinde să facem numai o foarte mică
modificare la încheiere: în locul măselei, să punem credința.

Conviu bucuros, și cronica noastră e trimisă la tipog-
rafie.

ANTOLOGIE

Sunt în lume amatori de fel de fel de colecțiuni curioase, — și multe am văzut, de valori incalculabile.

5 In clasele primare, odinioară, cunoșteam un băiat care avea o colecție de peste cinci mii de nasturi; mai târziu, am admirat la un tânăr zeci de albumuri pline de fotografii de femei frumoase; apoi, la un bărbat două colecțiuni: una, de cărți poștale ilustrate, și alta, de cărți de cetit, strânse încet-încet, de pe la prieteni uituci, unele
10 neilustrate.

Acum, în urmă, am făcut cunoștința unui domn care posedă o colecție de scrisori anonime — cea mai prețioasă de sigur din câte, felurite, mi-a fost dat să văd... Dela soață pe ale soțului, dela părinți pe ale copiilor, dela soacră
15 pe ale ginerelui, dela stăpâne pe-ale slujnicilor — ori, vice-versa; unele cumpărate, altele dăruite, altele subtilizate; în fine — de unde, cum, cu ce răbdare, cu câte sacrificii le-a adunat — numai el știe... Cunoscându-i slăbiciunea, i-am dus și eu o anonimă, primită zilele trecute, în care o
20 veche prietenă (indubitabil, e dumneaei), iscăbind « câțiva admiratori de odinioară », mă picnește, vorba de pe vremuri, la coada ișlicului... Posesorul colecției mi-a mulțumit; dar, deși l-a primit, n'a rămas, cum m'așteptam, destul de încântat de specimenul meu...

25 — Ei! mi-a zis; în genul ăsta, am mult mai picante.

— Tocmai d'aceea doresc să văd și eu mai de aproape colecția d-tale și, dacă-mi permiți, să copiez câteva...

— Bucuros, îmi răspunse el; trebuie însă să te ajut, fiindcă d-tale, mai puțin cunoscător în materie, ți-ar veni
30 greu să faci repede o bună selecție din atâtea pachete.

— Domnul meu, îl întreb, după ce-i mulțumesc de atâta amabilitate, cum îți explici d-ta obiceiul ăsta de a scrie scrisori anonime?

— E foarte ușor de explicat... Pe de o parte, lipsa de
5 ocupație serioasă și de griji proprii; pe de alta, ceva mai
adânc... Exigențele sociale paralizează adesea francheta
onestă; un individ nu le poate ușor înfrânge în orice mo-
ment; în fața lor devine laș; poate însă avea curaj să fie
10 franc pe ascuns. E greu să arunci cu noroi în obrazul cuiva
când îl întâlnești ziua 'namiaza mare față 'n față în lume;
noaptea însă după spartul luminațiilor, pân' îmbulzeală,
poți să-l murdărești pe la spate de sus până jos... Va bănui
aproape sigur pe cine l-a murdărit; atât mai bine! te știe
15 fără a-ți putea cere socoteală... Și mai ales sexul slab,
mai delicat, are nevoie de anonim, ca să-și poată des-
cărca sincer și leal tot fundul sufletului...

Nu i-am prea înțeles bine explicația, și, fără a mai dis-
cuta, m'am mărginit a lega câteva flori din grădina lui
într'un buchet... Il dedic blondei anonime care mi-a scris
20 Sâmbătă, în ajunul Invierii; i-l dedic, în speranța că, după
modelele acestea, îmi va scrie în curând mai picant ca la
prima încercare — încai, nu numai dumneaei și eu să avem
mulțumire, ci și posesorul colecției clasice, atât de cunoscător
și, prin urmare, de pretențios în materie... Iată.

25

*

Prea stimată doamnă, nu toate mamele sunt devotate
cum sunteți d-voastră, ceea ce ar trebui să le fie tot ce e
mai sacru. Și eu sunt tată de familie, vă 'nțeleg și vă ad-
mir. De aceea, în interesul scumpei d-voastre copile, așa de
30 castă, dar totuș orbită de un amor nenorocit, mă grăbesc
a vă pune în vedere că acela căruia vreți să-i încredințați
viitorul ei este un om pierdut. Pe lângă vițiul alcoolismului
și al variației în ultimul grad, a fost și în spital și are și
patima foițelor, care, în calitatea sa de mânuitor de bani
publici, poate, de sigur, îl va duce la ultima treaptă, pe
35 banca infamiei, condamnat de justiție pentru atât de co-
losale delapidări, ca mulți alți nenorociți de această tristă
speță. Mi-am împlinit misiunea în conștiință. Rămâne ca

d-voastre, ca mamă devotată, înainte de a face pasul fatal, să avizați cu perspicacitate. (iscălit) *Un bun tată de familie.*

*

5 (De aceeași mână, pe acelaș fel de hârtie și cu aceeași cerneală; cu aceeași dată pe stampila poștei).

Tânărul, ești în vârsta frumoasă a iluziunilor, când inima se deschide ca o floare cu toată sinceritatea... Onest, activ, fără nici un vițiu, virtuos, apreciat de superiori, iubit de inferiori, viitorul îți surâde. Nu mai poți trăi singur; dorești, după ce ți-ai cucerit o frumoasă situație prin propriile merite, ca fiu al operelor d-tale, și eu cel d'întâiu te stimez pentru asta, să ai o soție dulce spre a împărtăși, la căldura căminului conjugal, bucuriile senine, și, ca într'un mic paradis intim, a avea în jurul d-tale fructul amorului onest, micul îngerăș, care să te încante cu zâmbetele și cântecele sale... Iată un sublim ideal; dar... este un dar... dela paradisul închipuit și până la infernul real, nu este, vai, decât un pas! Gândește bine în ce familie intri. Mama, o bătrână cochetă, care a ruinat doi bărbați. Zestrea promisă, o minciună sfruntată, ne mai având decât șandramalele îngropate la credit și pensia nenorocitului căzut victima luxului și desfrâului lor; căci mama denaturată a încurajat apucăturile fiicei — ce naște din pisică — iar aceasta mai poate în orice caz face carieră romantică, dar nu copii. Intreabă pe omul științei, un mamoș, dacă o pretinsă demoazelă de 28 de ani, care până azi are la activul ei trei patru avorturi clandestine, cunoscute de toată lumea, mai are șanse a deveni mamă. Ia bine seama! Luxul și devergondajul atâtor femei de această tristă speță au aruncat pe mulți mânduitori de bani publici, naivi ca d-ta, în brațele prăpastiei dezonoarei! Mi-am împlinit misiunea în conștiință. Rămâne ca d-ta, tânăr luminat, înainte de a face pasul fatal, să avizezi cu perspicacitate. (iscălit) *Un binevoitor matur.*

35

*

Stimate domnule, d-ta muncești la țară pe ploaie și pe arșiță, asudând ca un biet hamal; iar consoarta d-tale îi trage la Franțișbat checocuri apilpitate cu baronii cu pin-

teni, și pe urmă, noaptea pe lună, în otomobil, sus la munte... Să vă dea Dumnezeu și copii, că stare v'a dat destulă! (iscălit) *Un chelner dela Kurhaus din Franțișbat.*

*

5 (*Mână, hârtie, cerneală, stampilă, aceleași*).

Stimată doamnă, d-ta te canonești la cură de apă minerală, exilată în Franțișbat, iar boierul d-tale face cură de șampanie la Lăptărie, cu marchizele apilpisite, cu taraful lui Ristache Ciolacu și cu cinci muscali cu cauciuc cu zece franci pe ceas până la ziuă... Să-ți trăiască scumpul bărbățel! (iscălit) *Un chelner dela Lăptărie.*

*

15 Cher monsieur, est-ce que les superbes cornes dont votre charmante épouse, la petite Esméralde, vous coiffe, avec la collaboration si assidue de votre brave neveu, Monsieur
le sous-lieutenant de Petits-Rouges, Arthur, ne vous gênent point lorsque, le soir, vous vous mettez au lit? Dites-nous, s'il vous plaît... Si elles ne vous gênent pas du tout, tant mieux! Nous vous souhaitons un doux dodo! (iscălit) *Plusieurs voisins curieux.*

20 (Pe românește: Dragă domnule, spune, rogu-te, când te așezi seara în pat nu te supără mândrele coarne cu care te 'mpodobește iubita soție, Smărăndița, cu colaborarea atâ
25 tât de stăruitoare a bravului d-tale nepot, d. sublocotenent de roșiori, Artur? Dacă nu te supără deloc, atât mai bine! Iți dorim să faci nani frumos! (iscălit) *Mai mulți vecini curioși.*

*

30 Ilustre fruntaș, eu nu umblu niciodată cu plosca minciunilor; mi s'a părut deșădător să scrie un cetățean independent anonime. Totuși, azi, trebuie să recurg la asta, ceea ce în principiu detestez; dar țiu, ca Român, la d-voastră, gloria partidului și a țării. Vă atrag deci atenția asupra unui individ periculos care vă 'nconjoară; acesta este d.
35 Mandalache, ce-i mai zice și Capsomanul, și, în interesul partidului nostru, vă sfătuesc a nu-i mai acorda încrederea nelimitată de care se bucură astăzi, jucând pe devotatul

5 fidel; căci vă garantez că este spionul partidului, contrar, plătit din fondurile secrete (rușine!) o pot proba ori când cu documente zdrobitoare. Până atunci, trăiască partidul nostru! (iscălit) *Un fanatic partizan al d-voastră, alegător colegiul I de Cameră și Senat.*

*

10 Doamnă Directoare, eleva Lucy N., din clasa V, are o purtare urâtă în societate, conversând totdeauna intim cu ofițeri și elevi din școala militară pe calea Victoriei chiar târziu; și primește mereu poezii și cărți postale cu poze de amor, etc., etc. Pentru prestigiul școlii dar, vă denunțăm ca să luați urgent măsuri severe; aminteri, cu regret, vom fi silite a face reclamă ministerului relativ la tristul exemplu de imoralitate. (iscălit) *Mai multe mame îngrijate.*

15

*

20 Prea cuvioase părinte Matache, ca să știi cât ți-a zburat din căldărușă la 1 Aprilie, întreabă pe Tânase rahagiul de câți gologani a vândut rahat și bastonache lui Giugică, băiatul care ți-a purtat căldărușa; și să întrebi și pe tat-său, paracliserul: cine ți-a șters basmaua cu ouă roșii, care a zburat când v'ați încurcat la pelin, a treia zi de Paște, cu partidul, în colț la Savu, în odăiță, pe 'nfundatele? (iscălit) *Un creștin enoriaș.*

*

25 Sărut mâna cuconiță; prin această mică epistolă, venim să vă facem un denunț, că alaltăeri, când a îngropat-o pe răposata cocoana mare, d-voastră nu știți, c'ați plecat cu cupeaua dela cimitir, și ați lăsat lui Ioniță, feciorul d-voastră de încredere, parale să dea la sărmanii cerșetori, și el a luat
30 toate paralele, și la sărmanii cerșetori i-a înjurat și nu s'a îndurat să le dea nici măcar un franc de parale. Să știți cine e domnul Ioniță și cum ține la onoarea d-voastră. (iscălit) *Mai mulți care au asistat.*

*

35 Domnule Jorj, de sigur nu vei declara unde ai petrecut noaptea de Vineri spre Sâmbătă, căci ți-e teamă, ca un laș,

să nu-ți spulbere creerii protectorul tău, a cărui casă o dezonorezi cu infama complice. Dar ai aflat, poate, că în aceeași noapte s'a întâmplat nenorocirea junei orfane Matilda G., cu a cărei mătușe și tutoare se știe ce prietenie strânsă ai cultivat până la scandalul actual cu soția maiorului... Sunt o persoană leală; nu voiu a-ți ascunde nimic; află dar că, tot astăzi, am înaintat parchetului alăturata scrisoare. Cred că de astădată ți s'a înfundat! nu-ți mai rămâne decât să-ți tragi singur un glonț!

« Domnule procuror, un cetățean care dorește să aducă un serviciu justiției imparțiale a țării sale, vă atrage serioasa atenție asupra faptului că, în afacerea cadavrului Matildei G., d-l Jorj P... n'a fost până acum citat nici ca informator, deși sunt de notorietate publică relațiile sale de până ieri cu tutoarea nefericitei victime. Vă asigur totuși, că numitul domn n'ar putea răspunde clar unde a petrecut în noaptea crimei misterioase; căci acasă n'a fost; a plecat de cu seara, afirmând că merge la Ploiești pentru afaceri; dar de sigur nu va putea dovedi că a fost acolo, căci a fost... *în altă parte*, de unde s'a întors a doua zi foarte emoționat, în dezordine și confuz, cum poate mărturisi chiar bătrâna lui mamă, care s'a speriat când l-a văzut; și n'a ieșit trei zile din casă, dând ordine stricte să nu primească pe nimeni, că trage cu revolverul. În interesul instrucțiunii, mă abțin deocamdată de a da acestea la lumina publicității. (iscălit) *Un om de bine.*

*

Domnule Nădrăgilă, suntem niște persoane de gust, care te cunoaștem din vedere și cărora ne erai oarecum simpatic până 'n zilele trecute, când te-ai înțolțit în costum complet de Paște. Să crezi, domnule Nădrăgilă, că cu mult regret venim a-ți scrie că ești chiar ridicul în acele haine, și că o singură iluzie ne mai rămâne despre gustul d-tale: cum te știm pârlit, poate nu l-ei fi cumpărat din biata lefșoară; și le-o fi dat cineva de pomană, de sărbătorile Paștelui... Să-i zici bogdaproste și să le porți sănătos; dar să știi că faci cu ele un efect caraghios, de care te deplângem, dragă domnule Nădrăgilă... Tot mai bine ai face să le păstrezi

în gardirop, să aibă la vreme cu ce să te 'ngroape! (iscălit)
Câteva dame cărora le-ai fost odinioară simpatic.

*

5 Respectabile domnule Mache, băiatul d-voastră Lache,
din clasa II gimnazială, am onoare a vă spune că o să
aibă notă rea la conduită ca să rămâie repetent, pentru că
înjură de grijanie și de ceară foarte trivial, și e dator la
bragagiu, și vinde cărțile la ovrei pe bulevard, scriind
10 scrisori anonime la școala profesională de fete, și fumează
intim-club. (iscălit) *Un bătrân amic sincer.*

PASTRAMĂ TRUFANDA

In portul Kavalei, de pe coastele Arhipelagului, — până nu se pomenea de vase cu abur, — într'o dimineață se pregătea o corabie mare, încărcată cu mărfuri și cu mulți
5 călători, să pornească spre coastele de răsărit, la Iafa, în Asia-Mică.

Intre călătorii aceia, se afla și unul Iusuf, un negustoraș, mergând la Ierusalim după daraveri. Omul se suise de cu vreme pe corabie, să-și găsească loc bun și se așezase jos
10 turcește, pe chilimul lui, mai la o parte, ca să nu stea în drumul corăbierilor, care umblau de colo până colo sertaferta, strângând fringhiile și 'ntinzând pânzele, ca pe orice vas când mai sunt câteva clipe până să pornească deslegat în largul apelor.

Iusuf sta liniștit și trăgea ciubuc, cu gândul pe deo-
15 parte la drumul lung ce-l avea de făcut, pe de alta la casa pe care și-o părăsea de nevoie. . . Când erau toate aproape gata, și căpitanul se suia la locul său, să dea semn de plecare, s'aude de pe mal, pân zgomotul și forfoteala mulțimii de lume, — unii cu treabă, alții numai așa gură-cască,
20 precum e 'n orice port la sosirea și plecarea unui vas mare, — s'aude un glas strigând:

— Iusuf! Iusuf! unde-i Iusuf?

Și până să se ridice Iusuf, să vadă dacă pe el îl cheamă,
25 și cine, iacătă trece peste punte în corabie, gâfâind de alergătură, cu un sac în spinare, Aron, un evreu negustor, vecin cunoscut al lui.

— Bine că te găsește, dragă Iusuf, zice Aron; tot mergi tu la Ierusalim, fă-mi, te rog, o bunătate frățească. . .
30 Uite sacul ăsta cu niște haine, — nu-i greu; nici douăzeci

de oca, — să-l duci lui frate-meu Șumen... știi unde șade... Vrei?

— De ce să nu vreau? a zis Iusuf; nu-l duc în spinare; pe corabie e destul loc; dela Iafa la Ierusalim, tot o să iau ori cămilă, ori catâr, cum mi-o veni mai bine la 'ndemână... ți-l duc bucuros.

— Și să-i zici lui Șumen, dar să nu uiți, că numaidecât să facă pă cum i-am scris eu cu hainele astea rămase dela tata... și...

Ar fi vrut Aron să mai spuie ceva, dacă nu 'ncepea să se legene corabia de plecare; a lăsat sacul lângă Iusuf și a sărit repede afară pe mal. A pornit vasul cu pânzele umflate, și până s'a depărtat bine, încă mai auzea Iusuf glasul lui Aron:

— Păstrează-l bine! să nu mi-l prăpădești!

Seara, i-a prins bine călătorului sacul prietenului; l-a pus căpătâiu și, fiind marea liniștită, a dormit odihnit până la ziuă; dar toată noaptea a visat că mânca lucru sărat — firește, răsuflând aerul mării.

Când s'a deșteptat, a simțit mare poftă de mâncare, și iar i s'a părut că-i miroase a sărătură. A băut o cafea, a tras ciubuc; par'că i s'a mai potolit foamea, și s'a tolănit iar cu capul pe sac. După ce a stat puțin așa, se ridică iar...

— Bre, zice în gândul lui, eu am mai umblat pe mare, dar așa miros plăcut de sărătură!... ce să fie-asta?

Când se pleacă să-și strângă chilimul și căpătâiul, simte miros și mai tare; apropie nasul de sac și 'nțelege sigur că din sac ese ce ese... Desnoadă sfoara și desface; când colo, peste ce dă? Sacul nu era cu haine, era plin îndesat cu pastramă trufanda.

— Al dracului șarlatanul de Aron!... ca să nu mă 'ndemn să gust o bucățică din pastrama lui, m'a mințit că sunt haine.

Și gândind astfel, i-a lăsat gura apă... A scos din brâu cuțitașul, din legătura lui o bucată de pâine, și din sac o halcă de pastramă. A tăiat o felie... a gustat... Strașnică aromă! A mâncat Iusuf frumos, și a legat sacul la loc.

Din pricină că a 'ntâlnit și vânturi împotrivă, ba de vreo câteva ori chiar furtuni, a umblat corabia mai bine de o lună până la Iafa. In vremea asta, Iusuf, care se spurcase la lucru bun, a tot deslegat sacul și a mâncat; ba, a
5 mai și vândut, cu paralâcul și cu bucata, să nu mai stea să cântărească, la alți călători, care nu sufereau și puteau să mănânce pe mare; și, firește, marfă bună, năvală mare; așa că, încet-încet, i-a tot scăzut căpătâiul, și când a ajuns la Iafa mai rămăsese 'n sac numai frumusețea aceea de
10 miros.

Dela Iafa, s'a luat Iusuf cu mai mulți călători, și au mers pe catâri până la Ierusalim. Pe drum, i-a dat unul și altul să guste din pastrama lor.

— Ei! zice Iusuf, pastramă ce-am avut eu pe corabie,
15 dela noi, dela Kavala! aia pastramă!... Ia, mă rog, poftiți dumneavoastră de vedeți numa ce aromă frumoasă! (și le da sacul pe la nas). Păcat că nu mi-a mai rămas! să fi văzut!... și fragedă... și grasă... o bunătate! așa pastramă, zic și eu...

20 Ajungând la Ierusalim, s'a gândit Iusuf:

— Ce să mă mai duc la Șumen cu sacul gol? Frate-său, Aron, or din nebăgare de seamă, de degradă, a luat un sac cu pastramă, în locul sacului cu haine; or că, de calic, să nu mă lăcomesc, m'a mințit. Orcum, am mâncat-o?
25 am mâncat-o, o să i-o plătesc cinstit omului când m'oiu întoarce la Kavala, și atâta tot... Nu mai mă duc la Șumen!

Și s'a dus să-și vază de daraverile negustoriei lui. După ce și le-a isprăvit, s'a 'ntors înapoi la Iafa, acolo s'a suit pe altă corabie și a pornit înapoi spre casă. Pe drum, mânca din pastrama altora, dar mirosea sacul lui Aron,
30 și mereu, la toți călătorii:

— Ei, pastramă, dacă vreți, să poftiți la noi, la Kavala! — acolo pastramă!... E mai ales unul, Aron, un prieten al meu, face strașnică... Ia vedeți numa ce frumusețe de aromă!... Geaba! ca la noi, la Kavala, pastramă!...

Și, seara, se culca cu capul pe sacul lui Aron și visa noaptea că mănâncă sărătură; iar dimineața când se scula, își mirosea căpătâiul, și gândea:

— Cum ajung la Kavala, drept la Aron mă duc, după pastramă; să o fac eu, crestată și pârlită la spuză ușor, să nu-și scoată sarea...

Și-i lăsa gura apă lui Iusuf.

5 Cum coboară pe pământ la Kavala, să fi zis c'a dat în bobi! pe cine vede 'ntâiu?... pe prietenul Aron — par'că știa că sosește și-l aștepta cu patru ochi.

10 — Bre, Aroane, de ce ești șarlatan și mă minți, că 'n sac sunt haine vechi dela tată-tău?... de frică să nu ciu-pesc din pastramă...

Aron s'a făcut odată galben, și, cuprins ca de un fior, d'abia a putut băigui:

— Ce? ce?

— Câte ocale erau în sac, bre?...

15 Dar Aron mai rău:

— Ce? ce?

— ...Că, să spun drept, ca om cinstit ce mă știi...eu... pe drum... ți-am mâncat pastrama toată, și...

20 Dar Aron țipă odată și 'ncepe să se plesnească peste ochi cu palmele, să se bată cu pumnii 'n cap, să-și smulgă barba și perciunii; se vaită și urlă, ca de cine știe ce nenorocire grozavă.

25 — Ce urli, bre, așa, și faci atâta tărăboiu? câte ocale au fost, eu sunt negustor de treabă, nu tăgăduesc: ți le plătesc pân' la pară.

Aș! ovreiu! cade jos, se tăvăleşte, bătându-se cu fruntea de țărână și urlând mai tare par'că-i ieșit din minți.

— Bine, bre, ți le plătesc; n'auzi?

30 Se scoală ovreiu! de jos, apucat ca de turbă, îl înhață de piept pe Iusuf, și haide, techer-mecher cu el, la Cadiu, la judecată!

Cadiul face cercetare cum a mers pricina.

35 Iusuf spune tot cum s'a 'ntâmplat: că el, întâiu, a crezut că sunt haine; că, pe urmă, după aromă, a descoperit șmecheria, și a găsit în sac pastramă de oaie, și, ca omul, la drum lung, s'a 'ndemnat și... a mâncat-o; dar el, negustor cinstit, nu tăgăduște, și se dă dator să plătească până la pară.

În vremea asta, Aron se jelea mereu smulgându-se de barbă.

— Bine, bre, zice Cadiul, dacă omul nu tăgăduiește și se dă dator să-ți plătească cinstit până la pară, ce mai faci gură? ...ai?...

5 — Să plătească? urlă ovreiul... să plătească?... ce să plătească?... pe tată?... poate el să plătească pe tată?

— Care tată, bre? întreabă Iusuf.

— Tata meu!

— Care tată, bre? întreabă Cadiul.

10 — Tata meu, Leiba Grosu, care a murit... și Iusuf l-a mâncat.

— Pe cine l-am mâncat, bre?

— Pe tată!

— Când, bre, l-am mâncat eu pe tat-tău?

— Când a fost pe corabie...

15 — A fost tat-tău cu mine pe corabie?

— A fost!

— Și l-am mâncat?... eu?

— Tu! tu!

— Efendi Cadiu, zice Iusuf, nu vezi că e nebun ovreiul?

20 — Nu sunt eu nebun! sbiară Aron; tu ai fost nebun, că ai mâncat pe tată?

— Mai spune odată: care tată?

— Tata meu, Leiba Grosu, care a murit!... par'că n'am spus?

25 — Apoi de, Efendi! zice Iusuf.

— Carnacsi! nu mai sbierați, strigă Cadiul... Stați, că nu mai înțeleg nimic!... Bine, nu zici tu că tat-tău a murit?

30 — Bine, dacă a murit, cum era să mai umble pe corabie, bre?

— A umblat!

— După ce a murit?

— După!

— Cum, bre?

35 — Tată, când a murit, m'a jurat să-l trimit să-l îngroape în pământul sfânt la Ierusalim, că acolo vrea el să putrezească... și eu m'am gândit că oasele tot nu putrezesc; le-am îngropat aici, și carnea am făcut-o pastramă...

Iusuf s'a 'ngălbenit deodată și s'a apucat cu mâinile de pântece.

— ...și, a urmat jelindu-se Aron, m'am gândit, de ce să nu fac economie la transport; am pus pastrama într'un sac și i-am dat lui... să-l ducă la Ierusalim, la frate-meu, Șumen, s'o îngroape acolo, că el a știut... Și el a mâncat pe drum pe tată!... Ce fac eu acum?

Când le-a auzit toate astea Iusuf, i s'a 'ntors inima pe dos; a 'nceput și el să se bată cu pumnii 'n cap și 'n pântece, și să se vaiete:

— M'a spurcat jidanul, Efendi Cadiu! aman! m'a spurcat! Ce mă fac eu acum?

— Tu de ce-ai mâncat? sbiară Aron.

— N'ai zis tu că sunt haine?

— Și par'că trebuia să le mănânci?

— De ce nu mi-ai spus drept, că e tat-tău?

Și iar ovreiul, vei! și turcul, aman! Cadiul, ascultându-le toate, a zis:

— Bre! de treizeci de ani judec aicea la Kavala lume după lume, cu fel de fel de pricini, dar încă așa nebuni și așa pricină ciudată, nu mi s'a mai înfățișat... Asta... să aveți răbdare... că trebuie să chibzuiesc mai adânc!...

Și, după ce a chibzuit și iar a chibzuit adânc, a hotărât ca:

Turcul să plătească ovreiului, pe prețul zilei, douăzeci de ocale pastramă prima, pe cari i le-a mâncat; iar ovreiul să plătească turcului douăzeci de lire, fiindcă l-a 'nșelat dându-i un sac cu haine, în care nu erau haine, ci pastramă, și nu pastramă adevărată de oaie, ci de ovrei.

Și pe urmă, cu o vorbă scurtă turcească, i-a dat afară p'amândoi.

IDENTITATE

Stetesem două luni la țară, în Franța — zic la țară, cum zic Francezii, fiindcă vila și mica proprietate unde mă găzduise prietenul meu Legrand se aflau la marginea unui mare oraș industrial și comercial: într'un ceas mergeam pe jos până'n centrul târgului, la Café Gambetta... Așteptam acum bani, ca să mă 'ntorc în patrie. Intr'o seară, iată primesc un cec de 350 de franci. A doua zi dimineața, merg în oraș, la sucursala locală a unei mari bănci din Paris, și mă prezint la *guichet* cu cecul meu. Impiegatul se uită bine la cec, apoi lung la mine, și zice:

— Hârțiile d-voastră, domnule...

— Ce hârții? întreb eu.

— Hârțiile d-voastră de identitate...

Mă caut în buzunar, să scot portofelul cu pașaportul și cu alte hârții... Caut... caut... Am uitat portofelul acasă la țară. Zic:

— Domnule, iată, poftim scrisoarea prin care mi se notifică trimiterea cecului la adresa d-lui Legrand, unde locuiesc de două luni, aci, afară din oraș... Portofelul cu hârțiile mele l-am uitat acasă; în orice caz, nu gândeam că or să-mi trebuiască din momentul ce prezint un cec...

Dar impiegatul mă 'ntrerupse:

— Cu toate astea, vă trebuiesc... fără hârții...

Și iar se uită, cu par'că un fel de bănuială, la cecul meu.

— Domnule, zic eu îngrijat, nu cumva, poate, bănuieți că este un cec fals?

— A! nu, domnule; cecul este foarte bun... decât fără hârțiile d-voastră... Vă trebuiesc neapărat hârțiile d-voastră de identitate...

— Dar sunt cinci kilometri, domnule, până acasă, și 'nțelegeți bine că, odată cinci la dus, și 'nc'odată cinci la 'ntors, fac zece... pe căldura asta...

Pe câtă vreme stăruesc eu pe lângă impiegatul neînduplecat, se tot îndeasă 'n mine un englez, un roșcovan cu haine cadrilate, tipul desăvârșit al gentlemanului cu stare, care nu mai știe în cotro, în ce parte a pământului, să fugă ca să scape de *spleen*, — de plictiseala ceței britanice.

Mă dau la o parte și-i fac loc la *guichet*.

Gentlemanul scoate din buzunar un portofel mare de piele de crocodil cu o monogramă de argint la colț; deschide încet portofelul, și trage dinăuntru mai multe hârtii, între care și un cec, și le dă impiegatului. Acesta le ia; înapoiază gentlemanului celelalte hârtii, oprește cecul și zice, cu un oarecare aer de considerație:

— 50.000 de franci?

Gentlemanul, rece, dă din cap în semn de afirmare... Impiegatul îi dă un peticel de hârtie cu un număr și-i arată la ce *guichet* se face plata cecurilor... Eu stau alături și mă uit la ei.

Gentlemanul se duce la *guichet*, ridică un pachet de hârtii de bancă; le vâra pe neîndoitele în portofelul lui larg; pune portofelul în buzunarul din partea inimii; se încheie la piept frumos, și iese cu pasul demn și măsurat, ca orice gentleman care caută metodic, pe 'ndelete, locul din lume unde să-și poată arunca din cârcă povara nesuferitului *spleen*.

După ce, cu oarecare invidie, — mărturisesc — privesc pe englez ieșind cu portofelul plin, mă vâar iar la *guichet* și încerc încă odată să conving pe impiegatul băncii... Zadarnic, orice încercare.

— Regret, domnule, îmi zice: peste puțință! v'am spus... Fără hârtiile d-voastră... peste puțință!

Văzând că-mi răcesc gura degeaba, rămân foarte vexat. Mă hotărâsc a mă 'ntoarce acasă, s'aduc pașaportul, hârtiile, geamantanul, tot; la rigoare să aduc și pe gazda mea, pe amicul Legrand, om cunoscut în localitate, să garanteze că eu sunt eu, nu sunt altul!

A doua zi, mă prezint cu pașaportul, cu hârtiile toate,

corespondență din țară și din străinătate (un dosar întreg), cu prietenul și gazda mea, d. Legrand, și cu o duzină de fotografii, care reprezintă pe amicul meu Legrand, pe soția sa, madam' Legrand, pe cei doi copilași ai lor, și pe mine, 5 la masă toți, pe veranda vilei; — madam' Legrand, în fund, ține pe câte un genunchiu pe copilași; eu și cu Legrand stăm în picioare și ciocnim, peste masa rotundă, paharele, închinând, eu: pentru prosperitatea bătrânei Republice Franceze! el: pentru progresul tânărului Regat ro- 10 mân!

După fotografie, putea impieगतul cu drept cuvânt să mă dea iar afară; însă examinând cu mare atenție celelalte documente, binevoește în sfârșit să-mi dea fițuica pentru achitare. Imi iau banii și fotografiile, și mergem cu amicul 15 Legrand în centru, la Café Gambetta, să luăm câte un aperitiv, după obiceiul locului.

Acolo — ce aflăm?

În ajun, banca locală a plătit un cec fals de 50.000 de franci unui cavaler de industrie; semnalmentele: gentleman 20 englez; roșcovan; costum cadrilat; portofel enorm, crocodil veritabil, etc., etc....

Nu! — pot mărturisi despre asta atâția prieteni ai mei socialiști, și liberali, și conservatori, și, puținii rămași sadea pe din afară, — nu! n'am fost niciodată socialist; n'am 25 dușmănit cândva capitalul... Dar, când am auzit că infama întreprindere burgheză, care m'a necăjit și m'a vexat pe mine atâta, fermecată numaidecât de un milord cadrilat și de o piele de crocodil, a fost pârlită cu o așa de frumoasă sumă rotundă... drept să spun, am jubilat...

30 Peste trei zile am plecat din Franța către patrie.

În drumul de fier, a doua zi, am avut norocul (să vedeți mai jos pentru ce zic « norocul ») să mă 'ntâlnesc cu un Rus, un vechiu cunoscut, foarte simpatic, pe care de mult îl știam că înnoată în apele anarhismului terorist — un tip 35 de om excelent, bun, onest și moral; dar... apostol... infatigabil și incurabil. Cum m'a văzut Rusul, comunicativ, m'a strâns de gât, să mă sărute. Ne aflam singuri într'o cabină mică a vagonului. Eu cam în glumă, cam în serios, i-am zis:

— Ascultă-mă, maladețule, spune drept: ai în geamantan vreo cutiuță cu bomboane destinată vreunui tiran?... să nu se deschiză cutiuța singură pe drum, să-și verse asupra mea bunătățile, că m'ai nenorocit: am treabă acasă; m'așteaptă familia!

Maladețul meu a nceput să râză și iar m'a strâns de gât și m'a pupat; pe urmă m'a asigurat că n'are el nici un explozibil altul decât ura lui neîmpăcată contra intolerabilei de absurde organizațiuni actuale a societății. Eu, din parte-mi, i-am declarat că n'am nici un cuvânt spre a susține o organizație care, dacă n'o cred totdeauna intolerabil de absurdă, adesea mi se pare stupid de intolerabilă.

Asupra acestora, ne-am pupat iar muscălește și, după ce am dat un bacșiș conductorului să ne lase singuri în compartiment, ne-am culcat... Am dormit bine până la ziuă, când am ajuns la graniță.

Anarhistul meu, mai deștept ca mine, s'a coborât întâiu din vagon. Eu, puțin mai târziu, somnoros, dau să trec pe urmele lui... Un polițist, cu o voce foarte aspră, îmi zice, ținându-mi calea:

— Treceți întâiu la revizia pașapoartelor!

Caut în buzunar... caut în săculețul meu de drum... Nu e... Afurisit pașaport!... iar pașaportul!... Zic:

— Domnule, nu-l găsec; probabil, l-am pierdut pe drum; dar sunt român, domnule!...

Și voiu să trec; dar el, și mai aspru:

— Nu se poate, domnule, fără pașaport! n'auzi?

— Dar am hârtii, altele, cari probează că sunt român, domnule! cetățean român?...

Și iar dau să mă vâr. Aș!... Polițistul îmi dă un brânciu în piept, și mă aruncă 'napoi, cam departe, pe teritoriul străin, în brațele unui hamal, care, din spate, cu acelaș procedeu mă restabilește în poziția verticală.

— Ei! zic în gândul meu; de acum sunt pierdut! pierdut la pragul patriei mele!... Ce e de făcut?...

Intru, foarte abătut, în restaurantul gării pe teritoriul neutru... Beau o cafea... amară cafeaua în țară străină... prea puțin zahăr și prea multă frank-caffe!... Gustând, foarte deșgustat, din cafeaua exilului, aud că afară se pre-

gătește trenul de plecare către interiorul patriei mele...
Mă uit la ceas; mai sunt douăsprezece minute... și pleacă
fără mine, și eu rămâi în exil, și nu mai am parale nici
de frank-caffe!

5 Desperat, mă 'ntorc la polițistul meu și, cu lacrimi în gușe:
— Domnule! te rog, domnule... sunt cetățean român!...
scap trenul!... nu mă nenoroci!

Dar el răcnește:

— Nu se poate fără pașaport! nu 'nțelegi? idiotule!

10 Profund vexat de acest refuz astfel formulat, mă 'ntorc de-
moralizat cu desăvârșire în restaurant... Ce să fac?...
Să telegrafiez cu 50 de cuvinte răspuns-plătit și cu timbru
de 30 de bani la poliția locului meu. Dar, până să-mi vie
răspunsul pot pieri printre străini; în cel mai bun caz, alt
15 tren de coincidență n'am decât peste 18 ore!... Oricum,
tot bine!...

Fulgerându-mi acestea prin minte, intru în restaurant,
unde găsesc pe maladețul meu bând ceaiu, fără zahăr,
numai cu rom. Foarte supărat îi povestesc nenorocita
20 mea aventură... El începe să răză ca un sec: scoate din
buzunar un pachet de documente; se uită la mine lung,
par'că mi-ar lua semnalmente, ca la un biurou de servi-
tori pentru condicuță; alege unul dintre documente; mi-
dă discret pe sub masă, și-mi șoptește:

25 — Na pașaport! mergi de grab la revizie!

Mă uit la hârtie...

Mă cheamă Bob Schmecker; sunt cetățean american;
Prezidentul U. S. A., «roagă pe toate autoritățile civile și
militare de pe globul terestru să mă lase să trec și să-mi
30 dea ajutor și protecție în caz de nevoie».

Haha! strig eu, și trec repede la domnul polițistul meu:

— Am găsit, în sfârșit, pașaportul meu, domnule!...
poftim!

— Așa da! zice el.

35 Și mi-l vizează... Mă sui repede 'n tren cu muscalul meu
salvator. Ne pupăm... Trenul a plecat... Am intrat în
patrie!...

Nu! — să mărturisească toți amicii mei anarhiști, fie
liberali fie conservatori — nu! nu sunt pentru răsturnarea

societății actuale, mai ales prin mijloace violente... Dar, drept să spun, reintrând, după atâta necaz, cu așa succes, în patrie... am gândit... nu mai ții minte ce... prostii, de sigur.

5 Ajungând seara acasă, am fost întâmpinat de ai mei...
Înainte de a mă apropia de ei, le-am strigat din poartă:

— Mă rog vouă, să nu-mi cereți hârtii de identitate, că n'am altceva decât un pașaport american, și sper că n'ăți fi inteligenți ca unul care m'a făcut idiot azi dimineață,
10 numai pentru atâta să mă lăsați să intru.

Și 'mpreună cu toată familia, care știe ciat-pat englezește, am cântat, de bucurie că ne-am revăzut sănătoși, mândrul cântec american: *Yankee doodle...*

AȘA SĂ MOR!

Am avut să fac multe alergături săptămânile trecute: peste cinci mii de kilometri în drum de fier. Am ostenit destul; dar nu-mi pare rău... cu prilejul acesta am făcut
5 o foarte plăcută cunoștință — un om rar.

O zi întreagă, până la Budapesta, l-am admirat numai dela distanță; neștiind bine decât limba noastră, n'am avut îndrăzneala, cât mi-era de simpatic, să m'apropii de el și să intru în vorbă. L-am văzut în vagonul-restaurant,
10 înconjurat de alți călători, conversând cu ei în mai multe limbi străine — nemțește, ungurește, italienește, franțuzește — un poliglot în toată puterea cuvântului.

Om tânăr, cam de treizeci de ani — foarte elegant; deschis la privire și la vorbă; vesel, deștept, vioiu; plin de
15 glume și, mai presus de toate, om umblat.

Ceasuri întregi am tras cu urechea la conversația lui cu ceilalți călători, și, din câte am putut înțelege, am rămas cu convingerea — care, mai târziu, trebuia să mi se confirme cu prisos — că mă aflu în fața unui om extraordinar.

Acest tânăr, nu numai că știa atâtea limbi, dar cunoștea
20 deaproape și țările lor: vorbea despre toate regiunile Europei civilizate, în lungul și 'n latul continentului, cu mai mare siguranță decât aș îndrăzni eu să vorbesc despre mahalalele pe unde am copilărit; și, după cum se vedea bine,
25 impresiile ce le comunica erau de tot proaspete: de ieri, din Germania; de alaltăieri, din Franța; de acum trei zile din Italia!... un fel de pasăre călătoare care, cu o privire din înălțimi, apucă fizionomia întreagă a părții globului unde și-a petrecut vara, și-i strigă din depărtare, de sus, pe
30 limba ei: « Să ne mai vedem cu bine la anul! »

Dar nu numai atâta! Tânărul călător nu trecea prin lume ca o pasăre; era o minte cugetătoare, înavuțită cu frumoase învățături; știa tot ce se petrece în lumea mare și 'n cea mică. Vorbea, în perfectă cunoștință de cauză și
 5 cu egală competență, despre greva sindicalistă din Franța; despre reforma financiară a Germaniei; despre mișcarea sufragetelor din Ennglitera; despre expoziția secesioniștilor din Berlin; despre ultimele creațiuni a lui Carusso și a lui Rostand; despre situația incomodă a sultanului detronat,
 10 ca și despre puiul de girafă fătat săptămâna trecută în grădina zoologică dela Hamburg, etc., etc.

Politică, finanțe, mode, navigație fluvială, maritimă și aeriană, industrie, arte, teatre, muzică, sport, mai cu seamă sport — toate, toate erau clar și metodic așezate în această
 15 puternică minte de om, și prin urmare, la nevoie, metodic și clar expuse.

Și toate astea, cu o siguranță, o desinvoltură și o volubilitate încântătoare, spre uimirea tutulor ascultătorilor. Ce păcat, m'am gândit eu, că nu știu o limbă străină, să
 20 fi intrat și eu în vorbă. Câte lucruri aș fi putut afla și învăța dela un om atât de știut și de comunicativ!

Dar pe când gândeam astfel, iată că intrăm în gară la Budapesta, unde trebuie să cobor și să aștept câteva ceasuri până la plecarea trenului către București. Omul extra-
 25 ordinar coboară și el și dispare, spre părerea mea de rău, prin mulțime. Lung o să mi se pară drumul fără el, care m'a făcut, de ieri până azi, să nu bag seama cum a trecut atâta vreme!

Alerg repede la controlorul vagoanelor de dormit, să
 30 m'asigur din vreme de un pat de clasa a doua — dacă voi avea noroc să găsesc, fiindcă e totdeauna îmbulzeală și locurile se vând mai dinainte. Dar am noroc; din întâmplare, în ziua aceea, sunt puțini călători; locurile toate sunt libere; am să fiu singur într'un compartiment de patru
 35 paturi...atât mai bine! nu ai totdeauna noroc să dai peste tovarăși de drum interesați și plăcuți.

Ceasurile de așteptare au trecut — foarte încet, și mi s'au părut firește foarte lungi; dar cât de încet, ceasurile tot trebuie să treacă; și cât de lungi să fie, tot le înghite

vremea pe unele după altele. Și așa, pe la două și jumătate, m'am suit în vagonul de dormit la patul cu numărul 13.

5 Ș'apoi mai spun unii ș'alții că 13 e număr fără noroc! N'apuc să m'așez bine la locul meu și să scot o carte de citit din săculeț, și cine intră, cu zgomot mare, în acelaș compartiment?... Cine? tânărul meu! extraordinara pa-
săre călătorească! care ocupă în fața mea locul cu numărul 11!

10 Mă salută foarte grațios, pare că mă recunoaște. Eu, vădit mulțumit că-l revăz, îi răspund și mai grațios, și gândesc așa: de data asta, fiindcă suntem numai doi într'un compartiment, am să intru în vorbă — franțuzește, ori nemțește, cât mă pricep. Și pândesc momentul când să atac.

15 Dar până să încep eu, el, care și-a aruncat ochii pe cartea mea de cetire lăsată pe mescioară, îmi zice zâmbind foarte amical:

— Dumneata știi românește?

Inecat de admirație și de bucurie nu pot răspunde decât prin altă întrebare:

20 — Cum? dumneata... știi și românește?

— Perfect! răspunde omul extraordinar.

— Domnule, zic eu, nu-ți poți închipui câtă plăcere îmi face să călătoresc cu un om așa de umblat ca dumneata! Crede-mă că tot drumul de aseară și până adineaori am regretat că nu cunosc și eu o limbă străină, să pot intra în
25 conversație cu un tovaroș de călătorie așa de spiritual și care știe atâtea!

Tânărul mi-a mulțumit de compliment, și din momentul acela am fost buni prieteni.

30 Câtă admirație îmi inspirase în ajun nu fusese nimic pe lângă ce trebuia să-mi inspire de acum încolo. Cum se poate un om să știe atâtea! Fenomenal!

Să las că știe pe din afară toată muzica din « Prințesa dolarilor » și din « Văduva veselă », cu cuvintele cupletelor
35 în nemțește și 'n românește; căci asta se poate atribui talentului și memoriei, care adesea nu dovedesc prea mult în privința inteligenței; dar ceace m'a amețit a fost cunoașterea amănunțită a împrejurărilor politice dela noi.

Astfel, dela dânsul am aflat...

că Arhiducele moștenitor al tronului Austro-Ungariei va veni să facă o vizită la Curtea noastră, și că vizita aceasta are o mare însemnătate politică;

5 că Alexandru Davila deschide la toamnă un teatru nou național în București;

că pentru moment, nu se face nici o remaniere în cabinetul Brătianu, fiindcă nu s'a putut ajunge încă la o înțelegere între cadrele vechi liberale și generoși, așa că intrarea lui Stere și a lui Radovici în minister nu se poate face decât
10 la toamnă;

că magaziiile economatului C. F. R. dela gara Filaret au ars până în pământ, iar pagubele se urcă până la peste
15 trei milioane;

că bietul nostru Marion, poetul inimitabil al soacrelor,
15 a dispărut dintre noi;

că Take Ionescu desminte că ar fi declarat lui Costică Arion cum că i-ar conveni să mai rămână mult liberalii la
20 la putere;

că recolta, dacă nu vine ploaie cât de curând, este foarte
20 amenințată în partea de jos a României; șcl., șcl.

Și toate aceste afirmațiuni, confirmate cu: «așa să am noroc!»... «așa să trăesc!»... «așa să tiorăsc!»... «așa să am parte de sănătate!»... «așa să mor!».

După acestea, începe să cânte ceva din repertoriul lui
25 Ristache Ciolacu, pe care-l cunoaște personal dela Lăptărie, precum cunoaște personal pe toate personalitățile noastre din lumea politico-economică, finanțiară, artistică, etc.

Dar numai pe ale noastre le cunoaște?

In Paris, în Berlin, în Viena, în Milano, peste tot, pe
30 toți îi cunoaște:

— Așa să am parte de ochii mei!

Pe urmă, îmi povestește cum a ars balonul lui Zeppelin. «Oi! mamă!» și cum el îi spusese mai dinainte contelui că are să se 'ntâmple o nenorocire:

35 — Așa să trăesc, dacă nu i-am spus! par'că nu i-am spus!

Trecem după asta, iar la politica românească...

Lui Stere i-a spus el să nu intre până n'are o siguranță solidă, să nu pață și el cu liberalii ce a pățit Take cu conservatorii:

— Așa să mor, dacă nu i-am spus!

Apoi dela politică, trecem la teatru...

Cea mai mare artistă dramatică tot Sarah Bernhard rămâne, deși și Suzanne Desprès este admirabilă; dar
5 creația cea mai frumoasă a Sarei nu este nici *Dama cu Camelii*, nici *l'Aiglon*, ci *Fruie-frui*; rolul cel mai elegant:

— Așa să am bine, dacă nu i-am spus deja la Paris!...
de ce să nu-i spui?... par'că mi-e frică?...

După atâtea minuni câte am auzit, pe la unu după miezul
10 nopții, dorind somn ușor tovaroșului de călătorie, m'am culcat la locul meu, pe când el fredona încă un cuplet de operetă.

A doua zi dimineța ne-am deșteptat pe teritoriul românesc.

15 Până la București, am mai auzit destule. Pe la Chitila, am îndrăznit să-l întreb pe omul meu ce e de felul lui. Am aflat...

E *voiajor*... In «brânșa» *ilustrate, poștale*...

20 Cu toată veselia lui, are cauze să fie trist: fiind ocupat în Olanda cu așteptarea ușurării Reginei Wilhelmina, a scăpat ocazia să *lanseze* o serie de *ilustrate* române pentru *jubiloiu*.

— Așa să mor!

REPAUSUL DUMINICAL

Petrecerile cu mult înainte pregătite rar se întâmplă să iasă bine; câtă vreme, cele încinse așa din întâmplare, pe negândite, aproape totdeauna isbutesc frumos...

5 De ce oare? — De ce, de ne-ce — nu trebuie să ne batem mereu capul să filosofăm, să tot căutăm cauza la orișice... Destul să constatăm cum se petrec lucrurile, și din constatarea asta să tragem învățătura că: nici la petreceri de mult puse la cale să nu mergem cu prea mari
10 închipuiri de veselie, și nici să stăm la îndoială când, pe negândite, ni se ivește prilej de petrecere; — să mergem cu voie bună, dacă n'avem altă treabă mai serioasă de făcut — zic *mai* serioasă, fiindcă, în viața noastră scurtă și trudită, nici petrecerea nu e ceva atât de nesperios cum
15 spun câțiva înțelepți, unii ursuji și alții fățarnici.

Așa cel puțin gândesc eu, și de aceea am petrecut așa de frumos alaltăieri noaptea.

Joia trecută, 21 Mai, neavând treabă, mă plimbam încet pe calea Victoriei, pe la șapte seara, privind la forfoteala
20 aceea de calești, birji, automobile, — ce mulțime! ce eleganță! ce belșug!... cum rar se vede chiar în orașele cele mai prospere — și mă gândeam: cine or fi aceia cari au scornit dela o vreme că 'n țară e sărăcie, că s'a scumpit traiul și că suntem amenințați de o criză agricolă? ce
25 moftangii!

Pe când gândeam așa, iacătă, dau piept în piept cu amicul meu Costică Parigoridi — care, contrariu felului său cunoscut de toți, are acum aerul unui om prea puțin vesel.

— Monșer, îmi zice, nevastă-mea s'a dus la țară cu
30 copiii, la neamurile ei, tocmai în Muscel... Eu n'am vrut să merg... mai întâiu, mi-a fost lene să mă scol așa de

dimineată; și pe urmă, drept să-ți spun, nu-mi plac pe-
trecherile patriarhale; eu sunt orășean; mie-mi place ora-
șul... dar... nu duminicile și sărbătorile... N'am văzut
5 ceva mai urît pe lume decât un oraș mare în zilele de re-
paus dominical! Toate prăvăliile cu obloanele lăsate ca
pleoapele în somn!... Ce somn! Peste tot închis!... Să vrei
să te spânzuri, n'ai de unde să-ți cumperi un ștreang... Lipsa
asta de activitate, de viață, de mișcare comercială, mă
apasă pe umeri, mă trage și pe mine la somn; și nu pot
10 dormi măcar — par'că sunt în stare de insomnie... Și când
mai văd și toată mitocănimea asta parvenită, prostimea
asta elegantă, învârtindu-și roatele cu cauciuc în neștire,
îmi vin fel de fel de idei... primejdioase... De un ceas
umblu să dau de un prieten... par'că toți au intrat în pământ!

15 — Iată, m'ai găsit pe mine, fi zic eu.

— Bine că te-am găsit, nene Iancule! Afurisit să fie
repausul dominical!

— Dragă Costică, recunosc, în adevăr, că un oraș mare
în repaus dominical nu este așa de frumos ca în plină
20 activitate; și mie-mi face aceeași penibilă impresie ca și
ție... De cât, ia să ne gândim și la oamenii care muncesc,
o săptămână întreagă, de dimineată până seara târziu...
Nu le trebuie și lor o zi de odihnă?

— Da, răspunde amicul meu; dar în loc să se odih-
25 nească, își fac bășici pe tălpi umblând toată ziua gură-
cască, și seara cad morți de oboseală.

— Bine; dar s'au recreat... au petrecut...

— Da! s'au îmbătat!

— Dar ce să facă?... să citească psalmii proorocului
30 David?... Și pe urmă, dă-mi voie să-ți spun că-mi pare
rău să te aud pe tine, spirit modern, suflet așa de uman,
vorbind astfel despre lumea muncitoare... și asta numai
de necazul urîtului... Să presupunem că se 'mbată și
poporul... Ei! și?... par'că...

35 — Înțeleg ce vrei să zici!

— ...Ei! apoi?

— Nu știu, monșer; dar sunt plictisit ca un cățel pe
care stăpânul l-a uitat încuiat în casă... Imi vine să urlu
de urît... Ai treabă?

— Deloc.

— Unde mănânci astăseară?

— Indiferent.

— Vrei să mâncăm împreună?

5 — Mai ales.

— Unde zici?

— Unde poștești.

Pornim amândoi la vale. Pe drum, Costică, privind la obloanele prăvăliilor, bombănește mereu... În dreptul lui
10 Capșa, întâlnim pe alt prieten; îl luăm, fără vorbă multă, ca de rechiziție; la răspântia bulevardului, încă doi; îi înhățăm; în dreptul legațiunii rusești, încă unul; e prizonier... Curios lucru! toți foarte plictisiți de repausul dominical; și cu cât banda sporește, cu atât dispare plictiseala! Toți șease — oameni de condiție frumoasă în societate — ajungem, aproape bine dispuși, la Iordache, în
15 Covaci.

Sus, pe terasă...

« Domnilor, zice Costică, trebuie să știți că, grație întâmplării fericite că v'am întâlnit, mi-au fugit din minte niște idei foarte negre... Dacă, adineaori, nu întâlneam pe nenea Iancu, mergeam, cum eram de plictisit, drept la gară, să mă arunc sub roatele primului tren la 'ndemână. Vă mulțumesc... Sunteți salvatorii vieței părintelui copiilor soției mele, care era să citească mâine, la
25 Câmpulung, în « Universul », încă o nouă tragică sinucidere la stabia B. M.!... Ei bine, faptul acesta, că, din fericire, v'am întâlnit, combinat cu faptul, nu mai puțin fericit, că astăzi este ziua mea onomastică, Sf. Impărați
30 Constantin și Elena, ne obligă: pe mine să vă rog, iar pe d-voastră să primiți, a face eu cinste astăseară.

Il sărutarăm cu toții și, care mai de care, îi urăm:

— La mulți ani, Costică! cu noroc, sănătate și veselie!...
Și cinstit socru, dragă Costică!

35 Pe urmă, din parte-mi, îi cer scuze că am uitat să-l felicit, fiindcă, necăzând sub prescripțiile legii repausului dominical, nu țin niciodată socoteala sfinților.

Costică se 'ntoarce 'n loc și deodată, vesel ca totdeauna, strigă:

— Băete! aperitive, lista și răcitori în lege! să vie!
Știu c'am petrecut!...

Ce chef!... și, dacă trebuie să fim drepți, Costică a plătit de două ori petrecerea improvizată — și cu bani și
5 cu spirit — ce vervă!... Din când în când, constatând că lăsăm « să se răcească » paharele noastre pline, ne striga, ridicând pe al său:

— Jos repausul dominical!... Să lucrăm!... lucrați, domnilor!

10 Iar noi, împărtășind părerile lui, lucram cu stăruință...
Ce activitate!

Cinci ore fără 'nterupere, pe nerăsuflete...

Cam pe la deșteptatul rânduricilor — țal!... Aperitive,
18; baterii, 8; șampanii, 12, și 22 pachete de regale...
15 și 5 rânduri de marghilomane.

Foarte — cum m'aș putea exprima în termeni mai aleși, adică mai potriviți? — foarte... gata, coborîm frumos, însă pe tăcute — nu o tăcere lugubră, totuș solemnă...
Ne reculegem.

20 Ajungem jos, unde moțăie câțiva birjari, pândindu-și prada matinală; ne oprim puțin, să aspirăm până 'n adânc praful sănătos ridicat spre firmament de târnul municipal.

Costică, după o sforțare eroică, întrebă:

— Un'e me'gem?

25 Noi medităm un moment... Eu ridic din umeri... Cei-lalți, ca și mine.

— Bi'jar!

Și, câte doi, câte doi, binișor, ne-am așezat frumușel în trei birji. Eu cu Costică pornim în frunte... Zic, eu
30 acuma, lui Costică:

— Un'e me'gem?

Costică ridică din umeri, și pe urmă mă sărută; îi plătesc prompt cu aceeași monedă.

Din Covaci, apucăm la dreapta 'n sus pîn Șelari; din
35 Șelari, apucăm la dreapta pîn Lipscani; din Lipscani, la stânga — și Costică mă sărută și zice:

— Eș' du'ce, 'ne Iancule!

— Sân' tu'tă, Co'tică!

— Tu'tă du'ce, 'ne Iancule!

Și râzi... Și, dând să mă pupe încăodată, nu știu cum face, că-mi ridică pălăria, care-mi zboară afară din trăsura, înapoi spre Iordache.

— Bi'jar!... pă'ria lu 'nea Iancu!

5 Oprim... Birjarul mi-aduce pălăria. Costică mi-o pune pe cap... mai îndesat... ca să nu-mi mai zboare... Și râzi... Și ne pupăm du'ce...

Dar unde ne aflăm? Pe bulevardul Colței, aproape de piața Victoriei.

10 — Une'e me'gem mă, 'mboule?... știi?... întrebă Costică pe birjar.

— La Lăptărie, conașule; cum să nu știu?

— E 'mb'avo! îi răspunde Costică; și pe urmă către mine: auzi ce ide' f'umoasă a'yut 'mbou!

15 Dar celelalte două birji nu se mai văd în urma noastră.

— Ne-a t'adat, ca niște lași, 'ne Iancule!

Aerul dela șosea ne face mult bine. Ajungem la Lăptărie. Plin!

20 Acolo, cei patru amici, care /au sosit, prin calea Victoriei, înaintea noastră, ne așteaptă: ei nu puteau crede că i-am trădat ca niște lași.

Câte un pahar de șampanie, la botul calului! — etc.!! etc.!!!

25 Se face ziuă... Rândurelele au și plecat la vânătoare... Reintrăm în Capitală, în căutarea unui jvarț cu cognac fin... Am găsit...

Ciudat efect face cafeaua tare!... Ni s'a deslegat limba...

30 Eșim... E lumină mare... O aglomerație... Un accident?... Să anunțăm « Salvarea »!... Ne apropiem...

Un cetățean șade jos pe marginea trotuarului și nu vrea să se scoale, cu toate insistențele sergentului.

— Ce e? întreb pe sergent.

35 — E repausul duminical, domnule: nu mai poate umbla; trebuie să-l ridic de-aici, să nu-l calce vreo trăsura... Haide, sus!

Și dă să-l ridice; cetățeanul se lasă greu din balamale, scapă din brațele omului ordinii și se așează iar la loc. Il privesc de aproape... îl cunosc... Este un excelent

culegător tipograf, om în vârstă și foarte cum se cade.
Zic:

— Scoală, monșer, nu face pentru d-ta să te dai în spectacol... ești om serios, tată de familie...

5 — Ba, pe tat'to! răspunde el.

— Imi pare rău, adaog eu, că n'ai înțeles bine morala mea...

— Ba am înțeles; dar vorba mea e: unde găsim noi acum a ciorbă de burtă?

10 — D-tale ți-ar trebui acum a un jvarț cu cognac fin... nu știi ce bine ți-ar face!

— Moft!... am băut jvarț la Comșa... ciorbă de burtă! n'auzi?

Dar Costică, foarte 'ncântat de vorbele acestea, zice:

15 — N'ne Iancule, schembea, ca'va's'zică?... știi că are o idee frumoasă! hai la o schembea!

L-am suit pe cetățean în birje și am pornit la piață. Pe drum cetățeanul dormea strașnic în brațele lui Costică.

20 — Uite la el, în ce hal! zice Costică... Uite, domnule, efectele nenorocite ale repausului dominical!

— Dragă Costică, zic eu, oricum, lumea noastră are nevoie și de asta, de repaus dominical, după atâta trudă... Și mai la urmă, toți, toți suntem niște... stricați.

25 Și cu toții ne-am dus prin urmare să ne dregem lângă hală.

Adevărul e că schembeaua dreasă bine, cu puțin ardeiu roșu, este, la ocazie, superioară cafelei cu cognac fin — drege... lucru mare!

30 După schembea, pe la șapte de dimineață, în toiul halei, luăm seama că amicul nostru, culegătorul, a dispărut dintre noi.

— Ne-a trădat, zice Costică; amicul d-tale este un laș!

35 Dar n'apucă să isprăvească vorba, și iată iar amicul meu, spălat și dichisit, cât s'a putut mai bine... A fost la bărbier.

— Ei! acum a, unde mergem? îl întreabă Costică.

— Eu, răspunde omul nostru, mă duc la atelier... După repausul dominical, începem la șapte... Sunt șef de echipă, nu pot să fac blau.

S'a scuzat dacă ne-a făcut cumva vreo necuviință, ne-a mulțumit frumos de cinstea ce i-am făcut și a plecat la treaba lui.

5 Noi — am dejunat — mai de vreme — la Lăptărie — până seara.

KIR IANULEA

Zice că odată, acu vreo sută și nu știu câți ani, a dat poruncă Dardarot, împăratul Iadului, să s'adune dinainte-i diavolii, dela mare pân' la mic: unul să nu fie lipsă, că-i scurtează coada și-i lungește urechile! Și, dacă s'au adunat ei toți cu toții, împăratul s'a tras de țcălie scrâșnind strașnic, a tușit de i-a pârâit jețul, a holbat ochii la ei și le-a zbie-rat așa:

— Afurisiților! care dintre voi nu e zevzec, să-i treacă pe sub nas toate și el să nu bage nimic la cap, trebuie să fi luat seama, că și mine, că toți oamenii sosiți de pe la dânșii aici la noi nu se plâng decât numa și numa de so-țiile lor; toată vina pentru pierzarea lor o aruncă în spi-narea nevestelor; pe care-l întrebă de ce a ajuns aici: « femeia » și iar « femeia ». Măi, am zis eu în gândul meu, adevărat să fie asta?... Pe spusele oamenilor, firește, mare temeiu nu putem pune, fiindcă-i știm ce iubitori de adevăr sunt. Dar iarăș nu-mi vine să las așa lucru ciudat fără de aproape cercetare; căci politica împărăției noastre cere ca să știm tot, fără greșală, nici îndoială... Mai întâiu, era să vă poruncesc a supune la casne fioroase pe toate femeile, doar de-om putea afla dela dânsule un crâmpeiu de adevăr; dar, pe urmă, m'am gândit că nici așa n'ajungem la mare ispravă; le cunoaștem și pe dumnealor cât de 'ndărătnice și de 'ncăpățânate sunt... Așadar și prin urmare, după multă chibzuință, am hotărît să trimit pe mititelul, pe Aghiută... Ce? n'a venit Aghiută?... Unde-i Aghiută?

Mititelul sta pitit tocmai pântre diavolii mărunței dela urmă, și, pe când cuvânta Dardarot, el, trăgând cu urechea, își cântărea coada 'n mâini. Cum și-a auzit numele, a lăsat coada și a țipat:

— Aici sunt, Intunecimea ta!

— Apoi, dacă ești aicea, ce nu te-arăți mai la vedere? Vino 'ncoace, proclate! Te dai coadei, ai? Simțiși c'am să te pun la treabă și te pitești, să nu-ți văd mutra, să nu-mi

5 aduc aminte de tine, mititelul taichii!
 Și când s'a apropiat Aghiuță de tron, l-a 'nhățat Dardarot de urechi și scutură-l, de-i trosnia junghetura — de dragoste multă ce avea pentru el, fiindcă era mititelul mucalit, și când se plictisia împăratul de treburile 'mpără-

10 ției, pe el îl chema, să-i spuie lafuri și să-i facă giumbușuri.
 — Ascultă-mă, Aghiuță puiule... Dumneata numaidecât ai să iei din comoara împărătească suta de mii de galbeni aduși alaltăieri cu sgârcitul pe care-l îngropară cu talerul pârlitii de mahalagii, că 'ncepuse să le miroase — zi o sută

15 de mii de galbeni. Apoi, o să te 'mpelițezi din cap până 'n călcâie în chip de om muritor și să te duci pe pământ, în ce loc ți s'o părea mai potrivit. Acolo — ascultă bine, astâmpără-te cu codița! — să te căsătorești și să trăești cu nevasta zece ani. Pe urmă să te faci că mori; să-ți lași

20 acolo trupul, și să te 'ntorci să-mi dai socoteală una câte una de toate pân câte ai fost trecut ca om însurat...
 Bietul Aghiuță! știa el de ce sta pitit pântre plevușcă, măcar că era un drac și jumătate: bănuise ce-l aștepta, că iar o să-i dea cine știe ce grea sarcină. Când a mai auzit că o

25 să aibă aface și cu femeie, a vârit coada 'ntre picioare; încă n'o putea uita pe baba la care intrase să slugărească trei ani... Ii dedese babă de lucru — să-i îndrepteze un fir de păr creț: l-a tot muiat cu limba Aghiuță și l-a tras pân degete, zi și noapte fără răpaos; de ce-l muia și-l trăgea,

30 de-aia firul se 'ncârlionța și mai tare; și așa și iar așa, până i-a ieșit dracului părul pân căciulă; s'a lipsit și de simbrie și de tot, și-a fugit dela stăpână.
 — ...Și să știi, a adăogat Dardarot, după ce a stat puțintel la gânduri, că în toată vremea de zece ani pe pământ, ai să fii supus la toate necazurile, slăbiciunile și ticăloșiile pământenilor... la neștiință, la sărăcie, robie, prostie și la mânie chiar, rămânând să te aperi de toate relele cum ai putea și cum te-o tăia capul... Înțelesu-m'ai

puiule?

Ce să mai zică puiul? Nu mai încăpea câr-mâr; că Dardarot, cât îi vorbise, nu-l slăbise din ghiară.

— Înțeles, Intunecimea ta!

✓ — Apoi, dac' ai înțeles, puiule dragă, ce mai stai?

5 — Dacă nu-mi dai drumul de ureche...

Mare haz a făcut împăratul de vorba asta, și zice râzând:

— Pt! să nu te deochi!

Și l-a stupit pe mititelul în vârful nasului. Pe urmă, i-a lăsat urechea și, fără să mai zâmbească, răcnindu-i fioros
10 «Ai plecat?», i-a tras un picior drept unde începe să-i zică spatelui coadă. S'a dus de-a-berbeleacul puiul până la comoara împărătească; a luat suta de mii de galbeni, și, p'aci ți-e drumul! într'un suflet, la 'mplinirea datoriei.

Pe drum s'a prefăcut în chip de om, nici matuf, dar
15 nici prea țângău; om tocmai în puterea vârstei, frumos și arătos; și, după ce s'a gândit, în care loc anume să meargă pe pământ, zice:

— Știi ce?... Am să mă duc la București... cunosc orașul... (că mai umblase de multe ori p'acolo) e loc de
20 petrecere. Banul e scump; învățit bine, aduce peste sută la sută; vorba veche: dacă ești sărac, du-te 'ntr'o politicie bogată... din ce scapă pîntre degetele altora, poți culege destul; dacă ești bogat, du-te 'ntr'una săracă... din orice firimitură dă s'aducă un nevoiaș la gură, îi smulgi peste jumătate.

25 Gândind astfel, cum a picat în București, a tras în miezul târgului, la hanul lui Manuc. Acolo, a chemat îndată un samsar și i-a spus să-i găsească fără zăbavă o pereche de case frumoase, cu încăperi multe pentru stăpâni, musafiri și slugi, la aer curat, cu grădină și fântână 'n curte, cu
30 pînnițe, bucătării, spălătorii, cu grajduri și șoproane, în sfârșit cu toate câte trebuiesc pentru așezarea cuviincioasă a unui negustor chiabur. La vreo câteva zile, casele erau și dereticate cu tot dichisul — niște case mari în mahalaua Negustorilor; și slugi peste slugi, și cai la grajd, și
35 calești în șopron...

Stăpânul casei, cunoscând păcatul oamenilor și mai ales al femeilor, că or să-l descoasă care mai de care, ca să-i afle rostul — că de unde e, cine e, cu ce trăește, ce caută

aici și câte altele — a chemat pe jupâneasa bătrână, — o cotoroanță zugrăvită și smălțuită, pe care o pusese mai mare peste slugi, să poarte cheile și să ducă grija de toate, — a poftit-o să șază jos pe chilim, iar el, de pe divan, trăgând

5 ciubuc, s'a apucat a-i povesti păcum urmează.

— Uite, dragă kera Marghioalo... Mie, cum ți-am mai spus, îmi zice kir Ianulea... Eu sunt de felul meu din părțile de spre Sfântagora. Părinții mei, oameni de jos, se țineau cu o livede mică de măslini. Pe când îplineam

10 șapte anișori, le-a venit părinților dorința să meargă la hagialâc; și așa, după ce au făcut rost de ceva parale, m'au luat împreună și ne-am dus călare pe catâri până la portul Salonicului. Acolo, ne-am suit pe o corabie mare, care aștepta cu pânzele ridicate vânt, ca să pornească spre

15 miazăzi către Iafa. N'a trecut mult; a nceput să sufle vântul așteptat; s'au umflat pânzele, și am pornit. Trei zile cu soare și trei nopți pe lună am mers tot drept înainte fără nici o supărare. Noi mâncam după datină post. Cam a treia zi, am mâncat la nămiez fasole și ridichi... Ce să

20 te pomenești?... Așa pe la toacă, au început amândoi părinții mei să se ție cu mâinile de pânze și să se vaete grozav: « mor » și iar « mor »!... Căpitanul, văzându-i cum se svârcolesc și se sgârcesc în dureri de moarte, a chemat de grabă pe un călugăr papistaș, care se suise cu noi pe corabie, om învâțat, priceput și la căutarea boalelor. Până să vie acela, bolnavii începuseră să 'nvinețească și d'abia i-au putut spune ce

25 mâncaseră—fasole și ridichi. Călugărul a 'ntrebat încă odată:

— Înțeleg, fiilor; dar trebuie să-mi spuneți: ați mâncat fasole și ridichi, ori ridichi și fasole?

30 Iar mama i-a răspuns cu glasul leșinat:

— Ridichi și fasole...

— Atunci, nu prea e bine! a zis călugărul.

Și a poruncit să-i frece pe pânzele cu câlți aspri... Dar degeaba i-au frecat până le-au jupuit pielea; că, pe

35 când răsărea luna, tata întâiu și mama îndată după el, și-au dat otpustul... Eu, copil, ce să fac?... Mă țineam plângând tot după căpitan și după călugăr, și i-am auzit vorbind așa; zice căpitanul:

— Părinte, dac'o fi holeră, m'am nenorocit; patruzeci de zile nu-mi dă voie să intru 'n port, mi se strică marfa și rămâi sărac pe drumuri!

Dar omul învățat i-a răspuns:

5 — Nu e holeră cum nu sunt eu călugăriță. Asta e un fel de boală care bântue mai cu seamă în postul Paștelui la christianii răsăriteni... Greșesc oamenii — c'ășa e bietul om, supus greșelii, — mănâncă întâiu ridiche și pe urmă fasole... Vezi bine, ridichea își repede tăria 'n sus, iar
10 fasolea își năvălește puterea spre partea dimpotrivă; una 'mpinge, alta nu se lasă; se 'ncinge lupta cu iuțeală mare în măruntae, cărcei peste cărcei, până se face încurcătură 'n mațe, de se sparge praporul — și se prăpădește omul de *hurduharismos* — așa zic grecii la năprasnica asta de boală.

15 — Dar nu se ia?

— Deloc; n'ai nici o grijă.

I-au înfășat frumos pe bieții părinții mei în niște cearșafuri curate; le-au aprins câte o lumânare de ceară la cap; un alt călugăr grec i-a prohodit și, de dimineață, când s'a
20 arătat soarele d'asupra talazurilor — «veșnica lor pomenire!» — una! două! trei! i-au aruncat în adâncime... Pe mine, văzându-mă plângând, și-a făcut pomană căpitanul de m'a luat pe procopseală — întâiu slugă, pe urmă ajutor mai apoi tovarăș... Nu-ți mai spui, dragă kera Marghioalo,
25 pân câte necazuri am trecut; câte ocări, înjurături și bătăi am înghițit; de câte ori era să pier în vultoare; de câte ori m'au amăgit împrejurările și înșelat lumea — mai ales de când am încăput eu singur o corabie și m'am apucat de negoț pe seama mea, fără alt stăpân nici tovarăș decât
30 norocul meu! Nu-ți mai spui cum am scăpat odată cu viața numa 'n pielea goală, că, după ce umblasem șapte luni pe ape, tocmai când să intru în Țarigrad, mi s'a aprins corabia încărcată cu cositor și chihlibar de peste două mii de lire, pe care le cumpărasem cu piper și curmale nici de
35 trei sute! Nu-ți mai spui câte și mai câte am pățimit, prin atâtea depărtări, pe mări și pân țări cu fiarele, și, încă mai grozave, cu oamenii!... Destul să-ți spui că, încet-încet, m'am chivernisit cum se cade, ajungând să am o stare destul de bună pe potriva mea... Am învățat, cât am

colindat pân lume, purtările cele frumoase: știu destule limbi străine — încai despre a rumânească, pot zice, fără să mă laud, că o știu cu temei; măcar că de viță sunt arvanit și nu prea am învățat buche, dar, drept să-ți spun, la asta nu mă dau pe nici un rumân, fie cât de pricopsit
5 cărturar. Imi plac cu deosebire limba și lumea de-aici, și, așa, fiindcă m'am săturat de atâtea primejdii ale călătoriilor, de atâta bătae de cap și de inimă ale negoțului, am venit să m'așez aici, în Valahia, la București; să mă bucur
10 în isihie de rodul îndelungatei mele trude...

— Doamne, kir Ianuleo, a zis kera Marghioala; pân multe ai mai trecut și dumneata!... Dar să nu-ți pară rău! Incai n'ai pătimit ca atâția alții degeaba! Frumos ești, voinic ești, bogat ești! de trăit știi să trăești!... Halal
15 să-ți fie!

Iar kir Ianulea a adăogat:

— Uitam ceva... Ascultă, rogu-te, bine, dragă kera Marghioalo: să nu care cumva să aflu că ai spus la vreun vecin, ori altcuiva — da măcar tatii, de s'ar întoarce din
20 fundul mării — câte le aflași acu dela mine, că, vezi dumneata? câtă nevoie am de slujba d-tale, ca femeie cinstită și credincioasă ce te știu; cât/sunt eu de blând și cât ești de bătrână, nu-ți caut!... te cotonogesc! îți rup ciubucul ăsta pe șale și te dau ș'afară din pâine cu ocară!... Ai
25 priceput?

— Vai de mine! a zis bătrâna; s'ar putea?... N'am obiceiul!... În viața mea n'am mâncat labe de pui!... Hei! kir Ianuleo; eu am slujit în case mari boierești!... Câte am văzut ș'am auzit eu!... n'am vreme acuma să
30 ți le povestesc!... dar lasă...

— Ei, eu atâta-ți spui dumitale... te nenorocesc!... s'a isprăvit!

— Să mă omori! a zis jupâneasa și n'a mai stat; s'a ridicat de pe chilim și a plecat degrabă cu cheile la trebu-
35 rile ei.

Până seara, toți ai casei; până 'n două zile, mahalaua 'ntreagă; pân 'ntr'o săptămână, tot târgul... toată lumea a știut istoria lui kir Ianulea mai bine chiar decât el; corabia arsese de trei ori; chihlibarul prăpădit făcea douăzeci

de mii lire; iar de atunci, în post, nu mai mănâncă nimeni ridichi cu fasole, toată lumea mănâncă fasole cu ridichi.

Cu azi cu mâine, a făcut cunoștință kir Ianulea cu fel de fel de negustori, ba și de boieri; a nceput să meargă pe la ei și să-i poftescă pela el, la sindrofie. Și la toată lumea plăcea, fiindcă era om deștept și blând, cu multă știință despre ale lumii, cu purtări alese și, mai vârtos, cu dare de mână: levent și galanton, pătruns de filotimie și de hris-toitie — într'un cuvânt, adevărat om de omenie. Astfel, care dintre negustori, ba chiar dintre boieri, aveau mai multe copile decât stare, umblau cu dinadinsul să-l gine-rească. În vremea asta, el și pusese ochii pe o tânără din vecini — o chema Acrivița, fata a mai mare a lui Hagi Cănuță, toptangiu pe vremuri. Hagiul, văduv, era om de seamă, însă cam ifiliu pe potrivă greutăților casei lui, fiind împovărat de trei fete, una după alta gata de măritat, și încă doi feciori, — băieți buni, aminteri, da' cam ne-precopsiți; așa că puțină nădejde de zestre dela Acrivița. Dar zestre-i trebuia lui kir Ianulea? Fata era vestită de frumoasă; numai atâta cusur avea și ea, că se uita, uneori, nu totdeauna, cruciș; dar tocmai asta îi plăcea lui cu deosebire. Fata-l plăcea și ea pe el... A cerut-o Hagiului, iar acesta, fără nazuri multe, i-a dat-o.

Fiind și kir Ianulea, ca tot omul, supus slăbiciunilor omenești, era stăpânit de patima fuduliei; îi plăcea să trăiască domnește, numa 'n petreceri scumpe, împărțind în dreapta și 'n stânga daruri prețioase. Așadar, a făcut o nuntă strălucită cum nu se mai pomenise vreodată în mahalaua Negustorilor; încât bărbații ziceau: «Trebuie să fie putred de bogat arvanitul!... Văzuși nene, ce bine a lovit-o sărăcia de hagiul!», iar femeile: «Poftim, soro, noroc pe chioara lui Cănuță!»

Cum a adus-o kir Ianulea în casă cu lăutari, parc'a întors-o pe dos. Până la sfârșitul cununiei, duminică seara, era blândă și supusă ca o mieluşea; dar, Luni dimineața, s'a ridicat din pat ca o leoaică... A chemat toate slugile, femei și bărbați; s'a uitat odată chiorâș de i-a băgat în spaime pe toți și, de față cu bărbatu-său, le-a zis:

— Să știți că de azi încolo sunt eu stăpână aici! Și să mai știți că cu Ianuloaia n'o să vă meargă cum vă mergea cu prostul de Ianulea! și încă să mai știți că eu am toane: pe cine m'o supăra cu atitica măcar, îl plesnesc și-l trimit
5 numai decât la Agie să-și ia merticul și deacolo! Scurt!... Ați înțeles?... Aid' acum! ieșiți afară!

De atunci, zi cu zi, cocoana se făcea mai aspră și mai țăntoșă; și, de ce era ea mai țăntoșă și mai aspră, d'aia kir Ianulea o iubea mai tare; și de ce creștea dragostea dum-
10 nealui, de-aia-i creștea și ifosul dumneaei. Toată ziua ofta omul după o vorbă mai dulce, or după un zâmbet... Ea sta tot posacă și ncruntată. Dacă se apropia de ea și da s'o mângâie, ca s'o mai îmbuneze: « Dragă Acrivițo, de ce ești supărată? », ea îl împingea cât colo.

— Ah! Ianuleo, fugi, că n'ai haz deloc... nu vezi?

Alt bărbat, în locul lui, și-ar fi pierdut răbdarea și ori îi punea picioru 'n prag, s'o potolească, ori o trimitea înapoi la babacă-său, la Hagi Cănuță... Dar el, unde? Când îl împingea, el îi cădea 'n genunchi: « Dragă Acrivițo, iartă-
20 mă! », și da să-i sărute mâinile; dar ea:

— Uf! Ianuleo, scoală-te! nu mai mă plictisi!

— Nu mă scol până nu mă ierți!

— Atuncea, stăi așa până poimâine, dacă poștești!

Și se scula ea și pleca, după ce-i da cu tifla.

30 Kir Ianulea, ce să facă? Se uita după ea lung cum ieșea înțepată fără să-și întoarcă ochii, măcar că o ruga cu lacrimi să nu-l părăsească așa... ofta, se ștergea la ochi și... o iubea și mai mult.

A mers așa cât a mers, până i-a dat în cap cocoanei să
30 'ntoarcă foaia, să-l prăjească și pe altă parte: s'a prefăcut că-l teme, că e zuliară. S'a prefăcut azi, s'a prefăcut mâine până a început să crează. Omul da bani cu împrumut, și firește veneau la el boieri, cocoane, negustori, slujbași, fel de fel de lume cu daraveri. Cocoana Acrivița sta cu urechea
35 la ușă, s'auză tot; și nu s'a mulțumit s'auză numa; a sfredelit ușa cu un burghiu, ca să și vază. Și ncai, nu tăcea? Ii spunea fără sfială ce auzise și văzuse, și ține-te: că ăla ți-a zis așa și i-ai răspuns așa; că pe aia ai strâns-o de mână și i-ai sărutat-o de trei ori, și, pe urmă, când a vrut

să plece, ai luat-o de mijloc și te uitai la ea așa galeș, și ai dus-o până la ușă și iar i-ai sărutat mâna — și câte alte ponosuri și mai și.

Iar dacă el se jura că pe nedrept îl bănuiește, că el e dator să se poarte politicos cu lumea și mai ales cu cocoa-nele, ca orice negustor — ea începea să-l ocărăscă, făcându-l nerușinat și mincinos. Nu mai putea kir Ianulea; îi venea să se strângă de gât ca pițigoii și mai multe nu. Dar nici cu atâta nu se mulțumea cocoana. Nu-i era de ajuns cum le încornora toate câte le auzea și le vedea pe ascunsele; ca să afle și mai multe, da bacșișuri la slugi să-l iscodească; ba a pus chiar pe un frățior al ei să nu-l mai slăbească de pe urme, să-i descopere toate «berbantlăcurile dumnealui». Firește că nici slugile, nici frățiorul, n'au putut afla nimica, fiindcă omul era un bărbat nu se poate mai de ispravă. Cocoana s'a pornit atunci cu ocări pe slugi, că-i mănâncă pâinea, ca niște «păcătoase, ticăloase și necredincioase»; frățiorului i-a strigat că ori e haple, ori «pes... semne altceva», și i-a poruncit să nu-i mai calce pragul, că-i rupe picioarele; iar pe slugi chiar în fața lui kir Ianulea, le-a smintit în palme și le-a dat afară.

Cum a schimbat slugile, alte bănueli și alte certuri!... Dar nici nu putem zice așa, fiindcă la ceartă unul spune una, altul alta, ori pe rând, ori amândoi de odată; în sfârșit, are parte fiecare de cuvânt; pe când aicea, țipa, ocăra și blestema numai dumneaiei, iar dumnealui asculta, înghițea și tăcea. Aflând slugile că în casa asta nu cântă cocoșul, se dedeau bine cu găina; îi turnau feldefel de gogoși, care de care mai umflate pe placul dumneaiei; că dumnealui face și drege, că umblă așa și pe dincolo; și, fiindcă Ianuloaia era mulțumită cu astfel de slugi, apoi și ele-și făceau de cap; furau de stingeau.

Totodată, Acrivița mai căzuse și la darul foitelor: casa plină de jucători, masă lângă masă — otusbir, ghiordum, ba și stos — și dulcețuri, zumaricale, vinuri, cafele și vutci, și ciubuce peste ciubuce, ziua până seara și noaptea până la ziuă. Pe lângă asta, era și agiamie și 'nfumurată că nimeni nu știe juca mai bine ca ea — și, se 'nțelege, pierdea gros. Toate cheltuelile și pierderile astea îl dedeau mult

îndărăt pe kir Ianulea; nu se mai ajungea din venituri. De regulă nu zicea nimica; dar așa, uneori, cam în glumă, se 'ntâmpla să-i scape și lui câte o vorbă, bunioară:

— Numa de nu ne-ar bate odată toba cu atâtea cacialmale!

5 Nu-i trebuia mai mult cocoanei...

— Da' ce? nici atâta petrecere nevinovată să n'am în casa mea?... Dumneata nu trebuia să te fi 'nsurat, dacă te știai pârlit, să iei pe Acrivița, fata lui Hagi Cănuță, care n'a fost învățată la casa părintească să-și mănânce
10 de sub unghie!... Să fi luat o mahalagioaică sărmană, s'o ții încuiată pe măslina și pe mămăligă, să-ți spele rufele și să nu se 'ndure s'aprinză un muc de lumânare 'n casă! ori una, să-ți puie niște coarne, să nu le poți duce!... Nu ți-e destul că sunt cinstită, după ce că-ți rabd, ca o
15 nenorocită, toate ticăloșiile și murdăriile dumitate?... Eu voiu să trăesc, d'aia m'am măritat; aminteri mă duceam la călugărie!... Și 'n sfârșit, dacă-ți place, kir Ianuleo! de unde nu, du-t' te plimbă, și să ne vedem când mi-oi vedea ceafa... fără oglinzi!

20 Intr'o zi, stând ei la masă împreună cu o sumă de musafiri, până s'aducă ciorba, a 'nceput din chiar senin Ianuloaia să vorbească despre o prietenă măritată, care nu se afla de față:

25 că s'a ținut cu beizadea cutare, un copil! și Vodă supărat foc, era să puie să-i taie coadele și s'o trimită surghiun la un schit, tocmai în fundul munților;

30 că a prins-o odată bărbatu-său, ziua 'namiaza mare, la Turloaia, la chiolhan, la iarbă verde, cu consulul muscălesc și cu alți drăngălăi; — țișanii îi trăgeau de unul singur « Măi, cazace, căzăcele! » și ea chiuia și juca numa 'n papuci, cu palmele 'n ceafă, apilpăsită, ca un maladeț zaporojean;

35 că 'ntr'un rând a plecat la Căldărușani, s'o spovedească sfînția-sa părintele Ioanichie, și a stat acolo de Miercuri în săptămâna Patimilor până 'n săptămâna luminată — după Izvorul Tămăduirii; — se plimba toată noaptea cu duhovnicu 'n luntre pe lună și cânta de răsuna lacul! « Frunzuliță lobodă! of! țațo, gura lumii-i slobodă! » iar părintele lucra din lopeți și-i ținea isonul pe glas al optulea...

Și câte alte grozăvii.

Musafirii și mai ales musafirele făceau haz; iar bietul kir Ianulea, om cu hristoitie, făcea fețe-fețe. A răbdat el cât a răbdat, și zice, întâi cu destulă blândețe:

5 — Bine, Acrivîto, scumpa mea! cum poți dumneata, mai ales că știi ce bun prieten sunt cu bărbatu-său... cum poți, fără să le fi văzut toate astea cu ochii dumitale, fără nici un temei, să catigorișești astfel pe o prietenă, pe care o primim aproape în toate zilele în casa noastră?...

10 Imi pare rău!

— Ei! apoi vezi-bine că dumneata o s'o aperi... că vă scoateți ochii unul la altul!

Și apoi le spune tuturor că acuma prietena nu se mai duhovnicește la Căldărușani: i-a pus lui kir Ianulea gândul...
15 «să-mi spargă casa!». Da'o s'o prinză odată și n'o s'o ierte cum a iertat-o Vodă; o să puie s'o tunză ca la cazarmă pe... și din «muscălească» și «călugărească» n'o mai scoate.

N'a mai putut suferi kir Ianulea; s'a ridicat foarte turburat și s'a răstit odată tremurând:

— Ascultă-mă, Acrivîto! nu-ți dau voie, mă 'nțelegi, să mai zici o vorbă măcar despre o femeie care — poți spune dumneata toate murdăriile ce-ți trec prin gândul dumitale!
— este mai cumsecade ca dumneata; că dumneata ești, mă
25 'nțelegi, mai îndrăcită decât talpa Iadului, și oricât de blajin să fie omul, îl scoți din toate răbdările! Să taci din gură, scorpie nebună, că pui de te leagă și te trimit la Balamuc, mă 'nțelegi!

Cocoana s'a ridicat și dumneei și s'a năpustit asupra dumnealui, să-i arză o palmă; dumnealui s'a ferit repede 'ntr'o parte; iar dumneei, de necaz că nu l-a putut nemeri,
30 a luat castronul cu ciorbă de pe masă și i l-a aruncat în față — l-a opărit de sus până jos. Kir Ianulea și-a ieșit din pepene; s'a repezit cu pumnii 'nceleștați, s'o pilduească; dar musafirii s'au pus la mijloc și l-au oprit în piept:

— Nene Ianuleo! stai, omule! nu șade frumos!

Și, pe urmă, către dânsa:

— Mai potolește-te și dumneata, coană Acrivîto, pentru Dumnezeu! nu-l mai turba!

Ți-ai găsit!... S'a pornit cocoana pe răcnete, să ridice mahalaua 'n picioare:

— Săriiți! săriiți, oameni buni! că mă omoară păgânul, arvanitul!... Mă bați, ai? după ce-ți râzi de casa și de
 5 cinstea mea, hoțule și pehlivanule!... Dacă te-ai îmbătat și ai poftă de bătut, du-te de-ți bate țiiitoarele de pân fundul mahalalelor, pe cari le 'ndopi cu pumnii de lire și 'n casă te calicești până la lescaie, râtane!... Da pe mine să mă bați? pe mine, mă! spurcăciune de bādăran?... pe mine,
 10 fata lui Hagi Cănuță, să 'ndrăznești tu să mă bați, păcătosome, janghinosule și râiosule!?... Stăi tu, că te 'nvăț eu pe tine, cenghenè turcească!

Și până nu i s'a stins glasul, n'a contenit... Firește că petrecerea n'a mai mers înainte... Au sărit toți musafirii,
 15 care mai de care: « Nene Ianuleo! », « Cocoană Acrivițo! »... că « la necaz spune omul multe »; că « are mâna cinci degete și nu se potrivesc unul cu altul »; că « și măruntaele din om tot se ceartă uneori »; dar orișicum, « nu e bine să s'auză 'n lume de așa 'ntâmplări într'o casă de seamă! »...
 20 și așa mai departe, cu chiu cu vai, i-au împăcat. Dar, firește, s'a știut îndată în toată mahalaua că « biata Acrivița lui Hagi Cănuță a ajuns de-o bate arvanitul — la masă! față cu musafirii! — după ce o 'nșeală cu care-i iese 'nainte!... și pe urmă prietenele: « Cum a fost ea crescută, mititica,
 25 și pe ce mâini a 'ncăput!... o s'o bage 'n pământ păgânul! »

Lui kir Ianulea i-a trecut repede necazul și iar « dragă 'n sus! dragă 'n jos! puiule și suflete! » și orice porunca dumneei, dumnealui răspundea:

— Cum poștești dumneata, *fos-mu, parighoria tu kosmu!* (vorbe frumoase, care 'nsemnează, pe elinica: *lumina mea! mângâierea lumii!*).

În vremea asta, cocoana Acrivița se gândea:

— Eu cu budalaua, cu capsomanul ăsta de Ianulea,
 35 mult n'am să mai fac purici... Ia să mă gândesc la viitorul meu...

Astfel, zi cu zi, i-a luat diamantialele și sculele și argintăria, și le-a pus la păstrare acasă la Hagi Cănuță; pe urmă,

a nceput să vînză și de pîn lucrurile de preț ale casei, despre care « budălăua » habar n'avusese să facă și el, ca orice negustor cuminte, o catagrafie. Tot odată, s'a luat cu binișorul pe lângă el; a nceput să-l mîngâe și să-l
 5 mîglisească. După ce l-a răsucit și l-a fermecat cum a știut ea, când erau într'o seară amîndoi singurei la iatac, s'a pomenit kir Ianulea că se repede dumneei și-l ia strâns în brațe și pupă-l!... El zice:

— Mă iubești, dragă Acrivițo?

10 Da ea, uitându-se la el cruciș:

— Mai mă 'ntrebi, Ianulică, *fos-mu?*

N'a putut kir Ianulea s'adoarmă toată noaptea de bucurie că s'a dat Acrivița lui pe brazdă... De-acu ncolo traiu neneco! Despre ziuă, când s'ațipească și el, haț, îl
 15 ia dumneei iar în brațe și zice:

— Dragă Ianulică, am să te rog ceva ... dar ... să nu zici ba.

— Când am zis eu ba la vreo dorință a mătăluță, sufletul meu?

— Uite ce e... Tătița ar vrea să mărite și pe surioarele
 20 mele — să nu-i rămâie fete bătrâne 'n casă — c'au și nceput mahalagioaicele (le știți gurița) să le zică « iepele lui Cănuță » — și nu prea are cu ce să le 'nzestrez pe potriva lor; că dacă nu era om cinstit și filotim cum e, ar fi avut astăzi stare!... Mulți bani are de luat de pe la boieri mari; ce
 25 folos, dacă deocamdată nu-i poate scoate?... Dar, după ce o 'nchide el ochii, firește, dumneata ai să fii mai mare între clironomi; ai să strîngi pe boieri în chingi negustorește și o să-ți intri 'n bani... Și... așa, m'am gândit să-l
 30 ajutăm noi; să le facem fetelor o zestre cât de micșoară; că, de! cine se mai însoară astăzi fără zestre, doar de dragoste?... Numai eu am avut noroc să te gădesc pe dumneata — și plăcut și bogat, și galantom și să mă iubești atâta!

Și pe urmă, strînge-l iar și pupă-l.

35 — Bine, puică, să le dăm... Cam cât?

— De! știu eu? cam câte o mie, două de galbeni.

— Bucuros, sufletele!... adu-mi aminte mâine să mergem la Hagiul, să-i numărăm paralele... Acu, aide bibilico, să ne culcăm.

Dar ea îl strânge iar și zice:

— ...Și pe urmă, uite... Frățiorii mei... Nu e bine să mai stea așa degeaba... M'am gândit să le faci dumneata rost de un capitălaș, să s'apuce și dânșii de vreo negustorie, că sunt gogiamite găliganii acuma, nu mai face
5 să se lase tot în spinarea bătrânului: pun'te, masă! scoal'te, masă!... Ce zici dumneata, nu zic bine?

— Dragă puiule, nu știi că eu zic ce zici mătăluță?... Adu-mi aminte mâine dimineață... Acuma, hai să-i tra-
10 gem un somn.

— Mai dă-mi o guriță, Ianulică, *parighoria tu kosmu!*

I-a mai dat o guriță, și au adormit ca niște copilași scăldați.

A doua zi, s'a isprăvit daravera: au fost înzestrate su-
15 rioarele amândouă și amândoi frățiorii încăpuiți; iar peste vreo câteva zile, după ce i-a dăscălit pe larg cumnatul mai mare în toate privințele negoțului, ca om încercat, au pornit, cu chimirul plin, după marfă — unul, cu corabia, delă Galați către Smirna în spre părțile răsăritului; altul
20 pân Brașov, spre părțile apusului către Lipsca, în chervan, cum umblau negustorii p'atunci!

Nu mai încăpea 'n piele kir Ianulea de fericire... Ziafetu-
turi peste ziafetuți zi și noapte, cu toate bunătățile și tru-
fandalele; chef și tãmbălău cu zeci de musafiri și de lăutari
25 — și tot ce dorea Acrivita trebuia să se 'mplinească: Turnul Colții să-l fi cerut pe masă, kir Ianulea pe masă i l-ar fi adus.

Au mers lucrurile tot așa și iar așa; a tot băgat mâinile
kir Ianulea în lada cu bani; a tot luat cu pumnul, la loc
30 n'a mai pus nimic, pân'a dat într'o zi cu unghiile de fundul lăzii. N'avusese pân'acuma obiceiul nici vreme să numere ce avea 'n ladă; acu i-a dat în cap să facă și asta, și nu i-a trebuit multă răbdare... Mai rămăseseră vreo trei sute și ceva de lire — să tot ajungă pentru coșniță și cheltueli
35 mărunte pe vreo două-trei săptămâni... Dar, om cu fire neclintită, s'a gândit așa:

— Ei! ș'apoi?... ce-mi pasă?... Mâine, poimâine se 'ntorc băieții cu marfa; ne apucăm de negustorie și, cu

stăruință multă și puțin noroc, umplem lada la loc... Pân' atunci, helbet! avem credit destul! Și s'a pornit după împrumuturi. Alergau cu limba scoasă saimsarii de colo până colo, să-i găsească bani cu orșice preț... Pân'acuma, 5 el luase dobânzi cam sărate; de acum ajunsese să plătească el camătă din ce în ce mai pipărată. Mai întâiu nu s'a prea băgat de seamă; dar n'a trecut mult și a aflat negustorimea că se clatină rău kir Ianulea; și mai ales că bântuia p'atunci mare cheșat asupra târgului, i s'a scurtat 10 omului creditul de tot: cu mai bine de sută la sută și de abia găsea. și nu vreo sumă mai însemnată, doar numai așa de mezelic. Toată nădejdea lui se răzima pe întoarcerea tinerilor, care, nu-și putea el închipui, de ce zăbovesc atâta, când toți negustorii plecați tot odată, ba unii chiar mai 15 târziu, se și 'ntorseseră dela tacsid, fiecare cu încărcătura lui, la potrivită vreme.

Pasă-mi-te, cumnățeii aveau cuvinte să zăbovească... Tocmai când să-și piarză kir Ianulea răbdarea, iacă-i sosesc, una după alta, două vești destul de urâte... Băiatul dintâiu, 20 pe când se 'ntorcea dela Smirna, i se cufundase corabia încărcată; iar el, începător în ale negustoriei, a fost uitat s'o asigureze... Cel mai tânăr dedese la Lipsca, în iarmaroc, peste alt chilipir: se 'ntâlnise cu niște elini, de cari mișună totdeauna pân' îmbulzeala târgurilor mari; hoinărise cu ei 25 pe la berăruile nemțești toată ziua, iar seara, merseseră împreună la cafeneluța unui simbatriot într'o ulicioară dosnică de lângă Casa Sfatului, să 'nvârtească un endekamisi, și pe urmă, la iuțeală, un stosișor; și așa, de pe la aprinsul lumânărilor până despre ziuă, îl lăsaseră ti- 30 nichea: nu mai avea băiatul nici cu ce să vie 'napoi acasă.

Cum s'a răspândit vorba și despre astea, au intrat la grijă mare creditorii lui kir Ianulea, că rămâne mufluz, și s'au adunat cu toții la cafeneaua dela Hanul-cu-Tei, spre a se sfătui ce-i de făcut, ca să-l țină zi și noapte sub de 35 aproape pază, nu cumva s'o șteargă înainte de sorocul plăților, cum au mufluzii obicei. Pe de altă parte, văzându-se scos la selemet, l-a apucat pe kir Ianulea un fel de groază... Ce are să facă el de-acuma, căzut în sărăcie,

în necinste și 'n ocară?... Or să-l vâre întâiu în temniță, și pe urmă, când i-or da drumul, să 'ntinză mâna pe la porțile ălor de i-a 'ndopat cu atâtea bunătăți și daruri!... Și încă, treacă-meargă toate!... Dar ce te faci cu fata lui

5 Hagi Cănuță?...

N'a stat mult la gânduri spre a vedea că alta nu-i mai rămâne decât să spele degrabă putina — să se ducă, încotro vedea cu ochi, până dincolo de Mărul-Roșu. Astfel dar, în

10 găsea pe fundul lăzii, s'a dat jos la grajd, a poruncit să-i puie șaua pe un buestraș tătarec, a 'ncălecat, spunând argatului că merge până la Snagov după plătică proaspătă, că are deseară musafiri la masă, a ieșit pe poartă la pas și... pe urmă, cu ochii tot înainte, p'aci ți-e drumul...

15 Când a luat-o pe sub Mitropolie la stânga, către câmpul Filaretului, se luminase de răsărit, așa că, suind la deal, pân dreptul Cuțitului-de-Argint, și uitându-se 'napoi în vale, a zărit un pâlc mare de călăreți în goană venind par'că pe urma lui. În adevăr, bănuiala îi era întemeiată...

20 Prinseseră de veste negustorii și porniseră repede după el cu ceauși dela Agie. El a vrut s'abată din drumul mare și s'o ia pe sub deal la dreapta; dar a dat de niște șanțuri; buestrașul s'a poticnit și l-a trântit cât colo... Atunci, omul s'a sculat, a părăsit calul și a apucat-o pe jos... A

25 suit la niște uluci, le-a sărit; pe urmă, alt șanț și alte garduri, până când, rupt de osteneală, ajungând pe culme, s'a oprit în fața vișoarei unui mărginaș bondoc și 'ndesat, care tocmai se spăla pe ochi de dimineață la soare în prispa cramei.

30 Kir Ianulea, cum l-a văzut, i-a zis gâfâind:

— Bună dimineața, neicuțule; cum te chiamă?

— Bună dimineața, jupâne... Pe mine Negoiță mă chiamă; da pe dumneata?

— Kir Ianulea...

35 Și d'abia mai ținându-l balamalele, a pășit pârleazul înăuntru și zice:

— Frate Negoiță, fă-ți pomană și mă scapă! Umblă niște dușmani să puie ghiara pe mine, să mă nenorocească! Ascunde-mă undeva pe-aici, și eu te fac om bogat... Iar,

dacă, pân'oiu pleca nu-ți voiu dovedi că te pot procopsi, atunci primesc să mă dai chiar dumneata pe mâna dușmanilor... Mă rog dumitale frate Negoită, nu mă lăsa 'n pierzare! mă rog și iar mă rog!

5 Negoită s'a scărpinat în cap stând puțin la gânduri și a răspuns:

— Ascultă-mă, kir Ianulea; ce sunt dușmanii dumitale. ?.. n'or fi boieri?... că de! drept să-ți spun, cu boierii în cârcotă nu mă bag...

10 — De unde, boieri? sunt negustori...

— Atuncea, te scap...

Cum l-a ascuns sub o claie de haraci, peste care a mai trântit și niște coceni de porumb, iacătă și dușmanii...

15 — Mă, neicuță, a 'ntrebat unul, nu văzuși dumneata adineaori trecând p'aci un negustor — așa ș'așa?

— N'am văzut.

— Ți-am da un bacșiș bun, să ne spui încotro a apucat...

— Păi, dacă nu l-am văzut...

— Spune, mă! a zis un slujitor ridicând gârbaciul...

20 — Dumneata mă poți și omorî!... da' dacă nu l-am văzut...

— Dacă n'a văzut omul, n'a văzut, zice altul... Hai degrabă 'nainte, că pierdem vremea degeaba.

Și au plecat, care călare, care pe jos, unii 'ntr'o parte, alții 'ntr'alta, alergând ca nebunii... După plecarea lor,
25 Negoită s'a suit într'un dud mare și s'a uitat pretutindeni roată, să se 'ncredințeze dacă s'au depărtat bine; pe urmă s'a dat jos încetinel și l-a scos pe fugar din ascunzătoare.

— Te-am scăpat! acuma, să te văz, kir Ianuleo... te ții de vorbă?

30 — Dragă neică Negoită, nu știi cât îți sunt de îndatorat și cât vreau din tot sufletul, să mă ții de cuvânt!... Iar ca să 'nțelegi că mă pot plăti de dumneata, te rog șezi colea lângă mine să afli cine sunt eu și să ascuți toate pățaniile mele.

35 Și i le-a povestit toate pe șart kir Ianulea lui Negoită — de cum a fost plecat din adâncuri după porunca împărătească și până 'n ceasul de față — toate, cu deamănuntul toate, pe care Negoită le-a ascultat cu plăcere mare și cu multă luare aminte.

— Și acuma, neică Negoită, ascultă bine cum te pot eu procopsi pe dumneata... De câte ori ai auzi c'a intrat dracu 'n vreo femeie, nevastă, fată, măcar fie ori din ce loc, ori de ce neam ar fi, să știi că eu sunt ăla. Numai de cât
5 dar să vii acolo, că eu nu ies din ea până nu m'ai goni dumneata... Firește că dacă i-ai da de leac, degeaba n'are să-ți fie... Bărbatul femeii ori părinții fetei or să te răsplătească frumos... Ce zici?... îți vine la socoteală?

— Cum nu? a răspuns zâmbind Negoită.

10 Iar kir Ianulea, după ce i-a mulțumit încă odată, a plecat p'aci 'ncolo.

Nu se 'ncheiase nici o lună după astea, și coborînd Negoită 'n târg cu niște vișine trufandale de vânzare, a aflat
15 dela precupeți că pe una dintre fetele lui Zamfirache Ulierul din Colentina, a de s'a logodit cu Ilie Bogasierul dela Bărăție, o muncește dracul de vreo zece zile... Ce nu i-au făcut?... Leacuri, descântece, molitve... degeaba! Părinții și logodnicul plâng într'una văzând-o cum se canonește... Vorbește în toate limbile fără să le fi 'nvățat, și
20 sporovoeste și-i turuie mereu gura și spune fel de fel de taine și pâre — de unde le-o mai fi știind? — încât o lume, care aleargă s'o asculte, stă și se crucește:

ba că «sacul cu lire dela Paharnicul Iordache din Dudești, de nu i s'a mai dat de urmă — furat de grămăticul
25 pe care l-au prins pe drumul Olteniței și scăpat peste noapte din beciurile Agiei, — se află acuma pus bine, înfășurat într'un testemel ciadiriu, în fundul sertarului de jos dela scrinul de lângă soba din iatac la clucereasa Tarsița, mătușă despre mamă a lui Aga, mai tânără ca dumnealui
30 — se 'ntâmplă! — și că cine nu-i știe merchezul poate scotoci 'n sertar cât poștește, că nu-i dă de fundul adevărat »;

ba că «adiata lui Agop, tutungiul dela Sfînți, lăsată nepoati-si, nu-i scrisă de răposatul: a ticluit-o pe urmă
într'o noapte, bărbatu-său Tacor, cafegiul din Caimata,
35 care vinde și suliman și cană de păr... , Tacor cu Avedic, paracliserul dela biserica armenească »;

ba că «fratele ăla tinerele, de d'abia-i mijește mustața, călugărașul sprâncenat, care șade la prea-cuvioșia sa părintele arhimandritul Hrisant, în curtea Mitropoliei, — chip

și seamă la 'nvățătura cântărilor — este fata a mai micșoară a lui Ristache Muscalagiul dela Ploiești »...

și câte și mai câte alte bazaconii — cine le mai poate ținea minte?

5 Cum a auzit Negoită toate astea, și-a desfăcut coșurile la precupeți cu ridicata pe ce a putut rupe și s'a dus d'a dreptul să vază și el pe fata apucată; și cum a ajuns acolo, s'a vârît pântre lumea adunată ș'a spus părinților și logodnicului că el o scapă pe fată dacă i-or da o sută de galbeni.

10 Firește că bieții oameni n'au mai stat la gânduri: o sută fie! Iar Negoită s'a apropiat de urechea pătimășei, și, făcându-se că o descântă, i-a zis încet și sfios:

— Am venit, kir Ianuleo, după vorba noastră...

— Am înțeles, i-a șoptit duhul; dar drept să-ți spui, neică Negoită, nu te-am crezut așa de nătărău, să te mulțumești cu o sută de galbeni... Ce o să-ți ajungă ție numai atâta? Trebuia să ceri gros! Dar fiindcă ai greșit, te iert de data asta... Acum mă duc la Craiova, să intru în soția Caimacamului. Săptămâna viitoare să te 'nființezi acolo...

20 Nu mă face să te-aștept prea mult: mai am și alte trebușoare nu numa grija dumitale... Caimacamul își iubește nevasta ca ochii din cap, e și bogat și darnic. Socotește-te bine în talia asta, că deacolea 'ncolo nu mai ai nici o putere asupra mea; să știi că după aia sunt deslegat de orice

25 cuvânt și nu mai avem nimica de 'mpărțit împreună!

Zicând acestea, s'a depărtat duhul... Tânăra s'a tămăduit. Toată lumea se 'nchina; părinții și logodnicul nu știau ce să mai facă de bucurie, iar Negoită, luându-și suta de galbeni, a pornit la vie să se gătească de drum lung.

30 Și-a vândut a doua zi rodul la un oltean; a treia zi și-a cumpărat un călușel, cu tot dichisul de călărie, dela pătură și șea pân'la ipingea; a patra dimineață, a plecat. Asta era într'o Miercuri... Ziua umbla, noaptea se odihnea; așa încet-încet, haidea-haidea, Marțea următoare, pe la asfințit,

35 a ajuns drumetu' la straja Craiovei, și, deacolo, întrebând din om în om că unde ar putea găzdui un negustoraș ca el, l-au mânat la un han peste drum de o biserică mare.

Cum a descălecat, a dat calul în primirea argaților și a

intrat în cârciumă, unde mai erau și alți isnafi, să-și prinză
 inima cu un ciocan de rachiu și cu ceva mezelic, înainte
 să meargă la odaie. Inerasese binișor. Până să-i frigă niște
 pastramă, sta la masă pe gânduri; stând așa, aude clopote,
 5 și întrebă pe un arnăut, care trăgea ciubuc la altă masă,
 ce sărbătoare e a doua zi, de se face privighere mare. Dela
 arnăut și dela cârciumăreasă, află îndată că nu-i a doua zi
 nici o sărbătoare, dar că așa se fac ziua și noaptea slujbe
 10 peste slujbe la toate bisericile pentru ușurarea tinerei soții
 a Caimacamului, care e chinuită de duhuri, și nu-i pot da
 de leac cu nimica: toate babele meștere, toți doftorii dela
 Sibiiu, pricepuți la așa boale, toate maslurile și molitvele,
 cetite de Vlădica și arhieriei cu patruzeci de preoți — de-
 geaba. Femeia are năvârlii grozave: într'una sare și joacă
 15 tontoroii, că trebuie s'o lege; cât o țin legată, dârdăie din
 toate 'ncheieturile și scrâșnește, par'că ar arde-o în foc;
 dacă-i dau drumul, iar începe să sară și să țină, și țină
 și sare până o leagă iar; asta de peste o săptămână, fără clipă
 de odihnă și fără să primească 'n gură măcar o picătură
 20 de apă... O lume se 'ngrozește; iar soțu-i se jelește ca un
 nenorocit; și de-aia se fac slujbe peste slujbe la biserici,
 doar s'o milostivi Maica-Domnului cu vreo minune.

Negoită a dat țoiul repede pe gât, a 'mbucacat o fărâmă
 de pastramă, ca orice slugă, de teamă să nu-l aștepte prea
 25 mult stăpânul; a dat un icusar arnăutului și l-a rugat să-l
 ducă degrabă la curte. Când au ajuns acolo, fierbea lumea,
 că bolnavei îi era totdeauna mai rău când înnopta...
 O sumă de cucoane și slujitoare o țineau legată 'n cearcefuri
 ude pe biata tânără, care se sbuciuma din creștet până
 30 'n tălpi; preoții 'n odăjdii mari o slujeau ș'o afumau cu
 cădelnițele, iar soțul plângea, făcând mereu la metanii.
 Când iată că un arnăut vine și zice 'n gura mare:

— Măria Ta, nu te supăra!... este aici un om prost,
 care vine tocmai dela București într'adins; zice că el știe
 35 să descânte la boale ca a Măriei Sale și-și pune capul che-
 zășie că o tămăduie îndată.

S'a ridicat nenorocitul, luminat în pierzania lui de razele
 nădejdi din urmă, și a strigat:

— Să vie!

Cum s'a arătat Negoită în prag, până să-l întrebe cineva ce și cum, tânăra s'a potolit din dârdâială, a poruncit, par'că era sănătoasă la baie, să-i scoată cearceafurile; s'a uitat drept la el, a început să râză veselă, ca la vederea
5 unui vechiu prieten de mult așteptat, și i-a făcut semn să vie mai aproape, chemându-l chiar pe nume:

— Bine-ai venit, dragă Negoită! ce mai faci? sănătoșel? vino 'ncoace mai aproape, că am să-ți spun ceva, să nu ne-auză nimenea!

10 Cine să-și crează ochilor și urechilor?... Negoită a dat pe toți într'o parte, s'a apropiat prietenește de pătimașă și i-a șoptit:

— Drăguță, să mă ierți că te lăsaî să cam aștepți, dar nu știi ce greu drum și ce gloabă de cal am avut.

15 — Nu face nimica, a răspuns duhul foarte încet; eu plec de aici... Deacuma, te-am pricospit; nu-ți mai sunt dator cu nimica. Să știi prin urmare, neică Negoită, că asta ți-este a din urmă... Să nu care cumva să te mai văz că te ții de coada mea, că nu numai nu capeți nimica, dar
20 încă mă și supăr, și dacă m'oiu supăra, de! poate să-ți pară foarte rău... Atâta-ți spun...

A pierit duhul... și firește și-a venit pătimașă 'n fire, bună zdravănă ca mai 'nainte, par'că și mai veselă... Acuma cu câte daruri și cinste l-a 'ncărcat Caimacamul
25 pe Negoită, ce să vi-le mai înșir eu? — că vi le puteți singuri închipui... I-a dăruit cu hrisov o moșie, s'o stăpânească de veci, și pe d'asupra l-a și boierit.

Trăia acuma Negoită în huzur, ce cu gândul nu gândise, de vreo trei luni și mai bine. Dar într'o zi, tocmai când
30 își făcea după prânz tabietul boieresc, cu cafea și ciubuc în pridvorul lui dela țară, iacătă vede de departe, pe drumul care vine din spre miazăzi, un vârtej de praf, care se tot apropie... Ce să fie?... Sunt niște 'slujitori dela Curte: vin în goană cu 'naltă poruncă să-l aducă napristan la Craiova.

35 Nu i-a prea plăcut lui Negoită că i-au turburat tabietul; dar ce să facă?... Ajungând la curte a sărutat mâna stăpânului; acesta l-a luat în brațe, l-a sărutat pe frunte, și i-a zis:

— Prea iubite frate Negoită, dacă ții la mine cătuș de

puțin, să pornești fără clipă de zăbavă spre București: butca e gata; pe drum așteaptă cai de olac din poște 'n poște... Fata Măriei Sale lui Vodă, Domnița, e apucată cum a fost și nevastă-mea, poate și mai rău, după ștafeta
5 ce primii... Numai dumneata o poți scăpa... Aleargă!

— M'am fript! s'a gândit Negoită; dar de zis, n'a putut zice nimic.

Caimacamul l-a strâns în brațe, l-a suit în butcă, și, mânați, bre! Surugiii au dat bice și călcâe, pe urmăți pete
10 și chiote... Până a doua zi, pe la ceasul vecerniei, l-au adus pe Negoită techer-mecher drept la scara palatului domnesc din București.

Vodă și Doamna, frângându-și mâinile, l-au întâmpinat în capul scării, și Vodă i-a strigat în grecește, cum vorbea
15 p'atunci boierimea:

— Ah! Dumnezeu te-a adus, boierule! Poftim!

Dar Negoită — de unde să știe grecește? — a răspuns într'o doară:

— Cine nu-l caută îl găsește, Măria Ta, dar cine-l caută!
20 Să vedem!... să-l căutăm!... Dacă s'o putea, și mie mi-ar părea bine. Să vedem...

— Haide!

Și zicând asta, Vodă l-a împins pe Negoită până 'n sagnasiul din fundul sălii... Acolo sta Domnița grecește pe
25 un covor jos, clătinând mereu din cap ca o păpușă cu gâtul pe sârmă; într'una se chinuia așa de cinci zile cu dinții 'nclęștați și fără să 'nchiză ochii o clipă.

Cum s'a arătat Negoită, Domnița a stat din cap și a început să țipe, apucată de toate năbădăile:

30 — Afară! dați-l afară! să nu-l văz în ochii mei pe râtanul de Negoită! afară!... să vie băbaca!

Negoită n'a așteptat mai multe și, în loc să se supere că-l gonește cu ocară, a ridicat așa din umeri, par'c'ar fi zis « De! dacă nu poștești! »... S'a 'ntors în loc și a voit să
35 plece. Dar Doamna l-a apucat de mână; iar Vodă s'a apropiat de fiică-sa:

— Aicea sunt! uite băbaca matale!

— Nu tu! țipa fata. Nu te-am chemat pe tine! să vie băbac'al meu!

— Eu sunt băbac'al tău! a zis cu lacrimi fierbinți prăpăditul de bătrân.

Dar copila, țipând și mai grozav:

— Nu! nu ești tu! tu ești urît! tu du-te cu Negoită!
5 să vie căpitan Manoli Ghaiduri, că el e băbac'al meu ade-
vărat!

La așa vorbe nebunești, Doamna a leșinat... Dacă nu era Negoită s'o apuce 'n brațe, cădea lată. Au sărit cocoa-
nele Curții și au luat-o s'o frece cu oțet de trandafir și să-i
10 dea pe la nas cu pene aprinse. Iar bietul Vodă a 'nceput
să se bată cu pumnii 'n fes, pe câtă vreme copila tot mai
tare țipa:

— Să-mi aduceți pe băbac'al meu! pe căpitan Manoli!
15 p'ala-l vreau eu!

In sfârșit, Negoită zice lui Vodă la o parte:

— Măria Ta, la așa pătimași trebuie să le facem cheful
deocamdată; că dacă ne 'mpotrivim, îi ațâțăm mai rău.

I l-au adus prin urmare pe căpitan Manoli... Mai rar
așa palicar! înalt, spătos și mustăcios — o mândrețe de
20 arnăut! și muiat numa 'n fireturi de sus până jos — să fie
de fală pentru orice Curte domnească!

Cu mustățile lui frumoase înecate de lacrimi, s'a apro-
piat căpitan Manoli, sluga credincioasă, de fiica Doamnei;
iar mititica, îndată ce l-a văzut, s'a descruntat deodată,
25 a zâmbit dulce și, ca orice copil supus când roagă frumos
pe tată-său să-i facă un hatâr, i-a zis cu multă blândețe:

— Băbacă, te rog, băbacă, dacă mă iubești, să-i tai lui
Negoită nasul și urechile și să-l dai afară ca pe un obraz-
nic... că e botos, e lacom și nemulțumitor!... să nu-l mai
30 văz în ochii mei, că nu-l pot honipsi!

Căpitan Manoli iubea firește pe Domnița din tot sufletul;
dar așa hatâr mare nu-i putea face fără voia stăpânilor.
Iar Negoită s'a gândit: «Așa ți-e vorba?... Bine!» pe
urmă s'a întors la Vodă și zice:

— Măria Ta, ia să se dea toți într'o parte, să văz și eu
mai aproape pe pătimașa.

I-au făcut toți loc, iar Negoită s'a dus drept la Domnița
care se sbuciuma și răcnea cât putea:

— Afară Negoită! Ieși afară, mojiucle!

Dar el nu s'a sinchisit de pandoliile ei și i-a vorbit încet:
— Drăguță, eu aș zice să pleci mai bine de bună voie...
Aș! fata răcnea mai rău:

— Afară Negoită!

5 — Și zi, așa, ai?... Nu vrei?

Ș'a dat s'o apuce de mână. Atunci Domnița l-a scuiapat în față și i-a ars o palmă de i-a scăpărat ochii lui Negoită.

El s'a șters cu mâneca pe obraz și 'ntorcându-se 'n loc spre Vodă, zice:

10 — Măria Ta, patima asta vine aicea cu o împrejurare cum pân'acuma n'am mai întâlnit... Că n'ar fi leac de tămăduire, nu zic; dar, singur eu, nu pot face deocamdată nimica... îmi trebuie un ajutor... Am aicea la București, în mahalaua Negustorilor, o prietenă meșteră care știe să tragă de gălci și de năjit; e văduva unuia care și-a prăpădit averea în risipă și 'n desfrânări; a rămas mufluz, și-a luat lumea 'n cap și a lăsat pe biata femeie nevinovată pieritoare de foame... O cheamă Acrivită Ianuloaia, fata lui Hagi Cănuță...

20 La vorbele astea, Domnița a 'necat deodată cu țipetele ș'a 'nceput să tremure, clănțănind ca 'n toiul frigurilor.

— Așadar, rog pe Măria Ta să poruncească a pune iute caii, s'aduc numaidecât pe Ianuloaia.

A vrut să facă un pas; dar Domnița l-a apucat strâns de pulpană, țipând apelpisită:

— Stăi, Negoită!

30 Și... ce să mai lungim acuma povestea? — că o poveste, cât de frumoasă, dacă-i prea lungă, iar nu face — i-a trecut copilei, par'că numai visase cineva c'ar fi fost bolnăvioară; s'a gătit frumos, ș'a plecat veselă cu Doamna la plimbare, în butcă deschisă... Patru telegari cu falaitar; doisprece arnăuți călări înainte și tot atâția în urmă fluturându-le fustanelele; iar Manoli, sus pe capră, cu mâna dreaptă pe prăselele hangerului din sileaf, și cu stânga răsucindu-și mustățile... Și era mare bucurie pe sufletul lui Vodă, când se uita dela fereastră cum sbura butca departe...

Negoită a rămas în gazdă la Curte. Cam a treia zi, aducându-și aminte că mai are și alte daraveri în București,

a mers drept în mahalaua Ngustorilor, să-i ia urma Ianuloaiei... Casele cele frumoase, le vânduseră creditorii... Sărmana! părăsită de bărbat, trăia acuma la tată-său, la Hagiul... Acolo, găbind-o, a rămas încremenit de așa frumusețe, mai ales cum se purta ea acuma, cernită de sus până jos, ca orice văduvă jalnică... După ce i-a sărutat mâna, i-a zis:

— Uite, cocoană; eu mă știu dator lui kir Ianulea cu o sută de galbeni; ieri am aflat de nenorocirea dumneavoastră, și ți-am adus datoria... Poftim!

Cocoana a nceput să plângă și să-l întrebe dacă știe el ceva despre ce s'o fi făcut omul ei, că ea nu mai poate — se frige, o să moară de dorul lui. Negoită i-a răspuns că nu știe nimica; iar, ca mulțumire că bărbatu-l îndatorase la vreme de mare nevoie, a rugat-o pe cocoana să primească a stăpâni ea de veci viișoara lui dela Cuțitul-de-Argint, și i-a și dat la mână hârtie de danie, întărită cu pecetie domnească. După aceea, ca să se mântue el odată de slujba doftoritului, s'a gândit câtva și i-a mai spus:

— Cocoană, eu am văzut mult bine de pe urma bărbatului dumitale; în cinstea și pomenirea lui, vreau să te 'nvăț ceva, cu care, la prilej, să te salți bine din lipsă. Ascultă, rogu-te, cu luare aminte... De câte ori ai auzi c'a intrat dracu 'n vreo femeie, nevestă, fată, măcar fie din orice loc, ori de ce neam ar fi... numaidecât să mergi acolo, că nu iese din ea până nu l-ai goni dumneata... Să-i zici pătimașei numai atâta, parc'ai fi 'ntâlnind pe omul dumitale: «Aici mi-ai fost ascuns Ianulică?... și eu te căutam ca o nebună... *fos-mu! parighoria tu kosmu!*»

— De unde știi dumneata vorbele astea? a 'ntrebat cocoana privindu-l cruciș.

— Le-am învățat, de mult, dela un prieten... a răspuns Negoită, zâmbind la privirea cocoanei; apoi a adăugat:

— ...Numai atâta să-i spui... Pe urmă, s'o apuci în brațe, tot cu gândul la kir Ianulea; să te uiți la ea așa frumos, cum te uiți acuma la mine, s'o săruți cu foc și să n'o slăbești din dragoste până nu-i trece de tot... Firește că, după potriua ipochimenilor, n'are să-ți fie osteneala degeaba... Ai înțeles?

— Am înțeles.

— Acuma rămâi sănătoasă, cocoană! S'auzim de bine!

S'a înapoiat după aceasta Negoiță la Curte, unde a stat încă vreo patru, cinci zile, numa 'n bunătați și 'n cinste
5 mare. Când ședea el sus la masă cu Măriile Lor, cu protipendada și cu evgheniștii ăi mai simandicoși, cântau jos pe sub ferestre meterhanele și jucau soitarii pentru petrecerea isnafilor ș'a prostimii. A opta zi, s'a hotărît Negoiță să se pornească la urma lui înspre părțile Jiului... L-au
10 căftănit și i-au dăruit Vodă și Doamna câte trei pungi de ibrișim cu câte o mie de galbeni; iar Domnița, un inel cu o nestemată cât o alună turcească, și cu sevas mare l-au petrecut toți până jos în capătul scării.

Căpitan Manoli s'a rugat de stăpâni să ducă el pe Negoiță pân' acasă. Toată vremea, pe drum, l-a 'ngrijit căpitanul ca un frate ziua și noaptea, cântându-i din gură și cu tambura manele turcești și cântece de palicari de pân
15 munții lui depărtați — și cânta strașnic; avea și glas și pătrundere. I-a plăcut mult lui Negoiță tovărășia lui Manoli și, ajungând acasă la moșie, s'a crezut dator să poftească și el în gazdă pe căpitanul, care era tot atât de plăcut și de bun, pe cât de voinic și de viteaz... Seara au cinat împreună, cu vin vechi de Drăgășani, cu cafele și ciubuce până târziu; iar, după cină, la care, osteniți cum
20 erau de drum, se cam trecuseră din pahare, căpitanul, cât era de mare palicar înneându-l deodată așa un parapon, s'a lăsat să-l podidească plânsul ca pe o femeie, și căzând în genunchi, i-a zis gazdei:

— Eu sunt sărac, *bei-mu* (adică *prințul meu*), n'am să-ți
30 dăruiesc nimica de preț; dar numai Dumnezeu și sufletul meu știu cât îți sunt de recunoscător!... că, dacă se prăpădea fetica, eu — uite, vezi hangerul ăsta?... până 'n prăsele mi-l băgam în piept!... că, fără copila asta, ce s'ar mai fi făcut Manoli sârmanul, sârmanul Manoli?

35 Și-a 'nceput să sărute mâinile lui Negoiță și l-a rugat să-i primească 'n dar o pereche de mătânii dela Ierusalim.

Câtă vreme căpitan Manoli vărsa aici lacrimi de mulțumire, colo, departe, la București, se jelea de durere Mitro-

politul, că una dintre nepoțelele I. P. S. Șale începuse să aibă pandolii... Dar s'a 'ndurat Pronia și nu l-a lăsat să plângă prea mult pe robul iubitorului-de-oameni... Cum a intrat coana Acrivița pân gangul clopotniței, par'că i-a luat tinerei
5 boala cu mâna... Și a zis bogdaproste Ianuloaia când a plecat blagoslovită și mulțumită destul dela Mitropolie.

Iar, noaptea aceea chiar, în adâncuri se aduna soborul demonilor dinaintea lui Dardarot, să asculte pe Aghiută, care se 'ntorsese și el la urma lui cu coada 'ntre picioare,
10 rupt de oboseală.

Le-a povestit el toate câte le pătimise dincolo, mai cu șart și mai frumos decât vi le-am putut eu povesti dumnea-voastră. Impăratul a făcut un haz nespus și a zis râzând:

— M'am pătruns acuma cum merge pricina... Halal
15 să-ți fie, dragă Aghiută! frumos te-ai purtat, n'am ce zice... Cu ce vrei să te răsplătesc pentru atâta osteneală?

— Intunecimea Ta, spre răsplată, două hatâruri am să 'ndrăsnesc a cere.

— Spune, puiule dragă.

— Intâiu, pe Acrivița și pe Negoită să nu-i văz vreodată
20 p'aici!... Ducă-se la Raiu, să se 'mpace Sf. Petre cu ei cum o ști.

— Bine... Și al doilea?

— Al doilea, să mă lăsați să mă mai odihnesc și eu pu-
25 țintel acasă, că m'am dehulat de atâtea trebușoare pe pământ.

— Bine, ș'asta!... ai dreptul să dormi trei sute de ani d'aci 'ncolo fără să te mai supere nimeni cu nimic!

Zicând acestea, Dardarot i-a tras un picior după obicei
30 și l-a trimis să se culce.

Și așa, au mers cocoana Acrivița și Negoită, fiecare la ceasul său, în Raiu; iar Aghiută s'a pus să-i tragă la soamne... și dormi! și dormi! ș'o fi dormind ș'acuma,
35 dacă nu cumva s'o fi sculat, mititelul, să se apuce iar de cine știe ce drăcii.

CALUL DRACULUI

Era odată, la marginea unui drum umblat, o fântână, și lângă fântână ședea jos o babă, ghemuită pe niște zdrențe de cergă, și morfolea 'n gingii un crâmpeiu de covrig muiat într'o năstrapă cu apă rece. Când vedea
5 drumet, or pe jos, or călare, or cu carul, lăsa baba covrigul din gură, întindea dreapta și se milogea tânguios numai din vârful limbii: « Faceți-vă milă și pomană, măiculiță, de o biată păcătoasă fără putere! » Dacă-i da cineva ceva, zicea baba: « Bogdaproste, măiculiță! Dumnezeu
10 drăguțul să primească!... de unde dai să sporească și să isvorească! » Rar se 'ntâmpla creștin drumet să treacă pe lângă așa bătrână nevoiașă și să nu se 'ndure măcar cu ce, după potriua lui; dacă nu o lescaie, măcar o fârâma
15 de pâine; dacă nici atâta, barem o vorbă bună. Când îi zicea vreunul: « Crede, bătrânico, aldată! » ea răspundea: « Crez, măiculiță, crez... să ne crează Dumnezeu pe toți, drăguțul! ». Pe urmă își muia covrigu 'n năstrapă și s'apuca iar de morfolit.

20 Intr'o zi, fiind târg de vale, a 'nceput dis de dimineață să se care într'acolo lume după lume dela deal. La dus, i-au mai zis babei câte unii « crede »; da spre seară, la 'ntors, i-au dat care ce l-a lăsat inima... Păcum e obiceiul la târg: târguiește omul ce târguiește, cumpără, vinde;
25 apoi, mai cu rachi, mai cu vin, mai cu vorbă, se 'nvelește, și pe urmă își mai aduce aminte și de sufletul răposaților și le dă pomană după putere. Și așa, a rămas baba pe ziua aceea mulțumită destul cu traista plină.

30 Incet-încet, pe 'nserate, s'au împutinat drumetii; tot mai rari și mai rari, până n'a mai trecut nimeni după

asfințitul soarelui, când s'a arătat și luna la răsărit. Dac'a 'nnoptat bine, a căutat baba 'n traistă și a scos niște turtă-dulce, căpătată dela una dintr'un cârd de fete, care trecuseră p'acolo cântând, chicotind și făcând fel de fel de nebunii, cum fac toate codanele când se 'ntorc aprinse dela joc, că 'n târg fusese horă mare. A muiat baba turtă-dulce, a gustat-o și zice:

— Bogdaproste! am avut zi cu noroc astăzi... S'o ție Dumnezeu drăguțul pe fata aia, s'ajungă la bătrâneți frumoase, ca mine!

Pe urmă s'a înfășat baba 'n cerga ei, și-a pus traista căpătâiu și s'a ghemuit de-abinele culcată pe partea stângă, cu spatele la lună, să nu-i dea lumina 'n ochi... Tocma bine de dormit!... Nici prea cald, nici prea răcoare; de vânt, nici suflare; pe câmp, așa liniște de toate patru părțile că se puteau auzi cum țârâiau și forfoteau gângăniile, miș-miș pân pâiș, și apa cum gâlgâia afară din ghizdul fântânii printre pietricele — că așa e apa, ca viața omului! atâta numa, că viața curge cât curge și pe urmă stă; da' apa curge mereu de când lumea și cât lumea n'o să mai stea...

Baba 'nchisese ochii și, cu gândul cine poate ști la mai ce, ofta din când în când... și nu-i venea somnul; iar se mai gândea, ofta și mișca, să-și potrivească oscioarele mai odihnit, geaba! nu putea măcar ațipi. Se urcase luna cam de două sulți, când iacă, i se pare babei că vin pași dela deal din spre partea apusului. Trage cu urechea și aude bine că s'apropie drumetș; mijește ochii, și-l și vede aci-aci. Se ridică de mijloc, întinde mâna și 'ncepe duios, după canonul ei:

— Faceți-vă milă și pomană, măiculiță, de o biată păcătoasă fără putere!

Totdeodată, drumetșul a sosit în dreptul fântânii: abate din drum spre babă și-i zice:

— Bună seara, băbușo; da... n'ai adormit încă?

— N'am adormit, măiculiță; că n'am somn, vai de păcatele mele!

Drumetșul se așază jos lângă babă, în bătaia lunii, și răsuflă adânc de oboseală...

— Da' de unde vii dumneata, măiculiță, de-ai întârziat așa pe drum?

— Hei! de unde viu eu... viu de departe...

— De departe, ai?... Și... un'te duci?

5 — Hei! unde mă duc eu... mă duc departe...

— Departe, ai?... Da'..., cum te cheamă pe dumneata?

— Prichindel mă cheamă...

— Da'... de câți ani ești?... că te văz crud de tot...

— Merg pe șaptesprece...

10 — Da'...părinți ai?

— N'am, c'am fost copil lăpădat...

— Da'...frățiori mai ai?... surioare?

— Oiu fi având, da' nu-i cunosc...

— Cum, ai fi având și nu-i cunoști?... Ce vorbă-i asta?

15 — Păi nu-ți spusei c'am fost copil lăpădat?

— Bine, aia am înțeles eu; da' vorba e, vreau să știu...

— Ia ascultă babo, adică de ce m'ai fi descosând așa?

— Că vreau să știu și eu...

— Da' ce-ți pasă dumitale?

20 — Cum să nu-mi pese, mă? întrebă baba cu mirare...

Știi că-mi placi! Cum, adicăte! nu trebuie să știu și eu ce pramatie de călător primesc noaptea 'n gazdă?... ai?

— Da; dar iar așa, să-mi numeri toți dinții din gură...

— Uite, mă!... da' ce, ți-i scoț dacă ți-i număr?

25 A făcut haz băiatul de vorba babei și zice:

— Aoleu! la bună gazdă avusei noroc să pic!... In loc să mă 'ntrebi: « Ai mâncat tu ceva, mă băiete, astăzi?... ți-o fi foame? », dumneata îmi iei tacirul pe nemâncate.

— Păi ce stric eu?... tu de ce ești găgăuță și taci?...

30 N'ai aflat tu că, până nu plânge copilul, nu capătă țâță?...

— Ba, aia am aflat-o eu; da, dacă m'ai năvălit cu întrebările, când era să-ți spui?

— Vino 'ncoace, terchea-berchea!

35 Și zicând astea, scoate din traistă o costiță de purcei, niște colaci și turtă dulce și mere, și i le dă:

— Ia colea și trage-i fălci, că dinți, slavă Domnului, văz că ai.

A mâncat băiatul cu poftă mare; i-a mulțumit gazdei și s'a aplecat la fântână să bea.

— Ce faci, mă?

— Ce să fac?... vreau să beau.

— Păi, apă rece să bei după costiță afumată? Ia colea!...

Și i-a dat din desagă un clondiraș cu rachiu de ismă.

5 — Să 'nveți dela mine, mă băiete: să nu bei apă după lucru gras, că ți s'apleacă... Ai înțeles?

— Am înțeles... Da' multe mai știi și dumneata.

10 — Știu, firește; cum să nu știu?... că pân' la vrâsta asta, de mă vezi cu ochii verzi, n'oiu fi trecut ca un câine pân apă... Vorba aia: uită-te la față și mă 'ntreabă de viață... Ehei! fătu-meu; când aș sta să-ți spui cine sunt eu...

— Înțeleg, a zis băiatul căscând; da vorba mea e, noaptea asta nu ne odihnim noi de loc?... e cam târzior...

15 — Să se culce cui i-e somn, fătu-meu!... eu știu că mi s'a speriat de tot somnul; pot sta de vorbă pân' la ziuă, dacă poftești...

20 — Dumneata ai fi putând, că n'ai umblat toată ziu-lica, două poștii ca mine, pe jos... Da eu tare aș vrea să mă odihnesc, drept să-ți spui.

Și iar a căscat.

— Atuncea, zice baba, culcă-te tu, somnorosule; că eu mai stau... Ia cerga asta și te 'nvelește, că despre ziuă se lasă răcoare.

25 Dacă s'a culcat și s'a 'nvelit băiatul, zice baba:

— Intoarce-te pe partea ailaltă, mă; să nu-ți dea luna drept în ochi... Vrei să-ți spui un basmu, s'adormi mai bine?

— Spune.

— Da, vorba e, ascultă?

30 — Ascult.

— ... A fost odată ca niciodată, că de n'ar fi...

— ... nu s'ar povesti... a mormăit băiatul.

— Bag samă pe ăsta-l știi... zice baba.

— Știu numa 'nceputul.

35 — Ei! începutul nu-i nimica; să vezi dumneata mijlocul și sfârșitul...

Și a urmat așa:

— ... pe când se potcovea purecele cu nouăzeci și nouă de oca de fier și...

— ... și sărea pân' la cer... iar a mormăit băiatul.

— Mă, spune drept... dacă-l știi pe ăsta, să-ți spui altul.

— Dă-i 'nainte, babo, și nu mai mă sâcâi!

5 — Apoi, atunci, tacă-ți fleoanca ș'ascultă!... A fost odată un împărat ș'o împărăteasă, bogați nevoie mare, putrezi de bogați; și se tot ruga la Dumnezeu să le dea și lor măcar un copilaș... și se tot ruga, se tot ruga, și degeaba se tot ruga... Și așa, când și-au pierdut ei toată
10 nădejdea, că erau băătrâni-bătrâni, cocliți de bătrâni, numa iacătă că vine o țigancă, mai bătrână ca ei, și zice să le dea cu ghiocul...

Aude baba ceva și se oprește din povestit...

Prichindel jos sforăia, și luna sus de trei suliți și mai bine...

15 Baba s'aplecă pe o rână, să-l vază dacă-i învelit cum se cade, că-i era milă de el; când se uită de-aproape, vede într'o parte învelitoarea băiatului cam ridicată; i-o apasă... cerga iar se ridică; iar i-o netezește 'n jos... cerga iar în sus. Zice baba 'n gândul ei: « Ia să vedem mai bine »...
20 și trage încetinel cerga, pune mâna și dă de o coadă!... « Am înțeles! ». Lasă cerga la loc binișor peste băiatul adormit, și s'apucă să-l mângâie blând pân păr; o ia întâiu dela ceafă și, când ajunge cu mâna spre frunte, dă de două cucuie tari — ce mai încape vorbă? — niște cornițe în lege.

25 — Ei! zice baba, d'ăștia mi-ai fost?... Lasă, că-ți cunosc eu dumitale meșteșugul!

Ii înfige o mână 'n păr și cu alta l-apucă de coadă și trage ș'asa ș'asa. Băiatul sare din somn:

30 — Ce e, babo?

— Bine, mă, pușlama, că n'am să-ți zic mai frumos!... după ce te-am găzduit, te-am ospătat și cinstit boierește, tu, gogeamite flăcău în putere, să-i tragi la aghioase, și eu, o biată neputincioasă, să moțâiu deșteaptă, să-ți spui
35 basme și să te apăr de muște..., ai? Păi ce fel de vorbă-i asta?... Scoală, dulăule, c'ai dormit destul! Uite, ce lună frumoasă!... hai ne plimbăm...

— Ce, nu ți-e bine, babo?... Culcă-te acolo și lasă-mă să mă odihnesc... Nu ți-am spus ce obosit sunt??

— Ia, nu mai umbla tu cu mofturi... par'că nu știi...

— Of! că multe mai știi!

— Să știi tu, că, dacă-i la o adică, te știi și pe tine cine ești... Cui le tai tu?... ba, că ești copil sărman; ba, că n'ai frați; ba, că ești prăpădit de drum... Parc'ă
5 nu ți-am văzut eu podoabele, ghiavole!... Ce crezi?... Hai scoală, să ne plimbăm! n'auzi tu?

Și iar îl sgâlțâie...

— Astâmpără-te, babo, și mă lasă!

10 — Nu te las, cioflingarule, pân' nu ne plimbăm... num'așa, nițeluș, de colea până colea, doar de mi s'o face și mie somn... Haide, scoală!

— Ei! zice băiatul; mi-am găsit beleaua cu baba asta... Înțelege odată, babo, când îți spune omul!...

15 — Da tu, om ești?

— Da ce sunt?

— Om, ai? Da cine moaș'ta a mai văzut om cu codiță și cornițe, mă?... Vrei să mă tragi pe sfoară, tu, pe mine? Hehei, băiete! nu mă cunoști cine sunt... Eu... d'ăștia
20 mărunței ca d'alde tine... Să 'ntrebi odată pe frate-tău, pe Aghiută, — cu ăla barem ne cunoaștem de mult, — să-ți spuie el; și tu să-i spui dela mine, c'am zis eu așa, că de ce nu mai dă p'aici?... ce?... e supărat?... Hai ne plimbăm... Scoală odată, că te plesnesc!

25 Da' diavolul — ce alta are de lucru decât să ispitească și să păcălească pe bieții muritori, și să-și bată joc de sufletul lor? — ucigă-l crucea! Ce se gândește afurisitul de Prichindel, văzând că nu-i chip aminteri să scape de babă? se ridică de mijloc și zice:

30 — De! băbuțo, ce să-ți spui?... Cum mi s'a speriat și mie somnul, par'că-par'că mi-ar plăcea să mă plimb pe lună.

— Păi, atunci, ce stai?... Haide!

— Da, da' nu pe jos...

35 — Da' cum, mă?... călare?

— Călare, firește; călare, merg.

— Uite, mă! tu ești cam țâcnit pesemne... Da' un' să-ți găsească cal acușica?... Ce, acilea sunt grajdurile lu tat'tău, să bați numa 'n palme și să-ți vie bidiviul gata

la scară?... Imi pare rău de boiul tău!... ce nu te gândești când vorbești?... nu șade frumos!

— Păi, eu « cal » am zis?... am zis « călare ».

— Adicăte, cum vine vorba asta?

5 — Și mie îmi pare rău de dumneata, că-mi spuseși adineaori că știi multe și le 'nțelegi pe toate, și atâta lucru, bag seama, nu pricepi...

— Ce să pricep, mă?

— Dumneata vrei să mergem la plimbare...

10 — Ei! da...

— Ei! eu merg bucuros, da' numa călare merg... Ei?

— Ei?

— Ei! ia-mă dumneata în cârcă, și hai să ne plimbăm... Uite, ce lună!

15 — Nu ți-e rușine! zice baba; coșcogea flăcăul zdravăn, în floarea vârstii tale, să te bucuri tu la o biată șontoroagă de bătrână ca mine, fără putere... să te ducă 'n cârcă oscioarele mele!... Auzi-auzi!

20 — Rușine, nerușine, asta e... Daca poștești, bine; de unde nu, lasă-mă să dorm.

— Așa ți-e vorba?

— Așa... Dacă ești bătrână fără putere, ce-ți mai arde de plimbare?... Stăi de-ți odihnește « oscioarele »...

25 — Și zicând astea, Prichindel s'a așezat la loc să doarmă... Luna sclipea d'asupra de tot... Baba s'a culcat și ea; a 'nchis ochii, și a stat așa cât a stat; s'a mai învățit, s'a răsucit, când așa, când aminterea, și zice:

— Ai adormit, Prichindel?

— Iar, babo?

30 — Ia, scoală, mă, să-ți mai spui o vorbă...

— Care vorbă?

— Mă, Prichindel, da' dacă nu te-oiu putea eu duce, mă? că tu trebuie să fii greu, cum te văz eu, voinic...

— Noi să 'ncercăm... Ce pagubă?

35 — Ei! bată-te vina ta să te bată!... Auzi dumneata, neiculiță, drăcia dracului! ce i-a dat lui Tartorul pân cap: zor nevoie, la plimbare de-a călare!!... Mă, băiete, hai mai bine pe jos, că-i mai frumos...

— Pe jos nu pot.

— Nu?

— Nu...

Mai tace baba ce mai tace, și pe urmă:

— Ei! hai, scoală... să vedem ce putem!... să-ți fac
5 și hatârul ăsta... să nu zici!

S'au ridicat amândoi... Baba s'a pus piuă, și strigă
lui Prichindel:

— Haide, hopa!

— Țin'te bine, babo!

10 Și țup odată! în cărca babei; iar baba:

— Mă, băietе, ascultă: să nu te lași greu și să nu-mi
dai prea des călcăie ca, agiamiii!... Apucă-te numa bine
cu amândouă mâinile pe după gâtul meu!... Haide, gata!

... Bine-i spusese baba că ea știe multe și el mai nimic.
15 Prostul de Prichindel — drac-drac, da' n'a 'nțeles. Cum a
luat-o de gât, baba s'a scuturat de zdrențele și de urâ-
ciunea ei și de odată s'a prefăcut într'o femeе tânără și
voinică, înaltă și frumoasă ca o zână, strălucind și ea
pe pământ cum strălucea luna 'n cer — fiindcă baba asta
20 era o fată de 'mpărat mare, care, de miticiă se dedese
la știința fermecelor și la meșteșugul vrăjitoriei, și, pentru
păcatele ei, fusese blestemată să se preschimbe în hodo-
roagă cerșetoare și să nu-și mai ia înfățișarea ei de mai
'nainte decât atunci când o putea păcăli pe dracul, ba
25 încă, și atunci, numa pe vremea nopții. Așa, până să vă
lămuresc în aste câteva cuvinte, baba, adică fata de îm-
părat, or zâna, cum poftiți, era departe cu Prichindel.
Alerga ușor ca vântul de par'că n'atingea pământul; îi
zbură pe d'asupra capului lui Prichindel părul ei bălan
30 despletit; iar în lumina lunii, fâlfâia în fel-de-fel de ape
zăbranicul vioriu țesut în fluturi și 'n fire de argint, cu
care era 'nvăluită...

Mult au alergat așa...

— Să stăm, să mai răsufflăm! a zis Prichindel amețit,
35 când au ajuns într'o pajiște.

Dar ea, ce să-l asculte?... De unde-și mai potolise
fuga, s'a pornit iar și mai repede, și tot mai repede, până
au dat într'o luncă plină numa cu trandafiri albi mirosi-

tori, și aici a nceput ea să se domolească și încet-încet să meargă în pas... Apoi, oprindu-se locului, zice:

— Ascultă!

5 Și deodată, în tăcerea aceea plină de lumina lunii, s'a auzit din umbra unui tufiș glas de privighetoare.

— Ți place, dragă Prichindel?

— Strașnic! a răspuns el.

— Ți pare rău că ți-ai pierdut somnul pentru plimbare?

— Ei aș!

10 — Vrei să mai mergem?

— Hai nainte!

Și iar a pornit fata de mpărat...

S'au plimbat mult și multe lunci au văzut cu câte flori! și atâtea cântări de păsări, care mai de care, au auzit!...

15 Dar când, departe de tot, dintr'o pădurice, eșeau în largul câmpului înspre răsărit, deodată strigă cu groază Prichindel:

— Se crapă de ziuă!

20 Ea se opește scurt, se uită n zare, vede n adevăr mijind zorile, și... p'aci ți-e drumul! Și țin'te, goană!... Zbură cum zboară calul-dracului, peste moșoroaie, gropi, mărăcini, bușteni, bălți — că bietul Prichindel vedea jucând pe cer trei luni în loc de una. Cum a sosit într'un suflet înapoi la fântână, l-a aruncat pe diavol cât colo

25 pe cergă jos — tot baba de cu seara... El s'a ridicat zdruncinat de căzătură, și zice:

— Mai rămâi sănătoasă, babo!

— Umblă sănătos, Prichindel maică!

30 A plecat băiatul șontâc-șontâc înapoi la deal către asfințit unde scăpăta luna... Dar baba strigă după el:

— Mă! n'auzi tu?... când mai vii p'aici?

— Aldată... Cine știe când? a răspuns el fără să se mai uite înapoi.

35 — Mă, băiete, ascultă... să nu uiți să-i spui lui frate-tău că-l aștept negreșit... Ai auzit?

Da, până să isprăvească ea, băiatul a pierit, par'c'a intrat în pământ.

Oftează baba și se culcă; dar n'apucă să nchiză ochii

bine și aude glasuri de drumeți. Se ridică de mijloc și, cu mâna întinsă, începe duios, după canonul ei:

— Faceți-vă...

Când unul dintre drumeți îi taie vorba:

5 — De dimineată te-ai sculat astăzi, băbuțo!

— Ce să fac, măiculiță? dacă n'am somn, vai de păcatele mele!... Faceți-vă milă și pomană de o biată păcătoasă fără putere!

— Crede, bătrâno! zice ălălalt.

10 Și își văd oamenii de drum.

— Crez, măiculiță, crez! să ne crează Dumnezeu pe toți, drăguțul!

Pe urmă, scoate din traistă o bucățică de covrig, o'n-moaie 'n năstrapă și 'ncepe s'o morfolească 'n gingii.

ABU-HASAN

Era odată la Bagdad, sub domnia strălucitului calif Harun-al-Rașid, un neguțator bogat, care avea o nevastă bătrână și un fecior, Abu-Hasan, crescut până la vreo treizeci de ani strâns de aproape în toate privințele. Neguțatorul a murit, și Abu-Hasan a intrat în stăpânirea avuției pe care o grămădise tată-său o viață întreagă. Fiul a făcut altfel decum făcuse tatăl. În tinerețe nu căpătase niciodată o para mai mult decât îi trebuia ca să-și ducă viața; acum a pus de gând să cheltuească potrivit cu mijloacele pe care i le adusese soarta. Astfel, și-a împărțit averea în două părți: cu o parte a cumpărat acareturi, care-i aduceau destul venit ca să poată trăi cum se cuvine, fără să s'atingă de capete; iar cu cealaltă jumătate, în bani sunători, a hotărât să se pună pe petreceri, încailea să-și destoarcă răbdările suferite sub strășnicia în care-l ținuse tată-său până la așa vârstă coaptă; dar s'a jurat că n'are să mai cheltuească apoi nimica peste această sumă, după ce și-o face toate chefurile. În acest scop, Abu-Hasan a strâns împrejurii o ceată de tineri de vârsta și de teapa lui, și de acolo s'a gândit numa cum să-i facă a-și petrece vremea în chipul cel mai plăcut. Așa dar nu s'a mărginit la prânzuri și ziafeturi cu mâncări și băuturi care de care mai rare și mai scumpe; a mai adus și tarafuri de lăutari și cântăreții cei mai vestiți; și pe urmă, dănțuitoarele și dănțuitoarii cei mai aleși din orașul Bagdad.

Toate chefurile astea, din zi în zi mai costisitoare, l-au aruncat pe Abu-Hasan în cheltueli atât de nemăsurate, încât n'a putut-o duce așa mai mult de un an.

Cum n'a mai întins masă mare, prietenii s'au făcut nevăzuți; ba nici nu-i mai întâlnea oriunde i-ar fi căutat, fiindcă

fugeau de el îndată ce-l zăreau, și dacă din întâmplare da piept în piept cu vreunul și vrea să-l oprească să-i spună ceva, acela își cerea iertăciune, că-i e degrabă și n'are vreme de vorbă, și pleca repede p'aci încolo.

5 Pe Abu-Hasan mai mult l-a mâhnit părăsirea din partea prietenilor, decât îl încântase mai înainte semnele lor de dragoste. Odată, mâhnit, dus pe gânduri, cu capul plecat a intrat în odaia măsii și s'a așezat pe marginea divanului departe de ea.

10 — Ce ai, fiule? a 'ntrebat bătrâna. De ce ești așa de pocăltit și n'ai chef deloc? Să fi pierdut tot ce ai pe lume și tot n'ai fi așa de opărit... Știi că, după câte cheltueli nebunești ce ai făcut, nu-ți mai rămân mulți bani sunători. Erai stăpân pe avutul tău, și eu n'am vrut să mă 'mpotri-

15 vesc purtărilor tale nesocotite, mai ales știind că ți-ai păstrat cuminte jumătate din avere... Și d'aia nu văd ce te poate adânci acuma în așa de neagră mâhnire.

Pe Abu-Hasan, la vorbele bătrânei, l-a podidit lacrimile, și a zis:

20 — Mamă, știi în ce chip m'am purtat un an de zile. Am strâns atâția prieteni împrejurul meu, i-am îndopat cu câte bunătăți mi-a dat prin gând, până n'am mai putut, și acuma când nu mai am ce le da, văd că toți mă părăsesc. Când zic că n'am cu ce-i mai îndopa, mă gândesc la banii

25 pe cari-i hotărîsem pentru asta; că despre venitul meu, slavă Domnului, mi l-am păstrat, și acuma știu cum să 'ntrebuințez ce din fericire mi-a rămas. Vreau numai să încerc până unde pot merge prietenii mei cu nerecunoștința. O să mă rog de ei să pună fiecare dela mână la mână, să

30 m'ajute a mă sălta din starea nenorocită în care am căzut. Dar asta, precum ți-am spus, o fac numai ca să văz dacă voi găsi la dânșii vreo recunoștință.

— Băiete, i-a răspuns mama, nu vreau să te opresc dela ce ai pus de gând; dar îți pot mai dinainte spune că degeaba

35 tragi nădejde. Tu încă nu cunoști ce va să zică prietenii de petrecere; dar o să-i cunoști...

— Mamă, a zis Abu-Hasan, eu înțeleg și cred ce-mi spui; dar tot vreau să mă luminez singur despre mișelia și neomenia lor.

Abu-Hasan a și plecat; a făcut ce-a făcut și a găsit pe toți prietenii. Le-a arătat în ce mare strâmtorare se afla și i-a rugat să-și deslege pungile ca să-l ajute. N'a uitat chiar să le spună că în mare parte a scăpătat din pricina cheltuelilor nemăsurate cu atâtea petreceri și ziafeturi, că doar i-o atinge la omenie. Nici unul dintre prieteni nu s'a lăsat înduioșat de vorbele lui frumoase, ba, unii chiar, l-au dat afară. S'a întors acasă, amărît până în fundul sufletului și i-a zis bătrânei:

10 — A, mamă, bine mi-ai spus tu: în loc de prieteni am găsit niște ticăloși nerecunoscători. S'a isprăvit; să nu-i mai văz în ochi!

Abu-Hasan s'a hotărît dar să se ferească de acu' ncolo de orice galantomie. După ce și-a socotit venitul bine și l-a împărțit astfel încât să-i ajungă de cheltueală în fiecare zi regulat, dându-i mâna să poftască în toate serile la masă câte un singur musafir, pe care să-l ospăteze cum-pătat, dar cuviincios. Pe urmă s'a jurat că acel musafir să nu fie localnic din Bagdad, ci un străin care ar fi picat chiar în ziua aceea, și pe care să-l poată trimite pe-aci încolo după ce l-a găzduit frumos o noapte.

După cum pusese la cale, Abu-Hasan își îngrijea de dimineață să cumpere toate trebuincioasele pentru cină, și pe seară, mergea să se așeze lângă podul Bagdadului; cum vedea un străin, al dintâiu care-i ieșea înainte, măcar de orce teapă ar fi fost, îl poftea politicos să-i facă cinste a veni să cineze și să petreacă noaptea aceea acasă la dânsul.

Cina lui Abu-Hasan nu era foarte bogată, însă bună și curată, așa ca să poată mulțumi destul pe un oaspete drumet. Mai ales nu lipsea delă masă vin bun, și veselie, căci în loc să vorbească cu oaspetele său despre politică or despre daraveri negustorești, îi plăcea mai bine să povestească despre lucruri plăcute și hazlii. De felul lui era om vioiu și bun de petrecere, și știa să nveselească pe un tovarăș orcât de posomorît. A doua zi dimineața Abu-Hasan îi zicea musafirului:

— Când te-am poftit aseară să cinezi la mine, ți-am spus obiceiul meu: să nu te superi că acuma te poftesc să

pleci; am eu cuvinte să mă port așa. Mergi de-ți vezi și de treburile dumitale... Umblă cu Dumnezeu!

5 Intr'o seară, când ședea după regula lui la capătul podului, iată că trece califul Harun-al-Rașid, îmbrăcat tiptil așa ca să nu-l cunoască nimeni. Stăpânitorul acesta, deși
avea destui slujbași foarte pricepuți și strașnici, tot voia să cunoască el singur cum merg lucrurile în împărăția lui; și pentru acest scop umbla adesea tiptil în felurite chipuri prin orașul Bagdad. In seara aceea, era îmbrăcat ca un
10 negustor dela Musul, care s'ar fi dat chiar atunci jos de pe corabie în partea dimpotrivă a podului, și în urma lui mergea un rob mare și voinic, o namilă de om.

Califul, sub îmbrăcămintea lui, se vedea a fi un bărbat de seamă, vrednic de toată cinstea. Abu-Hasan s'a ridicat
15 de unde ședea jos și, după ce i-a făcut o temenē până la pământ, i-a zis politicos de tot:

— Prea cinstite domnule, bine-ai venit sănătos la noi în Bagdad; te rog prea-plecat să-mi faci cinstea să poftești
20 la cină cu mine și să-ți petreci noaptea asta în casa mea, ca să te odihnești bine de oboseala călătoriei.

Și, ca să-l îndatoreze și mai mult a pofti la el, i-a spus în câteva cuvinte ce obicei are dânsul cu musafirii lui.

Califul a făcut haz de gustul lui Abu-Hasan, și a voit să cunoască mai deaproape pe acest om ciudat. I-a spus
25 numaidecât că dela un bărbat așa de politicos e încântat a primi găzduire fie pe cât de scurtă vreme, și că e gata să-l urmeze.

Abu-Hasan, care nu bănuia că soarta îi scosese înainte un oaspete așa de înalt, se purta cu califul par'că ar fi fost
30 deopotrivă amândoi. L-a dus acasă, l-a băgat într'o odaie foarte curată și l-a poftit să șadă pe divan la locul de cinste. Cina era gata și masa pusă. Mama lui Abu-Hasan, pricepută la bucătărie, le-a dat trei feluri de mâncări: niște porumbei gătiți cu zarzavaturi și cu orez, apoi o găscă la
35 tavă și pe urmă un clapon fript cu patru pușori rumeniți de jur împrejur. Altceva nimica; dar toate erau bine făcute.

Abu-Hasan a stat la masă în fața musafirului; au mâncat amândoi din toate pe tăcute și pe nebăute după obiceiul locului. După ce au isprăvit de mâncare, mama lui Abu-

Hasan a ridicat masa și le-a adus fel de fel de poame de care se găseau în acea vreme a anului și niște turte uscate de migdale. Când s'a 'nnoptat bine, au aprins lumânările: apoi Abu-Hasan a adus niște urcioare cu vin și bărdace, le-a pus lângă el și a rugat-o pe bătrâna să-i dea de mâncare robului care venise cu musafirul. Când s'au așezat iar la masă, Abu-Hasan a luat o bărdacă, a umplut-o cu vin și, ridicându-se în sus, a zis către musafir:

— Prea cinstite domnule, te poftesc să faci ca mine...

10 Nu știu ce-i fi gândind dumneata; dar, după mine, drept să-ți spun, omul care urăște vinul, vrând să se arate înțelept, nu-i înțelept deloc. Veselia e lucru bun; trebuie s'o căutăm, și s'o găsim în fundul bărdacei!

15 Abu-Hasan și-a golit bărdaca, în vreme ce Califul i-a răspuns:

— Vorba dumitale e cuminte, ești un om de ispravă; îmi place că te văz chefliu și vesel, și te rog să-mi torni și mie.

Abu-Hasan a umplut bărdaca musafirului, zicând:

20 — Gustă, te rog, prea-cinstite domnule și spune drept: așa-i că-i bunicel?

Califul a băut; iar Abu-Hasan i-a mai zis:

25 — Eu, cum te-am zărit pe dumneata, am priceput că ești om care știi ce va să zică să trăești. Ce să-ți mai vorbesc?... Sunt nu se poate mai mulțumit și mai vesel că m'am întâlnit astăzi cu un bărbat așa de deosebit cum ești dumneata. Imi placi foarte mult... Halal să-ți fie! Să trăești!

30 Vorbele lui Abu-Hasan îi făceau mare plăcere califului, care fiind și el om foarte vesel, își îndemna mereu gazda la băut, ca să o cunoască mai bine. Din vorbă în vorbă, Abu-Hasan a spus cum îl cheamă, cum trăește, prin ce întâmplări neplăcute trecuse, și a încheiat zicând:

35 — Dar nu-mi pare rău că am fost amăgit de prieteni, fiindcă dacă nu se 'ntâmpla ce s'a întâmplat, poate nu-mi scotea norocul în cale un străin așa de prețios ca dumneata.

Califul, mulțumit de lămuririle lui Abu-Hasan, i-a zis:

— Ești vrednic de laudă prietene, că ai luat astfel de hotărâre înțeleaptă, și mai ales că te ții de ce ai hotărât și,

drept să-ți spun, îți pismuesc fericirea. Dumneata ai în
 fiecă zi plăcerea să primești la masa și 'n casa dumatăle un
 om de treabă cu care stai frumos de vorbă și-l îndatorezi
 așa, încât unde s'o duce să te pomenească și să-ți laude
 5 casa, masa și primirea dumatăle atât de cuviincioase...
 Decât, din vorbă 'n vorbă, și dumneata și eu, nu luăm
 seama că prea lăsăm vinul să se trezească... Te rog, bea,
 și toarnă-mi și mie.

Și așa au băut amândoi înainte povestindu-și unul altuia
 10 lucruri plăcute. Acu era târziu; musafirul a spus că fiind
 obosit de atâta drum cât făcuse, are nevoie de odihnă, și
 a adăugat:

— Și pe urmă, nici dumneata nu voiu să-ți pierzi odihna
 pentru mine. Haide, să ne culcăm; și, fiindcă poate mâine
 15 dimineață eu am să plec până nu te deștepți dumneata,
 îți spun deacuma că am rămas foarte încântat de ospătarea
 ce mi-ai făcut așa de îndatoritor. Numai de un lucru îmi
 pare rău, că nu știu cum să-ți arăt recunoștința mea.
 Spune-mi rogu-te, dumneata, cum m'aș putea plăti de
 20 atâta bunăvoință, ca să vezi că nu ai avut aface cu un
 nerecunoscător. Un om ca dumneata, nu se poate să n'aibă
 vreo daraveră, vreo nevoie, și să nu dorească a i se face
 pe plac. Uite, cât mă vezi pe mine așa, negustor, poate să
 fiu în stare să te îndarez și eu cu ceva, dacă nu deadreptul,
 25 măcar prin mijlocirea vreunuia dintre prietenii mei.

La aceste vorbe politicoase, ale negustorului, Abu-Hasan
 a răspuns:

— Prea-cinstite domnule, nu mă îndoesc câtuș de puțin
 că, nu numai așa, doar ca om politicoș, îmi arăți atâta bună-
 30 voință. Dar pot să te asigur că eu n'am nici pășuri, nici
 daraveri, nici vreo dorință, și n'am să cer nimănui nimic.
 N'am cea mai mică poftă de mărire, și sunt foarte mul-
 țumit cu soarta mea. Prin urmare, foarte-ți mulțumesc
 numai și numai că ai poftit în casa mea și mi-ai cinstit
 35 masa, așa bună rea, cum s'a putut găsi... Cu toate astea,
 parcă aș avea și eu ceva care mă supără, dar iar nu până
 'ntr'atâta încât să-mi pierz liniștea pentru asta. Să vezi
 ce e... Aici la noi, în Bagdad, fiecare mahala își are giamia
 ei, cu câte un iman, adică popă, care e dator să facă rugă-

ciunile la ceasurile hotărâte după lege. Imanul dela giamia noastră este un bătrân înalt și uscățiv, posomorît și tare fățarnic. Ctitorii, câteși patru, vecinii mei, sunt ca și el niște bătrâni ursuzi și zavistnici, lucru mare. In toate
 5 zilele se adună împreună cu toții și alta n'au de vorbit decât bârfeli și răutăți, ca să vâre fitiluri și zâzanie în toată mahalaua: crapă de necaz că nu pot să stăpânească dumnealor pe toți mahalagiii noștri, să-i poarte ei de nas după cum le place lor. Ei! vezi, asta mă strânge pe mine de
 10 gât, în loc să-și vază popa de legea lui și ctitorii să se îngrijească de giamie, dumnealor se leagă de lume și n'o lasă să trăească în bună pace.

— Cum văz eu, a zis califul, dumneata ai dori să le mai scurtezi limba acelor bârfitori?

15 — Precum zici, tocmai! a răspuns Abu-Hasan. Ah! de ce nu mă face Dumnezeu pe mine calif o zi măcar, numai o zi!

— Ei! să zicem că ai fi calif... ce-ai face?

20 — Ce-aș face?... Aș face ceva să rămână de pomină... i-aș pildui strașnic pe dumnealor, ca să aduc o mulțumire lumii de ispravă; aș pune să le tragă la fiecare ctitor câte o sută de bețe la tălpi și imanului patru sute; să-i învăț eu pe dumnealor, mă 'nțelegi, că nu-i treaba dumnealor să turbure viața mahalagiilor, mă 'nțelegi.

25 Califului i s'a părut foarte nostimă ideea lui Abu-Hasan, și zice:

— Imi place dorința dumitale, mai ales că o văd pornită dintr'o inimă dreaptă care nu suferă să rămâie răutatea nepedepsită; și tare aș dori și eu să ți-o văd îndeplinită... Și de! poate că lucrul să nu fie chiar peste putință, cum îți închipui... Eu cred că, dacă ar afla ce gânduri ai, califul ar fi în stare să-ți încredințeze puterea lui pe o zi... Și cât mă vezi dumneata, așa, un negustor ca toți negustorii, cine știe de nu ți-aș putea ajuta s'o dobândești.

35 — Ei! ia lasă, a răspuns Abu-Hasan, nu-ți mai bate joc de mine și dumneata, cum și-ar bate firește și califul dacă ar afla de neroziile mele... Poate doar atâta, să afle și el de purtările cuvioșilor noștri și să-i osândească el la vreo pedeapsă.

— Ba, Doamne ferește, nu-mi bat joc nicidecum, a zis musafirul, și de sigur că nici califul nu și-ar bate... Dar să le lăsam astea; uite, e aproape de miezul nopții, haide să ne culcăm.

5 — Bine zici; dar, fiindcă urciorul nostru mai are ceva în fund, eu crez că ar trebui mai întâiu golit, și pe urmă să ne ducem la culcare. Un lucru numai te-aș ruga: mâine dimineată când ai pleca, dacă n'oi fi eu deștept, să nu lași ușa dela drum deschisă.

10 Pe când vorbea Abu-Hasan, califul, ridicând urciorul, și-a umplut bårdaca și a golit-o mulțumind încă odată de buna ospățare. După aceea, pe furiș a aruncat în bårdaca gazdei, așa cât poți lua pe vârful degetelor, dintr'o cutiuță cu niște prafuri, pe care o purta totdeauna cu sine, și pe peste ele a turnat vinul tot cât mai rămăsese în urcior; pe urmă, întinzând bårdaca a zis:

— Acuma te rog, iubită gazdă, să iei dela mine bårdaca asta și s'o deșești în cinstea și pentru dragostea mea.

20 Abu-Hasan, foarte bucuros, a luat bårdaca în mâna dreaptă și a ridicat-o 'n sus; cu palma stângă la piept s'a 'nchinat prea-plecat și apoi a băut tot până 'n fund dintr'o sorbitură... Dar n'a apucat să lase jos bårdaca goală, și, simțindu-se înmuiat din toate încheieturile, s'a lungit binișor pe divan, unde l-a și furat somnul, așa de grabă, că musafirul a început să râză, și, chemându-și robul, care
25 aștepta gata la ușă, i-a zis:

— Ia-l pe omul ăsta în cârcă, și bagă bine de seamă, când ieșim, în ce loc se află casa, să știi unde ai să-l aduci înapoi mâine când ți-oiu porunci.

30 Și, fără sgomot, au ieșit din casă, robul ducând în cârcă pe Abu-Hasan adormit adânc, și Califul, care a lăsat într'adins ușa dela drum deschisă.

Cum au sosit la palat, au mers până în odaia unde așteptau toți curtenii:

35 — Desbrăcați-l pe omul ăsta și-l culcați în patul meu.

Curtenii l-au desbrăcat binișor pe Abu-Hasan, l-au îmbrăcat în halatul califului și l-au culcat frumos în patul împărătesc. După aceea califul a chemat împrejurii pe toți ai curții, bărbați și femei, și le-a zis:

— Vedeți pe omul care doarme colea? Mâine dimineată, la ceasul hotărît, întocmai cum faceți când mă deștept eu, așa să faceți și cu el, fără nici o deosebire, să nu vă mai gândiți la mine câtă vreme v'ăți afla în fața-i; în sfârșit, până nu poruncesc eu altceva, poruncile lui să fie sfinte: el este califul vostru.

Curtenii și curtenele fără vorbă s'au închinat pân' la pământ, și fiecare s'a gândit cum să se supună mai bine, după puterile sale, poruncilor stăpânului. Intorcându-se la palat, califul trimisese după marele vizir Giafar, și cum a sosit acesta, i-a zis:

— Uite de ce te-am chemat, Giafar: mâine dimineată când vii după porunci, să nu te miri dacă vezi șezând în tronul meu pe omul acesta, care doarme colea. Ascultă-i și-i îndeplinește cu sfințenie toate poruncile. Are să se arunce la galantomie, o să-ți poruncească a împărți daruri în dreapta și 'n stânga: fă tot ce-ți spune, măcar de-ar fi să-mi sleești toate lăzile împărăției. Nu uita să vestești pe toți curtenii dela mic până la mare, să-i dea mâine la ceasul hotărît pentru înfățișare înaintea mea, toată cinstea ce mi se dă mie... Du-te acuma și caută să-mi faci întocmai pe plac.

După plecarea marelui vizir, califul a mers să se culce și el într'altă odaie, poruncind robului său de încredere, anume Mesrur, să-l scoale mâine până nu s'a deșteptat Abu-Hasan. Și astfel, a doua zi dimineata, califul a trecut într'o cămăruță cu câteva trepte mai sus, de unde dela o ferestruică cu gratii putea vedea fără a fi văzut, toată odaia unde dormea încă prietenul de cu-seara.

Toți curtenii și toate curtenele intrară numaidecât pe rând, și se așezară binișor, în tăcere fiecare după treapta sa, ca după obicei, la locu-i convenit. Incepuse acum să se lumineze de ziuă; era vremea de deșteptat pentru rugăciunea dinainte de răsăritul soarelui, după cum cere legea musulmană. Curteanul cel care sta lângă căpătâiul califului, apropiă de nasul adormitului un burete înmuiat în oțet de trandafir. Adormitul strănută îndată și miji din ochi; deși nu era încă destulă lumină, văzu că se află în mijlocul unei odăi mari, foarte bogate, împodobită cu vase mari de aur, cu perdele și covoare țesute de mătase; și de

jur împrejurul lui niște tinere curtene, unele cu harfe, altele cu alăute și cu dairele, gata să înceapă a cânta, și toate de o frumusețe nespusă; iar la spatele lor niște robi arabi în vestminte strălucitoare, stând toți cu mâinile la piept.

5 Uitându-se la învelitoarea cu care dormise acoperit văzu că e de catifea stacojie țesută cu fir de aur, și cu mărgăritare; iar lângă pat un vestmânt tot așa, și alături, pe o perină, o tichie de calif.

10 Văzând toate astea, Abu-Hasan rămase aiurit... și, aducându-și aminte de ce vorbise seara la masă cu musafirul, gândi:

«Asta-mi place! Ajunsei acuma și calif! Auzi vis!» și închizând ochii își așeză iar capul să-și urmeze somnul. Dar un rob, aplecându-se până la pământ, îi zise cu

15 sfială:

— Stăpânitor al credincioșilor, strălucirca Ta să nu mai adoarmă, e vremea rugăciunii de dimineață, soarele stă să se arate.

20 Vorbele acestea l-au amețit pe Abu-Hasan: «Sunt deștept or dorm?... Aș! dorm; nu se poate!... dorm!» Și, ținând ochii tot închiși, n'a mișcat. Dar n'a trecut mult, și robul, văzând că nu capătă răspuns, a zis iar:

— Stăpânitor al credincioșilor, Strălucirea Ta, să nu se supere dacă iar îndrăznesc a-i spune că trebuie să se

25 scoale, afară numa dacă nu vrea să lase a trece ceasul rugăciunii de dimineață.

— M'am înșelat, gândi Abu-Hasan; nu dorm.

Deschise ochii bine și, fiind acum ziua mare, văzu foarte

30 lîmpede tot ce zărise nedeslușit la lumina slabă de-adineaori. Se ridică de mijloc și privi de jur împrejur zâmbind ca un om care se deșteaptă plin de mulțumire după un somn bun cu vise plăcute.

Atunci tinerele curtene i se închinară prea-plecat, și deodată harfele și tamburele, alăutele și dairelele începură o

35 cântare îngerească de care Abu-Hasan rămase atins până la suflet. Cu toate astea tot și-a venit iar la gândul d'întăiu:

«Bre! ce să fie asta? unde mă aflui eu? Ce e palatul ăsta? Ce sunt minunățiile astea? robii și curtenii ăștia străluciți? frumusețile astea de curtene? și cântările astea care te ri-

dică în slavă? Cum adică? să nu pot eu înțelege: visez or sunt treaz?»

Când îi treceau prin minte aceste întrebări, iată că s'apropie Mesrur, căpetenia robilor și-i zice:

5 — Stăpânitor al credincioșilor, Strălucirea Ta să-mi dea voie a-i spune că n'are obicei să se scoale așa de târziu, afară numa dacă, Doamne-fereste, nu se simte bine; așa-dar, trebuie Strălucirea Ta numaidecât să se suie în tron, că iacătă a sunat ceasul sfatului împărătesc.

10 După vorbele lui Mesrur, Abu-Hasan înțelese că nu mai doarme și că prin urmare tot ce i se întâmplă nu-i în vis, ci aieva. Dar încă nehotărît ce are să facă și cum trebuie s'o ia, stetea la gânduri. După câteva clipe de îndoală, se uită lung la Mesrur și-i zise:

15 — Ia ascultă-mă, cu cine vorbești? și cui îi zici dumneata « Stăpânitorul credincioșilor? »

— Strălucirea Ta, răspunse Mesrur zâmbind, îmi vorbește astfel ca să mă pună la încercare, or ca să glumească... Cine altul să fie stăpânitorul credincioșilor decât Strălucirea
20 Ta? Mesrur, ticălosul rob, nu poate uita asta, și bănuiește că poate vreun vis urît o fi turburat azi noapte odihna Strălucirii Tale.

Abu-Hasan pufnind s'a trântit iar cu capul pe căpătâiu și... după ce s'a săturat de răs, s'a ridicat iar de mijloc și,
25 întorcându-se către un arap mititel, negru ca și Mesrur, i-a zis:

— Ia, ascultă piciule: spune-mi tu cine sunt eu.

— Prea Inalte, a răspuns piciul clipind din ochii-i aplecați, Strălucirea Ta este stăpânitorul credincioșilor, care ține pe pământ locul stăpânului lumii.

30 — Mare mincinos ești, cât ești tu de micuț. Pe urmă a făcut semn unei curtene să se apropie și întinzându-și mâna, i-a zis:

— Drăguță, fii bună și mușcă-mă de vârful degetului, să văz: dorm or sunt deștept?

35 Tânăra l-a apucat cu dinții de vârful degetului și i-a strâns puținel... Abu-Hasan și-a tras repede degetul...

— Nu dorm... Dar cum? cum fără știrea mea, să ajung eu peste noapte calif? Asta e ceva minunat, de neînțeles... Și zise apoi foarte dulce cătră frumoasa curteană:

— Mă rog, spune-mi drept, așa să trăești, adevărat e, draguță, că eu... sunt stăpânitorul credincioșilor?

— Mai adevărat nu se poate, prea-luminate stăpâne, a răspuns tânăra; e atât de adevărat, că noi rămânem toți pe gânduri văzând că Strălucirea Ta se miră de asta...

Abu-Hasan s'a uitat lung la ea și cu un zâmbet de bună-tate, i-a răspuns moțâind din cap:

— Am înțeles! și mătăluță ești o... mincinoasă... Lasă că știu eu bine cine sunt.

Căpetenia robilor văzând că stăpânul voia să se dea jos din pat, îi întinse mâna și umărul să-l ajute. Cum se puse Abu-Hasan pe picioare, rezemându-se pe umărul robului, curtenii bărbați și femei i se plecară până la pământ strigând toți într'un glas:

— Să fie de bine Strălucirii Sale; zi fericită și cu noroc să-i dea Dumnezeu!

— Ah! Doamne, ce minune! a strigat stăpânul... Ce mă culcai aseară, și acu ce mă trezesc?... Vezi cum se poate schimba viața, de cu seara până dimineața... Mare lucru! ce să spun?... Să mor dacă 'nțeleg ceva.

Până să-și isprăvească vorba, câțiva curteni l-au și îmbrăcat de sus până jos, pe când ceilalți, curteni și curtene, și robi, arapi, s'au așezat în rând de o parte și de alta, până la ușa prin care stăpânitorul trebuia să meargă în sala sfatului împărătesc. Mesrur, căpetenia arapilor, îl duse până la treptele tronului. Abu-Hasan, rezemându-se pe umărul robului, sui treptele și se așeză în tron.

Totdeodată Harun-al-Rașid trecuse repede la altă fe-restruică cu gratii de unde se vedea în sala tronului.

Abu-Hasan aruncându-și privirile în dreapta și 'n stânga, văzu pe toți curtenii și ofițerii palatului stând frumos la rând, drept ca lumânarea, cu ochii țintă în ochii lui, fără să clipească măcar și par'că fără să răsuflă.

Lui Harun-al-Rașid, care se uita cu multă luare aminte, de sus, prin grătii, îi plăcu dintru 'nceput ce vrednic și ce mândru se pricepea Abu-Hasan să-i țină locul.

Indată ce s'așeză califul pe tron își ridică fruntea rezemându-și palmele pe genunchi, și totdeodată marele vizir Giafar se 'nchină dinainte-i până la pământ, zicând:

— Stăpânitor al credincioșilor, Dumnezeu s'o acopere cu harurile sale pe Strălucirea Ta, iară pe dușmanii ei în flăcările iadului să-i prăvălească!

5 Abu-Hasan, după câte văzuse și auzise de-adineaori din pat, și până acum, pe tron, începu să creadă că e de-abinele calif. Nici n'a mai voit să gândească prin ce minune a soartei ajunsese aici, și, hotărît, s'a apucat de treabă ca un calif ce era. Astfel a 'ntrebat pe marele vizir dacă are să-i spună ceva deosebit. Giafar i-a răspuns:

10 — Stăpânitor al credincioșilor, emirii, vizirii și toți ofițerii așteaptă porunca să vie a se 'nchina Strălucirii Tale.

Abu-Hasan a zis:

— Să poftească!

Marele vizir s'a 'ntors atunci cătră portarul cel mare:

15 — Stăpânitorul credincioșilor poruncește să-ți faci datoria.

S'au dat de părete ușile, și toți ofițerii cei mari, muiți din cap până 'n picioare numa 'n mătăsuri și 'n fireturi, au intrat, și cu pas falnic unul după altul, au venit să se 'nchine dinaintea tronului îngênunchiând și atingând po-deala cu fruntea, după care, iar la rând au mers să se așeze frumos unii deoparte, alții de alta. Când s'a sfârșit țe-
 20 monia, marele vizir a început să-și facă raportul despre felurite treburi după hârțile pe care le ținea în mână.
 25 Treburile acelea în adevăr nu erau nici foarte însemnate, nici prea încurcate; totuș erau treburi politicești. Abu-Hasan, fără să stea mult pe gânduri le-a dat la toate deslegare potrivită, scurt, fără să se 'ncurce la vreuna, și toate deslegările erau nemerite, după cum îl povățuia mintea lui
 30 cu scaun sănătos.

Până să-și isprăvească raportul, Abu-Hasan, zărind în mulțimea ofițerilor pe căpitanul poliției, pe care-l cunoștea, că-l văzuse de atâtea ori prin oraș, a zis marelui vizir:

35 — Ia așteaptă puținel, am de dat o poruncă grabnică polițaiului... Căpitane, ia poftim mai aproape...

Căpitanul s'a apropiat de tron închinându-se și a ascultat, iar califul a urmat:

— Căpitane, să mergi acu într'un suflet în ulița cutare, din mahalaua cutare (i le-a spus pe nume); în ulița aceea

se află o giamie; la giamie acolo, ai să găsești stând la taifas un iman și patru bătrâiori cu barba albă... Să-i ridici numaidecât și să pui să le tragă, de față cu dumneata: câte o sută de vine de bou la tălpi, fiecăruia dintre bătrâiori, iar imanului, patru sute... Și pe urmă să te întorci fără zăbavă să-mi spui cum mi-ai îndeplinit porunca... Ai venit?

Căpitanul, fără vorbă, s'a închinat adânc și a plecat degrabă să-și facă datoria.

La auzul acestei porunci, date așa de scurt și hotărât, Harun-al-Rașid a zâmbit de mulțumire, văzând că Abu-Hasan nu-și pierde vremea cu nimicuri, ci se folosește degrabă de prilejul domniei spre a pedepsi cum se cuvine pe zavistnicii bârfitori.

Totdeodată marele vizir își urma mai departe raportul, și până să nu și-l isprăvească bine, iată se 'ntoarce polițaiul și zice:

— Stăpânitor al credincioșilor, am găsit pe iman și pe cei patru bătrâiori stând la taifas în giamia aceea, și ca dovadă că mi-am îndeplinit cu credință datoria întocmai după porunca Strălucirii Tale, am adus și adevărta aceasta.

Și scoțând din sân o hârtie a înfățișat-o califului. Abu-Hasan a cetit în deamănuntul arătarea celor petrecute în curtea giamiei și s'a uitat de aproape la numele mahalagiilor, toți cunoscuți de-ai lui, cari întăreau cu iscăliturile lor acea arătare, ca martori ce stătuseră de față la săvârșirea pedepsii, și după ce a sfârșit a zis foarte mulțumit către polițaiu:

— Bun! treci la locul dumitale... Acuma dumneata, vizirule, spune vistiernicului să ia o pungă cu o mie de bani de aur și să o ducă tot în mahalaua aceea unde a fost polițaiu, mamei unuia Abu-Hasan: e om văzut în partea locului, măcar cine îi cunoaște casa. Du-te și te întoarce degrabă.

Marele vizir a dus el însuș punga și i-a spus bătrânei numai atâta că este un dar trimis din partea califului, fără altă deslușire. Bătrâna cu destulă mirare a primit darul; nu-și putea închipui de unde până unde să-i dea prin minte

califului a-i trimite ei atâta bănet; de unde era să știe dânsa de cele ce se petreceau la palat?

In vremea cât a lipsit marele vizir, și-a făcut raportul și polițaiul despre toate cele întâmplăte peste noapte în tot
5 Bagdadul, fel de fel, pe care le-a ascultat califul cu multă luare aminte. Intorcându-se vizirul și spunând califului cum îndeplinesc întocmai porunca, califul i-a zis:

— Bine; dar nu ți-a dat în gând să întrebi pe bătrâna: fiu-său, Abu-Hasan e acasă? ce face?

10 — Ba da, strălucite stăpâne, cum nu? am întrebat-o, și mi-a răspuns că fiu-său e acasă, dar că doarme în odaia lui și nu-l poate trezi, fiindcă az-noapte a stat până foarte târziu la petrecere cu un musafir.

La vorbele acestea, califul nu și-a mai putut stăpâni râsul
15 și a râs cu mare poftă, de care firește toată lumea s'a bucurat, văzând veselia stăpânitorului lor a-tot-puternic. Mesrur atunci a făcut un semn cătră toată adunarea prin care le arăta că sfatul s'a încheiat și că fiecare poate pleca; și au plecat toți, trecând și închinându-se pe dinaintea tronului
20 rând pe rând, ca și la sosire, rămânând împrejurul tronului numai Mesrur, marele vizir și ofițerii de pază. Abu-Hasan s'a coborât de pe tron tot cum se urcase, rezemându-se cu o mână pe umărul credinciosului Mesrur, și cu cealaltă pe umărul unui ofițer voinic, și astfel s'a dus în odaia de unde
25 venise: totdeodată Harun-al-Rașid a trecut la altă fereastră zăbreliată de unde să poată urmări tot.

Mesrur a dus pe Abu-Hasan într'altă odaie, unde așteptau o droaie de cântărețe, cari cum l-au văzut au și început cu toatele să sune din harfe, din ghitare, din tambure și
30 dairele și să cânte din gură în fel de fel de glasuri, atât de frumos încât Abu-Hasan a rămas fermecat.

De acolo, cu muzicantele după el, Mesrur l-a trecut într'un salon unde scliceau bogății peste bogății, numai catifele, mătăsuri și aur și nestimate; șapte policandre de aur
35 greu cu câte șapte șfeșnice atârnavu din tavanul lucrat în sîdef în feluri de sclipituri cari-ți luau ochii. In mijloc sta așezată o masă cu șapte talere tot de aur greu cu mâncăruri din cari se ridicau aburi de deosebite mirodenii. Pe delături, s'au așezat muzicantele în șapte tarafuri și din fie-

care taraf ieșind înainte câte una, una mai frumoasă ca alta, îmbrăcate de sus până jos numa 'n borangic străveziu, au venit mai aproape de masă.

5 Când a intrat Abu-Hasan, cu fetele cântând în urma lui, a stat o clipă în loc aiurit de atâtea minunății. S'a uitat mult de jur împrejur, din tavanul sclipitor până 'n covoa-
rele în care i se îngropau picioarele, și, numa îndemnat de Mesrur, care i-a spus închinându-se plecat, că se răcesc
10 bucatele, s'a hotărît să se miște din loc și să meargă a se așeza la masă. Cum s'a așezat el, cele șapte curtene dim-
prejurul mesii au început să-i facă vânt cu niște apărători de pene mlădioase de păun. Abu-Hasan încântat, după ce s'a uitat la fiecare din ele zâmbindu-le dulce, le-a zis:

— Drăguțelor, de ce vă osteniți să-mi faceți vânt toate?
15 poate să mă răcorească numa una singură... alelalte șase, mă rog, să poftească la masă alături cu mine, să-mi ție de urît, că mie, ce să spui? oricâte bunătăți să am, singur la masă, nu-mi ticnește...

Tinerele s'au așezat îndată la masă; dar Abu-Hasan
20 văzând că nu pun nimica 'n gură de sfială, le-a dat el la fiecare 'n taler și foarte politicos le-a poftit să guste măcar; pe urmă le-a 'ntrebat cum le cheamă. Le chema așa: *Gură de mărgean, Lună plină, Rază de soare, Bucuria ochilor, Puful piersicii, Vraja inimii*. Pe urmă a întrebat pe cea
25 care rămăsese să-i facă vânt să-l răcorească și dânsa i-a spus că o cheamă *Acadea de miere*. Strașnic de frumoasă.

Abu-Hasan fiecăreia i-a spus, potrivit cu numele ei, câte o vorbă de duh potrivită, așa că adevăratul calif, care le vedea și auzea toate de sus s'a întărit în credința ce și-o
30 făcuse mai dinainte, că prietenul este un om prețios. Când au văzut tinerele că Abu-Hasan s'a săturat de mâncare, una dintre dânsule în picioare a zis către un rob care sta cu mâinile încrucișate la slujba mesii:

— Stăpânitorul credincioșilor, vrea să treacă la dulce-
35 țuri; aduceți de spălat.

Toate s'au ridicat dela masă, au luat din mâinile robilor, una un lighean de aur, alta o cană cu cioc, tot de aur și a treia un peșchir de mătase, și îngenunchiând câteși-trele dinaintea lui Abu-Hasan, care ședea pe scaun, i-au dat de

spălat. După ce s'a făcut și asta, s'a dat de o parte o perdea de catifea și s'a deschis ușa dela alt salon.

Mesrur a trecut înainte, poftindu-l cu multe temenele pe calif în celălalt salon încă și mai strălucit și, pe urmă, iar
5 într'altul și mai strălucit și în fiecare câte șapte tarafuri de cântărețe tot una și una, și mese încărcate cu poame, dulceturi, prăjituri, feldefel de bunătați neînchipuite. L-au plimbat așa toată ziua până a 'nceput să însereze. În cel din urmă salon Abu-Hasan a văzut ce nu mai văzuse pân'aci:

10 Pline cu vin împărătesc șapte cane mari de argint și de jur împrejur niște cupe tot așa suflate pe dinăuntru cu aur. S'a așezat la masă, încremenit de frumusețea altor tinere care îi așteptau poruncile, — a voit să știe cum le cheamă, și a bătut în palme făcând semn tarafurilor de cântăreți
15 să se oprească. Deodată s'a făcut tăcere; iar el luând de mână pe una dintre cele șapte tinere, care era mai aproape, a poftit-o să șeză alături și a întreat-o cum o cheamă, iar dânsa a răspuns: *Salbă de mărgăritare*.

— Nu se putea nume mai potrivit, a zis Abu-Hasan; bine te-a botezat cine te-a botezat; decât eu tot aș zice
20 că dinții matalé întrec toate mărgăritarele din lume... Drăguța mea *Salbă de mărgăritare*, tare m'ai îndatora să-mi umpli, cu mânușițele matalé, o cupă de vin.

Fata a îndeplinit porunca. Abu-Hasan luând cupa plină
25 și privind foarte duios, când la cupă, când la fată, a zis:

— *Salbă de mărgăritare*, în sănătatea mătăluță... Te rog, fă-mi și matalé tot așa hatâr!

Dânsa își umplu o cupă și, ridicându-o în sus, cântă un cântec cu un glas îngeresc, de care Abu-Hasan a rămas
30 foarte 'ncântat. După aceea, luă pe altă tânără și o pofti să șază alături de el, întrebând-o cum o chiamă, iar ea a răspuns: *Steaua Zorilor*.

— Nu se putea nume mai potrivit a zis Abu-Hasan; bine te-a botezat cine te-a botezat, decât... eu tot aș zice
35 că ochii mătăluță întrec toate stelele de pe cer... Drăguța mea *Steaua Zorilor*, tare m'ai îndatora să umpli două cupe, una pentru mine și alta pentru mătăluță...

Și tot așa cu una după alta, pe rând, până la cea din urmă pe care o chema *Lumina Zilei*, a băt șapte cupe pline.

După aceea *Salbă de mărgăritare* a mai umplut o cupă și foarte veselă a zis:

— Stăpânitor al credincioșilor, îndrăsnesc prea-plecată a mă ruga Strălucirii Tale de un mare hatâr: să bea această
5 din urmă cupă, după ce va asculta și dela mine un cântec pe care, nădăjduesc, n'o să-i pară rău că l-a ascultat.

— Cu dragă inimă, sufletu-meu! a zis Abu-Hasan luând
10 cupa, ba chiar, ca un Stăpânitor al credincioșilor ce sunt, îți poruncesc să mi-l cânti, că nu se poate o frumusețe de copilă ca matale orce-o face să nu facă frumos și drăgăstos.

Tânăra atunci i-a cântat din tambură și din gură de l-a ridicat în slava cerului pe calif, care după ce s'a isprăvit cântecul i-a strigat cântăreței:

— « Să trăești, drăguță. Halal să-ți fie! » și a sorbit cupa
15 până la picătura din fund, apoi, s'a întors să-i mai zică încă o vorbă însă d'abia a putut deschide gura mormăind ceva neînțeles; și-a și așezat brațele pe masă, și-a lăsat fruntea pe brațe și a adormit adânc.

Se înnoptase acuma bine. Harun-al-Rașid, care văzuse și
20 auzise tot, a coborât degrabă în salon, bucuros că toate îi ieșiseră după plac. A poruncit să scoată lui Abu-Hasan vestmântul de calif și să-l îmbrace în hainele cu care-l aduseseră aseară la palat. A chemat apoi pe robul cel
voinic și i-a zis:

— Acuma ia-mi-l binișor în cârcă și du-te de-l culcă pe
25 divan acasă la el, și când ai ieși, nu uita, să lași ușa dela drum deschisă.

În scurtă vreme, robul s'a întors la palat să-i spună califului că îndeplinesc porunca întocmai.

30 Abu-Hasan întins frumos pe divan a dormit până a doua zi foarte târziu... Mijind ochii, l-a prins mirarea să se vadă în casa lui, și a nceput să cheme cu glas mângâios:

— *Salbă de mărgăritare! Steaua Zorilor! Guriță de mărgean!* unde sunteți? Veniți încoace drăguțelor.

35 Măsa, care l-a auzit de alături, a venit de grabă.

— Ce ai fātu meu? ce ți s'a întâmplat?

Abu-Hasan a ridicat mândru capul și a întrebat:

— Babo, cui îi zici tu fātu-meu?

— Ție, cui să-i zic? nu ești tu băiatul meu Abu-Hasan?

— Eu băiatul tău? ce nu-ți iei seama la vorbă? Eu Abu-Hasan? ce trăncănești? Eu sunt stăpânitorul credincioșilor, bre!

— Pentru Dumnezeu, fătu-meu, taci să nu te-auză cineva, să crează că ești nebun.

— Nebună ești tu, babo! încă odată îți spun că eu sunt Stăpânitorul credincioșilor.

— Ah, fiule, a strigat bătrâna, ce duh rău te canonește pe tine de aiurezi așa? Nu vezi că ești în odaia ta, în odaia unde te-ai născut și ai trăit până acum?

— Mi se pare și mie că ai dreptate, a zis Abu-Hasan ștergându-se la ochi, par'că așa ar fi. Eu sunt Abu-Hasan, tu ești mama, și amândoi suntem în odaia mea.

Baba gândi că și-a venit fiu-său în simțire și vrea să 'nceapă a râde, când Abu-Hasan, de unde ședea lungit se ridică de mijloc, se uită de jur împrejur, apoi își acoperi cu palmele amândoi ochii și strigă strașnic:

— Piei dinaintea mea, scorpie bătrână! Nu sunt fiul tău! Sunt stăpânitorul credincioșilor, auzitu-m'ai? Piei!

— Pentru numele lui Dumnezeu fiule, vino-ți odată în fire! Taci, să nu te-auză cineva!

— Să nu te văz! Lipsești!

Biata babă văzând că nu-i chip de 'nțeles a început să se bată cu pumnii în cap și să se bocească. Dar Abu-Hasan s'a mâniat și mai tare, a început s'o înjure, ba, ca un copil blestemat, s'a repezit și-a îmbrâncit-o dând-o de perete s'o strivească și mai multe nu.

Bătrâna a început să țipe de s'au strâns mahalagiii. Ce e? ce e?

Au sărit toți și au dat-o într'o parte pe bătrâna...

— Ce faci, Abu-Hassan? ți-ai pierdut mintea și frica de Dumnezeu, omule, de ridici mâna asupra mătii?

Abu-Hasan, fierbând de mânie, se uită cu ochi rătăciți la toți de jur împrejur și zise:

— Cine este Abu-Hasan acela despre care vorbești?... Cum îndrăsnii să-mi ziceți mie Abu-Hasan... Mă cunoașteți voi pe mine cine sunt? Eu sunt stăpânitorul credincioșilor, bre! Afară toți! Lipsiți!

Vecinii au înțeles că omul înnebunise, și, ca să-l oprească

de a face vreo boroboacă, l-au legat de mâni și de picioare ; dar tot n'au vroit să-l lase numai cu bătrâna ; unul dintre ei a alergat la îngrijitorul balamucului să-i dea de știre, și fără zăbavă s'a și întors cu câțiva slujitori, cari aduceau cu ei
5 funii, chingi și vine de bou.

Abu-Hasan, cum i-a văzut a început să se sbuciume și să urle, dar îngrijitorul l-a domolit degrabă cu vreo două-trei vine de bou pe spinare ; l-au legat burduf și l-au dus la balamuc.

10 Acolo, după ce i-au tras, după regula casei, vreo cincizeci de vine de bou l-au închis într'o colivie zebrelită ; și pe urmă trei săptămâni d'arândul acelaș tain în fiecare zi, după care regulat îl întreba îngrijitorul :

— Ei ! Spune : tot mai crezi că ești stăpânitoru credincioșilor ? Mă omule, vino-ți în fire, ascultă-mă pe mine . . .

15 — N'am nevoie de povețele tale, răspundea bolnavul ; nu sunt nebun ; dar, dacă ai să mă schingiuești și să mă stâlcești multă vreme tot așa, firește c'o să mă înnebunești de-a binele.

20 Nenorocita bătrână venea în toate zilele să cerceteze cum îi mai merge ; plângea de se prăpădea când îl auzea vâitându-se de dureri și-i vedea spinarea și șalele umflate pline de vânătăi așa că nu mai știa sârmanul pe ce parte să se rezeme, ca să aibă puțină odihnă. De câte ori deschidea
25 ea gura vrând să afle cu vorbă bună, nu cumva și-a mai fi venit în minți, el o ocăra ș'o gonea, încât totdeauna se întorcea acasă nemângâiată cu gândul că fiu-său nu mai are leac.

Incet-încet începu să se stingă închipuirea lui Abu-Hasan că fusese îmbrăcat în caftan de calif, că avusese netăgăduită
30 putere de calif, că poruncile lui de calif fuseseră îndeplinite cu sfințenie ; începu să se gândească și altfel : « Bine, să zicem că sunt calif, apoi atunci dacă sunt calif, cum de m'am deșteptat la mine acasă ? De ce nu m'am trezit înconjurat de robi și de curtene ? De ce marele vizir
35 și atâți ofițeri dimprejurul meu m'au părăsit ? . . . Nu, nu se poate . . . A fost numa vis . . . Da ; dar am poruncit polițaiului să pedepsească pe cei cinci bârfitori, și vizirului să ducă o pungă mamei, și poruncile mi-au fost îndeplinite. Atunci ?

....Nu știu nici eu ce să mai zic; nu 'nțeleg deloc...
Ei! dar câte și mai câte nu le 'nțeleg eu și n'am să le 'nțeleg
niciodată!

5 Cam așa se gândea Abu-Hasan când a sosit masa, care,
cum l-a văzut așa de sdrobot și de prăpădit, a 'nceput iar
să se bocească, și pe urmă l-a 'ntrebat:

— Ei, fătu-meu, cum îți mai e? cum stai la cap? Te-ai
mai desbărat de duhul necurat care te canonește?

10 — Mamă, a răspuns foarte liniștit Abu-Hasan, acuma
văd și eu bine că am fost ieșit din minți și te rog să mă
ierți de păcatul groaznic ce l-am făcut ridicând ca un ticălos
nebun mâna asupra ta. Și rog și pe vecinii noștri să mă
ierțe dacă i-oiu fi supărat cu ceva când am fost apucat.
15 Un vis m'a smintit; un vis ciudat din cale-afară, care de
sigur ar fi smintit pe orice om mult mai cuminte ca mine.
Oricum o fi fost, de-acuma știu că a fost numa 'nchipuire:
sunt sigur că nu sunt stafie de calif strălucit, ci numai și
numai bietul Abu-Hasan cu oasele rupte. Da, sunt fiul tău
care te-a cinstit totdeauna până în ceasul acela blăstemat
20 al păcatului și care de-acum pocăit are să te cinstească
până la moarte!

La aceste vorbe cumiști, mama plină de bucurie a strigat:

— Fătu-meu, eu te-am iertat, să te ierte Dumnezeu, și
noi să-i mulțumim că te-a mântuit de duhul necurat.

25 Și numaidecât a alergat bătrâna mângâiată la îngrijitorul
balamucului, și i-a spus că fiul ei este tămăduit de tot.
Ingrijitorul a venit și el, l-a sucit, l-a învărtit cu fel de fel
de întrebări, și văzându-l teafăr, în toată firea, i-a dat
drumul să meargă 'n voie cu masa la casa lor.

30 Abu-Hasan, întorcându-se acasă, rupt, s'a așezat la pat
să-și caute de sănătate. După câtăva vreme, simțindu-se
iar în puteri, a 'nceput a i se urî să stea serile singur în
casă, și astfel s'a hotărît să se apuce iar de tabietul lui de
mai nainte. A plecat așadar într'o seară pe la asfințit, era
35 tocmai zi 'ntâiu a lunii, a plecat să-și caute un musafir;
a mers de s'a așezat ca de obicei la capătul podului și a
așteptat să-i pice un străin. Tocmai în ziua aceea avea
obiceiul și califul să umble tiptil prin târg până dincolo de
porțile cetății, afară. Nu se așezase Abu-Hasan de mult

pe o laviță când zări venind de peste pod, pe negustorul lui dela Musul, ca și întâia oară cu zaplanul de rob după el. Și sigur fiind că numai dela acest negustor i s'a fost tras lui atâtea boroboațe și supărări, lăsându-i ușa dela drum deschisă, și-a zis în gând: « Doamne iartă-mă, mi se pare că ăsta e vrăjitorul care m'a fermecat! » și a întors ochii în altă parte să nu-l vadă până n'o trece. Califului îi aduseseră știri despre tot ce i se întâmplase prietenului deștep-tându-se a doua zi după petrecerea dela palat în casa lui din mahala; și fiind stăpânitor bun la inimă și iubitor de dreptate, s'a gândit să-l ia pe Abu-Hasan pe lângă el de aproape și să-i răsplătească de câte pățise. Deaceea acum, îmbrăcat tiptil, tot ca negustor dela Musul, își căuta prietenul la locul știut. L-a zărit șezând pe laviță și a luat seama că-și întoarce capul într'adins ca să nu-l vadă. Atunci a ocolit binișor pe după laviță și aplecându-se i s'a arătat ochi în ochi, zicându-i:

— Ei!... Dumneata ești, frate Abu-Hasan? mă 'nchin cu plecăciune... Dă-mi voie să te sărut.

20 La acestea Abu-Hasan, întorcându-și ochii încolo, a răspuns:

— Ba eu nu mă 'nchin dumitale cu plecăciune deloc, că n'am nevoie nici de închinăciunea nici de pupăturile dumitale... Hai du-te, vezi-ți de drum.

25 — Cum se poate? a zis Califul; nu mă mai cunoști? Nu-ți mai aduci aminte ce bine am petrecut împreună acu o lună, seara la dumneata acasă, când mi-ai făcut cinste să mă ospătezi așa de frumos?

— Nu! nu te cunosc și nu știu despre ce vorbești... Hai du-te, lasă-mă...

Dar Califul nu s'a dat cu una cu două, și a adăugat:

— Nu-mi vine a crede că nu mă cunoști; că doar nu de mult ne-am văzut; trebuie să-ți aduci aminte cum ți-am mulțumit de buna d-tale găzduire, ce bune urări ți-am făcut și cum ți-am făgăduit să te ajut măcar la ce, ca om cu trecere în lumea bună...

— Nu știu, a răspuns Abu-Hasan, ce trecere ai fi având și în ce lume, și n'am cătuși de puțin dorință să ți-o pun la 'ncercare; dar știu că după urările d-tale am ajuns ne-

bun... Rogu-te, dacă iubești pe Dumnezeu, vezi-ți de drum; dă-mi pace.

— A! frate Abu-Hasan, să mă ierți: nu mă pot despărți de dumneata în așa chip! trebuie să fii bun încă odată să mă poștești la dumneata, să mă ospătezi și să mă găzduiești; să am încă odată cinstea a bea un pahar cu dumneata.

— Măi, omule, nu 'nțelegi? de câte sute de ori să-ți spun? Du-te cu D-zeu, drăguță... Destule am tras după urma dumitale, destule!... mi-e peste cap, nu mai am poftă și de altele!

— Iubite frate Abu-Hasane, prea ești aspru cu mine. Te rog nu-mi mai spune astfel de vorbe care mă mâhnesc. Fă-mi mai bine hatârul și-mi povestește ca la un adevărat frate ce ți s'a 'ntâmplat, ca să 'ndreptez răul ce zici că ți l-am făcut, și să-ți cer iertare că, și de ți-oi fi făcut poate vr'un rău, n'a fost nici cu voia nici cu știrea mea; crede-mă, rogu-te, să te crează Dumnezeu!

Negustorul a rostit vorbele acestea cu glasul așa de cald pornit din inimă, că Abu-Hasan s'a mai îmbunat, și, după ce și-a întors ochii către el, i-a zis mai blând:

— Pofitim de șezi colea lîngă mine, să ți le povestesc toate, ca să vezi că nu degeaba sunt supărat pe dumneata.

Și astfel Abu-Hasan și-a povestit toate întâmplările cu deamănuntul, de când s'a fost trezit din somn dimineața în palat, până a doua zi dimineața când s'a trezit la el acasă, și le-a povestit ca și cum s'ar fi petrecut toate într'un vis; și pe urmă a adăugat:

— Și să nu te miri când îți spun că d-ta ești vinovat de toate câte mi s'au întâmplat; adu-ți aminte că te-am rugat dacă pleci de dimineață, până n'oi fi eu deștept, să închizi ușa dela drum, și d-ta n'ai închis-o, ca să intre duhul necurat să-mi umple capul cu visul acela care, n'am ce zice, era frumos, dar pe urmă numai eu știu ce a tras pielea mea după urma lui. D-ta ești vinovat, că ai fost uituc, de toate câte le-am pătitit.

Pe când Abu-Hasan își povestea foarte aprins pățaniile, negustorul a pufnit de răs: asta l-a mâniat tare pe povestitor, care a strigat:

— Așa? carevasăzică dumneata îmi și râzi în nas când

eu mă jeluesc dumentale de răul care mi l-ai pricinuit? Ori gândești că-ți spun moși pe groși, ca să glumesc cu d-ta?... Poftim, uite colea că nu-ți minții... Uite! uite!

5 Și zicând aceasta s'a aplecat de mijloc și descoperindu-și umerii și sânul i-a arătat urmele umflăturilor și vinețelor de pe trup. Califul nu a putut vedea acele semne fără să fie adânc mișcat de compătimire și, foarte mâhnit că gluma mersese prea departe, a luat în brațe pe Abu-Hasan și l-a sărutat foarte duios zicându-i:

10 — Ridică-te, te rog, prea iubite frate, și vino... Haide la dumneata acasă... Doresc să mai petrec încă odată astă seară cu d-ta... și mâine, cu voia lui Dumnezeu, ai vedea că toate or să meargă bine... bine de tot... ascultă-mă pe mine: mai bine nu se poate...

15 Incet-încet, cu mângâieri și vorbe pline de bunătate negustorul a potolit cu totul supărarea prietenului, care i-a zis:

— Eu te iau și astă-seară, dar să te juri că mâine dimineață nu mai uiți ușa deschisă, dela drum, să mă pomenesc iar cu duhul necurat.

20 Negustorul a făgăduit că de data asta, Doamne ferește, n'are să mai uite. Ridicându-se amândoi de pe laviță, au pornit spre casă; și pe drum negustorul ca să-l îndemne și mai bine pe prietenul său, îi zicea mereu:

— Ți-am dat odată cuvântul, și l-am dat, s'a isprăvit!
25 Să nu mă crezi vreun terchea-berchea: eu sunt negustor cu vază și om de omenie... In mine poți avea încredere.

Așa, au mers ei amândoi alături, cu robul în urma lor, până au ajuns acasă, pe înserate. Abu-Hasan a aprins lumini în odaie; amândoi s'au așezat pe divan, și masa fiind
30 gata s'au apucat să cineze, ca doi vechi prieteni ce erau. După cină, bătrâna a curățit masa, a adus pometuri, uscături și băutură, și s'a dus lăsându-i singuri. Au băut fiecare îndelete câte cinci-șase bărdace vorbind una-alta despre lucruri neînsemnate... Când musafirul l-a văzut pe Abu-
35 Hasan încălzit bine, i-a deschis vorba despre dragoste și l-a 'ntrebat dacă iubise cumva în viața lui vreo femeie.

— Frate dragă, ce să-ți spun? a răspuns Abu-Hasan, mie, cel puțin până acuma dragostea mi s'a părut un fel de robie; uite să-ți mărturisesc drept, mie atâta mi-a plăcut

... în viața mea: să mănânc, nu ceva scump, dar bun și curat, și mai ales să beau un vinișor cum știu eu, dar, nu singur; mi-a plăcut să petrec totdeauna cu prietenii, mai ales cu un om deștept... La dragoste nu m'am prea gândit...

5 Dar iar nu pot zice că sunt de tot neștiutor... Dacă s'ar întâmpla să dau peste o femeie frumoasă și veselă ca una dintre celea din visul meu, de care-ți povestii; să văz eu că și ea mă face haz așa cum sunt, că mi-e urît serile cu mine; să-mi cânte frumos și să mă țină de vorbă căutând
10 toate chipurile cum să mă facă s'o plac și eu pe ea — de, par'că-par'că n'aș zice ba... Poate chiar dimpotrivă, m'aș lipi de ea cu tot sufletul și m'aș simți fericit să-i robesc. Ei! dar unde să găsec eu așa femeie?

Abu-Hasan a oftat ca de un dor mare și, umplând două
15 bårdace, a adăugat:

— Dar ce să ne mai gândim la d'alde astea? mai bine să ne vedem de petrecerea noastră așa de plăcută... Ia, poștește!

După ce și-a golit fiecare bårdaca lui, musafirul a zis:

20 — E păcat, un om așa de plăcut, bun și deștept ca dumneata, care cum văz eu ar fi simțitor la dragoste, să duci astfel de viață singur cuc, fără să te bucuri de plăcerile lumii...

— Nu mi-e greu, a răspuns gazda, să-mi duc viața asta
25 liniștită; mai bine așa, decât să dau peste cine știe ce femeie ciudată și ursuză și care să-mi amărăscă zilele...

Musafirul a luat bårdaca lui Abu-Hasan și a zis:

— Știi ce? las' pe mine; am să-ți găsec eu ce-ți trebuie
30 dumitale; eu am să te căpătuesc, și ai să vezi că am să-ți nemeresc întocmai după pofta inimii.

Și după aceste vorbe, a turnat vin și i-a întins gazdei bårdaca plină, adăugând:

— Poftim, poți bea chiar de-acuma în sănătatea aceleia care-ți va face fericirea vieții.

35 — Fie! a zis gazda, dacă poștești să beau în sănătatea aceleia care... cum îmi făgăduiești, cu toate că nu prea pun temei pe făgăduiala dumitale.

A dat bårdaca peste cap, și, firește, numaidecât l-a luat gaia.

Robul l-a ridicat în cârcă, iar califul ieșind după el hotărît să nu mai înapoieze pe Abu-Hasan ca întâia oară, a închis bine ușa dela drum.

5 Ajungând la palat, aceeaș punere la cale, aceleași porunci, aceeaș rânduială, întocmai toate, ca și întâia oară.

A doua zi dimineața Abu-Hasan când s'a trezit din somn, cam târzior, și a mișcat puțin, au început șapte tarafuri să cânte lin și dulce numai cu jumătate glas. Abu-Hasan a deschis ochii privind de jur împrejur... Cântările au con-
10 tenit deodată. Abu-Hasan a închis iar ochii, și mișcându-și degetele a strigat îngrozit așa de tare încât de sus îl auzea califul:

— Iar m'a apucat! Acuma ține-te! iar la balamuc, iar vine de bou, Doamne sfinte, ia-mă în paza ta! Iar mi-a
15 făcut-o afurisitul de musafir! mi-a lăsat ușa dela drum deschisă! iar a intrat la mine duhul necurat! iar mă chinuește cu închipuiri și cu vedenii!... Nu mă lăsa, Doamne, pradă Satanei!

După această scurtă rugăciune, a'nchis iar ochii aco-
20 perindu-și-i cu palmele, doar o mai putea adormi. Dar una dintre curtene, pe care o mai văzuse el bine odată, îi zise, apropiindu-se de căpătâiul lui:

— Stăpânitor al credincioșilor, fiindcă Strălucirea Ta nu se ridică, deși i-am arătat că s'a făcut ziuă, atunci trebuie
25 să 'ndeplinim porunca pe care ne-a dat-o pentru asemenea împrejurare.

Și deodată au sărit mai multe fete; l-au ridicat din pat pe sus, l-au pus să sară jos pe un covor în mijlocul salonului. Apoi șapte tinere frumoase ținându-se de mână s'au pornit
30 să joace de jur împrejurul lui, în vreme ce tarafurile cântau din toate puterile sbârniind și sunând din dairele.

Abu-Hasan sta jos pe covor dus pe gânduri, aiurit cu desăvârșire:

« Adică să fiu eu în adevăr stăpânitorul credincioșilor?! »
35 Și gândind acestea a făcut semn către *Salbă de mărgăritare* și către *Steaua Zorilor*, care jucau. Hora s'a spart, cântările au conținut și fetele s'au apropiat de el, care le-a zis, zâmbind prostește:

— Fetelor, spuneți-mi drept, dar drept: cine sunt eu?

— Stăpânitor al credincioșilor, a răspuns *Steaua Zorilor*, Strălucirea Ta vrea să glumească, ori poate cine știe ce vis i-a turburat închipuirea; asta se poate fiindcă Strălucirea Ta a dormit astăzi peste obiceiul. Dacă mi-este îngăduit, am să povestesc Strălucirii Tale toate cele întâmplate până

5 aseară.

Și i le-a povestit cu deamănuntul cum fuseseră pedepsiți imanul și niște bătrâni, din mahalaua cutare, cum îi fusese trimisă o pungă cu aur mamei unuia Abu-Hasan tot din

10 mahalaua aceea, cum a petrecut el toată ziua, ce mâncase, cum îi cântaseră, și cum după ce băuse cu ele, adormise...

— Și de-acolea Strălucirea Ta a dormit peste obiceiul până acuma...

— Haide-haide, a răspuns el clătînând din cap, nu mai

15 spune... Află că de când v'am mai văzut pe voi, am fost la mine acasă, la mine, Abu-Hasan, acolo am lovit-o pe mama, apoi de-acolo m'au dus la balamuc, unde am stat legat ferecat trei săptămâni și 'n toate zilele am căpătat tain câte cinzeci de vine de bou... Și voi vreți să crez că

20 toate astea au fost vis, ai? Haida-de! mai bine spuneți că vreți să râdeți de mine...

— Stăpânitor al credincioșilor, a zis *Steaua Zorilor*, suntem toate 'n stare să jurăm pe tot ce are mai scump Strălucirea Ta, că tot ce ne spune e numa un vis. Strălu-

25 cirea Ta n'a ieșit de aici de ieri seara, și d'atunci a dormit toată noaptea nemișcat până acuma.

— Bine, bine, a răspuns el, eu auz ce spui matale; dar mă rog, ia uitați-vă și coala...

Și descoperindu-și umerii le-a arătat tutulor urmele lovi-

30 turilor.

— Poftim, mai spuneți că nici astea nu sunt aieveja, că doar le simț și acuma durerea...

Apoi a chemat aproape pe un ofițer și i-a spus:

— Apucă-mă cu dinții de vârful urechii și strânge; să

35 văz, de visez ori sunt deștept...

Ofițerul a îndeplinit porunca așa că Abu-Hasan a dat un țipăt; atunci deodată s'au pornit ghitarele, toate tamburele, dairelele și glasurile să sune din răspuțeri, iar tinerele și ofițerii să dănțuească chițind ca niște nebuni. Abu-Hasan

în fierberea de sgomot, s'a ridicat de jos și numa 'n cămașa de noapte s'a repezit între dănțuitoare, a apucat pe două de mâini și s'a pornit să sară și să țopăe mai nebun ca toți. . . Și trage-i danț, și ține-o aci, și nu te da!

5 Califul, de sus, dela ferestruică, n'a mai putut, a deschis gratia și hohotind de răs a strigat tare încât a acoperit tot sgomotul:

— Stăi, Abu-Hasan, oprește-te, că mă omori, nu mai pot!

La glasul califului au amuțit toți încremenind pe loc.
10 Abu-Hasan s'a oprit și el ca toată lumea și, întorcându-și capul în sus, a dat cu ochii de negustorul dela Musul și într'o clipă, ca și cum i s'ar fi ridicat o perdea de pe ochi, a înțeles cine era negustorul. Dar asta nu l-a zăpăcit; ba, dimpotrivă, văzând acuma limpede că toate fuseseră aievea,
15 a pătruns îndată noima glumei și a răspuns de jos, vesel:

— Ei! dumneata ești negustorul? . . . Imi pare bine. . .
Și te mai plângi că te omor. . . când numa d-ta ești de vină pentru toate câte le-am pățit. . . Dumneata ai poruncit să-mi bată imanul și pe bătrâiorii mahalalei, că nu eu, eu
20 de asta mă spăl pe mâini. . . In sfârșit, dumneata ești capul răutăților, și eu sunt păcălitul. . .

— Ai dreptate Abu-Hasan, a răspuns de sus califul și gata sunt să te răsplătesc de tot ce ai pățit cum vei socoti tu însuți de cuviință.

25 După aceste vorbe califul a coborât în salon, și după ce tinerele curtene l-au îmbrăcat pe prietenul din cap până 'n călcâie numa 'n mătăsării, califul l-a luat în brațe și l-a sărutat, zicându-i:

— De acuma, Abu-Hasan, ești ca și un frate pentru mine; cere-mi orice gândești că-ți poate face plăcere și al
30 tău să fie!

— Stăpânitor al credincioșilor, a zis Abu-Hasan, prea plecat, rog pe Strălucirea Ta deocamdată numai atâta înaltă bunătate să-mi facă: să-mi spună cu ce mijloace
35 mi-a zăpăcit astfel capul, vreau să știu, ca să-mi pot liniști de-abinelea mintea cletinată.

Califul a binevoit să-i facă pe plac și i-a povestit toate cele întâmplate, pe care cititorul le cunoaște cu deamănuntul.

— Tu însuți mi-ai povestit, a adăugat califul, câte ți s'au întâmplat de a doua zi încolo. Nu-mi puteam închipui că ai să pați și să suferi atâtea după urma unei glume; dar fiindcă eu am făcut greșeala, tot eu trebuie s'o îndreptez; eu sunt dator a te înlesni să uiți toată supărarea ce fără să vreau ți-am pricinuit. Spune-mi tu, te rog, ce pot face pentru asta.

La acestea, Abu-Hasan, mai încântat ca de orice până acuma, a răspuns cu glasul înecat de bucurie:

— Stăpânitor al credincioșilor, oricâte rele am pățit s'au șters din amintirea mea din clipa când am aflat că mi-au fost pricinuite de califul, de domnul și stăpânitorul meu. Cât despre bunățile cu care îmi făgăduiește atât de milostivă Strălucirea Ta să mă acopere, nu mă îndoiesc cât de puțin; dar fiindcă pe mine nu gândul orcăror foloase din lume m'a putut stăpâni, și fiindcă mi-este îngăduit să aleg eu ce-mi place, atunci iată ce 'ndrăznesc a-mi alege: să mă pot cât mai adesea apropia de Strălucirea Ta, ca să am toată viața fericirea a mă închina înaintea ei și a o slăvi.

Această din urmă dovadă de deșteptăciune și de mărinimie din partea lui Abu-Hasan i-au câștigat întregă dragostea califului.

— Dragul meu prieten, i-a zis acesta, din suflet îți mulțumesc că numai atâta lucru ușor mi-ai cerut, pe care din toată inima ți-l dau: oricând poțtești poți intra aici în palatul meu să te apropii de mine. Totodată, a poruncit să-i dea o locuință în palat pe seama lui, și i-a dăruit o pungă plină cu aur. Abu-Hasan s'a închinat până la pământ dinaintea califului, iar acesta a plecat acolo unde erau adunați mai marii împărăției așteptându-l la sfat.

Vestea despre întâmplarea lui Abu-Hasan s'a răspândit îndată în tot Bagdadu!. Fiindcă era din fire om cu inima deschisă și cu vorbele lui prietenoase și cu glumele lui bine potrivite împrăștia veselie oriunde se afla, califul nu se mai putea despărți de el și la fiecă petrecere trebuia să-l aibă alături; uneori îl lua chiar la soția sa Zobeida, căreia îi povestise toată istoria. Domnița aceea care îl făcea mult haz pe Abu-Hasan, a luat seama de mai multe ori, că de câte ori venea la ea califul cu prietenul lui, prietenul

trăgea mereu cu coada ochiului la una din roabele ei, pe care o chema *Vraja inimii* și astfel Zobeida s'a hotărît să-i spună odată califului, când erau singuri:

— Iubite stăpâne, eu am luat seama că de câte ori vine
5 Abu-Hasan nu-și mai ia ochii dela *Vraja*, și ea, cum îl vede, se zăpăcește de nu mai știe ce face; știi că eu ții la fata asta, cum și *Măria Ta* ții la Abu-Hasan. Ce zici? n'ar fi bine să-i căsătorim?

— Draga mea, a răspuns califul, îmi pare foarte bine că
10 mi-ai adus aminte; eu chiar i-am fost făgăduit prietenului Abu-Hasan să-l căpătuesc, să-i găsesc o femeie pe placul lui, și atât mai bine că s'a nemerit să și-o găsească el singur... Până să isprăvească bine califul, iată-i intrând amândoi, Abu-Hasan și *Vraja-inimii*.

15 Abu-Hasan, auzind ce pusese la cale stăpânul lui prea-iubit, a căzut în genunchi și a zis:

— Nu puteam primi o soție mai scumpă din mai binecuvântate mâini; dar oare pot nădăjdui că are să se învoească și *Vraja*?

20 — Tu ce zici? a întrebat-o Zobeida pe fată.

Fata n'a știut răspunde nimic; numai s'a roșit până 'n vârful urechilor și cu mâinile la sân și-a aplecat fruntea, ceeace arăta mai bine ca oricâte vorbe frumoase că și ea e fericită a se supune la ce hotărîse prea iubita ei stăpână.

25 Nunta s'a făcut îndată la palat după care multe zile au urmat petreceri pline de veselie, iar apoi însurății au fost lăsați să se bucure în pace de dragostea lor. Abu-Hasan și soția sa într'adevăr se iubeau foarte, și afară de ceasurile când trebuia să se înfățișeze înaintea califului și a Zobeidei,
30 toată vremea și-o petreceau nedeslipiți unul de altul. Adevărul e că *Vraja-Inimii* avea toate darurile cu care să poată robi pe Abu-Hasan; nu numai că era frumoasă, dar, după dorința lui, știa să-l înveselească serile, la masă, ținea una cu el și la glume și la bardedăc.

35 Așa au trăit ei amândoi împreună cuminți, veseli și fericiți sub ocrotirea strălucitului calif Harun-Al-Rașid și a minunatei Zobeide, până la adânci bătrânețe.

POVESTE

Au fost odată doi împărați prieteni, Crin și Bujor, stăpânind alături — cel dintâiu o împărăție mare, cel d'al doilea una mai mică, și amândoi erau văduvi. Soția lui Crin se prăpădise din facere dând naștere la doi gemeni: Verde-Voevod și Floarea-Doamna; iar a lui Bujor, care născuse cu vreo cinci ani mai înainte pe Roșu-Voevod, s'a fost molipsit, când bântuia o boală năprasnică asupra norodului, dela pătimași îngrijindu-i, și din împărăția, căreia ca o podoabă era, s'a mutat întru împărăția cerului, de care altă femeie mai vrednică nici nu putea fi, — așa spunea chiar văduvul jalnic. Cei doi împărați, ca să strângă și pe viitor legătura dintre împărățiile lor, s'au hotărât să căsătorească pe Roșu al lui Bujor cu Floarea lui Crin; și când au împlinit flacăul douăzeci și cinci și fata douăzeci de ani i-au cununat. La un an după cununie au mers tinerii să vadă pe Crin-împărat și să petreacă la curtea lui o lună; dar deabia au petrecut acolo câteva zile și iată că Roșu-Voevod primește știrea că tată-său Bujor e pe moarte. Sosind copiii de zor acasă l-au găsit în adevăr pe bătrânul spovedit și grijit gata să treacă pragul veșniciei, pe care, deabia a apucat să-i binecuvânteze și l-a și trecut.

— Fătul meu și fata mea, mie-mi sună ceasul să-mi plătesc datoria, ca orice muritor. Îngrijiți de moștenirea pe care v'o las. Nu uitați niciodată că stăpân este împărăția, iar împăratul slugă. Rugați-vă la Dumnezeu pentru sufletul robului său... Bujor-împărat...

Și zicând acestea, Bujor-împărat a închis ochii, ca să nu-i mai deschidă niciodată. Mult l-a plâns o lume, fiindcă fusese om cuminte și drept; iar pe tron s'a ridicat fiul său, cu numele de Roșu 'mpărat, un tânăr tot așa de ispravă, și deaceea toată lumea îl cinstea și-l iubia ca și pe răposatul.

Cam la doi ani după aceasta, simțind Crin că i se apropie și lui sfârșitul, a lăsat cu limbă de moarte fie-sii Floarea soția lui Roșu 'mpărat, ca danie, un ținut la hotar, neam de neamul ei să-l stăpânească, rămânând ținutul nedeslipită

5 parte din trupul împărăției, și în inima aceluia ținut ridicase el, întru pomenirea răposatei sale soții, Mănăstirea Crinului, cu hramul Troiței, și o înzestrase cu multe podoabe și avere mare. Puțin pe urmă, Crin a plecat după prietenul său Bujor, iar în locul lui s'a suit pe tron fiu-său cu numele

10 de Verde 'mpărat. Acest tânăr, care de mic nu prea călca a popă, fiind totdeauna arțăgos, batjocoritor și lepădat de cele sfinte, cum a închis ochii bătrânul, s'a arătat nesocotit din cale-afară, n'a așteptat, cum cerea cuviința, să treacă măcar nouă luni dela moartea tatălui, în care timp să înștiințeze după datină pe toți împărații despre suirea sa pe

15 tron, ci îndată ce s'a întors dela îngropăciune, a poruncit să s'adune a doua zi dimineața tot sfatul și toți frunțașii împărăției și aleșii tagmelor și ai breslelor, și spătarul cu căpeteniile oștilor, și Mitropolitul cu episcopii și arhieriei ca să fie față la încoronarea sa ca împărat. S'au adunat

20 firește toți, tare îngrijați în sufletele lor, că unde se mai pomenise un așa început de domnie? Mitropolitul era un bătrân de aproape nouăzeci de ani, foarte înțelept, smerit și cucernic; era slăbuț de trup, cumpătat în traiu, toată

25 viața și-o petrecuse în rugăciuni și faceri de bine. Odată nu fusese măcar bănuț de vreo faptă necuviincioasă — în sfârșit adevărat omul lui Dumnezeu. După ce l-a uns cu sfântul mir pe tânărul împărat, acesta și-a pus singur coroana pe cap, așa cam mai la o parte, încât unii din cei

30 de față au zâmbit, iar Mitropolitul, neluând seama la asta, și găsindu-se dator să-i țină o cuvântare după datini, a început astfel:

— Prea slăvite 'mpărate, Sfântul apostol Pavel în cartea

35 lui întâia către Râmleni, ne 'nvață că puterea de stăpânire dela Dumnezeu purcede. . .

Dar tânărul, coborîndu-se de pe treptele tronului, i-a tăiat vorba, și zice:

— Lasă astea, Inalt Prea Sfinte, și spune-mi drept: îți mai dă brânci inima să faci cu ochiul la oițele Domnului?

Și i-a arătat cu mâna spre tinerele curtene de față. Câteva dintre ele au început să râză 'nfundat.

Toată lumea cealaltă a rămas cu ochii în pământ; iar bietul mitropolit, sdruncinat până 'n suflet, s'a întors către
5 lume și tremurându-i bărbia a zis:

— Dacă spre ocara unui netrebnic păcătos ca mine au fost rostite asemenea vorbe de duh, eu trebuie să le sufăr, fiindcă Dumnezeu, care, pentru mântuirea oamenilor, a suferit ocări și palme, mi-a poruncit să port crucea, semnul
10 jertfirii lui, iar nu sabia pedepsitoare; iar dacă spre ocara celor de față au fost rostite, gândească oricine ce poate gândi... Oricum, eu rog pe milostivul stăpân al tuturor împăraților să fi sburat vesele în vânt acele vorbe, făr' a fi fost semnul unor mari primejdii ce vor să se abată peste
15 împărăția noastră și... peste capul tânărului nostru împărat!

Și, zicând acestea, cuviosul bătrân a plecat cu pasul mărunțel, blagoslovind în dreapta și 'n stânga lumea care-și pleca fruntea în calea lui.

Intr'un an după asta, încet-încet s'au depărtat dimprejurul tronului unul câte unul toți sfetnicii cu greutate, iar noul împărat a rămas cu o droaie de tineri curteni care de care mai veseli și mai «dă' cu barda 'n Dumnezeu», și cu
20 toții s'au pus pe petreceri, să se ducă vestea, iar de trebile împărăției să mai vază și Cel de sus.

Roșu 'mpărat, auzind despre toate astea, se mână foarte și zicea soției sale:

— Dacă fratele nostru merge tot așa cum a apucat-o și nu intră pe altă cale, o să-și dea împărăția de râpă.

Iar soția sa îi răspundea:

— Ei, și? N'avem noi destulă grijă cu împărăția noastră? Să purtăm grijă de a lui? Cine și-o poate păstra, bine; cine nu, piarză-și-o!... O, Doamne, un cal pierde o pot-coavă, și se găsește cine s'o strângă de pe drumuri; dar-
35 mi-te o 'mpărăție! Impărăție să fie, că 'mpărați destui!

Roșu 'mpărat avea la curtea lui cumnatu-său un sol foarte deștept și dibaciu. Acesta le trimetea în fiecare săptămână cu deamănuntul știri despre tot ce se 'ntâmpla acolo, scrise cu semne învoite, așa că să fi căzut chiar o scrisoare în

mâna cuiva străin, nimica n'ar fi înțeles din acea îngrămădire de slove, dacă nu le avea cheia.

In scrisoarea din urmă spunea că Verde 'mpărat aflându-se în mare lipsă de mijloace, desființează jumătate din oastea lui; că e 'n vorbă să ia bani mulți cu împrumut dela negustori din toată lumea; că a hotărît să dărâme câteva dintre cetăți, și cu piatra lor să clădească niște palaturi nouă, unul, în vârful munților, pentru o curteană care-i cânta și din gură și din tambură la petreceri, și lumea toată e 'ngrijată, că anul următor amenința cu foamete mare.

Când i-a arătat împăratul acestea, Floarea a zis oftând ca de 'ndoeală:

— Numai de nu le-o fi încornorând omul nostru!

Impăratul n'a prea 'nțeles cum venea vorba femeii, și zice:

15 — De-ar da Dumnezeu să le fi 'ncornorat!

Da 'mpărăteasa a răspuns:

— Ba dimpotrivă.

Peste câteva zile alta:

« Verde 'mpărat, cu o ceată mare de tineri și tinere, mergând la vânătoare, au gonit o ciută sălbatică până 'n curtea mânăstirii Crinului. Ciuta strânsă din toate părțile n'a mai avut încotro să fugă și a dat năvală orbește în biserică, unde slujeau părinții vecernia; iar Verde 'mpărat și tovarășii, cu un haitic de câini chiaunând și urlând, au năpădit în sfântul lăcaș, au ajuns-o din urmă și au străpuns-o cu sulitele în fața altarului, unde gâfâind de osteneală căzuse 'n genunchi. Incetaseră scurt slujba și cântările: călugării steteau înlemniți în stranele lor; vânătorii au luat hoitul de labelle dinapoi și l-au târît afară, lăsând pe lespezi o dără de murdărie. Toate astea s'au petrecut în câteva clipe; dar părintele stareț, desmeticindu-se repede, a strigat:

— « Să iasă toți! s'a văzut sânge în casa Domnului! să se stingă toate luminile! să se acopere fața icoanelor.

« Dar Verde 'mpărat s'a 'ntors în loc și aruncându-și lancea de după umere, supărat, zice:

— « Ce sbieri așa, popo?

« Și l-a apucat cu mâna stângă de piept ridicând dreapta.

— « Să nu mă lovești, a strigat bătrânul tremurând, că te lovește Dumnezeu!

« N'a apucat însă a rosti sfântul nume, și palma tânărului a căzut greu peste obrazul bătrânului, care s'a făcut ghem jos pe lespezi... Apoi toată ceata a plecat râzând și chiuind de răsunau dealurile, și pe urmă au dat foc și pădurii; a venit peste noapte un potop de ploaie, aminteri ardea și pădurea întregă și mănăstirea Crinului până 'n temelii ».

Citind aceste vești împăratul a rămas dus pe gânduri; iar împărăteasa luând o pană, a nceput să scârțâie pe hârtie, și isprăvind pe nerăsuflăte îndată i-a dat împăratului să iscălească degrabă, pentrucă numaidecât cu omul care adusesese scrisoarea solului să-i ducă 'napoi și răspunsul împărătesc. Și era scris așa: că « s'a aflat cu mare mâhnire despre cele întâmplăte la mănăstirea Crinului pe moșia împărătesei, moșie asupra căreia nici un drept n'are nimeni decât ea, moștenitoarea lui tătâni-său Crin Impărat, pe acel ținut; că Verde 'mpărat trebuie cu cheltueala lui să pună a se sfinți din nou biserica pângărită, până cel mai târziu într'o lună, că toți tovarășii cari au călcat sfântul lăcaș împreună cu vinovatul, oricare va fi fost acela, față de stareț, să stea în genunchi la slujba sfințirii, iar după slujbă să ceară iertare dela cuviosul bătrân. Tăgăduindu-se cumva dreptatea tuturilor acestor cereri și nedându-li-se deplină mulțumire până într'o lună dela împărțășirea lor, orice legătură de bună prietenie și de vecinătate între cele două împărății va fi cu desăvârșire ruptă, iar de urmări va răspunde acela care prin nesocotita-i purtare a pricinuit această ruptură ».

Impăratul deocamdată s'a codit să iscălească:

— Draga mea, nu e bine să ne grăbim așa... Făcând un pas ca acesta nu mai putem da înapoi... să lăsăm câteva zile încă... să ne mai sfătuim...

— Nu, Măria ta, asta nu se poate. Eu nu sunt călugăriță! Dumnezeu nu mi-a poruncit să port crucea și să iert pe cel ce mă lovește! Eu port coroană și soțul meu poartă sabie!

— Dar nu putem uita că ne e frate...

— Cu atât mai mult, a zis Floarea ridicându-se drept în picioare și rezemându-se cu pumnul strâns pe masă, am drept să-l pilduesc pe acest nemernic, care batjocorește fără

rușine, cinstita pomenire a părinților mei... care, fără frică de Dumnezeu, pângărește sfântul locaș, care, fără nici o sfială, calcă 'n picioare drepturile mele... care... In sfârșit, aici nu e vorba de mine, e vorba de împărăția lui Crin, pe care n'o pot lăsa eu s'o dea de râpă un lipsit de minți!... El vrea s'o prăpădească, s'o scăpăm noi... și cu un ceas mai potrivit pentru asta cine știe când ne mai întâlnim!

N'a avut ce să facă împăratul, a iscălit, și a trimis solului scrisoarea.

Cerând solul să se 'nfățișeze înaintea lui Verde 'mpărat cu o scrisoare, acesta l-a primit, și, ținându-l în picioare, i-a poruncit scurt să i-o citească față cu toți veselii curteni; după ce a auzit cele cuprinse, a 'nceput întâiu să râză ca de o glumă proastă. Apoi a cerut să vază și el acea hârtie și aplecându-și ochii pe ea, a zis solului:

— Ascultă-mă, unchiule, pe unde ai venit pe acolo să te duci îndată 'napoi și să spui cui te-a trimis că dacă i s'a scrintit mințile, am eu pe cine mâna să i le pună la loc.

Apoi, mototolind în mâini hârtia a aruncat-o în barba solului, strigând:

— Ai plecat?... Ieși!

Peste două săptămâni Roșu 'mpărat călca granițele împărăției lui Verde împărat. In alte trei săptămâni, oastea câtă o putuse strânge 'n grabă Verde 'mpărat era parte risipită, parte prinsă; iar el, cu câțiva credincioși, împresurați de toate părțile chefuiau într'o cetate de margine. După câteva zile, isprăvindu-se mâncarea și băutura, cerea pace. Impărăteasa, sora lui, care primea zilnic vești dela soțul său, afând despre acestea a trimis răspuns:

« Pune stăpânire pe toată 'mpărăția. Pacea nu acolo trebuie încheiată, ci aicea. Mi s'a făcut dor de frățiorul meu. Adu-mi-l aici îndată. Dacă te 'ntorci fără el viu or mort, pâine și sare cu mine nu mai mănânci! »

Roșu 'mpărat a urmat întocmai: l-a strâns în cetate și prin foame și sete l-a silit pe cumnată-său să deschidă porțile și să i se predea. L-a luat cu blândețe și l-a trimes sub bună pază la Floarea; iar el s'a dus cu oastea să isprăvească odată și c'un mic voevod de margine care se trăsesese într'o

cetate la munte și singur din toată împărăția, când chiar
 Împăratul se predase, nu vru să se supuie și să cunoască
 pe biruitor. Dar în creerii munților era să meargă mai greu
 ca pe loc șes, fiindcă vizuina neînduplecatului voevod era
 5 așezată pe niște colți de stâncă, pe care degeaba se cățarau
 vitejii ostași, căci până s'ajungă rupți de oboseală la ziduri,
 apărătorii de sus porneau asupra-le bolovani mari și brațe
 de vreascuri aprinse, și apă și smoală în clocote, și-i pră-
 văleau în prăpastie; iar prin foame nu era chip să-i strângă
 10 fiindcă aveau drum pe creste și pe brâie cărări ascunse
 cunoscute numai lor — și fântâni cu destulă apă în curțile
 cetății.

Și cu cât întârzia războiul, cu atât își pierdea răbdarea
 împăratul, că și el era om, i se făcuse dor de 'mpărăteasa
 15 măcar că era tare așezată, nu de-alea de se prăpădesc cu
 dragostea.

În vremea aceasta, Verde 'mpărat trăise mai bine decât bi-
 ruitorul lui; soră-sa nu știa cum să se poarte mai frumos cu
 el, par'că n'ar fi fost biruit și prins, ci poftit la petrecere și
 20 cinste: prânzuri, plimbări, vânători — doar atâta că singur
 neprimeghiat de aproape nu rămânea, și numai o mână dum-
 nezească l-ar fi putut scoate viu din capcană. Soră-sa, stând
 cu el seara târziu, îi spunea cât e de nerăbdătoare să vază
 odată 'ntors pe soțul ei, și pe frate-său luându-și iar stăpâ-
 25 nirea lui; mereu aducea vorba despre acel voevod care
 singur e de vină că se întârzie atâta încheierea păcii,
 și-l ruga pe frate-său cu lacrimi să-i spună el cum s'ar putea
 îngenunchia acel neînduplecat și isprăvi cu atâtea jertfe de
 viteji.

30 Într'o seară, după ce iar pierduse mulți oșteni fără nici
 o ispravă, stând Roșu 'mpărat scârbit și dus pe gânduri în
 cortul lui, iată-i sosește o stafetă; deschide cartea soției
 sale și citește:

« Într'un pahar de vin mai mult stă ascuns adevărul.
 35 Aseară am petrecut foarte târziu cu frate-meu. Trimite
 îndată noaptea oameni încercați să calce mânăstirea Pa-
 jiștea și să-ți aducă de-acolo unde stau ascunși în vestminte
 de călugăriță, pe nevasta și pe băiatul voevodului. Cetatea
 ori capetele lor. D-zeu să ție în sfânta sa pază pe M. Ta »

La aceasta, Roșu a răspuns peste câteva zile:

« Lăudat fie Domnul care face să rodească vița noastră! Viteazul voevod ni s'a închinat jurându-ne credință și lăsând ostatec pe copilul lui pe care îl luăm împreună cu noi să crească la curtea noastră șcl. »

A doua zi, pasă-mi-te stafetele se încrucișaseră pe drum, primea împăratul dela soția sa, următoarea tristă veste:

« Nepătrunse de slaba minte omenească sunt cărările Domnului! Cu sufletul zdrobit aduc la cunoștința M. Tale că fără să ne fi dat mai dinainte nici un semn de neliniște, ba dimpotrivă petrecând vesel împreună cu noi până târziu seara, frățiorul nostru iubit, Verde'mpărat, în cine știe ce clipă de scârbă sau desnădejde, și-a pus capăt vieții peste noapte, lăsându-ne în cea mai adâncă jale, la care nici o mângâiere nu-i cu putință: azi dimineată slujitorii l-au găsit fără suflare în cămara lui. Așadar M. Ta, în cea mai mare grabă, trebuie să mergi la cetatea lui de scaun cu oastea, să aduni toți sfetnicii, fruntașii și căpeteniile tuturilor stărilor și să-i mângâi arătându-le că pierderea unui om, fie cât de strălucit, nu poate opri în loc mersul lumii ale cărui socoteală și capăt numai Dumnezeu le știe, iar apoi să faci cunoscut că M. Ta, prin dreptul nostru de moștenire dela tată și frate, și prin dreptul biruitoarei săbii a M. Tale, iei frânele stăpânirii și răspunderea toată despre liniștea și fericirea întregii împărății. Dumnezeu șcl »

Nu s'a pomenit așa jale pe o femeie la moartea fratelui. După ce, învălită 'n negru din cap până 'n picioare, l-a dus cu mare cinste până la lăcașul de veci, a pornit în grabă: întâiu a mers la mânăstirea Crinului. Acolo a stat în paraclis pe post și 'nchinăciune trei zile și trei nopți cu privighere, cerând ca din partea frățini-său iertare starițului, și a dat bani să înfrumusețeze biserica și s'o sfințească din nou și patruzeci de zile pe rând să se roage pentru mântuirea sufletului răposatului Verde'mpărat; după aceea a mers la cetatea unde o aștepta nerăbdător soțul ei și împreună cu el s'au dus la Mitropolie unde dormeau alături părinții ei, să 'ngenunche amândoi, și ea vărsând lacrimi multe a atins cu fruntea lespeda mormintelor și a zis:

« Am scăpat împărăția: rugați-vă pentru iertarea mea! »

A lepădat apoi veșmintele ei negre, și amândoi ca urmași ai tatălui și fratelui ei încoronându-se cu mare pompă, cele două împărății s'au contopit într'una singură, și lume peste lume de toate stările, veselă că se iertase tutulor plata ră-

5 mășițelor de biruri și 'mbrăcată în haine de sărbătoare mișuna prin toate părțile cetății, că era și o vreme strălucitoare, și pretutindeni sunau surlele și peste toată cetatea fluturau mândre 'n lumina soarelui păduri de steaguri roșii și verzi împerechiate.

10 Ceilalți împărați dimprejur, ba și cei mai depărtați, intrând în grijă mare, și-au ridicat glasurile lor împotriva apucăturii lui Roșu 'mpărat, în care vedeau o amenințare primejdioasă pentru siguranța lor. Mai întâiu unul, apoi al doilea, pe urmă trei odată au pornit războiul împotriva-i.

15 Pe unul câte unul, și la urmă pe toți trei la un loc i-a pilduit scurt, luând dela fiecare câte un petec din împărăție ca să-și întărească granițele spre liniștea lui.

După ce și-au statornicit astfel Roșu 'mpărat stăpânirea, i-a mai dăruit Dumnezeu două mari bucurii: doi feciori

20 unul după altul, la un an; pe al d'întâiu l-au botezat Ler, iar pe al doilea Mezin. Nu 'mpliniseră flăcăii nici doisprezece treisprezece ani și mama i-a pornit sub bună îngrijire să vază lumea și să se arate pe la toate curțile împărătești, pe unde îi primeau toți cu brațele deschise, nu numai că

25 erau odraselele unui puternic împărat, dar fiindcă și ei de felul lor erau niște copii nu se poate mai plăcuți, și nu știa lumea pe care să-l mângâie mai întâiu. Așa de tineri, și erau o podoabă la toate sărbătorile împărătești. Călăreau frumos, mânuiau armele cu dibăcie. Ler cânta frumos din gură și

30 Mezin din harfă, și 'mpărătese, doamne, domnițe, curtene nu mai puteau după ei, încât se dusesse vestea în lume de cei doi minunați coconi ai lui Roșu 'mpărat și ai împărătesei Floarea. După ce se plimbaseră ei de mici sub bună pază pe la toate curțile împărătești, când au trecut de două-

35 zeci și unu de ani, împărăteasa s'a sfătuit cu soțul ei, și într'o dimineață s'a hotărât: să plece în plimbare ea cu Ler la Albu 'mpărat care stăpânea la hotarul de miazăzi o împărăție de seamă, iar împăratul să plece cu Mezin, în plimbare la Negru 'mpărat cu care se învecinau la miază-

noapte. Albu 'mpărat avea doi copii, pe Mugur Voevod care tot tânjea de mic, fiindcă mamă-sa îl născuse înainte de vreme, dintr'o mare spaimă, când luase peste noapte foc palatul; și pe Liliana Doamna, o fată ruptă din stâncă, nu
 5 atât de frumoasă, cât de arătoasă, și nu prea zâmbitoare. Ajungând acolo Floarea 'mpărăteasa și cu Ler Voevod, au fost întâmpinați de Albu 'mpărat, de împărăteasa lui, de copii și de o ceată întreagă de frunțași. Au mers cu toții la cetatea de scaun unde erau pregătite sărbători mari în
 10 cinstea lor. Acolo, Floarea și-a făcut prilej de vorbă și fără mult înconjur a spus gazdelor că vine să pecetluiască prietenia celor două curți prin încuscrire; că în numele soțului cere în căsătorie pentru fiul lor Ler Voevod pe Liliana Doamna. Lui Albu Vodă și soției lui de bucurie nu le venea să creadă; firește — nu era glumă să ia de ginere pe moștenitorul celei mai strălucite coroane. Seara după ospăț, Floarea a luat pe Ler, iar Albu 'mpărat și soția lui pe Liliana și s'au
 15 dus în odăile lor.

— Fătul meu, a zis Floarea lui Ler, poate ai înțeles de
 20 ce am venit împreună aici. Nu mai ești copil, ai împlinit douăzeci și unu de ani, trebuie să te căsătorești. Ți-am găsit o femeie cum nu se poate mai de potrivă... noastră, cu minte, vrednică și cu mare viitor... Ai înțeles pe cine?

— Nu mamă, a răspuns băiatul, care era cu gândul foarte
 25 departe.

— Pe Liliana... Ce zici?... Nu răspunzi?

— Ba da, mamă! la ce?

— La ce ți-am spus...

— Ce mi-ai spus?

— Ce fel, n'ai auzit tu când ți-am spus pentru ce am
 30 venit aici? că am hotărît să iei de soție pe Liliana, fata lui Albu 'mpărat.

— Pe Liliana, eu?

— Da, tu, pe Liliana!

35 — Apăi, asta, iartă-mă mamă, nu se poate.

— De ce nu se poate? a 'ntrebat mama ne 'nțelegând.

— Fiindcă eu am făgăduit să iau pe alta...

— Pe cine?

— Pe Viorica Doamna, fiica lui Negru 'mpărat.

— Când ai făgăduit?

— Acum șase luni când am fost la Curtea lor.

— Cui ai făgăduit?

— Ei.

5 Mama a îngălbenit și a strigat:

— Și cum ai îndrăznit să făgăduiești fără voia mea, fără voia împăratului? De când un copil care n'a rămas încă sărman de părinți poate să facă de capul lui ce-i place? Și de când un voevod care are să moștenească una din
10 cele mai mari împărății ale lumii are voie să pornească în lume încotro-i abate?... Pe Viorica? fata lui Negru 'mpărat?... Da știi câți feciori are și câtă împărăție stăpânește acel crăișor care s'a împopoțonat și el cu numele de 'mpărat? du-te și trei zile călare ți-ajung să-i măsoari în lung și 'n lat
15 întreaga împărăție, dar pe urmă ți trebuie tot atâtea ca să-i numeri prășila ...îm-pă-ră-tească. Să nu te mai aud cu asemenea copilării!

Totdeauna în altă parte a palatului Liliana spunea părinților că ea, dacă e să se mărite, numai pe Mezin Voevod,
20 fratele lui Ler, îl ia — pe altul nu, că lui i s'a făgăduit de-acum un an când a fost pe-aici, ori... merge la călugărie!...

— Dar Ler are să moștenească tronul celei mai mari împărății de pe lume, fată!

25 — Ș'apoi? fiecare cu dreptul lui.

— Dar Mezin are să moștenească un mic ținut, și supus fratelui său, care o să aibă moștenitori, voevod de margine în cine știe ce munți în veci o să rămâie.

— Ș'apoi? fiecare cu partea lui!

30 — Atunci! o să te duci la călugărie.

— Ș'apoi, fiecare cu norocul lui!

N'a fost chip s'o domolească 'n seara aceea pe 'ndărătnica Liliana. — Ei! ea n'avea o mamă ca Floarea!

Când au ajuns Ler cu maică-sa înapoi au găsit acasă pe
35 împăratul și pe Mezin întorși de cu seara dela Curtea lui Negru-Voivod. Frații s'au grăbit să se ducă a vorbi împreună, iar împărăteasa rămânând cu împăratul i-a povestit toate. Împăratul a râs și i-a povestit și el soției sale cum Mezin nu vrea să se 'nsoare cu Viorica, fiindcă a făgă-

duit Lilianeii s'o ia pe dânsa, și cum Negru-Vodă i-a răspuns că Viorica lui nu vrea în ruptul capului să-l ia pe Mezin, fiindcă fără știrea părinților ea s'ar fi fost făgăduit lui Ler, și că el ca tată nu 'ndrăznește să calce pe 'inima fetei, că o singură fată are... și pentru nimic pe lume nu-i poate strica hatârul.

— Da, a răspuns Floarea, s'aștepte; fiindcă ai mei până la urmă s'au învoit: Ler a stat la masă alături de Liliana, a jucat toată seara numai cu ea și, când s'au despărțit, fata i-a dat băiatului o rămurică de liliac; și la plecare i-a strigat « Ler-Voevod să nu uiți! » și până nu ne-am pierdut din ochi el a privit tot înapoi la năframa ei care fâlfâia de departe.

— Da, a răspuns Împăratul, și Mezin a stat la masă alături cu Viorica, și toată seara a jucat numai cu ea, și când s'au despărțit fata i-a dat băiatului un mănunchiu de viorele, și la plecarea noastră i-a strigat: « Mezin-Voevod, să nu uiți! » Și până nu ne-am pierdut din ochi el a privit tot înapoi la năframa care fâlfâia de departe.

— Statornicia tinereții! a gândit Floarea zâmbind foarte mulțumită.

— Ia ascultă! a zis împăratul trăgând cu urechea, și au mers amândoi să se uite pe fereastră, de acolo au văzut pe flăcăi; — ședeau amândoi pe o laviță; Ler cânta din gură, iar Mezin îl ținea din harpă. Au bătut părinții din palme de mult ce le-a plăcut cântecul flăcăilor și i-a chemat sus, i-a sărutat, și mama zice lui Ler, care purta la piept un mănunchiu de viorele veștejite adus de frate-său:

— Care va să zică, ne-am înțeles! Tu iei pe Liliana.

— Nu mamă, iartă-mă, dacă e să mă 'nsor numaidecât, eu iau pe Viorica.

— Ieși! a strigat mama.

Și Ler a ieșit.

— Tu, a urmat ea către Mezin care purta la pălărie o ramură ofilită de liliac, tu ești mai cuminte, tu ai să iei pe Viorica, nu el, așa vreau eu.

— Mamă, iartă-mă, a răspuns băiatul, dacă e să mă 'nsor numaidecât, apoi pe alta decât pe Liliana n'o iau.

— Ieși!

Și a ieșit și Mezin.

Impăratul a nceput să rîză, par'că era lucru de rîs. Iar Impărăteasa a nceput să se plimbe de colo pînă colo mai turburată și mai învăpăiată decît o văzuse el vreodată, și cam de multe ori o văzuse, așa încât strălucitul ei soț
 5 n'a îndrăsnit să mai zică o vorbă; s'a plimbat ea cît s'a plimbat fierbînd și pe urmă s'a așezat la masă și a scris în fuga mare, de scârțâia pana strașnic, două cărți, le-a n-doit și a trimis să-i aducă pe băieți îndată dinaintea ei:

— Acuma fără zăbavă trebuie să plecați. Tu, Ler, să
 10 mergi cu cartea asta la Albu 'mpărat; acolo ai să petreci pînă te chem eu înapoi; tu, Mezin, tot așa, la Negru 'mpărat cu cartea asta. Nici umbră de 'ndoeală n'am că veți ști să vă purtați cuviincios, așa cum se cuvine fiilor lui Roșu 'mpărat și Floarei, mama voastră, care vă iubește și
 15 numai la binele vostru se gîndește.

Au plecat amîndoi, dar fiindcă scaunul împărăției nu sta în mijlocul țării ci cam la o parte, au trebuit aproape pînă seara să meargă împreună pe aceeaș cale mare pînă la un
 20 loc, unde era o cetățue mică și de unde să pornească a doua zi dimineața, unul spre miazăzi și altul spre miazănoapte, precum li se poruncise hotărît.

Seara ajungînd la cetățue, s'au oprit să poposească și după cină mergînd la culcare, ce le-a dat băieților în gînd?
 25 să încerce n'or putea să vază și ei ce scrisese mama în cărțile cu care-i trimisese.

Și așa le-au scos din sân și uitîndu-se bine la scrisul de d'asupra au rămas în mare nedomirire.

— Nouă ne-a poruncit altfel: tu n'ai auzit?

— Ba da.

30 — Atunci se vede că e greșală; de grabă mama ție ți-a dat-o pe a mea și mie pe a ta.

— Să vedem, dacă se poate, ce spune 'năuntru.

Și, fiindcă tot de grabă pe semne, Impărăteasa îndoiese
 35 numai cărțile și nu le mai pecetluse, ei le-au deschis, și au găsit că și cuprinsul se potrivea cu ce era scris d'asupra: de prea strălucitul prieten Albu 'mpărat se ruga să-l primească bine pe Mezin, ca pe un copil al lui, iar credinciosului vecin Negru 'mpărat îi spunea între altele: nu mă n-doesc că Ler-Voevod va fi cinstit precum se cuvine...

N'au așteptat să se lumineze bine de ziuă și, urându-și drum bun și petrecere frumoasă, au plecat flăcăii, nu cum degrabă le poruncise greșit mama, Mezin spre miazănoapte și Ler spre miazăzi, ci cum sta limpede și potrivit la carte

5 — Ler către Viorica, iar către Liliana Mezin.

După câteva zile stăteau părinții înainte de culcare într'un pridvor fără să vorbească, și le era dor de feciori — că poate fi cât de 'mpărat, părintele e tot părinte, — și împărăteasa a pus mâna la ochi, a stat așa parcă ar fi

10 adormit, și pe urmă zice:

— Uite, eu văd acuma pe Liliana jucând cu Ler...

— Cum asta?

— Nu știi? Ia pune și Măria Ta mâna la ochi și gândește-te acolo cu dor adânc, dar adânc de tot cât poți mai adânc.

15 Împăratul și-a rezemat coatele pe spetezele jețului, și-a acoperit ochii cu amândouă mâinile și s'a gândit cât a putut mai adânc, și pe urmă zice:

— Așa e, da! Adevărat o văz pe Liliana, dar nu joacă Ler cu ea, joacă Mezin.

20 — Ba Ler! Nu vezi?

— Ba văz... Dar e Mezin... Uite!... uite! Ler se plimbă cu Viorica!

— Ba cu Liliana.

— Ei așa!...

25 Ba Ler, ba Mezin, ba Viorica, ba Liliana!

S'a cam îmbufnat împărăteasa și zice:

— In sfârșit rămâi Măria Ta cu părerea Măriei tale, eu rămân cu a mea. Hai să ne culcăm că e târziu.

30 Nu prea-i era somn împăratului, ar mai fi stat de vorbă, dar după obiceiul lui a ascultat-o ca totdeauna.

In odaia lor de culcare ardeau zi și noapte la icoane două candelile mari de argint, una 'n dreapta, alta 'n stânga, alături de căpătâie. S'a închinat fiecare sub candela lui, și fără să mai schimbe alte vorbe decât «somn ușor» s'au

35 așezat la culcuș, și n'a trecut mult ș'au adormit amândoi.

Despre ziuă, tocmai când era somnul mai dulce, ce să se pomenească 'mpăratul? începe să geamă împărăteasa grozav și apoi să strige ca într'o picire de moarte. Sare 'mpăratul din somn ș'o deșteaptă.

— Ce e?

Iar împărăteasa, cu ochii mari, luându-l strâns în brațe ca să se 'ncredințeze că e adeva, oftează greu și zice:

— Ah! ce vis am visat! și întorcându-se către icoane se 'nchină.

— Ce vis?

— Mi-e groază par'că să ți-l spun.

Apoi trăgându-și sufletul urmează: Se făcea că mă rătăciseam într'un palat pustiu și 'ntunecos. Treceam dintr'o sală într'alta căutând să dau de o ieșire, și cu cât umblam, cu atât mă rătăceam mai adânc. Era tăcere mare... când auz deodată 'n urmă greu trosnind podelele putrede ca de pas de om... Trec din sala aceea și merg mai iute, pașii vin și mai iute după mine, tot mai aproape îi aud la spatele meu... M'a ajuns, dau să fug dar nu mă țin picioarele. Atunci m'apucă o mână uscată și grea de umăr; îngheț și ridică cineva cu putere, și când deschid ochii văd dinaintea mea un pustnic sălbatic cu părul și barba vâlvoiu, și-mi zice râzând urît:

— Ce? nu-ți mai aduci aminte? Ori ești mândră și nu mai vrei să cunoști pe frățiorul tău iubit, pe Verde 'mpărat?

— Frate, iartă-mă! iar el m'a luat de mână și râzând mereu ca un nebun zice:

— Vino să-ți arăt ceva.

Și m'a dus într'o sală mare și acolo m'a poftit să șez alături cu el pe-o laviță de piatră, am șezut: el a făcut un semn cu mâna și s'a arătat numaidecât o femeie sdrențuită și despletită, s'a așezat jos în fața noastră; a scos dintr'o dășagă un cap de om, și a 'nceput să-l mângâie și să-l pieptene cu unghiile, și să-l sărute... și... era capul copilului meu, al lui Ler... și clipea din ochi... și o săruta și el, și pe urmă l-a pus la loc în dășagă și s'a făcut nevăzută.

Și a 'nceput să tremure de groază și până nu s'a făcut ziuă bine și n'a dat cu ochii de soare, nu s'a putut astâmpăra.

Deacum îi era peste putință mamei să lase a o mai prinde o noapte acasă; trebuia fără întârziere pentru liniștea sa

să-și vadă băiatul, și astfel chiar în acea zi, n'a fost chip să se 'mpotrivescă Roșu 'mpărat, împărăteasa a pornit urmată de călăreți și de curteni spre unde știa că-l trimisese pe Ler. Zi și noapte, fără popas a tot umblat până când a ajuns cătră seară aproape de cetatea de scaun a lui Albu 'mpărat, și iată că la o înfurcătură de drumuri, de pe un drum lăaturalnic vede apropiindu-se cătră drumul ei o ceată veselă de călăreți tineri, care pe semne se 'ntorceau împodobiți cu flori de liliac dela plimbare în pasul cailor; cântau cu toții încetinel, iar pe deasupra tutulor se auzea în liniștea câmpiilor un glas de fată mare. Când s'au apropiat una de alta cetele la 'nfurcătura drumurilor, unul dintre tineri care mergea în frunte alături cu fata cântăreață, zice:

— E mama, și dă pinteni calului, fata după el, iar când ajung în dreptul călăreților dinaintea trăsuriî împărătești, ridică mâna dreaptă și strigă: «*Oprîți*». Oamenii opresc. Toți stau. Cântecul încetează, flăcăul sare jos repede de pe cal, ajută pe tovarășa lui să coboare și ea, și amândoi dau fuga la trăsura împărătesei:

— Mamă, zice Mezin.

Dar mamei nu-i vine să-și crează ochilor.

— Tu, Mezin! ce cauți tu aicea? Unde-i Ler?

— Unde l-ai trimes Măria Ta.

— Unde l-am trimes eu? strigă nedomirită împărăteasa.

— La Negru 'mpărat, răspunde Mezin-Voevod.

— Eu? pe Ler? la Negru 'mpărat?

— Da, mamă.

— Nu te-am trimes pe tine la Negru 'mpărat?

— Nu, mamă, pe mine m'ai trimis aici la Albu 'mpărat, așa scrie în scrisoarea Măriei Tale.

— Arată scrisoarea.

— I-am dat-o lui Albu 'mpărat.

Împărăteasa n'a mai zis nimic, a luat-o pe Liliana în trăsura ei și amândouă cetele amestecându-se au pornit împreună pe tăcute spre cetate.

La palat n'au dat tocmai peste veselie, căci Mugur-Voevod era greu bolnav, încă mai dinainte chiar de sosirea lui Mezin și nu-i putea da cu nimic de leac. Cum a sosit Floarea a cerut așa de o doară lui Albu 'mpărat cartea cu

care-l trimisese pe Mezin, și după ce încruntând sprâncenile a citit-o din slovă 'n slovă și iar a mai citit-o, s'a pătruns că graba strică treaba; a 'nceput să răzâ singură, ridicând din umeri: să vedem, a gândit ea, până unde merge norocul
 5 lui Mezin! Și 'ndată a mers să vază pe împărăteasa care nu se desliplea o clipă dela căpătâiul bolnavului. A găsit-o zdrobită de veghere, moțâind pe un jeț: lui Mugur-Voevod îi fusese tare rău peste noapte și toată ziua, deabia acum spre seară ațipise puțin. Așa din ce în ce mai rău, până să nu
 10 plece Floarea deacolo s'a stins bietul Mugur-Voevod la vreo trei patru zile după astea, lăsând în adâncă mâhnire pe toată lumea și mai ales pe biata mama lui.

Să vă povestesc despre jalea ei... dar se poate cu vorbe arăta atâta adâncime? Ori poate să fac și eu ca alți povestitori?
 15 In loc să vă arăt scurt ce nenorocire s'a 'ntâmplat femeii, să 'ncep a vă spune cu ce mi se pare acuma mie c'ar semăna acea nenorocire de-atunci a unei împărătese? Dar inima acelei mame se poate, pentru cine are vreme de pierdut ca cititor, hârtie și cerneală de pierdut ca scriitor,
 20 asemăna cu un turn înalt pe care grozavul cutremur îl năruie dintr'o sguduitură, făcând din el, care, pân'adineori își înălța sprinten vârful aurit spre 'nălțimile albastre, o grămadă pleoștită de bolovani spartți, risipiți fără altă socoteală decât nebunia oarbei întâmplări... sau cu un sărman
 25 plăpând gingaș trandafir d'abia 'nflorit, pe care viscolul vrăjmaș l-a smuls cu cruzime din crenguța lui subțirică, spulberându-l mort cu fragedele-i foite smulse, în șivoiul turbat, năvalnic, prăpăstios... sau mai bine c'o mândră stâncă de cremene, pe care trăsnetul năprasnic, într'o clipă,
 30 a despicat-o 'n două, din frunte până 'n temelile ei? ori și mai și, cu un stejar plin de viață, pe care securea nemernică... și celelalte.

Cu care poftiți să v'o asemăn, cu una, cu două, ori cu toate odată? Aș putea-o face și-așa de hatârul d-voastră...
 35 dacă de dragul cuvintelor am căutat anume să vă născocesc o povestire. Dar nu credeți asta. Eu de hatârul povestirii caut într'adins cuvinte, cu care să v'o spun cum mi-o închipuiesc eu, cât mai degrabă și mai limpede pot.

5 Și asta, fiindcă — povestirea nu este ori este și ea un meșteșug? — Dacă nu este meșteșug, atunci ce să mai vorbesc, dacă toată lumea o poate face; dar dacă este și ea meșteșug, ca toate meșteșugurile, ca, bunioară, ciubotăria, apoi ia să vedem: ciubotarul cât de prost, oare de hatârul sculelor lui (cuțite, pile, calapoade, sule, ciocane, undrele, ace și câte și mai câte, unele mai mari, altele mai mici), oare de hatârul lor s'apucă să lucreze ciubote? ori de hatârul ciubotelor ia, numai la trebuință și cuminte, sculă
10 după sculă? Apoi atunci, cum? ciubotăria care va să zică să fie mai subțire meșteșug decât povestirea?... Și pe urmă, când vă povestesc pe cât mă taie capul să fac meșteșugul meu, nu voi să pat măcar cu unul dintre d-voastră ce-a pățit odată un om șasiu, pe care într'o seară un călător
15 rătăcit l-a întrebat încotro s'o ia ca s'ajungă mai drept în cutare loc, și șasiul i-a arătat așa cu mâna într'o parte; dar călătorul l-a întrebat: Mă omule, spune drept, că mi-e degrabă s'ajung până nu'nnoptează: încotro s'apuc? încotro mi-arăți cu mâna, ori încotro te uiți cu ochii?...

20 Așadar, destul e să vă spun că oricât de nevolnic de viață fusese Mugur copilul ei, pe 'mpărăteasa așa jale a cuprins-o încât, fără să se fi bocit grozav, ba chiar zâmbind uneori, nu mult după aceea din asta i s'a tras și moartea ei. Dar înainte de moarte s'a 'ndurat Milostivul de ea și i-a trimis
25 o mare mângâiere: fiică-sa Liliana Doamna s'a căsătorit cu Mezin-Voevod, și auzi Dumneata! zi cu zi la nouă luni în cap a născut cocon frumos pe care biata bunica l-a botezat Mugurel — și vesel copil! Când l-a cufundat Mitropolitul în cristelniță, el, în loc să sbiere ca alți copii, după groasnicul obicei prost al acestor îngerași nevinovați, el a 'nceput să
30 râză ca o călugăriță gădilată... A răs toată lumea, iar I. P. S. zice:

— Ei, așa băiat îmi place și mie! să nu-i fie de deochi! ăsta o să iasă un bărbat și jumătate.

35 Ei! n'ai ce-i face! Așa e lumea noastră: bine și rău, rău și bine! Dumnezeu a dat odată de toate din destul cu ridicata; iar omul tot cântărește cu mărunțișul; și vine cântar după cântar; marfa tot aia și cântarele tot altele, unul bate mai la dreapta, altul mai la stânga, unul simte mai

mult, altul mai puțin; dar să tragă vreunul drept de tot, adică fără greș de loc, peste puțința omului! Ei! ș'apoi! mai la urmă ce supărare poate încăpea? Cântarul fiecăruia tot pe el îl înșeală, și dacă-l înșeală tot într'o parte, nu
5 când într'una când într'alta, va să zică îi iese omului totdeauna socoteala la fel... Numa dacă n'o fi omul așa de sec să nu crează 'n cântarul său, ci să umble prin vecini luând împrumut cântarul când dela unul când dela altul...
10 Sunt și d'ăștia destui, cari ard lumânare în toate serile să-și facă socoteala cât a păgubit el ziua după atâtea cântare streine, nu cât ar fi câștigat după cântarul lui.

Dar, în sfârșit, să lăsăm nimicurile astea negustorești, cu socoteli și cântare, și să ne'ntoarcem mai bine la povestea noastră.

RĂZBUNARE

de *Carmen Sylva*

Noapte senină cu stele. Din văi se ridică încet răcoare. Oltul urlă între doi pereți înalți de stâncă, sorbind în
5 valurile lui șivoaiele spumoase ce se prăvălesc de prin ponoarele munților.

La gura unuia dintre șivoaie se arată o mogândeață neagră, umbra unui om înalt, par'că și mai înalt p'în
10 întuneric. Deodată se ivește și luna și îneacă valea cu lumina ei albăstrie și curată, întunecând și mai mult umbrele în care s'a ascuns tainicul drumet. Lumina se ridică să domnească peste odihna satelor, peste somnul pădurilor care răsufală încet, și 'n răcoarea umedă a livezilor adie mirosul de maldăr cosit.

15 Trecătorul necunoscut se abate de pe potecă și trece 'n lături printr'o livede unde se odihnesc niște vaci. Vreun hoț de vite, nu mai încape vorbă.

E un om drept ca bradul, vânjos și ușurel la mers, îmbrăcat cu un mintean sur. In brâul lat de curea, poartă
20 arme; e încălțat cu cisme cu carâmb peste țării albi de abă. Pălăria de pâslă, în care a'nfipt o floare de câmp, acopere niște plete lungi și ascunde fruntea curmată cu o dungă dreaptă și două sprâncene stufoase sub cari scânteiază niște lumini ca jeraticul. Să fure ori să omoare?
25 Ce-o fi vrând?

Mai întâiu își răsucește mustața cu dejele lungi și nervoase; apoi scoate din brâu un cuțit și o frânghie.

Fără șgomot, încet-încet, s'a apropiat de-o vacă. Dinții lui strălucesc cu un zimbet fioros și nasul i se coroziază
30 ca ciocul vulturului.

« Tot pot scoate eu o pereche de opinci din pielea ta »,
 șoptește omul. Leagă bine picioarele vitei și 'ncepe se
 croiască o bucată lată 'n patru colțuri de pe coastele vii...
 O mugitură din adânc se pierde p 'ntre dealuri: omul
 5 nici n'o aude par'că. Vita se cutremură și se sbuciumă
 sub lucrarea tăiușului ascuțit: omul jupoaie partea de
 piele ce și-a ales și apoi o taie pe din două.

Sângele țâșnește și se scurge pe iarbă. Omul își ia frân-
 ghia, merge de spală cele două petece de curea crudă în
 10 șipotul de-aproape, le face sul una peste alta, le vâră 'n
 brâu și pierie iar în întunerec.

Luna își urmează cărarea ei știută, aruncând pe dea-
 supra stâncilor sălbaticie priviri adânci către Olt. Valurile
 crețe și spumoase sclipesc și aleargă la vale în răcoroasa
 15 lor clocoteală. Ele nu știu nimic; nimic n'au văzut, n'au
 auzit nimic valurile rezezi și spumoase.

Acuma omul nostru a ajuns la pragul colibei sale; ri-
 dică clanța. Innăuntru, în loc de pat, e o laviță de lemn
 rezemată de zid. Nevasta tânără nu doarme. A aprins
 20 făclia dela Paști și cu mâinile la piept, cu ochii țintă, se
 închină.

Sânge pe mâinile lui bărbatu-său! Dă un țipăt. Omul
 începe să râză.

« N'ai teamă Ancuțo! Mi-am tăiat numa o păreche de
 25 opinci din vaca a albă. Lasă că 'i am eu grije și de pie-
 lea lui! ».

Și zicând astea, stinge feștila cu vârful dejtelui și se
 trântește îmbrăcat pe laviță. Obosit cum este, adoarme 'n-
 dată.

După două-trei ceasuri, luna se acopere, cerul se 'ncarcă
 de nori... Deodată pornește un vânt puternic, urlă pe
 întinsul tăcut, bate din toate părțile coliba, îi sguduie
 bârnele învelișului și cercevelele dela ferestruici, răstoarnă
 niște ghiveciuri de flori din tinda de afară și deșteaptă
 35 cepilul care doarme 'n copaiia lui atârnată de frânghii
 în tavan.

Lângă vatră, în tindă, sare din somn drept în picioare
 o fată tânără. Se repede și 'ncepe să sufle în tăciunii stinși
 ca să aprinză lumina.

Chipul ei luminat de flacăra roșietică a tăciunilor amin-tește trăsurile omului de-adineaori: nasul tot coroiat, ochii îndrăciți înfundați, fruntea plină de voință îndărătnică, și părul negru ca funinginea și lăsat pe spate în plete neregu-late care-i cad până în jos de genunchi.

Când voinica asta sălbatică se ridică drept în picioare, atinge cu mâna 'n tavan.

Ascultă... tresare... A țipat copilul.

« Ancuțo, nu vrei lapte pentru micuț? întrebă ea pe cumnată-sa p'în ușe.

« Da, Sando; da nu s'o fi năcrit de furtună? »

Sanda gustă laptele — nu era stricat — și 'l puse la foc. Pe urmă dete oblonul dela ferestruică într'o parte, să vadă ce-i afară.

Sub cerul plumburiu, vântul gonea vârtejuri de țarină în care s'amesteca mirosuri pătrunzătoare de ierburi și flori de munte. O tăcere... apoi o spintecătură orbitoare pe cerul negru... ș'apoi, după o răsufflare, glasul uriaș al trăsnetului.

Fata 'și făcu cruce; închise oblonul și trase crăticioara dela foc. Turnă dintr'o ulcică 'n alta laptele prea 'ncins... Nerăbdarea îi încrunta sprâncenile îmbinate.

Copilul plângea tot mai tare; dar răpăiala grindinei și duduitorile tunetelor îi acopereau glasul slab.

Când Sanda trecu în odaia de alături cu lapte 'ncropit, găsi făcliuța de Paști aprinsă. Copilul nu se putea împăca — sânul mamei era sleit.

« Doamne! de ce m'oiu fi speriat eu așa tare alaltăieri? ce lapte aveam! ce lapte bun!... Și uite-acuma!... Maica Domnului, ce fulgere! »

Fata ridică din umeri cu dispreț.

« Ce ești așa fricoasă, Ancuțo? »

Bărbatul se sculă într'o rână:

« Lasă că ți-a plătit el spaima ta! » mormăi el printre dinți.

« A plătit-o; da nu'mi capăt eu laptele înapoi. Încă de-acu încolo o să-mi fie și mai frică... Doamne, cum tună! »

Și mama și copilul erau cu părul bălan ca fuiorul și amândoi cu ochii ca vioreaua. Fiindcă tremura biata fe-

mee din toate încheieturile, cumnată-sa, Sanda, luă pe copil în brațe și-i dote să bea. Pe urmă, ridicând ochii spre frate-său, îi văzu mâinile mânjite cu sânge.

« L-ai răpus, Dragomire? » întrebă ea scurt.

5 Omul zâmbi și zise, întorcându-se către nevastă-sa Ancuța:

« Incailea Sanda, nu-i fricoasă ca tine. »

« Da, firește, urmă Sanda, nu mi-e frică. Numa, dacă l-ai răpus, ar fi mai bine de tine să treci muntele dincolo... »

10 Să pui șaua pe cal? »

« Aș! răpus!... i-am ciupit numa o țără din vaca a mai frumoasă, să-i întarce și ea cum a'nțarcat Ancuța când cu focul pătului. »

15 « Aoleu! oftă nevasta clătînând din cap... Da el... ce-o să ne facă... »

« Om vedea... Și dacă-i vorba, ce ne-o face, i-om plăti cu vârf și 'ndesat », zise fata.

Copilul adormise în brațele voinice ale Sandei. Ea îl puse la loc în copai, apoi mângâia binișor pe cumnată-sa

20 Ancuța ca să o liniștească și trecu dincolo în tindă la vatră.

Ací înveli focul sub spuză și se trânti la culcușul ei, unde pe dată adormi adânc. Afară furtuna se depărta mereu și, la lumina lunii, sclipeau frunzele și firele ude de iarbă ca niște pietre nestimate.

25 De ce jupuisse Dragomir vaca lui Pârvu, învățătorul, de vie? Pentrucă Pârvu dăduse foc pătului lui Dragomir. Dar Pârvu de ce făcuse asta? De ce? Pentrucă era ceartă și goană veche între cele două neamuri ale lor. Din moși strămoși se povestea în sat fel de fel de rele ce'și făcuseră unii altora, și din când în când urma între ei

30 alte grozăvii nouă. De aceasta biata Ancuța trăia tot cu frica'n sân. Noaptea aceia, nu putuse închide ochii de groaza închipuitelor urmări a acestei din urmă răz-bunări.

35 A doua zi dimineața, Pârvu, învățătorul, după ce-i trecuse fumul țuicii de cu seară, intră în clasă. Era o odăiță foarte strâmtă pentru iarnă, și vara era aproape goală: Astfel, acuma, găsi în clasă d'abia câțiva copii betegi, copii care nu 's buni de nimica la muncă.

Invățătorul se purta îmbrăcat țărănește, deși trăise câțiva ani în școli la Craiova, unde chiar fusese de mai multe ori premiu 'ntâiu la examen. Era înalt cât un mal; ochii cenușii și aprinși ca niște scânteii; părul tuns soldă-
 5 țește; și când era vorba de ținut o cuvântare, apoi nu-l întrecea nimenea. Din pricina talentului lui oratoric își câștigase o mulțime de admiratori printre săteni.

«Mă rog, vorbește din carte, n'ai ce-i face!» ziceau oamenii, cari se uitau la el cu tot respectul.

10 In ziua aceea se sculase cu arțag, de aceea copiii tremurau ca varga așteptându-i întrebările.

«Florico!» strigă dascălul.

O ființă pipernicită se ridică din bancă. Șuvițe de păr încâlcit îi cădeau pe ochi acoperindu-i chipul gălbejit. In
 15 picioare, numărând silabele pe degete, ea clăpăi pe nerăsuflata o fabulă fără să priceapă boabă.

Dascălul nici gând n'avea s'asculte.

Se isprăvise fabula... O tăcere...

«Zi 'i mereu 'nainte!» șopti un băețel la spatele fetii.
 20 Și fata începu altă bucată-aleasă. Școlarii trăgeau cu coada ochiului la chipul gădelui, prefăcându-se că se uită 'n carte.

Pârveu sta dus pe gânduri... Pe o ființă 'n lume ar fi iubit-o și el — pe frate-său, pe Voinea... Acu vreo câteva
 25 săptămâni, găsisse pe bietul Voinea răpus în pădure... De-atunci încoa, îi vedea trupul mort aeva. In toate serile își înneca aducerea aminte în țuică, dar cum îi trecea fumul a doua zi, amintirea groaznică se 'ntorcea la loc, mai grea, mai ne 'mpăcată, și atunci nu mai vedea, nu
 30 mai auzea nimic altceva — Voinea mort, răpus de dușmani!

Acu — umblă iar pe drumul cunoscut, pe unde venea 'napoi dela târg, vesel, ducând lui Voinea un pachet de tutun, — că ținea la bietul frăține-său, nu ca la un frate, ca la un copil și când se 'ntorcea acasă, nu vrea să vie cu mâna goală.

35 Se 'nserează; umbra dealurilor se 'ntinde tot mai tare în drumul lui, la o cotitură a potecii, drumețul dă cu ochii de un trup de om culcat pe o lespede și cu capul rezemat de un trunchiu. Tot apropiindu-se, i se pare că e frate-său... Da de ce-o fi stând așa?... Doarme?...

Ce țeapăn! . . . Atunci, cuprins de un fior, iuțește mersul. . . Da, e frate-său — Voinea! . . . Pipăie-l — rece ca ghița; uită-te bine, — ochii duși în fundul capului! Un răcnet! — un răcnet să-i crape pieptul! Incepe să-l sguduie, să-l cheme pe nume:

5 « Voineo, neică! Voineo! De geaba! Omul pricepe bine că l-a lovit, când vede o rană mare între umerii flăcăului. De geaba'l mai strigă — Voinea nu mai vrea să răspundă.

Pârvu cade în genunchi și începe să se bocească și să se vaite ca muierile. Puțin stă așa, și odată-i fulgeră prin

10 minte un gând, care-i svântă izvorul lacrimilor. Ia voinicește în cârcă pe mort și-l duce acasă. . .

Astea treceau acu prin capul încruntat al învățătorului în vreme ce școlărița îi bârâia mereu lecția pe de rost. Copila ajunsese la un fragment din istoria țării, unde

15 spunea cum Vlad-Vodă Țepeș își răzbunase de grozav asupra boierilor necredincioși, punându-i să care piatră și var pe un colț de stâncă prăpăstios, ca să zidească o cetățuie.

La povestirea cruntei răzbumări, învățătorul își înalță

20 capul; de pe fruntea lui picau broboane mari de sudoare. Și el trebuia să-și răzbune; știa el bine cine stătuse să răpue pe Voinea!

Acu, ce mai una ș'alta? Pârvu dăduse foc la pătulul lui Dragomir. . . Dar, cu câteva chile de porumb, nu se

25 plătește viața unui flăcău. . . Nici vorbă, Dragomir îl omorîse pe Voinea. Flăcăul înjurase la horă într'o duminică, pe Sanda, și ea ieșise din joc; plecând acasă foarte încruntată, Sanda arătase pumnul și mormăise niște amenințări vajnice.

Pârvu se lovi peste frunte. . . Nu carecumva l-o fi n-junghiat pe Voinea chiar Sanda? . . . Nu se poate. Era

30 voinic. . . n'ar fi putut ca o muieră să-l pue jos! . . . O muieră! . . . La gândirea aceasta rușinoasă, învățătorul simți că-i vine amețală.

Era departe de tot de școala lui. Glasul băiguit al școlăriții se contopea în gândul lui cu vâjiala gârlii ce se rostogolea repede de vale prin mijlocul satului către Olt. În

35 mintea omului nostru, era un fel de vârtej: Voinea copil; . . . tata, popă n sat; . . . tata lui Dragomir și al Sandii,

vecin îndrăcit, moșnean hartăgos... Și omorul nelegiuit de care tot mai povestesc din când în când bătrânii de demult.

5 Popa vrea să-și răzbune... De ce?... Ei! De unde poate ști Pârvu... Destul că într'o zi moșneanul se 'ntorcea călare dela târg. Tocmai se 'ntâmplase în ziua aceea să-și spele oile, și nu luase cu el nici o armă. La o coțitură a drumului se 'ntâlnește cu alt călăreț; d'abia are vreme să-l cunoască cine e — e chiar vrăjmașul lui de
10 moarte — care a și scos pistolul dela brâu. Repede dă pînă la calului și sboară 'n goana mare. Popa cârmește 'n loc și se ia după el... O să-l ajungă... Iacă biserica... Fugarul sare jos de pe cal, dă năvală nebun în sfântul locaș și gâfâind cade la picioarele iconostasului, pe care'l apucă
15 strâns în brațe. Popa, uitatul de Dumnezeu! își repede calul în amvon, trece pragul călare și trage asupra moșneanului; sângele țâșnește pe sfintele icoane și pe lespezile reci...

20 Pe popa l-au răspopit, ras și 'nchis pe toată viața; și bietul Pârvu! a rămas băetanul să crească el pe frate-său Voinea, care era mititeluț.

In vreme ce visează învățătorul la toate astea, școlărița spune și iar spune mereu din cartea ei pe de rost; copiii ceilalți unii scobesc băncile cu cuțitașele, alții scârție pe plăcile lor, și scuipă și șterg cu măneca, și iar scârție; la ferestrele prăfuite bâzâie muștele; aerul e greu, și
25 cei mai micuți cască și se 'ntind a ploaie.

Deodată se deschide ușa de perete și un flăcăiandru, un baci tânăr în cămașe, cu bătă, căciula la o parte pe
30 pletele lui lungi, intră d'abia trăgându-și sufletul:

« Dom'le, săi! vaca 'mnitale dom'le!... »

« Ce vacă, mă? » întreabă Pârvu tresărind.

« Vaca 'mnitale... hai! degrabă! »

Bucuria școlarilor c'au scăpat de ceasul clasii. Și nu numai
35 atât, mai era și o întâmplare de senzație, care trebuia văzută de-aproape. Năvăliră cu toții la ușe după profesor, și ghionturi și brânci, și se repeziră toți afară strigând care mai de care.

O mulțime de oameni din sat s'adunaseră la imașul lui

« Domnul ». Aci vaca, sforîind turbată de chinul răni și de ciupiturile muștelor care se strânseseră pe carnea ei vie, smăcina iarba și pământul cu coarnele, se tăvălea și arunca țărână cu picioarele în ochii bietului vițel, care cerea să sugă. Din ochii ei holbați, din privirile ei pierdute, vrea par'că s'arunce scânteii de imputare oamenilor pentru crunta suferință, cu care plătea ea nevinovată ura dintre ei.

Pârvu, cu tot sângele 'n cap, fără să știe bine ce face, schimba mereu frunze mari de lipan verde udate, pe rana vitei. Veniseră o sumă de femei cu copiii în brațe. Cu capetele acoperite 'n maramele lor albe, ele steteau de jur-împrejur, drept în picioare, cu gravitatea matroanelor romane chemate să se pronunțe. Copiii se 'nghesuiau împrejurul vitei și « Domnului »; dar tăceau sfioși, temându-se și de o nouă sbuciumare a dobitocului și de încruntarea învățătorului. Pe iarba și 'n țarină se svânta sângele negru.

În capătul potecii, se arată atunci Sanda, drept în bătaia soarelui, cu fruntea sus; cu furca 'n brâu și fusu 'ntre degete, fără să sprijine măcar urciorul smălțuit pe care-l ținea sus pe cap. Fota roșie, strânsă bine la mijloc cu betele, îi înfășura în cute mișcătoare trupul plin. Chipul ei pârlit de soare și vânt; sprâncenele negre și 'mbinate, expresia întregă a fizionomiei și mersul ei drept și sigur, toate dedeau acestei fete o înfățișare aspră, dar măreață. Tocmai deaceea flăcăii din sat nu se prea lungeau la glumă cu ea, pentrucă la orice îndrăsneală, ea știa să le 'nchiză gura scurt cu două vorbe, mai arzătoare ca două palme.

Sanda, nemișcată, cu privirile mari și liniștite, se uita la vita canonică, și fără să lase a se lua aminte, trăgea cu coada ochiului la Pârvu... Numele lui Dragomir, frațele ei, se auzi în mulțime, deocamdată mai șoptit, apoi din ce în ce mai tare. Șoaptele sporeau, și o grămadă de lume se strânse 'mprejurul Sandii; începură s'o strângă de-aproape și s'o întrebe răspicat.

Pârvu o văzu și el însfârșit pe fată. Trecu printre oameni și se opri drept în fața ei: fulgere sclipiră în ochii amândurora.

« Dragomir mi-a făcut-o! » zise învățătorul scrâșnind.

Sanda tăcu.

« Zi tu că nu-i așa, dacă poți! » adăogă el.

Sanda nu zise nici o vorbă, și se uită drept în ochii lui.

« Ci spune odată! ori vrei să-ți pui mâna 'n gât! »

5 Ea-l măsură din cap până 'n picioare, și răspunse liniștită și rece:

« Să-mi pui tu mie mâna 'n gât? Nu crez treaba asta! Tu să mergi să dai foc, noaptea, ca hoțul, la păturile oamenilor, că de-atâta ești bun! »

10 Și dând într'o parte binișor lumea se duse p'aci 'ncolo, fără să se mai uite 'napoi.

Pârvu se făcuse vânăt, și scrâșnea mereu:

« Las' că mi-o plătești tu!... »

15 « Știi tu una? îi zise un moșneag. De ce n'o iei tu de nevastă pe fata asta, mă flăcăule?... E fată voinică și harnică... și s'ar isprăvi odată și dușmănia asta 'ntre voi... »

« Eu? pe ea? de nevastă?... Mai bine mă dau de mal în Olt! »

20 Lumea se strecura, unul după altul, fiecare pe la daraverile lor. Copiii cum văzură că rămân singuri cu dascălul, o șterseră la sănătoasa.

Pârvu rămase lângă vaca lui chinuită de friguri și el cu friguri în suflet. Îi răcorea botul și limba cu apă proaspătă. Stând la gânduri ce să facă: s'o mai îngrijească, ori s'o 'njunghie și să-i isprăvească odată canonul.

25 În vremea asta Sanda ajunse la fântână. Ea apucă lanțul și 'ncepu să coboare găleata printre ghizduri; o umplu cu apă, și o trase voinicește afară. Imprejurul ei nimica, nimic până 'n zarea depărtată plină de lumina soarelui.

30 Sanda era frumoasă! și... știa că e frumoasă.

« A! Pârvule, Pârvule, nu te-ar feri Dumnezeu să-mi cazi tu mie odată 'n mână! »

35 Și se gândea că nu-i zisese destul, c'ar fi trebuit să-l arză mai rău, să-l fi făcut de râsul satului întreg... Ei nu spuseră o vorbă măcar de hrana lor dată flăcărilor; și el pentru o boală de vită sculase obștea 'n picioare, înjura și sbiera — că era procopsit, om cu capul mare, învățat la carte! Și ălalți, proștii, îl ascultau cu gura căscată par'că le-ar fi citit din vanghelie.

Pe chipul Sandii se resfrângea sălbătăcia gândului și conștiința unei energii extraordinare. În adevăr fata ceea avea o energie de speriat, care ajunsese de poveste. Dragomir, frate-său, de câte ori zicea: «Cât o fi soră-mea, Sanda, nu mi-e frică!»

Intr'o noapte îi călcase ră hoții: cine i-a pus pe goană?... Sanda...

Alta ș'alta era Ancuța — slabă de înger!

«Ce ți-e iar!, îi zise Sanda intrând în bătătură cu cofa plină. Iar ai fi plâns?»

«N'am plâns, Sando, răspuse femeia mâhnită și îngrijată; dar tare m'a apucat groaza; am auzit că Pârveu umblă ca un turbat — spune la toată lumea că are să ne puie la toți capul!»

Sanda dete din umeri.

Tocmai atunci, popa trecea pe uliță.

«Bună vremea, nevastă».

«Sărut mâna, taică părinte».

«Da ce mai făcu iar bărbatu-tău Dragomir, ai?»

«Ce, taică părinte?»

«Ce «ce»? tu nu știi ce?... Vaca lui Pârveu».

«Care vacă?»

Femeea se făcu galbenă la față și începu să tremure din toate încheeturile.

«Ia nu te mai face, zise popa, par'că lumea nu știe».

«Doamne! taică părinte, da p'ale altora de ce nu le mai știe lumea? Pătutul nostru care ne-a ars... de! ce zici și sfinția-ta?»

«Uite, eu vă spui că nu-i bine, fata mea; mai gândiți-vă și la Dumnezeu, că o să 'nfundați, până la urmă, ocna».

Și popa plecă 'nainte, dând din cap.

«Ce-ți spuse bărbăria de popă, Ancuțo?» întrebă Sanda.

«Că să ne mai gândim la Dumnezeu, ca să nu 'nfundăm ocna».

«Bună vremea, fetelor», zise un glas străin.

Amândouă se 'ntoarseră spre uliță. Era primarul.

«Nu cumva, întreabă omul, s'or fi găsinđ p'aici, pe la voi, două petece de piele de vacă vie, că le caută stăpânul vitei».

« Nu se află, răspunse Sanda; dar bine că-mi aduseși aminte: dumneata unde erai mai alaltăeri când ne-a ars pătulul? »

« Alaltăeri?... eram la târg ».

5 « Apăi de... eu gândesc că tot p'acolo pe la târg or fi și petecele ălea de le cauți dumneata. Dacă te-i mai duce, poate l'ei găsi ».

Pieile erau la loc sigur, în argăseală.

10 « Sluga! spune lui frate-tău multă sănătate, numai să bage de seamă că mai e și judecată și dreptate pe lumea asta », zise primarul urmându-și calea.

« O doamne! judecata și dreptatea — dacă nu și le face omul singur!... » mormăi Sanda.

15 Peste două-trei zile după asta, Sanda căuta să pornească la o moșie mai departe, să vândă niște pui de găină. Dragomir plecase cu calul după scânduri la deal, și ea rămăsese să meargă pe jos. Iși luă puii legați de picioare pe cobiliță și porni printre lanurile de ovăz aurite, care sclipeau în bătaia plină a soarelui de vară. D'abia adia un
20 vânt ușor care făcea să joace în zarea încinsă dogoarea lui Cuptor. Era o cale bunicică până s'ajungă în pădure. Fata grăbea mereu.

În sfârșit iacă și pădurea cu cărarea ei umbrită.

25 Umblase acuma prin umbra răcoroasă cât umblase, când i se păru că nu e singură acolo, par'că venea cineva în urma ei. Până să se 'ntoarcă să vadă cine-i, Sanda simți la spatele ei aproape o suflare caldă și găfâită.

Pârvu!... o ajunsese de pe urmă.

30 Fata dete să se 'ntoarcă, dar n'apucă să ia 'n mână cobilița de pe umere și se pomeni doborâtă cu fața la pământ, strivită pe rărunchi de genunchii învățătorului.

Pârvu trase cuțitul dela brâu... Când Sanda auzi fășiitul tăișului ieșind din prăsele, se gândi c'atât i-a fost ei să-i fie!

35 În ameteala ei, simți cum îi desface de pe cap coadele, cum le răsuțește pe mână și cum le taie din rădăcină... Într'o clipă dușmanul își făcu isprava. Cu cele două coade tăiate el începu să lovească pe Sanda care se svârcolea ca o șopârlă călcată pe cap.

« Na! urlă dușmanul, mai na! Să te saturei sămânță spurcată! »

Și la fiece cuvânt, o lovitură de gârbaciu. Toate sbuciumările ei fură de prisos. El încetă numai după ce osteni.
5 Biruită, fără un pic de putere, Sanda își afundă capul în țărînă, unde stete fără să sufle, fără să miște, mai moartă.

Atuncea, Pârvu se ridică 'n sus. Sângele i se întoarse în obraji și buzele albe de mânie. Sanda se ridică și ea.
10 El stete drept în fața ei așteptând-o să se năpustească asupra lui ca o fiară nebună.

Dar nu... Ea se rezemă de un copac, și acoperindu-și ochii cu mîneca, porni pe plâns înecată de cea mai adâncă obidă copilărească.

El rămase asemenea nemișcat în picioare, plimbându-și privirile dela coadele, pe cari le ținea încă 'n mână, la basmaua galbenă ce-o smulsese din capul Sandei, aruncată cât colo pe mușchiul verde, și asupra căreia tremura prin dâra unei raze de soare umbrele frunzelor de gorun.
20 Deodată privirea lui se opri asupra Sandii — era frumoasă fată Sanda — și par'că din coadele ei tăiate trecu prin dejtele lui ca un fior ce-l furnică d'alungul brațului și i se opri în inimă, înneacăndu-i răsufierea...

A biruit-o!... S'a isprăvit!... A necinstit-o pe biata fată, așa că nici leac, nici descântec nu-i mai pot folosi...
25 Nu cu o vacă, cu o cireadă întreagă și tot nu se poate pune la loc cinstea pierdută — coadele nu cresc la loc de azi pe mâine.

Se aștepta la orice din partea acestei fiare nedomesticite; s'o apuce turba, să se repează să-l străpungă cu un cuțit punându-și toată viața ei la mijloc, să năvălească cu cobilița să-i crepe capul, ori să-l apuce cu dinții; — nu i-ar fi trecut p'în gând că Sanda are să stea mută și amărîtă după atâta ocară, de care chiar el simțea că i s'a sgu-
35 duit sufletul.

Sanda se șterse la ochi cu mîneca; se aplecă deși luă basmaua; se legă strâns la cap din ceafă până pe sprincene și, fără o vorbă, fără o privire către dușmanul ei, porni iute în desigurul pădurii unde se făcu nevăzută.

Pârvu, neștiind la ce să se hotărască, se uita mereu la coadele cu care rămăsese 'n mână. Ce-o să facă el cu ele? Să le lase 'n pădure? Să le dea pe apă?... Nu; le 'ndoi frumos una peste alta, coadele cele bogate, și le vârî în
 5 sânul cămășii la piept. Apoi se 'ntoarse 'n sat fluerând așa un cântec, orice cântec o fi, cum flueri ca de urît, par'că nu s'ar fi 'ntâmplat nimic.

Dar purta 'n sânn 'coadele Sandii, a căror frecare dulce și ciudată semăna cu o mângâiere, o mângâiere duioasă
 10 și caldă. Ajungând acasă, își deschise dulapul, puse cu multă grije tocmai în fund, între premenelile curate, trofeul luat dela «biata» Sanda, coadele cele frumoase, după ce se uită odată lung la ele. Apoi încuiă dulapul bine, împotriva obiceiului său, fiindcă n'avea doar nimica de
 15 preț, luă cheia, ș'o băgă în chimir.

Soarele se cobora dela asfințit aruncând raze potolite printre trunchiurile străvechi ale pădurii. Sanda trecând furiș ca o ciută gonită de vânător dela un copac la altul, ajunsese 'napoi la locul unde-și lăsase cobilița cu puii: bieții
 20 pui, uitați acolo, erau aproape stinși de sete, d'abia mai trăgându-și sufletul, cu ciocurile deschise și cu limba uscată. Fata îi duse la fântână, le dete apă până 'și veniră iar în fire; luă iar cobilița pe umăr și plecă repede, aruncând din când în când înapoi o privire plină de teamă.

Peste câtăva cale, Sanda ajunsese la femeea căreia 'i ducea puii pentru târg. Intorcându-se spre casă, fata își spălă la fântână obrații care-i ardeau ca para focului. Picăturile de apă limpede atârnară în genele ei lungi, îi răcoriră pleoapele aprinse de plâns. Apoi ea intră în desișul pădurii, unde 'ncepu să gândească mai lămurit la ce se pē-
 25 trecuse.

Iată, — aci e locul unde ea a fost adineaori atât de neomenos necinstită. Un trunchiu de copac stă culcat mai la o parte: ea s'așează pe el și se gândește.

35 ... Un om a văzut-o plângând... și cine?... Pârvu, dușmanul ei de moarte... ea a plâns... da, a plâns... biruită și rușinată...

... Da; trebuia să-i fi crăpat dușmanului capul în două cu cobilița!... Se poate mai mare ocară pentru o fată!...

și ea care toată viața numai la răsbunare se gândise, atât doar a putut face, — să plângă și să fugă din fața lui, ca un copil mișel dela școală.

Sângele i se urca în ochi, — ea își desfăcu legătura de pe cap.
5 Vinele gâtului i se băteau să se spargă, — ea își rupse chio-
toarea cămășii.

Fără voie, Sanda își dete cu mâna prin pletele ei ciunte care-i cădeau peste ochi... și un gând ciudat îi trecu prin
10 minte — de acu are să fie și mai sălbatică și mai neatârnată
decât mai 'nainte. Deodată însă chipul lui Pârvu, frumos și voinic, îi cuprinse închipuirea. Fără o clipă de iertare o stăpânea icoana acestui om, biruitorul, acel ce o înge-
nunchiase și o făcuse să plângă din adâncul obidei.

Ea, firește, nu-l privise în față, nu! plecând însă cu
15 ochii 'n jos, zărise, prin perdelele-i de lacrimi, înfățișarea
lui, nehotărîtă și oarecum stângace după o așa biruință.

... Dar ce se făcuseră coatele ei cele frumoase? Trebuie
să le fi asvârlit dușmanul în Olt!... Măcar să i le fi smuls
înapoi!... Cum și-a pierdut ea până 'ntr'atât cumpătul
20 de i le-a lăsat?...

Și sta mereu, și mereu se gândea cu coatele pe genunchi și cu degetele înfipite în capul ei despodobit. Amurgul creștea încet și 'n codrul surd domnea o adâncă liniște: n'ai fi bănu-
25 it că acolo trăiesc atâtea mii și milioane de vietăți.

Sanda își urma valorile gândirii, fără s'auză tăcerea nemărginită din preajmă-i.

... Mâna de fier ce-i răsucise gâtul... fiorul rece al
cuțitului ce-i trecuse prin ceafă... clipa aceea!... cre-
zuse că-i cea din urmă... fiindcă Pârvu o ținuse sub ge-
30 nunchiul lui biruitor... El ar fi putut-o răpune ca pe
un miel... De ce n'a răpus-o?... moartea mai bine decât
așa ocară... Moartea?... Nu, mai bine...

Era fericită acuma că putea răsufla, simțindu-și bătăile inimii, că nu era înghețată și 'nțepenită sub ghiara mor-
35 ții!... Și cu o mișcare negândită, fata își pipăi gâtul.

Dar bătaia?... Bătută cu coatele ei lăsate... Și pe urmă? Pe urmă... par'că și lui i-era rușine pe urmă...

... De ce nu și-a mai bătut joc de ea?... De ce n'a mai înjurat-o?... De ce?

Sanda 'și afunda degetele în pletele 'i de flăcău, și 'n ochii ei se arăta din nou icoana învățătorului în picioare, încruntat mai mult de părere de rău decât de ură...

5 Noaptea era acum deplină. Sanda ridică ochii—nu se mai vedea nici un trunchiu, nici o cărare. Ca să mai găsească drumul trebuia s'aștepte până 'n zori de ziua.

Deși în mintea ei se depănau tot aceleași și iar aceleași lucruri, vremea nu-i fu lungă. Din când în când bătăile inimii și tâmplelor se mai potoleau, și atunci cu sânge
10 rece ea s'apuca să-și făurească un plan de răzbunare... dar voința cletinată nu putea nimica născoci, nu se putea hotărî la nimic.

Pentru ce?

Neapărat era în coadele pe cari i le răpise dușmanul
15 un farmec... Ea îl simțea bine; câtă vreme părul ei o fi în mâna acelui om, în puterea dânsului va fi și dânsa — o apucase și o ținea de păr. Și ceeace acuma o necăjea să știe asta era: le luase el coadele ca să i le păstreze? Aș!... de ce să le păstreze?... Nu le-o fi asvârlit poate
20 numaidecât... dar mai târziu, ce era să facă cu ele?... Și poate cu șuvițe din părul ei corbii or să-și facă 'n cui-buri culcușul, ca și cu perii unei moarte... La această gândire neagră ar fi vrut să-și capete podoabele 'napoi ori mai bine să moară... A! ce bine ar fi să nu le fi aruncat
25 omul acela... să le fi păstrat el mai bine. Și lacrimile i se porniră iar în șiroaie bogate, fără să știe nici ea de ce, și plânse, plânse mult. Niciodată nu plânsese fata așa, și nu crezuse niciodată că așa-i de bine și de dulce să poată cineva plânge.

30 De departe, foarte departe, se auzi cocoșul cântând cântecul dimineții... Așa de grabă? De când oare lacrimile pot scurta vremea nopților?

In adevăr se iveau zorile și cu ele formele... Iar cocoșul. Fără să știe pentru ce mai rușinată de ea însăș decât su-
35 părată pe Pârveu, se sili să se ridice sdrobită de oboseala gândurilor mai mult decât de neodihnă. Se legă bine la cap și apucă prin pădure cărarea spre casă. Din văile vecine se ridicau aburi reci și alburii; răcoarea dimineții se urcă încet spre cer, unde se stingeau pe rând stelele una câte una.

Frate-său Dragomir, o aștepta, cu sprincenele posomorâte, înfipt în pragul porții.

« Da de unde vii tocma acum? Unde ai umblat toată noaptea? »

5 « Unde... uite unde! » răspunse ea scurt și aspru.

Și foarte liniștit își desfăcu legătura.

Doamne! ce 'njurături! ce turbă sălbatică!

Dragomir nici nu mai întrebuse: cine? Știa el bine cine.

10 El plecă disdedimineață de-acasă; nu vrea să auză bocetele Ancuții, când o vedea și ea pe Sanda:

Fata o scurtă de grabă cu bocetele cumnati-sii.

« Acu nu mai putem face nimica... Iacă, oi u sta să văz de casă și tu ai umbla după treburi pe-afară! »

Sanda se apucă de lucru mai harnică decât mai 'nainte.

15 Se așeză ea la răsboiu, și la pânză și la chilimuri; la apă, la han, și 'n toate părțile mergea Ancuța.

Dragomir umbla rătăcit pe câmp ca un lup turbat.

I se păru-se că toți îl ocoleau și asta îi îndârjea și mai tare

20 să se 'ncurce mult la vorbă. Tot satul se dedese în partea lui Pârveu — era mai bogat și mai pricopsit « domnul ». Deaceea ura lui Dragomir creștea mereu.

« O să-i dau și eu foc lui! »

25 « Ce mai treabă! răspunde Sanda; or să-i facă la loc casa; e casa școlii. »

« O să-i trag mai bine un glonț. »

« Or să te bage 'n ocnă! »

« Atunci, ce să-i fac? »

« De... ». Și zicând asta, Sanda era cu gândul în altă parte.

30 Dragomir nu putea pune la cale nimic pe placul Sandii. Nimic nu găsea nemerit din câte-i spunea el, și ca să născocescă din mintea ei ceva nu era în stare.

15 În vremea aceasta, ea, spărsese ciobul de oglindă în care se văzuse așa schimbată — singura oglinjoară ce se afla în casă. Adevărul e că, cu pletele ei negre sbârlite și cu ochii ei întunecați, avea o înfățișare din cale afară sălbatică.

Voise să nimicească pe acest ghicitor mut al sufletului ei; căci, după ce-i treceau frigurile de turbare, ea putea

citi în fundul cugetului că ura ei era mai puțin adâncă, mai puțin sigură decât trebuia să fie. Deodată, când lucra mai întetît la războiu, se oprea pe loc dusă cu gândul pe altă lume, cu privirea pierdută cine știe unde. Apoi se
5 trezea par'că dintr'un vis, se scutura din tot trupu-i și se pornea pe lucru cu toată puterea:

« Ancuțo, zise Dragomir, într'o seară, știi tu una? Pârveu mă biruie. Fuge toată lumea de mine, nu mai pot nici cumpăra nici vinde. Mai bine să plec de-aici și să-mi caut
10 de lucru undeva, în altă parte. M'oiu întoarce mai încolo când s'or mai potoli lucrurile. »

« Dar noi? » zise femeia.

« Voi... Voi să stați aici să păziți casa și ce bruma mai avem și noi. »

15 Ancuța oftă adânc; era așa de sdrobotită dela o vreme că nu mai putea ști ce era bine și ce-ar fi fost mai bine. Trăia și par'că nu trăia. Atâta bucurie mai avea să stea cu copilul pe genunchi, să-i asculte gungunirile dulci. Cât era de blândă și de tristă, îi era teamă pentru copil și de
20 mângâierile, adesea prea aspre, ale tatălui. Și Sanda i-l împingea supărată când mititelul începea să plângă:

« Și ăsta, zicea Sanda, o să fie o mămăligă ca mă-sa... nu ne seamănă nouă! »

Intr'o zi, Dragomir când trecea p'în sat se pomeni cu o
25 piatră după el, și apoi alta și pe urmă o ploaie de pietre, pe cari i le aruncau copiii ieșind dela școală. Se aplecă repede și 'ncepu să le arunce înapoi una câte una — pe o fetiță o răni la glesnă, unui băiat îi sparse capul, altuia, care ridicase mâna la cap să se apere, îi rupse un deget.

30 Fapta asta 'n sfârșit sculă tot satu 'n picioare. Nu mai era chip... Dragomir trebuia să-și ia câmpii.

« Sando, tu ești bărbată... Iți las în seama ta și nevasta și copilul. Mai bine pentru voi să nu mai stau, până s'or mai potoli dușmanii. O să vie ea și vremea noastră...
35 Acu sunt ei mai tari... S'au dat toți în partea dascălului... (aici, o înjurătură să se cutremure carnea pe om)... Mă duc... plec... Rămâneți sănătoși! »

Fără vorbă, Sanda dete din cap, că adică « bine », și-i luă copilul din brațe... Ancuța fugi tocmai în fundul

curții ca să nu-l vadă pe Dragomir plecând, și Dragomir plecă degrabă fără să se mai uite 'napoi.

Când află că Dragomir fugise, Pârvu își răsuci mustața cu mulțumire, mirându-se totuș că lucrurile s'au isprăvit
5 așa de scurt.

Câte odată, învățătorul descuia dulapul și s'apuca să netezească binișor coadele tăiate. Adesea îi venise să le arunce, ca să scape de farmecul lor; dar farmeccele au
10 putere... De ce să le arunce? Și așa, simțind bine cum creștea primejdia, Pârvu zâmbea și le mângâia mereu.

Se dedese vacanță la școală: scăpaseră și școlarii și dascălul. Și era cald! Sanda nu se arătase nici la coasă, nici nicăiri, par'că intrase 'n pământ. Ancuța făcea acuma
15 toate treburile... Ziua muncea și noaptea pândea așteptându-și bărbatul, care venea din când în când în puterea nopții să-și vadă casa. Venea, cine știe de unde, călare pe deșelate, cu picioarele goale, om scăpătat care-și pierduse fugărit tot rostul.

Și încă și alt necaz: Dragomir își temea nevasta. Intr'o
20 noapte pe lună — cè-i veni lui! --- nu fusese cam de mult pela ele — își lăsa calul priponit tocma 'n fundul ogrăzii și încetinel, pitulându-se pe lângă măracini, s'apropiă de casă.

Nemerise bine... Un om dădea târcoale pe la poartă. Dragomir, cu inima oprită în loc, apucă strâns prăselele
25 cuțitului. A!... e Pârvu... Ce caută? Ce umblă de colo până colo?... să dea foc casii?... să omoare pe copil?... să scoată din minți... să necinstească pe Ancuța!?... Ce-o fi, bine nu e.

Dragomir totuș nu mișcă, stând gata să se arunce la
30 nevoie asupra dușmanului.

Pârvu intră furișat în curte, s'apropiă binișor de o ferestruică și bătu încetinel.

... Ce-i asta?

« Sando, șopti înfundat tânărul, Sando! »

35 Și așteptă.

Dragomir așteptă și el.

Ferestruica se deschise în bătaia razelor lunii.

« Ce mai vrei cu mine? » zise Sanda, cu glasul tremurat și cu răsufllarea necată.

« Tot nu vrei să mă ierți? »

Sanda 'ncepu să râză amar... și, fără să zică o vorbă, își puse mâinile în păr arătând omului urmările crudei lui fapte.

« Iartă-mă odată; iartă-mă! »

5 « Să te iert? Da de când încape iertare între noi?

« Sando, nu mai am odină... M'ai fermecat... Coadele tale sunt fermecate. »

« Atunci dă-mi-le 'napoi. »

« Nu se poate, acu sunt ale mele... »

10 Și voind să-și îmblânzească vorba prea aspră, învățătorul adăogă duios:

« Lasă-mi-le mie, fată, mă rog: ce-o să mai faci tu cu ele?

« Mi le 'nnod în cap și mai mă duc și eu la horă, în loc să stau ascunsă de lumina zilei și de ochii oamenilor ca o

15 bufniță. »

« Așa?... tocmai de-aia nu ți le dau. Las că ești frumoasă destul ș'așa... Nu te mai duce la horă... Stăi acasă! să nu te mai văz jucând! »

20 Dragomir se lovi cu palma peste obraz și 'ncepu să fluere 'n sec, cum flueră rumânul când vede ceva de s'ar cruci și dracul. Un zâmbet ciudat îi umflă nările, și gândul îi zise:

« Acu ești al meu! acu te-a luat gaia! »

Sanda se uită drept în ochii tânărului:

25 « Acuma 'mi și poruncești, ai? »

« Vezi bine... nu te-am biruit? N'ai să fii tu a mea? »

Drept răspuns, Sanda voi să închiză la loc fereastra.

« Stai, nu 'nchide! mai stai! » zise el petrecându-și mâna între cercevea și pervazul ferestrii. Sanda strigă înecat:

30 « Dacă pică, Doamne ferește, frate-meu și te vede! »

« Ei ș'apoi, gândești că mi-e frică de el?... ori poate ți-e frică ție de mine! »

« Mie, frică de tine?... Acu nu mai mi-e frică »

O tăcere... lungă tăcere. Apoi Pârvu, foarte încet:

35 « De ce tremuri, Sando?... Ce tare ți se bate inima... De ce ți se bate așa tare? »

« Pentrucă nu pot să-mi răzbun pe tine... »

« Lasă c'o să pot eu, șopti Dragomir, când l'ai încurca bine de tot. »

« Tot crezi că nu te-ai răzbunat destul?... »

Sanda tresări:

« St!... n'ai auzit? » zise ea.

« Mi se bate și mie inima », răspunse Pârvu.

5 « Nu, nu inima ».

« Vre-un liliac, ori vre-o cucuvea ».

« Nu... Par'că a răsuflat cineva ș'a răs înfundat ».

« Aș! de când te-ai făcut tu așa fricoasă? »

« De când mi-am pierdut coadele ».

10 « Lasă: părul crește la loc ca iarba cosită ».

Și tânărul dete să-i mângâie capul. Ea se smunci 'napoi... era cuprinsă de neliniște:

« A! dacă ași fi fost eu bărbat! »

« Bărbat? de ce? »

15 « Cum te-aș fi 'njunghiat! »

« Injunghia-mă acu... Ține cuțitul ».

El cu o mână îi dete, de prăsele, cuțitul și cu mâna cealaltă o apucă pe a ei. Sanda se uită lung la tăiușul lucios ce sclipea la lumina lunii; apoi se uită la Pârvu, care aștepta nemișcat cu cotul rezemat de fereastră:

20 « ... Ce sunt eu, bărbat?... eu sunt femee... » și-i dete cuțitul fără să mai privească tăiușul sclipitor.

« Sando! Sando! » strigă Ancuța de dincolo din odaie. Intr'o clipă Sanda se făcu nevăzută.

25 Pârvu mai stete încă pe loc, pierdut în gânduri adânci, când oftând, când zâmbind. El nu vedea ochii lui Dragomir scânteind în dosul măracinilor: vedea numai pe Sanda; pe Sanda de adineaori, pe Sanda pe care o iubea sufletul lui din fundul fundului. Bucuros s'ar fi lăsat să-l ucigă ea: atunci ar fi luat-o în brațe, ar fi scaldat-o în sângele lui, dându-i cea din urmă picătură de viață cu cea mai caldă bucurie.

35 Dar Sanda nu voise să-l lovească. De ce? O îmblânzise el în adevăr? La această gândire, o fericire nespusă înecă sufletul tânărului învățator. El aplecă binișor fereastra pe din afară și plecă.

Ancuța, trezită din visul urît care o chinuise și o făcuse să strige, adormi iar făcându-și cruce, și Sanda se întoarse iar la fereastră. Cu fruntea rezimată de mână ea își afundă

lung privirea în întunericul depărtat al nopții. Ea auzi țacăneala unui pas de cal, care se stinse degrab în sgomotul valurilor Oltului. Stete mult așa căutând să-și strângă și să-și aducă 'napoi tot, tot ce se petrecuse adineaori, când

5 Pârveu sta drept în fața ei și aștepta să-l lovească.

De ce nu-l lovise?... De ce-și uitase setea ei de răzbunare?

O mie de gânduri îi treceau încurcate prin minte ca norii pe d'asupra lunii limpezi. Un fior o apucă din spate... era prea răcoare... Inchise fereastra și se culcă.

Ii era cald... o înneca... De geaba se așeză în toate felurile pe culcușul ei tare, pe care adormea al'dată așa de repede—somnul fugea de ea. Se sculă și ieși din casă.

Apucă de vale spre râu și se așeză pe malul singuratic...

15 Adineaori el fusese în fața ei; viața fusese 'n mâna ei; putea să i-o ia; și 'n loc el să tremure, tremurase ea...

Din gânduri în gânduri, Sanda își aduse aminte de vaca jupuită de vie, și o simțire de tot nouă, pe care această fată nici n'o bănuise vr'odată, nici nu o putuse înțelege

20 la alții, începu să-i cuprinză sufletul — mila.

Și iar se gândi la Pârveu, închipuindu-și ce trebuia să fi simțit el când a găsit pe frate-său răpus!... Cum o fi plâns!... Cum și-o fi smuls părul din cap! Cum o fi strigat în ajutor!... Cum o fi sărutat pe bietul de Voinea!...

25 Deodată gândul ei sări la omul pe care ea îl știa că făcuse cruntul omor, la fratele ei Dragomir, om crud, care nu trebuia iubit, pe care ea nu-l mai putea iubi pentru că omorise pe fratele Pârvelui.

Lacrimi începură să ude obrajii fetii, lacrimi, pentru

30 întâia oară lacrimi de milă.

Peste câtăva vreme, Dragomir se 'ntoarse iară ca o stafie în puterea nopții. Data asta văzu pe soră-sa ieșind din casă la semnul învățătorului; o văzu pe ea, pe Sanda, cum se lasă să o ia de mijloc Pârveu.

35 Atunci, Dragomir își mușcă dejtele pîn'la sânge; își înghiți înjurăturile, își opri răsufllarea, ca să nu-i scape cumva o vorbă din câte-și spuneau. Ei trecură pe aproape de el, mergând către pădure, vorbind dulce pe 'nfundate.

De ce Dragomir nu se repezi să-i facă și lui Pârvu seama cum i-o făcuse lui Voinea? De ce lăsă prăselele cuțitului în pace? Cine poate ști? destul că în seara aceea, fără să mai dea ochii cu nevasta lui, omul nostru plecă înapoi de unde

5 venise șoptindu-și printre dinți:

« O să vie vremea! »

Trecuseră săptămâni; Dragomir nu se mai arăta.

Intr'o seară se 'ntoarse.

10 Din nou, cei doi iubiți trecură p'aproape de ascunzătoreea de unde el îi pândea, și fratele mai mare putu auzi glasul sorii-sii șoptind cătră Pârvu:

« Mi-e frică ».

— De ce! răspunse învățătorul; de ce să-ți fie frică, dacă sunt eu aici?

15 — Nu de mine, de tine. Ce face Dragomir mie nu-mi place... De atâta vreme nu mai dă semne de viață... Dacă ne prinde odată?

— Pădurea-i mare și noaptea 'ntunecoasă.

— Da, dar el vede noaptea ca dihorul.

20 — N'am grije, Sando, nu mă poate birui Dragomir ». Sandii îi trecu repede prin minte Voinea: și acela era voinic, și lui nu-i era teamă de fratele ei.

« O să te pândească să te 'prinză când n'ai să te poți apăra... Mi-e groază, Pârvule, fie-ți milă de mine! Stau zi și noapte cu ochii mari deschiși, că mi s'au uscat și nu-i

25 mai pot închide... Ș'aș vrea și eu să dorm... să dorm câtuș de puțin, numa să dorm fără grijă și fără teamă ». Și zicând aceasta și tremurând ca de spaima unei grozave primejdii ce i s'ar fi arătat neînduplecată în față-i,

30 Sanda își ascundea capul sub brațul puternic al Pârvului.

« Atunci, dacă-i așa, zise în sfârșit Pârvu, hai să fugim... »

— Da, Pârvule, să fugim departe, să ni se piarză urma, să nu mai știe nimeni dintre ai noștri de noi!

De hatârul ei, ori poate, cine știe, chiar de o împărtășire a presimțirilor ei, Pârvu se hotărî:

35 « Fie ș'așa... Duminică noaptea, poimăine, te aștept la șipot. Plecăm; până să cânte cocoșul suntem pe muchea dealului, și când o miji de ziuă am trecut granița dincolo. »

« Da, zise Sanda, cu sufletul ușurat; atunci nu mai am frică. Tu nu știi, Pârvule, ce e frica... e ca un vierme care-ți intră în suflet și te roade, te roade până te omoară ».

Pârvu zâmbi:

5 « De! Sando, adevărat că nu știu: ce-i drept, mie nu mi-a fost frică niciodată ».

Iar la spatele lui, foarte aproape, scânteiau în umbră doi ochi dușmani de moarte.

10 Pe când se petreceau acestea, Ancuța, prăpădită de atâta așteptare și nesiguranță, căzuse la pat. Sanda o îngrijea zi și noapte cu toată dragostea. Ii era teamă Sandii să nu se 'ngreuneze boala cumnate-sii: simțea că i-ar fi fost o mare apăsare asupra cugetului să părăsească pe biata nenorocită în așa hal.

15 Când Sanda-i spuse aceasta lui Pârvu, el dete din umeri. « Dar ce? nu mai sunt femei în sat s'o îngrijească! Și mai la urmă, ce-ai să-i faci? Dacă a lăsat-o bărbatu-său, ce ești tu de vină? »

20 De dimineață, Sanda se duse la o cumătră, și mai cu făgădueli, mai cu daruri, o hotărî să îngrijească vre-o câteva zile de Ancuța, pentrucă ea, Sanda, avea să meargă la târg, după niște daravere, și nu vrea să lase pe bolnava singură cu copilul.

25 Duminică noaptea sosi în sfârșit — o noapte caldă și limpede: sus o ploaie de stele; jos mănunchiuri de mii de licurici; și toate scânteierile de sus și de jos s'aprindeau, se stingeau și iar s'aprindeau în mijlocul celei mai adânci tăceri.

30 Pârvu aștepta de mult la șipot cu calul înșăuat, când sosi Sanda din livede. El o văzu bine de departe: un licuriciu se încurcase în perii ei din frunte, și ca o candelă, care veghiază în umbra altarului d'asupra icoanii sfinte, arunca lumina-i albăstruie pe sprâncenele femeii.

35 Cu toată căldura nopții, Sanda tremura și mâna ei pe care o apucă Pârvu era înghețată.

Vorbe puține... El o ajută să se suie pe cal și haide! Calul sforăi și nu vru să plece.

« Asta-i semn rău Pârvule! »

— Aș! »

O înjurătură, un ghiont în coastele dobitocului — calul se smunci în silă din loc, și porniră.

Fără nici un șgomot, ocoliră satul... Nimini nu-i auzi, nici un câine măcar nu-i simți trecând.

5 Înainte de revărsatul zorilor, erau departe în munte, aproape de graniță; și când cea d'întâiu rază a soarelui auri cel mai înalt pisc de piatră, ei putură să răsufle fără teamă; granița era ca la o bătaie bună de pușcă.

10 Pentru întâia oară Sanda zâmbi tovarășului ei și chipul i se însenină.

« Vezi, zise el, că ți-era frică de geaba. Acu am scăpat ».

Dar n'apucă să isprăvească bine vorba, și dela cotitura unei stânci se arată Dragomir galben și înfiorător.

15 « Al meu ești! » strigă el și ca trăsnetul căzu asupra lui Pârvu.

Cuțitul se duse p'între coaste până în prăsele: încă o lovitură în pânțele și alta în gât și multe altele pe unde se nemerea... și calcă-l cu picioarele și lasă-l și iar.

20 Când își potoli setea grozavă, Dragomir, plin de sânge din cap până 'n picioare, se 'ntoarse către ea:

« Să trăești Sanda, că mi l-ai dat în mână! Am scăpat acu de tot de dușman. Aide/ răzi de! »

25 Sanda începu să râză cu hohot de răsună muntele, un râs așa de lung și de îngrozitor că Dragomir însuș se cutremură. El voi s'o apuce și s'o sguđuie ca să o oprească a mai deștepta tăcerea adâncă a culmilor. Ea îl împinse cât colo strigând:

« Sânge, sânge! »

30 — Destul acu! taci... Ai mai bine să fugim, să nu dea cineva peste noi, că 'nfundăm ocna!

— Nu, strigă Sanda cu un glas înspăimântător, nu; de ocna să n'ai frică! Hai la Olt să te speli de sânge; hai de te curăță... ai bălăcit în sânge! hai de te curăță! »

35 Zicând aceasta, ea se urcă pe cal și fără să se mai uite 'napoi porni îndărăt la vale. Dragomir se luă după ea uitându-se înapoi și 'ncolo să nu-l vază cineva. Nimeni... Sus, în albastrul dimineții, plutea în cercuri largi un vultur, și mai 'ncolo altul; tâlharii vânturilor se coborau încet la locul însemnat de Dragomir.

«Acu să ne socotim și amândoi! zise încruntat Dragomir, care mergea jos alături cu calul.

Sanda se uită la el fără să-i răspundă, fără să clipească, par'că ar fi fost de piatră.

5 «Nu ți-e frică? zise el.

— Frică? Acu de ce să-mi mai fie frică!

— De ce te așteaptă.

— Mergi mai degrab de te spală... c'apoi ocna...

— Gândești că nu știi tot.

10 — Mergi de te spală!...

Ajunseră la gura unei văi, pe un tăpșan d'asupra Oltului, care trecea aici între doi pereți drepți de stâncă.

«Putem cobori p'aci? întrebă Sanda.»

15 — Nu, răspunse Dragomir, care lăsase căpăstrul și se aplecase pe marginea prăpăstiei să cunoască locul.

— Mergi de te spală!... Spală-te!»

Atât mai putu auzi Dragomir; ale din urmă vorbe ce-i fusese dat să mai auză.

20 Intr'o clipă, Sanda sărise de pe cal, pusese mâna ei de fier în ceafa lui Dragomir, care era aplecat pe marginea stâncii, și-i făcuse vânt în gol. Ea-l privi cum se duce, cum se rostogolește împins cât colo de un colț de piatră, de care s'a împiedicat, și cum îl înghit, la urmă, valurile tocmai la locul unde se 'nvârtește un ochiu larg fără fund

25 știut.

După multe zile de lingoare, Aneuța își mai veni puțin în cunoștință. Cumătra care o îngrijise o părăsise având și ea casa ei de 'ngrijit, și o babă bătrână luase să caute de copil.

30 Tot culcată și nemișcată, biata femeie simțea oboseala cea binefăcătoare pe care numai omul ce a trecut printr'o boală grea o știe. Dar ce se făcuse Sanda? Toți o părăsiseră, și bărbatul și cumnata?

35 Intr'o dimineață se pomeni că-i aruncă cineva, de pe fereastră 'n pat, o pietricică.

Bolnava 'și întoarce a lene capul spre lumină: era Sanda. Ea 'și scutură părul sbârlit, își arată dinții albi și se făcu nevăzută.

« Sando! Sando! » strigă Ancuța cu glasul ei stins.

Nimeni nu răspunse.

Să fi fost o vedenie? S'o fi apucat iar frigurile?... Cu dreapta ei slăbănogită de atâta suferință, femeia își făcu cruce.

5 Dar pietricica era în pat lângă ea; o vedea, o pipăia, — tot Sanda fusese.

Ancuța așteptă zi după zi — fără să mai vază pe cumnată-sa.

10 Calul lui Pârvu s'a întors acasă plin de sânge; Dragomir a intrat par'că 'n pământ, și Sanda — Sanda e neună: vara, iarna, umblă p'în pădure cu niște sdrențe pe ea, cu părul vâlvoi și cântă, cântă mereu; și când un om de omenie, ori o femeie cu milă, îi dă de pomană un codru de mămăligă, biata neună îi zice răsând:

15 « Bogdaproste!... S'a spălat da, s'a spălat!

— Ce s'o fi întâmplat? se întreabă oamenii din sat.

— Ce?... Ce mai poți afla dela un neună?... Numai Dumnezeu poate ști ».

20 Adesea pădurea s'a uscat și a înverzit iar; copiii au ajuns oameni, și bătrânii odihnesc sub umbra sfintei cruci. Sanda tot trăește. Anii au trecut peste ea mai ușor ca peste oamenii cuminți. Intâmplările ei se povestesc ca un basm, dar nimeni nu-și închipuie, când vede pe biata bătrână răsând, vorbind și jucându-se cu toate cele ca un
25 copil mic, că-i stă în față cel din urmă gâde și jertfa cea din urmă a unei străvechi răzbunări.

BROASCA MINUNATĂ

— SCHIȚĂ AMERICANĂ DE MARK TWAIN —

Să vedeți numa ce mi-a povestit secătura ceea bătrână de Simon Wheeler când m'a prins la strâmt într'un colț
5 din cârciuma minorilor dela Angel.

Era un bătrân gras și chel, un chip de om care ți-era drag numaidecât cum îl vedeai, pentrucă era foarte amabil și naiv. Toată vremea cât mi-a vorbit, n'a zâmbit măcar odată, nici n'a 'ncrentat din sprâncene, ori să-și fi schimbat el
10 câtuș de puțin fluiditatea inițială a povestirii, dar nici să arate cea mai slabă umbră de entusiasm.

În toate palavrele lui era un accent de sinceritate serioasă care dovedea, fără doar și poate, nu numai că dânsul nu vede nimica ridicul sau burlesc în povestirea sa, dar încă
15 o consideră ca fiind de cea mai mare importanță și pe eroi îi prețuște ca pe niște ființe de o înaltă inteligență, chiar niște oameni de un superior talent.

— Era odată aici (povestește bătrânul meu) un tovarăș pe care-l chema Jim Smiley. Asta era p'în iarna dela 49,
20 ...ba mi se pare că era p'în primăvară la 50... în sfârșit nu-mi aduc aminte tocmai bine când era; destul că trebuie să fi fost cam p'atunci, fiindcă p'atunci a venit el aici. Dar în sfârșit... Foarte ciudat om! Toată viața și-o petrecea făcând prinsori. Făcea prinsoare pe orice, pe un fleac,
25 pe orice nimic. Nu sta locului până nu găsea pe cineva cu care să se prinză măcar pe ce. Dacă nu putea găsi să se prinză pentru, se prindea contra. Orice prinsoare îi propuneai o primea și era mulțumit, și ce e de mirare, e că avea un noroc orb: ori pentru, ori contra, ori pe ce, câștiga
30 aproape la sigur.

Dar să fi fost alergături de cai — bătaii de câini — dueluri de cotoi — lupte de cocoși — el era în fruntea prinsorilor. De-o pildă, vedea două vrăbii p'un gard, numaidecât prinsoare: a din dreapta, ori a din stânga are să sboare
5 întâi. Ori dacă ziceai și dumneata ca el, atunci el se prindea că din contra.

Toți ștregarii de băieți îl cunoșteau și pot să-ți spună multe comedii despre el. Odată nevasta preotului Walker era bolnavă rău, nu mai era nădejde de scăpare. Dar într'o
10 dimineață, iacătă că vine părintele Walker, și Smiley îl întreabă cum îi mai merge bolnavei; părintele zice:

— Slavă Domnului, să vorbesc într'un ceas bun, merge bine de tot; dacă merge tot așa, peste câteva zile se scoală.

— Ei, uite eu (zise Smiley, așa din instinct și fără să
15 se gândească la rău) mă prinț pe ce poștești că nu scapă.

S'a supărat părintele rău, și nici nu i-a răspuns, dar mi-te să se prinză.

Pe vremea aceea, avea Smiley o iapă pe care pungașii de băieți o porecliseră « Coropișnița ». Cu mârțoaga aceea
20 a câștigat el multe parale. Iapa avea totdeauna câte ceva: ori tignafes, ori vreo rană, ori șchiopăta, ori cădea d'a'n picioarele de slăbiciune. La orice alergătură, îi dedeau înainte două-trei sute de metri; erau toți siguri că o ajung de pe urmă și-i trec ușor înainte. Aș! tocmai la sfârșit,
25 par'că intra dracu'n gloabă, o apuca un fel de năvârlii turbate: se ridica, holba ochii, deschidea nările, se sbuciuna, se năbădăia, se răsăcăra, ridica deodată, nu știu cum, toate picioarele 'n vânt, țopăia când de o parte, când de alta, se giulea de garduri, strănuta, țâfnea, sforăia, necheza, făcea o larmă a dracului, ridica nori de praf, și tot-
30 deauna, dar totdeauna ajungea întâi cu lungimea gâtului, just dar just ca să nu mai încapă vorbă ori tăgadă.

Pe urmă, Jim avea un mops. Să fi văzut lepădătura ceea de javră, nu dedeai o lescaie pe el, — o jigărae. urită
35 pe care n'ai fi crezut-o 'n stare decât să șterpelească un oscior dela bucătărie. Dar ia să fi început prinsorile, să fi intrat bani în joc, să fi văzut dumneata ce câine! Falca lui de jos odată 'ncepea să se 'ntinză și să-și arate colții și gura roșie ca focul. Puteai s'asmuți asupra lui alt

câine; acesta se repezea la mops, îl mușca, îl târîa, îl snopea, îl ridica și-l trântea peste cap... Bine! Jackson, așa-l chema pe mops, răbda și tăcea până când venea vremea. Atunci, când adică prinsorile contra lui se

5 ridicaseră așa că nici unul dintre jucători nu mai avea un ban de pus, atunci odată se făcea mititel de tot, se răsucea 'n loc foarte comic și haț! apuca pe celălalt de încheietura labei de dinapoi, și pe urmă sta pe loc nemișcat și clipea dintr'un ochiu, și strângea mereu ca un clește mecanic până

10 se isprăvea prinsoarea, și Smiley încasa banii. Jackson numai odată a pierdut; dar atunci a pierdut fiindcă n'a avut noroc: i-au dat să se bată cu un câine care n'avea deloc labe dinapoi: un fierăstrău circular, din nebăgare de seamă, i le retezase de inai sus de 'ncheietură.

15 În ziua aceea, când erau lucrurile tocmai la pont, când toți banii celor de față se scuturaseră, Jackson se repezi să 'nhațe cum știa el pe adversar. Dar îndată văzu că l-au tras pe sfoară, — față cu un așa adversar meșteșugul lui era fără putere. O clipă fu cuprins de mirare, apoi căzu în

20 silă de viață. Se înțelege bine că mopsul renunța la biruință: fu biruit și încă 'ntr'un chip destul de trist. Atunci, ridică ochii către stăpânu-său ca și cum ar fi vrut să-i spună că-i pare rău de i se rupe inima, dar că nu-i vina lui, căci nu e chip să înhațe de labele de dinapoi pe un câine care dinapoi

25 n'are labe; și numaidecât se 'ntinse lat și-și dete obștescul sfârșit... Ce bun dobitoc sărmanul! zău, bun dobitoc; dacă ar fi trăit, i se ducea vestea departe; avea stofă, mare talent avea! Iaca, nu știu cum, dar mă apucă așa o jale când mă gândesc cum s'a prăpădit bietul mops!

30 Dar, în sfârșit!... toți suntem muritori...

Smiley mai avea și câini șoricari, și cocoși bătauși, și toate soiurile de lighioane, așa că nu era prinsoare la care să nu poată lua și el parte. Intr'o zi a prins o broască și a

35 dus-o acasă, zicea că vrea să-i dea el o educație adevărată. Și 'n adevăr, trei luni de zile s'a lăsat de toate cele; toată ziua în curticica lui stetea pe capul broaștii s'o învețe să sară în toate felurile.

Puteai jura că n'are s'o învețe nimic: ei! cu toate astea a 'nvățat-o, și ce frumos! Li dedia o lovitură ușoară cu o

nuielușe la spate, și la minut vedeai broasca sărind în aer ca o minge, făcând o tumbă, ba și două dacă-și lua vânt bine, și pe urmă căzând jos drept în patru labe ca o pisică. O învățase să prinză muște — una nu-i scăpa... Am vă-

5 zut-o cu ochii, adică l-am văzut, fiindcă era broscoiu, făcând exerciții să te fi crucit. Smiley îl pune pe Daniil (așa-l chema pe broscoiu) jos și începea să-i cânte: «Hopa țupa, Danilache! haide, taică, hopa, țupa!» Și într'o clipă diavolul de broscoiu, hop! sărea și îmbuca o muscă,

10 și pe urmă se întorcea iar la loc și începea să se scarpine după ureche cu laba de dinapoi, ca și cum n'ar fi făcut vreo ispravă mare.

Nu se putea să găsești o broască mai modestă și mai cuminte. Dar s'o fi văzut când era vorba să sară pe un loc neted, atunci s'o fi văzut! dintr'o aruncătură sărea mai de-

15 parte decât orice altă broască... De câte ori era vorba să sară Daniil pe un loc neted, Smiley pune la mijloc ăl din urmă ban. Era om mândru și sigur de broasca lui, și avea dreptate; oamenii umblați care călătoriseră în toată lumea și cunoscuseră fel de fel de lucruri, spuneau că Daniil dă

20 sută la sută 'nainte la toate broaștele din lume.

Bun!... Smiley își hrănea broscuțul lui, și-l ținea într'o colivioară mică și venea adesea cu el în târg ca să facă prinsoni. Intr'o zi, ce să te pomenești cu un individ (era străin,

25 nu era de-ai noștri) că s'apropie de Smiley, se uită la colivie și zice:

— Ce Dumnezeu ăi fi având în colivioara asta?

— De, răspunde Smiley, am și eu vreo păsărică, vreun țintezoiu, ori poate, mai știi! vreo broscuță... Zău că-i o

30 broscuță; ia uite dumneata cât e de drăguță.

Individul luă colivia, se uită cu luare aminte în fund, bleojdind ochii, o suci, o 'nvârți și pe urmă:

— Adevărat, așa e. Da' ce faci dumneata cu broscuța asta?

— Ei, zise Smiley, o țiu și eu așa, fiindcă, după mintea mea a proastă, broscuța mea este cea mai săltăreață broscuță din toată țara asta.

Individul luă iar colivia, se mai uită lung și apoi o dete 'napoi lui Smiley, zicând așa cu nepăsare:

— Nu mi se pare deloc, după înfățișare, să fie așa de mai grozavă broscuța dumitale decât altele.

— Poate că nu ți s'o fi părînd dumitale, de! poate că dumneata știi, ori poate că nu știi ce va să zică o broască săltăreață. Dar eu... par'că m'aș prinde cu dumneata pe
5 douăzeci de dolari că broasca mea întrece pe oricare vrei dumneata.

Individul stete un moment la gânduri și apoi urmă cu un ton mai dulce și par'că cu părere de rău:

10 — De! eu sunt străin aici și n'am broască; dar dacă aș avea și eu o broască, mai c'aș ținea prinsoarea.

Atuncea Smiley zise:

— Foarte bine, foarte bine! Ține dumneata o lecuță colivia, și eu mă duc să-ți aduc câte broaște vrei.

15 Individul luă colivia, se prinse pe patruzeci de dolari și șezu jos așteptând să-i aducă și lui o broască. Șezu el așa cât șezu dus pe gânduri; pe urmă luă pe Daniil, îi căscă gura largă și cu o linguriță mică îi turnă în gușe o încărcătură bună de alice; apoi dete drumul lui Daniil în colivie
20 la loc și se puse s'aștepte.

Smiley se dusesse la eleșteul din apropiere, și după ce bălăcise p'în mocirlă, prinsese două broscuțe și acuma le aducea individului.

— Alege pe care poștești, zise Smiley.

25 — Care o fi, e tot una, răspunse străinul.

— Bun! acuma suntem gata, nu-i așa? Pune broasca dumitale lângă Daniil, cu labelle dinainte la linie. Gata?... Dau semnalul.

Alinierea fiind gata, Smiley strigă:

30 « Una, doi, trei! Hop! »

Și ficcare își îndemnă dela spate broasca lui. A străinului, sălbatică, sări cât colo. Daniil dete să sară și el, se înțepeși 'n labelle de dinapoi, ridică din umăr de două
35 trei ori, iacă așa... dar deloc! Daniil nu se putea mișca, par'că era, mititelul, prins într'un șurup. Smiley, se 'nțelege, crăpa de ciudă; dar de unde să-i treacă prin cap ce se petrecuse în lipsa lui! Firește.

Amicul luă banii și p'aci ți-e drumul. Când se depărta își mai întoarse odată capul și zise lui Smiley în loc de adio:

« Zău, nu mi se pare deloc broscuța dumitale mai abitic decât altele ».

Smiley stete pe loc scărpinându-se 'n cap și privind prostit la Daniil căzut jos la picioarele lui.

5 « Ce nu pot pricepe, gândi el în sfârșit, e de ce broscoiul ăsta nici n'a vrut măcar să miște din loc. Ce are? »

Se aplecă, apucă pe Daniil de laba dinainte și-l ridică în sus:

« Ce dracu are de-i așa greu? »

10 Atunci îl răsturnă cu capul în jos ținându-l de labele d'înapoi, și Daniil începu să verse alice ca la două lingurițe pline. Smiley se plesni cu palma peste ochi. Era turbat de necaz. Trânti cât colo pe bietul Daniil și o luă la fugă ca un nebun pe urmele amicului... Da' de unde? Amicul era
15 departe, firește, și de atunci Smiley nu i-a mai văzut mutra.

Bun!... Câtăva vreme după asta, Smiley a căpătat...

La acest punct al povestirii, palavrăgiul meu auzi că-l strigă cineva de afară: « Tată Simon! »

20 — Stai aici, îmi zise el: mă duc să văz de ce mă cheamă; mă întorc numaidecât; să-ți spun alta mai lată.

Dar eu, care mă săturasem de minunile lui Smiley, mă ridicai de pe scaunul unde mă încolțise tata Simon și plecai. În ușă, iată iar palavrăgiul meu, m'apucă de un nasture
25 al paltonului și 'ncepe iar:

— Stai să-ți spun... După aia, Smiley a căpătat o vacă chioară cu coada tăiată din rădăcină...

— Ei, tată Simon, ia mai scutește-mă pe ziua de azi măcar de vaca ciută. Ce vrei, să-ți înghit toate min...unile
30 într'o zi? Mai păstrează-mi și p'altă dată.

— Păcat! zise bătrânul, măcar asta să fi stat s'o ascuți... asta e mai lată.

— Nu se poate; am treabă, noapte bună.

M A S C A

după *Edgar Poe*

Multă vreme *Moartea Roșie* bântuise ținutul. Nici când mai fatală și mai îngrozitoare ciumă. Avatarul ei era sângele — roșala și grețoșenia sângelui. Dureri de junghiuri, ameteală vârtejoadă, apoi sudori peste sudori, și topirea ființei. Pete stacojii pe trup, mai ales pe obraz, denunțau lumii victima, ca lumea să fugă nebună de groază refuzându-i orice ajutor, orice simpatie. Năvala, mersul și sfârșitul boalei — toate în mai puțin de un ceas.

Dar prințul Prospero era fericit, neclintit, cuminte. Când pe ținuturile lui moartea seceră jumătate din locuitori, prințul adună o mie de prieteni voinici și veseli, aleși dintre cavalerii și damele curții, și se retrase cu dânșii într'una din mănăstirile sale întărită cu ziduri înalte și trainice, cu porți de fier puternice. Era o clădire uriașă, închipuirea gustului prințiar, excentric și măreț. Curtezanii, cum intrară, aprinseră mangaluri, arseră fier, și, cu ciocanele lipiră verigele porților, ca să nu se mai poată mișca din loc.

Erau acuma la adăpost de orice pornire de disperare din afară, orice ieșire pentru frenezile din năuntru era închisă. Mănăstirea era încărcată cu prisos de toate trebuincioasele; puțin le mai păsa celor dinăuntru de molimă: lumea d'afară făcă ce-o ști. Deocamdată ar fi fost nebunie să se ntristeze

cineva; să gândească măcar la rău. Prințul îngrijise de toate mijloacele de petrecere: bufoni, poeți, dănțuitori, muzicanți — frumosul sub toate formele — și vin, vin bun. Toate bunătățile, frumusețile și siguranța înăuntru — afară, *Moartea Roșie*.

Trecuseră câteva luni dela această retragere; afară bân-

tuia acuma biciul cu cea mai fioroasă turbare; prințul se hotărî să dea un bal mascat de cea mai înaltă strălucire.

Ce voluptoasă arătare a fost mascarada aceea! Lăsați-mă mai întâiu să vă descriu salele balului. Erau șapte — o perspectivă imperială. În multe palate, șirurile acestea de saleane stau în linie dreaptă; când ușile sunt deschise de perete, privirea se poate adânci până 'n fundul celui din urmă, fără piedică. Aici era cu totul altfel, cum trebuia să se aștepte oricine dela un prinț al cărui gust foarte pronunțat pentru lucrurile bizare, era destul de cunoscut. Salele erau așa legate una de alta, că nu puteai apuca cu privirea decât numai una. La douăzeci-treizeci de pași era o cotitură repede de unde se descoperea un aspect nou. La stânga și la dreapta, în mijlocul fiecărui perete, o ferestruică gotică, înaltă și strâmtă, răspundea într'un coridor închis, care urma sinuozițările apartamentului. Fiecare fereastră era de sticlă colorată în armonie cu tonul dominant al decorațiunilor sălii. Așa, aceea care era la marginea din spre răsărit era albastră, ferestrele erau albastre închis. A doua era purpurie cu geamuri tot purpurii. A treia era verde, verzi și ferestrele. A patra portocalie, a cincea albă, a șasea vânătă. A șaptea era din tavan până 'n podele în draperii de catifea neagră, care 'mbrăcau pereții căzând jos în cute bogate pe un covor de aceeaș stofă și de aceeaș culoare. Numai în această încăpere geamurile nu erau la fel; erau stacojii, ca sângele proaspăt.

În nici una din cele șapte sale, printre ornamentele de aur risipite din destul peste tot, nu se vedea vreo lampă sau vreun candelabru. Nici o lumină de felul acesta. Dar în coridorul dimprejur, la fiecare fereastră, ardea câte un tripod enorm, o flacăără puternică: razele treceau prin geamurile colorate și luminau salele într'un chip uimitor. Astfel se produceau fel-de-fel de aspecte scilpitoare și fantastice. În sala dinspre apus, cea neagră, lumina, trecând prin geamurile stacojii și căzând peste catifeaua neagră, făcea un efect sinistru, dând chipului care intra acolo o înfățișare așa de stranie, încât foarte puțini dănuitori aveau îndrăzneala să puie piciorul în acel colț magic.

Tot în sala neagră, sta atârnat în perete spre apus un

ceasornic uriaș de abanos. Pendula se legăna cu un tic-tac surd, greu și monoton. Când minutarul, ocolind cadranul, atingea ceasul, ieșea din plămâni de aramă un sunet limpede și strălucitor, profund și cu totul muzical, de o așa particulară notă și de o așa energie, că muzicanții se opreau din cântarea lor ca să asculte pe a ceasului; o turburare de o clipă înfiora întreaga adunare veselă, și cât vibrau ciudatele sunete, se vedea bine că și cei mai nebuni se n-gălbeneau, cei mai în vârstă, cei mai încercați își treceau mâna pe frunte, sub care se petrecea o meditare sau un gând îmbătător. Când ecoul se stingea cu totul, o veselie ușoară înviora iarăș pe toată lumea; muzicanții se uitau unii la alții zâmbind de slăbiciunea lor nervoasă și jurau între ei că la o a doua sunare n'or să mai aibă nici o emoție, apoi, după fuga altor șaizeci de minute, care cuprindeau cele trei mii șase sute de secunde ale ceasului stins, sosea altă cântare fatală, și iar aceeaș turburare, acelaș fior, aceleași gânduri adânci.

Era cu toate astea o veselă și strălucită orgie. Gustul ducelui era cu totul deosebit. În privința colorilor și efectelor, mai ales, avea cea mai sigură judecată. Desprețuia așa numitul *decorum* la modă. Planurile-i erau îndrăznețe și sălbatice, și concepțiile-i aveau o strălucire barbară. Mulți l-ar fi crezut nebun. Curtezanii lui îl știau aminteri. Trebuia însă să-l asculți, să-l vezi de aproape, să-l atingi, ca să fii sigur că în e toată firea.

El îngrijise în mare parte de decorațiile și mobilarea celor șapte săli pentru bal, și tot după gustul lui personal se întocmise stilul costumelor. Erau de sigur niște concepțiuni grotești; ceva uimitor, strălucitor, și picant și fantastic. Erau figuri în adevăr arabești, împopoțonate într'un chip absurd; fantazii monstruoase ca nebunia; erau figuri frumoase, desmățate, bizare o mulțime, uneori grozave, și câte vrei desgustătoare. În scurt era o defilare de visuri care se legănau de colo până colo prin cele șapte saloane. Și aceste visuri se amestecau și sburau în toate sensurile luând culoarea fiecărei săli, și ai fi zis că făceau ele cu picioarele lor muzica, iar cântările stranii ale orchestrei erau răsnetul pașilor lor.

Din timp în timp, se aude sunând ceasornicul de abanos din sala de catifea. La glasul ceasului, totul se oprește, totul tace. Visurile au încremenit pe loc... Dar sonăria se stinge după câteva clipe și deodată o veselie ușuratecă și
 5 nestăpânită începe a mișui pretutindeni. Muzica se umflă din nou, visurile încremenite reînviază sbuciumându-se de colo până colo, sub minunatele valuri de lumină colorată ce trec prin geamuri dela flacăra tripodurilor... Dar în salonul tocmai din fund spre apus nici o mască nu mai
 10 cutează a-și pierde pașii; noaptea e 'n putere; o lumină și mai pătrunzătoare se varsă prin geamurile stacojii, făcând negreala draperiilor funebre și mai înfiorătoare; nesocotitului care pune piciorul pe întunecatul tapet, ceasornicul de abanos îi trimite niște sunete și mai adânci, și mai ener-
 15 gice, și mai solemne decât acele ce ajung la dănțuitorii cari se învârtesc nepăsători în sălile depărtate.

În acelea, furnica lumea, acolo era toiul febril al petrecerii. Sărbătoarea era în culme, când se auzi sunetul ceasornicului de abanos — miezul nopții! Muzica amuțește,
 20 vârtejul valsului încremenește scurt: tăcere și imobilitate. Acuma sunt douăsprezece bătăi de sunat. Deaceea poate mai îndelungată gândire s'a putut strecura în meditațiile celor ce gândeau printre mulțimea veselă. Și poate tot pentru aceea, până când să moară cea din urmă bătaie,
 25 câțiva au avut vremea să zărească prin mulțime o mască, până atunci neluată în seamă de nimeni. Știrea acestei arătări nouă s'a răspândit de jur împrejur, producând în toată adunarea o șopteală, o murmurare semnificativă de mirare și dezaprobare, mai apoi de spaimă, de groază și de desgust.
 30 Trebuia fără 'ndoeală să fie o arătare extraordinară ca să poată face așa senzație într'o adunare de fantasmă nebune precum am descris-o. În adevăr, aproape n'avea margini desfrâul de carnaval al acelei nopți; dar noua mască trecuse peste extravaganța unui Erod, depășise limitele
 35 destul de largi ale decorului impus de prințul Prospero. Sunt coarde care nu se lasă atinse fără emoțiune chiar în inimile cele mai oțelite. Chiar la cele mai stricate ființe, deși ele iau și viața și moartea drept o jucărie, sunt lucruri cu cari nu te poți juca. Toată adunarea fu adânc mișcată

de prostul gust și necuviința purtării și costumului acestui străin. Era o persoană mare și osoasă, învelită într'un giulgiu din cap până'n picioare. Masca ei înfățișa așa de bine fizionomia unui cadavru țeapăn, că oricât de aproape
5 nu s'ar fi putut descoperi meșteșugirea. Totuș, poate că flușturateca societate ar fi îngăduit măcar, dacă nu chiar aplaudat, această urită glumă. Dar masca împinsese lucrul mai departe — era costumată ca *Moartea Roșie*. Giulgiul fi era pătat de sânge de sus până jos, și fruntea-i largă și tot
10 chipul stropite de îngrozitorul pojar stacojiu.

Spectrul se mișca încet, solemn, ca și cum ar fi voit să-și susțină mai bine rolul, plimbându-se mândru printre dăntuitori. Când prințul Prospero dete cu ochii de el, rămase o clipă înecat de un fior puternic de groază și desgust;
15 dar numaidecât fruntea prințului se roși de turbare:

— Cine îndrăznește, strigă el răgușit către curtezani, să ne insulte cu o așa ironie blestemată? Puneți mâna pe el! smulgeți-i masca, să știm pe cine o să spânzurăm mâine de creneluri la răsăritul soarelui!

Asta se petrecea în sala despre răsărit, cea albastră. Cuvintele prințului răsunară tare și distinct până în fundul tuturor celorlalte saloane — prințul era un om voinic și aspru — muzica tăcuse la un semn al lui. Curtezanii palizi, la cuvintele prințului, deteră să facă o mișcare către străin,
25 care le fusese o clipă sub mână și care acuma înainta către prințul cu pasul sigur și măreț. Dar îndrăsneala smintită a străinului, insuflând o teamă nedefinită tuturilor, nimeni nu cuteză să-l atingă, așa că fără piedică el trecu aproape pe lângă prințul. Mulțimea se grămădi către pereți, dându-se înapoi și lăsându-i cale deschisă; masca porni înainte
30 cu acelaș pas solemn și măsurat, care dela'nceput o caracterizase: din camera albastră în cea purpurie, din aceasta în cea verde, din cea verde în cea portocalie, apoi în cea albă, în cea vânătă, înainte chiar de a se face vreo mișcare
35 hotărîită pentru a-i opri pașii.

Atunci, prințul Prospero, smintit de turbare și de rușinea mișeliei sale de o clipă, porni grabnic prin cele șase saloane, neurmat de nimeni, căci o groază de moarte apucase pe toată lumea. Prințul ținea în mâna-i ridicată un pumnal și

se apropiase la trei pași de fantasma care se grăbea să nu fie ajunsă. Când masca fu în fundul sălii de catifea, se 'ntoarse deodată față în față cu acel ce o urmărea. Un răcnet sfâșietor se auzi... pumnalul alunecă ca un fulger pe tapetul funebru, pe care apoi se prăbuși trăsnit prințul Prospero.

O grămadă de măști, apucate de îndrăsneala nebunească a desnădejzii, se repeziră în salonul negru. Necunoscutul șta ca o stană de piatră drept și nemișcat sub umbra ceasornicului de abanos. Năvăliră toți asupra-i, dar toți fură sugrumați de o groază fără nume când simțiră că sub giulgiul sângerat și cadaveroasa mască, pe care le prinseseră cu o așa supremă energie, nu se găsea nici o formă palpabilă.

Atunci cunoscură că le stă în față *Moartea Roșie*... Le sosise pe furiș ca un tâlhar de noapte. Unii după alții căzură grămezi prin salele de orgie, inundate de o rouă sângerată, unul câte unul se stinse în postura ultimelor cărceie. Și viața ceasornicului de abanos se stinse împreună cu viața celui din urmă dintre veseli tovarăși. Și besna, și ruina și *Moartea Roșie* puseră asupra totului călcâiu de stăpânire fără de margini.

O BALERCĂ DE AMONTILLADO

după *Edgar Poe*

Destulă vreme răbdasem răutățile lui Fortunato; dar când însfârșit m'a insultat deadreptul, am jurat să-mi
5 răzbun. Imi cunoașteți felul sufletului și n'o să vă 'nchipuiți că mi-a ieșit de pe buze vreo amenințare. Cât de târziu, trebuia să fiu răzbunat; asta era hotărît lucru; dar hotărîrea mea era așa de desăvârșită, încât nu putea încăpea nici un gând de pericol. Trebuia nu numai să
10 pedepsesc, ci să pedepsesc fără grijă de pedeapsă. Ocară nu poate fi spălată, dacă acel ce încearcă s'o spele e atins și el de vreo pedeapsă, și iarăși nu se poate crede spălată dacă răzbunătorul nu se descopere în fața celui ce i-a făcut ocară.

15 Trebuie să știți că nu-i dedesem lui Fortunato, nici prin vorbă nici prin faptă, vreun motiv, care să-l facă a se îndoi cumva de bunăvoința mea. După obicei, urmam să-i zâmbesc în față, și el nu ghicea că prietenia de acum ascundea gândul jertfirii lui.

20 Fortunato zâmbea din toată inima, deși era în toate privințele un om ciudat și de temut; — își închipuia că nimeni n'are nici curaj nici motive ca să-l lovească pe dânsul. Italienii foarte rar au darul admirabil de a se prezenta așa cum sunt din fire, entuziasmul lor mai totdeauna e împrumutat dela împrejurări; asta e șarlatanism. La pictură
25 și la poezie Fortunato era șarlatan ca toți compatrioții lui; la vinuri vechi însă, era sincer. În astă privință mă potriveam la gust cu el; și eu mă pricepeam foarte bine la vinurile italienești și, de câte ori puteam, cumpăram
30 cantități însemnate.

Intr'o seară, când se 'ntuneca bine, tocmai în toiul carnavalului, întâlnii pe prietenul. Se apropia de mine cu multă cordialitate, fiindcă băuse mult. Prietenul era costumat ca paiată și purta pe cap o tichie țuguiată cu clopoței. Așa de fericit am fost când l-am văzut, încât nu
5 mă putui sătura să-i strâng mâna.

— Dragă Fortunato, ce noroc că te-am întâlnit!... ce bine ești astăzi la față... Uite ce e: am primit astăzi o balercuță de *amontillado*, adevărat ori fals, nu știu...
10 și mă 'ndoesc.

— Ce? de *amontillado*? o balercă? Peste puțință... și încă în mijlocul carnavalului!

— Deaceea mă și 'ndoesc, răspunz eu, și am făcut prostia de l-am plătit tot înainte, fără să te consult. Nu te-am
15 putut găsi și nu vream să scap ocazia.

— *Amontillado!*

— Mă 'ndoesc.

— *Amontillado!* hm!

— Vreau să-l trag din balercă.

20 — *Amontillado!* aș!

— Dar văz că te grăbești, ești poftit poate; mă duc să caut pe Luchesi; acela știu că se pricepe...

— Luchesi?... Luchesi nu-i în stare să deosebească *amontillado* de *xeres*.

25 — Și, cu toate astea, sunt gogomani care pretind că e tot așa de tare ca și d-ta.

— Vezi bine! Aide.

— Unde?

— La pimniță.

30 — Nu drăguță; nu voi să abuzez de bunătatea d-tale. Ești poftit!... Luchesi...

— Da' nu sunt poftit deloc. Aide.

— Ei, nu! chiar așa să fie, văz că te-a pătruns frigul. Pimnițele mele sunt umede și reci; zidurile sunt acoperite
35 de nitru.

— Ce-are aface! Aide... Nu nu-e frig de loc... *Amon-*
tillado! sunt sigur că te-a înșelat... Luchesi?... da nu e 'n stare să deosebească un *xeres* de un *amontillado*.

Fortunato, zicând acestea, mă apucă de braț. Pusei o

mască de mătase neagră, mă învelii bine în manta, și mă lăsaî să mă târască până la palatul meu.

5 Acasă nu era nici un servitor; se ascunseseră cine știe unde, să facă chef în onoarea carnavalului. Le spuseseam că am să mă 'ntorc tocmai despre ziuă și le dedesem ordin
strașnic ca nu cumva să se miște de-acasă. Știam bine că
atât era destul, pentru ca îndată ce voiu întoarce spatele
să nu mai rămână unul.

10 Luai două făclii dela oglindă, ună o dădui lui Fortunato, și-l îndreptai politicos dintr'o odaie 'n alta, până în gârliciul pimiștelor. Coborî înaintea lui pe o scară lungă și sucită, întorcându-mă la fiecș pas spre a-i spune să ia seama bine. In sfârșit, ultimele trepte, și puserăm
15 piciorul pe pământul umed al catacombelor vechei familii a Montresorilor.

Prietenul șovăia și clopoșei dela tichie sunau la fiecș cletinătură.

— Unde-i balerca?

20 — Mai încolo, zisei; dar ia uite-te la țesătura asta albă de pe ziduri.

El se 'nturnă spre mine și mă privi cu niște ochi mari, sticloși și umezi de lacrimile beției.

— Nitru!

— Da, nitru!

25 Un acces grozav de tuse îl apucă.

— Și când ai căpătat tusea asta?

li fu peste puțință bietului prieten să-mi răspundă câteva minute.

— Nu-i nimic, răspuse în sfârșit.

30 — Aide, zisei hotărît, aide de-aici, să nu te 'mbolnăvești... Am pe Luchesi...

— Ei, aș! zise el; tusea nu-i nimic. Ce! o să mor dintr'un guturaiu?

35 — Adevărat, și nu vreau să te sperii degeaba; dar ori-cum, tot trebuie să iei măsuri. O înghițitură din acest *médoc* are să te apere de umezeală.

Luai un șip dintr'un șir culcat pe pământ și-i frânsei gâtul.

— Ia bea.

Duse șipul la gură, privind-mă cu coada ochiului, și, după o pauză, mă salută familiar (clopoțeei sunară) zicând:

— Beau în onoarea răposaiților cari dorm împrejurul nostru.

5 — Și eu pentru îndelunga d-tale viață!

Mă luă la braț și urmarăm înainte.

— Vaste sunt pimnițele astea!

— Familia Montresorilor era mare...

— Am uitat marca d-tale...

10 — Un picior mare de aur pe un câmp de azur, piciorul strivește un șarpe târîtor, care-și înfige dinții în călcăiu.

— Dar deviza?

— *Nemo me impune lacessit.*

— Foarte frumos! zise prietenul.

15 Vinu-i scânteia în ochi și tichia clopoțea mereu. Și mie *médocol* îmi înfierbântase ideile. Printre grămezi de oase așezate la rând și amestecate cu balerci și butii, am ajuns tocmai la capătul cel mai adânc al catacombelor. Mă oprii din nou, și acu îmi permisei eu să-l apuc de un braț, mai sus de cot.

— Nitrul, zisei; vezi ce mult e aici! Par'că e mușchii de-alungul bolților. Aici suntem sub albia râului. Picăturile de umezeală se preling printre oase. Aide, să plecăm, până nu-i prea târziu... Tusea d-tale...

25 — Aide 'nainte, zise el, nu-i nimic. Dar mai întâi o înghițitură de *médoc*.

Spărsei gâtul unui șipuşor de vin de Graves. Fortunato îl dete peste cap dintr'o răsufare. Ochiul lui scânteiară foarte aprinși. Se porni pe răs și aruncă șipul în sus cu

30 un gest ce nu-l putui înțelege.

Il privii cu mirare, el repetă mișcarea, o mișcare grotescă.

— Nu 'nțelegi? zise el.

— Nu.

35 — Atunci, nu ești din lojă.

— Cum?

— Nu ești *maçon*.

— Ba da, ba da, cum nu?

— D-ta *maçon*? peste putință.

— Da *maçon*.

— Dă-mi un semn! zise el.

— Iată, răspunsei, scoțând de sub cutele mantiei o mistrie.

5 — Vrei să glumești, zise el, dându-se 'napoi... Aide la *Amontillado*.

— Aide.

Și, ascunzând iar sub mantă mistria, dau prietenului brațul pe care el se lasă greu. Trecem un șir de arcade
10 foarte joase; coborim și ajungem la o tainiță adâncă, unde îmbâcseala aerului roșește flacăra făcliilor.

Tocmai în fundul tainiții, găsim alta mai strâmtă. Zidurile acesteia au fost acoperite cu oase. Aci, trei pereți
15 sunt împlinți. Din al patrulea oasele au fost dărâmate și risipite neregulat pe jos, împiedecând prin grămădirea lor înaltă, trecerea. În peretele din fund, vedem o înfundătură adâncă de vreo patru picioare, largă de trei și 'naltă
20 peste un stat de om. Nu pare să fi fost într'adins făcută pentru vreo întrebuintare; e numai locul rămas gol între două proptele enorme, pe care stă așezată bolta catacombelor, având de o parte și de alta zidul de granit masiv al clădirii întregi.

Fortunato încearcă în zadar să pătrunză cu ochii în adâncimea înfundăturii, ridicând în sus făclia bolnavă.
25 Lumina slăbită nu ne mai poate ajuta să zărim până 'n fund.

— Mergi înainte; aci este balerca... Iar cât despre Luchesi...

— ... E un gogoman! zice prietenul, trecându-mi înainte cu pasul împleticit.

30 Intr'o clipă ajunge la fund și, isbindu-se orbește de perețele de stâncă, stă stupid...

O clipă apoi, și l-am lănțuit de granit.

In perete două belciuge de fier la o depărtare unul de altul, în linie orizontală, cam de două picioare; de unul
35 e atârnat un lanț scurt; de celălalt un lacăt. Arunc lanțul împrejurul mijlocului lui Fortunato, îl birui, și totul e sfârșit până să te ștergi la ochi. Năucit, nici gândește să reziste. Trag cheia și mă dau înapoi afară din înfundătură.

— Ia pune palma pe perete! Ți zic, să vezi nitrul. Așa e că-ți ud? Lasă-mă să te rog încă odată să te duci de-aici... Nu?... Atunci trebuie să te las de sigur. Dar mai 'nainte, o să-ți port de grije cum se cuvine.

5 — *Amontillado!* bâlbâie prietenul, care încă nu s'a desmeticit bine.

— Așa e, zău! *Amontillado!*

Și zicând aceasta, dau într'o parte grămada de oase, gălesc spărturi de pietre și tencuiala gata, și 'ncep cu mistria.

10 D'abia așez un rând de zidărie, și înțeleg că prietenul s'a trezit binișor: un strigăt surd, un gemăt — un om beat nu strigă așa. Apoi, o lungă, și par'că înadins, tăcere. Așez al doilea rând, pe urmă al treilea, și al patrulea... Acum lanțurile se sbuciumă cu turbare — și clopoței. Sgomotul ține câteva momente, în vreme ce, pentru a mă desfăta mai în voie, las lucrul și m'așez pe mormanul de oase. Sgomotul în sfârșit se oprește, iau iar mistria și isprăvesc pe nerăsuflete al cincilea, al șaselea și al șaptelea rând. Zidul mi-a ajuns acum până la piept. Mă opresc iarăși și, ridicând făclia d'asupra, arunc câteva raze moarte asupra prietenului.

20 O pornire de sbierete nebunești mă face să mă dau repede înapoi. O clipă stau la îndoială... tremur. Trag spada și 'ncep să 'mpung în întuneric prin locul rămas încă neastupat; dar mă gândesc mai bine și mă liniștesc. Pun mâna pe zidăria masivă a tainiței și mă asigur cu totul. Mă apropii iar de lucrul meu. Răspunz la glasul prietenului, urlând și eu mai tare, așa de tare că-i acoper sbieretele. — S'a liniștit.

30 Acum e miezul nopții... Am isprăvit aproape... Al optulea, al noulea, al zecelea rând... Cel din urmă, în sfârșit. Mai am o piatră de așezat, ultima răsuflătură de astupat... Acum, pornește din fund un răs năbușit care-mi ridică părul în cap. După răs, un glas trist, ce d'abia seamănă cu glasul nobilului Fortunato:

35 — Ahaha! Ehehe! Ce glumă! zău! ce prostie! Știu că o să râdem... la palat... de vinul nostru... ehehe!

— De *amontillado*, da? zic eu.

— Ehehe! da... de *amontillado*... Dar nu-i târziu?... Să nu ne aștepte la palat... signora Fortunato și ceilalți... Aide...

— Da, da, zic, aide!

5 — Pentru numele lui Dumnezeu! Montresor!...

— Da, pentru numele lui Dumnezeu, Fortunato!...

La acestea, nici un răspuns... Trag cu urechea — nimic... Pierz răbdarea... strig:

— Fortunato!!

10 Nici un răspuns... Mai tare:

— Fortunato!!

Nimic.

Vâr o făclie prin deschizătura strâmtă care a mai rămas neastupată și-i dau drumul înăuntru. Ca răspuns, o scurătură de clopoței... Simț că 'mi vine rău — fără 'ndoială din cauza umezelii catacombelor...

Haide! să isprăvesc!...

Fac o sforțare, pun piatra din urmă și o tencuesc; apoi, în fața zidului proaspăt, grămădesc mormanul de oase...

20 De o jumătate de veac nici un muritor nu le-a mișcat din loc...

In pace requiescat!

FĂT-FRUMOS CU MOȚ ÎN FRUNTE

A fost odată ca niciodată o împărăteasă tare frumoasă și voinică, și împărăteasa ceea, când i-a venit ceasul, a născut un prunc așa slut de chip și la trup așa pocit, că
5 nu-i venea niminui să-l socotească făptură de om. Dar când s'a născut el, ursitoarea lui le-a spus, împărătesei și femeilor din casă, să nu se sperie, fiindcă băiatul ăsta o să iasă foarte plăcut om; o s'ajungă vestit de cuminte și de deștept, și 'ndrăzneț nevoie mare; cum am zice, un
10 om și jumătate. Ba, a mai spus că băiatul are să poată hărăzi ființei pe care o iubi-o el, atâta minte câtă și a lui.

S'a mai mângâiat puținel cu făgăduielile astea biata împărăteasă, care eră firește destul de amărâtă că adu-
15 sese pe lume așa spurcăciune de broscoiu. Și, adevărat, nici n'a 'nceput copilul să gângurească bine, că numai-decât s'a pornit să spună fel-de-fel de vorbe cumiți și pline de duh, și tot ce făcea îl prindea ș'avea haz, că o lume 'ntreagă se minuna de el. Uitam să vă spun că se
20 născuse mititelul cu un șomoiog de păr d'asupra capului, și deaceea îl porecliseră: Făt-frumos — că de! era doar și el fecior de'mpărat — Făt-frumos cu Moț-în-frunte.

La vreo șapte-opt ani după astea, împărăteasa din împărăția de-alături a născut două gemene. A care a văzut
25 mai întâiu lumina era mai frumoasă ca ziua. Atâta s'a bucurat mama de frumusețea copilei, încât le era tuturor teamă să n'o deoachie, și să se 'ntâmplesc, Doamne ferește, cine știe ce. De față, la naștere, stetea tot ursitoarea care
30 ursise mai anțart și pe Făt-frumos cu Moț-în-frunte; și, ca să mai potolească bucuria împărătesei, ursitoarea i-a spus că fetița asta n'o să aibă minte deloc; că, pe câtu-i

de frumoasă, tot pe-atâta o să fie de neroadă. I-a păsut tare împărătesei de așa vorbe; dar ce să vezi mai pe urmă! pe lângă mâhnirea d'întâiu, i-a venit a doua, și mai mare; că de 'ndată a mai născut o fetiță — urâtă, da urâtă de mama focului!

— Vai de mine, Doamnă! a strigat lehuza; ce slutenie mai făcui!

— Nu trebuie să te mâhnești până 'ntr'atâta, Măria Ta, i-a zis ursitoarea; copila asta o să aibă parte pe lume de altă podoabă: o să fie înzestrată cu multă deșteptăciune, așa că n'are să ia seama nimeni la cusurul ei.

— Să te-audă Maica-Precista! a zis împărăteasa... Da... n'ar fi chip, a mai mărișoară, să capete și dânsa puțintică minte? că-i păcat de frumusețea ei!

— Eu, Măria Ta, nu pot nimica despre partea minții, i-a răspuns ursitoarea; da despre partea frumuseții, da! pot orișice; și, fiindcă doresc a face un hatâr Măriei Tale, iacătă, o să-i dau copilei darul să poată hărăzi frumusețe ființei care i-o plăcea ei.

Au crescut copilele și au ajuns fete mari: și cu vârsta le-au crescut și darurile; lumea 'ntreagă povestea de frumusețea elei mai mari și de mintea mezinei. Dar firește că și cusururile le-au crescut cu vârsta. Mezina din ce în ce se făcea mai slută; a mai mare din zi în zi mai neroadă; ori nu răspundea deloc dacă o 'ntrebai ceva, ori îți trântea te miri ce negliobie boacănă; și unde mai pui că era și tare ne 'ndămânatecă: dacă apuca 'n mână două străchini, trebuia să spargă măcar una; dacă aducea la gură o bărdacă de apă, peste poate să nu se facă learcă de sus până jos.

Mare-i darul frumuseții, nu 'ncepe vorbă, la tinerețe mai ales! Dar în adunări și la petreceri, tot mezina îi trecea înaintea sorii-si. Toți se duceau mai întâiu lângă a frumoasă, s'o privească de-aproape și să se minuneze; da, pe urmă, dădeau năvală lângă mezina, să asculte la câte toate le mai spunea. Și te mirai că încet-încet a frumoasă rămânea la o parte părăsită, și lumea toată sta grămadă cu gura căscată împrejurul celei sfătoase; așa că a mai mare, cât era de neroadă, a băgat și ea de seamă; și biata

copilă și-ar fi dat bucuros toată frumusețea, numai să fi putut căpăta barem pe sfert din deșteptăciunea sorii-si. Impărăteasa, măcar că era prea înțeleaptă, își pierdea și dânsa răbdarea uneori; o apuca gura pe dinainte de ciudă, și-i zicea:

— Valeu, fată, că tare neroadă te-am mai făcut!

Și asta o amăra pe copilă până 'n fundul sufletului: să moară de mâhniciune și mai multe nu!

Așa, odată, când se plimba singură printr'o pădure bătrână și plângea de nenorocul ei, se pomenește fata că-i iese înainte un prichindel de om, șchiop și cam ghebos, o pocitură; dar fcarte strălucit îmbrăcat din cap până 'n picioare: asta era Făt-frumos cu Moț-în-frunte. De mult ce tot auzise pân lume despre frumusețea fetei, și fiindcă-i mai văzuse și chipul făcut de un meșter mare zugrav, îi căzuse tânărului fata la inimă, și acuma pornise dela părinți s'o caute; s'o vază aeeva și să-i vorbească măcar odată. Cum a dat cu ochii de ea, așa singură, a și cunoscut-o: s'a apropiat uimit de astfel de minune și i s'a închinat pân' la pământ. Dar, după ce i-a spus câteva vorbe tare fierbinți ca s'o încânte, a luat seama cât era ea de plânsă, și i-a zis:

— Nu pot pricepe, Domniță, de ce o făptură minunat de frumoasă cum ești să fie așa de amărâtă cum te arăți; căci eu, nu că să mă laud, sute și mii de ființe frumoase am văzut pe lume, da pân' acuma încă așa mândrețe ca Măria Ta nu mi-a fost dat să 'ntălesc.

— Ei aș!

Atâta i-a răspuns tânăra, și pe urmă n'a mai zis boabă. Dar el, tot mai fierbinte:

— Este prea de-ajuns cuiva, Domniță, să aibă darul frumuseții; peste acest dar nu mai are ce dori, și dacă-l are, apoi nimica nu trebuie să-l mai mâhnească.

— Ba, mie, drept să spun, a zis fata, mi-ar părea mai bine să fiu slută și pocită ca dumneata și să am și eu puținel duh, decât să fiu așa de frumoasă și toantă cum sunt.

— Nimica, Domniță, nu dovedește mai bine că are cineva duh decât credința că nu cam are; așa-i darul ăsta: de ce-l ai mai mult, de-aia ți se pare că n'ai de

ajuns, și de ce-l ai mai puțin, d'aia ți se pare că nu-ți mai trebuie de loc.

— De-alde astea nu știu eu, a răspuns Domnița; dar de proastă, știu că sunt destul și prea destul; așa că, uneori pare
5 că-mi vine să-mi fac seama singură de necaz și de amărăciune.

— Dacă-i pe aceea. Domniță, apoi eu pot să pun capăt necazului și amărăciunii Măriei Tale.

— Zău? se poate? cum?

— Foarte lesne. Eu, Domniță, a zis tânărul, eu am
10 puterea să dau cât de multă deșteptăciune ființei pe care oiu iubi-o, și fiindcă Măria Ta ești cea ființă, rămâne să dorești, și capeți atâta duh cât se poate pe lume — numa... de m'ai vrea de bărbat.

A rămas Domnița cam la îndoială și nimica n'a răspuns. Iar tânărul a urmat înainte:

— Văz bine că ți-e greu, Domniță, să primești, și nu mă mir de asta; dar iacă, îți dau un an de zile ca să te hotărăști.

Domnița avea atât de puțină minte și totodată atâta dor s'o capete, încât și-a închipuit că n'are să se mai împlinească anul cât e lumea; așa că s'a învoit să urmeze
20 după dorința tânărului... Și n'apucă să-i făgăduiască bine că peste un an de zile în cap are să-l ia de bărbat, și deodată se simte cu totul schimbată: pe loc începe să-i turuie gurița, și oricâte îi trec pân gând să le toace iute,
25 ușor și cu haz. Și întinde-te la vorbă și la șagă cu Făt-frumos, — mă rog ca orice tânără desghețată cu flăcăul care înțelege ea că o place — pe întrecutele, care mai de care; el îi spune una; ea îi răspunde două; el două, ea patru; așa că la urmă tânărul zice în gândul lui:

30 — Uite, mă! îi dedei ei toată deșteptăciunea, și eu nu rămăsei cu nimic.

Când s'a întors Domnița acasă la palat, părinții și toți curtenii împărătești nu știau ce să mai gândească despre
35 așa repede și minunată schimbare; că, de unde până azi dimineată o auziseră spunând numa la prostii și negliobii nemerite ca nuca 'n perete, acum, ce să te pomenești? tot vorbe care de care mai cu șart și mai cu haz: mărgăritare scotea din gură, nu altceva. Bucurie pe toată lumea, cum nu-ți poți închipui! Numai mezina nu s'a

prea bucurat, fiindcă, ne mai având cu ce s'o întreață pe soră-sa, rămânea pe lângă ea spaimă curată.

Impăratul nu se mai mișca, nu mai făcea un pas fără povețele Domniței, ba câte odată aduna sfatul împărătesc chiar la ea în odaie. Când s'a împrăștiat în toate părțile vestea despre prefacerea asta, toți coconii împărătești care de pe unde, alergară să se înfățișeze dinaintea fetei, doar-doar or face-o să-i iubească, și apoi de-acolea, ține-te, pețitori peste pețitori. Dar fata pe nici unul n-ul plăcea, fiindcă nici unul nu i se părea atâta de deștept cum poftea ea; pe toți îi asculta, dar n'o 'ndemna inima să se lege cu vreunul. Mai la urmă veni unul, — n'avea ce-i mai zice, — viteaz și bogat, om voinic, bine făcut și tare deștept — încât fata, ha-ha! gata-gata să-l primească. Văzând împăratul asta, i-a spus Domniței că o lasă stăpână să-și aleagă ea pe cine i-o plăcea, și să spuie fără sfială pe cine. Fiind însă că, de ce are cineva mai multă minte de-ai-a nu se poate hotărî așa de grabă să-și lege capul pe o viață întreagă, tânăra îi mulțumi întâiu tătini-său, și pe urmă îl rugă să-i îngăduie măcar două-trei zile să se mai gândească.

Așa dar, tocmai ca să se poată gândi ea mai în tihnă, a plecat să se plimbe iar singură pînă pătura bătrână unde aldată întâlnește pe Făt-frumos cu Moț-în-frunte. Și, pe când se plimba binișor dusă pe gânduri, numa iacătă aude dedesubtul picioarelor un zgomot din afund, par'că erau mai mulți oameni umblând forfota de colo până colo, vorbind, cotrobăind și lucrând de zor. A stat pe loc, s'a aplecat să tragă cu urechea mai de aproape și a auzit limpede cum zicea unul: « Măi! dă 'ncoa tingirea! », iar altul: « Curăță-mi degrabă tigia și îngrijește de frigare! », și altul: « Nu lăsa să se potolească focul ». Și de odată i s'a deschis dinainte pământul și a văzut Domnița la picioarele ei o cuhnie plină de bucătari și de ajutoare și de fel de fel de slujitori, și tevatură mare, ca de obicei la orice ziafet împărătesc. Iar dintre ei au ieșit vreo douăzeci și mai bine de inși cu frigări încărcate și s'au dus de s'au așezat, într'un luminiș al pădurii, împrejurul unor cotloane cu jarul potrivit, și s'au pus să învârtească fri-

gările, și din când în când să ungă fripturile cu pene 'n-muiate 'n grăsime, să le rumenească în coaje, ca să nu li se prelingă mustul în spuză.

5 S'a mirat Domnița de așa priveliște, și i-a întrebat că pentru cine gătesc ei atâtea bunătăți.

— Măria Ta, Domniță, i-a răspuns unul care era pasă-mite mai mare peste toți, gătim pentru stăpânul nostru Făt-frumos cu Moț-în-frunte, că mâne face nunta.

10 Domnița se miră și mai mult de vorbele astea; dar îndată își aduse aminte că se împlinea tocmai anul de când făgăduise să ia de bărbat pe Făt-frumos cu Moț-în-frunte, și-i veni nu știu cum. Firește că nu se mai gândea acum la asta, fiindcă atunci când făgăduise era neroadă, și după ce căpătase atâta minte dela băiat, își uitase fata toate
15 prostiile de mai înainte.

Dar n'apucă să pornească mai încolo la plimbare și în față-i dă, de cine? de Făt-frumos cu Moț-în-frunte, mândru și strălucit, ca orice cocon de împărat când merge gătit la cununie.

20 — Iacă-mă, Domniță, la ziua sorocită, îi zise tânărul, ca să mă țin de cuvânt, și nu mă 'ndoiesc că și Măria Ta vii, după cuvântul ce mi-ai dat, să mă faci omul cel mai fericit de pe lume.

— Drept să-ți spun, i-a răspuns Domnița, încă nu sunt hotărîtă la așa ceva, și nici nu prea crez să mă pot vreodată hotărî după dorința Măriei Tale.

— Mă mir foarte! a zis tânărul.

— Te'i fi mirând, cred, a răspuns fata, și firește, dacă
aș avea aface cu vreun om de rând, necioplit și fără duh,
30 ce să zic? mi-ar veni destul de greu... Par'că-l aud zicându-mi: «Făgăduința unei Domnițe nu e vorbă aruncată 'n bătaie de joc: trebuie să mă iei de bărbat odată ce ți-ai dat cuvântul!»... Dar vorbesc unui om tare deștept și de neam mare; n'am teamă că vorbesc în vânt...

35 Măria Ta știi că nici pe vremea când eram proastă, nu m'am hotărît așa deodată să te iau. Acuma, am minte, pentru care, nu zic, Măriei Tale trebuie să-ți fiu mulțumitoare; dar, din pricina ei, de! am și gusturi mai grele; cum vrei dar să mă hotărăsc mai iute acum decât mă

puteam hotărî odinioară? Dacă ți-a fost atâta la inima Măriei Tale să mă iei de soție, nu trebuia să mă mântui de prostia mea și să mă faci a vedea mai limpede decât mi-era ursit să văd.

5 — Așa dar, a răspuns Făt-frumos, un om prost, pă cum ai spus Măria Ta, ar avea drept să te învinuiască de călcarea făgăduinții, iar eu n'am, când e la mijloc tot norocul vieții mele... Apoi ce judecată-i asta? Care va să zică, proștii folosiți și deșteptii păcăliți! Și să spui asta
10 tocmai Măria Ta, care ai acuma atâta deșteptăciune, după ce din tot sufletul ai dorit-o? Dar, ia să ne 'ntoarcem și altfel, mă rog... Afară de slujenia mea, spune-mi ce alt cusur mai am... Ce nu ți-o fi pe plac la mine? neamul meu? ori mintea, ori apucăturile sufletești, ori purtările
15 mele, ori... ce?

— Doamne ferește! a răspuns Domnița; dimpotrivă, toate îmi plac destul...

— Dacă-i așa, a zis tânărul, atunci o să fiu norocit, fiindcă Măria Ta mă poți preschimba din cum sunt în
20 cel mai plăcut om din lume.

— Se poate asta?

— Se prea poate... numa să mă iubești. Și, în sfârșit, ce să vorbim mai multe, Domniță?... să-ți spun pe față tot. Află că tot ursitoarea mea te-a ursit și pe Măria Ta:
25 mie mi-a dat darul să pot înzestra cu deșteptăciune pe cine l-oiu iubi, iar Măriei Tale ți-a dat darul pe cine l-ai iubi să-l poți înzestra cu frumusețe.

— Apoi, dacă e așa, zise Domnița, doresc din toată inima și din tot sufletul să te prefaci îndată și să fii cel
30 mai frumos și mai mândru fecier de împărat din toată lumea! Iți fac din toată inima darul întreg cât stă în puterea mea!

Pân'a isprăvit Domnița vorba, Făt-frumos cu Moț-înfrunte s'a și arătat dinaintea ei, desăvârșit din creștet
35 până 'n tălpi, așa cum îl dorea dânsa, cel mai mândru tânăr pe care-l văzuseră ochii ei vreodată.

Spun unii ș'alții că n'ar fi fost la mijloc puterea ursitoare, ci că numai vraja dragostii a făcut așa prefaceri

minunate. Și mai spun că Domnița, gândindu-se bine la statornicia tânărului, la bunele lui daruri și la frumoasele lui purtări, nu i-a mai luat seama la poceala trupului și la slujenia chipului; că gheba din spatele lui i s'a părut
 5 ei doar încovoierea unui om înțelept care stă mereu pe gânduri adânci, și că, de unde-l vedea mai înainte schiopătând grozav, acum i se părea că tânărul se leagănă într'adins când umblă, ca să se arate și mai nostim. Ș'a-
 10 poi mai spun că Domniței i se părea ochii lui șășii strașnic de strălucitori; crucișătura privirilor lui, semn de văpaie a dragostii; în sfârșit, nasul lui borcănat și roșu, nas de voinic, de bărbat războinic... și câte și mai câte nu spun. Ș'apoi, dacă spun? Lasă-i să spuie! par'că avem noi cu
 15 ce astupa gura lumii! Or cum să fi fost, destul că Domnița, fără mai multă vorbă, i-a spus că-l ia de bărbat, numai de s'o 'nvoi și împăratul. Dar se putea împotrivi bătrânul? că și el își dedese fetei cuvântul. Ba, cum a aflat că tânăra are atâta aplecare către Făt-frumos cu Moț-în-frunte,
 20 pe care, și fără asta, îl știa ca vestit de înțelept și de duhliu, a primit cu dragoste să-l ginerească. Și așa, precum pusese de mult la cale tânărul, a doua zi chiar s'a făcut o nuntă mare împărătească să rămână pomina veci-de-veci.

Doamne! bine trebuie să fi petrecut câți au avut parte să se afle p'atunci acolo, dacă nu mai la față, barem pe
 25 la coada meselor dela margini!... Dar nouă să nu ne pară rău că n'am avut așa noroc, și să ne mulțumim că încai, din povestea lui Făt-frumos cu Moț-în-frunte, ne alegem cu o adevărată învățătură fiindcă tâlcul povestii acesteia vine cam așa:

30 Zi că-i dragoste, și pace!
 Te-a vrăjit? atât ți-a fost:
 Din pocit, frumos îți face,
 Și deștept din ăl mai prost.

CURIOSUL PEDEPSIT

Erau odinioară la Florența, în Italia, doi tineri, anume Anselmo și Lotario, amândoi cavaleri de neam bun și cu dare de mână. Fiind de aceeaș vârstă și având aceleași gusturi și apucături, trăiau atât de legați unul de altul, încât lumea le zicea *prietenii nedespărțiți*. Anselmo era de fel mai iubet, îi plăcea s'alerge după drăguțe, pe câtă vreme Lotario umbla la vânatoare, la care avea deosebită aplecare; dar și Anselmo își părăsea ușor drăguțele de hatârul lui Lotario, precum și Lotario, de dragul lui Anselmo, da bucuros uitării petrecerea vânatului.

Pe neastâmpăratul Anselmo l-a prins în mrejele ei o tânără frumoasă, Camilia, și atât l-a amețit, încât l-a hotărît s'o ceară în căsătorie. Unirea lor era foarte potrivită, fiindcă și dânsa îl iubea, și peste puțin s'a și făcut cununia.

În zilele d'intâi după aceasta, Lotario mergea să-și vază prietenul după obiceiul său de mai nainte. Dar încet-încet a rărit-o cu vizitele: nu că se temea să deștepte vreo bănuială în sufletul prietenului său, dar nu vrea să dea de vorbă lumii rele, trăind așa prea de aproape în casa unei tinere de curând măritată. Anselmo luînd seama la asta, i-a spus lui Lotario, că mai bine nu se 'nsura, decât să ajungă a vedea răcindu-se astfel bunul lor prieteșug, apoi l-a rugat să-i vie iarăși ca mai nainte în casă, că și nevastă-sa ar fi foarte mâhnită, aflând, că dânsa e pricina răcelii dintre cei doi *prietini nedespărțiți*. Lotario n'a mărturisit adevărata pricină a purtării lui, ci a căutat să născocască fel de fel de cuvinte; dar, văzând că Anselmo stăruie și nu vrea s'asculte de nimic, s'a gândit să-i facă

pe plac, să împace cât o putea mai bine prietenia și cuminenția.

A trecut câtăva vreme astfel; Anselmo se tot plângea, că prea rar îl vede pe prietenul său, iar Lotario se ferea
5 cât putea de îndemnul bunului prieteșug. Intr'o zi când cei doi prieteni se plimbau împreună, tânărul însurățel a vorbit astfel:

— Iubite Lotario, tu mă vezi pe mine om în floarea
10 vârstei, cu avere frumoasă, având o soție după dorul inimii mele, și un prieten ca tine, cel mai bun și mai statornic prieten de pe lume... și gândești, că eu trebuie să fiu fericit... Să nu crezi asta, că te amăgești; nu sunt
15 fericit deloc. O dorință ciudată, smintită poate, mă urmărește și mă chinăie; cu judecata n'o pot birui; stăpânirea ei n'o mai pot înfrâna. Ți-o spun ție, prietene; ai milă de rătăcirea mea, și gândește, că sau dorința asta, trebuie să mi se 'mplinească, sau dacă nu, eu trebuie să mor.

Lotario, îngrijat de vorbele astea, a strâns cu dragoste mâna lui Anselmo și i-a făgăduit că va face orice pentru liniștea lui.
20 — Află așa dar, a urmat acesta, taina mea de care față cu oricine altul decât tine m'aș rușina, taina dela care-mi atârnă viața... Vreau să pun la încercare pe nevastă-mea; vreau să m'asigur, că mă iubește; că cu orice făgădueli, stăruință sau daruri, și cu toate silințele,
25 nu i-ar fi cu putință cuiva s'o scoată din minți; în sfârșit vreau să-i pun credința și cinstea la cea mai grea cumpănă... Și fiindcă nu cunosc pe nimeni mai vrednic de iubit, pe tine te-am ales pentru încercarea asta. Dacă
30 nu vei putea tu să birui pe Camilia, atunci sunt sigur că este nebiruită; mă voi bucura de fericire și de liniște fără de nici o îndoință și numai ție am să ți le datoresc. Iar dacă, din nenorocire stăruințele tale pe lângă dânsa ți-ar făgădui vreo isbândă, te cunosc ce prieten îmi ești; sunt liniștit, știu că n'are să te lase cugetul a merge mai
35 departe. Orișicum, cu tine, îmi știu și cinstea la adăpost și-mi îndeplinesc și dorința pe care numai moartea mi-o poate stinge.

Lotario a stat mult să răspundă, privind în ochii prietenului; pe urmă i-a zis:

— Ascultă-mă, iubite Anselmo... Dacă n'aș fi bănuir, că pe mine vrei să mă pui la încercare, nu te ascultam până 'n capăt... Eu cred, că n'ai vorbit serios, și nu vreau să-ți amintesc, că unui prieten îi faci mare cinste cerându-i
5 orice jertfă, dar că-l jignești adânc cerându-i fapte vinovate. Cere să-mi dau viața pentru tine; asta ești în drept să mi-o ceri, și ți-o dau bucuroș; dar nu-mi cere să fac o faptă urâtă.

Anselmo a 'ngălbenit și a plecat capul.

10 — Cum? a urmat Lotario, mai blând... E adevărat ce mi-ai spus? Vrei să ispitesc eu pe nevastă-ta!... Dar tu, nenorocitul, o crezi cinstită și fericirea ta atârnă dela această credință! pentru tine e bine să se 'ntâmple ceea ce nădăjduiești, ceea ce dorești, adică să rămână femeia cinstită; și cinstită are să rămână, eu de asta nu mă 'ndoesc...
15 Atuncea, spune-mi, ce ai câștigat? ce folos ți-a adus această înșelătorie? Nimic alt, fără numai căință veșnică... Să nu-mi spui că nimeni altul n'are s'o știe. Tu, tu, singur o să-ți amintești totdeauna, că fără nici un cuvânt ai supus
20 la ocară pe cea mai curată soție; tu însuți ai să te mustri fără 'ncetare, fără să te mai poți bucura o clipă de dragostea ei; fiindcă un glas tainic îți va șopti mereu, spre a-ți amărî viața zi și noapte, că nu mai ești vrednic de așa bucurie...

25 Vezi dară, iubite Anselmo, că-ți vorbesc numai și numai de ce datorești ție însuți și soției tale... Nu-ți mai spun nimic de ce-mi datorești mie; asta să ți-o spună prietenia ce mi-ai arătat-o întotdeauna.

30 Anselmo a ascultat posomorît, și, după ce a stat mult la gânduri, a zis încet și mâhnit:

— Lotario, numai un singur cuvânt am să-ți mai spun: sunt bolnav și sunt sigur că am să mor de asta, dacă tu nu vrei să mă lecuești. Omenia și cuminenția ta și-au făcut datoria; gândește-te acuma dacă prietenia ta nu va fi cuprinsă de mustrare când eu, pierzându-mi nădejdea în
35 ajutorul tău, m'oiu duce să-l cer altuia, să 'ncredințez cine știe cărui lipsit de omenie cinstea mea și a Camiliei, liniștea și fericirea mea... Căci sunt hotărît să fac și asta, dacă tu nu vrei să mă scutești de așa primejdie, lăsându-te

pe voia slăbiciunii, nebuniei mele. Îți făgăduesc, mă jur că numai o singură încercare îmi va fi de ajuns... Camilia niciodată n'are să greșească; nu-ți cer mai mult, și voiu fi liniștit apoi toată viața.

5 Lotario s'a îngrozit auzindu-l pe Anselmo că are de gând să încerce cu altul, și numaidecât s'a hotărît.

S'a isprăvit, a zis Lotario... Dacă omenia, cumiștenia, dreapta judecată nu mai au nici o putere asupra gândului tău, atunci trebuie să ascult numai de glasul prieteniei
10 și să-ți mulțumesc nebunia. Nu da nimănui însărcinarea pentru care m'ai ales pe mine; îți făgăduesc să-ți îndeplinesc pe deplin dorința...

La aceste cuvinte, Anselmo îi sare de gât și-l strânge în brațe cu căldură; îi mulțumește din suflet și-i cere, îl
15 roagă să înceapă îndată a se lega de Camilia. Lotario s'a învoit și plin de compătimire pentru sminteala lui Anselmo, a făgăduit că va merge să prânzească la ei chiar a doua seară... Și, în adevăr, a și mers.

Camilia l-a primit cu inima deschisă ca orice prietenă
20 nevinovată. D'abia s'a sfârșit masa, și Anselmo, spunându-le că are numaidecât treabă în oraș, a plecat grabnic, foarte încântat că-i lasă singuri între patru ochi. Lotario toată vremea a vorbit cu Camilia despre soțul ei, despre dragostea lor, și despre fericirea unei bune căsnicii. Camilia era și ea de părerea lui, și așa au stat amândoi de
25 vorbă frumos vreo câteva ceasuri, după care Lotario a plecat de-acolo. Anselmo îl aștepta în uliță și, cum a dat cu ochii de el, l-a întrebat:

— Ei! ai făcut ceva? i-ai spus că ți-e dragă? Ce-a zis? Ai?

30 — N'am putut, a răspuns Lotario, să încep deodată; e greu așa numai decât... Dar am cam adus vorba pe de parte și crez, că peste puțin să-ți spun ceva mai mult.

— Bine, a răspuns Anselmo, răbdare! trebuie răbdare...
Din partea mea fii sigur, că te ajut cât se poate; în fiecare
35 zi am să vă las singuri și așa încât ea să nu poată cârmi.

În adevăr, acele întâlniri au urmat așa vreo două săptămâni. Lotario nu a făcut nimic în toată vremea asta; dar a început să-i fie frică de Camilia, care din ce în ce și ca frumusețe și ca blândețe, i se părea și mai fermecă-

toare și mai primejdioasă. Deaceea mereu îi spunea lui Anselmo, că toate silințele îi sunt zadarnice; că femeia nu numai nu-i dă nici o nădejde, dar încă l-a amenințat că o să-i închidă ușa, ba chiar o să-l spună lui bărbatu-său.

5 — Foarte bine, a zis Anselmo, dar până acu i-ai vorbit numai; trebuie să 'ncepi a-i face și daruri: pe o femeie cât de tare, o birui cu galantomia. Iacă patru mii de scuzi de aur; cumpără, rogu-te pietre scumpe și giuvaeruri și dă-i-le Camiliei.

10 Lotario i-a răspuns, că asta este o bătaie de joc, că el nu întrebuițează așa mijloace rușinoase. Dar Anselmo i-a făgăduit că asta este cea din urmă încercare; iar Lotario, deși sătul să-l tot înșele, s'a hotărît să-l înșele mai departe.

15 În sfârșit, după vreo câteva zile, ieșind Lotario dela Camilia, i-a spus prietenului că darurile ce i le dăduse au supărat-o atâta, încât l-a ocărît ca pe un nerușinat și i-a poruncit să nu mai calce prin casă, să nu-l mai vază 'n ochi. Anselmo îl asculta trist și nemulțumit.

20 — Ah! Lotario, Lotario! ce puțin te arăți tu vrednic de prieteneasca mea încredere! Am văzut, am auzit tot; eram ascuns în cămăruța de-alături. Nu i-ai spus nici o vorbă, și după cum v'am auzit eu vorbind, văd că din nenorocire tu n'ai de gând măcar să-i pomenești de dragoste.

25 Lotario s'a supărat, văzându-se prins cu minciuna, și cu rușine și-a mărturisit-o, făgăduind cu hotărîre de a se ține de-acum de vorbă. Anselmo l-a pus să jure; și ca să-i netezească și mai bine calea, a spus acasă, că niște daraveri grabnice îl silesc să lipsească opt zile trebuind să meargă la o rudă la țară. Plecând, n'a lipsit s'o roage pe nevastă-sa
30 ca, pe tot timpul cât el nu va fi acasă, ea să primească regulat pe prietenul lui; și cu toate împotrivrile femeii, el a stăruit, ca în fiecă zi Lotario să vie a prânzi cu ea și să nu se despartă de ea nici o clipă.

35 De! vezi ce ticălos smintit! auzi dumneata ce nenorocit vrăjmaș al lui însuș!...

De a doua zi chiar după plecarea lui, prietenul Lotario a venit la Camilia; dar n'a mai găsit-o singură. Dedese mai dinainte poruncă uneia dintre slujnicile ei, anume Leonela, să stea cu dânsa în salon. Purtarea de femeie

cinstită a Camiliei, pe lângă asta farmecul ei, care i se părea lui acuma din ce în ce mai puternic, hrăneau și sporeau o patimă ce prea târziu și-a înțeles-o Lotario. Nu mai era chip să și-o stăpânească: cu groază și-a simțit
 5 bine nenorocirea; a voit să fugă, dar nu i-a fost cu putință; și, uitându-și de prieteșug, de cinste, de omenie, a căzut în genunchi dinaintea Camiliei și i-a mărturisit, turburat, pierdut, că el este nebun după ea. Camilia s'a ridicat mândră și aruncând asupra lui o privire plină de
 10 dispreț, a ieșit de-acolo, lăsându-l prăpădit și aiurit.

S'a gândit femeia mult, ce e de făcut. După porunca hotărîtă a lui Anselmo, neputând închide lui Lotario casa, i-a scris chiar în seara aceia un răvaș bărbatului și i l-a trimis cu un om într'adins, așa:

15 « Increderea ce îmi arăți lăsându-mă singură acasă, îmi face mai multă cinste decât mâhnire. Dacă însă ai să mai întârzii, atunci te rog dă-mi voie să mă duc la părinții mei până vii să mă iei acasă. Cel puțin la părinții mei
 20 o să stau de vorbă cu dânșii despre dragostea mea pentru dumneata și despre mâhnirea ce mi-o face îndelungată dumitale lipsă. Despre asta nu pot vorbi cu prietenul pe care mi-ai poruncit să-l primesc în toate zilele: lui îi place să vorbească numai de el însuș. Nepotrivirea aceasta dintre el și mine mă face a crede, că ar trebui să te întorci cât
 25 mai de grabă ».

Anselmo n'a mai putut de bucurie când a primit scrisoarea: nu s'a mai îndoit că Lotario s'a ținut de vorbă, și i-a răspuns femeii, că nu cumva să meargă la părinți
 30 că el se 'ntoarce acasă cât de curând. Acest răspuns, mai ales, că nu pomenea nimic despre cele cuprinse în scrisoarea ei, nu i-a plăcut Camiliei; cu toate astea, ea s'a hotărît să-și aștepte bărbatul, fără să se plângă și fără să-i mai dea zor, și fiindcă era sigură de cinstea ei, l-a lăsat pe Lotario să vie mereu pe la dânsa.

35 Prietenul, cu cât da de mai mare împotrivire, cu atât mai adânc simțea focul patimii; nu se mai putea stăpâni; a venit și mai des la Camilia; n'a pierdut o zi, un ceas, a întrebuintat toate mijloacele ca s'o împlânzească, să-i atingă inima, să-i insufle milă măcar.

Lotario era om plăcut, bine crescut și cu purtări foarte frumoase. După stăruințe neobosite, ajutate de nebunia lui Anselmo, care sta mereu la țară, a simțit Lotario că femeia începe să cam șovăie. Atunci și-a îndoit stăruințele; a rugat-o în genunchi, a vărsat lacrimi, s'a tăvălit la picioarele ei, pe care i le-a atins cu fruntea ca ieșit din minți, și, zi de zi, și tot așa, și iar așa... până când...

Auzi! Ar fi crezut, ar fi gândit cineva? Camilia și Lotario! Amândoi erau născuți cinstiți; niciodată vreo dorință vinovată n'ar fi încolțit în sufletele lor curate, dacă nebunia lui Anselmo nu i-ar fi silit zi cu zi să se apropie încet-încet și unul și altul de o primejdie care trebuia până la urmă să le pună capul.

Anselmo s'a întors dela țară, și a d'întâiu griją i-a fost să alerge la Lotario. Acesta, ascunzându-și cât a putut mai bine turburarea și rușinea, i-a zis:

— Prietene, poți fi mulțumit. Am întrebuintat toate stăruințele pe lângă nevastă-ta, toate mijloacele pe care le poate insufla patima dragostii, în zadar: întâi s'a mânia; pe urmă și-a bătut joc de mine. De alte amănunte, nu mai mă întreba; căci m'ai umili degeaba. Poftim, ia-ți diamantele 'napoi, și bucură-te în liniște de fericirea că ai de nevastă pe cea mai credincioasă femeie din lume.

Anselmo, încântat de vorbele acestea, l-a îmbrățișat cu multă căldură pe bunul, pe cinstitul și credinciosul său prieten, care-i făcuse o așa de mare îndatorire... și i-a mai adăogat:

— Da! decât te rog, dragă Lotario, te rog foarte mult să vii pela mine ca și când nu eram acasă; să-i arăți nevastă-mii că tot ții la dânsa, să oftezi, să vază că tot o iubești, și să faci că te ferești de mine. Eu te ajut la asta cum nu-ți poți închipui; căci înțelegi tu că ea nu trebuie să bănuiască deloc că a fost înțelegere între noi.

Lotario, aplecându-și ochii, a răspuns că firește așa va face. A trecut câțava vreme așa: fericirii îndrăgostiți n'aveau nevoie de multă șiretenie ca să înșele pe soțul care le înlesnea fericirea. Camilia, vinovata Camilia, fusese silită să-și descopere taina tinerei Leonele, una din slujnicile ei, la care ținea ea mai mult. Până la o vreme, Leonela fusese

fată foarte cuminte; dar, văzând ce face stăpână-sa, i-a dat și ei drăcii prin cap: și-a găsit și ea un drăguț; și de-acu, fiindcă o avea la mână pe Camilia, a îndrăsnit să-și aducă noaptea drăguțul în casă. Stăpâna a aflat de asta, dar
5 a fost nevoită să rabde obrăsnicia slujnicii. Simțea ea bine că, după vina ei, nu mai avea drept a cere nici slugilor s'o mai cinstească, că trebuia să fie și ea tănuitoare slujnicii, cum și aceasta îi era ei.

Lotario nu știa nimica de încurcăturile Leonelei. Odată,
10 când aștepta să se crepe de ziuă pe dinaintea caselor lui Anselmo, vede coborând un om de pe o fereastră dela odăile Camiliei. Numai decât a turbat; a gândit că-i alt drăguț al femeii, că ea îl înșeală și pe el cum a înșelat cu el și pe bărbat; s'a luat repede după omul acela, dar, la o
15 cotitură, l-a pierdut din vedere. A rămas nenorocitul Lotario în drum, cu mintea rătăcită; și, ce să facă? S'a dus îndată la Anselmo, l-a sculat din somn și i-a spus găfîind pe nerăsuflăte:

— Prietene, de multă vreme îți ascund o taină grozavă. Camilia nu mai e Camilia; slăbiciunea ei n'a putut
20 înfrunta îndelungata încercare la care am supus'o; mi-a făgăduit să mă primească în taină cum vei mai pleca de-acasă. Fă-te că pleci undeva, întoarce-te binișor și te ascunde: vei vedea cu ochii vina ei și pe urmă... pedepsește-o cum
25 crezi de cuviință!

Anselmo a 'ngălbenit, a 'nceput să tremure și i-a răspuns cu glasul înecat că așa are să facă; pe urmă a început să plângă ca un nenorocit și, fără să facă vreo muștrare prietenului, l-a rugat să-l lase singur.

Lotario îndată s'a căit de ce făcuse; dragostea biruise necazul. L-a apucat desnădejdea că dedese pe mâna soțului înșelat sarcina răsbunării, în loc să-și răsbune el însuș, într'un alt chip poate mai puțin crud; și n'a găsit
30 altă îndreptare la greșeala lui decât să-i dea de știre în grabă Camiliei: i-a scris făcându-i amare muștrări că l-a înșelat și pe el și arătându-i ce primejdie o amenință fără
35 întârziere.

Leonela i-a adus răspunsul, și i-a arătat cu dovezi ne-tăgăduite că omul care se dedese jos pe fereastră era dră-

guțul ei, nu al stăpâni-sii. Fără multă greutate a înțeles Lotario ce mare greșeală făcuse descoperindu-și bărbatului taina...

— Liniștește-te, i-a zis Leonela, o să scăpăm ușor din încurcătura asta; numai atâta trebuie să faci dumneata, să m'aștepți gata până viu eu să te iau.

10 În vremea asta, nenorocitul Anselmo îi spusese nevastei că iar e silit să plece de-acasă pe mai multe zile, și, făcându-se că pornește, s'a 'ntors pe furiș din drum și s'a ascuns într'o cămăruță, alătura cu odaia Camiliei. Femeia, știindu-l acolo, se plimba de colo până colo prin odaia ei, se făcea că e smăcinată până 'n fundul sufletului, se oprea pe loc, ofta, vorbea singură; pe urmă iar, de colo până colo. Anselmo d'abia își ținea răsuflarea urmărindu-i cele
15 mai mici mișcări... Deodată femeia chiamă cu glasul tremurând pe Leonela și-i zice:

— Du-te de-mi adu pumnalul bărbatului meu.

— Pumnalul?... Doamnă sfinte! ce vrei să faci cu pumnalul stăpână?

20 — Nu răspunde!... Fă ce-ți poruncesc!

Leonela a adus pumnalul. Camilia l-a tras din teacă; i-a încercat vârful și l-a ascuns în sân. Apoi privind la Leonela cu ochii plini de mânie, i-a zis:

— Acuma mergi la neomenosul, la lipsitul de suflet, la mișelul de Lotario, care vrea să mă necinstească, și adu-mi-l aici, acu, numaidecât.

— Stăpână, a răspuns Leonela făcându-se că tremură de spaimă, pentru Dumnezeu gândește, ce vrei să faci! Vrei să ucizi pe Lotario? dar o să ai atâta putere? și cum o să ascunzi omorul? și ce are să zică bărbatul dumitale? cum o să-i poți spune adevărata pricină a acestei grozave fapte? și chiar cinstea dumitale, atât de scumpă, n'are să fie întunecată când s'ar svoni în lume de această întâmplare? Gândește-te, rogu-te, la ce primejdii te duci!...

35 — Ce-mi pasă de orice primejdii! a strigat Camilia; numai de o primejdie, numai de o nenorocire mă cutremur: să nu calc credința ce am jurat-o celui mai iubit și mai nobil soț. Un om cu sufletul de câine jucându-se cu încrederea soțului meu, vrea să ne facă de ocară casa: nu!

n'ascult de nimic! nu mai mă gândesc la alta decât la ticăloșia lui și la răzbunarea mea... Du-te Leonela, și fă ce ți-am poruncit!

5 Șireata Leonela s'a supus. Anselmo, în culmea fericirii și recunoștinții, pătruns de dragoste pentru scumpa lui soție, era cât p'aci să iasă de unde sta ascuns și să-i cază în genunchi; dar s'a gândit mai bine să se bucure de această neprețuită priveștițe; și-a șters lacrimile de bucurie și a stat nemișcat în cămăruță.

10 Lotario nu s'a lăsat așteptat mult. Cum l-a văzut, Camilia a scos pumnalul și întorcându-l cu vârful spre sânul ei, a zis:

— Oprește-te Lotario! un pas să nu mai faci! și... Ascultă-mă... Ai îndrăsnit încă de mult să-mi vorbești de dragoste. Eu i-am dat bărbatului meu să 'nțeleagă ce fel de prieten îi ești; dar n'a putut înțelege... Era firește sigur și de mine ca soție și de dumneata ca prieten. Atunci am crezut că disprețul meu, tăcerea mea, purtările mele au să te vindece de patima dumitale, pe care eu o socotesc drept o ocară pentru mine. Dar pe semne că fără să vreau ți-oiu fi dat pricina să mă disprețuești dumneata pe mine, fiindcă am văzut că, uitându-ți de cinste și de datoria prieteniei ai urmat înainte cu neomenia. M'ai obosit cu stăruințele dumitale până 'ntr'atât încât, spre a scăpa odată pentru totdeauna de ele m'am hotărît să te chem astăzi, când iar sunt singură, fără ajutorul lui Anselmo, ca să te răsplătesc de dragostea dumitale. Nu te aștepta la nici o muștrare; crez că numai și numai femeia e vinovată când un om cutează să-i vorbească a doua oară de dragostea lui și de necinstirea ei. Ai crezut că mă poți necinsti: e vina mea, și pentru asta eu însu-mi trebuie să mă pedepsesc!

35 Zicând acestea, și-a ridicat brațul încet ca să o poată opri la vreme Leonela, și făcându-se că luptă cu slujnica, s'a împuns ușurel în umărul stâng și a căzut jos plină de sânge. Bietul Anselmo, a leșinat în cămăruță. Lotario, îngrozit de până unde poate merge prefăcătoria unei femei inovate, s'a repezit s'o ridice, i-a legat rana care era numai o sgârietură de nimic, și pe urmă a alergat să îngrijească de prilostitul său prieten.

Acesta, fiind de acum sigur că nevasta lui e cea mai credincioasă soție de pe fața pământului, a întrebat întâi spăimântat, nu cumva rana e primejdioasă. Lotario l-a încredințat că nu-i nimic; iar Anselmo l-a luat în brațe și l-a sărutat pe bunul său prieten, care mâhnit și sdrobit de mustrarea cugetului, nu știa cum să scape de atâtea dovezi de prietenie. Dar Anselmo n'a luat seama la sila prietenului; s'a făcut că se 'ntoarce seara acasă din călătorie; și-a găsit nevasta cam bolnăvioară, și a mângâiat-o cu mai multă dragoste ca niciodată... Și astfel cu așa groasnică șiretenie cei doi îndrăgostiți au mai încornorat încă multă vreme pe acel nenorocit smintit, a cărui nebunie după ce i-a prăpădit cinstea, trebuia până la urmă să-i ia și viața.

Trăia acum liniștit amăgitul, fericit în rătăcirea lui, între necredinciosu-i prieten și vinovata-i soție. În fața lui, Camilia se arăta tot mânioasă pe Lotario, care nu se plângea deloc de asta, fiindcă avea cu ce să se mângâie; dar Anselmo îi spunea mereu femeii că rău face de-l prigonește pe prietenul lui cel mai iubit, și, afară de asta, altă neînțelegere nu era între cei doi soți.

Leonela firește, fiindcă stăpână-sa îi trecea acum toate voile, ajunsese de nu se mai sfiă de nimica; mai ales de când cu istoria pumnalului, se făcuse foarte obrasnică: în fiecare noapte își primea drăguțul în odaia ei, despărțită numai cu o ușă de odaia stăpânei. Intr'o noapte se deșteaptă Anselmo din somn și i se pare că aude șgomot la Leonela. Sare din pat, ia o armă și se repede la ușă; împinge; ușa nu se lasă. Atunci trage un picior, ușa se dă de perete; Anselmo intră și vede un om sărind pe fereastră afară; și totdeodată Leonela cade în genunchi și-i strigă:

— Liniștește-te stăpâne, liniștește-te! Omul care a fugit de-aici este bărbatul meu.

Anselmo, mânios, trage spada și amenință pe Leonela, care, tremurând de groază, îl roagă să-i cruțe viața, și-i făgăduiește să-i descopere niște taine foarte însemnate pentru cinstea lui.

— Spune numaidecât, răspunde Anselmo, or te omor acu.

Leonela îl roagă cu lacrimi fierbinți să aștepte până a doua

zi și se jură pe ochii ei că are să-i spună tot. În vremea aceasta, Camilia deșteptată de sgomot și văzând că bărbatu-său lipsește, începe de-alături să țipe și să-l strige. Anselmo auzind-o, încuie pe Leonela în odaia ei, ia cheia și se 'ntoarce repede să-i spună nevastăii ce s'a întâmplat.

5 Camilia, mai mult moartă decât vie, nu s'a 'ndoit că a doua zi Leonela o să i le dea toate pe față. Atât i s'a turburat mintea de spaimă încât n'a mai văzut alt mijloc de mântuire decât să fugă de-acasă. A așteptat până ce
10 a adormit bărbatu-său; s'a sculat binișor, și-a luat giuvaerele și o pungă cu aur, și ieșind în vârful degetelor, cu mare luare aminte, pe ușa de către uliță, a alergat până încă nu mijeza de zori să bată în poarta lui Lotario. Omul s'a deșteptat și a aflat dela dânsa în ce primejdie
15 se aflau și, ca să-i scape măcar viața nenorocitei, a dus-o numaidecât într'o mănăstire din oraș, unde era stăriță o soră a lui. După ce a lăsat-o în bună siguranță, s'a întors iute acasă, a încălecat și, fără a spune în cotro se duce, a ieșit repede din cetate.

20 Când s'a deșteptat Anselmo de dimineață, a rămas încremenit văzând că nevastă-sa lipsește; a chemat-o, a căutat-o în toată casa; femeia nicăeri; s'a dus în odaia Leonelei, și acolo a văzut atârnând de fereastra deschisă două pânzeturii înodate: slujnica fugise. S'a întors iar în
25 casă, a 'nceput să strige, să sbiere după Camilia; a ridicat toată casa 'n picioare: nimeni nu putea ști ce s'a făcut stăpâna. Atunci Anselmo a mers într'un suflet la Lotario; la poartă i-a spus sluga credincioasă a prietenului că stăpânu-său își luase toți banii și plecase călare de vreo două
30 ceasuri disdedimează fără să spună unde se duce.

Din ce în ce mai aiurit, Anselmo s'a 'ntors înapoi, unde și-a găsit casa deșartă: slugi, slujnice, toți dosiseră de frică să nu-i bânuiască pe ei că au ajutat-o pe Camilia să fugă. Anselmo, singur, părăsit de nevastă, de prieten, de oam
35 enii lui, de toată lumea, a crezut o clipă că pică mort de durere. Dar tot a mai putut să-și facă inimă, să meargă a afla vreo mângâiere la un neam al lui dela țară; a 'ncălecat și a pornit. N'a putut însă merge prea departe; la vreo jumătate de poștă, a simțit că se 'nvârtește pă-

mântul cu el; a descălecat, s'a lăsat d'alungul pe brânci subț un copac; și luîndu-și obrazul în amîndouă mîinile s'a pornit pe plîns... și a plîns... a plîns, pînă n'a mai putut nici să plîngă.

5 Sta de mult acolo în așa stare vrednică de milă, când, ridicându-și puțin capul, văzu trecînd un călăreț, care venea încetinel dinspre Florența. Anselmo l-a salutat și l-a întrebat obidit ce se mai aude nou prin cetate.

— Lucru mare, a răspuns călărețul oprindu-și calul:
10 Lotario, știi, ai fi auzit de el și de Anselmo, cei doi *prietini nedespărțiți*... Lotario i-a furat nevasta lui Anselmo și a fugit cu ea aznoapte. Azi pînă 'n ziuă au prins-o oamenii stăpînirii pe o slujnică tocmai când fugea și ea de-acasă; ea a mărturisit că era dragoste veche la mijloc. In tot
15 tîrgul numai de asta se vorbește.

— Și, a 'ntrebat nenrocitul, știe cineva pe ce drum au apucat fugarii?

— Aș! a pornit multă lume a stăpînirii în goana lor; dar nu le-a putut da de urmă, că ei au fost plecat de cu
20 noaptea.

Zicînd acestea, călărețul a dat călcăie și și-a urmat drumul.

Anselmo în culmea desnădejđii nu s'a mai îndoit de adîncimea ticăloșiei lui; s'a târît cum a putut pînă la casa rudei lui; și acolo, stins de puteri, cu ochii rătăciți,
25 d'abia mai ținîndu-se pe picioare, s'a rugat să-i dea un pat să se odihnească și să-l lase singur. A doua zi pînă foarte tîrziu nu s'a arătat: ruda a început să intre la bănueli, și a intrat în odaie; acolo a găsit pe bietul Anselmo jumătate culcat pe pat și jumătate rezemat cu capul pe
30 masă, ținînd încă o pană și cu o hîrtie scrisă dinainte-i. L-a chemat de mai multe ori, crezîndu-l c'a adormit așa; l-a mișcat; nimic; l-a apucat de mână, și a văzut că mîna îi era țeapănă și rece ca ghiața... Murise... murise de mîhnire scriind aceste cuvinte:

35 « Curiozitatea cea mai nebunească o plătesc cu cîntea și cu viața. Dacă află Camilia de moartea mea, să știe, să fie sigură că mor iertînd-o. Eu singur sunt de vină; mi s'a convenit să pierz dintr'odată și nevasta și prietenul, căci numai eu i-am împins la ce trebuia neapărat să se... »

Atât. Mai mult nu putuse scrie. Vestea despre moartea lui s'a răspândit îndată. Camilia s'a călugărit chiar în mănăstirea unde fusese adăpostită, și puțin după aceea a murit și dânsa. Lotario, zdrobit de mustrarea cugetului, s'a dus în războiu să-și găsească liniștea prin moarte, și a găsit-o. Așa s'au sfârșit acești nefericiți, toți vrednici de plâns, numai și numai din pricina unei jucării nebunești.

REPERTORIU DE NUME PROPRII *)

I

	Artorosidi	Babacu
	Aliman/u	Băbăiță - Băbăția - tie
5	Aguridă - Agurizoايا	Bădicul
	Amărăzoiu	Bădîrl/eanu/an/ete
	Anadolu	Bălăbănescu - Bănăbănescu
	Andòni	Bălărie
	Abulidi	Bălțatu
10	Agapiu	Bondocea
	Andòhi	Bastangea - giu
	Alunică	Brobodeanu - Broboadă
	Ampotrofagu (vezi E)	Bođogan
	Anaconda - Anacondi	Buză - Buzoiu
15	Angùri - di	Búcă - Bùche
	Adrianopolu - Adrianopulos	Bumbuianu
	Amarădi - Amaridi	Bunghinescu - el
	Andropol - Andropulos	Boștină
	Bălmăjeanu	Butucanu
20	Bizim (v. comp.)	Başordin
	Buzdrogovici	Boancea
	Bîzoiu	Boboliu
	Bumbea - Bumbeș	Boblete
	Boaică - Boaită	Bulgur
25	Boghici	Burlan
	Boanghea	Boldeiu *
	Boantea	Bârdacu
		Bardă
		Brobonel, etc.
		Boblète

*) Originalul e fără titlu; v. *Note și variante*, la sfârșitul acestui volum.

	Băncuță	Chirchirizopol
	Bănuță	Chirchidopol
	Basmangiu - Basmangea - gi-	Cochinò
	opol - gioglu	Ciulete
5	Budaliu	Cotocea - Cotoceanu
	Butuc - anu	Cănuță - Canu
	Bodog/anu/escu	Cavgadi
	Bobu	Ciopliteanu
	Bontu	Cochidi
10	Băbiță	Cochinatu
	Baciu	Calaicanu
	Bănănu	Covășel - ea
	Broscoveanu - Broscov - vski	Covăsescu - eanu
	Burtea	Clăbuc
15	Bostanu - Bostandaki	Culea
	Bulamacu	Calevra - Calevri
	Bracu	Calamari
	Burghiù	Chiorsantim
	Bolboacă	Calihronidi - Calihroni
20	Barabanciu	Califurnache
	Bosmac - g - ci - gi	Conduri - ache
	Betelie	Cocioabă
	Bitalia	Cocoloșescu
	Bucurescu	Calapod
25	Buimacu, etc.	Calapăr
	Băbiță	Călțun - aș - el, etc.
	Babancu	Căpuș - ă
	Banabacu	Carapanu
	Bojoc	Ciacîru
30	Bolocănu, etc.	Chițcanu
	Barabânciu	Cilibiu
	Bălărie	Coșcov/eanu - escu - ăț
	Cotîrleț	Cociov/eanu - escu - ăț
	Corcodeanu	Ciocov/eanu - escu - et
35	Chirița	Ciurucliu - idi
	Catrafusea	Coli/liu - e - viu - e, etc.
	Chicoșiù - Chicoșan	Cocleteanu - Coclete
	Chirchirizopol	Cufurescu (vezi M. 16)
		Columbache

	Corcoveanu - escu - eț	Caracudi
	Clăpău	Crîmpoțeu - el - eanu - escu,
etc.
	Clăpan	Crupea
	Ciripiu - escu	Candriu
5	Cocoranu	Cioacă
	Coconaru - Coconari	Corbu - Corbea
	Categoridi	Croncanu
	Carachefali	Cubeiu
	Corianò	Chingă
10	Cuțiteiu	Cîrsteiu
	Colindeiu	Corciu
	Ciorțeu	Ceală
	Cuca	Cerceluș
	Cucuiu - anu - Cucuiete	Cegă
15	Cocoș - Cucueț	Chichineț - eață
	Chiulopol	Cocleală - Coclitu
	Cidariu - Ciadiriu	Cuțu - ache
	Conabiu	Cuculeanu - escu
	Căpătâiu	Ciorțeu
20	Castropolu	Cotonog - eanu - ea - Cotonò-
gea
	Ciupicescu - Ciupic	Crăciun
	Cumbaru - Cumbara - che -
Cumbari	Clefăiescu
	Ciutu	Chioștec
25	Copcă	Cùtri - Cùtră - Cùtrea
	Cotărez	Cenușe - escu - eanu - Cenuș
	Carapalea	Caraul - ă - ea
	Cara/giulea - cudi	Chefsidi - Chepsidi - Clepsidi
	Catortosidi	Còrbaci
30	Cotrorosescu	Chefeneată - Cafeneată
	Codriște	Cucumis - Cucumi - di, etc.
	Codirlă	Culă (Niculae)
	Cobiliță - oiou	Cațiki - Catzica
	Condu - o, etc.	Cîpciapcec
35	Cucurez - Cucuruz - Cucuruzi	Chițcanu
	Cotoiu - Coteiu - Còtea	Cucută - eanu
	Chioștec	Căpușă, etc.
	Cupa	Colochithi - Colochitachi
	Calpacciu	

- Ciciu - Ciuciu
 Cotonog Ispas
 Codiriște
 Codirlă - îrlă
 5 Cotonog - oagă
 Cocor/eanu/ăscu/oiu
 Criță
 Ciovlică
- Dondopolu
 10 Dimi/e - u - anu
 Dopu
 Duduianu - Durduianu
 Duracu - of
 Durduliu - etc.
 15 Dulamă - che
 Doljan/u - Doljan - u - Dolojan,
 etc.
 Dragodan
 Dănăcel
 20 Dobrocoștea
 Dugheanu
 Dîrmon
 Daracopol
 Drugu - Drûgov - an
 25 Dolofanu - Dolofani
 Dopșoreanu
 Dadanco
 Dadu v. c.
 Dulanu - Dulău
 30 Dămigeanu - Damigeanu
 Dedu &
 Durău
 Dardarot (Tartare)
 Domadi
 35 Dragan - escu - el
 Dănăuț
 Diminciuc
 Dobrovèci
- Drăgan - el - elea - ete - ău
 Drăngan - el - elea - ete - ău
 Drîngu - oteiu - otin
 Drîmbu - otescu - otineanu
 Dîmbu - oteanu - otinescu
- Tarquinius Frișcă
 » Fudulu
 Tarquinius Oprea Troacă
 Tarquinius Gîrlea
 Numa Pompic
 Vergiliu Bumbea
 Cicerone Mazăre
 Coriolan Oancea
 Tiberiu Moachea
 Nerone Boaică
 Romulus Boghici
 Trăian (Baghea) Oprea
 Marius Sulea
 Veșpazian Pițiclă
 Horațiu Fleașcă
 Ovidius a Tomiții - Nòdea -
 Plòdea
 Septimiu Culea (Nojiță)
 Caius Brutus Burtea
 doisprece apoștoli, mă! zic
 zeu lui D-zeu!
 toți la Vindobonae Universae
 Medicinae, mă!
 ... oezofagu mânisa și Șfinc-
 tărul tătiniseu... morții tei,
 no! meri numa!
 Epiroți
 Epitaki
 Coriolan Drăgănescu
 Vică Poponaci
 Tănase Teleleu Atanasiu
 Lina Mazurca
 Lingopolu Panaiotache

	Solomon Davicion Mamăciu	(Olteanu Munteanu Moldo-
	Nică Alunică	vanu etc.)
	Tache Bizim (hartofori)	Greco
	Ivanciu Gagulea	Leahu
5	Bravul Cufurenko	Arapu
	Guță Băncuță	Chinezu - Cneazul
	Iancu Dadú	Horvatu
	Cecilia Pavugadi, pianistă	Vlahu
	Ispas	Țințaru
10	Tache Ampotrofagu, agent po-	Țeranu
	litic de văpsea	Boeru (Bauer)
	Oprea Troacă	Ivanciu Gabroveanu
	Niță Firimiță	
	Mișu Biju	Filigeanu - Fidigeanu - Fidigiu
15	Ercole -	Frichinescu
	Renato -	Făcăleț
	Ernesto -	Fîsticu
	Gianbattista Viscolini	Fațandac - che
	Iancu Dadu	Fîștoc
20	Carolina Libi Madam Bibi	Fințescu - Fintea
	Libi	Fișcălie & Fișcăliu, Fișcă
	Badea Lume	Fisculea
	Ristache Zoraliu Emancipatul	Fudulu
		Felferită - Ferfelită - Ferfeniță
	Mache... P... S... L...	Firfiriu - Firfiropol &
25	N... T... R...	Festeleiu
	Bică... S... N... L... T...	Furdă - ki
	P... R...	Forfota
		Fonfopolu
	Christea Turcu Zaaria	Fleică
	Sasu	Fleașcă
30	Neamțu	Farmachi &
	Rusu	Făcău/etc.
	Frâncu	Fîță - Fîțoiu
	Alimanu	Fofòlea
	Rumânul	Ftiriadi - Ftiridi
35	Sêrbu	Firimiță Firimel etc.
	Tătaru	Funduc/u/ă
	Ungureanu	Fanarachi

	Fengari - aki	Gareci - u
	Guvidi	Ghiviziu
	Ghiodănac	Gogoiță
	Gafta	Goița
5	Gogonel - ea & Gongonel - te	Ghaiduri
	Grindeiu	Gabroveanu v. E.
	Gagulea & v. c.	Haihuiu
	Gogoșeanu	Herete
	Gogoianu - Gogoiu	Huzur/ău - eanu - escu - iu - olu - opol - idi
10	Gătej	Haraxidi
	Glîmboc	Hambari - di
	Goangă	Hoinaru - &
	Gareciu	Harbaru - i
	Gagu	Hoisea - Hoisa
15	Griva	Hrapocek
	Ghindă & eiu, oiu, ocul	Hulubariu - Hulubi - Hulubă
	Gutu	Haitaş
	Gutuianu &	Hulp/aki/ei/
	Gliganu - Gâliganu	Hroni
20	Guguianu - Gurguiian	Hondropulos
	Gurguiu	Habaru
	Gaia - Gaiu	Hapcan/u
	Gușă - Gușan	Haramolu
	Ghirdoveanu	Hapsini
25	Gămălie	Jintiță - escu - eanu - el
	Gârlici	Jugu - aru - Jugureanu
	Gudureanu	Jupuiescu - eanu
	Gudurău	Juratu
	Ghidi - molu	Jiblea
30	Gaganc/iu/ea - Ganciu	Jimblea
	Gureiu & Gurică. Gurel. Gu- roiu	Inacciu
	Gătăianțu (ă)	Icușaru
	Găinață - Găniață	Iupa
35	Guleiu	Ipacu
	Gulea	Ispisoacă
	Găit/ă - eanu	Ispisoiu - Ispas
	Gâscanul	

	Ițcanu	Lolvață
	Ițaru	Libadea
	Ipceanu	Libi vezi E.
	Istoveanu - escu &	Lume
5	Isnafu - Isnafi	Lovelake (Lake) mare craiu
	Ivorescu - Ivărescu	Liliachiu
	Jugurău - Jugureanu	Loază
	Ipingescu	
	Iupale	Mistopolu
10	Imbricopol	Matracucu - ca
	Jinghir - eanu	Maloteanu
	Jitaru	Miculi
	Ipirot - u - i	Moachea - Moache
		Mango - gu - gopol
	Lera	Mălăieru - Mălăiescu
15	Labă	Modroghin - Modrighin
	Leică	Măcău &
	Lulea - Lulete	Mînjoală
	Leapșa	Măscurel - eanu &
	Leanca	Mozolescu
20	Lupa	Mucu
	Leoacă - Leoarcă - Leucă	Măciulie
	Limbuianu	Mangosidi
	Leușteanu	Măcufurescu v. C. 44 v. comp.
	Lambadă - che	Mamu
25	Lolsiescu - eanu	Mera - idi - opol
	Ludea	Moțățel
	Luludi	Moțu
	Lăptuc - că	Mazaridi - Mazarache
	Lingopolu	Miștoc - Gniștoc
30	Leva	Mindiriu & Mindiriu - rigiu
	Lipsidi	Mugureanu - Măg...
	Lipie - Lipon - i	Marțapiu
	Lipiu	Muhalibiu
	Lipic - i	Malacu
35	Licurici &	Mardă - chi
	Licurini	Mazur - u - ea
	Laliu	Măturel - ică - eanu
	Leahu	Mamăciu Ghidale Davicion

	Manafu - Manafi	Opincaru
	Mototoc	Oișoru
	Modoran	Ogurliu
	Mursicatu	Oprișoru
5	Misculea & Pișculea	Omușor - u
	P. Mișculescu et M. Pișculescu	Oprea - Oproiu - Oproianu
	Michidi/u/opol	Odagaci
		Ondoc/olu/
	Napu	Ondocuzoglu
	Năpărstocu	Oarză
10	Năsoganu	Orzoiu
	Nisteà	
	Nòdea	Poponeci (v. comp.)
	Nenicu - că	Paftali (D. căpitan)
	Nucă	Pripici
15	Năpristanu	Parmac - olu - Parmaclici
	Nederbăcu	Pritoc - cciu
	Năstrapă/eanu/	Pandoliu
	Năstrăpalea	Pûpea
	Neacșu	Paparovici
20	Naramzi	Prescurea, etc.
	Năpădescu/eanu, etc.	Popic - Pòpici Pomp....
	Năzăreanu/escu/Nazaridi	Papucolu
	Nojiță	Papanaș &
	Nătruț	Poporanu
25	Nanăciu	Pospaiu &
	Niciu	Pălici
	Nefliu	Pănătău
	Negoianu	Popăuț
	Negoită	Păpădie
		Patăca
30	Oancea	Pițulă - Pițulea
	Ogoiu - eanu	Pitulici
	Otopeanu	Papainog
	Oală	Pițingău
	Oinac	Plopea - Plopu
35	Oboreanu	Pricop/oiu
	Obroceanu	Puiu - eanu - escu. Puicanu
	Obială - Obilescu - Obileanu	Puicaru

	Puțințelu	Potroc - Potroacă
	Psaridi	Popovăț
	Profiriu	Perjoiu
	Pripon &	Pervoiu
5	Priboaică	Pișculescu-Pișculea
	Pambriu	(M. Pișculescu și P. Misculescu)
	Pișculea	Pandurel - Pandurică
	Părpălescu	Pont/ureanu/urici/uroiu/uriu/ urov/uroski
10	Păstrăvăț	Pond/ubrat
	Pazarghideanu	Parigoridi
	Ponor, etc.	Preduceanu
	Pepenel - Pepenică	Preducel
	Pasturmadi - che &	Preduț
	Panduri - iu	Pòsea - Posescu
15	Pisoiu	Păstrugă
	Pitpalacu	Pistruiu
	Pica	Padroni
	Porumbacu	Patropulos
	Prava	Patridi
20	Procopcea	Pandopulos
	Paparudi	Pandoni
	Păcură, deriv. el, ică, eanu, escu, oi, etc.	
	Pîrlea	
25	Panaghiu &	Răpițeanu
	Prigore &	Rigani - Rigani
	Prapălea	Răzor
	Pirpiriu/el/opolu/escu e/idi	Rudu - Rudaru
	Proțapeanu	Rogozeanu
30	Palavati	Rogojină
	Pîrciu - Iescu Pîrcea	Rogodel &
	Plòdea	Racu
	Papaluca-Papaludi- Papalulùdi	Ròdea
35	Pavugadi	Rostoganu
	Ploscă/aru &	Rățoiu/escu/eanu
	Părăuță	Resteiu
	Păpădie et Păpădiu, Păpă- din/ă - u	Retev/eanu/oiu/oianu
		Raita
		Rînz/ă/oiu

- Rufeano
 Richițescu - Richită, etc.
- Sarma - che - copol - cov
 Simigeanu
 5 Surchididi/escu/eanu/opol
 Sulea
 Săpunel &
 Serpengea
 Suhăleț
 10 Surcea &
 Suduc
 Scoică
 Scrumbie - Scrumvidi - Scum-
 briu - Scumbridi
 15 Scufie & fea/fescu/feanu/fidi
 Știucă
 Siminoc, etc.
 Scurteiu &
 Sorcovăț
 20 Șașiu
 Stupin
 Stupici - Stupan - Stupescu
 Scuipici
 Socoteanu/ache/ea, etc.
 25 Siripeanu
 Spanga - etc - netti
 Smotocea
 Suhăleț
 Spisoc - oacă &
 30 Sălep
 Scaloiu
 Stăncuță
 Scaiu &
 Simbriadi
 35 Sivu
 Sîngeapu
 Ștulête
 Sulfin &
- Stegaru
 Șoimar - u
 Șerpoiou
 Șătraru (Scutaru)
 Șfredel/eanu - oiou
 Șugubeiu - Șugubin - Șugubeț-
 Șugubău
 Stuparu
 Sinetti
 Sorcov - aț - etc
 Servanò
 Șolticov/sky/Șoltichiu
 Sotirescu
 Scanavi
 Spatiu
- Turlacu
 Tulumbache & Tulumbechiu,
 etc.
 Tilivichiu
 Țacălie
 Terciulescu
 Teleleu v. comp.
 Tontea
 Țăgîrță
 Țapu
 Țupa
 Țărtăcuță - Țătar... Țărtăcuț
 Țătuca - Tatu
 Tumbechiu &
 Tiscovin
 Țuguiu - eanu
 Telegaru
 Tobaru
 Țimboiu - oaică
 Tighel, etc.
 Tafturolu - Tafturu
 Tureski
 Tumurluc

- Țutică &
 Țurloiu
 Țapan/diu & dache
 Topciu
 5 Tufecciu
 Țoiu
 Țurcă - anu &
 Țiriac
 Țumburuș
 19 Țintezoiu/eanu &
 Țîrcădău
 Țitiriz/eanu/opol
 Țăbăreu
 Țopăianu
 15 Țăpoianu
 Țureatcă
 [Țașcă (existent)]
 Țidulea - Țidul - ă
 Țucu
 20 Țipic
 Țancu - o
 Țîngu - Țîngă
 Țîrsînă
 Țroacă - Toacă
 25 Țurtur-/eanu - ău - escu - iu -
 oi - ea
 Țutuiescu
 Țrepăduță
 Țembeliu
 30 Țîmbală - Țîmbalake - Țim-
 banaki
 Țirchilescu
 Țară
 Țândăr/ică/el
 35 Tanăci
 Tanacopol
 Tufăneșcu - Tufan/u
 Umezeanu
 Ulceă
 Urdă
 Urzicar
 Uluc - aru
 Uluianu - Uluieni
 Urloiu
 Urluianu
 Uitucu, etc.
 Urdubiloaia
 Ulieru
 Udrea
 Vighiveciu
 Vlasidi - Vlăsiu
 Vlangopol
 Valea
 Vlangadă
 Vlăjaru
 Verigopolu v. Z. 6
 Vutcanu
 Vîforescu &
 Vîrtop &
 Viscoliu - Viscolini v. comp.
 Voroveanu
 Vătuie
 Virgulea - Virguli
 Vîndireu
 Vîezureanu
 Vacă - Vacu
 Văculescu
 Vasilatu
 Vătășoie
 Velcu Velicu
 Vășcălie
 Vidrea
 Vraiște
 Mitică Miticescu
 autor dramatic

	Legalianu, președinte de Trib.	Mustărian	băcan
	Paragrafescu, jud. „ „	Măslinescu	„
	Codicescu „ „ „	Mezelicescu	„
	Penalianu Procuror	Comestibilian	„
5	Flecărescu avocat	Siropescu	cofetar
	Palavrescu „	Dulcețeanu	„
	Cârciocoreanu „	Prăjiturescu	„
	Articolianu „	Bombonescu	„
	Opinianu ziarist	Prozodianu	poet
10	Polemițchi „	Versurian	„
	Polemicescu „	Strofescu	„
	Născocceanu reporter		
	Minciunescu „	Scrisorescu	factor postal
	Intervivescu „	Plicurian	„ „
15	Inventivian „		
	Hapurian farmacist	Politicescu	ministru
	Riținescu „	Intrigescu	„
	Chininescu „	Reformian	„
	Sublimatin „	Chefereanu	„
		Culturian	„
20	Krupescu of. de artilerie	Clistirescu	medic spițer
	Obuzian „ „	Rețețescu	„ „
		Vizitescu	„ „
	Lăncescu of. de cavalerie	Curățenescu	„ „
	Pintenescu „ „ „	Chininescu	„ „
	Cravașian „ „ „	Plasturescu	„ „
25	Baionetescu „ „ infanterie		
	Vaporian căpit. de marină	Guturăian	medic
	Busolescu „ „ „	Căldurian	„
	Torpilorian „ „ „	Frigurian	„
		Febrilian	„
	Stafidescu băcan	Clavirescu	pianist
30	Sardelescu „	Fortepianu	„
	Scorțișoreanu „		
	Cuișoreanu „	Viorescu	violonist

	Arcușia violonist	Zîmbală - laki	
	Armonescu, Melodiano		
	M-me Triluriano, primadonă		II
	Ion Revoluțian țăran	Boloboc	
5	Ioniță Răscolescu „	Caridi	
	Niță Revoltescu „	Gaganciu	
	Oancea Amnistian „	Pipôți - ă	
		Pupăză	
	Autorul dramatic.	Tiftiric	
	Dramaticescu		
10	Comicescu		III
	Sceneanu		
	Cortinian	Bozu	
		Bucă	
	Zmeureanu	Caisu	
	Zavrac/u/olu	Cobilitoiaia	
15	Zapisescu	Curcuduș	
	Zipceanu	Dudu	
	Zulea	Duduianu	
	Zăvorăscu (v. V. 7)	Grivian	
	Zefliu	Griujan	
20	Zurba/cu/ncu/colu	Gruiu	
	Zlătkov (existent)	Gutu	
	Zeamă	Gutuiu	
	Zaimis	Măru	
	Zîmbrea	Măzăreanu	
25	Zambil/a/oiu/eanu	Măzăroiu	
	Zamfiroiu	Nucu	
	Zapadi - Zapadache - Zapa-	Păru	
	deanu - in	Prunu	
	Zărzăreanu	Scorușu	
30	Zorzoană	Zărzăreanu	
	Zîmbatu	Zărzăchel	
	Zuiliu Dampfiresco	Zărzărel	
	Zăvoiu - anu		
	Zăvorăscu		IV
35	Zaim - i		
	Zoraliu	Burguiu	

Calaican
Caravidi
Mătăierul
Papadinò
5 Papadinopolu
Papă - pară

Pîrguiu
Tăgârță
Tiftiric
Țuguiu
Vlăjaru

ADDENDA

I

5 Doctorul Urechia posedă două manuscrise autografe ale lui Caragiale: unul cuprinde, caligrafiat, textul nuvelei *Două loturi* (vol. I, p. 148, în ediția noastră), așa cum l-a tipărit autorul în *Momente* (1901), și este, prin urmare, fără interes pentru noi, — o probă minunată a caligrafului care era Caragiale; celălalt, după toate semnele, ne dă prima aruncătură a nuvelei *Păcat*. Valoarea lui pentru cunoașterea metodei de lucru a dificilului artist o va înțelege oricine își va da osteneală să-l cerceteze. Il reproducem aici, în copie diplomatică.

10 Doctorul Urechia mi-a făcut cunoscut acest manuscris în august 1930, cinci luni după apariția primului volum al acestei ediții. Aduc aici Doctorului Urechia mulțumirile cele mai călduroase, în numele tuturor celor ce prețuiesc cu pricepere arta lui Caragiale ca și studiul artei literare în general.

15 Manuscrisul are 26 de foi, în 4° (ministerial), scrise numai pe recto, numerotate neregulat (1—8, 10, 11, 11 bis, 12—20, 20 încă odată, 25) și prinse între două foi de hârtie albastruie. Pe foaia din față, cu creionul, nu de mâna lui Caragiale, e notat: *Caragiale — Prim manuscript*. — Cerneală neagră; pe alocuri, bucăți până la jumătate de pagină scrise cu creionul. Adnotări cu creion roșu. Scrisul e mărunț, nervos, grăbit, caracterele micșorându-se tot mai mult spre sfârșitul cuvintelor. Punctuația adeseori/omisă; uneori lipsesc și semnele diacritice. Șterseturi neconținute, dar astfel încât cuvintele anulate pot fi în cea mai mare parte citite. Câte două sau trei proiecte de fraze sunt aliniate unele sub altele, pentru ulterioară alegere. Indicații fugare pe margine, făcute de autor numai pentru dânsul, pentru fixarea ideilor (v. pl. II anexată la prezentul volum). În sfârșit, bucățile nu sunt înșirate peste tot în ordinea acțiunii: de ex., pe f° 11 e schițat sfârșitul nuvelei; pe f° 17 e notată audiența preotului la prefect, scenă ce nu e dezvoltată decât pe f° 20 și următoarele. Toate aceste arată, credem, îndeajuns, că avem de-aface cu un « prim manuscris », precum scrie pe copertă mâna străină. Bucata nu poartă nici un titlu.

30 La sfârșit, sub text, se poate ceti bine: Ca.
Pentru înțelegerea copiei ce urmează, însemnăm: cifrele în paranteză arată paginația originalului — cuvintele închise în [] sunt acele anulate de Caragiale — cu * pusă la început, în susul rândului, am notat părțile scrise de Caragiale pe margine și neraportate la un anume loc de pe foaia respectivă — < > arată paranteze e lui Caragiale. — Însemnările noastre sunt închise în () și tipărite cursiv.

(1) Treizeci și cinci de ani și mai bine erau de atunci, și cu cât se 'ndesea întunericul asupra văii, cu atâta mai luminos se arăta în gândul omului întreaga lui viață trecută.

40 Un băetan ténăr și frumos... < cu ițarii lui albi și strîmți pe pulpă, barba d'abia-i mijeste și sub căciula lui de oaie părul creș și des... și ochii... așa [de blânzi și de] de mângăioși > Și mintos băiat. Cand pleacă d'acasă, [mama lui] să [meargă] vie la Bucu-

rești pe cinci ani în școli, mama lui, [o femeie] ce de treabă și cuminte femeie, l-a sărutat d'atâtea ori și i-a potrivit părul, și i-a sters căciula, și iar l-a mângăiat și s'a [stăpănit cât a putut mușcându-și] mușcat buza de jos tremurându-i fălcile și i-a zis: Niță

5 mamă! te duci frumos și mintos; să ajute Dzeu și maica Domnului să-mi vii mamă înapoi; și cât era de cuminte, nu s'a putut ține bătrâna, a biruit-o plânsul, și a plâns infundat, el da să plece și ea îl oprea iar și iar îl mângăia și plângea tot așa că și lui îi ardea inima să plece și cât îi era de dragă mama, parcă îi era acum necaz

10 pe ea că-i întârzia atâta plecarea. A plâns și el de plânsul ei, dar ochii lui plângeau și gândul [era] sbura vesel [înainte] pe drumul ce i se deschidea lung și necunoscut înainte.

[În odaia seminarului patru ani de o egală neînsemnare. aceleași]

[Doi ani trecuse Nică nu 'mplinise de când era în seminar]

15 [Era] alături cu seminarul o casă veche boerească. [era o curte enormă, care în fiecare după amiazi era plină de căruțe] Dela ferestrele și după pâlmarul din dosul caselor se vedea în curtea seminarului

Odată într'o sărbătoare

20 [Odată rămăsese în seminar s'apropiau examenele] Odată Niță se plimba singur prin curte cu o carte în mână... trecând prin dreptul zidului care despărțea seminarul de curtea de alături, seminaristul tresări: un ghemotoc de hârtie aruncat de sus îl lovi drept peste cartea deschisă; suprinderea l făcu să scape « *Isagogia* »

25 din mână; [se uită] ridică ochii în sus și [nu] văzu [decât] sus la fereastră (*sic*) deschisă perdelele tremurând; se aplecă jos și ridică [Isagogia apoi] ghemotocul de hârtie. Era ceva înfășurat (*urmează un cuvânt indescifrabil*): neapărat o glumă a unui camarad. [o păcăleală de sigur] un miez de pâine înmuiat în cerneală sau cine știe ce altceva, dar sigur lovitura nu venise [dela dreapta] decât

30 din curtea vecină, și cu [oarecare emoție nestăpănită] o curiozitate din ce în ce mai mare tinărul seminarist [merse în unghiul și ocoli] începu să desfacă repede pachetul: un ac cu gămălie [grosol...] ce păcăleală proastă! [la înțepătura] cine a făcut-o are s'o plătească. [La înțep] Și supărat trânti ghemotocul jos și începu să stoarcă să-și șteargă degetul rănit din care [ieșea sângele] după fiecare stersetură creștea într-o clipă o mărgea mare de sânge. Dar totodată i se păru că aude un strigăt înăbușit de femeie dar foarte distinct. A! săracul băiat! [Atuncea se] Ghemotocul căzând

40 se desfăcu singur: și [el cu mirare] [în mijlocul îmbrăcăminte] între cutele de hârtii o garoafă: cu mirare și cu mai multă atenție ca la 'nceput el ridică binișor hârtia. desfăcu atunci mai bine hârtia ca la 'nceput el ridică binișor hârtia de jos: era în adevăr o garoafă foarte frumoasă ruptă [atuncea din] de curând; și [cu (*cuvânt indescifrabil*)] întoarse hârtia] desfăcu atunci mai bine hârtia [și văzu

45

că era înăuntru un rând scris] era ceva scris: [Ești frumos]... Dacă ai vrea te-ași iubi mult!

Trupul tânăr și voinic [se] [simți trecând ca un fulger un fior rece covârșitor printr'] s'gduit de un fior [sdrobotor], sângele tot i se ridică la frunte [și amețit] și neputându-și stăpâni tremuratura [picioarelor] tuturor încheieturilor intră repede înăuntru fără să 'n-drăsnească a mai ridica ochii la fereastra deschisă unde tremura (sic) perdelele, ascunse repede hârtia și floarea; și [cu mul tă] cercetă de (sic) primprejur cu ochii să nu fi văzut cineva din școala, cele petrecute cu

10 (2) Era bolnav... Avea friguri și o violentă bătae de inimă... nu se putea ține pe picioare... Și directorul vezând că 'n adevăr i-e rău băiatului i-a dat voe să intre în dormitor să se odihnească... În dormitor s'a trintit [sdrobot] pe pat [cu capul] amețit [și cu inima] și a scos hârtia și garoafa din sin și a cetit încă odată și încă

15 odată și iar și mereu: «Ești frumos... Dacă ai vrea, te-ași iubi mult!» [Cine era] Cine să fie! [O femeie firește]: el nu era un copil, era un băiat de [24] 22 de ani: — [era] o femeie de sigur. El știa că e frumos: mamă sa totdeauna i-o spunea asta și toate fetele din sat, și mamă-sa i-o spusese și la plecare cu multă dragoste și

20 cu puțină mândrie zimbi când în amețeala în care se afla i trecu prin gând mama lui... Și 'n loc să se culce [a venit] s'a sculat cu toată puterea, a'ieșit din dormitor și-a luat pălăria și fără să mai anunțe pe director a trecut la portar care i-a deschis și a ieșit repede. [Trecând] Pe dinaintea caselor vecine a simțit iarăși un

25 fior [ca la început] dar acum mult mai plăcut ca la început, și ori din [trem] nesiguranța încheieturilor [el trece peste drum] ori cu intenție și-a potolit pasul [Era pe la 5 după amiază pe la toacă] și trecu peste drum ca să apuce într'o privire casa întreagă. Toate ferestrele dela pod erau închise și perdelele lăsate... [Cine

30 ședea acolo în casa asta?] În casa asta ședea femeea care l-ar iubi mult dac' ar vrea el... Dac' ar vrea el! în casa asta era femeea care-i spunea că e frumos!... Acum trecu de casă, și ca și cum ar fi fost legat cu o fringhie care nu-i îngăduia să meargă mai departe, se întoarce înapoi și trecu iarăși pe dinaintea caselor, dar

35 astădată pe aproape. Se 'nserase bine și tănărul seminarist se tot plimba de colo până colo visând d' ampicioarele atât cât îl lăsa ringhia. Clopotul pentru cină suna la școala. El se deșteptă din vis și intră. La masă. Nu se poate spune ce se petrecea la masă și se repeta în orele de meditație și noaptea întreagă în [școală]

40 curtea școlii. în seara aceea nu-i era foame și se culcă.

* [după ce își ascunse sub căpătâiu garoafa și scrisoarea după ce o mai ceti odată. Era scurtă... Și acele cuvinte tainice nu le ar fi putut uita niciodată. Dar să le mai vază nu înțelesul ci imaginea scrisă, materială avea atâta farmec, încât totdeauna nouă și nepricepută par'că, și apoi atât de plină de înțeles...] privi încă odată

45 îndelung icoana acelor vorbe pe care de acum nu le va mai putea uita niciodată.

Sgomotul celorlalți băeți în dormitor îl supăra foarte mult... La intrarea lor el viri repede mâna sub căpătâiu și apucă în mână bogăția ascunsă, și stătu nemișcat. Unii îl întrebară ceva, nu înțelegea bine. asculta prefăcându-se că doarme. Dormeau acum
 5 toți. Niță nu putea dormi se ridică încet și cu cea mai mare precauție ieși din dormitor găsi ușa pe pipăite și cobori în curte [Se uită la fereastră] Era lumină la fereastra din curtea vecină și cași dimineța giamurile deschise și perdelele lăsate trebuia să fie după miezul nopții El stătu cu ochii pironiți pe lumina aceea rătăcind
 10 pe o altă lume, o lume de colori, de sunete și mirosuri necunoscute, [care acum începuse să i se arate și să se înființeze dinainte] pe care par'ca o visase totdeauna fără să o vază vreodată, dar care acum începea să i se arate și să se înființeze dinainte, și [intinzându-și brațele puternice obosite] el își umflă pieptul întinzându-și
 15 brațele musculoase obosite de frigurile [prin care trecea], când se deteră perdelele ntr'o parte și o femeie puse mâna să închiză giamurile. Seminaristul îngheță; ar fi vrut să strige dar nu putu și până [să se stărgă] să treacă efectul loviturii, fereastra era închisă perdelele lăsate la loc și lumina stinsă. [Cum au trecut trei zile și
 20 trei nopți] Se arătau zorile, când seminaristul se hotărî să se întorcă în dormitor; era somn (*sic*); se culcă ținând mâna în sin și în mână misterioasa scrisoare și dormi dus până la clopotul de gustare] Vrea să gândească: se trânti pe brânci în pat își rezemă pe mâna dreaptă inima în care simțea o amorțeală nedefinită, și
 25 fruntea pe mâna stângă și adormi dus [ca un călător ajuns într'un târziu] până la clopotul de gustare.

Un elev silitor cu o purtare așa de corectă e crezut pe cuvânt și scuza de boală a fost valabilă.

Trei nopți [patru cinci] și tot atâte zile mai grele ca nopțile...
 30 de pândă. Orele cursurilor și meditațiilor, sgomotul camarazilor, neputința de a sta izolat singur cu gândurile lui și frigurile... și ferestrele tot închise.

* vecinic închise cu perdelele lăsate

[Și doctorul!] [de față cu directorul] [era un om vesel și de spirit]
 35 [Niță era bolnav și doctorul —]

Și doctorul... un om vesel și de spirit. Când [directorul] părintele directorul i-a prezentat pe Niță și i-a spus că are de câteva zile friguri băiatul, l-a mângăiat pe băiat și l-a tras de urechi în glumă.

40 (3) — [N'are nimic]

= Ofițer mă! nu popă!... N'are friguri, părinte... altceva are băiatu A ce prostie școlile astea închise... Să-i dai drumul băiatului să se plimbe mai des.

În sfârșit a venit duminica.

45 Niță a fost indemnat de camarazi și de directorul să iasă la plimbare. El n'a voit să iasă și a rămas în școală ca să poată ajunge cu lecțiile remase în urmă din cauza boalei. Și părintele directorul

a fost încântat de silința băiatului. În sfârșit dejunul s'a isprăvit și școala este iar deșartă. În curte nu-i nimeni. Silitorul seminarist coboară în curte. Dar dacă o fi ferestrele tot închise? Nu

5 Și n'apucă să ridice ochii nesățioși asupra lor și văzu venindu-i un ghem alb [aruncat] de hârtie care n'tr'o clipă i cade la picioare. El îl ridică, acum nu mai era [înțepat] prins cu un ac, era legat cu o panglicuță [albastră] roșie:

«Te iubesc.» treci [deseară] la miezul nopții pe la poarta noastră. Te aștept. O să vezi cât de (*sic*) iubesc!

10 * atât și nimic mai mult și nici o mișcare la fereastra, și nici o umbră nimic.

La miezul nopții! [nebună și crudă!] tocmai la miezul nopții! [Dar cum o să trăiască un om până la miezul nopții. A trecut greu zece ceasuri. Greu] A trecut [greu] încet zioa. Și noaptea... nici-
15 odată nu au adormit mai târziu seminaristii. Dar și 'n chinul așteptării e atâta dulceață. Dar din norocire mai pe urmă nici o pedecă [n'a intimpinat el când]: s'a sculat [a eșit cu pasul sigur] a coborit jos, a sărit poarta fără să facă [cel mai mic] vre-un sgomot însemnat și s'a îndreptat cu pasul sigur cătră ținta cunoscută. O
20 femeie [il aștepta] în umbra gangului... Aide te așteaptă. Atunci nu e chiar asta. Ea 'l apucă de mână și el se lasă ca un copil somnoros să-l ia de mână și să-l ducă p' întunerec încet. O scară strimță, apoi [două] o încăpere întunecoasă... [și deodată] o ușe se opresc. Lung a fost drumul acesta în care seminaristul voinicul seminar...
25 mergea machinal și la fiecare pas o șovăire urmată de un cuvânt șoaptă de încurajare de o povață] lăsându-se târit, deși o așa slabă mână, [ca un stîlp de piatră care se culcă în toată greutatea lui împins de degetul slab]. La fiecare pas nesigur, la fiecare șovăire, în locurile necunoscute un cuvânt, o șoaptă de încurajare și înainte!
30 În sfârșit s'au oprit femeia îl lasă de mână. Un minut, părăsit în întuneric de mâna binevoitoare el fu în pierzare,— o coloană [greoaie] aplecată căreia i s'ar smulge propteaua de siguranță; urechile începură să-i țiuie tare și simți genunchii părăsindu-l. Atunci femeia lovi cu degetele pe ușă — erau lângă o ușă — și îndată
35 ușa se deschise. Era lumină înăuntru, o lumină albastră și perdele albastre mari în fund și o lampă albastră — albastru și tot albastru, un albastru moale, mângăios [dulce] [blând] și leneș. Și femeia care-l condusesse prin întunerec, 'l împinse binișor în lumină, și coloana greoaie cedând se aplecă cu toată greutatea trupului
40 puternic de douăzeci și doi de ani în lumina albastră și ușa se nchise pe dinafară.

[Vorbe? Se poate cu vorbe spune chaosul în care se sbătea trupul și sufletul...]

45 [Se poate spune cu vorbe cum mângăie o femeie și cum cu amândouă] [jocul mânilor albe degetelor delicate și subțiri în părul stufos și...]

[Era în adevăr frumoasă]

[Cu vorbe să spui și]

(4) Cât e de frumoasă o femeie [cum din creștet până 'n tălpi]

[Vorbe deșarte și goale] [cu vorbe să spun]

5 Cum [te] o femeie [apucată de patimă te mângâie, cum degetele ei [subțiri] slabe se 'nceștează de mușchii [tei] înfiorați, și gura ei rece ca ghiata, și ochii ei beți și [sudoarea] mirosul [de sudoare] ce radiază din rădăcina părului și puful sbîrlit de pe obraji aprinși și lăncezeala încovoiala lîngedă a trupului și bătăile ticăiala loviturile inimii de peretii sinului Și cât e de bine să te [scalzi] îneci

10 până a te simți că se stinge cu totul conștiința și că mori în simțirea acestora toate ce te 'nvelue din toate părțile ca niște valuri calde [și amețitoare de sânge cald]

[E de prisos să cauți a spune lucruri]

[Și vorba trebuie să le ia încet pe rënd]

15 [Se pot spune astea cu vorbe? Vorbe zădarnice și goale]

[Cu vorbe nu se pot spune]

A fost o patimă din cale afară [ne bună] dulce și dureroasă o în-

cordare a sufletului o exaltare a simțurilor îngrozitoare și delicioasă.

S'ar putea toate astea spune cu vorbe? [Trupul Ce frum]

20 [Ce frumoasă! ce bună]

[Treizeci de ani de atunci] Și ce de nopți asemenea! Cinele tainice sub lumina [candelei] dela lampa albastră Și toate nebuniile închipuite și nenchipuite, și anecdotele picante din care tînărul țeran avea un repertor așa de bogat și scenele de gelozie fără cu-

25 vânt din chiar senin și luptele așa de inegale pentru ea ca putere pentru el ca farmec

Și apoi după atâta oboseală [destăinuirea] [împărtășirea] povestirea reciprocă a [trecutului] celor întemplate mai nainte de a se cunoaște.

30 [O văduvie tristă rămasă cu un copil bolnav]

[Erau interese mari la mijloc o avere colosală]

[Era o istorie tristă] [Era tristă istoria ei]

[El avea puțin de povestit] [un copil crescut într] [Așa de sar-

35 bătădă i se] [ce putea povesti] [un sat între două ponoare] [ascuns între două ponoare] [strîns între două ponoare]

El avea puțin de povestit. Așa era de strimt satul lui și așa de puțin însemnată viața lui «până când l-a înțepat un ac cu gămălie».

[Aci era] [Asta era] Era aceasta o frază de predilecție Ah era șiret țeranul. [era perfid] el ținea mult la fraza asta; știa că, zisă bine

40 [cu intenție], și însoțită de sugerea degetului odinioară rănit și de o privire [galeșe] [cu înțeleș] mângăioasă [cu adâncă intenție] pe sub sprîncenele posomorite cu bunătațe o să fie numai decât plătită cu atâte și atâte mângaieri

Ea avea mai mult de povestit și istoria ei era destul de tristă.

45 Cinci ani de viață cu un om bătrân istovit și apoi nebun; veduvă cu un copil [bolnav] [ar fi fost căpiu] — o fetiță de aproape nouă ani care trebuie păzită de aproape ca să nu dea foc caselor. Inte-

rese mari, o avere colosală, consiliu de familie, soacră și cumnați cari fac împrejurul ei o poliție desgustătoare. [Și aci era momentul ca să-i] Și aci venea așa de bine răspunsul ei la fraza lui de predicție, [Setea de viață așa mi-era] închipue-ți ce sete mi-era de viață ce dor mi-era de tine! Și atâta căldură strinsă în [inima] ființa aceea frumoasă și iritabilă se revêrsa acuma în afară cu [tot avântul] o pornire vulcanică asupra fericitului

[Omul care le gândea toate acestea pe care le] [înșirate aci așa de insuficient și de inform] [și neindestulător] [era acum preotul bêtân al satului]

(5) Și poate de aceea s'a și stins în [ultima] cea din urmă isbucnire. El trebuia s'o părăsească când între el și dënşa s'a ridicat zidul consiliului de familie, plângeri-revoltă — mai întâi desperarea apoi o boală îndelungată — apoi o resignare sfântă și lacrimi și încet încet, nu uitarea, ci tămăduirea liniștirea potolirea dorului sub greutatea anilor grămădirea crescândă a anilor și greutatea împrejurărilor.

* bătaia a fost o minune c'a scăpat numai un an pierdut natura țeranului robust boala de inimă ce a suferit măsă murise

Ea murise din naștere

* Rușinea lumii; o naștere ascunsă la o moșie depărtată o leuză Și copila cea bolnavă pusă sub epitropie era la Paris într'o casă de educație

[Toate Acestea astea < înșirate aici așa de nesuficient și de inform > treceau acum întregi și clare pe dinaintea prin gândul omului îmbêtănît de ani și de împrejurări preotului Niță din Dobreni acum așa de măhnit. El fusese tînărul seminarist de acum treizeci de ani el preotul Niță din Dobreni; el și sta acum sta acuma înaintea așa de măhnit, încât pe cartea deschise (*sic*) dinainte unde sta strivită o garoafă lipită prinsă cu un ac cu gămălie de un petec de hârtie, îi pica două lacrimi

Vremea oțelise pe seminaristul de odinioară, astfel că nu două atât de puerile și nevinovate suveniri i-ar fi putut storce lacrimi, lacrimi de acele vèrsase destule aldată; [era o altă suvenire] avea de la acea femeie pe care i-o lăsase femeia din odaia o altă suvenire care-l făcea să plângă; era Ion învățătorul din sat, copilul la nașterea căruia murise mama și care era pentru el cea mai grozavă amenințare cea mai vajnică primejdie — era Ion învățătorul. Foarte nenorocită istorie. Ion copilul regăsit rătăcit și cules de pe drumuri]

Vezi 14

De transportat

[trecuse opt ani de când murise]

Mai târziu

trecuseră opt ani de când se sfârșise acea dulce și tristă istorie din copilărie. Niță era preot în Dobreni

* un an de școală pierdut dar câtă milă și câte învățase el dela ea (6) Înaintea cafenelei din centru era strinsă lume multă care ridea: era de sigur o comedie ca la orice zi de tîrg. [O maimuță

savantă sau ((*cuvânt indescifrabil*)). Vreun animal procopsit savant vre o paiată ori altceva.] Și preoteasa foarte amatoare de așa curiozități care frumos povestite acasă cum știe povesti ea fac poate mai mult efect decât în natură apucă într'acolo.

5 [determină] pe părintele, care mai la urmă umbla [fără vre-o țintă hotărîtă prin târg] cum se umblă la târg de colo până colo ori încotro fără țintă hotărîtă, merse după ea.

[Era 'n adevăr mulți multă lume grămădită în cerc și dinaintea]
O țerancă bătrână

10 Era în adevăr o grămadă de lume care sporea din ce în ce, și pe scaune dinaintea cafenelei și 'n picioare pe trotoar o sumă de notabili ai orașului, senatorii și deputații și membrii tribunalului, și [amplioaiții] funcționarii prefecturii și polițaiul era zi de târg sârbătoare Ce era, ce făcea atâta senzație? Un copil de vre-o opt

15 ani sdrențeros, [cu pîrul stufos capul gol] și cu picioarele goale îmbrăcat în haine nepotrivite cu un gheroc, a cărui talie i vine până aproape de glesne Și e bine asta pentru că pantalonii nu mai funcționează (?) *) de mult [cu o pălărie înaltă] un cilindru turtit în cap făcea caraghioslicuri, [trag] [fuma], sfrejit galben și [picioarele] pulpele lui uscate care se vedeau prin sfâșitura pantalonilor [sunt jupuite uscate și cojite acoperite cu o coaje] e un mititel măscăriciu, foarte destrăbălat îndrăzneț [aproape nebun], fumează o țigară foarte lungă, se strimbă într'un chip straniu, păcălește și înjură pe boeri care rid din toată inima, îi chiamă pe fiecare după porecla [cunoscută în oraș] știută, cânta cântece rușinoase, [face gesturi] și joacă [o chindie] ciamparalele făcând mișcări și gesturi, toată lumea face un haz nespus... și o țerancă bătrână care e mai în față între spectatori, rușinată de refrenul pe care copilul i-l aruncă ei cu o intenție îndrăcită își face loc să scape

20 de acolo, își face cruce și zice depărtându-se măhnită: ... Cine știe ce păcate! [Doamne ferește] Să (*sic*) ferească maica Domnului pe orice copil!

* [Prin spărtura ce s'a făcut în mulțime, Popa pătrunde cu preoteasa mai în față]

35 Obosit, mititelul [nerușinat] s'a oprit din cântec merge și cere dela un boer plata dela cunoscuții lui salută foarte comic pe boeri, s'așează pe un scaun, alături cu ei, picior peste picior, și [chemă] și foarte serios își face altă țigară pe care o aprinde dela țigara domnului senator, și cere [dela un senator] «amicul» lui senatorul [să-l trateze cu un pahar de rom] [Cu condiția de a cânta un cântec favorit, care supără așa de mult] să-l trateze cu o cafea cu rom. Și un alt «amic» îl mai îmbie încă cu un pahar și încă unul și copilul [se scoală și 'n] se scoală și 'ncepe iar jocul de mai înainte. Acum mișcările sunt și mai deșuchiate [ca la 'nceput; apoi o tremurătură

40 nervoasă] dar încet încet membrele pierd siguranța și simetria

*) Semnul de întrebare în paranteză e al lui Caragiale.

mișcărilor, ochii mijesc și se împainjeneză, găfăiala îl înecă; copilul vrea să reînceapă escitat de îndemnurile tuturilor oftează adânc se oprește un minut cletinându-se de mijloc galben cu ochii stinși în fundul capului dă să ridice piciorul, se 'nvertește odată 'n loc și trupșorul [chinuit] sdrobot se prevălește greu pe marginea trotoarului Beat mort.

* cântecul e surd glasul este mai pe jumătate din versurile lui nu se mai aud decât cuvintele în adevăr obscene, cu intenție scăpate de slăbiciunea articulării

[Câteva exclamații de spaimă]

(7) Acum pentru că se strinsese lume prea multă încât circulația dela obor în oraș era intreruptă polițaiul chemă pe un vătășel, care ridică deacolo pe copil [și-l duse de acolo] ca să risipească aglomerația curioșilor

Popa [privise prosteste] aiurit [scena aceasta]. Până să cază copilul. [Inima lui trecuse prin o școală] Școala prin care trecuse odinioară îi făcuse inima incapabilă să mai sufere așa lucruri selbatece, cu ochii aprinși și cu pumnii încleștați, se sui pe trotoar și cu accentul unei covârșitoare indignări apostrofă pe [toată lumea] cei care rideau: «E păcat, domnilor! mare păcat! Gândiți-vă! O mână de carne de om! Creștini! frumos! păcat!» și intră în cafenea tremurând din toate coardele [Moralistul s'a ales cu ce s'aleg toți moralistii când nu au tactul să înțeleagă că Lumea n'a găsit la locul ei apostrofa moralistului, și i-a plătit-o care cum au putut, unul cu batjocură, altul cu injurătură]

Lumea care se amuzase așa de bine se 'nțelege [c'a găsit] că n'a găsit nicidecum la locul (*sic*) apostrofa moralistului, și i-a plătit-o cu ris și cu batjocură.

Incet incet [fiindcă era] inserase și era vremea mesei, toată lumea se risipi. Popa nu-și [venise] găsisse liniștea; el bătea mereu și nervos cu degetele pe [mușamaua] tabla de marmură a mesei mormăind între dinți fel de fel de exclamații de indignare. [Cafegiul un om care știa multe]

Cafegiul care știa multe fu gata să-i dea [toate amen] informațiile cele mai amănunțite asupra acelu copil nenorocit. De necrezut dar adevărat. Și popa mut cu figura strimbă de emoție asculta cu ochi [de nebun] năuci

[Un copil de familie bună; copilul unei văduve se pare de o familie]

E un copil de familie bună. [O văduvă foarte bogată, femeea unui neb. boer care a murit nebun] Inamorată cu un băiat dela țară, ... și a rămas însărcinată. [Familie] Rușinea lumii A mers se nască la țară a murit din facere

* [Multe greutăți Familia a pătimit multe până]

* ← O avere colosală de păstrat pentru un alt copil o fată... și aia nebună... A fugit dela [epitropi] școală, prin străinătăți, pe urmă a ven cu un, pe urmă s'a găsit și a intors-o in Bu-

curești acasă și a ajuns rău și s'a măritat cu un la București iar a fugit cu un]

Copilul a fost [declarat al unei țărance] aruncat și a crescut la niște țărani, aceia au murit... și acu s'a pripășit de vreo doi ani pe aici;

5 * de vre-o șase luni era pripășit[e] aci din jucării în jucării ajunse la atâta infamie

spune și cântă măscări, face caraghioslicuri — Se 'mbată, capătă o bucățică de paine doarme Dzeu știe unde, unde-l ajunge obo-seala, boerii îl fac haz și-l miluesc... Dar istoria lui toată lumea
10 o știe... Dacă 'l și chiamă « Nică Boerul »

Popa [și apucă timplele în pumni trosni pumnii de amândoe timplele] cu coatele pe masă strivindu-și timplele în pumni remase inecat de sudoare cu ochii țintă la o muscă ce venea trecea pășea încet pe marmura albă a mesii. Musca [se ridică], sbură, omul deș-teptat ca dintr'un vis se ridică de pe scaun și [plecă] ieși șovăind
15 din cafenea

* [ascultase informă și decolorată istoria pe care o știe mai bine decât numele lui]

*
*
*

20 Căutări zadarnice. Era [târziu noaptea] trecute de zece ceasuri, și nu-și putea găsi copilul [afară de o cafenea.] Din vătășel în vătășel, trei patru ceasuri de umblet printr'un oraș necunoscut (*sic*) o goană inverșunată după o informație despre culcușul probabil
25 al lui Nică Boerul Toate informațiile vătășeilor de noapte erau eronate... la cazarma Pompierilor... nu e... In gangul dela Poște (*sic*) nu e... in curtea primăriei sub șopron nu. Nici aici nici colo. In sfârșit, în [centru] piață, vătășelul știe sigur că Nică boeru a [mers] intrat cu [fetele] (8) [doi ofițeri și cu niște amploiati] niște ofițeri și funcționari la cafeneaua [unde cântă] din colț « unde cântă fetele teatru ». [Atunci acolo] A făcut o nepomenită senzație
30 intrarea popii cu figura lui sperioasă in [norul de] veselul local [Un hohot] Uite și părintele, a strigat tinărul procuror

— Blagoslovește taică părinte! a strigat una din cântărețe care ședea cu procurorul la masă. Și s'a pornit un hohot [nebunesc] de balamuc [care nu s'a potolit multă vreme după ce popa bui-măcit ca un om care caută] și niște aplause infernale. Popa a [cer-cetat în toate părțile cu ochii] infruntat [furtuna] batjocura [aceea veselă fără s'auză nici o epigramă (*cuvânt indescifrabil*) ca un om, care caută ceva intr'o odae goală deșartă a trecut printre mese]
40 foarte hotărît a [pêtruns] înaintat până în mijlocul sălii, a căutat cu ochii in toate părțile și a eșit fără [să înțeleagă să-l atingă] să simță o boabă din ploaia de risete de epigrame și de huidueli care l-a escortat până la ușe Era prea mare sgomotul din lăuntru lui ca să mai poată auzi furtuna veselă din afară.

45 * La ușe s'a oprit popa și a întrebat fără nici o șfială sau incun-jur pe un domn

Nu e!... Dar nu se poate să meargă la gazdă singur, peste pu-
tință. Înainte

[Poate] Încă un vătășel... Poate la Sf. Ion în curtea bisericii
doarme câteodată și acolo. [Era după miezul nopții.] Era în adevăr
5 acolo drept unde un felinar din răspintie își aruncă lumina lui [să-
racă] chioară [prin gîmurile lui] la spatele altarului [ghemuit cu
capul culcat pe un mormant] [Dormea pe prisma asta.] Un ghe-
motoc de om mic, mototolit. Dormea dus. Tocmai atunci Popa
simți [atunci] cătă cale [umbriet] făcuse [și se aplecă în genunchi]
10 [fu silit să se lase binișor] [e așeză jos a lăturea cu]... lângă copil
să-și potolească mișcările inimii

* Copil certat cu lumea de timpuriu!

Cu capul pe un mormant sărac și neisprăvit.

Doarme dus.

15 Era [copilul] pe pământ aci lângă el rodul nopților trecute în
odaia cea moală (*sic*) scăldată în lumina albastră

Și 'n vîrtejul de simțiri [adânci ce-i stringea] care-i sgudui-
sufletul, omul simți distinct la arătătorul drept o violentă înțep-
pătură de ac, ce-l făcu să se.

20 * Și 'n vîrtejul gândurilor omul simți distinct o înțepetură în vîrf
degetului

Atunci se ridică în genunchi apucă în brațe [cu putere copilul]
mototolul se sculă în picioare și porni. Copilul se deșteptă un mo-
ment din sguduitură mormăi < ameiit > somnoroș o înjurătură și
25 adormi iar în brațele care-l țineau cu o atîta dragoste. [În puterea
nopții popa ajunsese la gazdă.] Pe strădele întunecoase ale orașelului,
omul care și ducea comoara așa de greu gășită avu norocul să nu
întîmpine nici o piedică. Era ceasul când felinarele pot fi stinse
și vătășei trebuie să doarmă. Ajunse la gazdă. [Întră în grajd sub
șopron] Se duse drept la căruța lui așeză copilul în fîn, deșteptă
30 vizitiul și hangiu, plăti și plecă... A doua zi dimineața era acasă
în Dobreni.

* legea proteje pe minori

Sgomot în gazete

35 (10 = 9)

[Cinci luni]

[Trei luni trecuseră de cînd]

[O vară 'ntregă trecuse de cînd

Copilul era acum scăpat

40 Preoteasa n'avea de ce să fie tocmai mulțumită de ce-i adusese
Popa dela tîrg, Popa]

Preoteasa nu putea fi tocmai mulțumită de ce-i adusese dela
tîrg popa [dar o femeie

Trebuie multă muncă

45 fiindcă nu avea copii, tare rău nu
i-a părut] Nu e puțină greutate să aduci la un (*sic*) stare cuviin-

cioasă un așa gunoiu de copil: [era tot plin de (*cuvânt indescifrabil*)]
 într'o stare îngrozitoare. De câteva ori a trebuit lăut] tot trupul
 era numai bube din cauza scărpinăturilor, capul lui era carne vie,
 câte lăutori, câte leșii și câte alifii au trebuit pentru ca să se ridice
 5 incet incet de pe [trupul] [cel] [nenorocitului copil] trupul părăsi-
 tului [acela copil] coaja în care-l învelise atâta vreme de nenorociri
 Capul a trebuit ras Era slab copilul și tușea o tuse seacă îl ineca
 mereu. Copilul s'a lăsat bucuros să facă ce au vrut cu el. Curat
 îmbrăcat în hainele noi, era frumos

10 * Mai greu decât bubele erau de tămăduit apucăturile rele. incet
 incet și acele au trebuit să fie biruite: povețele blândețea o vorbă
 mai aspră la vreme devotamentului (*sic*) oamenilor buni care lua-
 seră la sinul lor și mai cu seamă o boală îndelungată [cea mai mare
 parte a urmelor] dacă nu cu desăvârșire cel puțin în cea mai mare
 15 parte și deprinderile pornirile [stricate] re [și iritabilitatea con-
 tractată de frageda ființă. un copăcel tiner se îndreptează] nu e
 peste putință grădinarului priceput și ngrijitor să îndrepteze un
 copăcel fraged care a pornit să crească strimb.

Când scăpat cu desăvârșire de vermină l'a îmbrăcat curat în
 20 haine noue, un mintean cusut cu fir, ițărășii albi cu șnur negru și
 pălărie cu panglicuță tricoloră [ridea și s'a uitat în oglindă], și i-a
 zis părintele: Să le porți sănătos, să crești mare, cu minte și cu
 noroc, copilul a pus mâinile în buzunările minteanului s'a uitat
 în oglindă, întăiu serios [și pe urmă l-a apucat un ris] s'a uitat lung
 25 lung și [pe urmă] apoi l'a podidit < s'a pornit > un ris... și de risul
 lui a început să riză și [popa] preoteasa și [popa] părintele. Dar când
 s'a întors copilul cu fața la ei și [privirile lui au întâlnit pe ale po-
 pei] li s'a întâlnit privirile [acesta s'a repezit] părintele l-a luat în
 brațe l'a sărutat [mult mult] cald [și l-a podidit plânsul a început
 30 să plângă] s'a pornit pe un plâns... [și de plânsul] și a început și
 copilul să plângă, și-a plâns și preoteasa. Pe urmă au mers toți
 la biserică [Părintele a cântat foarte frumos în zioa] La toți le-a
 plăcut hainele lui Nică, și [toate] femeile care mai de care l-a
 mângăiat și l-a sărutat, pentru că 'n adevăr era un copil
 35 curățel

Atâta numai păcat: copilul era bolnav: [Avea] îl apuca des] o
 tuse seacă... [nu putea mânca nimic]; dureri la lingurea, nu putea
 mânca nimic și toată zioa 'l trăgea la somn: friguri?... deochiu?...
 Era boala căinească... [Măhnite zile]... Toată ziua zăcea pe prispă
 40 la soare. Măhnite zile... măhnite nopți. [Doftori dela oraș], des-
 cantece... de geaba... se stingea vezënd cu ochii... I se prăpădea
 copilul. Fusesc [scurtă] mare dar scurtă și adăncă bucuria, dar
 (*două cuvinte indescifrabile, anulate*) și cu cât [fusesc mai scurtă]
 o vedea scurtându-se cu atât [era mai grozavă] creștea fioroasă
 45 inchipuire [că această bucurie va trebui să se sfirșească] că [neaș-
 teptata fericire trebuie are] azi mâine trebuie să se sfirșească feri-
 cirea neașteptată.

Părintele [adormise] ațipise despre zioă imbrăcat... și preoteasa sta lângă bolnav, care dormea de [mult] o zi întreagă.

(11) — Scoală părinte! strigă femeea sperios! Nu mai suflă!

Omul se ridică aiurit în picioare se repezi la copil îl luă în brațe și fugi ca un nebun în curte strigând:

Săriți! Săriți!

[Se făcea zioă] [Era] Răsărea soarele. O mulțime de oameni se strinseră. Popa puse copilul jos pe prispă și îl bocea în genunchi preoteasa îi ținea lumina.

Un descântec cu apă neincepută... Copilul [resuflă] mișcă... [trăiește oftează]... Deschide ochii... resuflă [bine și adânc] și zice cu glasul [amortit] stins: *Mi-e foame!*

[Incet incet bunul doftor] avea ființă curățită și premenită pe din afară trebuia premenită și pe dinăuntru Bun doftor aerul [Podenilor] Dobrenilor El a premenit ființa aceea asta era treaba lui și a luat-o foarte binevoitor asupra-și el s'a însărcinat cu asta [Știut că a premenit] avea ființă pe dinăuntru [cum o premenise], și a fost dureroasă și crudă operația, dar era neapărată și din norocire a isbitut așa de bine! [Și toate grijile, toată spaima au fost] [era] [acu uitate]; [și Nică și viața] [băiatul se făcea din ce în ce mai voinic și mai frumos se rumenea ca un măr

Băiatul jigărit de acum câțva timp]

Sângele proaspăt

Băiatul [a] scăpat cu desăvârșire începu să prinză rumeneală [în] obrazii lui așa de vestezi altădată și [acuma de așa]

Fusese o luptă infricoșată Viața [pörnise biruitoare] pășea acum înainte strălucitoare și mândră de o așa de grea biruință [Băiatul creștea mereu < ? > ochii luminoși și părul

* își umple ochii lui posomorîți [mari] [frumoși] intunecoși de lumină și de veselie

* preoteasa atirna Popa Ion pune atirna)

Pe când Popa Ion atirna în biserică din Dobreni o icoană nouă dăruită de el Maicii Domnului, pentru că și ea îi dăruia [i-a fost dăruit ce o rugase] ce a fost rugat-o el, în orașul de reședință era oarecare mișcare la cafeneaua din centru. Se aflase de urma [» pun- gașului »] lui Nică Boerul.

(Rândurile ce urmează, până la sfîrșitul filei 11, sunt scrise diagonal, probabil pentru că nu sunt în continuare).

» Ce-ai făcut căine? » urlă Ileana și [repez] arunca [aduse asupra] voi să s'arunce asupra lui. Dar într'o clipeală o lum și un trăsnet, [și] femeea [căzu pe spate] dete un țipet și [căzu] puse mâna la sin, vru să facă un pas și căzu pe spate

Sare și trage clopotele

Satul se stringe

popa luă de mână pe Cuțiteiu după dîșii se luă tot satul.

— Mi-am impușcat copiii! Ce frumoși era!...
 Ce bine se potrivesc O supremă
 [și căzu trăsniț jōs] fulgerat
 Bătrân [Popa] se uita cu dragoste cea mai înaltă
 la cele două trupuri tinere

(*cuvânt indescifrabil*)

* Legați-mă! Luați-mă! Duceți-mă.

(11 bis) [Câte a intimpinat pe urmă au fost poate mai grele]
 Dispariția lui [Nică Boeru] firește nu putea trece neluată în seamă:
 10 era o pagubă reală pierderea [pentru obicinuiții amatorii de petre-
 ceri societatea orașelului de reședință pierderea < unui astfel de
 amuzament > micului bufon. Nu se stia ce să fie fugise? murise
 Și la cercetările ce s'au făcut S'a crezut întâi că se 'necase ori că
 murise undeva] Acum se aflase adevărul. Gazeta din localitate da
 15 o notiță [din care resulta] în care se arăta că [el băiatul micul măs-
 căriciu] fusese răpit de un popă dela țară acu șase luni în vremea
 iarmarocului care venise într'o noapte] beat la Cafê chantant că
 mai înainte și pe urmă umblase din vătășel în vătășel căutând
 pe copil

20 * era la iarmaroc De sigur luase pe Nică
 Procurorul tinăru procuror a luat atunci serios afacerea în mână
 și « cu o inteligență și cu un zel care-i fac adevărată onoare » din
 cercetare în cercetare a descoperit că victima raptului se afla la
 popa Niță din Dobreni. Atunci procurorul însoțit de suprefect și
 25 de forța publică a făcut o descindere locală

(12) [A avut o vorbă tare procurorul când] [părintele] [popa]
 » *Dura lex, sed lex*, și legea proteje pe minori! »

Revoltat că vrea să-i răpească copilul popa a făcut o [adevărată]
 așa de elocuentă apărare a cauzei sale. Un copil pierdut în mij-
 30 locul unei lumi [nemiloase] aspre, bătuit de foame, în prada unor
 porniri rușinoase și omoritoare chiar pentru un om matur, [nebun
 de] bolnav [dormind] găsindu-și culcușul Dzeu știe unde; o biată
 [mână de carne prea crudă] ființă crudă și < de > nevinovată bă-
 tută de [vijelie] așa vijelie înversunată: copil de opt ani desfră-
 35 nat prin îndemnul lumii batjocoritoare și nesațioase de [glume]
 păcate; [batjocura unui tērg de oameni] scăpat de [așa soartă]
 [adus la] vitrigă soartă întors dela o atât de rătăcită cale, întors
 dela moarte la viață, [dela iad] Un copil de om... Dormea bolnav,
 [cu cree] cu trupul [chinuit de murdărie de pecingine] fript de pecin-
 40 gene murdară cu sufletul smintit de ticăloșie... Ce ar fi făcut copilul
 ăsta când ar fi început zloata ploaia, ninsoarea și gerul cu picioarele
 goale și crăpate etc.... Ar fi murit... Ce ar fi putut ajunge dacă
 putea lupta cu atâtea

resista

infrunta atâtea

Temnița
Spitalul de nebuni
Ori putea să moară

ființa aceasta plăpândă [copilul]

5 [A unui biet creștin] [și apărât astăzi încât crește ca oamenii ca toți copiii de creștin cu frica lui Dumnezeu și a oamenilor]

[Cu cât vorbea popa, cu atât glasul lui se 'neca pierdea acel accent cald care]

10 Era o bucată bine simțită frumoasă discursul cald al părintelui, și aproape toți asistenții și subprefectul și primarul și notarul și toți fruntașii [toate notabilitățile] erau câștigați aproape se aplecau în parte; dar [tinerul a știut să strice] procurorul «un tiner cu multă învețatură cu mult viitor» a respuns numai [câte] o vorbă < scurt și așa de serios > o vorbă tare [care trebuia] încât
15 neapărat a trebuit să [recească] restoarne toată impresia de in-duioșare pe care o obținuse părintele cu elocvența lui.

* [L'ați văzut mai înainte știți cum era, iacă-tê]

» Popo nu poți sechestra minorul... legea e cu el [Dura lex sed lex!]

20 [» Minorul] Copilul trebuie restituit cui de drept. Legea proteje pe minori! *Dura lex, sed lex!*

[Revolta]

[Copilul însă era ascuns]

Se scria procesul verbal

25 I[-l] lua [copilul]! Ce era de făcut El nu-l putea lăsa. Dar i-l ia... Popa clipi aiurit și văzu înainte sânge... Chiar pentru o faptă [chiar] sau [numai] pentru o demonstrație — el însuși nu putea ști — [nu se poate ști] el se repezi în odaie și [puse mâna] luă pușca din cuiu, — când Cuțiteiu cumnatul — primarul — [prietenul] —
30 un om trecut prin [multe] atâtea — intră după el...

* Priceput om Cuțiteiu!

Așa de ușor era să scape din încurcătură! Și popa văzu că inspi-rația în clipe așa de înalte nu trebuie niciodată căutată [departe] la un kilometru, ea ne stă totdeauna sub nas și cine se uită departe
35 firește că n'o s'o vază

[El trece] [El scotoci discret în fundul lăzii]

El [lasă] puse pușca [la loc] în cuiu... [descuiă] [deschi] des-cuiă (13) lada scotoci în fund și lasă cu multă discreție capacul așezend peste el velința la loc. Cuțiteiu [ieși] trecu iarăși în odaia unde se
40 scria [procesul verbal] procesul care sub dictarea procurorului ajun-sese la paragraful final [legea proteje legea trebuie să protejeze pe minori când Cuțiteiu cere voe] «și legea proteje trebuie să prote-gă...» Cuțiteiu intrerupse cerend iertăciune [politicos] voia să-i spună ceva Dlui procuror și-l intro îl luă la o parte

45 și ieșiră amândoi în tindă

— «Dle procuror, zise Cuțiteiu cu o privire și o intenție adâncă, popa este un om foarte de treabă... poftiți... poftiți!» și deschi-

zând ușa, introduse politicos pe tinerul licențiat în odaia unde l aștepta părintele.

Procesul verbal [s'a ter] nu mai trebuia schimbat. Totul sta in concluzie [finalul însă a luat] spre mulțumirea [tuturilor] notarului
 5 [a legei dure] și a tuturilor [o întorsătură fericită] Re prezentantul
 ministerului public dictă spre incheiă « luând în considerațiune
 informațiunile cele mai amenunțite care unanim arată pe Sf. Sa
 părintele Ion ca pe un om cu cele mai frumoase calități morale,
 considerând progresele fizice și morale realizate sub îngrijirea [și
 10 educația] Sf. Sale părintelui Ion din Dobreni de orfanul Nică supra-
 numit Boerul, [a lăsa] rămâne acest orfan sub paza și răspunderea
 acestui meritos și caritabil preot »

[Și] Seara a fost [la părintele] masă mare. Preotul sărută mâna
 Dlui Procuror care a trebuit să cedeze rugămintilor tuturilor și se
 15 remaie a pleca a doa zi a ridicat un toast făcând cele mai sincere
 și mai căldurcase laude sentimentelor umane [și patriotice] ale
 părintelui, al căror exemplu nu se poate indestul lauda și recomanda
 [A fost foarte entusiast] Tinerul procuror vorbea [foarte mult] Masa
 [era] a fost foarte animată toată lumea mulțumită [și nu se poate
 20 spune ce era mai] Diplomatul Cuțiteiu zimbea cu mult înțeles și
 [clipea făcea din cand in cand cu ochiul preotului] facendu-i cu
 ochiul preotului, pe când acesta ținea între genunchi pe Nică și,
 cu gândul pe altă lume, îl îi [mâng] trecea incet cu mâna prin părul
 moale.

25

* * *

II

Unei femei ca preoteasa Sultana, așa de bună [și de miloasă
 pentru cu] cu un serman copil străin [luat de pe drumuri] trebuia
 să-i dea Dumnezeu o bucurie: și i-a dat-o [fetica ei] — [ce ciudată
 30 idee a avut părintele s' o boteze Lucia!] — [e un nu e un nume
 ca lumea] In acelaș an [i-a dăruit] a avut o fetiță

[greu se crește un copil. Dar a crescut, și Nică până să plece la Bu-
 curești Copila e de șapte ani și până să plece Nică la București
 unde]

35 Erau fericiți. Nu trebuia să mai mănie pe Dzeu... Ce-i drept!
 Ei!... dar dacă n'ar fi fost preot Nică ar fi fost acum lumea toată
 ar fi știut ce bănuia el: Nică este carne din carnea mea sange din
 sangele meu...

(14) N'a avut însă parte biata [femei] preoteasă [să se bucure]
 40 să-și vadă copila la casa ei. Pe ea a chemat-o Maica Domnului de
 vreme. Mult a plâns-o părintele pe blânda femeie pe care o iubea
 atâta pentru sufletul ei cel bun, pentru mila ce avusese de sâr-
 manul copil cules de pe drumuri. Văduvul nemângăiat și-a măritat
 copila curând după moartea nevastii. — E un om de treabă gi-
 45 nerele lui, [om cam] dar e un om fără mult cap... e un om de care

un altul reuțăcios poate ride... vorbește cepeleag, cam urit și moale de genunchi. In sfârșit nu e ce ar fi să fie

←————— Vezi 5

Nică e de un an aici în sat învățator. Cu multă greutate...

5 [Popa] < să înlăture influențele politice >

* trebuie să plece

Preotul a reușit să-l strămute la Dobreni; [pentru ca influențele politice] dorul ce a avut să aibă pe ténărul învățator lângă densus, să-l așeze și să-l insoare... i se plătește acuma foarte amar. Și
10 de aceea, [cu ochii pe garoafa uscată] din ochii bătrânului [pică] [fierbinți lacrimile] [care pățise atâtea în viață; că n'ar fi trebuit să plângă] pică pe garoafa uscată din carte lacrimi fierbinți. E tare măhnit și [oricât] zadarnic [ar căuta] luptă sa gonească gândurile care-l framântă: cântecul de afară i le incurcă și mai [mult]
15 tare: Ileana, fata lui, nevasta lui Matache... Bărbatu-seu la treburi în oraș... are să lipsească doe trei zile — ... ea [cânta și 'n glasul ei este o căldură] șade jos in curte cu bărbia rezemată în mâna stingă și cântă. [Dar acum] [Glasul ei arde și căldura] Ileana cântă frumos, e știută Dar acum căldura cântecului este deosebită,
20 mlădieșea lui este tocmai din adâncul cel mai ascuns al sufletului:

* [e o văpaie un foc nestins neinchipuită in simplitatea acelu
cântec și când zice dorule! dorule! acu domoale și par'că sfinte
acum repezite și puternice infricoșate cântecul ei simplu și < și
duios > era o văpaie neinchipuită acum se stingea glasul ca un
25 acum resuna cu o tremură nervoasă In melodia simplă dar
suavă era un plâns atâtea înțeles vaet de descurajare] glasul ei
arde. Omul care invetase atâtea < prada gândurilor plânge pe
garoafa uscată in ladă înțelege >, înțelege nențelesul vede limpe
știe bine care sunt coardele] ascultă mușcându-și buzele înțelege
30 limpede ce putere a ridicat așa de sus coardele cântăreții ce re-
sunau atât de [infricoșate] petrunzetoare

[In] O melodie simplă și monotonă, [era o lume întreagă de] câte
înțelesuri [vaetul [de descurajare] câtă piczare de suflet, [plânsuri
de resemnare]... [pofta arzeto mistuitoare] câte făgăduințe fără
35 margini, câtă poftă arzetoare și multe și multe, pe care toate nu-
mai [limba] graiul mamii mele știe să le spuie cu o vorbă: *dorul*.
[Dorul! acela il știa tatăl llenii pentru că-l simțise și acuma] Fata
cânta cântecul tinereții lui... și [accentele] cântecul ei il [ridica]
lua 'n sus ca pe niște aripi largi și puternice și-l ducea [trimitea
40 inapoi] inderet cu treizeci de ani [el < găsea > vedea și curtea se-
minarului vedea luminos și curtea seminarului] și de acolo 'l lăsa
[să-i bată inima așteptand momentul] se 'ntoarcă (*sic*) încet cătră
clipa de față [și de aceea acuma se inșirau inainte-i] vedea unul după
altul in toată limpezimea toate inelele ce făcuseră lanțul vieții lui.

45 Cântecul ei nu mai era de suferit [trebuia să-l reteze Popa] Tata
inchise cartea repede o puse la păstrare și apoi ieși pe prispă și
o [chemă] strigă brusc.

Ea se opri [deodată] din cântare, se șterse repede la ochi și s'a-propia.

— Ileano! — Ileano! zise popa tremurând și fulgerându-o cu privirea E păcat.

5 — Taică!

— E păcat... repetă popa mai apăsător... rușine și pecat! și ieși pripit din [curte] ogradă și porni la deal fără să se mai uite înapoi.

←—————→ Vezi 19

10 Se ducea la Cuțiteiu Avea nevoie să vadă un prieten.

(15) Nu doar că avea să-i spuie ceva, dar omul vrea să fugă de el însuși, îi era cu neputință să rămână singur cu gândurile lui. Batrinul Cuțiteiu [robotea câte ceva prin curte] era la poartă. Popa venea să-i spuie multe. Se așezară amândoi pe [prispă] pâlmar [și Cuțiteiu porunci.] De mâncare n'avea poftă părintele; dar un pahar de vin. bucuros. Cuțiteiu porunci nevastei să scoată o cană [o cană mare] de vin din [pimniță] pivniță. Femeea aduse cana, [așeză] și merse să culce (*sic*) dupăce puse [la fereastră] în odaia de lângă pâlmar o lampă la fereastră, ca să-i lumineze. Intre < un om și > altul și tine este ca dela o stea [din departa] la alta. Arde colo un soare [nemăsurat de mare] uriaș [și flacăra] și din depărtările [fără margini nemăsurate ale chaosului un altul] dincolo altul Printre învîrtitoare pulbere de [stele] lumi [unul] un uriaș de flăcări d'abia [vede] zărește pe celălalt ca o schinteie [mică] ce clipește pierdută în negura [câpătai] fund. [De câte ori nu se mai zăresc chiar deloc și nici nu bănuiesc măcar unul de altul. Așa [focul care arde mistue] [un suflet se pare altuia] se pricep oamenii [unul pe altul] între ei, atât pot înțelege unul altuia sufletul

[Era o depărtare departe Cuțiteiu de popa și pentru aceea]

30 Steteau față 'n față cei doi oameni dar foarte departe unul de celălalt, și

[Temerile părintelui pentru cinstea Ileenii... Cuțitei ridea zimbea la toate Cuțitei zimbea sceptic când la destăinuirile prietenului seu. Descoperirea popii era un lucru vechiu pentru diplomatul

35 Temerile părintelui erau] depărtarea aceasta reducea la proporții ce nici nu mai merita socotite spaimile exagerate ale părintelui Ce lucru așa mare și grozav era la urma urmelor? [Cuțiteiu] E ceva [mai lesne intemplantor] să se întempele mai lesne? Un tîner Se iubesc doi oameni tineri. Lume!

40 « Eu [de când i-am văzut] știam dela 'nceput că o să fie incurcătura! » zise Cuțiteiu [rîzînd zimb] cu zîmbetul lui obicinuit [și-și bău paharul și ciocni paharul]. Dar nici că se putea altfel [Ileana e frumoasă Femeea e frumoasă Fina e frumoasă el e frumos se potrivește la versta la mers Am văzut asta] Intai [numai am bănuie] bănuie numai dar acu [iși poate pune mîna 'n foc] mi-aș da capul... Acu vre-o trei săptămîni duminică dimineața [ședeam la

45

poartă] ieram în grădină. Ei trecea amândoi pe lângă gard... [și se oprea] mergeau încet și vorbea (*sic*) șoptit... N'am putut s'auz nimic. Atât numai mi s'a părut când s'a oprit în loc și s'a uitat unul la altul că ea zicea: nu te crez... Și el zice: o să vezi [răspundea el]... Am ieșit repede din grădină și [le am] până să ajungă ei în drumul ăl mare cum mergea domol și se tot oprea le-am ieșit înainte la poartă. [Li vedeam venind] Venea amândoi legănați par'că umbla pe-o apă; [trecea] ar fi trecut pe lângă mine și nu mă vedea

— Buna dimineața fina! Bună dimineața, Nică!

10 — Sărut mâna, nașule.

— Da 'ncotro?

(16) — Mergeam și noi la biserică... Ne am întâlnit mai colea cu neica Nică...

[Și nu se uita] Imi vorbea mie și [se uita]... cu ochii la el...

15 [Am privit] M'am uitat pe urmă lung după ei... până a intrat amândoi în curtea bisericii și ce să mai vorbim taică de geaba; [am zis și eu cand am văzut cum să fie] dacă așa a făcut Dumnezeu lumea asta a noastră: am zis și eu — « Ei! așa da! așa 'mi place și mie! » N'ai ce-i face! Boala fără leac trece cu vremea, A intrat
20 boala 'n sufletul lor n'o mai scoți... S'apoi adică ce-ar fi să-l lase pe părlitul de Matache — un nevrednic om insurat de trei ani și n'are măcar un copil... Și să ia pe Nică »

Era de prisos să mai răspundă popa la asemenea cuvinte, și pentru aceea și tăcu [ca un buștean]

25 * Tot satul a băgat de seamă

Care va se zică romanul lui Nică cu Ileana era mai înaintat decât credea el... Și poate Cuțiteiu vëzuse încă puțin Popa își simți gâttelejul aprins și uscat, bëu [pe neresuflăte] doë pahare unul după altul și apoi inghiți în sec, și încă unul.

30 ← — Asta cât oiu trăi eu, nu se poate, zise popa

— [Da de ce nu] Ce se potrivește? Dece?

— [Pentru] Că nu voi eu...

* Cuțiteiu se 'nfierbentă la vorbă

35 — Ei asta-i, par'că ei o să te 'ntrebe pe tine Și dacă-i vorba tot mai bine să-i fie nevastă decât țiuioare... Uite popa cum se miră, par'că întâia oară a văzut d'alde astea. Tu n'ai fost tinër, mă? Nu ți s'a 'ntâmplat? Mie mi s'a întâmplat; [dar reu de tot] și încă la mine era reu de tot Era mai mare păcatul La mine a fost ca ne-lumea. Iaca pot să'ți spui ca la un duhovnic ce ești: eu mă 'ndrăgisem de cumnată-mea de nevasta lui reposatul frate-meu. Să
40 murim și ea și eu și mai multe nu. Tu nu erai pe vremea aia aici erai la școală [tocmai te duseși la București] tot satu știa și frate-meu ba. Bietul reposatu neica prost era!... Par'că dracul îl impingea să mă ajute el: Țiu minte că odată zor nevoe să mă duc
45 la tîrg cu ea, că el avea treabă la deal. [Mă pus] Bucuria mea: mă și puseseam în căruță cu ea când iacă-tă sora taichii, maică-ta re-

posata Dzeu s'o ierte, cuminte și bună femeie era... a venit s'o luăm și pe ea cu noi... Și n'a fost chip o zi întreagă s'o rătăcim prin tîrg. Taica mē dăscălea p'o parte, maică-ta pe alta. Și unul și altul o păzea pe Sultana de nu te puteai apropia. Ce mi-a dat

5 pēcatul in gānd? Să fug cu ea 'n lume... Cine să le fi spus... cum or fi aflat-o și asta nu știu, numai atăta știu că m'a vëndut ca să scape de mine și pe mine de pēcat

— Cum? întrebă popa

— Iaca m'am pomenit intr'o zi dis de dimineață cu o larmă

10 mare 'n sat... Chiote, țipete de mueri și de copii. Ce e? ce e?... Alerga aleșii cu ceaușii să prinză flăcăi la miliție. N'apucasem să-mi pui minteanu pe mine și mă pomenesc cu Sultana găfăind: «fugi, Costandine? [că a venit mă să te] după tine umblă să te ia!»... Odată mi-a fulgerat prin cap: asta taica mi-a făcut-o: că-mi spusese cu vre-o trei zile nainte: mă Costandine tu ai fi bun de dorobanț! Ce nu vrei tu mă să te bagi la miliție... Acu zic: Tot mă ia... incai... am apucat-o pe Sultana [în brațe] de [mijloc] mână și am smucit-o in odaie. Ți-ai găsit... nici n'am apucat să pun

15 mână pe [iveru] ușa s'o inchid (17) și iaca taica turbat in ușa cu un topor în mână: Ticăloșilor, vē trăsnește Dumnezeu! Vē crăp capul ca la niște căini! Intraseră in curte — i dau brānci bătrēnului cāt colo și ies afară pe prispă [cu cuțitul] și pun mână pe prășele... «Mă, zic, el de-o pune mână pe mine îi vers mațele! Și o iau la fugă spre pârleaz... Ei după mine. [Parcă-l vâz] Un ciauș de do-

20 robanți voinic și inalt cāt malul venea ca o furtună și învērtea peste cap ștreangul parcă-l vēz acuma... [Când] Dă-te nu te da, cānd să pui piciorul dincolo peste gard, mi-a și aruncat lațul de gāt și [n'am] m'a întors inapoi pe spate... [Ce să te mai lupti]... M'am sbătut [destul] cāt am putut da 'mi luase apa că ce să faci

30 cu lațul de gāt mē 'necasem de tot nițel să mai fi strins, mē curăța [de tot] M'a legat cot la cot și m'a dus...

— [Pe urmă?] Ei și?

— [Pe urmă] Ei și... m'a dus? (sic) [Să mē plătească taica] Cine era să mē plătească?... Taica? M'a dus la tact și d'acolo

35 [la cazarmă] [București] oraș... Am fugit odată cu gāndul să viu să iau pe Sultana și să m'apuc de hoție 'n codru... M'a prins... M'a bătut și m'a inchis... Am sărit intr'o noapte peste zid... cam despre ziuă a prins paznicul de veste s'a luat după mine și m'a impușcat in picior — ș'acu am semnul — iar m'a prins și iar m'a

40 bătut și am stat inchis... mult... până a venit să mē [cumpere] plătească și cu ce cheltueli plata omului in loc... și infundă în dreapta infundă in stānga cine te gāndești?... Bietul [neica] frațini-meu... Cānd m'am întors [in sat] acasă... Sultana avea doi copii... fusese bolnavă multă vreme și se făcuse urită [de foc]

45 Cānd am vēzut-o [par'că mi-a fost rușine] m'a apucat și pe mine și pe ea o rușine.

— Pe urmă?

- Pe urmă m'am căsătorit și am trăit cum mă știi. Bodaproste lui taica Dzeu să-l ierte iel m'a scăpat de păcat... că cum eram nebun îl făceam... îl făceam și era făcut... Dacă 'ți spun La ei nu e nimică... De astea [se ve] in toate zilele La mine era păcat
- 5 mare... [mă rog ca un frate] cumnată, nevasta lui frate-teu... mă rog cași o soră... Da ei! nu vezi tu ce potriviiți sunt... [par'că] Nu vezi că și seamănă amândoi...

←————— V. 19

- Venise popa chipurile [chip] să caute liniște la Cuțiteiu vèru-seu.
- 10 Nu < cu > vin, < cu > otravă-i dăduse Cuțiteiu să bea [sau: cu vin?... cu otravă 'l cinstise Cuțiteiu]. Și de[aceea] aia se [și] 'ntorcea părintele cătră miezul nopții spre casă cam pe 2 cărări, fără să poată gândi ceva [luminos], fără să [poată] [face] [lua o hotărîre] apuce in minte calea spre o hotărîre. O silă nespusă, un fel de desgust
- 15 amar, mai [apăsător] sdrobotor poate (*două cuvinte indescifrabile*) decât chiar desnădejdea; le [măcina gândurile și apăsa lăsa pe sufletul lui] se lăsase pe sufletul lui [la povestirea]
- [Care va se zică nu mai (*cuvânt indescifrabil*)
- [îi era somn și mergea de atâta canon] [și mergea intins să se

- 20 culce]
- 20 merge la prefect
- (*cele ce urmează sunt scrise diagonal pe restul feței*):
- Merge la învățător
- 19 jos A urmat o scenă etc.

- 25 până la atunci gândi popa /bine la [istoria] povestea lui Cuțiteiu
- (18) < [Cuțiteiu. Se ducea]

Nu doar că avea să-i spuie ceva, dar [omul] vrea să fugă de el însuși îi era greu să rămăie singur cu gândurile lui >

- 30 Oricât era de tinără Ileana ea [a *trebuit să 'nțeleagă] înțelesese [dintr'o singură vorbă] bine că tată seu citea [bine] în sufletul ei tot așa de lămurit ca în cartea lui dela biserică. [Dar era atâta] Ei ș'apoi cine ce treabă are?... Rușine... Ce e rușinea? Cinste? Ce e cinstea? Frică?... De cine? De ce? [Dar... să știe lumea toată... Ei și? S'o bată, s'o chinuiască, s'o omoare? Ș'apoi cine? Cu ce drept? Bărbatul ei?] Matache? totul? [Acela] Cârpa?... Se incerce... o să-l lase și pace bună... ție-și averea pe (*cuvânt indescifrabil*) Lumea?... Dar poate să afle lumea toată... [poate s'o chinuiască, s'o sfășie de vie, să-i rupă bucăți din carne] Cinstea?
- 40 Ce e cinstea? Rușine?... Nu mai are. [Să] Da, să știe toată lumea tot satul; [vreau eu] vrea să știe [toată lumea] toți și toate!

* NB tot la a III persoană

- mi-ar părea rău să nu știe [toată] lumea 'ntreagă. pentrucă nu-i (*sic*) mai [poate să se bucure] e de ajuns să se bucure 'n taină de fericirea ei... Atâta vreme păstrată ascunsă, o inecă... [ar] cântecul nu-i mai ajunge ca să-și arunce focul afară... [are] vrea să iasă
- 45

pe drum și să-i [strige] spuie oricui l-ar întâlni, are să meargă într-o zi mare la biserică și când o fi tot vileagul strins să strige la toți în gura mare, că-i plesnește inima de atâta [foc și dragoste] chin ascuns că fără el [moare] înnebunește, și [moare] omoară pe cine i-o eși înainte și [moare și ea ca o] stringe singură de gât cu ghiarele ca o fiară nebună...

* Fuseseră certați pentru mofturi Era apucată bine Și [se legăna amorțită ca de o durere] cu mâinile. [în capul ei frumos care-i ardea de friguri femeea se legăna] incleștate în păr[ul bogat] femeea își legăna capul ei frumos [la dreapta și la stânga] când într-o parte când într'alta [ca să-i potolească durerea]

[La spatele caselor] De dindosul caselor porni — așa de târziu — semnalul cunoscut [atât] de [mult și de] așteptat [Ea se repezi ca o fiară flămândă la pradă] [Flămândă se repezi la pradă] Fiară nebună dintr'o aruncătură fu de gâtul prăzii Ci vino odată, gemu.

Dintr'o singură resuflare glasul învelit [cu glasul înecat de sânge] [cu glasul înecat răgușit] și apoi urmă [pe neresuflete] cu o volubilitate [vârtejul torentul glasul sângelui inflăcărât glasul astupat] inspăimântătoare Ce faci? ce stai?... Ce vrei?... vrei să mori (*sic*) zi tu că vrei să mor... și mă jur [pe maic] pe sufletul mării din groapă, să n'apuc să văz lumina zilei, să mă gunoesc la garduri [până să fugă oamenii] până să fugă și câinii de mine [și le fie scârbă și câinii să-mi lingă rănilor] să văz cum imi cade toată carnea [de pe oase] —

* à refaire et à développer

feșii, și-mi putrezesc oasele până la meduvă, [să mi se 'ncuibe] jiganile pamentului să mi se 'ncuibe în coșul pieptului să-mi furnice 'n țeasta capului zi că vrei să mor și mor... mor... » [Și căzu] Ochii ei se 'nchiseră obrajii și gura îi înghețară și căzu ințepenită în brațele lui

[Era o putere de neasemănată (*sic*) care sguduia]

* *monstruos*

[Era așa de caldă și de dulce noaptea aceea. De departe pe dealul de dincolo de gârlă se vedea focul un foc care aci se stinge aci s'aprinde]

Când de suflarea lui, ea își [veni în fire recăpătă] căpătă iar puterea [și conștiința] se puse să-i (19) povestească plângând cât suferise de lipsa lui... câtă [desperare] desnădejde coprindea sufletul când gândea că el n'o mai iubește... și că toate... toate s'au isprăvit între ei... și atunci socotea că numai moartea poate să-i [potolească] curme nenorocirea asta... și se gândea care ar fi moartea a mai crudă și a mai dureroasă... Atunci el îi spuse

[S'au sbătut mult unul în brațele altuia:

Și apoi jurămintele nebunești]

S'au sbătut astfel mult unul în brațele altuia, când se auzi [poarta] portița trinită: venea părintele. [Ileana se smulse din brațele lui Nică și-i eși înainte] Amândoi [se opriră] remaseră nemișcați. Bē-

trănul intră în casa lui. De departe din fundul grădinii de unde ședeau ei se vezu fereastra dela odaia lui luminându-se... [apoi lumina stingându-se... apoi într'un tarziu]

5 « Să știe el că sunt aici zise Ileana [rizen] m'ar omori! » [Și povesti cât de brusc o apostrofase]

[Popa] Batrinul stinsese lumina și la lumina candelii se trintise pe pat: [povestea lui Cuțiteiu îl ametise] cu toate că foarte obosit nu putea adormi,, < într'un târziu >: el ațipea; [dar când] era tocmai să treacă pășească hotarul fericit dincolo de care gândurile [și icoanele] scapă din știrea noastră ca să alerge și să-și țopăie danțurile lor bizare < să > sburde după placul lor; el sări repede în sus... un sgomot în curte... o ușă se deschidea și se 'nchidea în casele de alături unde ședea fiică sa, erau șopte (*sic*) înăbușite... Bătrânul ieși repede pe prispă... Nimic... Fusese o părere bolnavă... Merse să vadă la casele de alături... era întunec peste tot, ocoli împrejurul caselor... Nimic. Bătu la fereastra dela odaia Ileanii... mai tare... și mai tare... nici un răspuns... Dar auzise. Să spargă [ușa]... să spargă ușa! și [se repezi cu creierul inecat în sânge] se duse la el. Iși puse mâna găfâind pe inimă [Inima i se bătea]... luă toporul și se 'ntoarse la ușa... [pân] când pipăi prin întunec locul unde era clanța, dete cu mâna de verigă: era pusă și incuiată cu lacătul... Nimeni în casă... [Cu capul gol,] Cu capul gol [cu picioarele goale]

25 * Cu pletele lui cenușii desfăcute și lăsate [fluturate în vânt] în voia vântului [ii era frică să o mai vază să mai dea ochii cu ea] Bătrânul ieși [mănat] pe poartă în fuga mare. În câteva clipe ajunse la școală... închisă cu lacătul

[Fereastra dela] La Ileana era lumină Era singură se desbrăca să se culce. [Inderēt] [Inapoi] [Inderēt] [Inapoi la școală! ușa dela școală era deschisă] Inapoi!... la școală lumină. El sui dintr'un pas cele trei trepte ale prispii și se uită pe fereastră Nică sta pe gânduri la masă, [cu lampa] cu capul rezemat pe mâna stingă... [el scriea] [și cu condeiul în mână.] Frumusețea tinărului ingheț (*sic*) privirile lui pierdute cine știe unde și zimbetul de nespūsă fericire care-i strălucea [lumina obrazul lui] obrații... incremeniră pe omul de afară... [El închise ochii și bătu cu putere în ușă El își] [Seninătatea] Era atăta [înălțare] pe [figur] chipul cel tinăr încât batrânul intoarse [ca de frică privirile] ochii de frică dela acea privesțe; [coborî cu cea mai mare discreție treptele și se duse acasă]... [Ileana dormea El n'o deșteptă] o clipă stete la indoială apoi bătu hotărît și cu putere

45 A [fost] a urmat o scenă foarte neplăcută. Imputări amare de nerecunoștință [atăta făcuse] Rușine păcat, [rugăciuni] protestări călduroase de nevinovăție... [făgăduințe jurăminte Rușine păcat] Erau numai glume umflate de gura oamenilor... Nu trebuie un bărbat în toată firea să se rătăcească după mintea slabă a unei femei bolnave... Și la urmă scurt... o voință hotărîtă până la

sânge a impiedica rușinea și păcatul. [Se făcea] ziuă când popa își spuse cuvântul din urmă... Popa putea face să fie permutat învățătorul... Ii dedia o sumă insemnată;

5 [Du-te d'aici dela noi totdeauna o să fii cași copilul meu Eu <tu> poți (*sic*) să fac să te permute]
 îi găsea o fată frumoasă și cu avere să-l însoare... il iubea ca pe cel mai scump copil al lui... Și asupra acestor <a>cuvinte [simțind] bătrânul simți că energia îi scade... [Și] plecă fără să mai răspundă la observațiile tinărului care cerea timp ca să se hotărască
 10 rască avu răspunsul învățătorului: [acesta] îi era peste putință acestuia să se permute acuma... mai târziu da... acuma nu trebuie să treacă examenele... la toamnă... când o căpăta numirea definitivă... atunci gândi popa... [Jertfa care o cerea] [Popa cerea prea mult... o așa jertfă nu se cere]

15 Când se deșteptă a doua zi popa... și gândi mai limpede la cele petrecute văzu cu durere că ceruse o jertfă care nu se capătă ușor... decât oricine o știa el mai bine... [Și povestea] o jertfă care trebuie luată cu d'asila, nu se dă de bună voie, și-i clipiră [in memorie] pe dinainte toată povestea lui Cuțiteiu [Matache] [Matache sosise]
 20 (*In manuscript întreg paragraful: A urmat o scenă — Matache sosise, este încadrat cu creion roșu; peste el, notat: v. 14, iar la sfârșit: v. 17, tot cu creion roșu*)

(20) El se pregăti repede de plecare. Merse la grajd puse șaua pe cal și porni... Când răsărea soarele era departe... [Lung] Drumul a fost lung și scurt... lung de [nerăbdare] neastimpăr scurt de gânduri. O să primească prefectul... planul și dorința preotului era în adevăr foarte îndrăzneată; [dar el se armase] Dar el nu mergea cu mâna goală

30 Prefectul era o veche cunoștință, era procurorul de odinioară [El a pri] Nu mai era tinărul vesel de altădată, era un om matur serios avut [și așezat] și cu o putere considerabilă în județ [Vorbea puțin și asculta mai mult] [avut și considerat] [și mai ales înțelegea perfect]

35 Era în localitate stilpul partidului dela putere. [cunoștea perfect oamenii și lucrurile în județul. Foarte]

Era aproape 20 de ani de când nu se văzuseră de aproape L'a primit pe preot [foarte bine și l-a recunoscut imediat] cu multă amabilitate [și asta l-a incurajat pe bătrân să atace repede cestiunea afacerii care-l aducea. Ceeace dorea preotul era un lucru greu... mai ales acum când asupra administrației s'au colportat atâtea]

45 [Prefectul cu toate că «ținea mult la dănsul» nu putea încă promite nimica... Era în adevăr ceva. Cum se putea în adevăr lua în armată un învățător om de 28 de ani... care funcționa ca învățător... dela vârsta de 20 de ani... Da însă fostul Din vorbă 'n vorbă fostul procuror întrebă pe preot: Unde și cu ce titlu fusese tinărul în cestiune învățător la vârsta de 21 de ... Și află că la acea

verstă de 21 de ani ani era demisionat până la 22 de ani un an de zile
fusesse fără slujbă, deoarece așteptând să intre găsea capete un loc
in apropierea Dobrenilor dacă nu chiar in Dobreni...]

Popa avea îndrăzneala desperării

La prefect

5

Era multă lume la prefectul

Inapoi

Scena din grădină

apoi la băiat

(20 bis) El se pregătise repede de plecare merse la grajd puse
șaua pe cal încăleacă și porni... Când resărea soarele era departe.

10

Drumul a fost și scurt și lung... lung de neastimpăr și nerăbdare...
scurt de gânduri... Are să se 'nvoiască prefectul?... [Cum] și cum

să-i propuie — Cum să inceapă?... Ce să zică întâiu? Dar dacă
n'o reuși. Să vedem. Prefectul era o veche cunoștință: era procura-
rorul de odinioară. [Trebuie să fie acum un om matur] era om bogat

15

se 'nsurase cu o stare foarte frumoasă și avea o influență și o pu-
tere covârșitoare [intre] in tot județul. In mână omului acestuia
sta liniștea călătorului... [El i-o mai deduse odată când] El își
aducea bine aminte cât de bun fusesse tinărul procuror odinioară
cu el... [cu câtă ce ușor lăsase] cu câtă grație se lăsase să i se smulgă

20

o concluzie binevoitoare intr'un faimos proces verbal unde se [apăra]
invoca cu atâta [căldură] putere protecția legii față cu minorii.

Acuma însă nu mai este tinărul vesel și ușurel de odinioară: pre-
fectul trebuia să fie un om matur acuma poate că n'o să mai meargă
lucru așa de bine — Și așa bătendu-se cu [gândurile] socotelile că-
lătorul se trezi [popa] in sfârșit inaintea ochilor cu sclipeala turnu-
rilor de tinichea din oraș Incă o fugă de cal... In sfârșit [este]

25

intră 'n oraș: pe aceeași barieră ieșise acum douăzeci și ceva de
ani, ducend in căruța lui [pe micul măscăriciu Nică Boeru] comoara
care trebuia mai târziu să-i amărăscă așa de grozav bătrânețea.

30

El [ocoli abātu calul] ocoli cu dinadinsul stradele principale, [tea-
trul de odinioară] odinioară teatrul talentelor [apucă] uricioase ale
micului bufon... [Nu voia să]

Prefectul locuia la o extremitate a orașului intr'o casă ocolită
de jur imprejur cu o grădină mare și bogată. Preotul lăsă calul

35

la un han in apropiere și [apucat de o mare emoție] intră in curte...
La Prefectul era lume multă...

* Era o casă foarte [bogată] mare Cum era să propuie unui om
așa de bogat... o sumă așa de neînsemnată...

preotul [voia să fie primit singur]... și așteptă in sală... D'abia
se așezase cu sfială pe un scaun și d'odată auzi in odaia d'alături

40

un sgomot infernal: [era o bătaie] o ceartă; ocări și blesteme, sgo-
mot mare de palme [apoi lovituri] bușeli și țipete... ușa unei odăi
se deschise: o slujnică ieși [neună de spaimă] răgind ca o bestie

45

cu [capul obrazul] nasul și gura pline de sânge [ieși dispăru după
ea] o damă [des] in négligé cu tot capul [tot inodată] plin [tot] de
noduri de hârtie fierbând și spumând ca o furtună turbată, [arunca]
se luă după servitoarea bătută cu ochii scăpărând cu un clește

de sobă strigând: So pue [la arest] [s' o inchiză] la coțet până mâine și amêndoë dispărură pe o altă ușe. Popa se ridică în picioare [jumatate de groa respect jum] mai mult de frică decât de respect. Până să-și dea seama bine de ce văzuse, se auziră de afară alte
 5 țipete... de astă dată jalnice lungi și sfâșietoare... era par'că o femeie care se chinuia să-și dea sufletul Ușa se deschise înapoi și un slugoi intră [cu femeea] aducând în brațe pe [femeie] dama cu capul inodat în hârtiuți, ea era cu membrele înțepenite și cu gâtul și mijlocul strimbe. fața ei slabă era albă ca hârtia și ochii mari
 10 deschiși erau [așa de] dați peste cap că [de abia se mai vedea sus un arc subțire] aproape numai albul se vedea, femeea gemea și scrișnea din dinți. Slugoiu ajutat de doă femei o duseră în odaia [de] unde [ieșise] bătuse pe slujnică. Peste un moment eși... Ce e? [întrebă] îndrăsni popa aiurit:

15 — Iaca niște păcate, părinte! [spus] răspuse [servitorul] ungu-reanul. Și [ca și cu] fără multă stăruință, popa află cât e de rea și de bolnavă stăpâna casii nevasta Dlui prefect. E o răutate îngrozitoare... Bate slugile până la sânge, le înțepă (21) cu ace le [arde] frige cu ferul cu care și face pěrul roșit în spirt... [le înțepă cu ace
 20 și când ostenește o apucă istericalele. [țipă] ride plânge țipă și rămâne ciasuri întregi înțepenită. [și povestitorul și ascultătorul] își făcură cruce amêndoi...

Trecea vremea și popa aștepta. Intr'un târziu Prefectul ieși din [salon] biourou să insoțească până la scară pe un boer bătrân [Era]
 25 să tragă trăsura Dlui Senator... zise prefectul dând cu ochii de popa care aștepta umilit în picioare... Din doă vorbe cei doi oameni se recunoscură... [Atunci prefectul, car] Preotul spuse: ași vrea să trăiți domnule prefect să vă spui [ceva ca la un] un foc al meu între patru ochi... da între patru ochi. [Atunci] Avea bună
 30 memorie d. prefect [foarte amabil] fiindcă mai avea încă doi musafiri în biourou pofți cu multă politeță pe popa cu toate protestările de [circumstanță] rigoare ale acestuia că e destul de bine în sală în salonul de [lângă biourou și dete ordin să-l] alături. [dând ordine]

35 [Era bogat și de gust: Era] în adevăr un [cuib] petit coïn exquis [care cât sub lumina îndoioasă a perdelelor de] Salonul da în grădină și reflexul verde al copacilor, [trecând prin perdelele de un farmec] trecând prin perdeluțele de rețea dedea mult farmec acestui interior și bogat și de gust

40 Popa intră în salon și un moment șezu la ușă... De mult nu mai intrase părintele în așa apartamente de mult nu mai vezuse atăta mătase... atâtea oglinzi atâtea draperii și tablouri o așa combinație de [frumuseți stofe] forme și colori. [El înaintă încet ca într'o lume de mult încântat] ca un călător ce [revede peste un timp îndelungat] El înaintă ca un călător într'o vale plină de încântătoare amintiri pe care o revede după o foarte îndelungată pribegie. [De odată călătorul nostru rămase trăsniț și dete un ocol cu ochii Ochii

lui încântați deteră un ocol] El privi încântat de jur împrejur, și când
ajunse [se oprise] în colțul în care bătea [drept] plin lumina celor trei
ferestre mari. Călătorul rămase trăsnit. Un strigăt i se îneca în piept.
Ochii lui intilniseră privirile unui portret mare... Era o apariție
5 cerească, o frumusețe din altă lume, cu mult mai dulce, mai blândă
și mai fericită [decât lumea noastră]... [Era femea din cea dintâi
poveste din nopțile albastre] Zimbea cu acel zimbet neuitat, în
care se amesteca atâta bunătate și atâta patimă, atâta inteligență
limpede și atâta pornire oarbă. Bătrânul stete mult mult cu ochii 'n
10 ochi [incepu] până nu se mai putu stăpâni, și vrënd par'că să aprinză
cu privirile lui ochii [petrunzatori] [al (sic) chipului din lumea [cea-
laltă] ce-l priveau de sus el clătină din cap [cu obidă] și zise [cu adâncă
obidă] inecat: « Ei! dragă... dragă... să știi tu ce e pe sufletul
meu!... » și omul biruit [incepu] [plânse] incepu să plângă [amar]
15 cu hohot.

« Poftim aci părinte », zise prefectul

Bătrânul tresări ca dintr'un vis adânc...

« Cine-i » întrebă el pe prefect fără să se uite la el și intinzend
măna spre chipul din perete...

20 — E soacra mea! mama nevastă-mii! o femeie nenorocită...
A murit tinăra sarmana...! »

Bătrânul [mestecă trecu]... [trecu] se 'ntoarse [amețit cu figura
defigurat] machinal cătră prefect

[Mama neves]

25 [Cu figura și]

— Ei ce e? spune-ți pēsul... zise prefectul... [Suntem singuri
n'ai teamă n'aude nimene... poftim de Ńezi

Popa Ńezu și tăcu

— Ai vre-o pricină... Vre-o daraveră?... spune

30 Popa [tăcu] nu zise nimic

— Nu te sfii, zise foarte binevoitor prefectul... spune, dacă [se
poate] e posibil faci (sic) orice... te cunosc ce om ești țin mult la Sf.Ta.

Popa alunecă de pe scaun și căzu [mototolit] mototol pe covorul
moale

35 Când își veni în fire era intins în birou pe canapea, [desfăcut
la piept] și

El își intoarse privirile pierdute în toate părțile... dar ele nu
mai intilniră [apariția] icoana mult iubită

40 Popa își ceru irtăciune: era bolnav. [amet] suferea de bătea
de inimă; [și accesul îi venis] îl înăbușise [acuma] simțise cum merge
ca pe o apă 'ntinsă, că se 'ntunecă toate împrejur și că adoarme.

(22) Se ridică, se 'ncheie binișor și [vru] porni să plece

— Bine, nu mi-ai spus nimic, zise prefectul...

45 Popa se 'ntoarse... Erau singuri... Bătrânul căută în sîn scoase
o basma cadrilată o desfăcu scoase [cinci] niște hărții de bancă
și le numără încet încet pe masă... strinse basmaua la loc o puse 'n
sîn și plecă iarși.

Prefectul obosit... îl opri

«Bine... înțeleg... toate bune... dar ce ceri trebuie să știu
ce ceri dela mine... spune...

— [Nu cer] Nimic... [răspunse] îngână popa

5 — Atunci ia-ți banii...

Bătrânul strinse banii la loc

— Poți lăsa daca vrei — Ești om cu dare de mână adăogă pre-
fectul — [dacă vrei poți lăsa ceva] — doă bucăți... Avem să in-
ființăm aici un institut pentru copiii orfani... poți lăsa și Sf. ta
10 [ceva] doă bucăți [pent] in ajutorul nostru... acestui institut de
binefacere

Bătrânul se supuse [și plecă salutând] fără răspuns luă restul
și plecă grăbit

* Polițaiul *îngrijitor* subtilizează

15 (*pe margine, in dreptul ultimelor rânduri, un mare semn de între-
bare*)

Acasă 'l aștepta Ileana. Iar cânta

Ea îl întrebă vorbi foarte puțin el și mai puțin

El nu-i vorbi deloc răspunse nimic la nici una din întrebările

20 foarte puțin îi vorbi ea și mai puțin îi răspunse

[Era târziu Inoptase] Inserase bine...

Omul obosit de drum se culcă...

aici 18 și 19 până la semn

25 (*Peste tot textul filei 22 până la acest loc, e trasă o cruce cu creion
negru și roșu; vezi planșa II anexată la acest volum.*)

* Spovedania = Scena finală = Finalul =

Bătrânul intră defigurat și găfăind și rămase ca o stană de piatră
cu ochii înflăcărați in picioare

30 «Ce vrei tu cu mine? Ce vrei? Om fără suflet, fără lege, și fără
Dumnezeu. Taci? [Te faci că nu pricepi?] Nu vrei să răspunzi.

[Vrei să mă omori tu pe mine... pe mine, care] Te-am strins de
pe drumuri copil nenorocit [care te am luat la sinul meu] te am

scăpat din ghiara morții [ți-am scăpat viața] te-am încălzit la
[sinul meu] sin ca pe copilul meu te am făcut om... intri in casa

35 mea să mă necinstești... și [necinstea (?)] tu vrei să mă omori
pe mine? [Ce ți-am făcut eu ție?] Apoi urmă cu glasul din ce in ce

mai obidit Ce reu ți-am făcut? [eu ție om fără suflet și fără Dum-
nezeu!] Cu ce ți-am greșit eu ție... Spune dacă ți-am greșit cu

40 ceva... Să mă căiesc și să mă ierți... iartă-mă... fie-ți milă de
un biet bătrân nenorocit și amărit. Dela tine o să mi se tragă moartea.

Nică, [fiul] copilul meu! <suflet> fie-ți milă de mine și se tira bătră-
nul in genunchi... și vrea să-i ia [tinerului mă]și să-i sărute măi-
nele cu d'a sila

45 Părinte, zise tinerul tremurând și scăpând de stăruințele bă-
trânului. tu să mă ierți pe mine... iartă-mă Eu te iubesc ca pe

[taica] un tată. Tu mi-ai fost tată mie. Știu ce ai făcut pentru mine și nu voi să-ți fac nici un reu... nici o rușine [Daca ea nu mai vrea să trai Ea nu mai poate trăi cu bărbatu-seu... Să nu-mi ajute Dumnezeu dacă eu am vrut] Ea daca se desparte eu o iau

5 S-o iei tu?

Da o iau... nu mai pot trăi fără ea...

Copil nenorocit! Ți-e soră.

Pentru că dumneata m'ai crescut pe mine...

(23) — Nu... ți-e soră bună

10 — Cum?

— Tu... tu ești copilul meu. [tu]

— Ce?

— Sânge din sângele meu

— Părinte!... vrei să mă amăgești!...

15 — Nu nu te amăgesc... E adevărat [Te pierd Nu te știam că trăiești... Te am găsit]

[Și povesti se spovedi din fir în păr] Am greșit... Am păcătuit și Dzeu mē bate... Trebuia de mult să-ți spun taina asta... Dar erai tânăr. Și eu eram duhovnic... puteam eu să mă spovedesc 20 unui copil. Dar atâta dragoste câtă ți-am purtat eu ție... Niciodată n'ai înțeles, n'ai bănuit măcar că eu îți sunt tată bun și adevărat. Pentru că n'ai înțeles [Acuma] iacă-tē viu eu taica teu la tine... și mē spovedesc ție și-ți cer iertare... nu-mi lăsa sufletul meu în frică de moarte. Dacă simți că nu poți birui păcatul [te împinge prea tare] fugi pleacă de aici du-te departe... Să știu numai 25 eu unde ești... să viu eu [la tine] taică-tēu la tine și să trăesc și să mor fericit lângă tine fără buba asta care-mi arde inima și sufletul...

Era atâta căldură

30 De trei zile și [trei] două nopți [plecase]... părăsita [zăcea] ge-mea in [f] chinurile așteptării nesiguranții și desnădejdiei. Il vedea Cu altă femeie... Mort? bolnav?... răpus? cu altă femeie?... [Să mai aștepte?] Să ia o hotărîre... ce? Să-l caute?... Unde? Să aștepte?... cât? să moară? cum?

35 (*Urmează cinci rânduri anulate în așa fel încât nu se poate citi printre șterseturi decât:*)

Unde era acum...

Unde? Unde?

Unde? Unde?

40 era?

* Prezentul istoricesc (*sic*)

* < vine mai târziu pe pag. 24? >

Era foarte aproape de Dobreni la cotul dealului: se 'ntorcea la 45 locul lui... El cugetase «cu sânge rece»... și ajunsese să vadă că nu putea părăsi pe nenorocita [lui soră așa] fără să-i zică măcar o vorbă... fără să plângă împreună cu ea [greșala] păcatul făcut... fără [s'o facă a se] să se poată și ea cai și [dēnsa și fără s'o facă a

nu mai avea nici un gând pă] a părăsi pentru totdeauna orice gând păcătos. Dar dacă preotul, pentru cuvinte de bigotism și sau [pentru] din scrupuluri [de opinia satului] pentru părerea lumii ar fi inventat [romanul] un roman de fantezie. El [se apropie acum printre gard]

5 Apoi chiar așa [vina soartii] Soarta!... și apoi... o întreagă filosofie păgână [tot așa de clară ca și care răstoarnă cu atâta succes convențiile suflarea] în fața căreia, [convențiile sunt eresuri] orice convenție e un eres și [credințele] orice credință o superstiție...

10 [Era] sărise părleazul și [sta] trăgea cu urechia... [La preot] [Inoptase bine] N'avea curaj să pășească înainte: i-era frică... Un moment voi să se 'ntoarcă înapoi și să plece... să plece pentru totdeauna puse piciorul pe părleaz... Dar se socoti mai bine... [și] cobori iar înapoi și stete iar ținut pe loc. Stetea așa mai bine

15 de doê ceasuri între doê căi [pe] [nu putea] fără să poată păși pe nici cum (*sic*) [Trebuia tîrit într'o parte] cu ochii ațintiți către fereastra luminată a părintelui... Trebuia tîrit ca să poată urni din loc... și a fost tirit. Lumina se stinse... Atunci el făcu un pas la dreapta într'o parte ca să vadă dacă la Ileana e lumină... [Era] intunec... Se apropie binîșor... căinele începu să latre... el îl chiamă șoptit pe nume că după obicei... căinele se [apro] gudură și se potoli... Atunci iar se aprinse la bătrănul luminarea [iarăși la popa] Nică se retrase lângă părlează. Bătrănul ieși [pe prispă] merse la poartă... se 'ntoarse și [porni] [spre] Nică 'l vëzu [trecënd] cum trece prin dreptul

25 [grădină] ferestrii luminate și [indreptându-se] se indreaptă spre locul unde [se afla] sta ascuns el. Domol [sări fără] (24) fără nici un sgomot [sări] trecu afară peste gard și se pitulă în [șanțul drumului] dosul unei cruci mari din respintie. Peste câteva momente, bătrănul intră în casă și stinse iar luminarea... [Nică sări înapoi în grădină. Era] Incepea acum o luptă așa de încordată, încât [nu putea] între bătăile inimii lui nu mai încăpea nici un moment de căință... Nică sări înapoi în grădină. Ce făcea femeea?... Să fie bărbatu-seu acasă... Nu era probabil... căruța nu era în curte... în grajd nici o mișcare... nu venise încă. Invēțătorul vëzu d'odată

35 luminându-se fereastra Ileanii din spatele casii. [Inima 'n dinți... [Semnalul cunoscut] (*cuvânt indescifrabil*) la fereastră stergarul inodată... Era semnalul ei. el știa că era așteptat... Inima în dinți [și ca un om ce] și [șterse] frecă cu palma pe ușa foarte discret... Un țipăt inăbușit se auzi înăuntru. Ileana stinse luminarea și ieși... Tremura [apucată] scuturată de friguri... [dinții îi clănțăneau în gură]... sughița și-i clănțănea dinții în gură și nu putea vorbi... Ea-l tîri în grădină la locul știut, unde de atâta [zile] vreme aștepta velința intinsă [și pe care zăcuse așteptându-l]... Ea se acăță de gătul lui [și vru să-l sărute]... El [se aplecă să] o strinse în brațe

40 de furie și-și [<se> aplecă spre deodată un fior de groază și-o împinse buzele de ale ei, dar îl cuprinse deodată un fior de groază și-o împinse departe.

Atunci [incepu] porni potopul ei de vorbe inecate fără șir, dar atât de pline de sens... Bănuelile de necredință: teama de sațiu... amenințările de sinucidere... plânsetele de [iertare] îndurare... El [se sculă] reteză grav cuvântarea ei nervoasă, și incepu să-i spuie tot... tot... Ascultându-l ea întâi remase incremenită apoi [incet] incepu să riză [nerșos și din ris] infundat și incet incet mai nervos, și mai nervos și când [păn] isbucni, el (*sic*) il lovi cu toată brutalitatea peste brațul vênjos pe care i-l apucă și-l strivi între degetele ei...

«Prostule! A ris de tine! Ai crezut? Nu-i adevărat. Minte... Și se năpusti asupra lui tirindu-l jos la pământ Pierdută în fundul valurilor păcatului... sub clipeala nepăsătoarelor stele <lor> <depărtate și nepăsătoare> călătoare.

(*Dela Pierdută în până la sfîrșit, rândurile sunt subliniate de Caragiale; pe margine, în dreptul lor, un semn de întrebare*)

O sprinceană alburie se arăta pe coama dealului de cătră răsărit... pe lângă crucea din răspintie scărțiau roatele căruțelor ce plecau din vreme ca să nu le ajungă zăduful pe drum... Nică tresări din somn... Se face zio! Ileano scoală! De grabă! Sprinceană albă creștea [mereu]... Și alte roate venind din deal la vale s'auzeau apropiindu-se... și vorbă... El se ridică în picioare... [Incet] Ea era amețită el o ajută să vie până la ușa casii ei... A! era grea despărțirea! A fost chiar peste puțință.

Bătrânul dormise reu... bătaile inimii îl deșteptaseră prea de multe ori... [se deșteptă] el se ridică [înecat] înăbușit din pat merse se deschidă fereastra... dete perdeaua într'o parte... atunci i se păru că vede în pragul din față [la] (*cuvânt sau cuvinte indescifrabile*) [lumina] [a zorilor] două umbre albe, care voiau par'că să se contopească una 'n alta. Luă pușca din cuiu... și ieși în prag... Cine-i! strigă el! o lumină roșcată un trăsnet [care se plimbă din deal în deal] la care raspunse prelung deal după deal și Nică pică fulgerat. [Ileana răcni ca]

«Ce ai făcut nebunule, răcni Ileana — mi l-ai omorit!... Daca... Și porni să facă un pas:

A doua țevă. Ileana căzu în genunchi se sbuciumă în zadar să se scoale [dar] vru să strige... o gălgăitură de sânge o podidi pe gură... Ea se 'muiă dela junghetură și se [culcă d'abinele] intinse tirî cât colo și se culcă d'a binele...

(25) [Sprinceană albă incepu să bată în trandafiriu].

Popa aruncă pușca cât colo... Trecu iute gardul... sui în clopotniță se [apucă] acăță cu amândoë mâinile de [clop] fringhia clopotelor... și [se puse] incepu să le smucească cu o [putere] energie supremă. Cele trei clopote mici și sărace se porniră să sune să și se vaite cu o jale nebunească... Se strinsese multă lume. Popa luă de mână pe Cuțiteiu și porni urmat de obștia satului... El îi duse pe toți la locul unde zăceau cei doi copii nenorociți.

Sprânceană cea de lumină era acum trandafirie și mare.

« Eu i-am impușcat! zise el liniștit către ei... Întâi pe el și pe urmă pe ea » și se întoarse să-i privească. Ileana adormise ținând în brațe genunchii fratelui ei. Popa [zimbi crud și] se aplecă la ea,

5 [descleștă mâinile calde încă și o țeri departe]

* Dar Cuțiteiu?

« Nu așa cățea! zise bătrânul zimbind crud! Nu așa că-i păcat! și descleștându-i mâinile calde încă... o țiri greu mai [departe] la o parte

10 Nimeni nu se mișca

[Apoi se ridică]

Bătrânul se ridică se 'ntoarse spre mulțime și cu [privirea] ochii țintă:

« Inima... zise el... Inima!... »

15 Și se culcă se doarmă somnul ăl bun lângă copiii lui [nenorociți]

* Uite-i ce frumoși sunt

Ca

II

20 Neobositul și generosul meu sfătuitor în pregătirea acestei ediții, d-l Barbu Lăzăreanu, mi-a semnalat de curând, în *Foaia interesantă* (București, 1897), o primă redactare a schiței *La Moși* (vol. I al acestei ediții, p. 278). Bucata poartă acolo numele *Planeta*, și stă sub titlul general *Idile Bucurestene* (o. c., nr. 2, 19 ianuar 1897, pag. 2, col. 1-2). În aceeași publicație, sub același titlu general, se găsește o schiță intitulată *Gazometru*, semnată, cași cealaltă, cu numele întreg al lui Caragiale. Cu ușoare modificări, bucata aceasta din urmă a fost reprodusă în *Moftul Român* (1 Aprilie 1901, pag. 5), dar purtând semnătura *Iodoform*, pseudonimul Doctorului Urechia. Semnătura din *Foaia interesantă* nu lasă îndoială asupra paternității. Caragiale a și cetit-o atunci, îndată ce o scrisese, poetului A. Toma. Despre pseudonimul din *Moftul Român*, Doctorul Urechia a avut bunătatea să-mi comunice (12 noemvrie 1930) următoarea interesantă presupunere: « Eu, pe cât mi-aduc aminte, aș fi taxat cândva bucata de trivială. Vrut-a Caragiale să-mi joace o farsă — farsă-răzburare — republicând bucata sub iscălitura Iodoform? »

*
*
*

35 G A Z O M E T R U

Duminică... Tren de plăcere... Sinaia... Lume! lume după lume!

O splendidă și generoasă zi de vară.

« Frumoasă zi! » zice d. Iancu la dejun pe iarbă.

40 « Mai frumoasă nici că se poate! » zice madam Ionescu.

« Asta e zi regală, domnule! » zice d. Nae, mijind din ochi că-i e foarte cald.

D. Nae și d. Iancu au chef de glume, și madam Ionescu a lui d. Nae și madam Niculescu a lui d. Iancu rîd de se prăpădesc de

45 rîs, și d. Nae zice:

« Prea rîdeți tare... ȳa b\u0103gați de seam\u0103 s\u0103 nu... »

A\u0219! madam Niculescu \u0219i madam Ionescu mai tare! \u0219i damigeana scade mere\u0219.

5 « Uf! ce z\u0103duf! zice madam Niculescu. Nu-i a\u0219a? » c\u0103 \u0219i dumneei i-e foarte cald.

« Teribel! » zice madam Ionescu.

Da d. Niculescu zice: « Z\u0103duf regal, domnule! » \u0219i nu \u0219tiu cum se 'ntoarce spre r\u011es\u0103rit \u0219i:

« Ia uitați-v\u011e, zice, colo vizavi! »

10 Pe Piscul C\u0103inelui se arat\u0103 in privra soarelui, care se apleac\u0103 \u00e2nspre Caraimanul (*), un norule\u0219 alb.

« Ce? adic\u0103...? » intreb\u0103 d. Iancu.

« A\u0219! » zice Madam Niculescu.

15 « Acu vine!... ceva regal! s\u0103 vedeți! » zice d. Nae, \u0219i rizi to\u0219i, \u0219i rizi...

In adev\u011er, cu c\u0103t in valea Prahovei apas\u0103 mai gre\u0219 p\u00edcla, cu at\u0103t norule\u0219ul se ridic\u0103 mai sus \u0219i se umfl\u0103 mai tare, clocotind ca o gogoas\u0103 uria\u0219 in v\u0103sta tigate a firmamentului incins\u0103 de flac\u0103ra colosal\u0103 a lui Phebus. Gogo\u0103a a acoperit, de c\u0103nd au v\u011ezut-o, tot
20 Piscul C\u0103inelui, prea str\u00e2mt pentru pornirea ei de umflare, \u0219i acum se revars\u0103 grozav\u0103 peste Valea Rea. Deodat\u0103, o detun\u0103tur\u0103 titanic\u0103 cutremur\u0103 toate piscurile (**), \u0219i o ploaie turbat\u0103 porne\u0219te.

S'a dus petrecerea! s'a stricat cheful!

25 In picioare toat\u0103 lumea! Fi\u0219tecare 'si str\u00e2nge p\u0103l\u0103rii, umbrelu\u0219e, resturile dejunului. La gar\u0103 repede, s\u0103 apuc\u0103m trenul \u00e2nt\u0103iu!

Leoarc\u0103 p\u0103n\u0103 la piele, cu toate umbrelu\u0219ele, madam Ionescu \u0219i madam Niculescu cobor c\u0103t pot mai iute, dr\u0103cuind ploaia, \u0219i foarte nec\u0103jite pe d. Niculescu \u0219i pe d. Ionescu, f\u00e2nc\u0103 nu vin mai degrab \u0219i r\u00edd mere\u0219 ca nebunii, par'c\u0103 e de ris. Ba \u00e2nc\u0103 d. Nae le mai \u0219i
30 tachineaz\u0103 — mere\u0219 le strig\u0103 s\u0103 'si ridice jupele:

« Mai sus, cocoan\u0103, mai sus, c\u0103 nu ne uit\u0103m! »

E potop... D. Iancu zice: « Stra\u0219nic\u0103 ploaie, d-le! »

« Teribel\u0103 » zice madam Ionescu.

« Ploaie regal\u0103, d-le! » zice d. Nae.

35 La un moment, cocoanele alunec\u0103 pe clisa \u0219oseli\u0219 \u0219i cad pe \u0219ezute, poc! \u0219i fac am\u011endou\u011e: hi!

Da d. Nae se opre\u0219te \u0219i zice lui d. Iancu:

« Hah\u0103hah\u0103! \u0219i-a rupt\u0103r\u0103 gazometru! »

40 « Pardon, asta 'i vorb\u0103 de mitocan! » r\u011esponde madam Ionescu, \u0219i s'a ridicat\u0103r\u0103 am\u011endou\u011e foarte sup\u011erate: pin' la Bucure\u0219ti n'a mai vorbit\u0103r\u0103 cu d. Nae. Da d. Nae zicea mere\u0219 la st\u0103\u0219ii lui d. Iancu, c\u0103 \u0219edea al\u0103turi am\u011endoi, \u0219i cocoanele am\u011endou\u011e vizavi — zice:

« Pardon, 'Ne Iancule, mai str\u00e2nge\u0219i gazometru, c\u0103 n'am loc.

45 *) Omul (*M. R.*).

***) despic\u0103 t\u0103cerea f\u0103c\u00e2nd s\u0103 se cutremure piscuri dup\u0103 piscuri (*M. R.*).

Și cocoanele se supăra (*) și mai tare... Pe urmă a râs și cocoanele... Ha-ha-hà! Gazometru!

Apoi, nu! — le potrivește d. Nae! (**)

PLANETA

5 La Moși... în toiul târgului... S'a întâlnit care va se zică o companie... întâiu, a găsit d. Mitică, ceaprazarul, cu nevastă-sa madam Georgescu, pe d. Guță dela Domene, cu nevastă-sa, madam Petrescu, când ieșea dela Menajerie... și, bonjur-bonjur, s'a împreunat și a plecat toți înainte spre oale, că vrea madam
10 Petrescu să cumpere un fluer pentru fetița lu madam Ionescu, stăpâna casii.

Când s'apuce la stînga de pe șosea, ce să vezi? Moașa Lucșița, diplomată, tușica lu madam Georgescu — mânca gogoși prăjite 'n unt de nucă... A mâncat vre-o opt, și madam Georgescu zice,
15 că se grăbea:

« Aîde, țapo, odată! că-ți strică stomacu! »

Da moașa zice:

« Ass! numa de-atâta? Hehei! am mâncat si turtă dulce! » că vorbește peltic.

20 A plecat toți la grădină la Iliad.

La poartă, iacăta unu cu fes și cu limonadă... zice coana Lucșița: « Puf! era rințede... Mă, dzeanabet, ăla cu sampania! dă-mi o limonadă! »... și pe urmă: « E rețe, bravos!... Mai dă 'mi una! »

După aia vine una cu flașnetă și papagalul, să tragă toți planeta.
25 Moașa a tras așa — a citit-o d. Mitică:

« Aî să capeți toate după inima ta cea largă... Aî să pați însă multe tot după urma ei: dar să aî coraj, căci vei fi fericită și vei trăi mult! »

« Eî ass! Țe să mai paț? pe dracu să mai paț acum! zice coana
30 Lucșița. Dacă n'am pățit eu cât am fost zună; da acusi? Haber n'am! »

A umblat așa compania p'în grădină de colo pînă colo, și d. Mitică a tratat-o pe țapa cu două bărdace de floricele calde. Și pe urmă s'a așezat compania la o masă în fund, la Busuioc. D. Mitică și d. Guță a comandat cârnați și fleici și doē baterii cu sifon mare.
35 Și coana moașa a strigat:

« Mă, băete! la fleiți să le pue țimbru mai mult, sti... și să le frețe bine cu țeapă!... aî auzit?... »

Lăutari cu țambalul, și cimpoeri cu tobița, și flașnete, și clanarete
40 cu toba mare dela călușei, și trîmbicioare, și fluerașe, și hîrfitori, și clește clănțanind pe grătare, și strigăte, sbierete, chiote — e o plăcere!... și un miros de grătar încins! — e o bunătate!

(*) — și ei rîdea — și cocoanele se supăra (M. R.).

(**) Ceva regal! (M. R.).

« Ce cioarle, țapo! zice madam Georgescu, iar mănânci? »

« Țe mănânc? țe mănânc?... Țe-am mai mâncat? » și s'a făcut odată roșie pînă la urechi, par'că ar fi vrut să ridice de jos ceva greu, și pe urmă a bătut un mac-mahon pe nerăsuflete.

5 Când — nu știu cum — s'a oprit într-o clipă și lăutării și cimpoerii și clanaretele și toate glasurile, și'n clipa aceea s'a auzit, ca o cadență de fagot, *solo obligato ad libitum*, banca pe care ședea moașa Lucșița făcînd: scîiurț... Apoi grandioasa simfonie wagneriană a Moșilor: muzici, jucării, clește, glasuri — *tutti fortissimo*.

10 Toată masa și lumea dimprejur a nceput să riză ca nebunii.

« Țe?... țe rîdeți? »

— Nu-î nimica! strigă d. Mitică tare, ca s'o dreagă. Sifonul meu a făcut așa: e stricat!

15 — Ce sifon! zice madam Petrescu. N'am văzut noi că nici n'ai pus mîna pe el?

— Par'că d-ta n'ai mai văzut sifoane să scîrțîie singure... Dacă răsufflă la mașină.. »

Da, pînă să isprăvească explicația d. Mitică, moașa s'a sculat dela masă și s'a pierdut în învălmășeală.

20 « Unde 'î țapa?... unde 'î coana moașa? » toți.

« S'o fi supărat tot dumneei! » zice madam Petrescu.

« Nu se poate! zice d. Mitică. S'a dus în grădina să-î mai tragă o — planetă! »

Al dracului d. Mitică!

25 O REPARAȚIE

(apărută în *Povestea Vorbei*, revistă literară săptămînală. — București, Anul I, nr. 9, 28 Noemvrie 1896, pag. 1-2. — Nu a fost retipărită)

30 Pierdut în mijlocul unor dealuri păduroase, pe o movilă cu clina repede de toate părțile, stă Schitul-Mêrului — o chinovie mică: un paraclis la mijloc și de jur împrejur patru chilii.

Curtea este încunjurată cu gard. Jos în vâlcea despre miază noapte, e un șipot — așa apă rece și bună se găsește numai la Schitul-Mêrului. Prin partea aceea este și intrarea principală — un pîrleaz țeapên în dreptul poteciî care suie dela șipot.

35 În mijlocul curții, dinaintea paraclisului, se înalță un măr a cărui vîrstă nu se știe și care face niște mere domnești de o mărime și de un gust extraordinare.

40 Locuitorii chinoviei sunt cu toții patru: trei călugări bătrîni și un țigan mut și palavatic — și are și boala copiilor. Dar tot e bun la ceva. Cară apă, taie lemne, mătură, fierbe fasolea, face mămăligă și aduce în spinare cu desagiî târguelile dela satul cel mai apropiat, de unde am venit noi, cale de trei patru ceasuri.

45 E un zaplan grozav de neșesălat: barba și pletele încălcite; picioarele goale, niște labe nodoroase; îmbrăcat numai cu o pereche de itari ce putrezesc pe trupu-î, cu o ghebă pe piele, lăsând să se

vază pieptul jupuit de scărpinături, și încins cu un crîmpeiș de fringhie... Și e și țifnos!

5 Mutul e acuma în toane rele. Umblă foarte îndârjit de colo pînă colo prin curte; se bate mereu cu pumnul în piept, scrișnind dinții; bolborosește și nu vrea să facă nici o slujbă.

Starițul, bolnav de podagră, stă cu blăni pe picioare, înțepenit într'un jeț. Ceilalți doi bătrîni ne-au pus la dispoziție una dintre chilii, păstrată anume pentru rariii musafiri ai acestei singurătăți. În vara asta, suntem d'abia al doilea rînd care vine la schit.

10 Chilia noastră e o odaie mare, văruiată, foarte luminoasă. Două mese și două scaune de tei și 'n fund de-a lungul zidului o sofa călugărească, unde de-a curmezișul pot dormi în bună-voe zece inși. Pe fereastra zăbrelită de spre miază noapte, se vede toată vâlceaua — jos șipotul și poteca suind pînă la pîrleaz.

15 Cei doi bătrîni nu sunt posaci de loc; ba unul, Ieronim, e chiar foarte limbut. A călătorit mult pe la Sfînta Agora și pe la Ierusalim, a văzut multe și povestește și mai multe. Această apucătură a bătrînului monach ni s'ar părea prea ciudată dacă el nu ne-ar spune că 'n tinerețe a fost bărbier.

20 Ori cît de interesante însă să fie povestirile părintelui, oboșiți de atîta umblet, ne e foame. Deschidem proviziile, pe cari nu ne căim deloc că le-am purtat în spinare — aminteri, trebuia să ne mulțumim cu fasole și mămăligă rece.

Părintele ne-a adus după masă mere. Nu ne-am putut opri să aducem laude minunatului pom. Dar bătrînul a oftat:

«Ei! pomul ar fi bun, dacă n'ar fi tălharul!

— Care tălhar?

— Ursul!»

30 Și părintele ne-a povestit cum de cătăva vreme, de când a 'nceput să se coacă poamele, vine ursul regulat peste pîrleaz și dă iama 'n ele... Pentru aceea, părintele a pus de gînd să meargă la sat s'aducă pe cheltuială un vînător bun, ca să 'i scape de fiară.

Pe la două după amiez, înainte de vecernie, s'aude mormăind de vale. Suie dela șipot pe potecă, sare pîrleazul și merge drept la pom. Bătrîni se 'nchid în chilii, și tălharul pradă cît îi place. 35 După ce se satură, pleacă pe unde a venit.

Ieri a vrut mutul să 'l gonească, dar ursul s'a repezit și i-a tras mutului o palmă după ceafă de l-a trîntit cît colo pe brînci. De aceea e mutul așa de supărat acuma.

40 «Iată, zice părintele Ieronim, se apropie de toacă... Să vedeți — acu trebuie să sosească.

Am închis ușa cu zăvorul și ne-am dus la fereastra deschisă să ne uităm toți printre zăbrele.

45 Dar ce vedem?... Mutul cu un par în mână sta pe vine pitit la pîndă lîngă pîrleaz... E nebun! voește pe semne să se măsore cu namila! o să 'l sfășie fiara la sigur!... Il chemăm. El, încruntat, ne face semn să tăcem, amenințându-ne cu parul.

Au trecut câteva minute de când așteptăm încordați.

In sfârșit, auzim bine o mormăială... Țeasta enormă a fiarei apare d'asupra gardului. Fiara se înalță în labele de-apoi și încălecă pîrleazul. O clipă, dând cu ochii de fereastra noastră, se oprește pe loc stînd la gânduri. Dar, pînă să nu facă altă mișcare, mutul s'a ridicat în fața ei și a plesnit-o drept în frunte. Am auzit un hi! din fund de rărunchi și un trosnet surd. Ursul s'a cletinat și s'a prăbușit în afară; mutul a scăpat parul din mână și a căzut lung pe spate în năuntru.

Am stat mult să vedem ce are să urmeze... Nimic... Nici o mișcare afară... mutul, lungit, nu mișcă nici el.

Intr'un târziu, vîzînd că fiara nu se mai întoarce, îndrăsnim să eșim din chilie. Binișor ne apropiem de omul lungit: e mort... nasul și gura pline de spumă sîngerată. Ne ducem la pîrleaz cu multă băgare de seamă; fiara e lângă gard, pe spate, cu labele 'n sus și cu capul despicat.

Intr'o singură lovitură mutul și-a cheltuit toată rezerva de energie; dar cel puțin a spălat în sânge ofensa din ajun.

Îl ridicăm pe mort și-l ducem în chilie, unde părintele Ieronim îi aprinde deocamdată o lumînare la cap, zicînd:

«Dumnezeu să 'l erte pe nebunul! bine că ne-a scăpat de fiară!»

Dar e ceasul vecerniei... Părintele Ieronim apucă funia de teiș și 'ncepe să tragă clopotul, uitîndu-se cu drag la mărul cel bătrîn.

Niciodată viteaz n'a avut ca mutul nostru atâtea glasuri de aramă să vestească lumii vrednicul lui sfîrșit!

Schitul-Mărului are un singur clopot, și nu mare... dar e destul. Când sunetul acioaei pornește limpede să rupă nemărginita tăcere a acestei sălbatice singurătăți, sute de alte glasuri unul după altul înviază în toate dealurile ca să 'i răspundă pe 'ntrecute, și când s'a stins uetul din urmă în curtea chinoviei, și când limba s'a oprit inertă din legănatul ei, încă tot se mai aud răspunsuri jalnice stingîndu-se unul după altul încet încet în depărtatele adîncuri păduroase.

Caragiale

POVESTE DE CONTRABANDĂ

(în *Lumea ilustrată*, anul II 1893, nr. 2, pag. 26-27; nu a fost retipărită. Să se compare cu schița intitulată *Identitate*, în volumul acesta, pag. 199).

S'a zis că, în răsboi, culmea ar fi să descoperi un obuz care străbate orice cuirasă și o cuirasă pe care să n'o poată străbate nici un obuz. La vamă, culmea ar fi să găsești un vameș căruia să nu 'i scape nici un contrabandist, și un contrabandist pe care să nu 'l prinză nici un vameș.

Am citit undeva său mi s'a povestit, nu știu bine, o anecdotă, care sper că va interesa pe cititorii acestei reviste. Iat-o.

Vameșii francezi pe granița despre Belgia sunt de o asprime și de o istețime ne-mai-pomenită. Fiscul francez are aci nevoie de copiii cei mai de rasă din cauza contrabandierilor de mărfuri de lux și mai ales de dantele. Călătorii, mai cu seamă cei bănuți, sunt

5 supuși la revizii și scotoceli cari răsbesc totdeauna până la piele. Se ntelege dela sine că pentru călătorii feminini este o anume sală de revizie și femeii revizoare.

A amăgi, a dejuca vigilența acestui Argus fiscal s'ar părea absurd; sunt însă oameni și mai ales femei, cari încearcă uneori —

10 nu că fac profesiune din contrabandă — să treacă în Franța, pentru personală întrebuințare, obiecte de lux, în genere dantele belgiene. Și nu rare-ori reușesc; fiindcă un călător care se vede cât de colo că vine de departe, că nu face călătoria pentru vre-un câștig

15 său pentru afaceri, ci numai de plăcere, un călător care este însoțit de o familie întreagă, având aerul sigur și nepreocupat, prezentându-și bagajele cu fruntea sus la revizie, poate strecura prin cutele și căptușelile hainelor și câte o bucățică de dantelă. Aerul onest și franc îl scapă adesea de bănuiala celor mai neîncredători oameni

20 Călătorea odată pe drumul de fier de la Bruxelles la Paris o doamnă tînără. — La o stație pe drum, se urcă în acelaș compartiment un domn cu o înfățișare foarte elegantă, purtând pe mână un palton căptușit cu mătase. Domnul salută foarte politicoș și se așează într'un colț în fața doamnei.

25 Cum sunt călătorii, după câteva minute se rupe tăcerea și încep întrebările indiscrete:

— Doamna merge departe?

— Da, domnule, merg în Franța.

— A! în Franța.

30 — Da, mă 'ntorc acasă.

— A, acasă... Și doamna a fost la Bruxelles?

— Da, domnule.

— O călătorie de plăcere, de sigur...

— Da, am fost la o rudă...

35 — A! la o rudă... Și n'ați profitat de ocazie să cumpărați ceva dantele?... Sunt foarte ieftine și de o calitate superioară celor franțuzești... E peste putință să cumpărați așa dantele fine în Franța fără să le plătiți întreit de cât în Belgia.

40 Doamna schimbă puțin fața — o schimbare care pentru niște ochi nedepriși ar fi trecut nebăgată 'n seamă. Domnul, însă având ochii foarte pîtrunzători, adaogă surizînd și privind țintă cu toată siguranța în ai doamnei.

— Spuneți drept, ați luat multe?... Pentru că trebuie să știți că la vamă... vi se pot întempla grozave neplăceri, dacă nu știți

45 lua niște deosebite precauțiuni... Or să vă caute la sigur, și ori-ce marfă nedeclarată e confiscată și deosebit sunt și amende, câte odată, după gravitatea cazului, și pedepse...

— Atunci, zise doamna schimbând bine fața, atunci sunt pierdută...

— Nu tocmai... n'aveți teamă însă... poate să scăpăm... e foarte posibil să treceți... Eu sunt foarte cunoscut la vamă; trec p'acolo de două trei ori pe săptămână. Intrăm în sala de revizie împreună, declarați bagajele și ați scăpat... Aveți dantele pentru o sumă foarte mare?

— Cinci mii de franci.

— Și, unde le aveți, sunt cel puțin bine prinse?... să nu se observe vre-o umflătură neobicinuită.

— Sunt cusute în căptușala corsajului, zise doamna tot mai îngrijată.

— N'aveți teamă, vă trec eu; cu mine n'au să vă bănuască.

— A! domnule, cât sunteți de galant! cum să vă mulțumesc?

— A! nu e nimica, doamna mea; călătorii sunt datorii să se ajute între dinșii în contra accidentelor, tâlharilor și vameșilor... A! și dacă ați ști ce plăcere simț când pot înșela pe vameși, pe cari nu îi pot suferi și cu care am de furcă așa de des.

Din vorbă 'n vorbă iată că trenul sosește în sfârșit la vamă.

Domnul dă doamnei brațul drept, cu o mișcare foarte elegantă, își ia pe mâna stîngă paltonul și înaintează cu pasul sigur; doamna îl urmează plină de încredere și de recunoștință, stăpânindu-și cât poate mai bine emoția.

Sunt în fața revizorului:

— Domnule revizor, zice galantul căvaler, dați pe doamna aceasta în primirea revizoarelor... s'o scoțoească bine: are în căptușeala corsajului dantele de peste cinci mii de lei (*sic*). Rog să se facă procesul verbal și să nu se uite tantiema mea de denunțator... Trec mâine să ne socotim pentru toată săptămâna.

Infam! Auzi meserie! Auzi mijloc de a 'și câștiga o bucată de pâine pentru un bărbat în toată firea! A!

Să fi fost doamna aceea grasă sau sângeroasă, poate că din amestecul indignației, rușinii, necazului de pagubă și de păcăleală, ar fi rezultat o fatală congestie cerebrală. Era însă slăbuță și de un temperament nervos; amestecul amar al acestor deosebite sentimente dete loc la o scrișnire de dinți, la o privire plină de cel mai înalt dispreț și la următoarele cuvinte pronunțate cu toată liniștea și dignitatea cerute de o așa subțire situație:

— E de prisos să mă caute, domnule revizor; ceea ce a spus acest onest tovarăș de călătorie este exact. Trec eu singură în sala de revizie ca să predau împiegatelor d-voastre dantelele.

Apoi, întorcându-se către protectorul ei, adăogă (*sic*) cu un zîmbet nespus:

— Îți mulțumesc, scumpul și demnul meu cavaler, de omenia d-tale.

Tonul cu care au fost spuse cuvintele « acest onest », « scumpul și demnul », « omenia », nu se poate descrie.

Doamna s'a executat; dantelele i-au fost confiscate. Contrabandista s'a suit în vagon și a intrat, destul de supărată, cum trebuie să-și închipuiască orî-cine, în Paris.

5 Trecuseră câte-va zile dela această scenă. Doamna se afla acasă și se gîndea cu necazul încă fierbinte la mișelia neagră a celui om, la cât de adînc poate să meargă infamia ome-nească.

Servitoarea aduce o carte de vizită: *D. Cutare* și spune că acest domn dorește cu multă stăruință să fie primit pentrucă are o afacere importantă de aranjat și nu poate întîrzia la Paris decît pînă seara.

— Poftești în salon.

Mosafirul intră. Peste un moment intră și doamna... Dumnezeule, tu care ții vămile văzduhului!

15 Cine era?

Infamul!

— Ieși!

— Doamna mea, am să ies după ce vă voi da o mică explicație...

20 — Ieși!!

— Vă datoresc...

— Ieși!!!

— Șase mii de franci, pe cari vă rog să-i primiți.

— Ce?

25 — Iată 'i... Vă rog să-i numărați, sunt șase bilete.

Și pune biletele pe masă.

— Ce 'nsemnează asta, domnule?

— Asta însemnează, răspuse cu multă volubilitate vizitatorul, că dantelele dv. au costat cinci mii de lei (*sic*); iată 'i; eū am luat premiu ca denunțator o mie de lei; cinci și cu una, șase. Aceștia sunt banii Dv. Cât despre supărarea ce v'am făcut-o, vă cer milioane de scuze: vă rog, iertați-mă; trebuia să v'o fac, veți vedea că nu puteam altfel. În privința aceasta, pentru că vina mea nu se poate plăti cu bani, vă rog să binevoiți a primi, împreună cu

30 scuzele mele, cele mai umilite, și această garnitură de dantele, care vă rog să credeți sunt cu mult superioare, pe lângă cele ce vi s'au confiscat; acelea le-am văzut, era marfă ordinară. Ia uitați-vă

35 mă rog la marfa asta... vedeți ce lucru fin.

— Cum, Domnule? întrebă (*sic*) doamna amezită, care va se zică... dta...

— Eū nu sunt spion fiscal cum ați crezut... sunt negustor cinstit. Trebuia să ve dau pe Dv. ca să 'i pot orbi să trec eū, aveam în căpтуșala paltonului o avere întregă — cele mai fine, aproape trei sute de mii *neto* — Bruxelles... Cu modul acesta, adăogă (*sic*)

45 domnul rîzînd, am trecut pîna acuma de patru ori, așa că dobitocul de revizor e convins perfect că eū fac profesie de spion și că trăesc din tantiemele lui... tantiemele lui! Atâta rău! Dar mă

grăbesc și nu voiû să abuzez mai mult de bunăvoința Dv, doamnă. Sunt al Dv. cu tot respectul și considerația.

Doamna a rîs din toată inima și dacă a rîs, se 'nțelege a primit și darurile și scuzele cinstितului negustor.

5

I. L. Caragiale

FĂRĂ NOROC

— Snoavă populară —

(în *Foaia interesantă*, Anul I, nr. 11, 23 martie 1897, pag. 4, col. 1. Nere-tipărită de Caragiale)

10 A fost odată un om foarte bun, dar fără noroc. Toate le încercase — meșteșug, negustorie, joc de cărți: pe ce punea mâna, praf și cenușe! Ș'apoi mai spune lumea că omul însemnat, orî e omul dracului, orî are noroc mult, căci pe omul nostru îl însemnase Dumnezeu destul; dar ce-î drept, îl însemnase așa că sermanul nu se

15 vedea, fiindcă era acoperit: în loc de două țîțe, ca toți oamenii, avea trei — una de o parte, alta de alta și încă una la mijloc.

Așa, omul acesta se afla odată la o petrecere cu mai mulți. Alături cu el la masă, ședea la dreapta un popă și la stînga un străin lăudăros și limbut, care povestea cum a umblat prin toate părțile

20 lumii și cum pretutindenî a făcut fel de fel de prinsori ciudate și le-a câștigat — prăpăștiu, nu altceva: ba, că are să înghețe Dunărea la Paște, ba că are să tune la Bobotează, și câte și mai câte.

Omul fără noroc, plictisit de-atâtea palavre și lăudării, zice:

— Nene, cu mulți ai făcut Dta prinsori... faci una și cu mine?

25 — Bucuroș, răspunde străinul; care?

— Uite: eu mă prinz cu dumneata că părintele și cu mine avem la un loc cinci țîțe.

— Eî aș!

— Te prinzî?

30 — Mă prinz.

Și se și prind... Dar părintele dela stînga trage de mânecă pe omul fără noroc și 'î șoptește la ureche:

— Taică, ai dumneata patru țîțe?... c'aminteri ai pierdut.

— Cum, părinte?

35 — Dè taică... Eu am numai una.

Caragiale

NOTE ȘI VARIANTE

Am respectat inconsecvența în scrierea cuvintelor *cătră* (*către*), *birjă* (*birje*), *inecat* (*innecat*), *tovaroș* (*tovarăș*), astfel cum e în textul lui Caragiale (*Momente*, București, 1901 și *Schițe nouă*, București, 1910).

- 5 Pag. 1: *TREN DE PLĂCERE*. — *Universul*, 4 și 11 August 1900; *Momente*, pag. 166. — Deosebirile din *Universul*:

- Pag. 2, rând 30: (I) ...*cătră* Carpați. — 4,11: madam' Georgescu. *Însă iar fatalitate. Puiul lipsește.* — 4,30: *Inchipuește-ți fatalitate! La Voinea...* — 4,36: *Va trebui să răspundă însă...*
10 *Ce? (Spațiul fiindu-mi limitat rog pe cititor să-mi dea voie a-i spune aceasta săptămâna viitoare.* — (II) *Incepe: O săptămână întreagă mi-aș fi bătut capul degeaba, dacă m'aș fi aflat în situația D-lui Georgescu, fără să pot găsi o soluțiune. Eroul meu, cât ai clipi de două ori a găsit-o: — Trebuie să-i caut! Astfel și-a zis cu multă hotărâre*
15 *D-l Georgescu, apoi a întrebat pe chelner: — Crenvirși este? — Este. — Dă-mi o pereche și o halbă... Chelnerul pleacă... — Ascultă băete, zice d. Georgescu, nu cu guler de gheeneral. D. Georgescu a mâncat crenvirșii, a băut halba, se simte mai tare. Se scoală, plătește și pleacă dela Voinea în pas cuminte cătră centrul Sinaei, unde se 'nvrtește lumea bună. Pentru cine nu e deprins... — 7,5: cu constelațiile ei simetrice... — 7,38: și pentru M-me G. — 8,1: pe la cinci jumătate dimineața... șase... — 8,17: fermecătoare reminiscente... —*

Pag. 9: *ULTIMA ORĂ*. — *Universul*, 18 August 1900; *Momente*, pag. 61. — Deosebirile din *Universul*:

- 25 — 9,2: *Mă aflam alaltăeri Luni dimineața...* — 9,3: *Vremea era splendidă...* — 9,4: *mișcare neobișnuită, deși dela o vreme e multă mișcare acolo. Pe de o parte era afluența...* — 9,11: *Persoanele oficiale în doliu, redingotă etc...* — 9,16: *'n sus și 'n jos. Nu crez să fi auzit vreodată în viața mea mai multe noutăți ca Luni dimineața*
30 *în parcul dela Sinaia. Așteptînd să-mi aducă...*

Pag. 14: *BORIS SARAFOFF*. — *Universul*, 25 August și 1 Septemvrie 1900; *Momente*, pag. 68. — Deosebirile din *Universul*:

- (I) *Incepe: «Marțea trecută, vreme posomorită cași orizontul politic — ploaie de toamnă aspră și vînt rece. La cunoscuta ospătărie... — 14,26: de onoare că nu-l mai întrebăm... — 18,37: prins de noi!*
35

(vom vedea joia viitoare, cum cei trei conștrați au reușit să facă ei singuri fără ajutorul D-lui judecător (!), captura cea mai importantă, cea mai minunată, cea mai incredibilă, în trista afacere bulgaro-română, — cum au pus mâna pe celebrul Boris Sarafoff. — (II)

5 Incepe: Dacă pân' acum în trista afacere bulgaro-română... — 20, 23: reverențele ce i le face d. Niță, care primește plata în compartimentul respectiv, se poate crede. (V. vol. I al acestei ediții, Addenda E și F, p. 319-323).

10 Pag. 23: *REPORTAJ*. — *Momente*, pag. 52. Nu am găsit text anterior *Momentelor*. Datăre nu se poate face. Bucata își are evident locul în seria schițelor despre reporteri.

Pag. 31: *BACALAUREAT*. — *Universul*, 15 Sept. 1900; retipărit întocmai de Caragiale în *Calendarul Moftului Român* (1902), pag. 47, fără greșala de tipar semnalată mai jos; reproduș în *Abu-Hassan* (1915), pag. 181. — Deosebirele din *Universul*: 31, 13: — Inchipuește-ți să-i dea nota 6...
15 Și la ce? tocmai la¹⁾

Textului din *Abu-Hassan* îi lipsesc două replice (pag. 186): — Și lui Ovidiu? — Mai ales . . . Le dă nota 6 la Morală pentru că toți sunt de familie bună.

Pag. 34: *PETIȚIUNE*. — *Universul*, 29 Septembrie 1900; *Momente*, pag. 147:
20 — 34, r. 16: se uită iar la ceas (*Universul*).

Pag. 40: *CAM TÂRZIU*. — *Universul*, 13 Octombrie 1900; retipărit în *Calendarul Moftului Român* (1902), pag. 59, apoi în *Abu-Hassan*, pag. 157. In *U.* și în *C. M. R.* titlu: *CAM TÂRZIU*. — In *Abu-Hassan*, titlu: *Tardiv*. Formula finală: «... 'Ș'copil» dă însăși građația în pronunțarea lui Caragiale, când pomenea de tipul lui Costică. Aceasta ne-a făcut să adoptăm textul din
25 *Cal. Moft. Rom.* — Celelalte schimbări în *Abu-Hassan* sunt neglijabile.

Pag. 45: *MICI ECONOMII*. — *Universul*, 27 Octombrie 1900; *Momente*, pag. 229. — Deosebirele din *Universul*. Incepe:

« Ieri seara, în ajunul Sf. Dumitru, m'am întâlnit în piața Teatrului cu amicul meu I. V.; ședea înfipt în colțul. — 45,4: L'am salutat și am intrat în vorbă... — 45,16: dar ne-ar arde... — 45,20: Ei bine, amicul meu I. V., aseară, știind bine... — 45,23: a privi la trecători. Tare natură! frumos caracter! — 46,16: destul de amărît; am zice văzînd pe acele ființe cari se plimbă liniștite înainte de
30 masă: Toți! toți! și acesta, și acela, toți! ori nu se mută mâine, ori, dacă se mută, au o casă de unde se mută și altă casă unde se mută;
35 numai eu, eu nenorocitul! n'am decît casa de unde trebuie să mă mut. Și drept să spun... — 48,26: Vorba neamțului... trebuie să cedez... »

Pag. 50: *ULTIMA EMISIUNE*. — *Universul*, 6 Noembrie 1900; *Momente*, pag. 247. Textele nu se deosebesc. Ințr'un exemplar al *Momentelor* în posesiunea mea, Caragiale a schimbat începutul bucății așa cum se vede în ediția de față, în loc de: « La rășpîntia unei mahalale mărginașe, ... » — « Nu vezi

¹⁾ 6 e o greșală, după cum arată locul de mai jos, pag. 32, 38: « i-ai dat nota 3 ».

cît e de lung?... Mă ține în loc degeaba... Dacă e mahala, firește că e mărginașe...!» exclamă Caragiale, îndreptând fraza.

Pag. 54: *O LACUNĂ*. — *Universul*, 13 Noemvrie 1900; *Momente*, pag. 188. — Textele nu se deosebesc.

5 Pag. 59: *INSPECȚIUNE*. — *Universul*, 24 Noemvrie și 1 Decemvrie 1900; *Momente*, pag. 235. — Deosebirile din *Universul*:

— 60,33: din țîțini. *Dar ce?* — Milioane, *domnule...* — 63,38: Nenorocitul!... *Bonne nuit*, domnișoară Elizo!

10 In *Momente*, pag. 243: «Haid, iar acasă? Trebuie să se fi întors?». Semnele de întrebare sunt, precum arată contextul, greșeli de tipar.

Pag. 68: *TRIUMFUL TALENTULUI...* — *Universul*, 12 Decemvrie 1900; *Momente*, pag. 134. — Deosebirile din *Universul*:

15 68,28: din toate părțile complimente de admirațiune... — 69,24: ivească locuri. *Astea, înțelege cetitorul, se petreceau pe vremea de demult, cînd erau numai șapte ministere. In adevăr...* la numitul minister... — 70,22: Niță! *Bonsoar, bonsoar — ce mai faci?* și din vorbă în vorbă... — 70,35: perfect caligraf, *Ghițică...* — 71,38: ia hîrtia, o pune în buzunar... —

20 Pag. 74: *CADOU*. — *Universul*, 2 Ianuarie 1901; *Momente*, pag. 219. — Textul din *Universul* nu se deosebește decît prin următoarea introducere:

«Zilele trecute, trebuia să aleg o temă dintre mai multe, pentru o cronică de Crăciun, o temă nouă... De exemplu...

25 «Era odată un copil rămas foarte de mult sărman de amîndoi părinții și mai ales de mamă — a! un copil fără mamă! El avusese durerea s'o piarză îndatăce se născuse! In lunga și trudita lui viață, acest copilaș n'avusese și el măcar parte să pue mîna pe o jucărie; de aceea nu stricase nici una...»

Sau:

30 «Odată s'a n'tîlnit Moș Crăciun cu Sf. Nicolae...

— Bună ziua, Sfinte Nicolae.

— Sărut mîna, Moș Crăciun.

— Da 'ncotro?

35 — Ei! nu știi Sfinția ta? ce mai întrebi?... Mă duc pe pămînt să pun la copiii cumiști jucării și cofeturi sub căpătăiu... Dar Sfinția ta, de unde vii? — Ei! nu știi Sfinția ta? zice Sf. Nicolae, ce mai întrebi... Viu depe pămînt... Am fost de am căpătuit câteva fete cumiști.

— Dar cum bag seama ți-ai ras barba, Sfinte Nicolae, și te ai îmbrăcat subțirel de primăvară.

40 — Apoi de! mi-am ras-o, că începuse să mă mănînce și trebuia să mă tot scarpin... Dar eu ca eu, dar Sfinția ta!... Fără barbă, n'or să te mai cunoască bieții copii ș'o să strici toate piftiile.

— Lasă, Sf. Niculae, a răspuns moș Crăciun, nu purta grije de barba mea! îmi crește ea mare, frumoasă și albă pînă la ziua mea...

«Șașa mai departe. Și aceasta e o temă destul de nouă... E bună pentru la anul viitor. Deocamdată m'am hotărît: un studiu! —

Un studiu critico-istoric asupra sărbătorii Nașterii: ce înțelegem prin vorba Crăciun; — Crăciunul la primii creștini; — Crăciunul în evul-mediu; — Crăciunul în timpii moderni; — Crăciunul în diferite timpuri și la diferite popoare, și n deosebi la Romani și la Români: Steaua, Vicleimul, Irozii, Moș Ajunul, Colindele, bolindele, etc., — datine, moravuri, obiceiuri, tradițiuni, instituțiuni, superstițiuni, etc. —

Să începem... Dar când voiș să pun pana în călămară, iată că primesc, printr'un comisionar de stradă, o scrisoare: «Iubite amice, astă seară... —

Introducerea aceasta face parte din grupa satirei asupra gazetarilor literarizanți: *O Cronică de Crăciun, Dumînica Tomii* (vezi *Schițe Nouă*, 1910, pag. 101, 123; în acest volum pag. 166 și 181).

Pag. 78: *ART. 21A. — Moștul Român* (Seria II), N-1 2, 8 Aprilie 1901 și N-1 3, 15 Aprilie 1901, cu subiectul: *Comedioară în trei scene; Momente*, pag. 308, împărțită în trei capitole, corespunzătoare celor trei scene din *M. R.* — Deosebirile din *M. R.*:

— 78,2: *avocat de mîna a doua ori a treia. Ceasurile...* — 78,3: *Avocatul stă la biurul său...* — 78,6: *după moda veche de mahalagioaice.* — 78,8: *tărtănaș de lână conăbie, făcut...* — 78,21: *priotel Sava dela Biserica Măntuleasa.* — 79,13: *(după o sfortare a memoriei)* — 80,38: *Lasă, te rog, cocoană, istoriile dumitale; lasă'l...* — 81,12: *Dar dacă dumneaei te iubește?* — 82,3: *lume care se hrănea...* — 82,38: *cu ocazia bugetului pe 1901—1902, care am devenit că m'a dat suprimat...* — 84,12: *În urma părintelui, pășește o tănără...* — 84,21: *Mersi, domnule avocat...* — 86,34: *dumneata avocat?* — 87,15: *l-a suprimată...* — 87,27: *Popa Sava dela Caimata!...* — 87,29: *bulivartul...* — 89,28: *Ei! lucrul, care va să zică, este hotărît...* — 90,9: *de tănăra clientă, roșie foc, și dictează...* —

Pag. 91: *DIPLOMAȚIE. — Moștul Român* N-1 4, 22 Aprilie 1901, pag. 2; *Momente*, pag. 224. — Deosebirile din *M. R.*:

91,3: *la berăria Cooperativă...* — 94,5: *Ascultă-mă pe mine, nene Mandache, reușiți...* —

Pag. 95: *BUBICO. — Moștul Român*, N-1 5, 29 Aprilie 1901, pag. 5. — Deosebirile din *M. R.*:

— 98,35: *și începe să-l clefăiască...* — 99,8: *printr'o mișcare printr'o privire...* — 99,27: *continuuă a lătra...* — 99,30: *zic eu în gînd...* — 100,2: *podul Prahovii. Eu mă întorc...* — 100,12: *Pentru Dumnezeu! să nu-l scapi pe fereastră...* — *Dar n'apucă să,*

sfârșească, și Bubico... — 100,17: strig desnădăjdut... — 100,28: din leșinul ei, ca zdrobită de nenorocire... — 100,32: și-i șoptesc răspicat, cu un rînjat diabolic... —

Pag. 101: CĂLDURĂ MARE. — *Moftul Român*, N-1 8, 18 Mai 1901, pag. 4; Momente, pag. 325. — Deosebirile din *M. R.*:

101,2: 30⁰ Celsius... — 105,24: niște case 'n curte... —

Pag. 106: LUNĂ DE MIERE. — *Moftul Român*, N-1 11, 10 Iunie 1901, pag. 4; reprodus în *Calendarul Moftului Român* (1902), pag. 67; *Reminiscențe* (1915), pag. 90. — Textele fără deosebiri menționabile.

10 Pag. 113: LANȚUL SLĂBICIUNILOR. — *Moftul Român*, N-1 13, 24 Iunie 1901, pag. 4; Momente, pag. 154. — Deosebirile din *M. R.*:

— 113,21: cum știi de frumos să poruncești! Zic: s'a nemerit... — 114,18: Apoi, dacă nu știe nimic dobitocul... — 114,20: ăl d'intăi și ăl de pe urmă... — 114,27: să-i dau nenorocitului... — 115,4: nu-l mai pot ține nunte... — 117,14: Vezi domnule, am gândit eu... —

Pag. 118: GROAZNICA SINUCIDERE DIN STRADA FIDELITĂȚII. — *Epoca*, 1 și 2 August 1897; reprodus în *Moftul Român*, N-1 16, 15 Iulie 1901; Momente, pag. 80. — Deosebirile din *M. R.* (= *Epoca*). Incepe:

« Citim în *Aurora*... » — 122,24: La care altă profesiune... — 124,31: orice presupus... — Pentru interpretarea bucății, vezi cele două cronice ale lui Caragiale în numerele imediat precedente ale *M. R.*: *Oribilă stagnațiune*¹⁾, și *Înfiorătoarea, îngrozitoarea și oribila dramă din Strada Uranus*²⁾, amândouă îndreptate contra reporterilor și maniei lor de senzational; prima bucată sfârșește cu o invocație către Karkaleki. (Vezi volumul III al acestei ediții).

Pag. 128: LA PELEȘ. — *Moftul Român*, N-1 20, 12 August 1901, pag. 5; *Reminiscențe* (1915), pag. 102. — Textele nu se deosebesc.

Pag. 131: INFAMIE. — *Moftul Român*, N-1 24, 9 Septembrie 1901, pag. 4; *Reminiscențe*, pag. 106. — Textele nu se deosebesc.

30 Pag. 135. O CONFERENȚĂ. — *Universul*, 7 Februarie 1909; *Șițe Nouă* (București, 1910, Editura *Adevărul*), pag. 227. — Deosebirile din *Universul*:

Titlu: *Conferență*, subtitlu: *Dare de seamă*. — 136,1: lucru care pot pentru ca să zic... — 136,2: pentru ca să mă exprim așa... — 137,8: decît la moartea mea, dacă pot pentru ca să mă exprim astfel.

Pag. 142: TAL. — *Universul*, 2 Martie 1909; *Șițe Nouă* (1910), pag. 213. — Deosebirile din *Universul*:

— 143,25: murdării pe³⁾ — 143,30: a nu se pleca cu paharele și altele — 144,30: la vre-o în mormîntare rară... — Aforismul lui Mitică « toate mulțumirile în lumea asta trebuiesc plătite » este un aforism al lui

¹⁾ *M. R.*, Nr. 14, 1 Iulie 1901, pag. 2.

²⁾ *M. R.*, Nr. 15, 8 Iulie 1901.

³⁾ zidul (*Șițe nouă*, ed. Alcalay [1918]).

Caragiale din tinerețe: «Toate mulțumirile trebuie sc plătite: înainte de a se căpăta, ni se par destul de ieftine, în urmă scumpes (*Convorbiri literare*, XIV, 1 Aprilie 1880, pag. 21).

5 Pag. 149: *MAMĂ*. — *Universul*, 6 Martie 1909, cu titlul *Florea-Voevod*; republicat de Caragiale în *Schițe Noue* (1910), pag. 67, cu titlul *MAMĂ*; reprodus în *Reminiscențe* (1915), sub îngrijirea lui Luca Ion Caragiale, cu titlul din *Universul*. — Textele nu diferă.

Pag. 154: *GREU DE AZI PE MÂINE*. — *Universul*, 20 Martie 1909; *Schițe Noue* (1910), pag. 157. — Textele nu diferă.

10 Pag. 160: *MONOPOL*. — *Opinia* (din Iași), 16 Noemvrie 1907; *Schițe Noue* (1910), pag. 111. — În *Opinia* cu titlul *Cronică*. Inceputul în *Opinia*:

«*Astă vară avînd în țară daraveri, m'așez... — 160,14: Dar (...vreau să zic)... Știu... — 162,32: răcoare după călduri dropicale... — 162,35: Mă aflu așa dar la «Opinia»... — 164,34: fiindcă mai avea puține momente... — 164,38: țaranii... Sunt bețivi... Treb'e... — 165,16: Amice Roman, zic... —*

Pag. 166. — *O CRONICĂ DE CRĂCIUN*. — *Opinia* (din Iași), 25 Decemvrie 1907; *Schițe Noue* (1910), pag. 125. — Deosebiri din *Opinia*:

— 166,7: ești chemat să faci... — 166,9: Am hotărît să scoatem... — 166,13: Cu plăcere, domnule Director... — 166,18: Bine înțeles, domnule director... — *De exemplu, în numărul de-aseară... Noroc c'am trecut pe la tipografie... Dacă nu luam seama?... Ia poftim de te uită... la a treia informație... a d-tale... Ce desastru! — A! da... — Cum? asta nu te emoționează de loc?... Zici așa da,*
 20 *parcă ar fi un punct în loc de o virgulă... — D-le director, mă ntrerupe confratele, tot indiferent, nu înțeleg de ce faceți Dv. atîta caz?... cîte greșeli de astea... — Dar una ca asta poate omorî un organ în fața opiniei publice, d-le!* — *Eu cred din contra, d-le director. — Și zicînd acestea, mă privește cu acel zâmbet și acea clipire din ochi caracteristice, cari, de cîte ori le întîmpini, trebuie să gîndești: dacă*
 30 *ăsta nu este imbecil, atunci mă crede pe mine că sunt. — Cum, din contra, nene?* — *Și chiar aduceam acum o rectificare... eu gîndeam că greșala a rămas; nu știam că... o'ați amestecat și ați pus să mi-o scoată. — Și-mi întinde o filă, pe care a smuls-o din blocul lui de buzunar... Cîtesc. — Gura păcătosului adevăr grăește: În numărul nostru de eri seara, la pag. 3-a, coloana 4-a rîndul 52, de sub rubrica: «Ultima oră» s'a strecurat o violentă eroare de tipar. În loc de: Nu înțelege d. ministru, măgar că, protestarea unanimă a opiniei publice etc... Firește cititorii au înțeles că ar trebui citit:*
 40 *... d. ministru măcar... etc... Mărturisim eroarea ca... păcătosul! — Vedeți, d-le director, eu lucrez cu tot zelul pentru succesul «Revoltei»... și dv. mi-ați omorît efectul!... — De unde puteam ști? zic eu umilit. — Am voit să vă fac o surpriză... — Bine, frate, dacă vrei să-mi faci o surpriză, de ce nu-mi spui mai dinainte?...*
 45 *Altădată nu mai m'amestec. Iartă-mă. — Pe cînd eu îi fac așa categorice scuze, el mereu se uită pe fereastră. — Ia priviți afară...*

- 168,25: novelă; 98 de file... — 168,32: Admirabilă povestire! *E istoria unui băiat...* — 169,16: nu dansează bostonul; dar care... — 169,23: el *prinde* s'o ia în brațe... el vrea s'o sărute... — român cuminte și vesel... — 170,11: la fila 98... —
- 5 170,18: niciodată, *dar niciodată...* — 171,21: În fiecare zi, *schimbăm regulat cu confratele Caracudi câte un suris de auguri și aceste cuvinte: Nu cumva vrei să-mi faci și astăzi vre-o surpriză? Te rog spune-mi-o dinainte, să știu.* — *Astăzi regret, nu, d-le director.* — *Dar cronica?*... Pe onoarea mea!... Numai un lucru să vă rog, *d-le director: dacă n'am cumva vre-o informație excepțională, poate să nu vii mâine...* Și apoi, cu zîmbetul acela și cu acea clipire din ochi... *adaogă: Sper să vă facem mâine o surpriză...* — *Aoleu!* — *Adică nu eu...* De aceea, *vă rog să faceți Dv. mâine dimineață corectura la cronica mea.* — *Cu plăcere...* mai cu seamă!... *Dar...* ce surpriză? — *Asta nu pot spune, să vedem. Și iarăși zîmbetul și clipirea și pleacă grăbit...* — De vre-o câteva zile... — 172,29: O scrisoare, *a adus-o de mult, pînă nu se luminase, ucenicul dela tipografie...* E de la... — 172,30: nu merge, stăm cu numărul... Ce să fie? *iar o surpriză...* *Asta trebuie să fie gravă de tot, de vreme ce și d. Costică...* — 172,34: *Iute, pe nespălate, mă suiu...* — 173,10: infamul! *strig eu ca sub junghiul asasinului, și cad sdrobotit pe un scaun. M'a omorît...* asasinul! *Un om de caracter i-ar sări de gît ca o fiară și din două strînsori l'ar isprăvi. Eu sunt absolut copleșit ca sub bătaia unei forțe elementare covîrșitoare oricărei revolte umane.*
- 20 *D'abia pot ridica privirea și, cu glasul leșinat ca de lehză după grea facere, îi zic: Mersi, nene Caracudi, de surpriză...* frumoasă a fost ce e drept! *desigur mi-aduci și o rectificare spirituală...* Bine ți-ai bătut... — 173,37: șapte dimineața. *Nu vă spuneam eu că o să vă facem o surpriză...* — *Ce?* — E fată dar... — 174,8: dictez articolul trimițînd foaie cu foaie lui d. Costică... — 174,24: radios: domnule director, *v'am promis o surpriză: mă fiu de cuvânt. Această informațiune trebuie să treacă...* mare plăcere: *o să-i facă și nevestei și părintelui stavroforul...* și o să rămîie și o suvenire frumoasă și pentru copile. Și-mi citește... — 175,12: *m'am închinat...* am
- 35 *sărutat...*

Pag. 176. *INIȚIATIVĂ.* — *Universul*, 27 Martie 1909; *Reminiscente* (1915), pag. 113. — Fără schimbări.

Pag. 181: *DUMINICA TOMII.* — *Universul*, 6 Aprilie 1909; *Schițe Noue* (1910), pag. 101. — Deosebirile din *Universul*:

- 40 — 181,2: să fac vizită... — 182,6: Sună clopotele... *dela cea mai strălucită catedrală a sgomotoasei și vastei capitale pînă la cea mai umilă bisericuță din cătunul pierdut în tăcutele văgăuni ale munților, sună clopotele. Este duminica Tomii...* Cu această... — 183,28: *dar un copil nevinovat...* — 184,20: încă *dascălul* (asta era înainte de...) zice... — 184,32: voi oameni noi cu știința, *unde e repositatul Haralambie să vă trateze cum meritați...* — 184,33: *care-și*
- 45

trăgea seva... — 184,38: pesimismului, *negativismului*, *păgânismului*, ateismului... —

Pag. 186: *ANTOLOGIE*. — *Universul*, 10 Aprilie 1907; *Schițe Noue* (1910), pag. 143. — Fără schimbări.

- 5 Pag. 193: *PASTRAMĂ TRUFANDĂ*. — *Universul*, 13 Aprilie 1909; *Schițe Noue* (1910). — În *Universul*, cu titlul *Anecdotă Orientală*. — Vezi mai jos pag. 433, r. 35. — Deosebire de text:

— 198,30 : Și pe urmă i-a dat afară pe amândoi (*Universul*).

- 10 Pag. 199: *IDENTITATE*. — *Universul*, 27 Aprilie 1909; *Schițe Noue* (1910), pag. 177. — Fără schimbări. — Cf. acest volum, *Addenda*, pag. 420 și urm., un subiect înrudit cu acesta.

- Pag. 205: *AȘA SĂ MORI* — *Universul*, 16 Mai 1909; *Schițe Noue* (1910), pag. 189. — Fără schimbări. — Pag. 206, r. 8, « a lui Carusso » și « a lui Rostand » în loc de literarul « ale lui, etc. » în *Schițe Noue* (1910), pag. 191, ca și în
15 *Universul*. Înțelegea Caragiale să atribuie acele forme populare eroului său?

Pag. 210: *REPAOSUL DOMINICAL*. — *Universul*, 25 Mai 1909; *Schițe Noue* (1910), pag. 199.

— 214,6: Ca să nu-mi mai sboare... Dar unde ne aflăm? (*Universul*).

- 20 Pag. 217: *KIR IANULEA*. — *Viața Românească*, XV, Noemvrie 1909, pag. 208; *Schițe Noue* (1910), pag. 9. — În *V. R.*, pag. 208 nota:

- « Această *novelă* — precum arătăm în nota dela sfârșit — se mai găsește și în alte limbi; pe cât putem ști însă apare astăzi pentru întâia oară în românește. Asupra felului cum e dată aici... ¹⁾ —
25 218,36: la neștiință, la minie, prostie, sărăcie, și la robie chiar... 223,7: și, mai cu seamă, cu dare de mână... — 226,20: când ședeau la masă cu o sumă de... — 231,5: « de acum... » e poate o greșală, în loc de *de acum*... — 231,19: *Cumnatul* întâiu... — 231,28: *ende-kămisi*... —

- 30 În 4 Februarie 1909, Caragiale scria celui care îngrijește această ediție:

« ... Spune-mi ce zici D-ta: s'ar potrivi în tonul lui *Kir Ianulea*, acolo unde, după împăcaciune, e ziafet cu lăutari, să pun pe țigani să cînte, ca un fel de cântec favorit al Coanei Acrivîții, următoarele:

- 35 Zori de ziuă se revarsă
Și eu ochii n'am închis!
Cum să-i închid cînd ei varsă
Pîraie de foc nestins ²⁾.
Și mă bat cu pumnii 'n cap:
40 Ce să fac și cum să scap,
Of! să mă tîmăduiesc

¹⁾ Urmează textul notei din fruntea volumului *Schițe Noue*, 1910.

²⁾ « Pîn' aci de Log. Konaki » (*Nota lui Caragiale*).

Și să nu mai tot iubesc;
Căci îmi face foarte mare
Și necaz și supărare!

5 Iar cînd Kir Ianulea, cam afumat, strigă: of! alta, țigane! îi
cîntă cântecul *lui* favorit:

Dela ușă mă repez
Numa 'n papucei și 'n fes,
Căci, de grabă foarte mare,
Nu mai pot să am răbdare!

10 Ce zici? nu s'ar lumina și mai bine tabloul ziafetului? ».

Volumul *SCHIȚE NOUĂ* (București, 1910. Editura «Adevărului»), unde prima bucată este *Kir Ianulea*, cuprinde o scurtă notiță în cap (fără titlu), iar la sfârșit trei *Note*. Le reproducem aci:

15 Dintre poveștile de față, unele — precum arătăm în notele dela sfârșitul cărții — se mai găsesc și în alte limbi; pe cât putem ști însă, apar astăzi pentru întâia oară în românește.

20 Asupra felului cum sunt date aci, autorul își păstrează întregi drepturile de proprietate literară; căci, fără îndoială, de când lumea poveștile sunt ale lumii, însă, firește, felul povestirii lor rămâne oricând al povestitorului — precum Maica-Precista este a tuturor creștinilor, dar o icoană cu chipul ei e a meșterului care a zugrăvit-o, în felul lui.

Indură-te, tu, prea sfântă și pururea curată Fecioară, de toți zugravii și ajută-i să nu prăpădească vreme și văpsea degeaba!

25 **NOTE. KIR IANULEA.** Această poveste se găsește în Giovanni Brevio, *Rime*, Roma, 1545, intitulată «Novella di Belfagorx»; mai târziu, în 1549, apare cu acelaș titlu sub numele lui Machiavelli, și de atunci trece între operele complete ale ilustrului secretar florentin. — Un savant bibliograf englez, John Dunlop, crede că originalul lui «Belfagorx» se găsea într'un manuscript latinesc al Bibliotecii St. Martin
30 din Tours, manuscript dispărut pe vremea războaielor civile. — După Machiavelli, La Fontaine, fabulistul francez, a dat pe «Belpégor» în colecția de *Contes*, publicată întâia oară la Paris, chez Denis Thierry et Claude Barbin, 1682.

35 **PASTRAMĂ TRUFANDA.** De demult, din copilărie, știam povestea asta dela kir Ștefan, staroste de bărbieri pe vremuri în Ploiești; bulgar de viță; om umblat și deștept, care cunoștea bine felurite limbi orientale și povestea românește foarte frumos. Târziu încoace, am mai găsit-o, altfel dată, în *Le Sottisier de Nasr-Eddin-Hodja*,
40 *bouffon de Tamerlan*, suivi d'autres facéties turques, traduits sur des manuscrits inédits par J. A. Decourdemanche, Bruxelles, chez Gay et Doucé, 1878. — În colecția aceasta franceză se găsesc aproape toate *Năzdrăvăniile lui Nastratin-Hogea*, ale neprețuitului Anton

Pann, între cari povestea noastră nu se află. — Noi am dat-o aci, pe cât ne-am putut aminti, cam în felul cum am fost auzit-o, povestită cu mult mai mult haz, dela răposatul Kir Ștefan.

5 FĂȚ FRUMOS CU MOȚ-ÎN-FRUNTE. Traducere după *Riquet à la Houppes*, cunoscuta poveste a lui Charles Perrault, apărută întâiu la Paris, chez Claude Barbin, 1697.

10 Pag. 244: CALUL DRACULUI. — *Lupta* (din Budapesta), 15 Noemvrie 1909. — « Foița originală a *Luptei*. Reproducerea oprită ». — Reprodus în *Universul*, 9 și 10 Ianuarie 1910; *Schițe Nouë* (1910), pag. 253. — Deosebirele din *Lupta*:

245,19: curge și pe urmă, odată, stă... — 248,33: gogiamite flăcăul în putere... — 251,33: cu care era 'nvelită... — 252,33: *Altădată*... Cine știe când?

15 *Schițe Nouë*, ed. Alcalay [1918] înlocuiește greșit: « fiind tirg *la'vale* » (pag. 138, în loc de: *de vale*, *Lupta*, *Universul*, *Schițe Nouë*, 1910); « merg pe *șapte-sprezece* » (pag. 141, în loc de: *șaptesprece*, *L.*, *U.*, *Sch. N.*, 1910). — Am păstrat în text (pag. 245, rând 19): « *dă* apa curge... » (schimbat în *Schițe Nouë* [1910 și 1918] în *dar* apa), ca în *Lupta* și *Universul*. — Nu știu de unde a luat Caragiale elementul folkloric din această povestire. În nuvela fantastică a lui Gogol, *Vii*, fata de boer vrăjitoare face o cavalcadă foarte asemănătoare acelei din *Calul dracului*, cu deosebirea că, la Gogol, tinăra vrăjitoare călătorește pe gîtul înărului seminarist, chemat să o păzească noaptea (vezi traducerea germană: *Wij, der Fürst der Dämonen*, herausgegeben von Felix Schloem, în *Das Gespensterbuch*, München, 1920, Georg Müller, pag. 306). Gogol a luat, cum se pare, motivul principal dintr'un basm popular rusesc (colecția Afanassiev, VI, N-1 66, analizat de L. Șăineanu, *Basmele Romîne*, 1895, pag. 874). Nu e probabil să fi cunoscut Caragiale nuvela rusească.

30 Pag. 254: ABU-HASSAN. — Manuscris autograf, păstrat în Biblioteca Fundației Universitare Carol I. — Tipărit o singură dată, în *Abu-Hassan* (București, 1915, ed. *Flacăra*), pag. 6-60, volum îngrijit de Luca Ion Caragiale. — Manuscrisul are 86 file (jumătăți de foi, format comercial, liniate, tăiate longitudinal. Cerneală violetă). Dela jumătatea filei 49 până la jumătatea filei 57, scris cu creionul. Acest amănunt, precum și numeroasele tăieri și șterseturi arată, dacă ținem seamă de minuțiozitatea caligrafului Caragiale, că manuscrisul nu e copia definitivă pentru tipar.

35 A apucat el ori nu să facă o asemenea copie definitivă, nu știu. Manuscrisul în tot cazul, cuprinde întreg textul, așa cum e dat în volum. Pe verso ultimei foi, cu creion chimic, de mîna lui Caragiale: « Abu-Hassan-Poveste orientală ». Din îndreptările lizibile în manuscris, dăm mai jos acelea care ni s'au părut caracteristice felului de a lucra al artistului. — Manuscris, f° 6:

45 — 256,6: Nici unul din *ei* nu s'a lăsat *atins* de vorbele frumoase cu care a voit Abu-Hassan să-i înduioșeze, ba chiar a avut mîhnirea să vază cum unii l-au dat *deadreptul* afară. S'a întors acasă cu *sufletul pătruns de durere și amărăciune*... — S'a isprăvit; *îți fîgăduiesc că de acu nu mai dau ochii cu ei!*... — 256,16: în fiecare zi regulat, *putînd* să poftescă... — f° 7; 256,21: după ce l-a *cinstit* o noapte... — f° 8; 256,36: A doua zi dimineața, *cînd* îl trimitea pe *mosafir* să-și vază și de *treburi*, îi zicea... — ... am eu cuvintele *mele* pentru care mă port... — f° 12; 258, 23:

- Eu, numai mă uitai la dumneata, am priceput... — f° 14; 259,6: și dumneata și eu, am uitat de băutură și lăsăm vinul sârmanul să se trezească... — f° 24; 261,34: unde așteptau toți curtenii. *Robul a lăsat pe Abu-Hassan pe divan*. Desbrăcați-l... — f° 27; 262,36:
- 5 Strănută odată și-și întoarce¹⁾ capul fără a deschide ochii²⁾. — f° 31; 264,31: Pe urmă a făcut semn cu mâna unei curtene (și i-a zis): *Ia apropie-te dumneata, frumusețo, drăguțo și...* — f° 32; 264,38: să ajung eu într'o noapte calif... — f° 34; 265,27: se așează pe tron; apoi uitându-se roată în toate părțile... — f° 36; 266,12:
- 10 Abu-Hasan a zis, făcând un semn cu mâna: Să poftescă... — f° 37; 266,31: *N'a apucat bine să-și isprăvească*, (și) Abu-Hassan, zărind... — f° 38; 266,38: Căpitane să mergi fără pic de zăbavă... — f° 43; 268,31: încât Abu-Hassan a rămas fermecat. *Să fie vis³⁾ gîndea el; prea ține mult...* *Nu! nu e vis: vîz, auz, umblu, pipăiu...*,
- 15 *judec...* *Mai dovedă! uite ce cinste mi-adoce o lume întregă, toate poruncile mi s'cu îndeplinit...* De acolo cu muzicantele după el... — f° 44; 269,3: mai aproape de masă, unde Mesrur îl așezase pe calif pentru gustarea de dimineață... — f° 64; 276,12: ... vorbe care mă mîhnesc, și fii sigur de prieteșugul meu. Fă-mi mai bine... —

- 20 Pag. 284: *POVESTE*. — a) Manuscris autograf, păstrat în Biblioteca Fundației Universitare Carol I. 35 jumătăți de file tăiate în lung, format comercial, liniat. Numerotația dela fila 1-7 cu cerneală violetă, ca și textul. Dela fila 7 până la sfîrșit, altă numerotație începînd cu 11, cu creion albastru. Textul e însă complet: pe fila 7 Caragiale înseamnă cu creion albastru:
- 25 «urmează la 11 cu albastru». Titlu: *Poveste*. — Pe verso ultimei file (35), următorul plan pentru continuarea și încheierea poveștii:

- «Cununiiile — Petrecerea. Trandafirul — Traiul tinerilor. Moartea lui Roșu — Suirea lui Ler. Rivalitatea soacrei cu nora — Floarea la mănăstire. Ler n'are copii — Mezin cu nevasta merg s'o vadă
- 30 cu Mugurel — Rescoala. Resboiul. Fuga lui Ler — Aventurile — Asasinarea lui Mezin, cînd află că și Verde a fost asasinat — Floarea primește pe Ler fugăr văduv lucrează ca s'aducă pe Ler înapoi — Mugurel o execută în mănăstire — încheiere. —

- b) Manuscris autograf în păstrarea doamnei Alexandrina I. L. Caragiale. Ne-complet și disparat: 1. zece foi, format comercial, liniat, din care cinci jumătăți tăiate în lat, și cinci foi întregi; cuprind partea dela început a poveștii, până la nașterea lui Ler. Titlu: *Două împărății*. Incepe: «A fost odată ca nici-odată, că de n'ar fi fost nu s'ar povesti⁴⁾» — au fost odată doi împărați vestiți Crin împărat⁵⁾ și Bujor împărat⁶⁾. — Pe marginea acestei file prime, de mîna lui Caragiale, cu creion albastru:
- 40

1) Altă variantă: *Și voi să-și întoarcă*.

2) A treia variantă: *și voind să-și schimbe capul pe căpetăiu...* (Strănută îndată... din volumul *Abu-Hassan*, pag. 21, e o greșală).

3) Variantă: *Dacă e un vis...*

4) Acest început e tăiat cu creion albastru.

5) Anulat: Florea împărat, Verde, Roșu împărat.

6) Anulat: Roșu, Verde împărat, stăpînind alături una de alta două împărății...».

« NB. Cu mare băgare de seamă la tot ce se poate suprima — cât de *mult* » ¹⁾ [vezi pl. II anexată la vol. I al acestei ediții].

« Nașterea lui Ler » ²⁾. Dar cât trebuia el să fie de fericit, tot îl rodea la inimă o supărare: i se părea că soția lui mai mult ține la împărăție decât la el, că nu-l iubește destul precum o iubea ea». Abrupt urmează aici, după punct:

« Și așa, când a purces împărăteasa îngreunată și când i-a sosit ceasul să nască ³⁾ obosit de luptele politice, sătul de succese și de glorie, se uită 'napoi și vede că viața lui a fost o continuă jertfă pentru interesele publice și pentru gloria ce se obține cu asta; dar pentru sufllețelul lui i-a lipsit ce? El a fost jinduit de ⁴⁾ bucuria de care se bucură cel din urmă supus al lui. Scena cu pădurarul, cântând: apoi nevasta care vine cu de mâncarea — pădurarul: împărăția să 'ngrijească de împărați ».

2. O foaie numerotată 10 bis, cu albastru, formatul ca și la celelalte, întregă. Dă un alt început al povestei: « A fost odată un împărat care se bucura de toate pe lume; împărăție mare avea, slavă multă avea... »; sfârșește: « N'a trecut nici un an și a murit și tatăl împărătesei, lăsând stăpânirea în mâinile unui Fecior... ». (*Mai jos pe margine, câteva nume dispuse genealogic:*) « Negru-Verde-Roșu-Aur-Ler Iubitul-Roșu Impărat-Ler Impărat-Verde 'mpărat-Prislea Impărat ». Intregul text al foii anulat.

3. Unsprezece foi rezlețe, același format, trei întregi, opt jumătăți tăiate în lat, cuprinzând schițe dispartate; textul a cinci din aceste foi anulat în întregime.

4. Patru foi libere (două jumătăți și două sferturi de foi, același format ca mai sus), cuprinzând următoarele însemnări și plan pentru încheierea povestei:

(A) « Capete și Coroane [scris mare, ca titlu; dedesubt:] — Povestea asta despre Capete nu se isprăvește. — Din toate învățăm că mai adesea coroana-i pentru cap, decât capul pentru coroană. [mai jos:] Povestea asta despre Capete și Coroane nu se isprăvește, că nu se poate isprăvi: Totuș așa neisprăvită ne învață că mai adesea coroana-i pentru cap decât capul pentru coroană ». — (B) Proiecte: « Nașterea lui Ler și a lui Mezin — deosebirea caracterelor — educația fiecăruia. — La nașterea lui Ler începe a se zidi și la a lui Mezin se termină mînăstirea Bujorului. — Amorul lui Ler Voevod și al Sorichii: Încă de pe vremea stăpînirii tatului său. — Mezin, un mic ducat. — Declaraarea băiatului către părinți. — Inclinaarea tatului spre aprobare. — Refuzul categoric, motivat, al mamei, care a cerut pentru Ler mâna fetei împăratului Albu vecin... A-cesta are un băiat... și o fată. Băiatul e bolnav, fata o să moște-nească împărăția. Un împărat n'are voie să se gîndească la amor. Cum ai îndrăznit fără voia noastră a te legă, ori refuzi coroana și

¹⁾ Sfârșește (foaia 10).

²⁾ *Scris ca titlu, deasupra ultimului alineat.*

³⁾ *Aici se isprăvește textul ultimei foi din serie.*

⁴⁾ *Sic.*

o dăm lui Mezin, du-te și fii fericit. — Scandalul băiatului. — Moartea tatului. — Suirea fiului. — Ia pe Sorica. — Doamna e bolnavă, nu vine (?). — Răceală între mamă și fii. — Mama merge la călugărie la mănăstirea Bujorului. [Pe margine:] dragostea ei va fi perzania ta. Ești prost de femeie. Eu mă duc în munții mei. Să dea Dumnezeu nici tu nici frumoasa împărăție ce ți-a lăsat-o tata să aibă vreodată nevoie de ajutorul meu. Poate mai bine călugăriță Să le spună: tu du-te 'n munții tăi și păstrează-ți partea ta. — „Ler Împărat își ia concediu și lasă regent pe Mezin Voevod. — Deliciile amorului. — Rășboiul cumnaților. — Motivul rășboiului: să-l despartă de Sorica și să-l oblighe a lua pe Viorica. — Neglijența din cauza Viorichii. — Depărtarea lui Mezin. — Mezin la mănăstirea Bujorului, închinat de maicăsa la mormântul Bunicului. — Povestirea ei despre socru și bărbat. — Vorbele acestuia pomenite de ea. — Jurământul lui Mezin. — Înfrângerea, tractatul umilitor. — Răscoala. Fuga. — Mezin ia frânele, bate pe adversari. — În piață cerșetori — recunoscui — fuga — pe malul mării, pescari. Se vede venind corabie după ei ca să-i prinză. Se 'neacă în brațe unul cu altul. [Pe margine:] Asta se 'ntimplă pe când Mezin după ce a dat bătălia decisivă intră 'n cetate cu călugărița 'n triumf și steagurile verzi, roșii, albe împreunate și împărăția a crescut. Albu Voevod moare. Mezin ia pe Viorica Doamna ». — (C) Alt proiect:

« Floarea vede că Ler priloștit de nevastă-sa Viorica duce de răpăstatul. Face pe Mezin prin Liliana să declare rășboiu și inspiră revoluție. — Ler bătut, fugar. Scena la portul de mare — fuga... — în insulă... — Mezin ucis de un conspirator. — Mugurel de 17 ani, Domn. — Liliana epitroapa de drept se ceartă cu Floarea care vrea ea să epitropisească pe Mugurel. — lupta între cele două. Floarea surgunită la mănăstirea ei. — De acolo intrigi. — Otrăvirea: Liliana e otrăvită. — Mugurel scapă. (*Omul de încredere-i povestește tot dela Verde Împărat până acuma cine e Floarea*¹⁾). Să nu se încrează — la 18 ani ia cărma. — Rășboiu (biruință). — Floarea prinsă în mănăstire. Captivă. — Execuția. — (D) « Genealogia totală »; cuprinde următoarele nume grupate în doi arbori genealogici: (1) Negru → Verde Floarea. — Albu → Roșu 'mpărat cu Floarea → Ler Împărat. (2) Verde → Negru Florica²⁾. — Roșu → Albu se însoară cu Floarea → Ler Împărat. În capul foaei, fără legătură, pare-se, cu celelalte nume: Verde 'mpărat Roșu.

Manuscrisul Fundației Carol I a servit probabil, tipării în volumul *Abu-Hassan* (1915, pag. 61-95); din acest manuscris mi-a cetit Caragiale și mie povestea. După cum se vede din materialul descris mai sus, afirmația din nota editorului, la sfârșitul fragmentului (*Abu-Hassan*, pag. 95): « despre felul cum avea să urmeze și să se închee povestea, nu s'a găsit nici o însemnare printre hîrțile autorului », — este inexactă. — Textul din *Abu-Hassan* prezintă, la pag. 77-78, o obscuritate: cele două propoziții care se urmează dela rândul 12

¹⁾ Pe margine: «!!!!!! Liliana a fost fata lui Verde 'mpărat ».

²⁾ sic.

în jos, (a) « Au umblat astfel... și într'una oita », și (b) « După ce se plimbară ei... cu care se învecinau la miază-noapte », repetă diferit același cuprins. Textul însuș al manuscrisului Fundației e confuz aici, plin de ștersături, variante și raportări greu de interpretat. Editorul lui *Abu-Hassan*, pe cât mi se pare, a transcris una după alta două variante ale aceleiași propoziții. Ajunge să suprimăm pe (a) pentru ca legătura ideilor să apară; (b) este continuarea normală a celor povestite în bucata « Nu 'mpliniseră flăcăii nici doisprezece-treisprezece ani — se dusesse vestea în lume de cei doi minunați frați » (pag. 76, rîndul 5 de jos, până la 77 mijlocul rîndului 12 de sus). Ceeace s'a și făcut în ediția de față. Pe foile corespunzătoare din manuscrisul Fundației Carol I (ff. 11-13) se află, în afară de îndreptările cu cerneală, făcute de mîna autorului, și o sumă de tăieri și adăogiri cu creion negru, de altă mîină, ce bănuiesc a fi fost a lui Luca I. Caragiale, care va fi pregătît astfel textul pentru tipar. Astfel sunt cuvintele: *bărbătește* (în « călăreau *bărbătește*, în loc de *frumos*, cum e scris de autor) și *frați* (în « minunați *frați* », în loc de « coconi ai lui Roșu împărat, etc. »). Am restituit cuvintele din manuscris în textul ediției noastre, pag. 292, rînd 28. Deasemenea, am înlocuit, după manuscris, cuvintele din *Abu-Hassan*, pag. 78: « (fată) voinică, nu atît de frumoasă cît de vioaie și de arătoasă », cu « (fată) *ruptă din stîncă*, nu atît de frumoasă, cît de arătoasă », și nu prea zămbitoare », — cuvintele din *Abu-Hassan* fiind în manuscris adăogate cu creion negru și nu de mîina lui Caragiale. — Pentru a da idee de starea textului, transcriu aici foile 11-13 din manuscrisul Fundației Carol I, cu variantele notate de Caragiale și schimbările cu creionul negru:

« După ce și-a statornicit astfel Roșu 'mpărat stăpînirea, i-a [mai] dăruit Dumnezeu două mari bucurii: doi feciori unul după altul la un an ¹⁾ pe cel d'întăiu l-au botezat Ler, iar pe al doilea Mezin ²⁾. [Și erau voinici și frumoși amîndoi. Ler era oacheș ca tată-său, iar Mezin bălan ca mamă-sa. Nu 'mpliniseră flăcăii nici doisprece-treisprece ani și mama i-a pornit sub bună îngrijire să vază lumea și să se arate pe la toate curțile 'mpărătești, pe unde-i primeau toți cu brațele deschise, nu numai că erau odraslele unui puternic împărat, dar fiindcă ³⁾ și ei de felul lor erau niște copii nu se poate mai plăcuți ⁴⁾, și nu știa lumea pe care să-l mîngăie ⁵⁾ mai întăiu ⁶⁾; Așa de tineri și erau o podoabă la toate sêrbătorile împărătești. Călăreau frumos ⁷⁾, mînuiau armele cu dibăcie ⁸⁾. Ler cânta frumos din gură ⁹⁾ și Mezin din harfă, și împărătese, doamne, domnițe, curtene nu mai puteau după ei, încît se dusesse vestea 'n lume de cei doi minunați coconi ai lui Roșu Impărat și a împărătesei Floarei ¹⁰⁾. Au umblat astfel ¹¹⁾ amîndoi împreună, și cînd

40 ¹⁾ *Var. 1:* împărăteasa Floarea a dat naștere la doi coconi.

²⁾ *Var. 2:* într'un an de zile împărăteasa Floarea a purces însărcinată și la vreme potrivită a dat naștere unui cocon voinic, pe care l-au botezat Ler-Voevod, și n'a trecut un an în cap și a mai dat naștere la un cocon tot Mezin (*sic!*).

45 ³⁾ Înlocuit cu *că*, cu creion negru.

⁴⁾ *Și mai bine crescuți*, adaoș cu creion negru.

⁵⁾ *Să-l alinte*, cu creion negru.

⁶⁾ *Și mai cu seamă curtenele nu-i mai lăsau din mîngăeri și din alintări*; anulat de Caragiale, cu aceeaș cerneală ca și textul.

⁷⁾ *Bărbătește*, substituit cu creion negru.

50 ⁸⁾ *Fără punctuației!*

⁹⁾ *Ca un inger*; anulat de Caragiale.

¹⁰⁾ *Ultimele zece cuvinte tăiate* cu creion negru și înlocuite cu cuvîntul *frați*.

¹¹⁾ *Tot*; adăogat cu creionul.

au ajuns Ler la vârsta de 19 ani ¹⁾ și Mezin la 18 ²⁾ atunci părinții i-a ³⁾ pornit pe unul într'o parte și pe altul într'alta să umble singuri, însoțiți numai de câte un sfetnic om mai în vîrstă ⁴⁾ și întorcîndu-se acasă din călătorie i-a pus părinții să le povestească cum au petrecut ⁵⁾; Mezin era foarte vesel și spunea multe și fel de fel, iar Ler sta tot dus pe gînduri, puține spunea și într'una ofta. Văzînd aceasta ⁶⁾, împărăteasa s'a sfătuit ⁷⁾ cu soțul ei, și într'o dimineață s'a hotărît să plece 'n plimbare ea cu Ler la Albu 'mpărat care stăpînea la hotarul de ⁸⁾ miază-zi o împărăție de seamă, iar Impăratul să plece cu Mezin în plimbare la Negru Impărat, cu care se învecinau spre miază-noapte. Albu 'mpărat avea doi copii, pe Mugur Voivod care ⁹⁾ tot tînjea de mic, fiindcă mamă-sa îl născuse înainte de vreme, dintr'o mare spaimă, când luase peste noapte foc palatul, și pe Liliana-Doamna; o fată ¹⁰⁾ ruptă din stîncă ¹¹⁾, nu atît de frumoasă cît de ¹²⁾ arătoasă, și nu prea apropiată și zâmbitoare, cam tăcută și mîndră ¹³⁾. Ajungînd acolo Floarea și-a făcut prilej de vorbă și fără mult înconjur a spus gazdelor că vine să pecetluiească prietenia celor două curți prin înscrisire, că în numele soțului cere în căsătorie pentru fiu său Ler Voivod pe Liliana Doamna. Lui Albu Vodă ¹⁴⁾ și soției lui de bucurie nu le venea să creadă; firește — nu era glumă să ia de ginere pe moștenitorul celei mai strălucite coroane. Seara după ospăț, Floarea a luat pe Ler, iar Albu 'mpărat... ¹⁵⁾. Floarea împărăteasa cu Ler-Voivod au fost întîmpinați de la graniță de Albu 'mpărat, de împărăteasa lui, de copii și de o ceată de fruntași. Au mers toți la cetatea de scaun unde erau pregătite sîrbători mari în cinstea lor. Acolo dînd drumul copiilor să meargă la petreceri cu toți curtenii Floarea au ¹⁶⁾ stat de vorbă cu gazdele ei ¹⁷⁾.

¹⁾ Tăiat cu creionul negru și înlocuit cu 21.

30 ²⁾ Tot așa, înlocuit cu 20.

³⁾ Sic!

⁴⁾ Var.: încercat în ale lumii.

⁵⁾ Înlocuit cu *petrecuseră*, creion negru.

35 ⁶⁾ Toată bucata, dela « Și erau voinici frumoși amândoi » până la « și într'una ofta. Vezînd aceasta », e tăiată de Caragiale cu cerneală roșie, apoi scris pe margine tot de el, cu creion roșu: *Bun*, subliniat de trei ori. Tot aici, pe margine, sunt scrise cuvintele: « După ce se plimbaseră ei de mici sub bună pază, cînd au trecut de douăzeci și unu de ani », și raportate cu o linie roșie, tot de el, la cele ce urmează.

40 ⁷⁾ *O noapte întregă*; tăiat de Caragiale.

⁸⁾ Pe deasupra cu creionul negru: *la hotarul lor*.

⁹⁾ *Era cam schilod*, cu creionul negru.

¹⁰⁾ *Cât un mal*; tăiat de Caragiale.

45 ¹¹⁾ *Ultimele trei cuvinte* tăiate cu creionul și înlocuite cu *voinică*.

¹²⁾ *Vioaie și de*, cu creionul negru.

¹³⁾ *Ultimele patru cuvinte tăiate de Caragiale*.

¹⁴⁾ Sic!

¹⁵⁾ Var.. « [Ajungînd acolo]. »

¹⁶⁾ Sic!

50 ¹⁷⁾ Și fără mult înconjur.

Toată bucată aceasta tăiată cu cerneală roșie, apoi restituită cu BUN pe margine cu creion negru, de mâna lui Caragiale). Anularea și restituirea acestorași bucăți, nehotărârea între deosebite cuvinte sau membre de propoziție, lipsa de punctuație în unele locuri, arată caracterul de schiță al acestei părți din text.—Ultimele foi (33-35), cu digresiunea critică, sunt aproape fără ștersături.

— În dreptul povestirii visului Floarei (în volumul acesta, pag. 298), notat în manuscris cu creionul, de mâna lui Caragiale: «*MAI DEZVOLTAT CE FACE PUSNICUL*. Palatul se derimă (năruie) asupra lor».

Manuscrisul *b 1* dă, cum s'a spus mai sus, partea dela început a poveștii, până la nașterea lui Ler, și nu prezintă variante menționabile; *b 3* cuprinde numai schițe și proiecte de prima aruncătură, în cea mai mare parte cu totul informă și neutilizabile pentru clarificarea textului. Interesante, totuși, pentru cine urmărește formarea poveștii, mi s'au părut, dintre aceste foi rezlețe, următoarele două: una, numerotată cu 9 (și avînd în frunte, scrise cu creion albastru, cuvintele *După moartea lui Roșu*), unde se descrie întâia întîlnire a lui Aur (în alte locuri *Ler*) împărat (corespunde lui Roșu împărat din redacția finală), cu Florica Doamna (corespunde Floarei din redacția finală); cealaltă, numerotată cu 21, dă un fragment de dialog, în legătură cu acel început deosebit de poveste, păstrat în *b 2*. Acest început, împreună cu dialogul (*b 3*, fila 21) se raportă la acea formă a poveștii care e indicată și în însemnările dela sfîrșitul ultimei foi din *b 1*: durerea lui Roșu împărat că soția lui nu-l iubește în-deajuns. Urmează aici textul din *b 2*, și acel al foilor 21 și 9 din *b 3*:

«A fost odată un împărat și o împărăteasă care ar fi trăit foarte bine împreună, dacă nu i-ar fi lipsit împăratului ceva, și lipsa aceasta care-l mîhnea foarte mult, era că nu-l iubește împărăteasa »¹⁾.

Acest început se oprește aici; urmează un rând alb, apoi al doilea început:

«A fost odată un împărat mare care se bucura de multă fericire pe lume; era om frumos și voinic/sănătos și vesel; și om bun și drept; stăpînea²⁾ țeri peste țeri (peste mult norod) cu noroade multe care îl blagosloveau; pentru (liniștea și) rînduiala și dreptatea (împărăției) stăpînirii lui; și era viteaz că șapte resboaipe purtase, ducîndu-se însuși în fruntea oștilor lui, și în toate biruise, și scăpase lume multă din robia altora (stăpînitor nesocotiți și neiu-bitori de omenie), întinzînd (dându-le, aducînd) pretutindeni (pe unde întindea) sub steagul și topuzul lui împărătesc bunățile (liniștea) și darurile dreptății adică belșug, bogății și frumuseți... multe cetăți clădise pe locuri odinioară sterpe și paragine, pe acolo unde naintea lui bîntuia sălbăția fiarelor și mai grozavă a tâlharilor, cu drumuri frumoase, cu poduri stătătoare de peatră le legase unele cu altele; (pe mări și pe talazuri, talazuri depărtate pentru mii de corăbii; și înflorea negoțul pînă n fundurile împărăției³⁾ și bisericii strălucite le ridicase spre mărirea lui Dumnezeu, și școli mărunte pentru luminarea norodului, și înalte pentru păstrarea și înaintarea cunoașterii (minunilor, faptelor, lucrurilor, toate

¹⁾ Pe deasupra adăugul: «se bucura de toate pe lume; împărăție mare avea, slavă multă avea, ai (sic) biruise în trei resboaipe de arîndul».

²⁾ Var.: împărătea.

³⁾ Pe marginea acestor rînduri: «Să abătuse apele din drumul lor nesocotit, și cuminte le pusesse la slujba nevoilor lumii».

ale lumii, adică a tuturor minunilor) dumnezeești...¹⁾ O grădină fără margini era toată împărăția, a cărei pace și liniște, nimeni din afară n'ar fi îndrăsnit și nimeni dinăuntru nu s'ar fi îndurat s'o turbure; și era pentru toate astea slăvit de noroade peste noroade, care se 'nchinau după Dumnezeuul lor din cer fiește care, la el stăpînitorul și binefăcătorul lor pre pămînt. Și pe lângă atâta slavă mai avea și altă mulțumire: avea o împărăteasă de o frumusețe ne mai pomenită... și de o cinste cum rar se găsește pe lume²⁾. Și cu toate astea tot îi mai lipsea ceva împăratului, și lipsa asta îl rodea la inimă. El își iubea soția ca ochii din cap; dar ea fiind prea mândră, i se părea lui că nu-l iubește în deajuns³⁾. Și la asta a luat el aminte de cum s'a 'ntors din resboiul întăiu, pe care numai după îndemnul ei îl purtase, și să vezi (*vedeți*) cum. Reposând (*Când murise — a fost murit — Murind*) împăratul bătrân, tată-său, i-a (*jos*) lăsat tînărului de moștenire o împărăție nici pe sfert de mare, iar despre bogăție nici a zecea parte, cât avea el acuma în urma atâtor isprăvi. (*Tînărul moștenitor împărat s'a dus să se arate la Curtea Împăratului vecin, prietenul tatălui său — s'a căsătorit — s'a gândit să se căsătorească cu fata împăratului vecin*). Moștenind tronul s'a căsătorit cu o Domniță frumoasă, pe care de copil o plăcea foarte mult (*ea avea un frate, care trebuia să moștenească tronul tătîni-său*). Și avea tînărul de ce s'o placă între toate fiindcă era cea mai mândră dintre toate fetele de 'mpărat de pe vremurile acelea. N'a trecut nici un an și a murit și tatăl împărătesei, lăsîndu-i stăpînirea unui fecior al său (*în mîinile unui fecior...*).

În josul paginei, o schiță genealogică: (Roșu) Negru — Verde, e Roșu — (Negru) Aur — (Prîslea) Ler iubitul; Roșu Împărat. — Ler Împărat. Verde 'mpărat Prîslea Împărat. —

— b 3,21: « Pot voi ei cât pot. Dar dacă nu vreau eu (*Auzi D-ta. Și Prea Măria Ta știe*). Și a 'nceput să se plimbe de colo pînă colo, ca o leoaică mîniată⁴⁾ și deodată s'a oprit și a adăogat: Și prea Măria Ta știu, că eu când vreau, vreau, și când nu vreau, nu vreau. — Știu, cum să nu știu, a răspuns el, tocmai eu să nu știu?... Decât... — Decât... ce? — Decât... ce se (*sic*) faci cu copiii: nu orice tînăr se (*jînduiește*) lasă a duce jîndul (de) bunătăților dragostei pentru hatîrul trebilor împărăției... cum le-am dus eu. — Cum adică le-ai dus (*purtat*) Prea Măria Ta? — Da! fiindcă eu în toată viața mea am fost am tot dus jîndul dragostei; Prea Măria Ta (*nu te ai gîndit decît la*) ai avut numai grija împărăției. — Dacă am fost împărăteasă? (*Cine-și pune coroana pe cap bărbat or femeie*). Cine-și pune coroana pe cap să știe că i-a dat toată inima și n'o simte apăsîndu-i pe]

¹⁾ Pe margine: « producția tuturor zonelor. — Terenul de toate ? ».

²⁾ Și mândră. Un lucru însă-i mai lipsea împăratului; anulat.

³⁾ Intercalat: dar nu 'ndrăsnea să i se plângă de asta, ca să n'o supere.

⁴⁾ Și numai decît a trimis să-i aducă pe flăcăi înaintea ei, și dacă au venit, le-a zis cu asprime: Tu Ler ai să pleci numa — anulat.

— *b* 3,9: «...Tânăru'l împărat cum a dat cu ochii de Florica doamna a ramas încremenit; fără a zice o vorbă și-a scos coiful din cap și plecându-se până la pământ a sărutat mâna tinerei doamne¹⁾.

5

TRADUCERI

Pag. 303: RĂZBUNARE, de Carmen Sylva. — *Vatra*, I (1894), N-1 1, pag. 54; reprodus în *Schițe* (Traduceri și Originale), Iași, 1897 (ed. Șaraga), pag. 3-39. — Ediția de față dă textul ed. Șaraga; mai jos, deosebirile din *Vatra*. Subtitlu: *Traducere liberă de I. L. Carageale*.

- 10 — 303,4: Oltul *curge* și urlă... — 303,11: tainicul *călător*... — 303,14: de maldăr cosit *se amestecă cu mirosul atîtor și atîtor flori sălbatice*... — 304,4: O mugitură groaznică se pierde... — 304,19: de lemn rezemată *lîngă* zid... — 305,5: cad până în genunchi... — 308,6: bine că l-a *fost* lovit... *cînd vîzu* o rană... — 308,8: Pîrvu *căzu* în genunchi și *incepu*... — 308,9: Puțin *stete*... — 308,10: *Luă* voinicește... și-l *duse*... — 310,7: oamenilor pentru crunta suferință. — 315,27: fata își *spală* la fîntînă... — 316,31: ori mai bine să *fie* moartă. — 318,34: oglindă în care se *vîzuse* așa de schimbată... — 319,20: Sanda î'l *smucea pe copil uneori din brațe și'l* împîngea... — 319,32: nevasta și copilul. *Eu cată să mă duc*. Mai bine pentru voi... — 321,38: cînd l-*êi* încurca *tu* bine de tot... —

- Originalul german a apărut întăiu în *Rache und andere Novellen*, von Dito und Idem (Carmen Sylva und Mite Kremnitz), Bonn, 1888, Emil Strauss. Vezi Georges Bengesco, *Carmen Sylva*. Bibliographie et Extraits de ses oeuvres. Bruxelles 1904, pag. 64, N-1 24. Traducere franceză, mai întăiu în *Revue des Deux Mondes*, 15 Aprilie 1892; apoi în: Carmen Sylva, *Trois nouvelles*, traduites de l'allemand par Léo Bachelin et Jules Brun, Evreux, 1892, pag. 1-80 (Bengesco, pag. 139, N-1 10). Lui Bengesco i-a scăpat din vedere traducerea lui Caragiale. La început, chiar în textul francez, sunt pasagi care lipsesc în originalul german: « Un vœur de bêtails sans doute » (pag. 2) — « Maintenant l'homme est arrivé au seuil de sa chaumière » (pag. 3); ambele sunt traduse de Caragiale, ceia ce arată că avea sub ochi textul francez. — Caragiale suprimă sau scurtează pitorescul romantic al originalului. De exemplu: povestea cu Vlad-Țepeș, cetită de școlăriță, are, în original 29 rînduri, la Caragiale 3. Tot astfel e redusă descrierea femeilor strînse în jurul vacii lui Pîrvu. Suprimată povestirea Sandei cu hoții. Două pagini de dialog între Sanda și Anca, inclusiv o doină, reduse la 7 rînduri. Două pagini și jumătate, dialog între Anca și popa, prefăcute în 10 rînduri. Suprimate pag. 47-48 (trad. franc.), unde e vorba de gelozia lui Dragomir, și pag. 61-64 (trad. franc.), alt dialog între Sanda și Anca, cu temerile Ancăi despre soarta bărbatului ei. Suprimat dialogul între

- 45 ¹⁾ *Var.*: Cum au dat cu ochii unul de altul, Florica Doamna a zis așa ca de mirare A! și atât. Iar Ler [în însemnările de pe margine: « Aur Împărat »] nici atât măcar n'a putut zice; a stat o clipă încremenit apoi și-a scos doar coiful din cap, cum trebuie să facă orice împărat cînd de mîndru cînd se închină la Prea Curata, și plecându-se adînc i-a luat mâna și cu sfințenie multă i-a sărutat-o [« cum sărută un bun credincios sfînta icoană cu cvlavie de două ori »; *anulat*.]

- Sanda și vecină (pag. 67, trad. franc.), și dialogul sentimental între Pîrvu și Sanda (pag. 69, trad. franc.). Dialogul final între Sanda și Dragomir, redus de Caragiale la: « Mergi de te spală — spală-te! ». Mizeria și nebulnia Sandei, două pagini în original (pag. 76–78 trad. franc.) redus de Caragiale la trei sferturi de pagină. — Despre supărarea pe care nuvela reginei Elisabeta (și, pe cât îmi amintesc, și traducerea lui Caragiale întrucîtva), a produs-o în cercurile extrem naționaliste, vezi broșura: « *Carmen Sylva—Neagoe Basarab și Meșterul Manole—Carmen Sylva și Românii* — de * * * — Studii publicate în *Voința Națională*, Februarie 1891, și Aprilie-Mai 1892. — București 1892.
- 10 Tipografia Voința Națională; pag. I–IV și 42–44. Autorul ei este Delavrancea (v. și Adamescu, *Contribuțiuni la bibliografia românească*, sub *Delavrancea*).

Pag. 329: *BROASCA MINUNATĂ*. — *Vatra*, I, 1894, N-1 9, pag. 275; reproduc în *Schițe* (1897, ed. Șaraga), pag. 40–48, apoi în *Reminiscențe* (1915), pag. 218–228, păstrînd și greșelile de tipar ale ed. Șaraga: « și-l trec ușor înainte » (pag. 220; Șaraga, pag. 42), în loc de: « și-i trec... » — « *Jakskon* » (pag. 221, stricat din *Jaksohn*, el însuși greșit, al ed. Șaraga, pag. 43), în loc de *Jakson* — « cum îi merge bolnavii » (pag. 220, Șaraga, pag. 41), în loc de « bolnavei ». — Textul ediției de față reproduce pe acel al ed. Șaraga, după un exemplar corectat de Caragiale însuși. Urmează aici deosebirile din *Vatra*:

- 20 — 329,24: în sfîrșit... *Era un om foarte ciudat...* — 330,35: să șterpelească *poate...* — 331,19: ... fără putere. *Deodată rămase 'n mirare*, apoi căzu în *descurajare...* — 331,25: și numai decît căzu ca o *piatră...* — 332,15: să sară pe un loc *șes...* — 332,17: să sară Daniil pe un loc *șes...* — 332,29: vre-o păsărică, vr'un *cănăraș...* — 334,12: cu palma pe *frunte.* —

Pag. 335 și urm. Pentru cele două traduceri din Poë, *O balercă de Amontillado* și *Masca*, nu cunosc alt text publicat de Caragiale decît acel din *Calendarul Dacia* — în editura tipografiei *Dacia* și sub îngrijirea d-lui I. L. Caragiale. *Anul I, 1898. Iași* — pag. 89 și urm. Reproduse în *Reminiscențe* (1915), pag. 196 și urm. — Ediția de față dă textul din *Calendarul Dacia*. Acel din *Reminiscențe* e stricat în mai multe locuri: pag. 200, 206, 212, 213, fraze întregi omise. — Imi amintesc că *Masca* mai fusese tradusă în românește; traducerea aceasta mai veche a apărut în o revistă ilustrată, *Tezaurul familiei* (București, 1885, tipografia *Universului*), sub titlul *Masca morții roșii*. Nu-mi amintesc dacă era iscălită. Exemplarul acelei reviste păstrat în Biblioteca Academiei Române e necomplet; numărul cu traducerea lipsește. — Ambele povestiri Caragiale le traduce de pe textul lui Baudelaire. Textul francez transpare evident în corespondențe de felul acesta: « *La Mort Rouge* avait pendant longtemps dépeuplé la contrée. Jamais peste ne fut si fatale, si horrible. Son avatar c'était le sang — la rougeur et la hideur du sang=... niciodată mai *fatală* și mai îngrozitoare ciumă. *Avatarul* ei era sângele — roșala și grețosenia sîngelui » — « *Tableau voluptueux* que cette mascarade! = ce *voluptoasă* arătare a fost *mascarada* aceia! ». — « ironie blasphematoire = ironie *blestemată* ». — Și originalul lui Poë-Baudelaire îi pare lui Caragiale pe unele locuri prea lung. De ex.: « *Venez, dis-je avec fermeté, — allons-nous en; votre santé est précieuse. Vous êtes riche, respecté, admiré, aimé, vous êtes heureux, comme je le fus autrefois; vous êtes un homme qui laisserait un vide. Pour moi, ce n'est pas la même chose. Allons-nous en; vous vous rendez malade. D'ailleurs il y a Luchesi...* » devine la Caragiale: « — Aide, zisei hotărît, aide de aici, să nu te 'mbolnăvești... Am pe Luchesi... ».

Pag. 348: *FĂȚ-FRUMOS CU MOTÎN-FRUNTE*. — *Convorbiri critice*, II, 15 Decembrie 1908, pag. 785; retipărit în *Schițe Nouă* (București 1910; ed. Adevărului), pag. 273. Deosebirile din *Conv. crit.* — Vezi mai sus, pag. 434, r. 4, nota.

— 348,7: să nu se *sparie*... — 348,7: *băietul*... — 350,2: să fi putut căpăta *măcar* pe sfert... — 351,2: că n'ai de ajuns. De al de astea... — 355,10: șaiii strașnic de *strălucioși*... —

Pag. 356: *CURIOSUL PEDEPSIT*. — *Românul* (din Arad), 3 Mai 1911 (Anul I, N-I 96); reprodus în *Reminiscențe* (1915), pag. 171; cuvinte și propoziții întregi omise din evidentă neatenție: pag. 171 notă, 176, 179, 183, 188. — Ediția noastră dă textul din *Românul*. — Nuvela aceasta a mai fost tradusă, deadreptul din spaniolă, de S. G. Virgolici, sub titlul: *Curiosul nepriceput* — episod din Don Quijot de Cervantes (Partea I, cap. XXIII-V), în *Convorbiri literare*, XIV, 1880-1881 (Februarie și Martie 1881), pag. 413, 451; republicat în tipărirea din nou a traducerii lui Don Quijot, în *Convorbiri literare*, XXIII (1889), pag. 599, 785, 902. — Caragiale s'a servit, foarte probabil, de o traducere franceză. Textul lui Caragiale echivalează aproximativ cu a cincea parte, a originalului: drept vorbind, nu e o traducere, ci o repovestire. — *Nota lui Caragiale*. — Această povestire se găsește în istoria prodigiosului *Don Quijote de la Mancha* al ilustrului Miguel Cervantes Saavedra (1547-1616). Pentru unii povestitori din ziua de astăzi, publicarea unei așa lucrări de artă ar putea părea o umilitoare ironie, cași trecerea unui meteor înflăcărat, prin înalt, pe d'asupra unor focuri de artificii. Altora însă, mai puțin susceptibili, le poate fi de mare folos, luminându-le un moment aspra cale a artei literare. — Dăm aci povestea aceasta în traducere liberă. În privința formei deosebite românești, traducătorul își rezervă toate drepturile garantate prin legi. (I. L. C.)». — Rândurile din urmă ale acestei Note (dela *Dăm aci* încolo) nu sunt reproduse în *Reminiscențe*.

Pag. 370: *REPERTORIUL DE NUME PROPRII*. — Colecția de nume proprii se compune din:

(I) un repertoriu cu inițiale pe marginea foilor în ordine alfabetică; e un caet în 4°, cu foile liniate transversal și împărțite în trei coloane; are scoarte albăstre; pe scoarta din frunte poartă o etichetă roșie pe care e tipărit cu litere aurite cuvântul *Répertoire*. Pe fața dinăuntru a copertei e lipită eticheta librăriei Carol Müller din București. Hârtia foilor e îngălbenită, scoarțele sunt uzate. Cactul nu posedă nici o dată;

(II) și (III), două fișe, din care una pare a fi o foaic ruptă dintr'un carnet cadrilat, cealaltă e un colț de hârtie ordinară;

(IV), o mică placă de marmură, pe care o avea Caragiale, la Berlin, totdeauna pe masa de lucru, pentru însemnări curente. Numele proprii sunt notate la întâmplare; ordinea alfabetică (*Burguiu, Calaică, Caravidi*, etc.) e introdusă de noi. Pe această placă se cetese, în afară de numele proprii, tot de mâna lui Caragiale, cuvintele: *La balet niște zâne îmbrăcate în pielea goală*; iar ceva mai jos: *progres... dar lichele multe de ex. cumnatul Lică*. Imi amintesc că despre Lică vorbea Caragiale ca de un personaj ce avea să figureze în comedia *Ti-tirecă, Sotirescu et Co*. — Insemnările de pe această placă sunt, probabil, ultimele rânduri, de intenție literară, scrise de Caragiale.

Este de observat că numai la unele nume, Caragiale notează derivatele: la altele înseamnă un etc. (scris uneori și &). Abreviația *v. c.* sau *v. comp.* înseamnă, probabil: *vezi compusele*. — Trimiterea la pag. 382,18, înseamnă oare că Zăvorăscu e, ca și Verigopolu, nume de bărbat complezent? *Tartare* în paranteză, pag. 373,33, e probabil franțuzescul *Tartare*=Infernul. V. *Kir Iannulea*. — Pag. 370, r. 13 trimiterea *vezi E*, se referă la pag. 374, r. 10 — Pag. 374, r. 24 - 27, inițialele sunt de completat, probabil, cu *Pache, Sache, Lache*, etc.; *Sică, Nică, Lică*, etc.

TABLA ILUSTRĂȚIILOR

Planșa

I	I. L. Caragiale (București, 1902).
II	Pagina 22 din prima versiune a nuvelei <i>Păcat</i> (vezi pag. 410-411 ale prezentului volum).
-

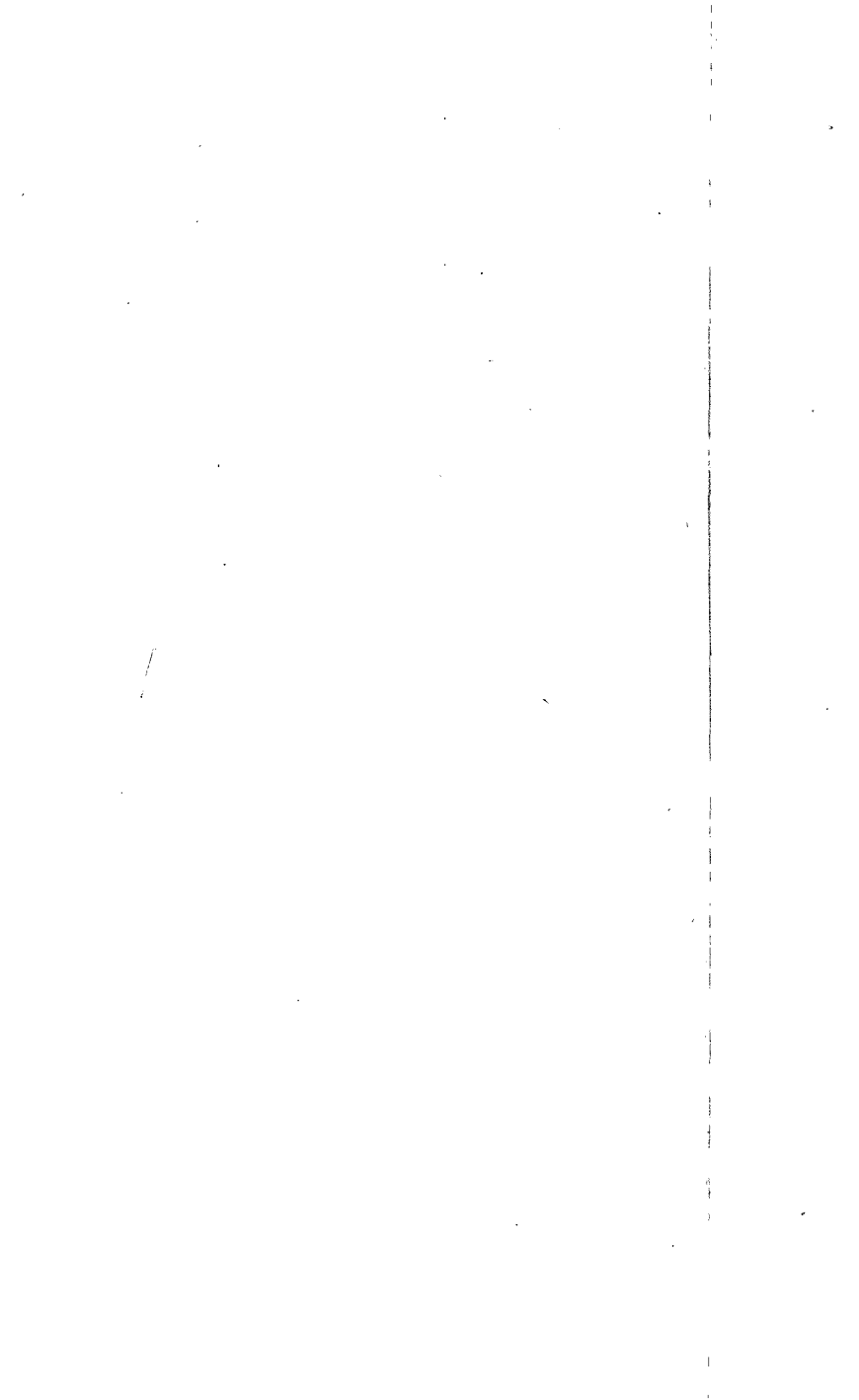

TABLA DE MATERII

	<u>Pagina</u>
INTRODUCERE	XI
Tren de plăcere	1
Ultima oră	9
Boris Sarafoff	14
Reportaj	23
Bacalaureat	30
Petițiune	34
Cam târziu	40
Mici economii	45
Ultima emisiune	50
O lacună...	54
Inspecțiune	59
Triumful talentului	68
Cadou	74
Art. 214	78
Diplomație	91
Bubico	95
Căldură mare	101
Lună de miere	106
Lanțul slăbiciunilor	113
Groznică sinucidere din strada Fidelității	118
La Peleş	128
Infamie	131
O conferință	135
Țal!...	142
Mamă	149
Greu de azi pe mâine, sau Unchiul și nepotul	154
Monopol	160
O cronică de Crăciun...	166
Inițiativă	176
Duminica Tomii	181
Antologie	186
Pastramă trufanda	193
Identitate	199
Așa să mor!	205
Repausul Duminical	210

	<u>Pagina</u>
○ Kir Ianulea	217
○ Calul Dracului	244
○ Abu-Hasan	254
○ Poveste (m.)	284
Răzbunare, de <i>Carmen Sylva</i>	303
Broasca minunată, schiță americană de <i>Mark Twain</i>	329
Masca, după <i>Edgar Poe</i>	335
O balercă de Amontillado, după <i>Edgar Poe</i>	341
○ Făt-frumos cu moț în frunte	348
Curiosul pedepsit	356
Repertoriu de nume proprii	370
ADDENDA	384
Păcat: 384. Gazometru: 415. Planeta: 417. O reparație: 418. Po- veste de contrabandă: 420. Fără noroc: 424.	
NOTE ȘI VARIANTE	425
TABLA ILUSTRĂȚIILOR	445